NOBILIS, CLARISSIMI AC
probatiſſimi Philoſophi & Medici,
Dn. *AVREOLI PHILIPPI*

THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum
SIVE

PARADOXORVM.

Tomus Genuinus Primus.

Agens de Cauſis, Origine ac Curatione Morborum in genere.

Recenter Latine factus, & in vſum Aſſeclarum Nouæ & Veteris Philoſophiæ foras datus,

A Collegio Muſarum Palthenianarum in Nobili Francofurto.

ANNO M. DC. III.

AVGVSTISSIMO, POTENTISSIMO Inuictiſſimoque Romanorum Imperatori.

RODOLPHO SECVNDO,

REGI VNGARIÆ ET BOHEMIÆ, Domino, Domino ſuo clementiſſimo,

Salutem, Gratiam & Pacem.

BEnigniore quidem & fauentiore ſydere, Inuictiſſime Imperator, non poterant Nobilis & præclari admodum Paracelſi genuina Opera, Latino per noſtras Muſas cothurno donata, epitomiſque tum columnaribus, tum finalibus ſplendide culteque exornata, lucem iam iterum aſpicere, quam ſub Auguſtiſſimo Sereniſſimæ Celſitudinis veſtræ Patrocinio: neq; debuerant vel auſpicio feliciore, vel nobiliori priuilegio diuerſas diuerſorum hominum manus menteſque peruagari, quam ſub fulgentiſſimo & præclariſſimo eiuſdem Celſitudinis veſtræ nomine: neque ſciuerant accommodatiori arcano adituque & ſuum & ſimul meum deſiderium ſignificare, quam ſub luculentiſſimo & Sereniſsimo INVICTISSIMI titulo. Victoriam ſiquidem non tam de maleuolorum & inuidorum ob-

trectationibus, verum etiam de temporis iniuria pro rerum mearum tutela, & pro neceſſariorum meorum exſpectatione, Veſtri, vt dixi, Auguſtiſsimi nominis, certo ſibi pollicetur. Fauſto ergo omnino omine, & cõ-(ſilio non ineuidenti, quicquid huius eſt, arbitror, actũ eſt.) Nam ſi Sereniſſ. Celſitudinem Veſtram inter tot Imperatores, quorum ſplendore hæc noſtra refulſit Germania, præ omnibus ad fidem, pietatem, magnanimitatem, liberalitatem, manſuetudinem, conſtantiam, & ad cuncta immortalitatis monimenta enumerem, hoc mihi cum multis eſt commune: ſi vero ad res bello, paceque præclare gerendas ab ipſo Deo ter Opt. Max. delectam referam: hoc mihi cum tota Germania & Pannonia vtraque coniunctum omnino eſt. Verum quod ad rem publicam literariam, eiuſque milites ſaluandos, tutandos, promouendos vnice Ser. veſtra Celſitudo propendeat, hoc mihi cum ipſis tantum proprium & præcipuum eſſe intelligo. Teſtes, quotquot in orbe Europæo ex literatis degunt: apud quos cum de Ser. Veſtræ Celſitudinis in ſolide doctos benignitate agitur, de ſumma rerum agitur, quæ ſola in ceterarum rerum ingrato ſilentio nunquam ſilere poteſt. Non igitur non poſſum ſolus inter ipſos animi mei erga Seren. Celſ. Veſtram officioſiſsima humilimâque ſignificatione omittere, cum ceteri pluribus ac frequentioribus atteſtationibus ſuam erga S. Celſ. V. obſeruantiam non obſcure explicarint. En igitur, Theophraſtus Paracelſus, Philoſophus Germanus, aliena nunc lingua rediuiuus,

uus, pro merito & dignitate comtus, ſubiectiſsimi & candidiſſimi animi mei ſignum, Ser. Veſtræ Celſitudinis benigniſſimas manus, diuinum caput, auxilium & patrocinium clientum extremum, vt hilari fronte excipiatur, perque luminis S. Celſ. Veſtræ ſplendorem eniteſcat, & ab æmulis obtrectatoribus defendatur, humilime obſecrat, inuocat, implorat. Spe certa ac fiducia erectus obfirmatuſq; ampliſſima, fore omnino, vt qua gratia olim apud Auguſtiſſ. Imperat. Diu. Carolum V. incoram, & poſtea Maximilianum II. Sereniſſimæ Veſtræ Celſitudinis Auum ac Proauum, Bodenſteinii optimi Medici promotione ſuffultus præualuit, eadem aut maiore etiam clementia apud Sereniſſ. V. Celſ. nunc quoq; intro admittatur & gratus veniat. Qua quidem gratia dignißimus comprimis eſt, partim ob inſignia paradoxa, quibus a ceteris pleriſque omnibus Philoſophis honeſto ac plane Philoſophico inſtituto diſceſsit: partim ob rerum abſtruſarum, arcanorumque chymicorum plurimorum, a medicis aliis ſupina oſcitantia hactenus tranſſultorum, abſolutiſsimam cognitionem, qua mirifice præmicuit. Taceo hoc, quod vel iam ante pridem Sereniſſ. Veſtræ Celſitudinis prouinciæ haud paucæ, vt Auſtria, Stiria, Carinthia &c. Paracelſum hunc veluti genium quendam domeſticũ ſibi totum appropriarint, ac veluti ob poſſeſsionem ſingularem non tenuiter ſeſe iactarint, & extulerint. Accipiat igitur Imperator Inuictiſsimus, Monarcha Terrarum, Theophraſtum Monarcham

Medicorum, apporrecta manu, vultuq; benigno, tanquam humilimi & ſubiectiſsimi mei cultus teſſeram publicam, ac conatus meos laborioſos ſimul ac ſumtuoſos, quos in Sereniſsimam Celſitudinem eius velut Numen quoddam lubens volenſque dirigo, ſibi vnice clementiſsimeque placere ſinat. Pro qua Clementia ſummus cœli terræque Monarcha, qui nutu ſuo vniuerſum orbem torquet, longæuos annos, vigorem animi viuidum, ac longe lateq; pacatum & florens imperium Sereniſsimæ Veſtræ Celſ. vbertim retribuat ac refundat. Datæ Francofurti in meo vrbano.

Veſtræ Ser. Celſ.

Humilimus cliens & ſeruus

Ad pedes poſitus

Zacharias Palthenius D.

IN NATALEM RODOLPHI II.
Imperatoris Romani.

MAgne RoDoLphe
ArbIter OrbIs,
Bis Tibi nonus
Ortus Julii
Quando fauebat
Æthere in alto,
Luminis oras
Natus inibas.
Magne RoDoLphe
ArbIter OrbIs,
Det Deus huius
Conditor æui
Ut tua creſcant
Stamina vitæ
Fauſta beata
Mille per annos.

ELENCHVS OMNIVM LIBRORVM IN PRIMA PARTE OPERum Paracelſi contentorum.

I.

Paramirum de Quinque Entibus omnium morborum, hoc eſt, quo pacto quilibet morbus ex quinque cauſſis oriri poſſit.

Complectitur autem libros quinque: quorum primus agit De Ente Aſtrorum ſuper corpora inferiora pag. 12.

Secundus, De Ente veneni pag. 23.

Tertius, De Ente naturali pag. 32.

Quartus, De Ente ſpirituali pag. 41.

Quintus, De Ente Dei pag. 48.

II. Opus paramirum aliud, in cuius prima & ſecunda parte tractatur de origine omnium morborum, quomodo naturaliter ex reſolutione Mercurii, ſalis & ſulphuris microcoſmi generentur. fol. 58.

In tertia comprehendente 6. tractatus agitur de origine morborum omnium ex Tartaro.

In quarta de Origine morborum matricis 148.

Quinta pars agit de cauſſis morborum inuiſibilium. Habetq. quinque partes, quarum prima agit.

I. De Rebus ex fide hominis accidentibus.

II. De impreſſionibus cœli occulti.

III. De rebus inuiſibilibus.

IV. De rebus inuiſibilibus.

V. De rebus inuiſibilibus.

III. Quibus acceſſit Liber de Generatione rerum ſenſibilium in Ratione 251. Diuiſus item in tres tractatus, quibus annectitur pars de Statu humano.

IV. Fragmenta varia ad medicinam Phyſicam pertinentia 281.

VOLV-

I

VOLVMEN MEDICINÆ

Paramirum Theophraſti

DE

Medica induſtria.

TEXTVS PARAMIRI THEOPHRASTI

Hohenheimenſis, ad Medicam induſtriam.

LIBELLVS PROLOGORVM
Primus.

NVMERVS I.

PROLOGVS I.

SCire tua intereſt primum, Lector, morbos vniuerſim omnes quinque modis curari ſolere. Ab ipſarum ergo curatione potius, quam a cauſſarum cogitatione medicinam noſtram auſpicamur: quod curatio ipſis morborum cauſſis velut digito nobis commonſtret. Huius itaque libri noſtri hæc ſumma, hoc primarium argumentum ſit, Curationes quinque omnino exiſtere: quod perinde eſt ac ſi dicas, quinque omnino medicinas, ſiue quinque artes, aut quinque facultates, vel quinque Medicos eſſe. Harum porro ſingularum facultas medicinæ

Curationum quinq.

ad omnium morborum ſanationem ſatis eſt. Nam quinque vijs, vt dictum eſt, quinq; facultates medicinæ inueniuntur: quarum vnaquæq; per ſe ipſam gradu iſto periti, ſufficientis & induſtrij medici inſignita eſſe debet, qui vnumquodque accidens ſiue pathema in vtraque medicina, veluti gradus quinarum facultatum vnius ſolus ſufficiens magiſter commode ſanare valeat. Cuiuſcunque vero facultatis gradum hunc quiſpiam addiſcere, expeririue ac aſſequi ad quotidianam operationem ſatagat: huic, prærerquam, quod ſuæ primum animæ, deinde etiam ægroti corporis exactam rationem habere ipſi fas ſit, omni in hoc omnino ſtudio ſedulo incumbendum eſt, vt ſolidum ſuæ facultatis fundamentum teneat: vt ex ſeipſo multo plura, quam ex ægro intelligat ſciatque: vt ſuæ ſcientiæ baſin in ſeipſo, nec in ſubiecto extraneo poſitam habeat: vt non ex vna cauſſa in aliam exundet ac digrediatur: vt non velut alij ſtatus in ſe ipſo fluctuet, aut incondite ambigat. Vnaquælibet ſiquidem facultas per ſe & in ſe perfecta ſatis cum theorica, tum practica, tum phyſica ad cauſſarum notitiam ſimul ac morborum curam diſquiſitio eſt ac comprehenſio. Et hiſce quidem primi noſtri medici libri exordium finitum ac deciſum volumus.

Medico quæ ſitu neceſſaria ſint.

NVMERVS II.

PROLOGVS SECVNDVS.

IAm vero, ſicut prædictis verbis quinque diuerſas facultates eſſe, quarum vnaquælibet ſeparatim ſine altera & ſit & conſiſtat, oſtendimus; docuimusque quemlibet vnica earum inſtructum ſatis idoneum veritáſque medicinæ morborum omnium medicum exſiſtere: ita hoc quoq; attendendum operoſe eſt, nos non æquabiliter de quinque quoque curationibus, quinque cauſſarum, in omnibus morbis apparentium, loqui: ſed omnino deſcribere quinque genera curationis: quorum quodlibet priuatim vniuerſas morborum cauſſas reſpicit, ſicut deinceps planius tradetur. Principio, ſi medicus eſſe voles, id tecum cogita, medicinam eſſe duplicem: Clinicen ſeu Phyſicam & Chirurgicam: nec hoc quidem ea ex cauſſa, q. harum duæ eſſent origines: ſed ex ſpeciei ſaltem diuiſionis, quarum cuiuſque ratio in ſe ipſa ſit. Febris

Medicina duplex.

Febris & peſtis diſtinctiones.

bris enim & peſtis ex eadem ſunt ſcaturigine quidem: ſed diſtinguuntur tamen a ſe inuicem. Altera ſiquidem pars in putredinem interiorum abit, vt febres, quæ ſub clinice ſunt: altera in peſtem deſinit, hoc eſt, a centro ad ſuperficiem vergit. Ad dictorum vero promtum intellectum, vt vtriuſque medicinæ rationem teneas, hoc attendito. Vnaquælibet affectio, quæ a centro abit in ſuperficiem, conſiderationis phyſicæ eſt. Quæ vero ab ambitu in centrum fit, hæc aſſignata chirurgo eſt. Sed & hoc obſeruate: Quicquid ſecretione naturæ in conſtituta emunctoria corporis abit: id omne phyſicum eſt, quoad conſiderationes. Quod vero emunctoria non naturalia occupat, hoc chirurgicum eſt. Tum etiam, quicquid ſecundum locum ſuum aſpectabile eſt, id vulnus habetur. Quod vero abſconditum latet, id malum ad phyſicos ſpectat. Et hoc quidem ſtatu medici diſſeparantur. Sed quod ad ſectas eorum attinet, conſideratione res accuratiore opus habet. Ordinibus quidem diſtincti ſunt iſti: ſed ſectæ eorum quinque ſunt, & modis quinque ſuas ſanationes perficiunt: quin & cauſſarum morborum omnium quinque origines ſunt: quas vel vnica ſecta conſiderat. Hoc idem dictu eſt, ac ſi ſectæ cuiuis quinque illæ origines cognoſcendæ ſint. Nihilominus tamen curationis ratione, ſectæ quinque enumerantur: quoad vero intellectum & cauſſarum notitiam, ſecta ſaltem vnica exiſtit. Et hoc diſcurſu ordines ſtatusque medicorum nobis definiri placuit.

Ad phyſicam & chirurgiam qua ſpectent.

Medicorum ſectæ quinq;.

NVMERVS III.

PROLOGVS TERTIVS.

Porro vt hoc pacto quinque Medicorum ſectæ, ſuis facultatibus diremtæ inueniuntur, hoc ſe quidem pacto habentes, vt nulla ad alterius ſimilitudinem operetur: cuiuslibet vero ſectæ ea potentia eſt, vt quinque dictas morborum omnium origines ſanare queat, quas tamen quælibet ſecta per ſeipſam etiam in peculiari curatione reſpicit: ſic primum ipſa quinque ſectarum nomina noſcenda veniunt. Quibus definitis, ab eo præambulo poſtea ad vlteriorem medicinæ cognitionem deſcendemus.

Primæ vero facultatis ſeu ſectæ qui ſunt, NATVRALES vo-

Medici Naturales.

cantur, hanc ob cauſſam, quod ſaltem ſecundum ipſam plantarum naturam medeantur, prout ſymbolis ſeu concordantijs ſuis conueniunt. Sic frigidum calido, humidum ſicco, plenitudinem inanitione, inanitum impletione curant, prout natura ipſa quodlibet per ſuum contrarium fugari addocet. Et huius quidem ſectæ aſſertores fuere Auicenna, Galenus, Rhaſis, velut & horum Interpretes, & alij ipſis ſimiles.

Specifici. Qui ſectæ ſecundæ ſunt, ij SPECIFICI appellari ideo ſolitant, quod per formam ſpecificam, ſeu per ENS ſpecificum vniuerſos morbos curant. Gratia exempli: Magnes ad ſe ferrum allicit, non qualitatum elementarium beneficio, ſed vi ſpecifica. Sic hi medici morbos omnes vi ſpecifica medicamentorum ſanant. Ex hac ſunt claſſe, qui experimentatores alias, a nonnullis ludibrij cauſſa empirici vocantur, vt & Naturales omnes dicti, quatenus purgationes tractant. Nam qui corpora purgant, quæ vis a forma ſpecifica manat, nec Naturalibus addicta eſt: ij ex ſua ſecta in aliam digrediuntur.

Characterales. Tertij CHARACTERALES nuncupantur. Characteribus ſiquidem certis omnes obuios morbos ſanant, quod tum ex libris ipſorum, tum ipſo curandi modo pernoſcitur. Horum operatio ita ſit: vt ſi quis alicui mandet, vt currat: ipſe vero iuſſus currat: hæc tunc operatio per verbum fit. Eodem modo perficitur cura per characteres. Horum auctores & magiſtri fuere Albertus Magnus, Aſtrologi, Philoſophi, & alij plures.

Spirituales. Quarti SPIRITALES ideo appellantur, quia herbarum radicumque ſpiritus ita cogere norunt, vt ægrum, quem occuparunt aut infirmarunt, ſanent ac reſtituant. Vt, ſi iudex quempiam pedicis induat: is ſolus vincti medicus exſiſtit. Nam & pedicæ & claues iudicis ſunt, quas cum vult reſerat. Pari modo ægri quaſi ligati, herbarum ſpiritibus liberantur, ſi ij aut putreſcunt, aut abſumuntur, veluti Libellus eorum indicabit. Huius ſectæ fuerunt plures innominati, vt & ipſe Hippocrates cum alijs.

Fideles. Quinti vocantur FIDELES, quod morbos per fidem abigant & ſanent: vt ſi quis veritati credat & ob id ſaneſcat. Hoc ipſe Chriſtus cum ſuis diſcipulis præſtitit. De ſectis his quinque, quinque deinceps concluſionales libri edentur: ad quos rectius intelligendos, vos ibidem planius inſtituemus.

Libri conclusionales.

Nime-

NVMERVS IV.

PROLOGVS QVARTVS.

CEterum quinque iam dictos libros in partes duas diuidemus. Altera practica erit corporis: altera vulnerum; vtraque vero ſuis Canonibus ſuis paragraphis conuenienter interſtincta erit. Præambulũ vero hoc ſiue præſagium ita parti vtriq; accommodamus, vt ad vtroſque ordines pertineat. Priuſquam vero quinque promiſſos libros ordiamur: vobis vtriuſque ordinis ac Sectarum ſingularum Medicis Parenthesin vnam præſtituemus, Parentheſi quaſi alia diſtinctam, quam Parentheſin Medicam definire volumus. Huius locus intra præſentes prologos, & quinque dictos libros concluſionum ſtatuetur: ita, vt cum nullo horum connectatur, aut alterutri eorum approprietur: ſed ſeorſim ſola ſibi conſtet. Et iſta quidem Parentheſis vos morborum omnium origines, ex quibus maneat, docebit: quas cuiuſuis Sectæ Medicus iure merito cognitas & exploratas habere debet. Quod ſi fecit, tunc libero arbitrio, cuicunque velit, Sectæ ſeſe addicere, & fundamentis ijs in operando vti, ſicut morborum origines pro huius parentheſis explicatione intelligit, poteſt. Parentheſis hæc cum indicium ſeu expoſitio omnium cauſſarum morbificarum ſit: merito concluſionum libros quinque antegreditur; ideo, quia ſanationem fas eſt cauſſam quandam habere, id eſt, virum peritum & intelligentem eorum, quæ ad ſanationem neceſſaria ſunt. Hac in Parentheſi conſtituentur quinque partitiones, vocatæ TRACTATVS. Quinque vero fient, propter res quinque, ex quibus morbi omnes oriuntur. Quilibet vero Tractatus iterum in ſua capitula diſtribuetur, vt hoc pacto facilius fundamentum originum, omnia accidentia, morbique, ac horum genera, cum eo, vnde naſcuntur, intelligantur. Et hæc quidem omnia duobus capitibus determinabuntur, ſecundum intellectum duorum Medicinæ ordinum, in ſingulis ſe[illegible] ſeſe conſequentium, & per definitas regulas diſtinctorum. Finis vero quinque tractatuum, finis quoque Parentheſis ipſius capitum ac regularum erit. Hæc deinceps quinq; libri concluſionum fundamenti ſanationis in quinque [illegible] ſequentur.

Eorum diuiſio.

Parentheſis commendatio

Parentheſeos ſubdiuiſio.

Tractatus Capita.

LIBER PROLOGO-RVM SECVNDVS.

NVMERVS V.

PROLOGVS PRIMVS.

PRologum Parentheſis noſtræ iam ergo ita conſtituemus. Principio autem vobis tam Medicis, quam Chirurgis edico, vt, ſi parentheſin hanc noſtram, ex qua verus medicus fit, lecturi ſitis, nihil nos veſtrorum librorum ignaros & imperitos ideo cenſeatis, quod vnum vobiſcum iugum non trahimus. Vobiſcum etenim ideo non facimus, quod tam ſtylus veſter, quam praxis ac cognitio cauſſarum, velut erronea, nobis haudquaquā probentur, ſicut deinceps pluribus dicturi ſumus. Tum & partim paucitate miraculorum, partim multitudine ægrorum a vobis deſertorum non parum offendimur. Quod vero tantopere de patronis medicis, Chaldæis ſimul ac Arabibus Græcisque gloriamini: id nos admodum non mouet. Nam & horummet ſcripta edita teſtantur, ægrorum, quos ipſi olim curandos ſuſceperunt, eandem cum veſtris hodie ſortem fuiſſe, quorum pars maxima emoritur. Tum etiam nec ſcripta eorum nos infringunt, caſtigant aut annihilant: quorum apud vos quidem nulla notitia eſt. Nec enim cogitare debetis, eadem nobiſcum pugnare: cum econtra pro nobis multo euidentius faciant. In noſtris ſiquidem libris multa omittimus, apud antiquos illos inquiri iuſſa: ita, vt ad ipſos, velut ad genuinos ſcriptores multoties digitum intendam⁹. Sed hoc tamen in ſolis ſectis Naturalibus facimus. Nam & hoc ipſum, hic quod loquimur, tantum ad partem naturalem, in qua velut doctiſſimi tantopere inſoleſcitis, referri volumus. Cum vero ſectas quatuor ceteras ſuperciliose reijcitis: easdem vos non intelligere minime attenditis. Et licet in veſtris quidem libris nihil, quod propoſito quadret, reperiatis: ſciendum tamen vobis eſt, Hippocratem Spiritali ſectæ multo propinquiorem, quam naturali exſtitiſſe: licet huius ſui ſtudij nuſquam meminerit. Ipſe quoque Galenus plus charactericam affectauit medicinam, quam naturalem. Idem de reliquis etiam iudicium. Et huius-

Paracelſus cur a Medicis diſcedat.

Arabes & Chaldæi quales medici.

Hippocr. ſectæ ſpiritalis medicus.

Galenus Charactericus.

huiuſmodi quidem Facultates ſiue Secreta iure *Magnalia artis* vocari poſſint, quæ tamen ſupprimuntur: via vero longationis loco horum producitur, quam iſti tum maſticant, tum ruminant.

NVMERVS VI.

PROLOGVS SECVNDVS.

ÆQuo vero modo, ac vobis Parentheſin, in qua fundamenta Medici vniuerſa poſita ſunt, adeoque baſis Auicennæ, Rhaſis, Auerrois, Hippocratis & Galeni fundatur, explicamus: ita hæc de geminis ordinibus tam Medicorum quam Chirurgorum vobis intelligenda ſunt. quod in hac Parentheſi tam ipſa Theorica, quam Practica contineatur, ad morborum omnium, vt & ad eorum medelarum cognitionem neceſſaria. De his autem explicationem breuem ita condemus. Dicta noſtra Parentheſis quinq; Tractatibus conſtat: Tractatus vero cuiuslibet ENS eſt. Hoc ergo attendite, ENTIA quinque eſſe, quæ morbos omnes pariant gignantque. ENTIA iſta quinque quinque origines ſignificant. Hoc ita accipe. Quintuplices origines ſeu cauſſæ ſunt, ex quibus vnaquælibet cauſſa emergit, ſatis efficax ad morborum omnium, qui aut vnquam fuerunt, aut iam ſunt, aut deinceps erunt, generationem. Ad hæc ENTIA vobis Medicis attendendum erat, ne vniuerſos morbos ab ENTE vno, aut vna origine promanare crederetis: ſed hoc omnino perſuaſum haberetis, quinque partes ſeu ENTIA quinque exſiſtere, ex quorum vnoquolibet ſinguli morbi orirẽtur. Huius documentum ab exemplo tacite ponatur, in medium morbus vnus, nimirum peſtis. De hac quæritur vnde oriatur. Ex diſſolutione Naturæ, vos reſpondetis. Loquimini ergo vt naturales. Aſtronomus vero motum vel curſum cœli huius cauſſam ponit. Horum itaque iam vtrum verum? Ego ita concludo, verum vtrumq; affirmare: operatio nimirũ vel origo vna a Natura: ab aſtris itidem vna: & præter has ex tribus alijs. Natura ſiquidem ENS vnum eſt: ENS vnum etiam Aſtrum eſt. Hoc itaque ſcire debetis, peſtes quinq; eſſe, non ſecundum ipſarum genera, eſſentias, formasq; ac ſpecies: ſed ſecundum ſuas origines, vnde progignantur, cuiuſcunq, illæ tandẽ generis ſint.

Parentheſios explicatio & diuiſio.

ENS.

Entia quinq.

Morborũ entia quinque.

Peſtis vnde.

Peſtis quinq.

Ita ergo loquimur, corpus noſtrum quinq; ENTIBVS ſubiectum eſſe: vnumquoduis ENS autem omnes ſub ſe morbos continere, & cum ipſis in corpus noſtrum certam poteſtatem. Nam & quinque genera hydropis, & totidem morbi regij, & totidem febris, & totidem cancri exſiſtunt. Id quod & de aliis verum eſt.

NVMERVS VII.

PROLOGVS TERTIVS.

Ens quid.

VTiam ENTIA quinque enumerata ſunt: ſic porro vobis medicis attendendum eſt, quod nam ENS cognoſcatur. ENS ergo eſt cauſſa ſiue res, quæ vim regendi corporis habet. Vos autem contra nos errore inducti ita ſtatuitis, peſtem ex humoribus, aut eo, quod intrinſecus in corpore latet, oriri. Quæ opinio valde erronea eſt. Hoc imo attendite, quidnam ſit illud, quod corpus veneno contaminet: & non, quomodo corpus infectum ſe habeat. Non meminiſtis hoc, aut omnes, aut vnum quempiam ſaltem morbum, ex ipſo tantum corpore emergere? quod aut inflammatum, aut alio modo affectum eſſe, omnino fas eſt. Nam ſibi ipſi ad morbum nunquam cauſſa fit. Præter hoc ad vos etiam commentamur, res quinq; eſſe, quæ corpus lædant, & ad morbos ipſum diſponant: quibus id quidem contra luctari nequit, ſed vt ab ipſis infirmetur, pati omnino neceſſe habet. Iſtæ enim hanc in corpus vim habent, vt pro ſua natura id afficere queant. Et vnumquoduis ENS ita conſtitutum eſt, vt ipſi vniuerſi morbi, nullo excepto, ſubiecti ſint. Itaque quintuplices ignes corpus noſtrum regunt, eiue impendunt ita quidem conſtituto, vt nunc ab hoc, nunc illo inuadi ac labefactari poſſit. Sic ſi medico paralyticus offeratur, ante omnia ipſi trutinandū eſt, quisnam ignis, quod ENS paralyſin illam genuerit. Eorum ſiquidem quinque exſiſtunt in omnib. morbis, in totidem cauſſis ſeu principijs perſiſtentia. Et hæc qui non capit medicus, hunc cœcum eſſe euentus docet: cum nullum vſpiam alterius curationem ſuſcipiat.

Corporis noſtri rectores quintuplices.

NVMERVS VIII.

PROLOGVS QVARTVS.

CVm hactenus de quinque ENTIBVS mentionem fecerimus: iam conſequens eſt, vt ENTIA illa, quid ſint, perquiramus.

Etſi

Etſi vero proaui ac anteceſſores noſtri, ſi quidem ad vitalem auram hanc reducerentur, iſthanc noſtrã medicinam oppido admiraturi eſſent: de iſto tamen nihil agemus. Nec ipſorum quidem remedia deſpicatui nobis erunt: verum neruum eorum ac medullam potius conquiremus aut exſugemus. Pro parentheſis ergo noſtræ exordio, vt libellum prologorum finiamus, & ipſiſſima ENTIA, quæ corpus noſtrum moderantur, reguntque ac vi cogunt, certius intelligamus, hæc ita ſtatuantur.

Primus parentheſis tractatus tradit, quam eſſentiam & vim aſtra in ſeſe contineant. Vis ea in corpus noſtrum agit ita, vt hoc eorum qualicunque impreſſioni ac operationi vltro ſubiaceat. Hæc vero aſtrorum vis ENS ASTRORVM vocatur: quod ENS quidẽ eorum, quib. ſubiecti ſumus, omnium primum numeratur. *Ens Aſtrorum.*

Secunda vis ſeu potentia, quæ nos violenter alterat, & in morbos præcipitat, ENS VENENI eſt. Penes quod notabitis: etſi ipſum aſtrum quidem ſalutare in nobis ſit, nec iniuria aliqua lædat corpus: nihilominus tamen ENS veneni nobis infligere noxam poteſt. Cui veluti ſubiecti ſumus, ita impreſſio eius nobis expectanda eſt, nec vim eius declinare licet. *Ens veneni.*

Tertia vis eſt, quæ & ipſa corpus noſtrum atterit & labefactat, etſi duo prænominata ENTIA per ſe quidem in nobis ſalutaria & fortunata exiſtant. Et hoc ENS NATVRALE nuncupatur. Hoc ENS intelligitur, ſi ipſum corpus noſtrum immoderatione ſua nos infirmat, aut mala complexione debilitat. Ita ex hoc multi ac diuerſi, imo omnes morbi, nullo excepto exoriuntur, ceteris ENTIBVS per ſe quidem commode habentibus ac diſpoſitis. *Ens naturale.*

Quartum ENS de potentibus SPIRITIBVS intelligitur, qui corpus noſtrum violant & infirmant, in quod nimirum ius habent: quorum operationem corpora noſtra, prout ab iis imprimuntur, in ſeſe ſuſcipiunt. *Ens ſpiritale.*

Quintum ENS, quod ceteris vniuerſis recte habentibus in nos agit ENS DEI eſt. Et hoc ENS ante omnia diligenter expendendum venit, vt ſcilicet, quæ vniuſcuiuſque morbi ratio ſit, accuratius intelligere queas. Prout ergo hactenus de his ita explicuimus: ita ſtudioſe notate tandem, horum ENTIVM vnumquodlibet ſub ſe omnes morbos continere. Et hoc intellectu *Ens Dei.* *Morbi omnes ex unoquolibet ente.*

Morbi omnes ex vno quolibet ente.

peſtes quinq; exſiſtunt: vna ex ENTE aſtri, alia ex ENTE veneni: alia iterum ex ENTE naturæ: quarta ex ENTE ſpirituum: & poſtrema ex ENTE Dei. Et iſta ceterorum quoq; morborum omnium ratio eſt, ad quam vobis attendendum eſt, ſtatuendumque, morbos omnino non ex vno, ſed ex quinq; principiis ac cauſſis oriri, ſicut hactenus citra fundamentum cum certo errore opinio veſtra vnico ſaltem ENTI inhæſit.

NVMERVS IX.

PROLOGVS QVINTVS.

NOn eſt autem, cur prologum noſtrum in hanc parentheſin admiremini. Nã admiratio ab inſcitia eſt ac imperitia. Quod ſi vero admirari vobis omnino allubeſcit: hanc quæſo parentheſin legendo euoluite, quæ admirationi veſtræ finem imponet. Quanquam nos ſtylum veſtrum nihil metuamus: vt qui limis nos & tranſuerſis oculis aſpiciat. Videmini vobis quidem vniuerſa febrium medicamenta, ſeu (vt vocant) Recepta, artificioſiſſime concinnata habere. Sed qualiacunq; iſta ſint, certum eſt, eorum vſu vos voti veſtri adeo non fieri compotes, vt euentus vobiſmet ipſis terrori ſit. Quod ſi eorum fundamentum conſideratis: leuius quam quidem ignari ſitis, ipſimet animaduertitis. Aliud enim, quam debebatis, reſpicitis. Febrium genera in 70. prope ſpecies partimini: hoc tamen non attenditis, febres quinquies 70. numerari. Nam ingenium mentemq; veſtram ad ſolum ENS naturale impenditis: & præter id quatuor adhuc alia eſſe, minime cogitatis. Quod ſi ENS naturale illud, quod vos ponitis, ægrotationis aut febris principium eſſet, vel cauſſa: ſententia veſtra nonnulla ex parte vigere poſſet. Sed vos vt morbum, illud conſideratis: adeoq; vos ipſos errore intricatis. Hoc vobiſcum repetite, quoties accidat aut acciderit, vt iure a vobis, qui febrientes curaſtis, quæri potuerit, an veſtra illi opera ſanati ſint, necne? Nam, ſi febriens ab Aſtro inflammatus eſt: ab eodem quoq; vel obit, vel reſtituitur. Vos, vtut vultis medicemini, adeoque vniuerſum ipſi ægro pharmacopolium propinetis: fruſtra omnia tamen attentabitis: ſicut tractatus, ENS ASTRORVM demonſtrat. Id ergo curate, ne ENTIA vobis incomperta aut incognita ſint: vt ſcilicet, quid agatis, & an ægro proſitis vel noceatis potius, intelligere poſſitis. Theorica iſta vobis plane phyſicis me-

Febrium quot ſpecies.

Entia ante omnia medico cognoſcenda.

tis propoſita eſt. Huic vni inhæretis, & ſolum Naturale Ens attingitis. Quod tam certo errore fit, vt inde, quid Ens naturale in veritate ſit, haudquaquam intelligere queatis: idq; hanc ob cauſſam, quod omnia inuicem permiſcetis, nec quid & vbi eligendum ſit, diſtinguere poteſtis.

NVMERVS X

PROLOGVS SEXTVS.

ITa ergo nobis porro attendite. Poſtquam poteſtas ſupra corpora noſtra in quinq; principatus diſtributa eſt, quorũ vi corpora noſtra ſubijciuntur, & ab iiſdẽ in morbos aguntur, vt ſunt, Ens astrale, Ens venenale, Ens natvrale, Ens spiritvale & Ens Deale: hoc ordine ſequentur etiam quinq; ipſius parentheſis tractatus: qua nimirum ratione Ens Aſtrale in hominis corpus dominium habeat, vt illud vel infirmet, vel interimat. Et ſic etiam de ceteris omnibus. Antequam vero ipſam parentheſin auſpicemur, ſciri velim, nos ſtylo in ſcribendo gentili ſeu Ethnico vſuros eſſe, licet a Chriſtiano homine prognati ſimus. Cauſſa, cur hoc faciamus, Fides eſt. Nam ſi, vt Chriſtiano, ſcribendum nobis ſit: tum quatuor illa *Entia, Aſtrale, Venenale, Naturale & Spirituale*, omitti oporteret, nec illa a nobis deſcribi poſſent. Nam iſte non eſt Chriſtianus ſtylus, ſed Ethnicus. Poſtremum vero Ens Chriſtiani ſtyli eſt: quo etiam concludemus. Sed & gentilis iſte ſtylus, quo in 4. entibus deſcribendis vtimur, fidei noſtræ nihil labis inuret: verum ingenium ſaltem noſtrum promtius acuet. Stylum autem gentilitium ideo nominamus, quia fidem Chriſti alienat is: & tamen hoc vna profitemur, vos vniuerſos, qui quatuor *Entium* naturam ſcrutamini ac ſectamini, tribus ac ortus eſſe Chriſtiani. Cur vero quatuor *Entia* cetera gentilitia ſiue profana, poſtremum autem diuinum vocemus: id ex parte quadam in iſto tractatu percenſebimus. Et tamen, vt verum ipſius veritatis fundamentum perfecte intelligamus, Ens iſtud in nouiſſimo concluſionum libro Fidei plenius deducemus & finiemus. Quo in libro ſtylo profano nuntium mittemus, & in fide deinceps, ceu Fideles, quibus paganiſmus nulli curæ eſt, perſeuerabimus. Idem nobiſcum vos Chriſtiani etiam conemuni, & de libris *Fidelibus* nos tandem æſtimate.

Proteſtatio de ſtylo, quo vtitur.

TEXTVS PARENTHESIS SVPER ENTIA Quinque.

LIBER ENTIVM MORBORVM PRIMVS, ET Pagoyum primum.

TRACTATVS

De Ente Aſtrorum ſuper corpora inferiora.

Capvt I.

DEſcripturis nobis Ens Aſtrale, hoc primum negotij incumbit, vt eſſentiam, formam ac proprietatem Aſtrorum probe conſideremus. Hoc præſtito, deinceps qua via *Ens Aſtrale* eliciatur, ſequetur. De hac re fundamentum vos ex doctrina Aſtronomica excepiſtis, documentum verum parum attendentes, nec, quod opus erat cõſideratu, trutinantes. Nimirum profitemini, cœlum ipſum corpus ſeu aſtrum conſtituere. Sed hoc vanum eſt. Homo enim ſemel corporaliter conditus, porro a nullo alio, quam *Ente Seminis*, citra omnem aſtrorum concurſum formatur. Ad hoc reſpondetis vos, aſtra ipſa corpora moderari, diſponere, fingere & pro natura ſua imbuere. Qui ſenſus certe prauus eſt. Nam cur ita non ſit, id in Ente Seminis vobis indicatur. Hanc ergo ſententiam veſtram porro nihil arguemus: vt quæ ſua ipſius ſolutione cadat & vaneſcat. Pro fundamento tamen noſtræ Parentheſis hanc vobis declarationem largiemur. Adam & Eua corpora ſua per creationem acceperunt, & per *Ens Seminis*, vſque ad interitum mundi. Et licet nec ſtella vlla, nec vllus Planeta vnquam in natura, vel fuiſſet, vel eſſet, nihilominus tamen liberi generatione parentum æque nati ac complexionati fuiſſent, ſicut alias factum eſt. Alius nimirum eſſet Melancholicus, alius Cholericus: hic fidus, ille infidus natus fuiſſet. Sic etiam alius probus,

Cœlum an corpora diſponat & fingat.

bus, alius improbus fuiſſet: quod videlicet hæ naturæ hominum in *Ente proprietatis* conſiſtant, nec ex aſtris defluant. Hæc enim corporis partem nullam complent, id eſt, nullam infundunt complexionem, nullum colorem, nullam proprietatem, nullam naturam, nullam denique ſubſtantiam.

Cap. II.

VNumquemlibet admonemus Medicum, vt in homine duo Entia conſtituat: *Ens Seminis*, & *Ens Virtutis*. Et licet hic priuatim nihil addamus: hinc tamen huius doctrinæ memores eſtote, vt ſuo loco illa legatis & obſeruetis. Hic tali axiomate vtimur, quod velut textus initium ad *Ens aſtrale* quadret. Et cum nobis inſtitutum ſit docere, quo pacto *Ens aſtrale* nos lædere poſſit: prius explicatu vobis & ſcitu opus eſt, quod aſtra, ſiue Planetæ ſint, ſiue ſtellæ firmamenti aliæ quæcunque, corporis noſtri nihil condant, nihil in colore, pulcritudine, moribus, virtutibus ac proprietatibus alijs moliantur. Et ſententiam hanc ex animis veſtris eliminare debetis, quam tamdiu fouiſtis, ac ex ſtellarum natura ſituque de hominibus iudicia ac ipſos homines feciſtis: quod ſine riſu repetere non poſſumus. Quanquam contra aduerſarios noſtros longiorem hic diſcurſum non inſtituimus: ideo cumprimis, quod incoatæ huius noſtræ Parenthefis is finis non ſit, vt vnicuique inſtanti ex profeſſo reſpondeamus: cum vel deinceps etiam tanta papiri ac atramenti copia futura ſit nobis, vt ipſas, volente & fauente Ioua, in hanc rem impendere poſſimus: Iam ergo poſtquam comprehendiſtis, iſta Aſtra nobis nec naturam, nec proprietates alias indere: nunc animum ad diuerſum adijcite, qua ratione eadem corpora noſtra labefactent & occidant. Non vt arbitremur, nos, quod ſoboles Saturnia ſimus, ob id vel longioris, vel breuioris vitæ exſiſtere. Nam hoc vanum eſt. Saturni ſiquidem motus nullius hominis vitam afficit, nec eam vel prolongat, vel abbreuiat. Nam etſi quidem Saturnus ipſum cœlum, vel firmamentum nunquam aſcendiſſet: nihilo tamen minus huiuſmodi naſcituri homines fuiſſent. Et licet nulla vnquam Luna condita fuiſſet: iſtius naturæ homines tamen emerſiſſent. Quin ita perſuaſum habete: etſi quidem Mars ferox ac crudelis ſit, non propterea tamen Neronem huius prolem exſtitiſſe. Et licet vtrique eius-

Entia hominis duo Seminis & Virtutis.

Aſtra nihil poteſtatis in corpus habent

Aſtra qua ratione corpora noſtra occidant.

dem quidem Naturæ ſint: alter tamen ab altero nihil mutuatus eſt. Videte: Helena certe & Venus vnius naturæ exſtitere: & tamen Helena adultera futura fuiſſet, ſiquidem Venus nunquam nata eſſet. Et licet Venus Helena antiquior ſit: tamen & ante Helenam meretrices vixiſſe, vobis credendum eſt.

CAP. III.

PRæter hactenus commemorata, videtis iam porro de ijſdem multo plura percenſeri poſſe. Sed cum iſtorum in Ente Seminis & Virtutis mentio fiat, ſermonem iſtum hic præcidimus. Exiſtimare tamen debetis, ipſum firmamentum ac aſtra omnino ita condita eſſe, vt homines, ac creaturæ animales ſine iſtis vigere non poſſint. Per ipſa tamen minime fiunt. Id ex exemplo addito intellige. Coniectum in terram ſemen, ex ſeipſo fructum ſuum promit: in ſe enim ENS Seminis reconditum habet. Interim tamen, ſi Sol ſemen non foueret, non germinaret illud. Nec cogitare debetis, ſemen iſtud aut Solem, aut firmamentum, aut quiduis aliud generare. Hoc verum putate, calorem Solis tale tempus conſtituere: veluti, ſi quid digerere, & rem in ſuam operationem ſeu effectum deducere vultis, tum id per digeſtionem faciendum eſt. Sic digeſtio nihil aliud, niſi per tempus operatur. Ipſa res, quæ digeritur, operationem ſuam in ſe habet. Hoc ita accipe, quid digeſtio ſit. Citra digeſtionem fœtus accreſcere non poteſt. Nam ipſa digeſtione augetur, hoc eſt, in matrice. Ita ergo ad hoc opus fœtus nullo aſtro, nullo Planeta indiget. Matrix ipſa illi pro Planeta & pro ſtella eſt. Semen digeſtione opus habet: hoc fit in terra. Ipſa vero terra digeſtio nulla eſt ſine Sole. Matrix vero digeſtio eſt, etiam ſine quibuſuis aſtris. Et licet nullo vſquam tempore luceret Sol, ac ipſe Mercurius retrocurreret: tamen gignuntur liberi, tamen augeſcunt, tamen Sol & digeſtio ipſis non adimuntur. Aſtra ſiquidem plane nullam vim ad inclinandum pro ſua natura hominem poſſident: nec ipſe homo, vt inclinationem ſuſcipiat, vllo iure tenetur. Hoc iterum ſic intellige. Ex duobus militibus, æque ferocibus ac iracundis, quis alterum (vtar hoc verbo) naturat aut ingeniat? Nullus. Ex gemellis ſibi

Homines ſine aſtris viuere non poſſunt.

Digeſtio.

Aſtra nõ inclinant.

lis ſibi inuicem apprime ſimilibus, vter alteri hanc ſimilitudinem contulit? Neuter. Cur ergo nos Iouiales aut Lunales vocamus ideo, quod ad gemellorum exemplum eadem nobiſcum ratio ſit? Fœtus vnus eſt vt ſemen in ſua ſubſtantia; eſt gemellus vt ſemen: & non proles Solis, ſicut de geminis traditur.

Cap. IV.

HIs ita demonſtratis, ſcitote, nos porro Parentheſin ad Ens Aſtrale perducere velle, vt, qua ratione aſtra nos lædant & occidant, omnino intelligatis. Hactenus perſuaſum vobis fuit, aſtra nos inclinare, & inclinationem hanc ad aſtrorum ingenium nos fingere. Inde factum vt grandes libellos de hac re condideritis, qua arte aſtris reſiſti poſſit ac debeat. Quod tamen ſcriptum vmbratile eſt. Nec noſtra intereſt, quo ſenſu Prouerbium illud, *Sapiens vir imperat aſtris*, intelligatis. Attamen, quo ſenſu a nobis accipitur, id ita admittitur. Aſtra nihil in nobis cogunt, nihil fingunt formantque, nihil ſimilant, nihil inclinant. Ipſa per ſe ſunt liberrima: liberrimi itidem & nos. Et tamen notate, ſine aſtris nos viuere non poſſe. Nam & frigus & calor, & rerum, quibus victitamus, digeſtio ab ipſis proueniunt. Solus homo non. Et tantum iſta nobis commodant, aut in tantum ipſis opus habemus, quantopere frigore caloreque, cibo, potuque, ac aere indigemus. Vltra tamen nec ipſa in nobis ſunt, nec nos in ipſis. Quod ſi vero ipſa nobis ſimilia ſunt, aut nos illis: vel, ſi illa non ſunt, vt nos; nec nos vt illa: quo ergo prolixas iſtas propoſitiones ac diſputationes molimur? Sic nimirum ipſe fabricator condidit. Quis nouit, quid in firmamento lateat, quod quidem, quibuſnam proſit, nos ignoramus? Nam nec Solis claritas, nec ars Mercurij, nec pulcritudo Veneris quicquam nobis commodat. Solus ſplendor & radius Solis nobis vſui eſt, qui fruges producat & æſtatem, quæ noſtræ annonæ prouentus eſt. Sed pro ſermonis concluſione, vt Parentheſis principium habeatis, hoc animaduertite. Fœtus, qui ſub Planetis ac aſtris maxime beneficis,

Aſtra liberrima.

Aſtris quatenus indigeamus.

ac pro voto generoſiſſimis conceptus natuſue eſt, ſi naturam diuerſam ac plane contrariam acceperit: cuius nam ea culpa erit? Huius nimirum, a quo iſte ſanguis defluxit: ſicut de generatione traditur. Pariter arbitremini, aſtra ipſa nihil hic operari, ſed ſolum ſanguinem. Quod ſi vero ſtatuta ſua hora planetis aſſimiletur: tunc & id ex ſanguine habet. Sæpius quidem bona cum bonis, mala cum malis coincidunt: ſed vnicum ſaltem horum cauſſæ vim habet, non etiam alterum. Hoc eſt *Ens ſeminis.*

Sanguinis in fœtu vires.

Ens ſeminis.

Cap. V.

PRiuſquam ad propoſitum noſtrum deſcendamus, tale quiddam de aptitudine & habilitate corporis vobis opponemus. Poſtquam probe omnia expendiſtis & ſtatuiſtis, homini fortunam ac induſtriã ſuam ab aſtris defluere, ita vt alter altero citius augeſcat, hic artibus & eruditione, ille diuitiis, alius potentia & ſimilibus: hæc omnia aſtris aſcribitis, a quibus illa acceperitis. Hæc nos vniuerſa euertimus, & rem hoc modo interpretamur. Ipſa fortuna ex induſtria eſt: induſtria ex ſpiritu; Prout quilibet homo genium vel ſpiritum habet, ita ad hanc vel illam rem induſtrius fit. Et prout in hac vel illa re induſtrius eſt, ita fortunatus euadit. Genium hunc vt cognoſcatis, ſcitote, ipſum inſtar Archei eſſe: ſicut de Archeo traditur, nec longius nos hic diſſeremus, ne qua ex propoſito noſtro digrediamur. Plura etiam de formarum in hominibus diſſimilitudine affertis, quod a primæuo Adamo per tot annorum ſecula, inter tot hominum myriades nemo vnquam alteri facies æqualis fuerit, præter Geminos: quorum ſimilitudo miraculoſa & admiranda ſit. Hanc vos aſtris acceptam fertis, & eius mirabili motui. Quæ res nobis velo implicita apponitur. Imo hoc ſcitote (quod tamen de termino vitæ aptius intelligimus) a Deo Ens ipſum ſeminis ita creatum eſſe, vt omnes formas, colores, ſpeciesq; hominum, quarum nullus numerus eſt, impleri neceſſe ſit. Eis productis ſemel & impletis, tum poſtliminio prodibunt homines, eandem faciem exhibituri, quam præſentarunt, olim qui fato functi ſunt. Die extremi iudicij inſtante, tunc & colores & mores omnes hominum expleti erunt. Nam ille præciſe ad punctum id ſtatutus eſt, quo colores, formæ, ſpecies ac mores omnes iamiam anteceſſerint, nec vllus ampli-

Fortuna ex induſtria, non ab aſtris.

Formarum in homine diſſimilitudo vnde.

amplius naſci poſſit, quin priorum alicui ſimilis ſit. Tum temporis hora primi circuitus mundi finita erit. Nec in hanc vos ſpeculationem demittatis, vt plures mundi ætates conſtituatis, & mundum in partes diſtribuatis. Nam ſi omnes colores & mores hominum effluxerint, nec nouæ formæ produci poterunt, ſed ſimilitudines erunt, tunc vera ætas deiiciet.

Cap. VI.

SEd quorſum iſti cogitatus? ad hoc nimirum, vt, quid nam velimus ac propoſuerimus, clarius & dilucidius intelligatis. Hoc itaq; ductu Ens aſtrale vobis ita accipiendum eſt. Res vna quædam eſt, quæ non videtur, quæ nos, & ea vniuerſa, quæ viuunt ac ſentiunt, in vita tuetur ac conſeruat. Et ea ex aſtris profluit. Hoc ita explicamus. Ignis, qui ardet, ligno opus habet. Sine eo nec ignis eſt. Ita attende, ignem eſſe vitam. Et tamen non viuit abſque igne. Sed & hoc obſerua. Quod etſi quidem craſſum ac pingue exemplum eſt, vobis tamen idoneum ſatis eſt. Nimirum corpus eſt lignum. Eius vita, eſt ignis. Iam vero vita viuit ex corpore. Corpori viciſſim opus eſt, vt habeat aliquid, ne a vita abſumatur, ſed in ſua ſubſtantia perduret. Id hoc ipſum eſt, de quo vobis Ens exponimus. Et hoc ex aſtris promanat, aut firmamento. Vos quidem aſſeritis, nec falſo: niſi aer eſſet, fore, vt omnia prolaberentur deorſum, & quæcunque in ſeſe vitam haberent, ſuffocarentur & perirent. Sed viciſſim accipite, adhuc vnum quiddam eſſe, quod corpus ſuſtineat: quod ipſum corpus viciſſim vitam ſeruet. Eius inopia aut interitus, aere perdito nihilo tolerabilior ſit. In eo enim, & ex ipſo aer fouetur. Quod ni eſſet, aer diſſolueretur. Ex ipſo firmamentum viuit. Quod ſi in firmamento non eſſet, id periret. Id vocamus M. Nam in vniuerſis nihil conditũ eſt ſupra hoc: hoc nihil potius eſt: nihil iſto plus ad contemplationem Medici facit. Hoc ergo probe notate, vt M. vobis indicemus: non quod ex firmamento oriatur, aut in eo enatum ſit, aut ab eodem ad nos tranſmittatur. Nam horum nullum ita ſe habet. Sed hoc tamen tenete, M. illud creaturas vniuerſas tam cœli quam terræ conſeruare: & inſuper omnia Elementa ex eo & in ipſo viuere. Quo vero pacto id a vobis accipiendum ſit: memores vos eſſe æquum eſt eorum, quæ de primo creato indicantur, & quæ in præſenti diſcurſu de M. porro tradentur.

Corpus quid conſeruet.

Vita eſt ignis.

M.

Cap. VII.

POſtquam ex nobis M. indicatum accepiſtis: vlterius iam hoc exemplũ attendite. Quod obturatũ & concluſum hypocauſtum eſt, id intra ſeſe odorem talem concipit, qualem tu ei immiſeris. Is odor ex ipſo hypocauſto non enaſcitur, ſed ex tete. Iam animaduerte. Hunc odorem, qualem tu conciliaueris, talẽ olfaciunt, quicunq; eo loco verſantur. Et fieri poteſt, vt tum morbos omnes, tum eorum curas ſimiliter in eo conclaui excites ijs, qui in illo habitant. Nota hoc. Aer, qui intus eſt, a te non proficiſcitur. Odor autem ex te emanat. Sed intellige vlterius: nos ita de aere loqui, vt vobis recenſeamus *Ens aſtrale*. Vos explanatis, aerem oriri ex motione firmamenti, id quod nos inficiamur. Non autem æque de vento, vt Meteorologia euincit. Aer a ſummo bono defluit, & ante creaturas vniuerſas exſtitit ille prior. Poſt ipſum res creatæ aliæ ſunt. Firmamentum ipſum ex aere viuit, vt & creaturæ omnes. Ex firmamento ergo aer non producitur. Firmamentũ enim per aerem conſeruatur æque ac homo. Et ſi quidem omnia firmamenta quieſcerent, aer tamen nihil minus exſiſteret. Quod ſi vero in quiete ac ſtatione iſta mundus interiret, huius rei hæc foret cauſſa, quod firmamentum aere careret, & hic interijſſet. Et tunc hoc ſignum foret, de ipſo quoque homine actum eſſe. Omnia elementa diſſoluerentur. Nam in aerę vniuerſa ſuſtinentur. Hoc eſt M. magnum. Nunciamuſq; tibi, hoc M.m. rem talem eſſe, ex qua omnia creata viuant, vitamq; ſuam in ea, tum ex ea protrahant. Hoc vero M.m. ita alterari ac venenari poteſt, vt venenum hoc homo in ſeſe hauriat. Quoniam enim in eo eius vita eſt & habitat, neceſſario corpus etiam eius, ab eodem, quod in M.m. latet, alterabile & contaminabile erit: ſicut mutatus in hypocauſto aer, de quo paulo ante diſcurrimus. Sic ergo aliquid eſt, quod M. hoc inquinat: quod ipſum deinde & in corpore manet, & ab eodem ſeparatur.

Aer ante creaturas vniuerſas a ſummo bono.

M. m.

Cap. VIII.

SIc ergo *Ens aſtrorum* intelligatur. Aſtra ipſa varias ſuas naturas ac proprietates poſſident: ſicut & in terra homines. Eadem aſtra ſuam mutation'em in ſe habent, nempe melioris, peioris, dulcioris, acidioris, amarioris. Quæ ſi in ſua bonitate perſiſtunt

Aſtra mutationem in ſe habent.

ſiſtunt quidem, ab iis mali nihil emanat. Sed in deprauatione, eorum malignitas emergit. Recordamini vero, eadem orbem vniuerſum ambire, ſicut putamen ouum cingit. Per putamen aer ingreditur, & id primo penetrat, pergens ad mundi centrum. Sic iterum cenſeatis: quæcunque aſtra venenata ſunt, eadem ſuo contagio aerem inficere. Ita, quo hoc virus pertingit, ibidem iſti morbi pro conditione malitioſi aſtri emergunt. Nam ea potentia non eſt, vt vniuerſum totius mundi aerem contaminare queat. Partem ſaltem eius vnicam inficit, prout vis eius valida eſt. Eadem etiam ratio eſt bonitatis aſtrorum. Hoc ergo eſt *Ens aſtrale*, id eſt, odor, halitus vel vapor, ſudorue ſtellarum cum aere permixtus, ſicut curſus aſtrorum id patefacit. Hinc enim proueniunt frigus, calor, ſiccitas, humiditas & ſimilia, quæ ſuis proprietatibus indicantur. Hinc ergo concludite, aſtra ipſi nihil inclinare: ſed halitu ſuo ſaltem inficere ac contaminare M. per quod porro nos venenamur & affligimur. Et taliter ſe habet Ens aſtrale, quod corpora noſtra tam ad bonum, quam malum diſponit, hac via. Quiſquis hominum ſecundum naturalem ſanguinem ita temperatus ſit, vt halitui iſti aduerſetur, is inde ægreſcit. Qui vero contrariam naturam non adeptus eſt, huic nihil incommodat. Sed nec iſte noxam ſentit, qui contra illud tam fortem ac generoſam temperiem accepit, vt vincendo veneno ſufficiens ſit ex ſanguinis ſui nobilitate: aut qui medicinam, venenatis ſuperiorum vaporibus reluctantem, aſſumſit. Hinc etiam hoc colligite, res vniuerſas creatas, homini aduerſari, & hominem iterum his ipſis. *Aſtra nihil inclinant.*

Cap. IX.

POſt indicium factũ de M. ab exemplo iam diſcite, quomodo Planetarum halitus noſtris corporibus noceant. Lacus, qui probum ſuum M. habet, is piſcoſus eſt. Frigore vero ſupra modum inualeſcente, ille cogitur glacie: piſces vero moriuntur, ideo, quod M. propter naturam aquæ nimiopere refrigeratum ſit. Hoc frigus non ex ipſo M. prouenit, ſed ex aſtro, quod, huius naturæ cum ſit, id perficit. Pariter & ſolis calor ita operatur, vt aquæ minus incaleſcant, ac piſces in ijs interimantur, ſimili ex cauſſa. Sicut ergo hæc duo, duæ proprietates ſunt quorundam aſtrorum: ſic & aliæ ſunt plures, per quas M. acceſſit *Planetarum halitus quomodo corpori noſtro noceant.*

amareſcit, dulceſcit, arſeniceſcit, aut alijs infinitis guſt⁹ qualitatib⁹ imbuitur. Hæc inſignis alteratio alterationē facit corporum. Ex his iam cenſete, quo modo aſtrum M. inficiat, vt & morbis ſimul ac morte corripiamur, prout vaporum iſtorum naturæ fuerint. Quod ideo nullus mirabitur medicus, quia in aſtris, quam in terra multo plura venena recondita ſint. Hoc etiam cuiuis medico ratum ſit, nullum vſquam morbum ſine certo veneno affligere. Venenum ſiquidem cuiuslibet morbi principium eſt: & ex veneno omnes morbi emergunt tam externi, quam interni, nullo excluſo. Hoc ſi ita conſtitutum habueritis, inuenietis, vni Arſenico præter 50. morbos, 50. adhuc alios attributos eſſe, quorum tamen nullus alteri ſimilis eſt, etſi ex vno arſenico vniuerſi exorti ſint. His plures ex Sale: iſtis iterum plures ex Mercurio: his denique multo numeroſiores ex Realgar ac Sulphure progigni. Et hæc ideo vobis ſignificamus, vt ſciatis, ſine cognitione originis vos fruſtra cuiuslibet morbi peritos eſſe, cum res vnica tot morborum cauſſa fieri poſſit. Illam ſi perſcrutati fueritis: ceteras cauſſas facili negotio deprehendetis. Fixam vero hanc regulam vobis tenete, vt ſtudeatis ante omnia rem illam cognoſcere, ex qua morbus generatur, potius, quam vt cauſſas, qui generetur aut generatus ſit, inquiratis: ſicut de his praxis plura docebit.

Morbus ſine veneno nullus.

Nota.

Cap. X.

HOrum vero vt cognitionem pleniorem hauriatis: ſciendum eſt, nos quidem æſtatem ac hyemem non ſolas accuſare, quaſi corporibus noſtris, ſicut prioribus exemplis innuimus, damnoſæ exſiſtant: ſed ſontem facimus planetam ac ſtellam quamlibet, quoties eouſque ad exaltationem conſcendit, vt M. penetret, & id ſecundum naturam ſuam temperet. Sic M. a nonnullis præter modum ſaleſcit: a nonnullis plus arſeniceſcit, aut ſulphureſcit, aut mercurieſcit. Eorum enim exaltationes corporibus noſtris aut veneno aut ſaluti ſunt: ni hoc forſan obſtet, vt vapor iſte propter diſtantiam ad nos non penetret. Huius documentum hinc capite. Arſenicarum ſtellarum exaltatio ſi faciem ac centrum terræ attingit, & cumprimis aquam: tunc vi ſua arſenicali vniuerſam aquam contaminant. Hoc malo infecta aqua

Stellarum exaltationes quid noceant aſtris.

Arſenicarum ſtellarum vires

aqua, malum illico piſces perſentiſcunt, & ab vna ſede migrant in alias. Sic ergo ex abyſſo ad ſuperficiem enatant, dulcem & intaminatam vndam ſedemque ſectantes. Sic ergo ſecundùm littorum metas magno & ſtupendo interdum numero confluentes conſpiciunrur. Quod ſi ergo locis quibuſdam magna aliquando copia piſcium, aliquot annis non viſorum, comparet, id locis iſtis vicinis magnam internecionem portendere credibile eſt. Arſenicum etenim, quod foras agit ex profundo longo tempore non ſpectatos piſces, idem homines quoque inficit, vt poſt piſces ægreſcant & infirmentur. Eo enim homines piſcibus fortiores ſunt, quo illis tardius afficiuntur. Æquo modo & ab alijs venenorum generibus ab aſtris emiſſis, & M. alterantibus (ſicut id virtutes ſtellarum comprobant) non ſolum cum piſcibus homines labefactantur: ſed & fruges agrorum, & viuentia vniuerſa terræ conuenenantur. *Arſenici vires.*

Cap. XI.

AD dictorum ſimilitudinem reſpectu quodam & corpora noſtra lacus, membra vero eorum, piſces referunt. Quod ſi ergo vita, quæ corpori & omnibus membris inhabitat, per aſtra in corpore ita veneno inficitur: tunc & interiora membra inde infirmantur, quæ venenum concipiunt. Et ſic Entia alia aſtralia eius veneni conditionis ſunt, vt ſolum ſanguinem læ dant, ſicut *Realgarica:* alia caput tantum reſpiciunt, vt *Mercurialia:* nonnulla ſolis oſſibus minantur ac venis, velut *Salia:* quædam eius naturæ ſunt, vt hydropiſin & tumorem pariant, vt *Operimenta:* aliqua, quæ febres inducant, vt *amara:* *Entium aſtralium diuerſa venena.*

Hæc vt accuratius aſſequamini, diſtributionem rerum & ipſum Ens vobis largiemur. Vbi notabitis hoc, quædam in interius corpus penuadere, vt ſunt quæ ipſum liquorem vitæ feriunt. Et iſta morbos pariunt corporis. Altera ſunt, quæ vulnera gignunt, vt ſunt, quæ virtutem mouent expultricem. Et in his duobus conſiſtit vniuerſa Theorica.

Particula prima.

QVemadmodum nunc explicuimus, vt Ens Aſtrale tam intra, quam extra corpus nos afficiat, nimirum ſecundum

morbos, qui extra corpus non egrediuntur, & eos, qui in ambitum eius abeunt: Sic pariter ad ſcientiam veſtram requiritur, vt recenſeamus, quomodo in qualibet ſtella venenum ſitum ſit. Nam hoc plus Aſtronomicæ, quam Medicæ facultatis eſt.

Venena hydropis quintuplicia. Quicquid vero huius ſit, venena quintuplicia ſunt, quæ hydropiſin pariunt. Ea quidem ſub vno genere ſunt: Sed naturis quinque diſtant. Sic vnum venenum aſtrorum eſt: Cetera quatuor Entium aliorum: quæ tamen ſingula hydropiſin gignunt, vt quintuplicia ſulphura, & alia ſimilia.

Particula ſecunda.

QVo vero pacto a vobis cognoſci poſſit, ex quo Ente hydropiſis oriatur, & quibus eadem remediis ſanari queat: hoc in morborum medicationibus traditum legitur. His itaque hactenus traditis Ens ipſum concluſum volumus: hoc addentes, fruſtra vos aſtrales morbos ſanare cogitaturos, quamdiu ſtella morboſa dominetur. Eius enim potentia medico ſuperior eſt. *Stella potentia medico ſuperior.* Vnde id colligere debetis, æquum omnino eſſe, vt probis functuri medicis tempora diligenter animaduertatis, nec ante conueniens tempus morbi vllius ſanationem moliamini, cum conatus omnis futurus ſit fruſtraneus.

PAREN-

PARENTHESIS SECVNDA.

LIBER ET PAGOYVM SECVNDVM.

TRACTATVS De Ente Veneni.

Capvt I.

POſtquam hactenus de Ente Aſtrali tractatio abſoluta eſt; ordo poſtulat, vt de *Ente veneni*, quod alterum eſt, vnde corpora noſtra afficiuntur, iam diſſeramus. Priori vero fundamento, cui in tradendo Ente Aſtrali incubuimus, adhuc memores operam damus: nimirum ex quinque Entibus corpora noſtra violari,&,vt patiantur,induci. Veruntamen, vt viam faciliorem & breuiorem teramus: prædicta in præfatione non reſuemus, ſed baſin & veritatem *Entis veneni* ita conſtituemus. Confirmatum apud omnes eſt,corpora noſtra conſeruatione egere,hoc eſt,vehiculo quodam,cuius beneficio vigeant & nutriantur. Quod vbi vbi deeſt,ibi vita exſulat ipſamet. Aeque autem & hoc notandum eſt,eundem ipſum,qui corpora noſtra condidit aut creauit,ipſos ſimiliter quoque cibos procreaſſe: eadem quidem facilitate, ſed non æqua perfectione. Hoc ita accipi velim. Corpus quidem nobis veneno vacuum datum eſt. Hoc vero quod vice alimenti corpori porrigimus, venenum coniunctum habet. Sic ergo corpus perfectum creatum eſt: non itidem alterum. Ex hoc animaduertite,cetera animalia & fructus nobis cibo eſſe. Ergo & veneno. Sibiipſis vero nec cibi nec venena ſunt,verum ſui reſpectu,& quatenus creaturæ ſunt, nobiſcum æque perfectionem participant. Quatenus vero nobis pro cibo ſumuntur, eatenus nobis veneno ſunt: qua ratione nobis venenum eſt, quod ſibimet ipſi venenum haudquaquam eſt.

Entis veneni baſin.

Corpus veneno vacuum.

Cibi venenoſi ſunt.

Cap. II.

SEd res iſta longius expendenda eſt. Res vnaquælibet in ſeipſa perfecta eſt, & bona facta ſibimet & pro ſua ratione

Res quomodo bona & mala condita. Sed ſi alienos vſus ſpectemus, tum & bona & mala condita eſt. Hoc ita arbitremini: Bos, qui gramine veſcitur, ex eo & venenum & ſanitatem accipit. Vtrumq; enim in ſe gramen habet, alimentum, medicamentum. Gramini tamen ipſi gramen veneno non eſt. Sic & homo, quicquid edit bibitq; hoc ipſi venenoſum ſimul & ſalubre exſiſtit. Illud tamen quod edit, ſibimet ipſi venenum non eſt. Et hoc, quod proponimus, duobus modis accipite. Vno de ipſo homine, excluſa natura animalium & plantarum. Altero de aſſumtione. Sed & hoc ipſum dilucidius attexemus ad intellectum faciliorem: Vnum hoc in homine, eſt magna natura. Alterum, eſt venenum, quod in naturam infertur. Ac vt parenthesin hanc in veſtram gratiam compleamus, recolligite vobiſcum, Deum res omnes ſibimet ipſis perfectas condidiſſe: alijs vero imperfectas, propter & ad vſum. Et in hoc fundamentum ſecundi noſtri *Entis*, videlicet *veneni*, quieſcet. Sed nos vlterius ita intelligi velimus: Deum quidem homini, aut creaturis propter ſeipſum nullum Alchimiſtam ordinaſſe: ſed ſi imperfectum ad vſum noſtrum, quo opus eſt, conferamus, Alchimiſtam deſtinauit, hunc in finem, vt venenum, quod ſpecie & vice ſalutaris cibi aſſumimus, non vt venenum manducaremus, ſed idem a ſalutari ſegregaremus & diſcerneremus. *Alchimiſta quo ſine a Deo deſtinatus.*

De hoc Alchimiſta quod vobis tradimus, ſedulo vos animaduertite.

Cap. III.

Cum ergo vnaquælibet res in ſeipſa perfecta, ſecundum alia tum veneni, tum ſalutaris rationem habeat: oratione noſtra procedentes ita ſtatuimus, Devm huic, qui alio quodam, quod ſcilicet ipſi tam in pernitiem, quam ſalutem, ſumtum cedit, veſcitur ac vtitur, Alchimiſtam omnino conſtituiſſe: qui tantus artifex ſit, vt hæc duo probe a ſe inuicem diſcernene poſſit, Venenum nimirum in ſuum vidulum, cibum autem in corpus ingerendo. Hoc modo, vt ſupra monuimus, fundamentum noſtrum intelligi ac a vobis acceptari volumus. Sed exemplum alterius generis accipite. Qui dominus aut princeps eſt, is in ſeipſo, vt Principi conuenit, perfectus eſt. Sed Princeps eſſe ſine ſeruis nequit, qui eum Principem ſeruent. Serui interim in ſeipſis perfecti ſunt quidem: ſed non Principi: verum huic & veneno. *Alchimiſta qualis artifex.*

ſeu

ſeu damno,& emolumento ſunt. Sed vt Alchimiſtam naturæ intelligatis, ſic putate, Deum Principi largitum eſſe ſcientiam in ſe ipſo,qualem Princeps requirit. Hoc ipſum docet venenum a ſeruis ſuis ſeparare, & ab ijs bonum quoq; acceptare. Exemplum hoc ſi vobis non vſq; adeo quadrare videbitur: fundamentum rei præſentis poſitum inuenietis in docendo ſecundum doctrinam Sapientis,vbi iſtud explicatur.Sic enim res habet. Homini,vt edat ac bibat,opus eſt. Corpus etenim hominis, quod hoſpitium eius vitæ eſt,cibo potuq; omnino opus habet. Ita ergo cogitur homo ad ſumendum intra ſe tum venenum, tum morbos, ac ipſam mortem,nimirum per cibum ac potum. Sic ergo hoc argumentum aduerſus eum dirigi poſſet,qui corpus nobis largitus eſt,& cibos addidit,vt nos iugularet. Sed ſcitote,creatorem creaturæ nihil detrahere: ſed vnicuiq; ſuam perfectionē relinquere. Et licet aliud alij veneno quidem ſit: de iſto tamen creator accuſari reprehendiue minime poteſt.

Homo ſumtione cibi contrahit morbos & mortem.

Creator creato nihil detrahit.

Cap. IV.

EX his vero creatorem ita indagabitis. Si omnia in ſeipſis perfecta ſunt,& ita compoſita ordinatione creatoris,vt vnum ad alterius conſeruationem faciat;veluti gramen vaccam,vacca vero hominem alit: adeoque perfectio vnius rei, rei alteri, quæ illam aſſumit,tum malo, tum bono eſt, & ob id imperfecta: ſtatuendum eſt, creatorem propter vberiorem creationem, quæ plus ſit, quam creatio ipſa,iſta condidiſſe: hac ex cauſſa, quia res hac conditione creatas voluit,vt in eo,quod alteri neceſſarium eſt,talis virtus, efficacia & ars lateat, vt per hanc virtutem venenum a bono, ad ſalutem corporis,& alimenti neceſſitatem ſeparetur, & ordo iſte mutuus ſeruetur.Exemplum.Pauo vorat anguem,lacertam, & ſtellionem.Hęc animalia quidem ſecundum ſeipſa perfecta & ſalubria ſunt: ſed ſecundum cetera animalia,omnia citata iſta,venenum merum ſunt, ſi pauonem excipias. Huius diuerſitatis hanc cauſſam tenete: eius Alchmiſtam ita ſubtilem eſſe,vt cum eo animalis nullius Alchimiſta cōueniat, qui tam exquiſite & pure venenum a bono ſeparet,vt cibus iſte pauoni innoxius ſit. Sic verum alias etiam eſt,animali cuilibet ſuum nutrimentū peculiare ad conſeruationem aſſignatum eſſe,& præter hoc peculiarem quoque datum Alchimiſtam,qui illud ſeparet. Struthiocamelo talis Alchimiſta datus eſt,qui ferrum,hoc eſt, ſtercus a nutrimento ſeparet, quod alij nulli poſſibile præſtitu eſt. Salamandræ pro cibo ignis, ſeu corpus ignis datum eſt. Hoc ad opus additum Alchimiſtam habet. Sui, ſtercus cibus eſt, licet id venenum ſit: qua ex cauſſa etiam ab Alchimiſta naturæ ex corpore hominis excluſum eſt. Sui tamen ni-

Alchimiſta qua virtute a bono venenum ſeparet.

Pauo.

Struthiocamelus.

Salamandra.

Sui.

hilominus alimento eſt: quod ſcilicet Alchimiſta ſuis, hominis Alchimiſta multo ſubtilior ſit. Nam Alchimiſta ſuis, ex ſtercore ſeparat id alimentum, quod ſegregare Alchimiſta non potuit hominis. Propterea etiam ſtercus ſuillum ab alio animali nullo voratur. Nam ſubtilior, & qui alimentum exquiſitius ſeparet, ſuis Alchimiſta nullus eſt. Idem de ceteris, quæ conſulto omittimus, vt ſermo breuior ſit, pari intelligendum modo eſt.

Stercus ſuillum.

Cap. V.

Alchimiſta cur a Deo conditus.

IAm, vt de Alchimiſta quædam protulimus: ſic credendum vobis eſt, ipſum a ſolo Deo ex hac cauſſa conditum eſſe, vt a bono ſeparet, quod ab eo diuerſum exſiſtit, in illo nimirum corpore, quod aliquid pro ordinatione diuina ad vitæ ſuæ ſuſtentationem aſſumit. Iam ad prius data recurrite, nimirum, res quinq; eſſe, quæ in hominem poteſtatem habeant, & quibus ipſe ſubiectus ſit: vt ſunt *Ens aſtrale*, de quo pertractauimus, & deinde *Ens veneni*. Iam etſi ab aſtris quidem homo nihil afficiatur, non æque tamen etiam tutus ac ſecurus ab *Ente veneni* eſt: ſed vt ab eo labefactetur, metuendum eſt. Hæc, vt in procemiis narrata ſunt, ita relinquimus. Sed vt facilius omnia complectamini, primum initium obſeruate, quod, qua ratione venenum vobis nocere poſſit vel noceat, apertius intelligatis. Cum ergo Alchimiſtam in nobis habeamus, a Deo creatore in corpus noſtrum inditum hoc fine, vt venenum a bono ſeparet, ne illud nobis damno ſit: deinceps differendum de eo eſt, quæ nimirum ratio, quis modus ſit, quod æque ex *Ente veneni* morbi omnes humani emergant, ac ex ceteris. Qua in diſquiſitione id omne nobis prætereundum eſt, quod corporibus nihil noxæ, ſed aliquid commodi præſtat: ſicut vobis deinceps declarabimus.

Cap. VI.

SEd prius ſciendum vobis eſt, etiam hoc loco Aſtronomos hallucinari, dum corporis noſtri ægritudines indicantes, corpus ponunt fortunatum, & corpus ſalubre. Iam ſi id non fit: vnica hæc cauſſa ſupereſt, quod Entia reliqua, quorũ adhuc quatuor ſunt, corpus lædant, & haud quaquã ipſa aſtra. Vnde merito ipſorum ſcripta ridemus & explodimus, in quibus tam large ſanitatem pollicentur, & hoc tamen iuxta non conſiderant, quod & alia quatuor Entia exſiſtant, cum aſtro æque potentia. Sed ludendum nobis cum ipſis eſt. Quid enim felis ſine mure? quid Princeps ſine morione? Plane ſimilem hiſtoriam Phyſiomanticus quoque texit: qui tamen lacrymas nobis nunquam ciebit. Is pollicetur ſanitatem, nec de quatuor Entibus cogitat, quorum ignarus eſt. Nam ex ſolo

Sanitas an ex ente naturali prædici poſſit.

Ente

Ente naturali auguratur, & cetera omnia obiicet: quod nos non parum titillat. Res multarum rerum periti viri eſt, ea prædicere, quæ ex curſu dependent. Motionum enim vel curſuum quinque exſiſtunt, & tantum homo vnus. Qui motus aliquot omittit, & in reliquis pergit: is vere Propheta vanus eſt. Diuidere, & ſecundum diuiſionem loqui, quiſque prout didicit, iuxta indicium & opinionem eorum, id oppido laudandum eſt. Ita enim Entiſta pyromanticus ſuum iudicium ſuper ſpiritus ponit. Sic Entiſta Phyſionomus ex natura hominis vaticinatur: Entiſta Theologicus ex curſu Dei: Entiſta Aſtronomus ex aſtris. Sic quilibet per ſeipſum mendax eſt. Sed veraces ac iuſti ſunt, ſi in vno conueniunt. Hoc vobis edicimus, ne ita vaticinari pergatis, niſi Entia quinq; Entiū prius cognoueritis. Tum demum cachinnum noſtrū prememus.

Cap. VII.

Vt autem cognitionem fundamentalem Alchimiſtæ habeatis: cognoſcite iam, Deum cuilibet creaturæ ſuam ſubſtantiam, & quæ ad hanc requiruntur, largitum eſſe: non propter ſui ipſius regimen, ſed propter vſum eorum, quibus neceſſario indiget, quæ ipſa cum veneno coniuncta ſunt. Creatura illa intus in corpore habet, qui venenum ſeparet ab eo, quod corpori apponitur. Hic ipſe vero Alchimiſta eſt: ideo quia arte chymica in agendo vtitur. Prauum a bono ſeparat: bonum in tincturam tranſmutat: corpus is tingit ad ſuam vitam: ſuum naturæ in ſe ſubiectum ordinat ac diſponit: eam tingit, vt in ſanguinem ac carnem abeat. Alchimiſta hic in ventriculo habitat, velut in inſtrumento ſuo, vbi coquit, vbi operatur. Hæc ita intellige. Homo, quam carnem edit, ea & venenum & bonum in ſe habet. In ipſa tamen eſitatione omnia proba & bona cenſentur. Sub bono ſiquidem venenum reconditum latet: ſub malo vero boni nihil eſt. Quam primum itaq; cibus, vt eſt, caro, in ventrem delabitur, confeſtim aſſiliens Alchimiſta, ſeparationem inſtituit. Inq;, quod ad ſanitatem corporis non facit, in peculiaria loca deponit: quod bonum conuenit, in ſuas ſedes ſequeſtrat. Huiuſmodi ordinatio diuina eſt. Hoc modo corpus, ne a veneno eius, quod edit, inficiatur, præſeruatur: atq; illud per Alchimiſtam ſine vlla ipſius hominis induſtria ſecernitur. Et ita ſe virtus ac potentia Alchimiſtæ in homine habet.

Alchimiſta potentia quomodo in homine ſe habeat.

Cap. VIII.

Venenum & bonum in vno quouis cibo.

Sed & porro intelligite, in re vnaquauis, quam ad vſus ſuos aſſumit homo, venenum eſſe, ſub bono reconditum, taliter. In vnaqualibet re exſiſtit tum eſſentia, tum venenum. Eſſentia eſt illud, quod hominem ſuſtentat. Venenum contra, quod eum deſtruit, & morbis percellit. Et

Eſſentia & Venenum quid differant.

hæc vera ſunt in omni re alimentoſa, reſpectu eius animalis, quod illa vtitur, nulla excluſa. Ad hæc vos attendite nunc Medici. Si hoc pacto corpus in alimẽto conſiſtit, nec eo carere poteſt, ſed illi omnino ſubiectũ eſt: tunc corpus alimentũ, quale qualc inuenit, ſub vtraq; ſpecie boni & mali aſſumit: & ſeparationis officium Alchimiſtæ delegat. Iam ſi Alchimiſta infirmus ſit, ita, vt venenum pro perfecta ſua induſtria a malo ſeparare non valeat: porto autem ex veneno & bono vnita putrefactio, & tandem digeſtio aliqua fiat: tunc hoc ipſum eſt, quod nobis morbos hominum indicet. Nam morbus omnis, in homine ex Ente veneni genitus, ex putrefacta digeſtione dimanat, quæ ipſa in temperie conſiſtere debebat, ne vllum exceſſus modum Alchimiſta ſentiret. Digeſtione vero interrupta, tunc perfectus in ſuo inſtrumento Alchimiſta perſiſtere minime poteſt. Sic ergo corruptionem ſequi neceſſe eſt, quæ ipſa deinde mater morborum omnium exſiſtit. Et hanc vobis Medicis penitiſſime in animo obuerſari decebat, nec vos ambagibus veſtris intricari.

Morbi omnes ex putrefacta digeſtione.

Corruptio Corruptio enim corpus inquinat, pro eo ac eſt, vel fit, hoc pacto. Vnda quę clara & pellucida eſt, quocunq; lubet, colore tingi apta eſt. Sic & corp⁹ vndæ ſimile eſt: corruptio color eſt: nec color eſt vllus, qui ſuã ex veneno originem non trahat: qui ſimul & veneni ſignum ac indiciũ exſiſtit.

CAP. IX.

Corruptio duobus modis fit. Localiter

HÆc autem vt plenius aſſequamini, ſcitote, Corruptionem duabus vijs fieri: *Localiter, & Emunctorialiter*, hoc nimirum pacto. Si, vt diximus, in digeſtione eſt, atque Alchimiſta in ſeparando ex deficientis digeſtionis vitio ſuccumbit: tum demum iſtius loco generatur putredo, quæ venenum eſt. Vnumquodlibet enim putridum, venenum eſt eius loci, in quo moratur, adeoque fit mater certi ac mortiferi veneni. Putredo enim, quod bonum eſt, corrumpit: & ſi bonum ſua vi exuitur, tum euincit malum in bono: quod tamen ipſum non apparet aliter, quam ſub ſpecie eius boni, quod putred. ni ſub:acet. Et ſic iſtud mater eorum morborum fit, qui ipſi ſubijciuntur. Iam vero quod Emunctorialiter fit: id a naturæ expulſiuæ aberratione accidit iſto modo. Si Alchimiſta venenum expellit, vnumquodlibet per conuenientiã ſua emunctoria: ſulphur nimirum album per nares: arſenicum per aures: ſtercus per monoculum: & ſic quæcunq; alia venena, prout quoduis peculiare ſuum emunctorium habeat. Horum venenorum vnum, ſi aut per imbecillitatem naturæ, aut per ſeipſum & alia impediatur: tum mater fit morborum ſibi ſubiectorum. Sic vniuerſaliter in omnibus morbis duæ origines pateſcunt. De quibus ad vos hic plura quidem verba non facimus: ſed in libris de Origine morborum in ſpeciali vberiora vos legetis.

Emunctorialiter.

CAP.

CAP. X.

PORro, quemadmodum ſuperius dictum eſt de Alchimia naturali, quomodo ſcilicet illa in quolibet animali ſita exſiſtat, propter neceſſitatem ſeparationis eius, quæ in ventriculo inſtitui debet: ſic breuem quandam doctrinam iam attendite; quomodo prædicto modo vniuerſi ceteri morbi quoq; explorari ac indagari poſſint. Quod ſi homo ab Entibus omnibus bene ſe haberet & valeret; Vt, ſi exempli cauſſa, idoneũ haberet Alchimiſtã, qui probe ſepararet commodis inſtrumentis, reſeruaculis & emunctorijs: tunc ſcire neceſſe eſt, præter idonea inſtrumenta plura alia quoq; huc ſpectare, nimirum vt aſtra faueant, & cetera Entia omnia benigna ſint. Quamquam nec iſta vniuerſa nos admodum moueant, ponendo, omnia bona & efficacia eſſe: attamen corpori plurima accidunt, quæ Inſtrumenta, Reſeruacula ac Emunctoria aut frangunt, ac maculant, fœdantq;, aut obſtruunt. Naturæ enim & corpori contrarius ignis eſt. Is enim ſua qualitate, natura, ardore, ſiccitate & vi alia nos ita corrumpere poteſt, vt per ipſius præſentiam inſtrumenta Alchimiſtæ violentur: vnde ipſe poſtea debilis appareat. Sic & ipſa aqua corpori ac Reſeruaculis noſtris ſua natura, ſubſtantia & qualitatibus aduerſas occurrit, ita vehementer, vt inſtrumenta ab illa aut obturentur, aut peruertantur, aut alio modo alterentur. Idem iudicium etiam de aere, & rebus neceſſarijs quibuſuis eſt, velut & de externis accidentibus, quæ vniuerſi potentia ſunt, vt Reſeruacula, Inſtrumenta & Emunctoria diffringant, permutent & inepta reddant. Tunc enim Alchimiſta infirmus ac mortuus, operi ſuo perficiendo ineptus euadit.

Accidentia hoſtilia Alchimiſtæ.

Morbi ex inſtrumentorum Alchimiſtæ violatione.

CAP. XI.

SEd nec hoc vobis elabi debet, per ipſum os quoque Reſeruacula, Inſtrumenta & Emunctoria corrumpi poſſe, ab aere, cibo potu, & ſi quę alia huius ſint generis: hoc ſcilicet modo. Aer, quem attrahimus, ſine veneno non eſt, cui nos præcipue ſubiecti ſumus. De cibi vero quantitate ac potus, vt & de praua eius qualitate, quæ cum inſtrumentis corporis diſcordat, hoc tenendum eſt, quod & per ipſa organa violenter confringantur: ita, vt etiam hoc caſu Alchimiſta in ſuis operationibus manifeſte interturbetur: vbi dein accidit Digeſtio, Putrefactio & Corruptio. Et qualis proprietas eſt veneni eius rei, quam homo illuc mittit: talem naturam quoque induit ventriculus, ac cum eo cetera in corpore. Hæc poſtmodum mater fit morborum eiuſdem corporis. Hoc enim vos Medici comprehendere debetis, vnicum ſaltem venenum, nec plura, matrem morborum parere: veluti, ſi manducatis carnem porcorum pullorum, aromata & ex his comeſtis corruptio in ventre generatur, tunc huius corruptio-

Inſtrumenta quemodo per os corrumpantur.

Ab aere

Cibo & potu.

nis non in vniuerſum omnes cibi cauſſa ſunt, ſed ex omnibus vnus tantum, nempe venenum aut oleris, aut carnis, aut pultis, aut aromatum. Et hoc magni arcani loco habere debetis. Hoc ipſum ſi probe cognoueritis, quodnam venenum mater morborum ſit: tunc iure vos Medicos vocari patiemur. Sic enim compertum habebitis, quo remedio vti debeatis: quod alias erroneè attendabitis. Et hoc ſit vobis fundamentum matris omnium morborum, quorum ſexcenti numerantur.

Cap. XII.

IAm vero breuem etiam de venenis inſtitutionem vobis communicabimus, vt, quæ venena & qualia intelligamus, aſſequamini. Indicauimus vobis, in omnibus alimentis venenum exſiſtere. Ex alimentis ergo potens Ens quoddam educitur ſuper corpora noſtra. Poſtea explicauimus, qui in nobis alchimiſta ſit, qui in corporis commoditatem per inſtrumenta & reſeruacula ſua venenum ab alimento ſegreget. Hoc facto, ipſa Eſſentia in tincturam abit corporis. Venenum vero per emunctoria extra corpus ſecedit. Hoc ordine dum ſingula adminiſtrantur, Entis ipſius ratione homo ſanus ac vegetus eſt. Vna tamen etiam meminimus accidentium hoſtilium, quæ in ipſum Ens ita impingere poſſunt, vt id perdant. Vnde poſtea Mater morborum oriatur. His repetitis, porro de generibus venenorum audite. Scire vos arbitror, quid & quot emunctoria ſint. Horum ratione ad cognitionem venenorum deſcendite. Quicquid per poros cutis tranſſudat ſubſtantialiter, id reſolutus eſt Mercurius. Per nares quod excernitur, hoc ſulphur candidum eſt. Per aures Arſenicum eijcitur. Per oculos ſulphur, aqua reſolutum. Per palatum reſolutum ſulphur. Per veſicam reſolutio ſalis: per anum putrefactum ſulphur. Et quamuis veſtri ratio poſceret, ſcire, qua forma ac ſpecie vnumquodque probari poſſet: id tamen noſtra Parentheſis non admittit. Sed e lib. de Conſtructione humana Philoſophiæ ea fundamenta haurietis, quæ cognitu Medico neceſſaria ſunt: ſicut & horum remedia debita, multis de cauſſis, quæ de putrefactionibus (quorum lectio ad vos pertineret) copioſius traduntur. Ibidem etiam, quomodo venenum in alimento lateat, reperietis.

Venenorũ corporis in ſingulis membris cognitio.

Cap. XIII.

EXemplum vobis ob oculos ponemus, ex quo breuiter pernoſcatis, quomodo venenum ſub alimento ſit: & vniuſcuiuſq; rei conditio in ſe ipſa perfecta reſpectu vero aliorũ hominum ac animalium, qui ea vtuntur, vitioſa & venenoſa ſit. Id ſic ſtatuem⁹. Bos ſuo cum ornatu ſibi ipſi

pro

pro neceſſitate conditus ſufficit: cutis eius ad accidentia carnis: emunctoria ad Alchimiſtam. Sed hoc huc exemplum quadrare non videtur. Dabimus aliud. Bos creatus eſt, ſibi quidem ad neceſſitatem iſta forma, qua eſt: homini vero ad nutrimentum in cibo. Iam attendite, bouem ex dimidio homini venenum eſſe. Qui ſi ſolius hominis gratia conditus fuiſſet, non etiam ſui ipſius: tum nec cornibus egeret, nec oſſibus, nec vngulis. In his enim nullum alimentum hæret: & quod ex illis fit, neceſſarium non eſt. Videtis ergo, bouem ſui ipſius ratione oppido bene creatum eſſe, nec in ipſo quicquam eſſe, quo aut carere poſſit, aut abundet. Iam vero ſi ad victum ille hominis aſſumitur, tunc homo id vna etiam edit, quod contra ipſum, ac venenum eſt, cum tamen id boui ipſi venenum non fuiſſet. Hoc iam ab hominis natura ſeparandum eſt, quod Alchimiſta eius præſtat: vbi varia venena generantur citra exceptionem. Quodlibet enim venenum opera Alchimiſtæ in ſua Emunctoria excutitur, vnde illa implentur. Quicunque autem ex hominibus Alchimiſta id præſtare poteſt, quod Alchimiſta in corpore: huic nulla vſpiam ars deeſt. Cuilibet enim hoc exemplo ſit, vt, quemadmodum Alchimiſta naturæ operetur, ſic operari conetur ipſemet. Et ſi venena ita ſeparata ſunt, vt venenum non videatur amplius: cogitate, quod etiam ex pileo hoc ſpectatiſſimum aureum oleum fiat, quod tamen oleorum omnium deteſtabiliſſimum eſt. Mucus quoque narium ſuum venenum quidem non refert: ſed venenum tamen maledictiſſimum eſt, ex quo omnes morbi deſtillationum oriuntur: quod ex ipſis morbis facile pernoſcitur.

Venenum quomodo ſub alimento.

Oleum aureum pilei.

Mucus narium.

Particula I.

HIſce ergo hactenus dictis, ſatis vobis explicaſſe videmur Ens veneni, quod ex ſolo iſto progignatur, quod cibi potuſue vice aſſumimus, hoc eſt, venenum & alimentum. Hinc porro annotate, digeſtionem eam eſſe, quæ corruptio, ſi corrumpitur. Inde vlterius ſcitote, qui quoue modo venenum quodlibet in ſuo loco generetur: & quinam ſucceſſu temporis ex eo veneno vel morbi vel mortes excitentur.

Particula II.

QVamuis autem in præſenti Ente vobis non explicemus, qua ratione quilibet morbus ex commemoratis ciborum venenis, ad ſua emunctoria amandatis gignatur: tamen vitandi erroris gratia in hac Parentheſi id omittite, & in libris de Morborum origine quærite: quo loco id ſecundum fundamentum hoc vobis aperte declarabimus.

Et ſic etiam vna opera cognoſcetis, qui morbi ſint Arſenici, Salis, Sulphuris, Mercurii, pro diſtributione vniuſcuiuslibet formæ ac ſpeciei, ſicut ſecundum ſeipſam apta eſt ad generationem morborum. Sic ergo hiſce Ens hoc concluſum volumus: quæ vobis pro fundamento ceterorum librorum noſtrorum intelligenda offerimus.

PARENTHESIS

INTERCLVSÆ

LIBER TERTIVS ET PAGOYVM TERTIVM.

TRACTATVS

DE ENTE NATVRALI.

CAP. I.

CVm nihil addubitem fore, vt de Ente noſtro Naturali, & veſtris ſcriptis admodum ridiculum diſſimile facturi ſitis: id ipſum tamen docere facientes, *Ens Naturale* vnum profitemur, quod in Parentheſi noſtra tertium eſt, ex quo omnes morbi generari poſſint, adeoque generentur, quoties Ens Naturale commutationis prolabitur, veluti ſequentia capitula enumerabunt. Principio notate, quid Ens naturale ſit. In cuius definitione facienda ſi maternæ veſtræ quidem linguæ, adeoque eius, quam ex Heinrichmanno didiciſtis, proprietate non vtemur: velim vos memores eſſe noui cuiuſdam iuris, & ſimplicitatis etiam veterum exſoletorum auctorum. Ens naturale hoc eſt. Cognouiſtis ex Aſtronomica influentias, firmamentum, & aſtra omnia, & ſtellas, & Planetas, & cœli genium, quæ ad aſſem extremū & nouiſtis omnia & percenſetis. Sic hoc nobis introductorium ad rem ſit: quod æqua ratione, qua elementum in cœlo pnouiſtis, ſimilis aliqua conſtellatio, firmamentū, & his ſimile in homine reperiatur. Nec veſtræ nos doctrinæ pudebit, qua hominem *Microcoſmum* appellatis. Nomen ipſum quidem probum eſt: ſed iſtud vos haud vnquam recte intellexiſtis, veſtræque interpretationes obſcuræ ac meræ tenebræ ſunt. Rem ita æſtimate, vt nos Microcoſmū explicamus. Quale cœlum, cum omni ſuo firmamento, conſtellatione, & ceteris ſecundum & per ſeipſum eſt: ſic homo quoque conſtellatus intra ſe & pro ſe erit potenter. Ac vt firmamentum in cœlo pro ſe eſt, adeoque a creatura nulla gubernatur: nihilo magis firmamentum, quod in homine eſt, ab aliis creaturis regitur,

Ens naturale quid.

Homo microcoſmus, vt cœlum ſuas ſtellas in ſe habet.

tur, ſed per ſe ſolum potens ac liberum firmamentum eſt, nulli imperio parens. Hinc duplices creaturas concludite: vnam cœlum terramq;: alteram Hominem.

Cap. II.

HOc ita enarramus. Motiones firmamenti ad minimum vſq; punctũ peruouiſtis. Poſtea & terram cum omnibus naſcentibus perdidiciſtis: cognita habetis ipſa elementa, & vniuerſas ſubſtantias. Id ipſum vniuerſum in homine debebatis intelligere, & exploratum habere, in ipſo homine firmamentum mira Planetarum & ſtellarum corporearum motione circumagi: quæ nimirum omnia ſuas exaltationes, coniunctiones, oppoſitiones, & alia, vt pro veſtro captu indigetatis, conſtituant promantque: & quæcunque doctrina aſtronomica ex profundis & abſtruſis principiis per aſpectus, per ſidera, & alia hauſit, ea omnia vobis documento ad corporale hoc firmamentum eſſe conueniebat. Nemo enim veſtrum Aſtronomia vacuus, Medicina plenus fieri poteſt. Pro vna ergo hac parte dictum ſit: quod nempe, quæ firmamentum complectitur, vobis exemplum & deductio ad firmamentum corporale eſſe debeant. Ab hoc porro recordari fas eſt, terrã fructus omnes ꝓgignere, hoc fine, vt homo ex ijs viuat, ex ijs alatur. Idem de homine quoq; credere debetis, q in ipſo omnes fructus, quoſcunque orbis profert, ſeu magni, ſeu parui, ſeu alterius differentiæ ſint, gignantur, hoc modo. Non diffitemini, terram vnum hunc ob finem exſiſtere, vt ferat & fructus & hominem. Idem corporis quoq; finis. Sic ex & in ipſo corpore emergunt omnia alimenta, quibus illi opus habent, in corpore qui ſunt. Et hi ſunt corporis membra. Horum crementa eadem ſunt, quæ fructuum terræ. Hi vt ſe ad corpus habent: ſic enaſcentia corporis nutrimenta viciſſim ad corporis membra: adeoq; in homine omnia enaſcuntur. Quæ ideo huc producimus, vt intelligatis, corporis membra extraneo nullo alimento opus habere. Nam ipſum corpus illis alimenta ex ſeſe ſuppeditat. Vbi hoc quoq; obſeruare debetis, quatuor tantum membra eſſe, quæ corpus nutriant: cetera omnia Planetas eſſe, nec vllo egere alimento, ſicut nec ipſum firmamentum. Duplex etenim corpus eſt: Firmamentale & terreſtre. Vobis autem dico: creaturis hominem duabus conſtare, nimirum Nutrientibus, & Nutriendis ſeu egentibus.

Aſtronomia ignarus nunquam ſit medicus.

Alimenta in corpore.

Membra corporis nullo extraneo alimento indigent.

Corpus duplex.

Cap. III.

VT nunc perſtrinximus, in corpore aliquid exſiſtere, quod externo cibo minime indigeat: ita ſciendum eſt, illud eſſe firmamentum corporis. Sic enim cœlum in ſuo firmamento ſine alimentis viget: codẽ

Firmamentum corporale nullo alimento eget. modo & corporale firmamentum ſe habet. Corpus vero, quod terræ rationem habet, ex ſeſe quatuor membris alimoniam præſtat. Hac illa fruuntur, nec extranea vlla opus habent, quod quatuor in corpore ſpiritus exſiſtant, quos corpus vegetat ac nutrit. Sed quod pręter hoc ad corporis ſuſtentationem accedit, hoc eſt, vt comperiatis, omnino aliquid eſſe, ꝙ firmamentum & terram ſuſtineat, tueaturq́;, vt illud ipſum miniſtret, ꝙ in illis eſſe comperimus. Quod vero noſtræ induſtriæ ſit perquirere, quã formam, quam faciem illud præ ſe ferat: de iſto nihil gloriamur. Dicta noſtra vos tamẽ ita accipite, quaſi ipſe quoq; homo ſimili vinculo aſtringatur, vt extrinſecus alimentum ſortiri aliquod cogatur. Sed hoc alimẽtum ad vnicum ſpectat corpus, ſicut fimus ad agrum. Ex ſe quidem id fructum non gignit, nec ipſum auget ſemen eius, nec aliud quicquã agit, quam ꝙ corporis ſubſtantiam vegetet & prolificam faciat, ſicut fimus agrum. Nam præter hoc aliud non confert. Simili modo cibus homini confert, quaſi eius fimus eſſet. Nam nec vita, nec intellectus, nec interim ſpiritus, nec tale aliud ſuum a cibo aut potu principium habet. Imo inde nec meliorantur, nec deteriorantur. *Cibus quid homini præſtet.* Cibus ergo in corpore ſe habet, vt fimus in agro. Fimus agrum fouet & pinguefacit, modo arcano. Itidem facit cibus corpori, ratione corporali: ſed nihil iis, quæ in corpore ſunt. Hæc ergo vobis introductio ſit ad intellectum capitulorum ſequentium: vt noſcatis, nos hominem ponere in firmamentum ſui ipſius corporis & ſuæ ipſius terræ, & ſimiliter in ſua elementa, &c. Sicut ex lectione ſequutura intelligetis.

Cap. IV.

INtellectionis principium de firmamento ſumemus. De quo primum attendetis *Creationem* & *Deſtinationem*: hoc eſt, initium & finem, & quicquid vnumquodq; interea acturum eſt. Hoc de firmamento profitemur. Circa quod notate, in corpore ſeptem membra ſita eſſe: quæ ipſa alimẽtum nullum aſciſcunt, ſed in ſe ipſis ſeptem Planetarum ritu, qui ſe ipſos nutriunt, nec alter ab altero alimentum capeſcit aut cibum, nec quicquã ab ipſis aſtris quicquam ſumit, conſiſtunt. *Planetæ corporis nullum aſciſcunt alimentũ.* Et huius hoc documentum facite. Eius naturæ Planeta Iupiter eſt, vt ad ſui corporis ſuſtentationem nullo fimo egeat. Is in creatione annonæ ſatis ſortitus eſt. Pari ratione & hepar, vt ſtercoretur, non opus habet: ſed ſuam ſubſtantiam ſine omni cœno habet. *Hepar.* Quod ſi vos obiectione inſtatis, & de digeſtione hepatis infertis: id nos in riſum detorquebimus, non ſecus ac ſi Teutonicum poetam de cæruleis montium coloribus, qui nihil ſunt, nugantem audiremus. Quomodo vero nos coctionem ponamus, id iſti Alchimiſtæ enunciandum demandamus, id eſt, ruſtico, qui fimum in agro facit. Septem

enim

enim membra dicta nihil ſtercorant. Hæc vt de Ioue & Hepate compre- *Cerebrũ.*
henditis: ſic pariter cenſete, cerebrum Lunam eſſe: cor Solem: ſplenẽ *Cor.*
Saturnum: pulmonem Mercurium: renes Venerem. Et ſicut ſuperio- *ſplen.* *Pulmo.*
ra firmamenta curſus ſuos præſtant ac exhibent: ſic eadem cenſete de *Renes.*
his inferioribus. Quod ſi enim cogituri criſin eſtis; certe opus eſt, vt
prius curſum ac motum naturalem in corpore fientem didiceritis. Hu-
ius ſi ignari eſtis: tum pol, morbos naturales, id eſt, ex Ente naturali in
criſin diſponere nullo modo poteritis. Eorum enim ac cœleſtium criſes
duplices ſunt, a ſe longis metis diſtãtes, ſicut deinceps planius intelligetis.

CAP. V.

SIc ergo de inueſtiganda criſi doctrinam vobis participabimus, quan-
tum quidem ad hanc parentheſim ſpectat. Hoc modo. Qui naſcitur *Criſeos inueſtigandæ doctrina.*
infans, cum eodem ſuum quoque firmamentum & ſeptem membra, quę
ſibi ipſis, vt ſeptem Planetæ ſint, ſufficiunt, naſcuntur: adeoque omne
firmamentum, quod ad firmamentum pertinet ac requiritur. Namq; de
vno ſi firmamento loquimur, firmamentum plenum intelligimus, haud
quaquam inane: quale etiam in infante perfectum eſt. Huius infantis
firmamentum in natiuitate ſua aſciſcit *prædeſtinationem*, hoc eſt, quam- *Prædeſtinatio.*
diu Ens naturale currere aut vigere debeat. Pono enim, creationem fie-
ri hac hora. Tunc huius creationis finis iuxta erit, hoc eſt, anno 30. Crea-
tio enim & ipſius finis hoc habet, vt in natura prę́ſentiat, & ex ipſa natura
ędificat, quamdiu Ens naturale, & quot in annos excurſurum ſit. Cle-
pſamum ſi ponas, ſinaſq;: quam primum illud perlabi incipit, quo tem-
poris puncto quieturum ſit, pernoſti. Itidem ſe natura habet in creato vt
ſciat, quamdiu Ens naturale curſurum ſit. Et prout aliquandiu currit aut
curſurũ eſt: ita ſecundũ tempus illud, Ens naturæ & creati ponit omnes
motus ac curſus, qui corporeis Planetis debentur, in ipſum corpus, vt
omnes in vniuerſum perficiantur in eo tempore, quod eſt intra creationẽ
& prædeſtinationem. Huius exemplum eſto. Infans hac hora naſcitur,
& ſecundum Ens naturale 10. horis victurus eſt, ita nimirum, vt eius præ-
deſtinatio in Ente creato, taliter ordinata ſit. Sic ergo Planetæ corpo-
rei curſu ſuo omnes horas perficient, non ſecus ac ſi ad ætatis annũ 100.
proceſſiſſet infans. Nec centenarius vir curſum alium habet, quanquam
iſthoc tardiorem, quam infans vnius horæ, aut temporis etiam conciſio-
ris vel breuioris. Sic nos in Ente naturali, quid creatum & prædeſtina-
tum ſit, omnino intelligi volumus, obſeruarique, quod cetera Entia præ-
deſtinationem perſæpe infringant.

Cap. VI.

IAm declaramus vobis, cœleſte firmamentum ſemel creatum eſſe, & æquali tempore cum hominibus ipſis durare. Quare id curſum ſuum ſemel peperit ac ſimul prædeſtinationem: nec ſobolem vllam porro gignet. Ideo omnes illius curſus prolongati ſunt, hoc quidem modo, vt prædeſtinationem ſuam exſpectare poſſit. Homo vero curſus iſtos ſuos omnes in vna hora conficit, ſi Ens ipſius naturale in vnam horam concluſum fuerit. Quare mutatio Lunæ cerebrum nihil attinet. Cauſſa eſt, quia pluries centenis millibus cerebrum a corde innouatur, dum interim Luna ne ſemel quidem lumen a Sole recipit, & totidem etiam nouilunia & plenilunia in ſua prædeſtinatione facit, quot Luna in prædeſtinatione ſua. Sic quidem Deus condidit ac conſtituit. Criticatio ergo ſeu criſis explicatio Aſtronomica ſuper Ens naturale, eſt omnino inartificioſa. Quicquid vero ipſum corpus in ſeſe per Ens naturale infirmat, id ſecundum ſuum motum critizat, & non ſecundum cœli firmamentum. Sic reſpectu Entis Naturalis, Saturno & ſpleni nullum commercium eſt, nec ſpleni cum Saturno. Dinumera ergo a creato vſque ad prædeſtinationem, & iube cœlum cœlum ſit ſui firmamenti. Nec enim ſuum infanti creatum communicat, nec viciſſim infans illi. Sic ratione Entis nullum quicquam ab alio accipit. Si quis eſſet, qui prædeſtinationem cœli noſſet: is quidem etiam prædeſtinationes hominis ſciret. Solus autem Deus prædeſtinationis, id eſt, finis conſcius eſt. Sed, ne huius rei fors immemores ſimus, hic quoque mecum expendite, quid exaltationes, coniunctiones, oppoſitiones, & ſimiles ſint. Eas nimirum non materialiter fieri, ſed omnino ſpiritualiter. Hi curſum illum complent, non ipſa ſubſtantia. Rapiditas etenim curſus ſeu motus corporei firmamenti conceptionem hanc in ſubſtantia non admittit. Itaque ſolus Spiritus in quolibet membro motus perficit, ſicut Planetæ, quibus ſatis temporis eſt ad incrementum & decrementum. Itaque hoc *Ens longum* vocatur: homo vero *Ens breue*.

Lunæ mutatio cerebrum nihil attinet.

Cœlum infanti nihil communicat.

Exaltationes corporis quid.

Ens longum, breue.

Cap. VII.

Cor Sol eſt.

COr Sol eſt. Ac vt Sol operatur in terram ac ſemet: ſic pariter Cor quoque operatur in corpus & ſeſe. Et ſiquidem non ſplendor Solis ſit: Splendor tamen corporis exſiſtit, quo cor opus habet. Corpori enim a corde ſplendoris ſatis defluit. Sic Luna quoque ſeſe cerebro, & hoc ſe illi æquiparat: ſed in ſpiritu tamen, non in ſubſtantia. Qua cauſa cerebrum tot accidentia affligunt. Lien motum ſuum Saturni ritu peragit, ac quoties hic a ſuo creato ad prædeſtinationem ſuam contendit: toties lien quoque a natiuitate ſua, vſque ad obitum curſum conficit.

Luna cerebrum.

Lien Saturnus.

Fel

el Mars eſt. Sed in ſubſtantia ſua Marti minime conuenit, ideo, quod uodvis firmamentum proprium morem ac ſubſtantiam ad ſubiectum ſuum, quo directum eſt, poſſidet. Sic ergo fel in ſua ſe ſubſtantia habet, ſicut Mars in ſpiritu: & fel eſt in ſuo ſpiritu, ſicut Mars in aere. Renibus natura ineſt Venerea, vt & illius exaltationes, magis minuſue proit ipſa Venus iuxta vtrorumque prædeſtinationem. Et quam Venus operationem molitur, ea ad fructus terræ gignendos dirigitur. Sic virtus renum fructum humanum ſpectat, ita, vt Venus in corpore nihil operetur, nihil accendat. Nam huius rei renes officium præſtant, nec præter hos quid aliud. Et ſicut Venus per conceptionem virtutis a magno Ente accenditur: ſic renes a ſenſu & voluntate humana vim acceptant. Mercurius pulmonibus Planeta ſimilis exſiſtit. Vterque in hoc firmamento potens eſt: nec quiſquam alteri in ſuo quicquam importat. Et quem vſum Mercurius terræ, ac quibus fructibus progignendis confert: hunc eundem vſum in Homine præſtant pulmones. Iupiter Planeta eſt aſſimilis hepati vſque adeo ſecundum ſuam ſubſtantiam, vt compertum ſit, abſente hepate nihil in toto corpore reliquum fore: non ſecus ac ipſe Iupiter ſua benignitate tempeſtates omnes mulcet & temperat. Vtrique etiam æqualis motus, æqualis exercitij in ſuo firmamento exſiſtunt.

Fel Mars. *Renes Venus.* *Pulmo Mercurius.* *Hepar Iupiter.*

Cap. VIII.

QVæ hactenus de Ente naturali poſuimus, quomodo ſe nimirum in ſuis conſtellationibus id habeat: vt fundamentum rei melius percipiatis, eadem de ſideribus corporum quoque perſcrutabimur, & inde quieſcemus. Veruntamen pro vberiore inductione nonnulla alia quoque deinceps afferemus, quæ vſum noſtræ huic Parentheſi non leuem præſtabunt. Id ſequentibus fiet capitulis, hoc cognitionis principio. Motus Spirituum aſtrorum corporeorum fit ab origine ſeu ſtemmate ſuo, ad finem iſtius membri, econtra, ad ſuum ſtemma, veluti reflexio ad ſuum centrum. Exemplum hoc eſto. Cor ſpiritum ſuum per vniuerſum corpus diffundit, non ſecus ac Sol per omnia aſtra ac ipſam terram. Spiritus hic ſolus corpori vtilis eſt, non ſeptem illa membra, pro ſua ſuſtentatione. Cerebrum ſolum ad cor peruadit, & a corde retro it ad centrum ſuum ſpiritualiter. Nec metam aliam vllam terit. Hepar ſpiritu ſuo ad ſolum progreditur ſanguinem, nec præter hunc quicquam attingit. Splen curſum ſuum in latera & inteſtina dirigit. Renes viam per lumbos & partes vicinas, perque metas vrinarias moliuntur. Via pulmonis circa pectus & guttur fit. Fel motum ſuum in ven-

Spiritus aſtrorum corporeorum ſi in alios, quâ ſuas penetrent vias, mor-bos generant.

triculum & inteſtina ſuſcipit. Hæc vt indicata ſunt: ſic noſſe debetis, ſi illorum aliquod aberret, & in vias alias penetret, nempe Splen in vias fellis, tunc neceſſario morbos generari. Et ea aliorum quoque ductuum ratio eſt. Et hæc ex lib. *de Generat. morborum* dilucidius & clarius intelligetis. Sed hæc hic ſufficiant. De ceteris ſtellis ſimile iudiciū facite, quod & ipſæ in corpore reperiantur ſecundum quidem normam iſtius firmamenti: Quod verum reperitur de ſideribus corporum, & erroribus aſtrorum, quæ ſeſe ipſa ſuis ex reflexionibus, quas in motibus faciunt, alunt fouentque. Pro expoſitione huius dicimus, intelligere vos debere ſeptem vitas, quarum nulla genuina & vera vita ſit, vt eſt illa, in qua mens ſeu anima habitat: ſicut de anima & vita traditur. Sic ergo comprehenditis, quomodo cetera membra a ſeptem illis vitam ſortiantur, nimirum vnumquodlibet a ſuo Planeta, id eſt, in eo motu, quem proprium habet.

Vita hominum ſeptem.

Cap. IX.

CAput proximum finiuimus ſeptem vitis, addentes, quodlibet membrum a peculiari Planeta foueri. Eo intellectu ſcire iam debetis, id hepati ſubiectum eſſe, quod ab hepate vitam habet. Sic, quod a corde viuit, cordi ſubiacet. Ita etiam de ceteris omnibus. Iam ergo Elementa corporis vobis obſeruanda veniunt. Qua in doctrina ſi ſtylum alium inuehemus, quam qui in vobis placeat, & qualem collectæ veſtræ reſipiunt: de hoc non magnopere turbabimur. Ex his ergo intelligite, quidnam Elementa in corpore ſint. Nam illa in Ente naturali vna dominantur. Morbi enim alij ex ſeptem: alij ex elementis oriuntur: alij ex qualitatibus promergunt: quidam ex humoribus conflantur: nonnulli ex complexionibus fiunt: ſicut deinceps dicetur. Sed vt hic Elementa corporis intelligatis, rem ex fundamento eruite. Ignis originem ſuam ex motu 7. accipit. Motus enim, quem illa habent, calorem in illis concluſum eſſentialiter extrudit, hoc modo. Elementum ignis in corpore inuiſibile eſt, niſi per ictum aut plagam oculorum exſiliat. Tum enim ſcintillæ promicant, hac de cauſſa, quod iſto in loco ductus patent, & quod ictus iuxta oculos factus eſt, quo loco ſcintillæ omnium difficilime occultari poſſunt. Sic, veluti in mundo hoc ignem nullum habemus, niſi excutiatur: pari modo idem in corpore quoque reconditus latet. Aqua in vniuerſo corpore inundat, in omnibus venis, neruoſis partibus, oſſibus, carnibus, tandem in omnibus membris. Nec vllum totius corporis membrum eſt, quin in ſe aquam habeat, & veluti terra, eadem cinctum ſit & perfuſum. Aer etiam in corpore eſt, ex continuo motu membrorum, qui ventos in corpore ciet. Et ſicut quatuor venti in mundo exoriuntur: ſic idem

Elementa in corpore quid ſunt.

Ignis.

Aqua.

Aer.

idem intellige etiam de corporeis ventis. Porro, terra eſt id, ex quo nutrimenta enaſcuntur. Sic in homine quatuor Elementa reperiuntur, non ſecus ac eadem ſecundum prædeſtinationes ſuas in mundo exſiſtunt. Nobis tamen id potius probabile fiet, creatorem liberam creaturam ex quatuor Elementis condidiſſe, quæ non ex alijs membris oriantur: ſicut libri de *Creato primo* demonſtrant. *Terra.*

Cap. X.

SIcut hactenus traditum eſt de motu ſtellarum, hoc eſt, ipſius firmamenti: deinde Elementorum, quomodo in viuo corpore habitent, & ſubſtantialiter in ſeipſis conſiſtant, vnumquodlibet in ſua ipſius poteſtate: ſic annexa cetera quoque plana doctrina vobis ediſſeremus. Et vt Ens naturale fundamentaliter innoteſcat, imaginationi veſtræ reinculcamus quatuor complexiones, Choleram, Sanguinem, Melancholiam, & Phlegma. Sed prout has enumeramus: ſic nihil nobis negotij datum volumus iſta opinione, qua aſſeritur, quod illæ ab aſtris aut elementis, ſint aut veniant. Quorum nullum vel parte minima verum eſt. In hoc tamen vobis cedemus, & argumentum veſtrum probabimus, quod nimirum ſingularis creatura in corpora data ſint; ita nimirum. In corpore guſtus 4. exiſtunt. Totidem & in terra: *aciditas, dulcedo, amaritudo, & ſalſitudo.* Horum quatuor vobis talem explicationem afferimus. Quatuor guſtus perfecti ſunt in vnoquolibet ſubiecto. In nullo tamen ſubiecto, præterquam in homine perueſtigabiles ſunt. CHOLERA principium ſuum ab amaritudine deſumit. Et res quæuis amara, calida & ſicca eſt; ignem tamen non attingit. Ignis enim nec calidus, nec ſiccus eſt: ſed eſt Ignis. Aciditas eſt MELANCHOLIA. Quicquid enim acidum eſt, frigidum ac ſiccum exſiſtit. Et hoc ſub appellatione Melancholiæ intelligitur, nec ad terram quicquam pertinet. Terræ enim & Melancholiæ magnum interuallum aut diſcrimen eſt. PHLEGMA ex dulcedine oritur. Omne enim dulce, frigidum & humidum eſt: nec tamen aquæ æquiparatur: ideo, quod Phlegmatis & aquæ eadem ratio ſit, quæ ignis & aquæ. SANGVIS ex ſale eſt: & quicquid ſalſum eſt, eſt ſanguineum, id eſt, calidum & humidum. Et hæc de 4. complexionibus notanda ſunt, veluti in corpore oriuntur: vt ſunt *Aciditas, Dulcedo, Amaritudo, & Salſitudo.* Ceterorum in ſequente capite mentionem faciemus. Ita ergo pronuntiare licet: ſi Sal in homine ex Ente complexionis ſuperat, tum ſanguineus eſt. Si amaritudo præcellit, Cholericus eſt. Si aciditas præualet, eſt Melancholic⁹. Si dulcedo præminet, eſt Phlegmaticus. Sic itaq; 4. cōplexiones ſunt in corpore, veluti in horto quodam, in quo naſcuntur Amariſſi,

Complexiones quatuor vnde. *Guſtuum 4. explicatio.* *Cholera.* *Melancholia.* *Phlegma.* *Sanguis.*

polypodium,vitriolum,& ſal nitrum. Et hę in corpore perſiſtere omnes poſſunt,ita tamen vt vna ſola præcellat.

CAP. XI.

Complexiones an certi quid de homine ſtatuant.

INdicatis complexionibus ſciendum eſt, præter has, prout exiſtimatis,ex ipſa earum eſſentia nihil de homine pronuntiati poſſe: veluti ſi dicatis,ſanguineum eſſe hilarem, melancholicum triſtem. Nam hoc falſum eſt. Siquidem,quas vos proprietates naturæ vocatis,eas nos *proprietates ſpirituum* appellamus. Ita ſtatuite, naturam horum nullum largiri, vt ſunt hilaritas,doctrina, & ſimilia. Soli ſpiritus iſta gignunt,non ex natura promta,ſed ex incorporeis, quæ in corporeis concluſa ſunt. Prouerbio ergo iſto,quod de natura promtum eſt,vti non debetis. Sapiens enim vir iſtud non promulgauit. Sed ad naturale Ens adhuc pluribus deſignandum, attendite ad humorem. Is tantundem eſt, quod *Liquor vitæ*. Ex eo enim viuit corpus. De hoc id cognoſcite: humorem aliquem in corpore eſſe, qui corpus vniuerſum ſuſtineat & foueat. Is vita eſt membrorum. Is humor ENS per ſe eſt,gignens metalla in terra, & in homine bonitatem ac malitiam. Itaque hæc tali modo accipe. Homo diſpoſitus ad mille virtutes eſt,& ad totidem malitias. Hoc ad eum non ex aſtris defluxit,nec ex vlla alia ſtella firmamenti: ſed ex ſolo illo humore emerſit. Id ab exemplo pateat: Mundus in ſe plurima metalla continet (hoc eſt, multas virtutes) alio loco peiora, alibi meliora. Id æque & in homine ſe habet. In eo virtutes plures inſunt: ratio,quia ipſius humor eſt naturæ boni minera. In eo vitia plurima habitant; hæc cauſſa eſt,quæ multa mala metalla pariat. Et hæ virtutes non reſpondent moribus aut ingeniis hominum: ſed æſtimantur a coloribus & habitu. Qui enim bene coloratus eſt, is bonæ mineræ eſt. Qui prauum colorem habet, is mineræ prauæ eſt. Sed nec hoc affirmare poteſtis,hominem,qui roſam refert, ob id ſanguineum eſſe: aut qui ceram præſentat,cholericum exſiſtere. Imo ſic pronuntiabitis: Hic roſei ruboris eſt: ergo probus ſolaris. Aurum enim nobilis iſte color in roſis eſt. Idem de aliis etiam coloribus iudicandum eſt. Quod ideo ad vos profitemur,quod [illegible]m ſit, colores vobis de humore teſtati. Ex quo etiam iudicium tace re[illegible], cuius naturæ iſte humor ſit. Ipſi enim multi ſubiecti morbi ſunt, qui in alterius nullius poteſtate verſantur.

Humor aliusque liquor vitæ.

Color quid in homine præſagiat, & an de humore teſtetur.

Particula prima.

AD prædictas de motu corporis demonſtrationes iam hoc addite, [illegible]tionum illarum in corpore quatuor eſſe: Firmamentum, Elementa, Complexiones, & Humores. De his quatuor notate,quod in illis omnes morbi conſiſtant, & ex iiſdem oriantur. Nam ſecundum

Ens

Ens naturale morbi omnes in quatuor genera diſtribuuntur. Genus v-
ium ſyderum eſt. Hi ſunt morbi Chronici. Alterum Elementorum.
Hi peracuti exiſtunt morbi. Tertium complexionum. Hi ſunt mor-
i naturales. Quartum Humorum: qui morbi ſunt tingentes. Et vt
quatuor hæc genera morborum habent: ita vos morbos Entis natura-
is d. pro-ere diſcere debetis.

Morborū quatuor genera.

Particula II.

Qui nomine vero omnia genera in ſpecie deſignentur: id hac in
arentheſi non explicamus: ſed in lib. de *Morborum Origine* planius defi-
iemus. Atq; veluti Ens naturale vndecim diſtinctis capitulis deſcripſi-
nus vobis: ſic ſcitu vobis opus eſt, corpus illius violentia tum demum
apeti, ſi cetera entia illud non impediant, ſed benigne aſpiciant. Cuius
fundamentum ſolidius poſcitis, plura de morbis & in Practica inuenie-
s, quibus locis quod deeſt, hinc ſarciri commode poteſt.

TEXTVS PAREN-
THESIS SVPER ENS QVARTVM
LIBER QVARTVS ET PAGOYVS.
TRACTATVS
De Ente Spiritvali.
Cap. I.

Ens ſpirituale definientes, dicimus & ipſum perfectam potentiam eſſe, ad corpus vniuerſum violandū, ipſumque in quoslibet morbos conijciendum. Contra hæc etſi varij inſultus, variæ obiectiones importari poſſint: nos tamen iis omnibus tergum obuertemus. Nec enim nos valde iſta mouere debent: quæ obiecta, ſeſe
a promtiſſime diluunt & conuellunt. Et inſtantias ipſas firmas eſſe o-
rtet: quales quidem, quæ nobis obduntur, nondum apparent. Expli-
curi vero vobis, quid Ens ſpirituale ſit, hortatores ſumus, vt ſtylum, quē
ologicalem vocitatis, excutiatis & abijciatis. Quandoquidem non
nne, quod Theologia vocatur, ſanctum eſt: nec omne pium, quod illa
tur, pariter nec omne verum quidem eſt, quod ex Theologia ſumit,
n qui non intelligit. Quanquam & hoc conſtet, Theologos omnium
eroſiſſime hoc *Ens* deſcribere, licet [illegible] ſub [illegible] & textu noſtri

Ens ſpirituale.

Theologia non omnis ſancta.

F

quarti pagoyi. Adde quod ijdem inficientur, hic ꝙ demonſtramus nos. Interim vbi nerui & medullæ defuerint, verbis cum ijs haud colluctabimur. Garritus enim ex nuda bucca emergit. Qui, ſi auctorem Deum haberet, papiri noſtræ iacturam differremus, & nos ipſorum ſcriptis addiceremus. Vnum interim mihi vobiſcum eſt, & tale. Cognitio Entis huius haud quaquã ex fide Chriſtiana profluit. Nobis enim Pagoyum eſt. Sed nec contra fidem eam eſt, in qua Chriſtiani exſpiramus. Hinc ergo voſmetipſos noſcite, quod nullo modo Ens aliquod inter ſpiritus intelligere debeatis, vt ſi dicatis, omnes Cacodæmones eſſe. Sic enim incondite loquimini, & oratio veſtra tota fatua eſt, quam ipſe diabolus edit. In hoc Ente Spiritali attendite, quod nec diabolus, nec eius effectus vllus, nec vlla eius conſpiratio hic contineatur. Diabolus enim ſpiritus non eſt. Nec ſpiritus etiam angelus eſt. Id nimirum ſpiritus eſt, ex cogitationibus noſtris quod gignitur, ſine materia in viuente corpore. Quod ab obitu noſtro naſcitur, id anima eſt.

Entis ſpiritualis cognitio non eſt ex fide Chriſtiana.

Ens ſpirituale quid.

C A P. II.

CONſtituto iam in priore capitulo conſilio, vt vaga ſomnia & opinatiunculas dictorum Theologicorum miſſa faciamus: iam ſecundo vos inſtituemus, quomodo ſpiritum intelligere debeatis. Angelorum & dæmonum hic nullam mentionem faciemus: vt qui ad Philoſophiam pertineant, quæ Ens noſtrum nunq̃ deſcriptura eſt: ſed ipſiſſima Medicinæ mater erit, de his quæ verba faciet. De ſpiritu ergo, quem Ens noſtrum complectitur, quod primo cognoſcendum eſt, ſic ſe habet. Proponimus vobis, ſpiritum hunc morbos omnes ſuſcitare non minus ac Entia cetera, citra omne impedimentum. Ex quibus colligite, ſubiecta morborum duplicia eſſe, in quæ morbi inuadant & imprimantur. Subiectum vnum eſt materia, hoc eſt, corpus. In hoc omnes morbi iacent, in hoc inhabitant, prout cetera Entia in ipſum agunt. Alterum ſubiectum materia non eſt, ſed ſpiritus corporis. Is in corpore eſt impalpabilis, inuiſibilis. Is per ſeipſum morbos omnes & pati, & ferre, & tolerare ſicut corpus ipſum poteſt. Et ideo dicitur *Ens Spiritale*, quod corpus cum eo nihil habeat. Vnde iterum videtis, tria prædicta Entia ipſum corpus ſpectare. Duo vero ſequentia, Spiritale ſcilicet & Deale, referri ad ſpiritum. Et ne memoriæ veſtræ elabatur, cogitate, quod patiente ſpiritu, corpus patiatur. In corpore ſiquidem ſe exhibet: nec tamen in corpore exſiſtit. Cuius rei hanc explicationem accipite. Duplices morbi in vniuerſum ſunt: Materiales & Spiritales. Materiales ſunt hi, qui tinguntur materialiter, ceu Entia tria prima. Spiritales vero iſti ſunt, qui materialiter non tinguntur, vt Spiritales & Deales. Spiritales ergo iam perſequemur, & eorum rationem explicabimus.

Spiritus his quid.

Morborũ ſubiecta duplicia: Corpus & Spiritus.

Morbi duplices. Materiales. Spirituales.

Cap. III.

QVod duo ſubiecta eſſe conſtituimus: id hoc fundamento ſtabiliemus. Compertũ vobis eſt, in corpore ſpiritum exſiſtere. Iam excogitate, ad quid faciat ac vtilis ſit? Ad hoc tantum, vt corpus conſeruet, nõ ſecus ac aer creaturas a ſuffocatione tuetur. Idem de ſpiritu ſentite. Spiritus ille in corpore eſt ſubſtantialis, viſibilis, tangibilis, & ſenſibilis ceteris ſpiritibus. Hi in collatione ſibi inuicem cognati ſunt, ſicut corpus vnum alij, hoc pacto. Ego ſpiritum vnum habeo: habet vnum & alius. Horum mutua ea notitia eſt, quæ mea & illius: ſuo illi inter ſeſe idiomate, vt nos vtimur, nihil tamen a noſtris ſermonibus coacti, ſed loquuntur, q; ſibi libitum eſt. Ex his iam intelligite, fieri poſſe, vt hi duo ſpiritus inimicitias ac iras inter ſe mutuo alant, ac alter alterum lædat, ſicut homo hominem ſauciat. Ea læſio ſpiritus eſt: ſpiritus autem exſiſtit in corpore. Iam ergo patitur corpus & ægrotat, non materialiter, ex Ente materiali, ſed ex ſpiritu. Huc itaq; medicina ſpiritalis requiritur. Duo itidem ſunt, qui miro & inſolito ſeſe amore proſequantur. Cauſſa affectus huius nõ in ipſo corpore latet, nec ex corpore oritur, ſed ex duorum corporum ſpiritibus exſilit, qui ſocietate iſta coeunt. Gemini hi ſpiritus & ipſi mutuis accendi odijs poſſunt, & in ſimultate iſta perdurare. Quod, vt verius intelligatis, attendite, quod ſpiritus a ratione non gignantur, ſed a ſola voluntate. Voluntatem ergo a ratione ita diſtinguetis. Quicquid ſecundum voluntatem ſuam viuit, id in ſpiritu viuit. Quod vero ſecundum rationem viuit, id contra ſpiritum viuit. Ratio ſiquidem ſpiritum nullum gignit: ſola mens a ratione gignitur. A voluntate naſcitur ſpiritus iſte, de quo Ens noſtrum deſcribimus, animam ſuo loco ponentes.

Spiritus ad quid proſit.

Spiritus mutua notitia de ira.

Amor mutuus vnde.

Odium mutuum vnde.

Voluntas & ratio differunt.

Cap. IV.

DE natiuitate vero ſpirituum hæc animaduertite. Certũ eſt, in infantibus ſpiritum nullũ exſiſtere. Nam perfecta voluntas in ipſis nõ eſt. Hoc ita accipite. Qui perfectam voluntatem habent, & ex ea agunt, hi in eipſis ſubſtantialem ſpiritum generant, adeoq; factitium. Is homini on confertur aut immittitur ex cœlo: ſed is illum ſibimet fabricat. Sicut gnis ex ſilice generatur, ſic ex voluntate hic quoque ſpiritus gignitur. t qualis ſtatus voluntatis: talis etiam ſpiritus eſt. Hinc exſtruite, omnes, ui in voluntate viuunt, ſpiritum illum habere, de quo præſens Ens nunciamus: qui veluti ſubiectum quoddam ſit, in quod omnes mor- imprimantur, qui morbi iſti nimirum ipſi ferendi ſunt, qui illum perit ſibi. Ita iam percognita natiuitate ſpirituum, hoc porro intelte, mundos duos eſſe plane ſubſtantiales. Vnus corporeorum eſt: er ſpiritalium. Iam vero corpora & ſpiritus vniita ſunt. Spiritus

Spiritus quomodo generetur.

Spiritus [illegible]

enim ex corpore per voluntatem gignuntur. Nihilominus tamen ſpiritus ſuum æque certum mundum ſeruant ac nos: in quo perpetuo habitant, & ſubſtantialiter permanent, ſicut nos ſupra terram: & mutuo inter ſeſe pangunt aluntque, inuidiam, odia, iras, & his ſimilia, ſine conſenſu corporum. Iam ad propoſitum noſtrum intelligite, licere nobis hominibus mutuo viuere, vt lubitum eſt: itidem & ſpiritibus licere. Etſi enim corpora ſe mutuo lædant, ſpiritus tamen mutuo ob id minime ſe violant. Sic viciſſim, lædentibus ſe quoque inuicem, quod bono iure ipſis licitum eſt, ſpiritibus; tum nec corpus inde materialiter afficitur, ita, vt propterea nobis id faciendum eſſet, quod non eſt. Quod ſi tamen ſpiritus ſeſe mutuo lædunt; tum læſi ſpiritus corpus infirmitatem illam ferre cogitur, quam ſpiritus eius accepit.

C a p. V.

Spiritus duabus modis corporibus morbos inferunt. SPiritus corporibus morbos infligere, iam dictum eſt. Id vero qui fiat, ita intelligendum eſt. Huius duas vias vobis oſtendimus. Vna, de qua prius etiam dictum, eſt hæc, quando nimirum ſpiritus ſe ipſos mutuo lædunt, citra voluntatem ac conſenſum hominum, ſolis mediæ [illegible] affectuum malorum ſtimulis concitati. Sicut horum vberior [illegible] fit, vbi de Spiritibus agitur. Quæ vt hic repetantur, opus non eſt. Cognitio
I. tamen iſta neceſſaria Medico eſt, vt rem in numerato [illegible] eligat. Alteram
II. vero viam, qua ſpiritus nobis morbos infligunt, vobis iam expediemus. Principio ita conſtituimus: nempe per cogitationes noſtras, per [illegible] atque voluntatem, perfecte inter ſe conſentientes, perfectam [illegible] voluntatem ita conſtituimur, tandem vt conſentiamus, cupiamus [illegible] ramus alterius corpori noxam ac damnum infligere. Decreta [illegible] firmata voluntas *Mater* eſt pariens ſpiritum. Hoc ita accipe. Sententia verbum facit, ita ſententia mater ſermonis eſt. Sic, vbi ſententia non eſt, ibi nec oratio nec verbum. Idem circa ſpiritum accidit. Sicut verbum gignitur: ſic pariter & ſpiritus, qui habitationem ſuam [illegible] voluntate poſſidet, quæ plena & perfecta ſit.

C a p. VI.

Spiritus quomodo damna inferant. SEd de his ſpiritibus vlterius attendendum eſt, quo modo damna nobis inferant, ita notentur. Si plena voluntate alteri nocere ſtudeo, hæc voluntatis in me creatio eſt quædam in ſpiritu, vt nimirum [illegible] meus pro voluntate mea ſatagat contra ſpiritum illius, quem ego [illegible] dere, & non contra ipſius corpus, ſed contra ſolum ſpiritum, quem etiam lædo. Spiritus iſte patitur & afficitur in corpore, ac in corpore d[illegible] ſentitur: & nec eſt extra corpus, nec in corpore materialiter, [illegible] tu hoc omne [illegible] Sed interim inter duos iſtos ſpiritus libera lucta [illegible]

[illegible] vincat, re ponitur. Quod vero aduerſarius meus ſuccumbit, ea [illegible] quia non eundem animi mecum feruorem & contentionem [illegible]. Quod ſi vero per accenſionem ſpiritus in lucta me feruidior fue[illegible] ergo caderem, ille vinceret. Ex hac ſpirituum inſtitutæ luctæ [illegible] ratione intelligere debetis, quod per concertationes eas [illegible] ſimiles morbi gignantur, non corporales. Corporales [illegible] ita per ſpiritus gignuntur, vt corporaliter ſecundum ſuam [illegible] incidentes morbos accipiant, qui in corpore perficiuntur [illegible]: ſicut in lib. de *Origine morborum* amplius tractatur.

C A P. VII.

CLarioris intelligentiæ gratia de his pauca quædam exempla accipi[illegible]te. quibus, vbi [illegible] fecerimus, Ens hoc Spiritu[illegible] [illegible] eſſe. Compertum vobis eſt, imagines ex cera fictas pr[illegible] [illegible] ſpiritus contra alium, ſi terra ob[illegible], & lapidibus aggrauentur: [illegible] hominem illum, in cuius [illegible] imago ficta eſt, multis anxieta[illegible]bus [illegible] loco, vbi lapides con[illegible]: nec liberatur prius, quam [illegible] [illegible]. Tum & ipſe [illegible] liberatur. Sed [illegible] [illegible] cruris iſti imagini [illegible]gitur, tum fracto illo ipſum hominem [illegible]. Idem etiam verum eſt, [illegible] punctionibus, vulnerib[illegible] & [illegible]. H[illegible] cauſſam hanc attendite. Cognita vobis eſt [illegible], ex qua illa originem & vim deſumunt. Poteſt enim Ni[illegible]omantia facies quidem aut imagines fingere, quaſi [illegible] tali[illegible] quæ [illegible]s tamen non eſt. Sed corpus lædere minime poteſt niſi ſit, vt ſpiritus [illegible]erius hominis per ſpiritum hunc lædatur. Sic Nigromanticus arbo[illegible]n fabricat, & eam fundo inſerit. Hanc qui ferit aut vulnerat, ſeipſum [illegible]lnerat. Cuius hæc cauſſa eſt, quod ſpiritus ipſius, per ſpiritum arboris [illegible]periorem ſauciatur. Is ſpiritus æque manus ac pedes, ac tu, habet: qui, [illegible]æditur, te cædit. Tu enim & ſpiritus tuus, res vna ſunt. Sed hoc ita ac[illegible]e; corpus tuum id vulnus non accipere, etiamſi illud corpori palpabi[illegible] ſimul & viſibile ſit. Id ſpiritus cauſſatur tuus, qui tua membra habet ac [illegible]rpus. Vnde cauere debetis, ne ipſi corpori remedia afferatis. Fruſtra[illegible]um enim eſt. Spiritui medelam facite, & ſanum tunc quoque corpus [illegible]. Spiritus enim ſaucius eſt, non corpus.

Imaginũ ex cera fictarum poteſtas.

Nigromantia quid poſſit.

Arbor in nigromantiam [illegible] cur ſeipſum vulneret.

C A P. VIII.

DE cereis autem imaginibus hoc obſeruate. Si in voluntate mea contra alium inimicitia flagro: tum hanc perfici neceſſe eſt per medi[illegible], hoc eſt, per corpus. Sic poſſibile eſt, vt ſpiritus meus, citra auxilium [illegible]p[illegible]ris gladio meo alium perfodiat, aut vulneret, propter ardens me[illegible] deſiderium. Sic & hoc fieri poteſt, vt per voluntatem meam, alium

Imaginũ cerearum fictio.

mei aduerſarij ſpiritum in imaginem compellam: & ipſum aut diſtortū, aut claudum, pro meo lubitu, in cera reddam. Et quamuis multæ aliæ quoque cauſſæ huc afferri poſſent: hoc tamen in Ente neceſſitas id non poſtulat. Nam Philoſophia clarius hæc omnia proponit. Hoc ſcire & tenere debetis, operationem voluntatis magni in medicina momenti eſſe. Nam ſibiypſi qui bene non vult, ac odio eſt, fieri poteſt, vt id, ſibi quod imprecatur, omnino ſentiat. Maledictio enim ex permiſſu ſpiritus eſt, fierique poteſt, vt hoc modo imagines quoque maledictis factis in morbos conijciantur, velut in febres, Epilepſias, Apoplexias & ſimiles, ſi prędicto modo paratæ ſint. Nec is vobis ludus ſit, o Medici. Nam voluntatis efficaciam ne ex parte quidem minima compertam habetis. Voluntas Genitrix eſt iſtiuſmodi ſpirituum, cum quibus rationalis nihil commune habet. Huiuſmodi operatio in pecudibus quoq; accidit, multo quidem quam in hominibus facilius. Hominis ſiquidem ſpiritus remittitur & reſiſtit multo potentius, quā ſpiritus pecudum. Quæ omnia multo dilucidiora reperietis in lib. de *Spiritibus*, & de *Generatione Spirituum*.

Vehementia efficacia.

Voluntas Spirituum genitrix.

CAP. IX.

IDem & de Characteribus compertum habetis, quod nimirum fur redire cogatur ad locum, vnde profugit, quod itidem talis, etiam multis millaribus abſens, cædatur. Huius cauſſam notate: quod eſt fundamentum Entis ſpiritualis. Si quis figuram homini ſimilem fingat, eamque ad parietem depingat; certum eſt, omnes puncturas, plagas & vulnera, in imaginem directa, huic ipſi infligi, in cuius nomine figura picta eſt, veluti fur eſt: idque hac virtute, quod furis ſpiritus in figuram illam pertrahitur per voluntatem ſpiritus alterius, qui illum in hanc figuram compegit. Vbi & hoc tenere debetis, ſpiritus hos, non ſecus ac homines inter ſeſe admodum pugnaces eſſe. Hac de cauſſa, quicquid poſtulas, vt illi, qui furto tuum abſtulit, inferatur: id re ipſa ſic fiet, ſi in fictam figuram illud committas: ideo nimirum, quia ſpiritus tuus, ſpiritum furis in figuram eam coegit, vt tibi pro ſubiecto iam ſit ferendi & patiendi, quicquid illi inferas. Sed hæc tamen ceteris, qui probi & boni ſunt, inferri ita non poſſunt, ideo videlicet, quia ſpiritus furis trepidus inſtar hominis ſit: cum econtra probi viri ſpiritus, vt maſculus, contraluctetur, & ſe tueatur, non ſecus ac duo viri inter ſeſe depugnarent. Quod vero fur ad locum furti recurrere cogatur, hinc fit, quod ſpiritus tuus, ſpiritum alterius ad locum [illegible] reducit, vbi furtum admiſſum eſt: ex tua nempe voluntate. Et [illegible] ille ita ſuperatus eſt, tum redire non poteſt illuc, niſi ſit, vt in ſ[illegible] quo[illegible]dam, hoc eſt, imaginem huc figuram cogatur. Ea autem [illegible], tum [illegible] per[illegible] illud, [illegible] quo iſte eſt. Sic

Fur cur vi characterum ad locum furti redire cogatur & cædatur.

Non idem probis & bonis.

c[illegible]t

... hominem, vt ad locum eundem redeat. Quicquid enim per ... it, id ſub ſpecie ſubiecti, in quo ſpiritus verſetur, fieri neceſſe eſt, ... gura, ſiue imago ſit. ... vt ſpiritus nimirum tuus ſpiritum alterius in illud ſubiectum compellat: aut ſubiectum, in quo ſpiritus eſt, id ... ipſe cogitur currere, & id præſtare.

Cap. X.

EX ... memoratis attendere debetis, ſpiritus reos ſuperare & euincere, itemque operationes inuidiæ & odij perficere. Quod ideo vobis indicatū volumus, vt intelligeretis, quam violenter & imperioſe *Ens Spiritale* in corpora dominetur, vt nimirum hac vi morbi plurimi, & eorum vniuerſa genera in hominem deriuari queant. Quibus in caſibus non naturalibus morbis debita remedia adhibebitis, ſed ipſi ſpiritui medebimini. Is enim eſt, qui ægrotat. Deinde & hoc notate, multos a ſpiritibus ægrotare per voluntatem, qui tamen non per figuras, imagines ac alia media afflicti ſunt: veluti ſunt huius viæ ignari. Et tamen in ipſis voluntas adeo potens eſt, vt ſpiritum alterius accendat & lædat. Hoc per medium fit ipſorum *Somni*: ita nimirum. Si dormiunt, tum ſomnia ipſorum in alteris perficiuntur ac implentur, ita, vt ſpiritus tuus alterius ſpiritum tibi dormienti adducat, quem tu dormiens ac neſcius veluti per inſomnium lædas, idque per medium verbi tui, quod dormienti egreditur nihil eius conſcio. Somnia enim inuidorum hominum verificantur, ſi ſibi inuicem occurrunt operabiliter, aut manu, aut ore: velut de *Somnijs* clarius traditur. Somnium enim non eſt, quod ex ſpiritu fit, niſi forte ita fiat, vt indicauit. Ex ſpiritu enim ipſo oritur, de quo iam meminimus.

Spiritus reos ſuperant & euincunt.

Ens ſpiritale primum morborum cauſa.

Somnia inuidorum effecacia.

Particula I.

SIc iam intelligere debetis, manum lædere virum etiam non comprehenſum, vt ſuperius dictum eſt. Sic os ferit verbis illum, quem quæris. ... nt tamen hæc ita intellecta, quod nimirum illud omne per medium ... oddam fiat, idque per virtutem ſpiritus.

Particula II.

... militer notate, fidem hic nihil operari, ſed ſolam voluntatem. De ... ide quidem aliquid huc afferre aut introducere, plus ſtultitiæ, quam ... entiæ affine foret. Exemplum ſit. Per fidem ſeu credulitatem duo ... ſe cædere inuicem non poſſunt, ſed per ipſum opus. Sic duo ſpiri... voluntatis, non ex credulitate, ſed ex incandeſcentia ſuorum virorū

oriuntur. Duo hi pugnant ſine credulitate, vere, ipſo opere, & impenſis viribus: ſicut de *Fide & voluntate* plura, vt & de Vitoniſtis & incantationibus indicantur.

TEXTVS PARENTHESIS SVPER ENS QVINTVM

LIBER QVINTVS ET NON PAGOYVS.

TRACTATVS.

De Ente Dei.

Cap. I.

Poſtquam in prioribus, in principio nimirum librorum noſtrorum indicauimus, conſtitutum nobis eſſe, ex parte quadam quatuor libros more & ſtylo Ethnico cōſcribere, hac de cauſſa, quod quilibet homo Chriſtianus, qui quomodocunq; aliter, quam pro tenore Fidei noſtræ ſcribit, gentiliter ſcribat: nunc ergo in hac Parentheſi noſtra morem & ritum iſtum gentilem remittemus, & per omnia Chriſtiano ſtylo vtemur in quinto hoc libro ENTIS DEI conficiendo, ne gentiliſmum noſtrum porro accuſandi ius habeatis. Etſi vero abſoluta hac Parentheſi, quinq; Praxeos libros annexuri ſimus, vt hic liber compleatur & perficiatur: præmonitos vos tamen velim, nos ipſum hunc quintum librum Chriſtiano ſtylo iterum finituros, & quatuor ſequentes, quos in principio indicabimus, gentilitia dicendi proprietate, tractaturos eſſe. Id quod citra confeſſionis Chriſtianæ probrum nobis facile licebit, ideo, quod ritus Ethnicus pro ipſa & ex ipſa procedat, ſicut a Deo id ita prædeſtinatum eſt. Quanquam autem ipſi morbi quoque ex natura oriantur, ſecundum prædicta quatuor Entia: fas tamen erat, nos ipſorum curationes ex fide indagare, & non ex natura. Sicut hoc praxeos liber V. planius faciet. Ideo quoque non verebimur quatuor Entia enumerare, etſi quidem Ethnica exſiſtant. Vos tamen verum & integrum fundamentū curationis ex quinto libro, in qua genuina medicina pro [illegible] eruere debetis. Cæteros quatuor praxeos libros non pro Chriſtianis, ſed pro gentibus [illegible]. Nam medicinæ fundamenta [illegible] domus [illegible] propagare [illegible] partemque ſuam Turcis, [illegible] Saracenis, partim Chriſtianis, partim Iudæis conferimus, ſicut hi libri declarabunt.

Proteſtatio de genere ſermonis.

Cap.

CAP. II.

Hiſſiſtanis hominibus hæc commentantes, eoſdem admonitos velimus, vt hanc quintam Parentheſin diligenter euoluant: ex qua adſunt, quomodo vniuerſos morbos ex hoc inſtitutionis puncto tum ... curare debeant. Idq; hoc modo. Notum vobis eſt, tum ſa... tum morbos a Deo immitti, & non hominibus. Hominum vero ... in duos ordines digerere debetis: Nempe in Naturã, ac in Flagellum. Naturale, eſt Ens primum, ſecundum, tertium, quartum. Flagellum eſt quintum. De hoc id notandũ eſt. Deum nobis præfixiſſe pœnã, ... exemplum, & in morbis conſcientiam, vt ex illis intelligamus, res omnes ... nihili eſſe, & quod in nulla ſcientia ſolide fundati ſimus, veritatemue ... mus. Quinimo noſtra imbecillitas vbiq; elucet: & nec poſſe nec ſcire ... trum quicquid eſt. Sed vt ad rem veniamus: ſciendum eſt, Deum & ... tatem largiri, & morbos immittere, & remedia his debita ſimul o... dere. Quomodo ſe vero iſta in Medicina habeant: credite mihi, ſu... hoc explicationis noſtræ punctum conſtituta & prædeſtinata omnia ... Punctum id, tempus eſt. De quo attendite, neceſſe eſſe, vt morbi vni... ſi in temporis commoda hora ſanentur, & non pro noſtro arbitrio ... ſtatuq;. Curas dicti ſententia hæc eſt, nullum nimirum Medicum ſa... tis terminum ſcire poſſe. Hic enim in manu Dei eſt. Et morbus qui... *purgatorium* eſt. Ideoq; ſanare nullus medicus poteſt, niſi ſit, vt Deus purgatorium remittat. Medicus ſiquidem is eſſe debet, qui in præ... nationem purgatorij operetur ac laboret.

Sanitas & morbi a Deo.

Morborum ordo duplex.

Natura & Flagellum.

Medicum nullum ſanatis terminum ſcit.

CAP. III.

Diximus, quemcunq; morbum purgatorium eſſe. Cauendum ergo diligenter vnicuiuis Medico, ne temere præſumat ſciens eſſe horæ ſanitatis, vel medicæ ſuæ operationis. Hoc ſiquidem vniuerſum in ... Dei poſitũ eſt. Prædeſtinatio niſi talis ſit, qualem vos Medici præ... tis: tum nulla medicina ægrum ſanabit. Si vero inſtet hora prædeſtinationis: ægrum ſanitati redditis. Hoc attendite hic: ſi offertur vobis ... aliquis, hunc Deus ad vos trãſmiſit, ſi in cura veſtra ſaneſcit. Sin minus, a Deo ad vos miſſus nõ eſt. Nam ſi tempus inſtat horæ redemtionis. ... demum ad Medicum Deus ægrum relegat: ante id tempus vero ... Et quidquid citius aducunt, huius non eſt fundamenti. Imperiti er... Medici purgatorij ſunt dæmones, a Deo ægris immiſſi. Intelligens, ... eorum eſt, quibus Deus horam ſanitatis admouet. Tunc & hoc ... ndum vobis eſt, prædeſtinationem impedire minime poſſe ... ſicus generoſiſſimus & artificioſiſſimus exſiſtat. Horam eam ... tare

Morbus omnis purgatorium.

Medici imperiti dæmones ſunt purgatoru.

oportet, quæ finis ſit purgatorij. Et ad quem felicitatis & ſanitatis Medicus a Deo non mittitur, iſti a Deo ſanitas nulla donata eſt. Cum ergo hoc modo Deus Medicum ægro immittat: iam expendite apud vos, an beneficio artis ſuæ Medicus quicquam efficiat, an minus. Sic cogitate, Deum & morborum medicinas, & præter has ipſum Medicum creaſſe: ſed differre hæc ad ægrum tam diu, dum conſtituta temporis hora impendeat. Et tum demum curſus tam naturæ quam artis procedit. Ante id nequaquam, niſi tempus appropinquarit.

Medicus ac artis ſua quicquam efficiat.

Cap. IV.

COgitandum ergo vobis & recolligendum erat, quod Chriſtianos vos profiteremini, ſupra naturã & ſuper eam conſtitutos; vobis vero virtus artis ſubtracta eſt (etſi via quidem recta aliquando incedatis) dum temporis hora appulerit. Hora ſiquidem temporis, hora veſtræ operationis eſt: nec prius, etſi hora artis inſtaret. Cum vero teſtemur vobis, Deum cauſſam eſſe omnium morborum, id ita accipite, q. æque id, quod aduerſum eſt nobis ac vtile & commodum, creauerit, ideo, quod noſtrum purgatorium habemus. ſicut de *purgatorio* vos prolixius informabimus. Et licet ille quidem, vt qui morbos nobis crearit, ſine omni medicina eoſdem a nobis auferre facile poſſit, ſi hora temporis inſtaret, & finis purgatorij approperaret: attamen cur id non faciat, id in cauſſa eſt, quia ſine hominibus, authorum opera nihil quicquam agere vult. Quod ſi miracula edit, humanitus & per homines eadem edit. Quod ſi miraculoſe ſanat, per homines id exſequitur. Sic hoc ipſum quoque per Medicos perficit. Sed quia duplices ſunt Medici, qui nimirum miraculoſe ſanant, & qui per remedia ſanant: hos ita diſtinguite: Qui [illegible] credit, operatur per miraculum. Cum vero credulitas non [illegible] ſit in omnibus, & hora purgatorij elapſa ſit, & tamen fides non adſit: tum medicus miraculum exſequitur, quod Deus mirabiliter ederet, ſi credulitas in ægro vigeret: ſicut de his in 5. libro de *cura* [illegible] vel *fidelium* [illegible] [illegible]. Sed ne quæſtionem hanc [illegible] vobis relinquamus [illegible] cauſa ad explicationem [illegible] animum adhibete.

Deus cur morbos a nobis non auferat ſine medicina.

Cap. V.

SCiendum ergo vobis eſt, temporibus Hippocratis, Rhaſis, Galeni, & [illegible] curationes valde fortunatas & felices fuiſſe. Cauſſa eſt, [illegible] [illegible] fuerint patua. Sed & iam & deinceps [illegible] mala [illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] Quia [illegible] [illegible] nunquam exiſtere, qua [illegible]. [illegible] [illegible] eſt, vt a nullo ſopiri medico poſſit. Quia

Curationes cur Hippocratis [illegible] [illegible].

... Medici ad nos [illegible] ... eorum ars quidem ... Hoc [illegible] verum ſit: tamen & pœna noiter ac- ... Quare in hoc tractatu Chriſtianum ſtylum adhibemus, quo in- ... intellectum verum ... morbos omnes flagella eſſe, ex ... commonefactiones, quod Deus illos a nobis per ... Chriſtiane, non per medicinas ethnico more, verum ... Æger enim qui ſpem in medicinam ponit, Chriſtianus mini- ... Eum vero qui Deo credit, is demum Chriſtianus eſt, qui Deo ... quæ ſanari queat, committit, ſiue id miraculoſe fiat per ſanctos, per induſtriam propriam, ſiue per medicos, ſiue per anus. Hoc vos Chriſtiani tenere debetis, Deum pro ſupremo medico habendum eſſe. ... ſimus eſt, non minimus, potiſſimus atque potentiſſimus eſt, ſine ... nihil fit. Ethnici vero & infideles de auxilio homines inuocant. Vos ... ad Deum vociferamini: is veſtrum ſanatorem opportune im- ... vobis, ſiue is ſanctus, ſiue Medicus, ſiue alius ſit.

Morbi omnes flagella ſunt.

Deus ſupremus medicus.

C[illegible]. VI.

... Vm iam demonſtrauerimus, Deum eſſe, qui ſanitatem ſimul & mor- ... bos conferat: hoc loco recuperandæ ſanitatis mentionem non inue- ... Nec enim iſti tractationi hic locus tam proprius eſt, ac ille libri ... praxeos. Potius hic explicationem inſtituemus, quomodo Ens ... potens ſit vniuerſos homines morbis affligendi, præter id, quod ex ... & ordine naturæ accidit, ſicut de 4. præſcriptis Entibus docuimus. ... cuibus hoc modo vobis præfigurabimus. Nouiſtis, in hoc mundo ... nem Deo ſubiectum eſſe cum vniuerſis creaturis. Ex hoc ergo f... ... ebetis, Deum hunc eſſe, qui creata fortunet aut infortunet. Porro ... dite, Deo pœnas geminas in manu eſſe: Alteram quæ vitam, alte- ... quæ mortem ſpectet. Hæ ex quibus cauſſis ſint, alibi explicabitur, ... quæ mortem ſequitur, hic omittetur. Quæ in vita irrogatur, hæc ... ſpectat. Ita dicemus. Meminiſtis, ex peccato mortem profluxiſſe, ... viri cauſſa, qui quidem peccatum ipſe non patrauit: ſed propter ... um iudicium cœleſtium, ſicut de morte diſſeremus in lib. *de Morte*. ... autem notate, quod cauſſa iſta, quæ mortis iudicium ſuper nos ... nuntiauit, iam deinceps contra nos nihil agat. Id agit creator. Quic- ... rum aduerſarij parte non facit, id punit, non propter ipſius pecca- ... ſed ſaltem propter ſignum. Tum etiam, vt illi dignoſcantur, quos ſu- ... et. Et hi nullo medico ſubiecti ſunt. Deus enim ipſos, vt ſuos, ſigna- ... vult ſigno aduerſarij. Sed alij ſunt, quos Deus pœna afficit ex ipſo- ... ecta fide & petitione. Hi ſubſunt medico ex hac peculiari per- ... ne.

Ens Dei quomodo poſſit morbos infligere.

CAP. VII.

HInc colligere poteſtis, aduerſus mortem nullam medicinam proſtare, ſed ſaltem aduerſus morbum. Hinc medicus probe cognouiſſe debet. Nullus enim Theologus iſtum Medico præſcribet. Et licet morbi quidem gignantur ex quatuor Entibus: tamen nec hæc cauſſa eſt, vt contra Voluntatem Dei pugnetur. Saltem horam & tempus conſiderari oportet. Cauendum ergo hinc ſedulo vobis, ne quocunque modo medicari attentetis, niſi hora meſſis inſtet: qua vel Deus vel vos metatis: quæ omnia clarius lib. *de Morte* explicantur. Quomodo vero & medicina & ægri ſe habeant inuicem, id diligenter notandum eſt vobis medicis: quia morbi ex mandato diuino influunt, nec vlla ex cauſſa [illegible], ſicut Archidoxis cuncti [illegible] tum &, quia naturales medicinæ quoque ſimiliter ex prouidentia diuina creatæ ſunt, & quia, vt ſupra quoque dictum eſt, nullus æger ſanari poteſt, niſi hora meſſis, id eſt, mandatum diuinum [illegible] ſicut præ[illegible] natio commonſtrat. Hic ergo quomodo Medicina quadrabit ad huiuſmodi, vt merito [illegible] poſſit medicus, ſe Medicum eſſe. Ita nimirum ſeruus & miniſter naturæ eſt. Deus vero dominus naturæ. Sic ergo porro conſequitur, Medicum ſanare neminem poſſe, niſi Deus illum ad locum immittat. Sic attente quoque notate, quod [illegible] borus ad vomitum perducat. Quod vero a quocunque Medico [illegible] vtilis ſit, hoc vanum eſt. Ratio, non cuilibet Medico prædeſtinatum eſt, vt efficax ſit ab ipſo datus in ſalutem ægri, cui datur. Ars enim [illegible] Medicina Deo [illegible] nat, vt & [illegible] ſis & praxis, & principium. Tam & æger [illegible] mittitur, & hic ad ægrum. Et quæcunque ciuitas bonum Medicum [illegible], qui plurimos ſanat, hæc habet, de quo iure ſuam [illegible] potius, quam illa, quæ malum fouet Medicum. Hoc etiam intelligimus de Medicis ſanctis, quos nullo modo hic excludimus.

Medicina & ægri quomodo ſe inuicem habeant.

Medicus neminem ſanat niſi ipſum Deus immittat.

CAP. VIII.

VT vero ſciatis, quæ cauſſa ſit, quod Deus & medicinam & Medicum creauit, ipſe tamen [illegible] ominus medicetur, & per Medicum [illegible]tur, nec ipſe per ſeſe ſine auxilio medici ſanet: pro explicatione huius attendite, hæc nimirum Dei arcana eſſe, quod nolit, vt æger [illegible] Medicum eſſe: ſed vt ita ars & practica ſuos progreſſus habeat. [illegible] mo auxilium ipſius non in miraculis [illegible] ſentiat, [illegible] Dei creaturis animaduertat, quæ per [illegible] medicina [illegible] nent, idque vniuerſum ex ipſius permiſſione in tempore ſuo, [illegible] quoque commemoratum eſt.

Medicina & medicus cur a Deo creati.

Iam porro hoc quoque intelligite, cauſſas morborum, ex [illegible] diuina, hoc eſt, ex Ente [illegible] ortorum, peruestigari non poſſe, vt [illegible]

[illegible]

[illegible] quemodo in [illegible] quatuor Entibus fundamentaliter [illegible] patedt. Huius rei ſimile exemplum eſt, ac ſi quis [illegible] pro ſuo arbitrio fingat. Sic Deus quoque [illegible] modo adeo ſecreto, vt nullo ſentire Medicus queat, æ[illegible] ex poteſtate diuina decumbere vel non decumbere. S[illegible]am [illegible] pœnā ita [illegible] cum quatuor Enub⁹ commiſcet, vt ne[illegible] quatuor vnū. Et hæc ipſiſ[illegible] eſt, cur quatuor E[illegible]um morbi nonū ſi, nulla ope ſanari que[illegible] Non hora [illegible], non impendit tempus, non numerus. [illegible] & [illegible] horam vſque mortis, qua omnes morbi fi[illegible]tur. Vbi [illegible] ſit mutatio, vt morbus nullus amplius relin[illegible]ur, ſed is velut album in nigrum mutetur. Quamdiu enim morbus [illegible]t, mors nulla eſt. Hæc vobis pro commonefactione purgatorij, & [illegible]e finis, velut Chriſtianis dicta ſunto.

Particula I.

[illegible]cut de Ente Dei ad vos diſſerimus: ſic certo ſtatuere debetis vobiſ[illegible]rum, vanitatem ſummam admitti, ſi fiduciam aliquam in artes eas, [illegible]rum probe periti eſtis, [illegible]gatis. Id enim gentiliter [illegible]e eſt. Semper autem in Ens Dei dirigere debetis. Et hoc Chriſtianum eſt, cum ſuc[illegible]ū proſpero coniunctum. Medicus enim, non ſimul Chriſtianus, vo[illegible]tatem Dei, quæ eſt prædeſtinatio, nihili facit: ſicut Archidoxis vobis [illegible]nſtratura eſt.

Particula II.

QVod ſi vero de Ethnicis medicis, ſiue Chriſtiani ſiue infideles (nam vna omnium ſecta eorum eſt, qui fide non vtuntur) ſint, obijci nobis [illegible]lit, quod & illi ipſi ægros, fidelibus Medicis nihilo infelicius ſanent: [illegible]ns quidem noſtrum nec infringere nec grauare poteſt, hac ex cauſa. [illegible]m ſi quid fieri ceſſareue neceſſe eſt: tunc omnino profici ab ijs debet, [illegible] id aut poſſunt, aut ibi præſto ſunt. Hoc in hac re diſcrimen eſt, quod [illegible]elis contra naturā non operetur, velut Ethnicus. Vult Ethnicus, & in[illegible], medicina ſuccedat, nec ne, quaſi quidam Deus eſſet. Fidelis, ſi, quæ [illegible] medicinam pertinent, accurauerit: tum, ſi non ſuccedat, rem horæ [illegible]tempori committit, quod Deo placiturum ſit. Nam & ipſa medicina [illegible]rum Medicorum eſt quod Deus non prohibuit: quia viliras priua[illegible]dominatur, Reſpublica nihil eſt, tum pijs ſuam quiſque annonam diſ[illegible]lem reddit: omnia ad laudem ſui creati, & vt virtutes quas creauit, [illegible]ceant: quæ ſcilicet cauſa potior eſt omnibus his, quas ante ſtatuimus, [illegible]t *Muſalogium* commonſtrat.

CONCLVSIO.

Prædictæ Parentheſis Theophraſti de Quinq; Entibus.

POſtquam vobis indicauimus Parentheſin, quam Prologo & 5. libris praxeos interſeruim⁹: iam eius hîc finem ſtatuemus. Ac veluti Parentheſin intellexiſtis, ſic quinque Entia eſſe, compertum habetis. Illa admodum efficacia & potentia ſunt ad quoſuis morbos introducendum, vno quouis etiam in ſe conſiderato.

Deinceps autem finita Parentheſi, opus incipit, quod procedens in quinq; libros diuiditur, ſicut Prologus concluſionem excipiens, oſtendit. Citra illos ita verſabimini, vt non putetis, practicam ſuper morbos vnius originis ſaltem conſtitutam eſſe: ſed eam in quinq; vias diuiſam proponi, ſciatis, ſicut ſupra quoque dictum eſt. Id quidem, ſi vos Naturalis Entis medici cum complicibus aſtronomis fortaſſis nobis non indulgebitis, nihil id nos mouebit, vt nec ipſa ſcripta Theologica. Nam penes vos hactenus veritatis haud multum inuenimus, ſi de fundamentis & veris principijs loquamur. Si bonos & induſtrios omnino vos medicos probare vultis: tum id operam date, ne quid cauſſæ perdatis per Ethnicum & Chriſtianum, cui ſtuduiſtis, ſtylum: nec patiamini imperitos medicos vobis obloqui, qui nigro & purpureo colore velantur. Phantaſtæ etenim ſunt, qui ex phantaſia ſua nugantur, cui nemo fidere poteſt.

Medici imperiti taxantur.

Et in concluſione hac annotate, partes duas eſſe, quibus homo vtitur. Artem, & Phantaſiam. Ars; hoc eſt, omnis ratio, ſapientia & intelligentia, procedit in veritate, quæ experientiæ baſi innititur. Qui vero Phantaſmatis indulgent, fundamento carent. Præſumta enim ſententia, numerata & cognita ambitio eſt, quæ vicinis veſtris haud inexplorata eſt. In partibus his duabus, virum ſapientem probe emunctum & politum eſſe decet, nimirum, vt ſit artifex: & non ſit pur puratus phantaſta.

Ars.

Phantaſia.

[P]ROLOGVS IN LIBROS QVINQVE PRAXEOS PARAMIRI THEOPHRASTI HOHENHEImenſis incipit.

Candido & æquo Lectori S.

B Eneuole Lector, cum Theophraſtus Para-
celſus, in l[illegible]s Prologorum huius paramiri, ac præcipue in præ-
ced[illegible]ti co[illegible]luſ[illegible]ne expreſſe planeq́; polliceatur, ſe quinq; libros
praxeos, ad paramirum hoc ſpectantes, ac poſt parentheſin locan-
dos deſcribere velle: ſuſpicio apud animum tuum oriri poſſet,
quaſi illi quorundam inuidia ſupprimerentur, cum hic omnino
[illegible]ntur, & pro auctoris pollicitatione finitam parentheſin medicam iam non ſe-
[illegible]r. Hac igitur de cauſſa cumprimis neceſſarium viſum fuit, paucula quædam
[illegible], teq; ſuſpicantem certiorem facere, iſtos quinq; libros practicos apud hoſce
[illegible]os nunquam repertos fuiſſe. In chartis [illegible] iſtis, in quibus auctor Theoricam
[illegible]nauerat, plura non conſcripſiſſe, ſed hoc Titulo Pr[illegible]logi in libros quin- Practicus Paracelſi [illegible] nunquam reperti.
[pr]axeos *illum fineit, ita vt tria prope papiri fo[illegible]a in Quarto vacua rel[illegible]n-*
[illegible]: ut id ex ipſo auctoris autographo, quod apu[illegible] eximium dominum D. Ioan-
[illegible]nelium Secundum in Styriæ oppido Pettauio *aſſeruatur, patet. An vero*
[illegible]us practicam illam ſingulari alio libro conſignarit & abſ[illegible]erit, nemini
[illegible]um eſt. Hunc is quidem val[illegible]e ſ[illegible]militarem morem habuit, vt co[illegible]atos [illegible]
[illegible]s libros minime in v[illegible]ū opus colli[illegible]aret. Vnde fieri [illegible] pot[illegible]t, vt [illegible]
[illegible], hactenus tamen nondum exploratio, recondit[illegible] lateant. Ego ta[illegible], quod
[illegible] nemine quoque vnquam quid comperi, qui eos practico[illegible] vel libros v-
[illegible] reconditi aſſeruentur, cognorit. Interim tamen ſi Deus ac Fatum f[illegible]
[illegible]q[illegible] vt alicubi eruantur, & ad manus noſtras perueniant, rel[illegible]
[illegible] inuidebuntur. Illis interim, quæ ſors nobis [illegible], [illegible]tamur [illegible]
[illegible]. Nam, quæ aliis d[illegible]ſiderantur, egomet quo[illegible] [illegible]
[illegible]ror. Nullum ſiquidem dubium eſt, quin Paracelſus d[illegible] quinque [illegible]
[illegible]s omnium morborum ſolide ac dexterrime deſcripſerit, quam mirum [illegible]
[illegible] et morbus in [illegible], iaq; aut iuxta methodum Natur[illegible]
[illegible]ecundum ex[illegible] ex Forma rerum Specifi[illegible], aut p[illegible]r [illegible] &
[illegible], aut Sp[illegible], aut tandem [illegible] Chriſtianam [illegible]
[illegible] ergo q[illegible], ſedulus [illegible] ex aliis [illegible]
[illegible] modis curas monſtr[illegible] colligere ac complere po-

Alterum vero Paramirum, quod iam ſequitur omnino a prænominato diuerſum eſt, nec ad præcedentia ſpectas, ac ab auctore ipſo modo alio diſpoſitum eſt, velut idem in nonnullis aliis quoque libris fecit. quorum nonnulli vice ſecunda ac tertia diuerſis diſpoſitionibus ab ipſo deſcripti exſtant. Ad Paramirum autem ſequentes libri hi annumerantur.

- De cauſſis & origine morborum ex tribus primis ſubſtantiis Liber primus ac ſecundus.
- De cauſſis & origine morborum ex Tartaro, ſex Tractatus, qui pro libro Paramiri tertio habentur.
- De cauſſa & origine morborum matricis, Liber Quartus.
- Libri de cauſſa & origine morborum inuiſibilium pro parte ſeu libro quinto habentur.

Etſi enim libri hi non vniuerſi ab auctore titulo iſto donati ſint, ſicut idem in pluribus aliis quoque libris diligenter (vt debuerat) non admodum obſeruauit, vniuſcuiuslibet tamen libri initium aperte prodit, memoratos eos libros ad Paramirum hoc ſpectare, ſicut bono ordine ſeſe inuicem conſequuntur.

OPVS PARAMIRVM

AVREOLI THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM SVEVI HEREmitæ, dicti Paracelſi Magni.

In honorem eximii ac præſtantis Joachimi de Wadt Doctoris & Conſulis apud S. Gallum conſcripti.

LIBER I.

QVoniam ſine cognitione principiorum & præceptorum vere nihil & ſolide intelligi poteſt, æquum eſt, vt opus hoc Paramirum, tibi pro ceteris vir eximie Domine Doctor Ioachime de Wadt inſcribatur, qui ſolus [illegible] omnibus qui [illegible] ad veritatem tendentes [illegible] & [illegible], qui [illegible] colunt que, [illegible]. Aequum [illegible] eſt, vt ante omnes hoc tibi opus conſecretur, propter [illegible] errores in arte medica: cuius tu quidē ex omnibus Helueticæ, patriæ noſtræ, ciuibus cultores præſtantiſſimus, qui [illegible] hanc laudis obtines, vt te præ vniuerſis huic meo operi [illegible]

Encomium Ioachimi de Wadt

...ime. Nam te cenſerem candidum & noui, & ſpero hic fore: vt quē
...adſuetriores cognitos repudiare, & ſplendenti veritati aſtipulari.
...aubi cauſſa fuit, cur te cumprimis aſpicerem. Et ne tempus meum,
...tis S. Galli vrbe tero, fruſtra impenderem, placuit famam tuam, &
...naturalibus cognitionem ac ſapientiam ita ſuſcitare ad iudican-
..., vt illud noſtrum perpetua memoria apud eos omnes, qui medi-
...na dimitantur, gliſceret. Tu enim nō tantum conſeruator, & mem-
...i primarium in veritate, quæ æternum reſpicit, accipienda & propa-
...e magnatus es. ſed etiam rerum corporis, in quo æternum habitat,
...ac miniſtrator non parcior clares. Quare omni iure me decuit,
...c Paramirum meum opus tibi dedicarem, quod ita incipit.

Primo omnium nouiſſe Medicus debet, hominem tribus ſubſtan- *Homo tribus ſubſtantiis conſtat.*
...nſtare poſſe. Licet enim is ex nihilo conditus ſit: eſt tamen factus
...quid. Hoc aliquid diuiſum in tria eſt. Hæc tria totum hominē con-
...nt, & ſunt homo ipſamet, & homo eſt idem quod illa tria, ex quibus,
...quibus ipſe omnia ſua cum bona, tum mala, quoad corpus Phyſicū,
...let. Ad hæc itaq; conſequitur, medico opus eſſe, ſcire illorum diui-
...m, & cognoſcere eorundem compoſitionem, conſeruationem, &
...utionem. In hiſce etenim tribus conſiſtit tota, dimidia & minima
...nitas, tum ægritudo: ita vt hic inueniatur, quantum & quam mul-
...nitati, & quodnam pondus morborum ſit: Hoc enim medicus
...e non debet, ægritudinē conſiſtere in pondere, in numero, in mē
Quod ſi ergo conſiſtit ita: ante omnia harum rerum fundamentū, *Ægritudo in quibus conſiſtat.*
...o ſeſe proferant, ſtatuendum eſt. Et hoc omnium maxime neceſſa-
...ſt, quod in introitu hoc probe examinetur. Iuxta illa mors quoq;
...ſto, ſi tribus illis vita præciditur, quorum tamen colligatio vita eſt,
...homo. Sic a tribus illis ſubſtantiis prodeunt omnes cauſſæ, origi-
...cognitiones morborū: porro etiam ſigna & proprietates, & quic-
...medico ſcitu opus eſt. Ergo neceſſarium eſt, vt tria hæc a medico
...ime pernoſcantur, & ſecundum omnes ſuas proprietates, quales
...um ſint, & quomodo ſanos vel ægros reddant, expendantur. Nam
...demq; eſt ſcientia, quo modo homo ſanus, & quo modo æger ſit,
... Nam ſicut ex ſano ægritudo oritur: ſic ex ægritudine ſanitas fit.
...c nō ſaltem ſciendæ ægritudinum origines ſunt: ſed etiam repara-
...ſanitatis. Imperiti autem medici in lucem naturæ illapſi ſunt, & il-
...obſcurarunt: qui tres has naturæ ſubſtantias inexploratas relin-
...es, fundamentum quoddam extraneum aſſumſerunt, quod pro-
...eorum cerebrum per phantaſias illis ſuppeditauit ſine omni na-
...icis teſtimonio. Nec cogitarunt iſti, non poſſe quenquam medi-

cum fundamentum, aut morborum, aut hominis cognitum habere, niſi

Lux naturæ.

teſtimonij ſatis a luce naturæ acceperit. Lux iſta eſt magnus mundus. Sicut enim aurum ſepties per ignem probatur: ſic etiam ſepties & pluries medicus per ignem probari debet, hoc eſt, ignis probat tres has ſubſtantias, quas puras & nudas, mundas & ſimplices exhibet. Hoc eſt, quia ignis non

Ignis omnia probat.

adhibetur, propterea nihil probi præſto eſt. Ignis omnia probat. hoc eſt, ſi impurum ſeparatur, tres puræ ſubſtantiæ exhibentur. Sic & Medicus probatur: non vt ipſe comburatur: ſed vt ars eius, theorica & practica in igne inijciatur aut baptizetur. Nam illa ante oculos ruſticorũ ſe non produnt, nec etiam tam facile prehenduntur. Quare ignis eſt illud, quod obſcurum prodit, & in apricum protrahit. Et tali modo ſcientia medicinæ proponi debet.

Medicina per ignem conſiſtit.

Iam ſequitur, quia Deus medicinam creauit, ideo per ignem conſiſtit. Sic etiam medicum creauit, vt ex igne naſceretur. Iam vero medicus ex medicina eſt, non ex ſeipſo, ideo naturæ examen ſuſtineat opus eſt, quæ natura ipſe mundus eſt, & omnis eius capacitas. Et quod natura ipſum docet, id ad ſuam ſapientiam is referre debet, in ſua tamen ſapientia nihil quærere, ſed in ſola naturæ luce: & poſtmodum doctrinam illam in condum memoriæ reponere. Iam vero Medicus cum ſuis operibus

Ignis facit medicũ, eſtque medicinæ theſaurus.

aſpectabilis eſt; manifeſta eſt etiam ipſa natura, nullo recondito. Tam conſpicuas quoque oportet eſſe cauſſas ſanitatis & ægritudinis, & nihil obſcurum latere. Ideo primo ignis nominatur, in quo diſſoluuntur ea, quæ abſcondita erant, vt fiant conſpicua. Ex hoc aſpectu naſcitur medicinæ ſcientia. Ita enim illa teſtatur. Quia medicus ex medicina medicus eſt, & non abſque ea: ipſa vero illo antiquior ſit, quod ille ex ipſa ſit, non contra: tum opus eſt, illud vt conſideret, & in eo ſtudeat, quod ipſum conſtituit, non in eo quod ex ſeipſo promit. Sic in natura Medicinæ poſita eſt ſapientia, ars, Theorica, Practica, &c. Medici, nec in medico ipſo ea ſita ſunt. Quibus abunde ſatis confutatus eſt error, quicunque in natura non inuenitur, ſed ex ſolo præiudicio ſtabilitur & proponitur. Nam in igne præceptor eſt, non in diſcipulo ipſo. Sed adhuc multo intelligibilius hoc eſt: In homine intus nihil eſt, quod ipſum medicum faciat, etſi in ſe præclarum ingenium habeat. Nam in eo nihil artis eſt: ſed vacuum illud extiſtit inſtar ciſtæ inanis, affrabre factæ. Idoneum tamen idem eſt ad recondenda ea, quæ ingeruntur ipſi, Theſauros nempe noſtrarum manuum. Sic ergo præclarum ingenium illud ſine omni experientia, arte, & medica ſcientia eſt. Verum, quæ diſcimus ac experimur, hæc in

Medici conſideratio.

ipſo aſſeruamus, & ſuo tempore repromimus. Sed iam duo contemplemini exempla, vt medicum eo facilius contemplari poſſitis. Primum

tale

... Vitrarius, a quo ſuam accepit artem? Non a ſe ipſo quidem: quod propria ratio eiuſque penetrare non poſſit. Sed poſtquam arripuit ... artis, eademque in ignem coniecit: tum demum naturæ lux vitrum ... commonſtrauit. Hæc ars aſſeruata eſt in hac ciſta. Eadem & medicinæ ratio eſt. Itaque ſequatur nunc alterum exemplum. Tignarius, qui domum exſtruit, artem hanc ex ſuæ ſapientię promo aſſequi poteſt ... ſecurim & ligna promta habeat. Non itidem vero Medicus. Etſi enim tum pharmaca tum ægrum habeat: attamen ſcientia & rerum cognitione deſtituitur. Si vero hanc ſecurim ac ligna habeat, tum poſſit quidem eſſe Medicus. Ideo opus eſt, vt primo faber ſit, qui ſecurim parare queat. Porro ei opitulatur ingenium proprium, vt ea vti diſcat. Pari modo præclaritas ingenij arcula medicinarum, & ipſius ſcientiæ eſt. Sed ex igne prodit theſaurus, in eam condendus. Quare ſicut vitrarius artem faciendi vitri ab igne didicit, cum antea, quidnam faceret, neſciret, artem autem detectam recondiſſet: ſic pariter ignis docet ſcientiam artemque medicinæ. Et hæc probatio medici eſt. Hoc verum eſt, partem imperitam (id eſt, eos, qui ex natura nati non ſunt) ſuum præceptorem agnoſcere non velle, ſed ſuam ipſius rationem pro medica ſapientia habere, & illi incumbere. Quod in arena ædificaſſe merito dicendum eſt. Quicquid ignis docet, id ſine igne, nec comprehendi, nec comprobari poteſt. Nam ſapientia duplex eſt: Vna, quam ab experientia haurimus. Altera, quam ex noſtra induſtria colligimus. Sapientia experientiæ iterum duplex eſt: Vna medici fundamentum & magiſter eſt. Altera ipſius error & ſeductio eſt. Prima eſt ea, quam ex igne accipit, dum artem vulcaniam exercet in tranſmutatione, fixione, exaltatione, reductione & perfectione, ceteriſque hiis annexis operibus. Hac in experientia tres illæ ſubſtantiæ indagantur, cuius naturæ ac proprietatis aut compoſitionis ſit, quicquid ex rebus vniuerſis in omni mundo continetur. Altera vero eſt illa, quæ fortuito quid aſſequitur, ſine prædicta experientia. In hac quod ſemel rem inuenitur, non confirmatur, quod ſemper rectum ſit, vt in hac experientia fidendum & ſtandum ſit. Hoc ædificium fundo caret, ſuper ... exſtructus error eſt, qui fictitiis ſophiſmatis gloſſatur. Talis ſiquidem ſic ſecum ipſe cogitaret: quis hoc tibi largitur experimentum? ...irum iſte. Quis huic? Alius, & ſic retro vſque ad omnium primum, a quo omnes acceperunt: tunc res ad Vulcanum redit & ſpagy...

Ita ſcitote, nos non ex huiuſmodi auditu aut lectionibus in ...cina doctos fieri debere, ſed, qua ratione primus docuit? Ita & Illum qui docuit: is doceat & nos. Adeoque natura Vulcani

Ingenii bonitas arcula medicinarū eſt.

Ignis docet medicinam.

Sapientia duplex, experientia & induſtria.

Experientia ſubdiuiſio.

I.

II.

Vulcanus noſter magiſter.

& noſtra magiſtra ſit. Nam ſi quis dicat. *Fac hoc, & ſaluus eris*: tum certe neceſſitas poſcit, vt ſcias, iſtud quiſnam dixerit. Tum res redit ad eum, qui ſalus ipſa eſt. Sic in hoc quoq; negotio · penetremus ad ipſam Medicinam, id eſt, in naturam: alias Medici minime erimus. Nam ſi velim, vt fundamentum conſiſtat: non de inuiſibilibus, ſed de aſpectabilibus rebus omnino dicendum ac docendum erit. Nam magni hoc reputandum Medico eſt, quod Deum viſibiliter ac palpabiliter ante oculos noſtros verſatum habuimus, ita, vt Saluatorem ipſum noſtrum, veritatis omnis fundamentum audiuerimus. Illo vero multo conſpectius & viſibilius ipſa Medicina ante nos ſtat: quam viſibiliter etiam non per ſomnium, palpabiliter, non in vmbra apprehendere debemus. Hæc omnia vero inaſpectabilia fuere credita illis, qui oculis ignis caruerant. Ex quo deinde panolethria illa emerſit, ſuper quam etiam vaga & mobilis illa medicina ſtabilita eſt. Durum creditu eſt, in homine quatuor humores ſecundum ſuas explicationes condi. Res penes fidem eſt. At medicinam non in fide, ſed in oculis conſtitutam oportuit. Nihil in fide perſiſtit, præter animi morbos, & ſalutem æternam. Omnis contra medicina corporis aſpectabilis ſtat, ſine omni fide. Cum panolethria hac ita comparatum eſt, ac cum religionibus erroneis: vbi non quilibet, qui dicit, *Domine, Domine*, illico exaudietur. Hoc eſt, ſi Medicus non ſis, eius tamen vſum affectes: ſi experimentum tuum offerens dicas, *hoc fac, hoc fac*: iam iterum ſuccedit male. Nam medicina te non exaudit: nec tu verus harum omnium paſtor es. Hoc tamen reſpondet tibi: *Non noui te*: ægrotis medico opus eſt, quem ipſi quoq; norint. Nam ipſorũ cauſſa conditus eſt. Quare ſolus iſte, qui vocatur, Medicus eſt: huic medicina ex terra producitur: Ea ipſum nouit, ipſum extollit, & iuuat. Fundamentum ergo hoc relinquitur; ſubſtantias tres nobis cognoſcendas & explorandas eſſe, idque non ex noſtro cerebro, non ex auditu, ſed ex experientia Naturæ diſſolutionis, & iſtarum proprietatum indagine. Homo enim a mundo docetur, non ab homine. Hæc eſt concordantia, quæ medicinam integrat: Si mundum cognouit, & ex eo hominem: qui vnum ſunt, non duo. Cetera experientiæ remitto.

Numerus quatuor.

Medicum qui.

Subſtantiæ tres a nobis cognoſcendæ.

Cap. II.

SVbſtantiarum tres ſunt, quæ vnicuique ſuum corpus conferunt: hoc eſt, vnumquodlibet corpus in tribus rebus conſiſtit. Harum rerum nomina ſunt, *Sulphur*, *Mercurius*, *Sal*. Hæc tria ſi componuntur, tunc vocantur corpus: nec illis quicquam apponitur, præter vitam & [illegible] cohærens. Sic, ſi corpus quoddam manibus prehendis, tum [illegible] tres ſubſtantias habes ſub vna ſpecie ſeu forma. De tribus his nobis diſſe-

Corporis ſubſtantiæ tres, Sulphur, Mercurius & Sal.

fferendum eſt. Hæ enim tres ſubſtantiæ ſub vna forma exſiſtunt, quæ ſunt & faciunt omnem ſanitatem. Nam ſi lignum manibus teneas, tunc oculorum iudicio vnum ſaltem corpus habes. Et hoc ſcire tibi nullo vſui eſt. Idem & ruſtici ſciunt videntque. Eo vſque deſcendere & penetrare debes, vt ſcias, manibus te premere ſulphur, Mercurium & Sal. Quas tres res, ſi aſpectu ipſo, & tactu atque palpatu; vnamquamlibet ab alia ſeparatam ſentis; tum demum oculos eos nactus es, quibus Medicus videre debet. Hi oculi in tribus his peruidendis tam perſpicaces eſſe debent, quam certo lignum videt ruſticus crudum. Hoc exemplum eo tibi faciat, vt ipſum hominem quoque in his tribus cognoſcas, non minus ac ipſum lignum. hoc eſt, ipſum hominem ſimili forma conditum habeas. Si huius oſſa vides, ruſticum vides. Illius vero ſi ſulphur ſeorſim, ſi ſeorſim Mercurium, ſi ſal ſeparatim habes, iam peruides, quid os ſit; & ſi infirmum ſit, quid vitij habeat, ex qua cauſſa, & quomodo patiatur. Sic ergo exteriorum aſpectus ruſticorum eſt: Interiorum contuitio, hæc ſecretum eſt ad Medicos ſpectans. Iam ſi hæ res viſiles fieri oportet, & citra aſpectabilitatem hanc medicina manca ſit: pol eo deducenda natura eſt, vt ſeipſam denudet & exhibeat. Propterea videte, in quam vltimam materiam eæ res abeant, & in quot genera. Tot nimirum in genera inuenieritis etiam tres ſubſtantias illas a ſe inuicem diremtas. Id quidem non curat ruſticus: curat tamen Medicus. Idem & Experimentator negligit; non tamen Medicus. Nihili hoc facit erro: plurimi tamen Medicus. Nam ante omnia tres iſtæ ſubſtantiæ, & omnes earum in magno mundo proprietates ſciendæ ſunt. Tunc ſimiles eaſdemque in homine quoque reperiet. Iam, quid ſub manibus habeat, intelligit: & cui dominetur, agnoſcit.

Oculi medici.

Hæc ergo vt planius cognoſcatis, initium a ligno facite. Id per ſe corpus eſt. Hoc cremetur. Id quod ardet, ſulphur eſt: quod fumat, eſt Mercurius. Qui cinis relinquitur, Sal eſt. Ipſa exuſtio ruſtici intellectum peruertit. Medico vero initium miniſtrat & viam ad oculos medicos. Sic ergo hic tres res, nec plures, nec pauciores inueniuntur, vna qualibet ab altera ſeparata. De tribus his porro notandum eſt, quod eas æquali modo res vniuerſæ habeant. Quæ ſiquidem oculis non illico patueſcerent vno modo: per artem tamen reuelantur, quæ eas eo redigit, & ob oculos conſtituit. Id quod ardet, eſt ſulphur. Præter ſulphur, nihil flagrat. Quod fumat, eſt Mercurius. Nihil ſublimatur præter vnum Mercurium. Quod in cinerem abit, Sal eſt. Nihil cineteſcit, niſi ſal ſit. Id quod cineſcit, eſt ſubſtantia, id eſt, pars, ex qua lignum conſtituitur. Et quamuis ſit vltima, non prima materia, de prima tamen materia teſtatur,

Lignum tres iſtas ſubſtantias habere

Subſtantias tres res æqualimode habent

Sulphur.

Mercurius

Sal.

cuius ipſa vltima eſt, dum viuenti corpori cohæret. Quanquam in viuente corpore nihil quicquam appareat, præter ſpectaculum ruſticum: Separatio tamē oſtendit ſubſtantias. Hic nunc non loquor de prima materia: cum Medicinam tractem, non Philoſophiam. Vt de ſale recenſuimus: ſic de fumo noſcite, ipſum de Mercurio teſtari, qui per ignem ſuſtollitur & ſublimatur. Ac licet & huius materia prima hic aſpectabilis non ſit: viſibilis tamen eſt primæ vltima materia. Ita, vt Mercurius iſte ſit altera rei ſubſtantia. Sic, quod ardet, & oculis ſplendidum apparet vel igneū, id ſulphur eſt. Id abſumitur, quia volatile eſt. Iā hoc quod ignis eſt, ſubſtantia & ipſum eſt, tertia nimirum, quæ totum corpus conſtituit.

Homini ſale, ſulphure & Mercurio conſtare.

Ex his iam Theorica auſpicanda eſt, quidnam Mercurius, quid ſulphur, quid ſal ſit, quid in ligno, quid in aliјs: vt ſic cum Microcoſmo conferantur. Iam de homine habes, corpus eius nihil eſſe, præter ſulphur, Mercurium, & Salem. In his tribus rebus ſanitas illius poſita eſt, vt etiam ægritudo, & quicquid his cohæret. Et ſic hæc tria ſola ſunt: ſic ſola etiam cauſſæ fiunt omnium morborum, non quatuor decantati humores, qualitates, ac alia ſimilia. Quanquam autem non omnia ardeant, vt lapides: alchimia tamen commonſtrat, & hos, & metalla, & alia omnia incombuſtibilia credita, flagrabilia reddi poſſe. Licet etiam multæ res non ſublimentur: tamen iterum ars euincit, eas eo redigi. Eadem etiam de ſale intelliguntur. Nam quod ruſticorum oculis non patet, id in arte planum eſt, id eſt, in arte ſeparationis, vnde poſtea res oculis obijcitur. Iſtorum cognitionem prædicta ars largitur, rerum omnium conditionem aliam non eſſe.

Salis, ſulphuris, & Mercurij natura.

Iam ſi de proprietatibus & natura iſtorum trium loqui velimus: res ita cenſenda eſt, Naturam aut in Mercurio, aut Sulphure, aut Sale ſitam eſſe, ſiue bona ſit, ſiue mala, ſana vel ægra. Vnaquælibet enim ſubſtantia ſuam naturam habet. Iam ſi concurſus in vnum corpus fiat, tum naturæ ſub vna forma produntur; quæ tamen in ſuam ſubſtantiam, & non in commune poni debent. Naturæ enim bonæ ſunt. Iam ſi non adſint illæ, morbus adeſt. Hinc ergo ſcire potes, quid ſubſtantiæ decedat: Nam ſeceſſio vnius eſt acceſſio alterius. Quot morbi (quot naturæ) tot numeri morborum. De iſtis naturis loquentes, opus habemus cognitione materiæ primæ. Cum vero prima materia mundi fuerit FIAT, quis hoc *fiat* explicare conabitur? Aliquid tamen huius cognitum habemus per ignem Vulcani, per quot tria illa prima declarare poſſumus: nempe per ſulphur, ſulphur, quia conueniunt: per Mercurium, Mercurium: quia & ipſi ſimiles ſunt: per Salem, Salem: quia vnius operationis ſunt. Sed quanquam hæc ſint in magno mundo: tamen & de paruo mundo ſimi-

militer intelligenda ſunt: hoc tamen diſcrimine, quia ſuam materiam
imam homo habet in *limbo*, qui Sulphur, Mercurius & Sal fuit 4. Ele-
mentorum, in vnum hominem congeſtus. Debet itaque ſcire Medicus, *Morbi omnes in tribus ſubſtantiis conſiſtũt.*
mnes morbos in tribus ſubſtantijs conſiſtere, non in quatuor elemen-
s. Quam quidem ipſa Elementa vim habeant, aut quid ſint, id ad me-
icinam non ſpectat propter humores. Nam matrices ſunt. Quo vero
d modo, proprium capitulum indicat. Quare tres iſtas res ſolus Medi-
cus cognitas ac exploratas habere debet. In his enim cauſſæ omnium
morborum latent.

Iam vero, quia homo, quamdiu vita fruitur, iſta in ſe non videre
poteſt, ſed ſaltem poſt deſtructionem: ideo mentem defigere debet ad
illas res, quæ diſſoluuntur, quod nimirum pretioſæ ac ornatæ in corpore
conſiſtant, quamdiu viuunt valentque, Sulphur ſiue Mercurius, ſiue
Sal, quamdiu viuunt, non ægrotant, ſed tantum cum diſſoluuntur. Qua-
re merito ad ſeparationem animus intendendus eſt. Carbunculum vide-
te, pulcerrimum ac amœniſſimum, miræ virtutis ac naturæ. Nihil ta-
men is eſt aliud, quam Sulphur, Mercurius & Sal. Qui ſi ſeparetur, tum *Vita abſcondit ſubſtantias tres.*
iſtæ res deprehenduntur; informe ſcilicet quiddam, ſi vita priuatus ſit.
Vitæ ergo adſigna, quod iſta non videas. Vita enim id velum eſt, quod
res iſtas abſcondit. Pariter & hominem contueamini, ſi viuit, quam pul-
cer ſit & venuſtus: ſi moritur, quanta deſtructio ſit: aut ſi vnum ſaltem in
eo membrum emoritur, quam manifeſte & ſenſibiliter illud in tres iſtas
ſubſtantias abeat. Quod vero per mortem tale eſt. id itidem tale per vi-
tam, ſed ornatius, ſed excultius. Sic & Cedrus, quamdiu viuit, pulcra
exſiſtit. In ignem autem coniecta illa: tum, quod vita eius occuluit, per
illum proditur. Et hæc rerum omnium veritas eſt. Vniuerſa hæc, quæ
modis multis demonſtrari poſſent, velim intelligi tantum propter prin-
cipia ipſorum, ex quibus morbi naſcuntur. Tria enim iſta ſi vnum ſint,
nec ſeparata, tum bene ſe habet ſanitas. Si vero inuicem ſoluuntur, id
eſt, diſſeparantur & ſegregantur, tum vnum putreſcit, alterum confla-
grat, tertium alia via vaneſcit: & hæc vera ſunt morborum principia.
Nam quamdiu corpus vnum manet, tamdiu morbi deſunt. Sin vero con-
tra, & corpus diſſipetur: tum id prodit demum, quod ſcire opus eſt Me-
dico. Et, veluti, ſi 20. viri in vno fœdere ſint, omnes tum nouiſti: ſic noue-
ris, quod, ſi ſeparentur, dicturus ſis, hoc vel iſto modo ſeparati ſunt: id ex
ipſis notans, quod in illis agnoſcis. Sic hic quoque omnia nouiſſe debes.
In ſeparatione vero, quidnam ſeparatum ſit, exactius peruides. Hoc niſi
fiat, quid aliud, quam principium mortis, hoc eſt, deſtructio vniuerſi re-
gni ſupereſt.

Iam vt in fundamento huius capitis argumentum intelligas, ſcito, id ſaltem hic indicari, ſulphur, Mercurium & ſalem tres dictas ſubſtantias eſſe, ſed per vitæ tamen præſentiam abſconditas. In vitæ autem ſeparatione deteguntur & manifeſtantur. Vnde etiam iam earum tum genera, tum ſpecies intelliges, ita nimirum, quod iam omnes nominatæ ſint. & ſi morbus vnus, duo pluresue incidant, dicere poſſis, hoc eſt morbus, hoc illum ſuſcitauit. Et quale exemplum fuit de fœdere vnitatis, ex multis conſtituto: quod ſi dirimatur, tum dicis, hic aut iſte fecit, per hoc, aut hoc modo; nec illud dicis, cholera, melancholia, phlegma, &c. fecit, ſed aſſeris potius, hic vir fecit; ſic idem hic quoque intelligere debes. Nam ſi dicatur, hic fecit: id plus & rectius dicitur, quam cholera fecit. Nam morbus, ſecundum omnes partes nulli commodius quam viro comparari poteſt. Et vobis hoc dictũ ſit Medici. In hoc rei cardo eſt, vt id, quod morbus eſt, vir dicatur, cum omnibus viro appertinentibus proprietatibus. Sic complecteris 3. Elementa, 3. Subſtantias, 4. Aſtra, 4. Terras, 4. Aquas, 4. Ignes, 4. Aeres, & omnes conditiones, mores, proprietates & naturas viri, ſine quibus nullus morbus eſt: quorum tu quidem oblitus es, vbi ſcripſiſti, morbos oriri ex 4. humoribus: qui tamen cum elementis, & quatuor ac tribus rebus nihil quicquam vnquam affinitatis habuerunt. Ea proprietate loqui fas eſt, vt omnes viriles naturæ in morbo inueniantur & viris nominetur: vt qui ex perfecto limbo conditus eſt velut & ipſi morbi.

Morbus viri nomine indigitandus.

Cap. III.

Sed hæc prolixiore explicatione indigent: quia morbi hoc modo cõditi ſunt, & ita viriliter intelligi debent. Res ergo ita ſe habet: ſulphur humor eſt. Mercurius humor eſt. Sal humor eſt. Sic eorum tres ſunt. Tres vero iſti humores ſunt corpora. Corpus hoc loco eſt humor, non res peregrina. Corpus ipſum id eſt, quod Medicus tractare debet. Et licet dicere velis, id cauſſam eſſe, quæ morbũ pariat: id nos minime concedemus. Humor enim morbum nullum gignit. Quod morbum gignit, aliud eſt: nempe *Ens ſubſtantiale*. Iam vero opus eſt, vt, quicquid morbos ciet, maſculum ſeu virile, id eſt, aſtrale, ex toto limbo ſit: cum tamen humor, vt cenſetur, nihil ex aſtris in ſe habeat. Ergo morbos parere non poteſt. Quare merito morbus debet viriliter appellari, propter maſculinam naturam, quam facit ac imprimit. Iam ergo attendite, quid illa tria ſint, quæ hic cauſæ & genitores morborum vocitantur.

Humores tres.

Humor nullum morbum gignit.

Primum eſt *ſulphur*. De huius vi ita æſtima, quod nunquam in ſuum modum per ſe pergat, niſi Aſtralis ſit, id eſt, niſi ſcintilla ignis in ipſum coniiciatur: tunc enim vireſcit ſuſcitatus a ſcintilla. Ardere enim non

Sulphuris vis.

le eſt, aut virilis operatio? ſine hac nihil fit. Quare ſi morbus quiſpiam de ſulphure declaretur, tunc omnium primo ſulphur ſecundum ſuum nomen nominari debet: deinde maſcula illius operatio, & quis ipſum accenderit. Sulphurū multa ſunt: *Reſina, gummi, Botin, Axungia, pinguedo, oleum vitrum, vinum ardens*, &c. Sulphura nonnulla etiam ſunt lignorū: quædam animalium: alia hominum: aliqua metallorum, vt *oleum auri, lunæ, Martis* &c. Nonnulla lapidū, vt *liquor Marmoris, Alabaſtri* &c. Quædam ſeminum, & rerum aliarum omnium, ſuis omnia peculiaribus nominibus indigetata: & poſtea ignis in ea incidens, qui ſolus aſtrum eſt, eam ſuo nomine, Iam hęc operatio eſt materia peccans, ex parte vna. *Sulphurū ſpecies.*

Porro de ſale ſciendum eſt, quod is per ſe humor materialis exſiſtat, qui nec ipſe morbum infert, niſi illius aſtrū coniungatur. Aſtrum vero eius, eſt reſolutio, quæ ipſum maſculat. Nam is non minus, quam ſpiritus Vitrioli, Tartari, Aluminis, Nitri, &c. ſi reſoluitur, tumultuoſe ſeſe exhibet. Humoribus autem vnde talis natura immitti poſſet ſine aſtro? De quo Medici vniuerſim omnes ſiluerunt. Et licet nullum vnquam alium errorem deſignaſſent, quam quod in omnibus cauſſis & curationibus aſtrum omiſiſſent: tum certe ex eo vno abunde conſtaret, ipſos ſuper muſcum & arenam ædificaſſe. Scitote ergo, ſalia multa eſſe. Quædam ſunt calces: quædam cineres: quædam Arſenicalia: quædam Antimonicalia: quædam Margaſitica, & alia ſimilia: quæ omnia fiunt gignuntque prout corpus ſalis eſt, peculiares morbi: qui deinde etiam cuiuslibet priuatum nomen & naturam accipiunt. *Salis vis.* *Salium ſpecies.*

Sic & de Mercurio intelligite. Is ſolus per ſe non eſt virilis, niſi aſtrum Sol ipſum ſublimet. Alias non aſcendit. Illius quidem præparationes multæ ſunt: ſed vnum tantum corpus. Corpus vero huius non eſt vt ſulphur, vel ſal, quæ plura corpora habent, vnde etiam varia ſalia & ſulphura reddunt. Hic vnicum ſaltem eſt corpus: quod ipſum tamen aſtrum varie & in varias naturas mutat. Vnde ab eodem plures morbi gignuntur. Ideoque maſcula eius natura ex aſtro eſt, a qua in morbos deducitur. Si vniuerſi morbi in tribus his continentur, ſub nomine & titulo ſuo: ſcitore ergo, ad ſulphur redigi debere, quod ſulphureum eſt, vt ardeat. Et quod Mercuriale eſt, in ſublimationem redigatur, ad eam ſi aptum eſt. Et quod ex ſale eſt, in ſalem reducatur, quantum eius eſt. Hic ergo continētur generales cauſſæ morborū, ſicut ſupra cōprehendimus. *Mercurii vis & poteſtas.* *Morborū cauſſæ generales.*

His ergo conſiſtit, quod prius diximus, nempe, hominem in tribus poſitum eſſe: & tria hæc corpus habere medium, hoc eſt, corpus viuum. Nam ante hanc vitam eſt prima materia: poſt eam, eſt materia vltima. Et hoc eſt quoddā medium intra primum & vltimum; eſtq; hoc ipſum,

cuius gratia Medicus & medicina creata ſunt. Porro, etſi medium corpus caput eſt, tamen ipſum ſubiectum non eſt. ſed ſolæ tres hæ ſubſtantiæ, ſepoſita vita, eſſentia, ac natura, cui quod addamus ac demamus, nihil habemus. Iam vero quod noſtrum ſubiectum exiſtit, id in ſeipſo frangitur tribus vijs. *Primo*, per ſeipſum. Quod ſi fit, tum ſe vita deijcit. Vitæ enim ea ratio, quæ pacis. Vbi pax, ibi concordia. Et quam primum concordia diſſoluitur, pax quoq; perit. Similiter & vita. Tria iſta ſi nolint indiuiſa inter ſe permanere: tum vita euolat, corpus exanime ac ſolutũ relinquens. *Secundo*, ſi violenter illud diſſoluitur, aut in natiuitate, aut in educatione, aut ab arbitrio noſtro, quo aſtra contra nos inuitamus & inducimus, non ſecus ac ciuitas Dominum ſuum ſuis ceruicibus irritat. *Tertio*: ſi nec ſeipſum ſoluit, aut ſeparat, ſed vnitum manet: nec nos etiam externa vi id cauſſamur: tum via tertia præſto eſt, nempe *Finis*. Ita omnium rerum ſuus finis eſt. Et licet ſint optimæ, fortiſſimæ, pulcerrimæq; tempore tamen omnes finem ſuum ſortiuntur. Sic huic fini ipſe quoque homo addictus eſt, quem annorum numerum nunquam tranſiliet.

Subiectũ noſtrum quibus vijs frangatur.

Deinceps vero etiam cauſſa expendenda eſt, cur nimirum tres res, non vna, & tot tamque variæ ſpecies earum, quæ infinitæ ſunt, creatæ ſint? Nam tot ſpecies ſunt, vt reſina Rhetia non ſit, quæ Norica: nec oleum amygdalarum Neapolitanum, idem quod iuxta Lacum Cumanum. Sic etiam quæ in montibus ſunt, ab ijs, quæ in planis naſcuntur, differunt quod hic deſcribere largius nolo. Cauſſa vero multiplicitatis & varietatis huius eſt: quia Chriſtus inquit *omne regnum in ſe diuiſum, peribit*. Quod ſi ergo peritura ſunt, in proprijs membris bella inteſtina excitari, & hoc corpus diſſolui & occidi neceſſe eſt, idq; modis plane plurimis. Nam ſpecies inperueſtigabiles ſunt. Et hoc fundamentum morborum eſt [illegible] humore[illegible]. Sic etiã variæ medicinæ ſunt: & [illegible] etiam variæ deſ[illegible]nes. Caduca & ipſa medicina eſt, & cum homine orit[illegible] cciditq; H[illegible] anni Platonis ſunt, in quib[illegible] res vniuerſæ innouantur: de quo Ari[illegible] paucula quædam trad[illegible] intellect[illegible] argument[illegible] nimis cito elabitur. Qui vero capi[illegible] reni cogn[illegible] doneus eſt, q[illegible] ad ſcientiã [illegible] Pro [illegible] nis concluſione, vt vniuer[illegible] morb[illegible] tur: [illegible] præſtituta tria puncta, T[illegible] morb[illegible] & per finem temporis ſignant[illegible] explica[illegible]

Rerum cur tam variæ ſpecies creata ſint.

Cum rebus autem hui[illegible]modi ita compar[illegible] eſt, vt ſi me[illegible] cognouiſſe [illegible]minem, & ei[illegible]s morbos perſ[illegible] exiſſe velit rerum vniuer[illegible] morbos, que[illegible] in ma[illegible] mun[illegible] perſpectos [illegible] re oporteat. Ideo enim ille p[illegible], vt nos id videamus: patitur [illegible] hoc

Medicus vt homi[illegible]nem [illegible] que mor[illegible] bos cogno-

[illegible] in alio aliud: in homine autē omnia. Nam ſi omnino [illegible] conditus eſt, hinc certe hinc conditus eſt, vt omnia ſua ſecum [illegible] portare [illegible]. Ideo mediū a Deo ſtatutum eſt, ne duo [illegible]tur, canonico [illegible] ordine, qui ab initio præfixus ſtatus [illegible] extranea ſunt, medicus extrance eadem quoq. ad diſcere [illegible] concordantia in præparando & ſeparando morbos a [illegible] corpora per artem ſpagyricam reducere in vltimā [illegible] inueniet, quæ nam ſubſtantia morbum gignat. Quod ſi [illegible] cognitionem omnium morborum habet. [illegible] ignarus eſt: extranei alicuius ægri medicus eſſe [illegible]. Medicus enim [illegible] notis, non ignotis. Ideo non debet [illegible] vel ab Arabibus, vel Barbaris, vel Chaldæis: vt nec noſmet. [illegible] credat tantū, quantū in igne expertus eſt ipſemet. Neſcit [illegible] Medicinę, quod per ignē non probatū eſt. Per ignem ſiquidē [illegible] ſicut dictum eſt. Disce ergo Alchimiā, quę alias *Spagyria* [illegible]. Ea [illegible] a vero diſcernere docet. Talis & lux naturæ eſt, vt in o-[illegible] probatio fiat, & in luce ambuletur. Et ex hac luce naturæ ſapere [illegible] debemus, nō ex phantaſia, in qua nihil gignitur, niſi 4. humo-[illegible] corum compoſitiones, augmentum, ſtatus & decrementū, & ger-[illegible] quæ non ex præclaro ingenio, boni theſauro conter-[illegible], ſed ex fundamento fictitio & minime comprobato.

Medicis Arabibus & extraneis non quatenus credendum.

Spagyria.

Cap. IV.

[illegible] vero inſtantia mota eſt de complexionibus, vt cum dicitur: *Hic eſt* [illegible] *ſiue Cholericus, ſiue Phlegmaticus, ſiue Melancholicus*: quorum ta[illegible] nullum verum eſt. Id multis cauſſis probatur. Generaliſſima eſt hæc, [illegible] largitur, quo *complexiones* vocant. Quod ſi ergo vita illud [illegible] tres ſubſtantiæ: ergo medico id non conſiderandū eſt. Nam [illegible] coheret, medico neutiq̄ ſubiectum eſt. Et licet huiuſmodi [illegible] complexiones ineſſent: illarum tamen conſideratio ad medicū [illegible]ertineret. Nam quod cum vita tranſit, id ſub theoricam medicam non [illegible]. Et hoc alte meminiſſe velit medicus. Nec enim error iſte corpus [illegible] ſaltem attinet, verum etiam pertinet ad ægrum. Nam ad morbos [illegible]ant, quod in ſano corpore ineſſe arbitrantur. Porro cauſſarum vna & [illegible]: quod nimirum totum corpus non ferat, vt huiuſmodi quatuor [illegible]xiones in homine inſint: quia ſpecies ſunt. In nulla ſpecie ineſt [illegible]o, ſed natura ſuæ ſubſtantiæ. Natura autem complexio nō eſt. Nam, [illegible]: *Hoc calidum eſt*: id nō ipſius complexio eſt: Eius natura habet hoc [illegible] ſubſtantia, ſicut colores. Id vero nec ægritudinē, nec ſanitatē parit, [illegible] aliquid eſſe vel calidum vel frigidū, &c. in ſua natura. Id vero ad

Complexiones refutantur & euertuntur.

Mores, ingenia &c. an ex complexione oriantur.

viuum corpus nihil attinet. Præterea quod dici ſolet, *mores, ingenia, naturas, vſus &c. ex complexione oriri*: falſum & hoc eſt. Nam iſta ab aſtro ſunt, non a complexionibus. Bilis iram non mouet: ſed Mars. Ex hoc ſequitur, bilem effundi aut exundare, ſicut ventriculum nimio potu repletum. Sic effundit Mars bilem. Harum rerum quæ natura ſit, examen ad Aſtronomos, non Medicos pertinet: quorum illi non meminerunt. Ideo facile in errorem præceps datur ille, qui principia & adiuncta artis ſuæ non perfecte tenet. Ex his iam intelligite, male vos ſentire de hoc, quod complexiones Medico ſubiectæ ſint, aut materiæ ſeu cauſſæ fiant morborum. Huiuſmodi enim res vitæ inſitæ ſunt, non phyſico corpori.

Complexiones nõ ſunt cauſſa morborum.

Quod ſi vero morbus vel calidus, vel frigidus, humidus vel ſiccus eſt, propter hoc ne dicas, eos illius complexionis eſſe. Nam hæ ſunt eorum conditiones, non complexiones. Complexio vna conſiſtit in duobus nimirum in calido & humido, vel calido & ſicco: ſic etiam in frigido & humido, vel frigido & ſicco, vergitque ad naturam elementarem, quo loco hoc non eſt tractandum. Huiuſmodi conditiones morborum ſunt calidæ vel frigidæ: ſed iuxta nec humidæ nec ſiccæ: aut ſunt humidæ & ſiccæ: nec iuxta calidæ vel frigidæ: ſed ita ſe habent, vt aut calida ſola, aut frigida ſola, aut ſicca ſola, aut humida ſola conditio ſit. Eaque conditio in vno ſolo eſt, non in duobus.

Morborũ conditiones quæ & quales.

Dico ego Maniam calorem eſſe: ſed nec humiditatem, nec ſiccitatem habere. Sic hydropiſis humiditas eſt, coniunctum nec calidum nec frigidum habens. Et ſic etiam de reliquis. Ita conſtitutæ ægritudines ſunt. Id pariter etiam in medicina conſiderari debet ita, quod ſc. licet alter gradus, id eſt, dupla vel gemina complexio non aſciſcatur: ſolo omnes res tuentur ſuam vnicam conditionem, id eſt, calorem, frigus, ſiccitatem, humiditatem. In morbis enim vna conſiſtere non poſſunt: oportet vnum ſolum ſit. Quia duo & duplex eſt: ideo vitæ ſubiacet, non Medico. Vt exempli loco: Res, quæ pulcra, nitida & bene colorata eſt, quid ea ad Medicum attinet? Nihil. Sic nec complexiones ad ipſum ſpectant. Sunt enim veſtimenta naturæ, & eam ornant, Medico haudquaquam examinandæ. Quod ſi vero ſcire velis, quod calor ſolus conſiſtat, itidem & frigus ſolum, & humiditas ſola, & ſiccitas ſola: tunc illud tibi exponemus, quod ſolum conſiſtit. Illud ſine vita eſt, & vitam deſerit. Quare ſemper ſolum in morbis eſt. Sic porro corpora accenduntur ab aſtris, alias [illegible] tabeſcent. Aliæ mouent bella inteſtina. Itaque ſi iam corpus accenditur, vnum ſolum inuadit, non duo. Conijcitur enim vel in calorem, vel frigus, vel humorem, vel ſiccitatem. In quodcunque iam coniectum fuerit, id Medico expendendum ac examinandum eſt. Sed in exemplo res dilucidior

Complexio gemina in Medicina reſpuitur.

Complexio ad Medicum nihil ſpectat.

Quidam infligit alte vel vulnus, vel tumorem, vel detruncat pe-
... Ipſe hic ictus certe per ſe nec calidus, nec frigidus, nec humi-
... nec ſiccus eſt: ſed ictus eſt. Sic pariter intellige initio omnes mor-
... ſe, & ita oriri. Quod ſi vero intus in corpore is ſit, quid aliud erit,
vulnus, vbi neq calor, neq; frigus, neq; humiditas, neq; ſiccitas con-
... eveniunt. Quare vera & genuina ars eſt, *Incarnare*. Incarnatiua *Incarna-*
... calida, ſiue frigida, ſiue humida, ſiue ſicca ſint, id te nil moueat. *tiua.*
... Incarnatiua ſunt, id ſatis eſt tibi. Cetera dimitte. Et quanquam acci-
... vulnera incidunt, inflammentur, & febrilia fiant: tamen hæc ipſe *Vulneris*
... non ſunt. Morbum ipſum aggredere: is nulla refrigeratione, *antidotum*
... reſtinctione indiget. Et hæc pro demonſtranda erronea & manca *cura ſine*
... adducuntur, quod ab Incarnatiuis minime inſtructus ſis, ſicut id *complexi-*
... erat. Eadem ſimiliter etiam in hydropiſi accidunt. Ea propria *onis ſit.*
... um, quæ ſalem reſolutum pellunt, & nec ad calida nec ad frigida
... e. Nam in his medicina non eſt fundata: pari omnino ratione, ac
... colocynthis purgat, ac Turbith ſine reſpectu complexionis. Vir-
... nem eam non habent a complexione, ſed ex maſcula natura. Quare
... virtutes rerum ſunt *Arcana*, ita vt morbos ſuos curent eo modo,
... facti ac geniti ſunt. Sine complexione fiunt: ſine complexione ſa-
... r. Et pro veriſſimo hoc omnes recordamini: qua cum natura acce-
... im eadem etiam recedit. Quod ignis aqua extinguitur, non ab
... e fit, ſed ab humiditate. Sic, quod ignis calefacit, non cauſſa ſiccita-
... ſed caloris. Perpetuo ſic manet id, quod morbum gubernat: ſed
... quod materia peccans ſit, verum vt color, qui nihil addit, nihil de-
... Morbus adeſt, veluti gladius, qui ſcindit ſine complexione.
Accidit vt ſulphur accendatur & flagret veluti in igne Perſico. Iam *Ignis per-*
... quis erit medicina? Nimirum extinguere, vt ignem. Quia vero, *ſici cura.*
... frigidis & camphora curatio vobis incognita: ideo euentus dubius
... ctandus eſt. Vnum hoc hic fundamentum conſiderandum erat,
... ignem inuiſibilem reſtinguere poſſet. Extinguere enim ſcopus eſt:
... erare venenum eſt, quia retropellit, & malignia conciet. Sic vt aga-
... Deus non poſtulat: ſed vt perfecta medicina, quæ bono ordine
... netur, id moliamur, quod nobis oculi in aqua & igne common-
... . Sic ergo aperiendi nobis in arte oculi ſunt, vt medicinaliter &
... perſpiciamus ea, quæ ruſticus videt manifeſte. Ad hoc fundamen-
... compellimur, incoaturi curationem. Quare iure merito a com- *Complexi*
... onibus & quatuor humoribus deſciſcendum eſt. Nam hi terme *ones qua-*
... detandi illi ſunt. Quod fecerunt, qui Medicinam tot obſcuritati- *tuor omni-*
... inuoluerunt. Hoc quidem verum eſt, oportere morbum vel cali- *no ejici-*
endæ.

dum, vel frigidũ eſſe. Nam quid ſine coloribus exſiſtit? Ita nihil [illegible]
Et tamẽ illa nihil præter ſigna ſunt, ac haudquaquã morbi. Qu[illegible] ſig[illegible]
ripit pro ipſa materia, is ſibiipſi in mora eſt. Quid hoc eſt, quod [illegible]
frons: quod inflammatum eſt caput cum vniuerſo corpore: quod [illegible]
brum eſt lotium: quod pulſus celer: quod hepar ſiticuloſum: & ſi q[illegible]
his ſunt ſimilia? Hæc certe ſaltem morbum ſignant, non ipſam mater[illegible]
am. Alia enim ſunt quam materia: & morbum ipſum mentiuntur. Sic
Colica. in colica a conſtipatione, ecquid ſentitur? ſæua tormina, ardor, para
lyſis, ſitis, vomitus & ſimilia. Hæc te tamen omni[illegible] nihil aug[illegible] ac d[illegible]
neant. Si conſtipationem ſuſtuleris, tum accidentia cetera omn[illegible]
Calculus. uentur. Calculum conſidera, quæ ſymptomata inducat. Vis ca[illegible]
Tolle lapidem. Hunc tolles neque calidis, neque frigidis, ſine comple
xione, ſine humoribus: ſolo cultro tolles. Et hæc documenta vob[illegible]
in vno, ſed in omnibus ſint rata. Culter lapidis arcanũ eſto. Sic ergo a[illegible]a
na cognoſce, qualia eſſe debeant. Hoc dico qui frigida calidis, h[illegible]
ſiccis deberi putat: is naturam morbi non intelligit. Nam ad m[illegible]
redite. Hanc quid aliud iuuat, quam venæ diruptio? Ita enim ille co[illegible]a
leſcit. Et hoc eius arcanum eſt, non vero camphora, non nenu[illegible]r, non
ſaluia, non maiorana, non clyſteria, non infrigidantia, non hoc, n[illegible]
illud, ſed vna phlebotomia. Quod ſi hoc in mania verum eſt, verum erit
in morbis etiam alijs. Nec his nouum ius erit.

Melancholicus ne quis ſit aſpectandus. Quod ſi quis vero de homine etiam ſano dicere velit, eum e[illegible]
Melancholicum: hic iterum falſum dicet. Neſcit enim Naturæ lux,
quid ſit Melancholia. Si vero diceres: *hic morib. ſuis Saturninus aut Lunaticus eſt:* probe loquereris. Mores ſiquidem noſtri, & naturarum proprie-
Mores ab aſtris non melancholia. tates ab aſtris formantur, & Melancholia ab aſtris corpori non inge[illegible]
tur. Quod ſi ergo ab aſtris non eſt: nec in Medicinam quoque recipien
da erit & ſubſtituenda pro columna, quæ pondus profeſſionis ſuſtineat.
Si ſedes autẽ eius in Splene eſt: tum Splen Saturni eſt, a quo regitur. Iam
vero Saturnus ac hic [illegible] morbum lienis ingerunt: & tamen ipſi nec
de Splene quicquam, nec de Saturno meminerunt: ſed de vna melan
cholia. Sed & ipſa quartana ex Saturno fabrefacta ac condita eſt, a[illegible]
[illegible] impreſſione [illegible] procedit. Vbi ergo hic Melancholia? Sic ergo
Melan[illegible] humor veſter tal[illegible]s eſt, & nihil. Itidem & de Phlegmate cerebri nu[illegible]n-
tur: qui error priore multo craſſior eſt, haud dignus, qui hic tangatur.
Idem [illegible] eſt de cholera & ſanguine. Vbi nunc relinquitur R[illegible],
Pulmo, Stomachus, & cetera, cũprimis vero Cor? Si omnino humores
ta[illegible] illi erant: cordi certe ante omnia, deinde & pulmoni, & he
pati, &

& rembus, vnicuique peculiari aliquo opus erat humore: quos etiam habent. Nam vnumquodlibet in corpore membrum ſuos humores continet: ſed non quales iſti quatuor prætendant, ſed veluti ipſa membra exhibent, vnumquodlibet pro ſe, nec alterum pro altero reſpondet. Sortitur ſuum locum: ſuum etiam renes; ſuum pulmo; ſuum regio [illegible]a eſt: ſuum ſedes phlegmatis; ſuum confine Melancholia &c. [illegible]ro longe a nobis abſit, vt corpus in quatuor columnas humorum, [illegible] in quatuor Elementa ſequeſtremus. Hoc quidem verum eſt, Elementorum quatuor eſſe. Quod ſi quæris, quid elementum ſit, reſpondeo eſt *matrix ſui fructus*: veluti, Terra eſt matrix ſui fructus, vt planum [illegible]. Fructus eius nec frigus nec ſiccitatem terræ curat, & per ſeipſum etiam nihil eſt. Ibi neceſſe eſt congredi omnia 4. elementa. Idem dicimus etiam de aqua, de aere, de terra. Vos vero vt de his diſſeritis, ſic constat ipſa Elementa a vobis nondum cognita eſſe. Quæ ſi intellexiſſetis, certe microcoſmum aptius partiti eſſetis: quem tamen ſatis craſſo [illegible]o explicatis.

Humores in quolibet membro.

Elementũ quid.

C A P. V.

[illegible]n, quoniam vltima materia id euincit, res vniuerſas in tribus ſubſtantiis conſiſtere, quæ ipſæ verum medici ſubiectum ſint: huic vero corpori medium nihil ſimile ſit, propter miram fabricam & peruerſionem: [illegible]n mutatio aut peruerſio illa nihil aliud eſt, niſi veluti pictor imagi[illegible] in pariete depingit, aut in ſtatua lignea exprimit. [illegible] lignum ne[illegible] [illegible] ſed pulcram iconem. Spongia tamen madida leui negotio o[illegible] [illegible] exterger, quicquid pictor de ſuo addidit. Talis æque vita eſt. Se[illegible] [illegible] Deo ſculpti, & in tres ſubſtantias congeſti, & poſtea illuminati ſu[illegible] [illegible] quæ nobis, ſtare, ire, monere &c. largitur. Sed hæc omnia ſpon[illegible] [illegible] [illegible]ntur. Iam vero hoc omnino hic ſciendum eſt, nos a vita [illegible] [illegible]nentibus ſeduci non debere. Nam admodum ingenio[illegible] [illegible] pictor, qui tres illas ſubſtantias coloribus illeuit ita, vt in vno Sol, [illegible]ero Luna, in tertio Venus &c. depicta videantur. Hic candidus eſt, [illegible]ſcus, alius aliter coloratus. Et hoc eſt pictoris magiſterium ſummũ, [illegible]atuas ſuas tam affabre exornauit. Sed ex his prædictis tamen tu in[illegible] [illegible]me. Colores ſaltem ſunt & pigmenta non cum oleo aut glutine ſub[illegible] [illegible]ca[illegible], velut vmbra aut aer. Interim tamen verum eſt, quoſdam in [illegible]omine notari colores debere. Sed ij a morte illinuntur. Nam & [illegible] ſua pigmenta habet. Qu[illegible] ſi inuadit & ſe figit, tum cedit ei vita, & [illegible]ſt i pigmenta ſeſe proferunt. Hæc quidem indicant Mortem, & eius [illegible]s. H[illegible] duo col[illegible] [illegible] nec neceſſarij ſunt quidem: ſed cognitionẽ tibi [illegible]rum nullam miniſtrant. Nam ſaltem ſigna ſunt. Signorũ vero na-

Comparatio vitæ elegans a pigmento ducta.

Mortis pigmenta.

Signorum natura fallax.

tura fallax eſt & incerta, ſicut verbum e lingua, quod euolat vel ſermo vel ioco. Quia vero hi colores his rebus inſunt: ob id iudicare non debes, poſſe tibi ſubijci. Nam neque cœlum, neque terra tecum ſunt. Hoc eſt ſupra omnia. Nihil tamen ſciendum ac cogitandum aliud eſt, quã quod res omnes in iſta imagine conſiſtant: hoc eſt, omnes res ſunt effigiatæ. In hac effigie ipſa anatomia eſt. Homo fictus eſt. Effigies eius anatomia eſt, Medico ſcitu cumprimis neceſſaria. Nam ita & morborum anatomiæ ſunt: hoc eſt, Hydrops effictus eſt ita, vt effigiei competit. Propterea non ſatis eſt cognitam habere anatomiam hominis, verum etiam hydropis, non ſecus ac fictus ac pictus in ſua forma aſtaret. Sic æque omnes alij morbi. Huic huius effigiei anatomiæ ſtudere debemus. Nam ſine hac, natura nos nunquam teſtabitur Medicos. Exemplum præfigite vobis de roſis ac lilijs. Cur Deus ea tali forma & effigie expreſſit, vt & alia ſimilia? ideo quia & Medicum & medicinam eius ex terra creauit, ita vt ſciat, quid e terra prodeat, in ſua anatomia. Eorum ſi anatomias nouit: poſtea & anatomias morborum nouiſſe debet: tunc inueniet concordantiam, quæ ſibi ſimilia ſint, & ad inuicem pertineant. Ex bina vero hac anatomiarum concordantia medicus creſcit, & ſine ea nihil is eſt. Beata hora illa foret, qua laborare liceret in iſta illi, qui nulla miſeria impeditus eſſet. Hoc attendite. Vnaquæliber res, quæ matrici prodeſt, matricis anatomiam habet: & qualeſcunque ea morbos ſentit, in ea anatomia continetur. Quare merito maxima fieri deberet anatomia tam morborum, quam rerum naturalium aliarum. Sic Deum ex magnalibus ſuis nouiſſe, & apud nos intime concludere debemus, tam varias imagines propter vnam illam cauſſam eſſe, propter quam ipſæ quoque effigiei mirabiles morborum. Et qui roſæ morborum anatomiam callet, id eius conſpectum intime gaudere debet, quod Deus medicinam talem exhibuerit ſuis oculis, quæ & late ipſum intueatur, & efficaciter promtequè adiuret. Similiter & de lilijs, & de Lauendula, & ceteris omnibus ſentiendum eſt. Sed quid ſunt colores? Nihil, niſi exteriorum oculorum pabulum. Morbi cum ipſis quidem conuenire poſſint, ſi in materiam ſuam vltimam abeant. Sic & cum guſtu comparatum eſt. Nam quid is aliud, quam pars anatomię, qui aliud nihil deſignat quam ſimilitudinis conuenientiam? Ad quod nunc ſequitur omnium in corpore membrorum diſtributio huius guſtus, vt dulce ad ſuum dulce, amarum ad amarum ſubgatur, & vt gradus dulcedinis, aciditatis, amaritudinis, &c. complectantur. Quis eſt, qui hepatis medicinam in Gentiana, Agarico, colocynthideque quærere vellet? Nemo medicorum. Quis eſt, qui bilis medicinam in Manna, Melle, Zuccaro, polypodioq; quærat? Nemo medicorum.

Morborũ anatomia.

Herbarũ anatomia.

Medicus ex anatomiarum cõcordantia.

Anatomia maxime facienda.

Colores quid.

Anatomia ordo & linea.

Sim-

le ad ſimile pertinet: in ordine, tamen anatomiæ nihil frigidum
rbis calidum, nihil calidum contra frigidum datur: ſed ſaltem in
omiæ linea. Confuſus is ordo foret, ſi in contrariis ſalutem noſtram
ceremus: Æque ac infanti patrem de pane ſollicitanti, is haudqua-
erpentem pro pane porrigit. Nos vero patrem in cœlo haberemus,
ios eſſet: & non pro petitu noſtro nobis neceſſaria, ſed ſerpentes
ret! Mala certe medicina foret abſynthium pro Zuccaro. Ideo, ſic-
fanti, quod petit, porrigitur, & non venenum: ſic hic quoq; Felli
petitum: cordi ſuum idoneum: hepati ſuum proprium. Hæc co-
ia eſſe debet, cui inſiſtat Medicus, vt in anatomia vnicuique id mi-
et, quod ſimilitudine conueniat. Panis enim, quem infans mandu-
ius anatomiam habet, ac edit is proprium ſuum corpus. Sic vna- *Anato-*
is etiam medicina anatomiam ſui morbi habere debet. Qui anato- *mia im-*
huius imperitus eſt, huic valde difficile ſit, probitatem ſectari & arri- *peritia*
. Facile vero illi eſt, cuius probitas modica ſit, qui ſcelere ac inſa- *incom-*
ulla mouetur. Et hi hoſtes ſunt lucis naturæ. *moda.*

Oculum in capite contueamini, quam miro artificio is fabrefactus *Anato-*
quomodo medium corpus anatomiam ſuam adeo mirabiliter in *mia ocu-*
imaginem impreſſerit, & ei ſuum guſtum indiderit? Ex imagine *lorum.*
ſtu procedit cognitio ipſius medicinæ. Nunc attendite ad anato-
n illi accidentiũ morborum: *Cataracta, Macula, Albugo, Scotomia, &c.*
re hoc? Iam ſi habeas ocularia ſimplicia, tum intende in ipſa, vt ſpe-
morbi in eius anatomia inuenias. Exemplum. Morbi deſcendunt
nſmutatione. Tranſmuta iam oculares illas anatomias: & in iſta
mutatione inſpice anatomiam guſtus & ſpeciei ſeu imaginis; mi-
utem imaginis, magis guſtus. Et ſi nactus ſis iunctarum illarum re-
concordantiam: quis cæcus panem a Deo efflagitaret, cui pro pa-
nenum ſubderetur? In anatomia itaque fundatus & peritus eſto:
haudquaquam lapides pro pane miniſtraris. Scire ſiquidem debes,
trem eſſe morbi, non illius Doctorem ſeu Medicum. Illum ergo
, ſicut parens ſuum filium. Et ſicut pater affectus eſt erga filium vt
pro neceſſitate ſuſtentet, & ei præbeat, quod filius ipſe eſt: pariter
edicum erga ſuum ægrum affectum eſſe oportet. Hoc exemplum
elligis: ſic cetera quoque exempla in aliorum ægrorum accepta-
, ſimilia eſſe decet. Quicquid tranſmutatur, idem tu quoque tranſ- *Nota.*
, & in id intende, vt ſaluæ anatomiæ inuicem concordentur. Poſtea,
rbi incidunt, da operam, vt eos in vtraque tranſmutatione compo- *Recepto-*
Et ſic recepta poni componiq; debent, non more agyrtatum lon- *rum com-*
hedijs ex ſyrupis, theriacis, & alijs, in quibus nulla anatomia appa- *poſitio*
il meta phantaſia. *Theo-*
phraſtica.

An me ergo non iure a proceſſu illo hereditariorum *Recipe*, vt vo-cantur, ſeparo? Imo iure. Nam licet multæ virtutes & efficaciæ in non-nullis illorum remediorum, quoad ſanitatem (quanquam ſæpe pericu-loſe) interdum reperiantur; euentus tamen ex iis tantum eſt, quod for-tuito in Anatomiam aliquam inciderint, aut principale quoddam a ſano veroq; medico acceptum immiſcuerint, quod Theoricam eorum velat & integit. Et tum principale illud dignitate ſua priuatur: adiectitia vero illam aſciſcunt ſeruantq;. Hoc eſt iſtorum hominum magiſterium. Quā fœde errat is, cuius fundamentum muſcoſum eſt, qui quotidie ſuffulcire cogitur, vt terrenum fundamentum ſeruare poſſit? Nempe fulcra plena ſunt ſophiſmatis & blandimentis, palpationibus, ac crebris additamen-tis: ac illi ipſis morionibus plures geſtus ſimulant, quorum tamen nullus numerus.

Vinum & oleum an vulneri competant. Hæc quæſtio ſit: *an vinum & oleum vulneri competant?* Sicut Chriſtus de vulnerato iuxta Iericho loquitur. Nimirum id tu negare potes. Sit autē verum oportet: non figuram, non ſimilitudinem, non facetias, nec io-cum. Iam ſi ſolum eſt, & medicina eſt, ſtultitiam veſtram ipſi profitebi-mini. Ex eo enim nihil ſanare poteſtis, quod tamen Samaritanus fecit. Et licet res quidem ea vere geſta non eſſet, Chriſtus tamen (vt qui ipſa ve-ritas eſt) ineptam medicinam indicare non voluit, ſed potius Anatomiā & arcanum quoddam. Et procul a nobis ſit, vt dicamus, Chriſtum natu-ræ ſimplicia dextre non nominaſſe. Quia ergo hoc ad vulnera arcanum eſt: iam vos contemplemini, quantum vobis deſit aut decedat. Huc re-dibit res, oportere olei & vini ſatis eſſe: alias nullum in medicina funda-mentum erit. Attende ergo ad præparationem, ad virtutem, ad tempus & horam, ad proprietatem, & quæ alia huc ſpectant. Nam ſi hoc animus, granum fructificare non poſſe, niſi prius in agrum conijciatur, & putre-fiat: tum & alterum verum eſſe neceſſe eſt, vulnus nempe eſſe agrum, o-leum ac vinum ſemen. Iam tu diuina, quid fructus ſit?

Cap. VI.

Experientia in vita fieri debet. IAm hæ res manifeſte in lucem educunt artes eas, quæ ſecant & ſeparāt viuum corpus. quod non ſit Microcoſmus: hoc eſt, in vita experien-tia fieri debet. At verum eſt hoc: in vita experiri, quid in medio corpo-re ſit & diſſoluere vnum, & deducere in aliud. Super id, q vitæ, nihil ... da: id q primum eſt, diuerte ad alterū. in eo inquire. Vita illa ex arcanis oritur, non a ... miniſterium animæ, id eſt, non eſt ipſius hoſpitium in hac vita. In hac vita ... artes & fundamentum, quod proponitur. Nam conſiderate infirmitatem primæ vitæ: quæ, ſi procedit in operationes

ſuo-

[illegible] orum arcanorum: tum prima vita mori co[illegible]. [illegible] enim in [illegible]t, q[illegible] omnino v[illegible]. In prima ſua vita Roſa magna eſt, & guſtu ſuo ple[illegible] exculta. Hunc quam diu retinet, tam diu nulli vſui eſt Medicinæ. [illegible]et, vt putredinem ſubeat, & in ea moriatur, & de nouo naſcatur. Et [illegible] le viribus [illegible]dicis differe: tunc eam adm[in]iſtra. Nam ſi ventriculus [illegible] nil impu[illegible]ctum relinquit, quod homo fieri debet. [illegible] imputre[illegible]ctum quoq; manebit, quod medicina fieri debet. Quare primam vitam nihil c[illegible], nec in ea quicquã ſcrutare. Omnis ipſius complexio, & qui[c]quid eius eſt, perit, nihilq; manet. Quod non remanet, quod non in nouam natiuitatem [illegible], id Medico nec ſubiectum eſt. Huius omnis labor [illegible]is ſit, vt in nouam natiuitatem ducatur. Hinc demum emergunt verum Sulphur, Mercurius, & Sal, in quibus omnia arcana, & fundamenta, & opera, & cura latent. Introducta ergo vita ſecunda, iam viſibiliter materia prima præſto eſt, cuius vltimam vides, ſi prima vita medij corporis abſcedit. A qua vita media, vita noua incoari debet, quæ nulli morti ſubiecta eſt, præterquam ſoli fini, in quo res omnes pereunt. Et quia mors fragilitatis incumbit, ideo noua vita nulla reſtat.

Iam in homine res has ante conſideratas, & ſuper hoc fundatas eſſe oportet. Nam in expoſitione & ſeparatione medii alicuius corporis manifeſtantur primæ materiæ. His qui ex noua vita cognouit, is vitæ illius ſubiectum ſcit. Subiecta duo ſunt. Vnum eſt æger, is in vitam nouam non reducitur: ſed media ipſi remanet. Alterum medicina eſt. Ea vitam mediam tuetur per vitam nouam ſuam. Hac ex cauſſa, in noua vita arcana poſita ſunt: non in prima, nec media. Sed & Anatomiam Microcoſmi dupliciter indagari, nec idipſum male fit. Vna eſt *Localis*. Altera *Materialis*. Localis eſt, quando homo per ſe diſſecatur: vbi, quid oſſa, caro, venę, &c ſint, & quam ſedem occupent, ſpectatur. Sed hoc omnium minimũ eſt. Altera potior eſt: ea nimirum, quia noua vita in hominem introducitur poſt primã mediam vitam, in tranſinutationem: in qua, quid ſit ſanguis cuiuſmodi Sulphur, Mercurius & Sal adſint, obſeruatur: ſic etiam quid cor ſit, quale ſulphur, qualis ſal, qualis Mercurius. Sic etiam de cerebro, & vniuerſis membris totius corporis. Hęc iã vera & genuina eſt Anatomia. Et hoc fundamentum initii eſt: ita naſci oportet Medicum. Hæc tamen n[ou]itas dura eſt intellectu: & ſermo hic auditu durus eſt his, qui ſuis phantaſiis nuntium mittere nolunt, qui ſuo cerebro confidunt, non ipſi [illegible]ç veteranis. Itaq; vnum hoc conſultum eſt, vt in artibus educemur & viuamus: alias quis nobis hominem credet aut confidet? Hæc eſt inuentio primæ materiæ. Hęc eſt materia, quæ nobis morbum indicat. Hęc nobis perno[ſc]enda eſt. Hoc facto: tum tranſmutatam Anatomiam quoq; facili negotio aſſequemur.

Anatomia duplex.

Anat. Localis quid.

Anat. Materialis quid.

Sed præterea alia adhuc Anatomia ſequitur. Ea morborum eſt, vt ſæpius diximus. Hanc hic percenſeri, ſuperuacuum eſt. Sic ergo tres Anatomiæ ſunt in homine celebrandæ. Prima Localis eſt. Hæc effigiem hominis, eius proportionem & naturam, & quicquid his cohæret, indicat. Altera viuum ſulphur, volatilem Mercurium, & acrem ſalem in

Anat. mortis quid.

quolibet membro commonſtrat. Tertio docet, quomodo nouam anatomiam mors introducat (Hæc eſt mortis anatomia) & qua natura ac effigie ingrediatur. Nam id eſt naturæ lucis indicium, quod mors tam varijs cum formis ingrediatur, quam variæ ſpecies ex Elementis procedunt. Quot corruptiones: tot mortes. Et ſicut quælibet corruptio aliud gignit: ſic generatio illa hoc loco anatomia eſt. Nā & ipſa varie aduenit, donec omnes ſucceſſione quadam moriamur, & per eam conſumamur. Iam præter has omnes, ſimilis etiam ſcientia eſt in anatomia medicinæ, & iterum præter hanc ſic ſe habet firmamentum, ſic terra, ſic aqua, ſic aer. Et ſi anatomiæ in noua vita couſque profertur, vt in ea firmamentum ac aſtra appareant: tum perfecta eſt. Saturnus enim Saturnum, Mars Martem reddat oportet. Et quamdiu id non fit, ars medica nondum inuenta eſt. Velut enim arbor ex ſemine emergit, ac herba ex ſuo ſemine erumpit: ſic neceſſe eſt etiam in noua vita producatur illud, quod pro inuiſibili habitum erat, & tamen præſto eſt. Eo enim redigi debet, vt oculis conſpiciatur. Quod ſi enim Lux naturæ, lux eſſe debet; tum illam eſſe conſpicuam oportet, non obſcuram, non tenebroſam. Debet talis eſſe, vt oculis noſtris per eam ad illas res videndas vti poſſimus, ad quas deſtinati ſunt. Nam alij quidem illi non fiunt, ac ſunt: aliter tamen quam ruſticorum oculi tueri ac videre debent. Ad hoc opus eſt, vt lux naturæ ijs prælucceat.

Morbi vnde denominandi.

Virtute ergo Anatomiæ, quæ in luce naturæ fundata eſt, fas eſt æquumque, vt morbi quoque iuxta lucem potius, quam ſecundum [illegible] ſtras denominentur: hoc eſt, vt cedri anatomia, cedricos morbos [illegible]. Sic enim quilibet morbus intelligenter, & ex arte recte nominat[illegible]

Febris nō rectè nominatur.

nec ac citra rationem Febris, Febris appellatur. Hoc enim n[illegible] febris feruore deducitur. Feruor vero eſt ſaltem ſignum morb[illegible] n[illegible] non cauſſa. Nomen autem procedere debet a mat[illegible] & proprietate & natura ipſius ſubſtantiæ. Veluti vrtica eſt vere v[illegible] vrit. Sed verius ſal vrinæ. Vnam enim Anatomiam habent. Q[illegible] bris tale nomen eſt, quod ſui magiſtri ſtultitiam reſipit. Eſt enim [illegible] nis ſulphuris incenſi. Vnde etiam corpus quatit, vnde horr[illegible] vnde interualla dat. Hæc & alia nomina in proprijs capitulis [illegible] nie. Sic & Apoplexiæ nomen ſui denominatoris ſapientiam [illegible]

q[illegible]

[illegible] iuxta rationem Medicam non Apoplexia, ſed Mercurius cachymalis ſublimatus vocari debebat. Talis enim eius eſt materia, cauſſa, materia peccans. Signa vero eo ſaltem referenda ſunt, vt per ea corpus ſubſtantia denotetur. Qui vero ſigna & cauſſas perperam inuehit, is tota practica errat. Multa ſiquidem ſunt corpora & ſpecies, quæ vel calefaciunt vel refrigerant. Quare nomen febris falſum eſt: non autem [illegible]. Ad hæc, febris ex principio humorum procedit, vnde procedere tamen non debebat. Quanquam iuſtius nomina ex arte ſanationis [illegible] deberent, [illegible] *viridellus morbus*. Illa enim ſpecies caducia viridello curatur. Hæc ſi [illegible] cum diſcrimine non fiunt: error admittitur. Hæc enim diſcrimina ſeruat anatomia. Nec te hoc moueat, quod ruſticanei tui oculi tibi iſta non exhibent. Nam medium corpus illos oculos obfuſcat. Sed propter hanc cauſſam ſcientia præſto eſt, cui incumbere debet Medicus. Ea ipſi plus reuelat, quam ruſtico. Quod ſi [illegible] plura vel noſſe vel videre nolit ruſtico: certe ad Medicinam nec vocatus nec creatus videtur. Ruſticus ad hæc non electus eſt: electus vero eſt Medicus. In cauſa eſt ſcientia, qua pollere debet Medicus. Eſt enim Medicus ille, qui miracula Dei publicitus reuelat. Hoc fine iam ſi adeſt, fas eſt, vt ijs vtatur recte, non improbe, vere non falſe. Nam quid in [illegible] abſconditum eſt, quod ipſe non debeat pandere? Nihil. Quid in mari latet, quod ipſi non compertum eſſe debeat? Nihil. Producere ille in apricum debet. non e mari ſolum, ſed etiam e terra, ex aere, ex firmamento, id eſt, ex igne: vt nimirum vniuerſi mirabilia Dei aſpiciant, cur ſint, & quid portendant. Quia vero res omnes non expediuntur: id ſignum eſt, abeſſe intellectum eum, qui requirebatur. Quæ vero cauſſa eſt, quod profeſſio tam grandi ſtultitia, ac ſimul tam tenui arte confecta ſit, quæ tamen tam magno haberi loco cupit? Hæc nimirum, quod ſola non ſit: ſed eadem cœcitas, idem glaucoma, alias quoque profeſſiones occupet. Nam ſicut nos non nouimus cetum, monſtrum illud marinum: ſic nec altera profeſſio, quid beſtia Apocalypſis aut Babylon ſit, cognitum habet. Affines ergo cœcitates ſunt: quas tamen emendari oportebat. Et ſicut cœcitas medici in huiuſmodi caſib. ægri interitus eſt: ſic pariter altera cœcitas mors animæ eſt. Chriſtus mirabiliter & inaudita loquutus eſt. Mirabilis etiam eſt Medicina. Vt vnum, ſic alterum quoque indagari & inveſtigari oportet. Duæ enim hæ profeſſiones diuortiũ nunquam patientur. Et ſicut corpus animæ domicilium eſt; ſic vnum cum altero cohæret, vnumque alterum ſubinde patefacit.

Apoplexia iuſtius dicitur Mercurij cachymalis.

Caducus viridellus morbus.

Medici oculi quales eſſe debeant.

Medicus quis ſit.

Medicina & Theologia inſeparabiles.

Cap. VII.

Quæ hactenus Anatomia, ac noua vita vna cum ſcientia in omnibus

ſubſtancijs conſideranda ac perueſtiganda propoſita eſt. ſcire debetis, fruſtra id non factum eſſe. Eſt enim id ſolum ac fundamentum Medicinæ. Iam ergo porro opus eſt, vt omnes interni noſtri affectus cum externis auertantur. Ita, quicquid ſumus, id eſt quoque externum. Et l... id quidem non ita effigiatum ſit: ſeminarium tamen adeſt, corpus ſcilicet, & intra nos effingitur, ad hoc, quod eſt: vt ſemen nimirum arbor eſt,

Ventriculus qualis Mechanicus. ſed in terra perficitur. Sic ventriculus etiam ſculptor eſt illius, qui viſibiliter facit illud, vt inuiſibile ſit. Secundum quod iam omnes morbi ſuas imagines habent: & vnaquælibet inſuper imago ſuam a Deo conſtitutam medicinam. Nam ſi pulmo ægrotat, ſuam medicinam habet eius Anatomia, Anatomiæ morbi ſimilis exſiſtit. Super his ergo exempl... m de nutrimento attendite, hoc modo.

Alimentum noſtrum eſt, quod nos ſumus. Quicquid nobis alimento eſt, illud hoc ipſum eſt, quod ſumus nos. Sic noſmet ipſos comedimus: talis etiam eſt medicina, diſcrimine tamen habito ſui morbi. Et quod per ſanitatem ſecedit, idipſum reponit membrum illud in membro ſuo. Id tibi nihil mirum ſit. Ratio: Arbor in campo vigens, niſi ſuum alimentum haberet, arbor non eſſet. *Alimentũ quid? Famis quid?* Quid eſt alimentum? Non eſt impletio aut ſaginatio, ſed reſtitutio formæ. Quid eſt fames? Index aductus mortis, in interitu mẽbrorum. Forma enim in vtero materno a Deo ipſo ſculpta eſt. Hæc ſculptura in forma imaginis manet. Perit autẽ & moritur ſine appoſitione formæ externæ. Qui non edit, non augeſcit: qui non edit, non viuit. Iam ſi augeſcens ex cibo augetur, & opifex formæ intus in ipſo eſt, qui formam ſuam intendit, ſi formam habet, ſine qua nihil poteſt: ſequitur inde, alimentum imaginis ſculptæ formam in ſe continere, in quam id etiam abeat, & eam augeat extendatque.

Pluuia eſt arbor, plãta. Pluuia in ſe arborem habet, vt & liquor terræ. Pluuia eius potus eſt: Liquor terræ cibus, quibus creſcit. Iam quid hic creſcit? Nihil aliud, quam quantum arbori in incremento apponitur, tantum ex imbre & liquore fit corticis ac ligni. Formator ac plaſtes ipſe eſt in ſemine: lignum, cortex &c. eſt in liquore & imbre. Faber iſte in ligno exſiſtens ex duobus iſtis poteſt lignum fingere. Itidem & cum herbis fit. Semen nihil eſt. Principium ſaltem in ſe habet, in quo forma ac faber, ac natura & proprietas eſt. Id ſi creſcere debet: tum pluuia, res, &c. & liquor ipſum herbam producunt. Ideo in hac caules, foliæ & flores ſunt.

Sic quælibet forma, extra in alimento eſt rerũ omnium augeſcentium. Et ſi hac deſtituamur, nunquam accreſcimus, ſed in deſerta forma morimur. Si ad plenum incrementum aſcendimus: forma ea conſeruata opus eſt, vt non deficiat. In nobis enim eſſentia quædam ſimilis igni exſiſtit. Ea eſſentia & formam & imaginem noſtram depaſcitur. Quod ...

non adderemus, & formã corporis noſtri cumularemus, tunc in de-
imagine id exſtingueretur. Ideo opꝰ eſt, vt noſmetipſos comedamꝰ,
x defectu formæ moriamur. Sic edimꝰ noſtros digitos, noſtrũ corpꝰ,
uinẽ, carnẽ, pedem, cerebrum, cor, &c. hoc eſt, bolus quiuis, quẽ in-
mus, i in ſe continet omnia noſtra mẽbra, quæcunq; totus homo in
nnnet & concluſa habet. Ex his dubium nonnulli mouerunt, quia in-
tum eſt, quod membra, quod corpus alimento indigeant. Sed in hoc
ſubſiſtunt, quare alimento opus habeant, & ad quid? Ii non intelle-
nt, quid in homine alimentum ſit, & quid fiat, & a quo fiat. Ideo faber
nihil aſſumit ad imaginem, quam quod conducat, id eſt, quod lignũ
cetera modo excrementorum eijcit, effigie ſola remanente.

Sed hoc quoque iuxta expendendum eſt. In rebus vniuerſis nutri- *Nutritio, eſt formæ reparatio.*
iſtituta eſt propter ſolam formam. Æſtate appropinquante, tempus
t famis in arboribus: & tunc ex folia, flores, fructus &c. pollicentur.
is quid conſpicitur, ſi formæ earum extranei nihil aſſumunt? In ſe id
habent. Si enim haberent, tum præciſæ ac deiectæ id æque largiren-
c in terra defixæ. Ideo in terram defixæ ſunt, vt forma ea intret, & fa-
tur, quod arborum magiſterium ac donum eſt. Iſto quidem homo
non habet. Suos enim fructus æquo modo ac arbores non promit.
ndum fructus creatura alia eſt. Hinc ſcitote, vniuerſa viuere pro-
conſeruationem ſuæ formæ: & propter eius conſumtionem, famẽ
m ſentire, vt his imago reponatur & ſuppleatur. Non aliter videtis,
uedinẽ ac adipem ab alimento augeſcere. Id niſi ſubdatur, tum pars
aginis aboletur. Itidem & alterius pars. Quanquam ita comparatũ
defectu ad partes principales attinente, mors ſubitanea ſe ingerat.
enim vita remanet, deficiente interiore imagine totius corporis. Sic
minibus homines creſcunt: id eſt, Alimentum homo eſt, & itidem *Alimentum homo eſt.*
nẽ reddit, id eſt, eius imaginẽ. Sic edimꝰ nos ipſos. Et niſi hoc pacto
pſos ederemus, tum corpus noſtrum euaneſceret, & vita media, &
quid in nobis eſt. Hoc vero modo duo ſunt homines: Viſibilis & In- *Homo duplex.*
lis. Viſibilis duplex eſt: nempe ſecundum corpus, & animam. Inui-
eſt ſimplex, nimirum ſecundũ corpus. Huius hoc exemplum eſto.
d ante nos iacet lignum, ex eo poteſt ſtatuari is imaginem ſculpere,
nat demenda. Sic in homine ineſt ſtatua, quæ primo aſpectu non
rebat talis. Sic alimentum ſe habet hominum: quod in corpore abit
membra. Non vt in vna parte ſubſiſtat: ſed elaboretur artificioſiſſi-
upremus enim cælator hominẽ fingit, id eſt, diſponit membra quo-
omo extẽditur. Iã ſi ſcimus, quod nos ipſos comedamꝰ ac bibamus:
quoq; quamlibet arborem, quãlibet creaturam viuentem ſeipſam

edere: cognoſcendum porro eſt,quid ex hoc emergat quoad Medicinã, vt dicetur deinceps. Etſi quidem nunquam comedamus oſſa, venas, ligamenta, raro autem cerebrum, cor, pancreas, omentum: tamen ſcitote, non os generare os, nec cerebrum cerebrum: ſed bolus quilibet iſthæc eſt vniuerſa. Si forma hic inuiſibiliter ineſt: etiam os inerit. Panis eſt ſanguis. Id quis videt? Eſt adeps. Quis conſpicit? quis apprehendit? Eſt lardum. Nemo tamen aut ſentit aut videt. Et tamen generatur inde: adeo induſtrius artifex operatur in ventriculo. Qui ex ſulphure poteſt ferrum, quod ſulphur eſt, facere: is ipſe quotidie hic præſto eſt, & fabricat homini quotidie id, cuius gratia eum finxit. Idem ſi ex ſale gignere poteſt adamantem: ex Mercurio aurum: poterit hoc etiam in homine. Nam hominis, quam rerum aliarum, longe maiorem curam habet. Ideo cudit ei, quæcunque neceſſaria ſunt. Tu ſaltem operarius eſto, ſubijce ipſi materiam, ſine ipſum ſeparare, formare, vt volet. Is modi numeri, ponderis, proportionis, longitudinis & ceterorum omnium probe conſcius eſt.

Homo ſpermaticus & alimentarius. Sed attendite, creaturam vnamquamlibet duplicem eſſe. Vnam ex ſpermate, alteram ex alimento. Sperma ſemen eſt. Id ſi iactum ſit, ſuum alimentum ilico appetit. Ipſum creatura eſt: eius hoc alimentum eſt. Ipſum libertatem habet formæ hominis, vt, quod edit, homo fiat, & mẽbra humana. Ideo homo in conſumtionem formæ conſtitutus eſt per mortem: quod facit cauſſa ſeminis. Mortem hanc ſuſtinere cogitur in eo, quod alimentum præſtat ac ſufficit. Sic non ſatis eſt, hominem ex aluo materna natum eſſe: ſed etiam æqualiter ex ipſo alimento. Quicquid humanæ vitæ naturam, quoad animam, concernit, id ab alimento ſeparatum eſt. Ea enim vitæ proprietas cum anima accedit, non cum corpore. Quod cum corpore, quoad mores & ingenia, accedit, ab homine oritur iuxta ipſius ſapientiam. Hic vero quicquid ex alimento adeſt, id corpus eſt: ſecundum quod nec virtus, nec ira, nec probitas, nec nequitia cenſentur. Quid corpus ſit, id Medico probe compertum eſt. Qui corpus in vtero materno fabricat: idem in ventriculo quoq; ipſum fingit. Sic enim architectus iſte ſuo operi continenter incumbit, vt ſubinde nihil agat aliud, quam vt id, quod factum eſt, ſarciat, emendetque: id eſt, conſeruet formam illam, quæ indies nunc hic, nunc illic minuitur, ſoluitur, frangitur, & vel hac, vel illa via diſſipatur: ſicut iſta in tam ſanis, quam ægris corporibus modis multis obſeruantur. Sanitas enim in probitate ſua ac ſtatu nihil minus conſeruari vult, quam curari morbus.

Vita ab anima.

Patet ex his, nos iſta ratione duo corpora habere: quæ vnum quidem corpus ſunt, ſed dupliciter creata, in ſemine & alimento: & quod alimentarium corpus ſpermatico ſimile ſit. Vnde cognoſcere nos fas eſt,

quod

od, quam primum ex vtero materno elidimur, ex ſola gratia & miſeri ordia Dei viuamus, & corpus porro non ex vtero matris, ſed ex alimen producamus. Vnum enim corpus ex iuſtitia a patre & matre accipi us. Id ne pereat ac moriatur, ſuſtinemus ipſum ex gratia per precatio em ad Deũ, dum oramus, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, quod dem eſt, ac ſi dicamus, *Da nobis hodie corpus noſtrum quotidianum.* Corpus nim ex matre aſſumtum vſq; ad horam mortis ſe alit. Ideoq; de quoti diano oramus. Quotidianum autem eſt, quod nobis corpus dat. Sic duo nobis corpora ſunt: Iuſtitiæ, & Miſericordiæ. Itidem & duæ medicinæ: Iuſtitiæ & Miſericordiæ: hoc eſt, ad vtrumque corpus vocati ſumus: ad id, quod a patre & matre datum eſt: & ad illud, quod ab alimento nobis confertur. Propterea docemur a Chriſto, vt de pane quotidiano ſollicitemus; quaſi diceret: *Corpus veſtrum a matre acceptum nihil eſt. Id hodie, heri, pridem mortis fuiſſet. Itaque panis porro veſtrum corpus erit. Operam ergo date, vt nunquam deinceps ex iuſtitia de patre & matre viuatis: ſed ex corpore miſericordiæ. Ea de cauſſa ad cœleſtem veſtrum patrem preces effundite de dando pane quotidiano, id eſt, de corpore veſtro. Et tunc dabit vobis corpus, id eſt, corpus miſericordiæ.* In hoc deinceps viuimus, & de corpore Iuſtitiæ nihil reſeruamus, niſi initium noſtræ natiuitatis. Ideoq; nos ipſos edimus ex gratia & miſericordia. Hoc enim ſecum ita cogitare debet homo: etſi quidem ex vtero matris egreſſus ſit, ſe tamen porro matris ac patris filium non eſſe, ſed eſſe filium eius, qui alimentum miniſtrat. Ideo ipſe pater noſter cœleſtis eſt, non ſecundum eam ſaltem iuſtitiam, quam in Adamum & eius poſteros contulit: ſed is quotidie pater noſter eſt ab eo, quando corporalis ac mortalis parentis noſtri corpus perdimus. Nam a mortali parente noſtro præter ſemen nihil retinemus. Cetera vniuerſa a patre cœleſti manant. Huius ſumus, hunc de corpore noſtro oramus, & non de corpore iuſtitiæ. Quod ſi corpus gratiæ non eſſet, alterum iuſtitiæ concideret quolibet momento. Itaque quid corpus ſit, videte: Noſmetipſos edimus, non tamen ex iuſtitia, ſed ex gratia & precatione.

Corpus duplex: Iuſtitia & Miſericordia.

Medicina duplex: Iuſtitiæ & Miſericordiæ.

Cap. VIII.

Itaque ſedulo nobis conſiderandum ſit, qui ac quales ſimus, ſi porro non ex corpore matris, ſed ex corpore panis per gratiam, & non iuſtitiam victitamus. Ad hoc enim alluſit Ioannes Baptiſta, vbi ad Iudæos teſtatur, *poſſe Deum Abrahæ filios ex lapidibus ſuſcitare.* Hoc quid aliud eſt dictum, quam ex lapidibus panem facere, veluti ex terra? Qui panis corpora filiorum Abrahæ promat, qui poſtea agnituri ſint ſe ex corpore gratiæ viuere. Itaque nos habemus corpus panis alimenti. Quæ ideo enuntio ita, vt porro propoſitum meum confirmem, nempe, hominem foris ſuam

Anatomiā habere, quam medico compertā eſſe oporteat: qui ſuam etiā ſcientiam ita informet, vt per eam ad cognitionem trium ſubſtantiarum, quidnam illæ ſint, penetrare poſſit. Sic enim poſtea ex hoc corpore ſequitur Regimen ac diæta, quæ occaſio noua eſt ad deſcribendum morbos plenitudinis ſeu ſatietatis, immoderationis, & ciborum prauæ qualitatis, qui corpori noſtro non conducant. Etſi rātum ſit, ventriculum noſtrum, in ipſum quod ingeritur, in nobis & in nos id tranſmutare: nihilominus tamen petitio panem reſpicit, & porro etiam hoc, quod nobis omnia munda & ſubiecta ſint. Quo vero quicquid pani affinius; eo corpori ſalubrius eſt: modo in rebus omnibus conſtituto. Ita innouamur & iuueneſcim⁹. Ac prout ſementem alimenti iactamus, ita metimus. Et ex corpore iuſtitiæ quidē vnum morbum habemus ac retinem⁹. Licet iuſtitia morbos non pariat, vt nec panis, de quo oramus. Veluti & Ioannes Baptiſta, & nonnulli alij ſine morbis ex hac cauſſa vixerunt. Verū vt in pane luxuries committitur: ſic adhibetur etiam in dono iuſtitiæ: ita, vt in vtraque parte exceſſus modi ac ordinis patretur, ex quo poſtea morbi ac ſimilia oriuntur. Quibus nunquam affligeremur, ſi ſecundum legem & petitionem viueremus. Sic morbos concipimus ab vtero materno. Et quia denuo nos naſci oportet, ideo denuo quoque illos morbos concipimus, hoc eſt, per panem quotidianum. Quare ſi fundamentaliter nobis de Regimine loquendum & ſcribendum ſit: Regimen ac diætam præſtituere aliam nullam poſſumus, quam manendum eſſe in lege iuſtitiæ & cibi, de quo rogamus: in qua iugiter omnes ſanitates conſeruātur, & a morbis cuſtodiuntur. Hoc vero regimen ſi non ſeruemus, tum nec ſanum noſtrum corpus retinebimus. Quia autem Deus beneficus eſt, & delicta huiuſmodi ac cōtemtus a ſeipſo dati regiminis non vindicat: ideo Medicū creauit, qui ſimilis ipſi eſt, qñ ad diſcipulos ſuos Chriſtus dixit: *Remittite peccata, quoties peccator ingemiſcit.* Sic Medicus quoq; ſanando paratus ſit, quoties morbi incidunt. Propter vim mandati quemlibet morbū ſanant Medici, ēt leproſos. Sic ſe medicina habet, ſic cū hac Medicus, vt ſanent ac ſeruēt corporis virtute illius, q animam ēt in corpore cōſeruat.

Bapt. Ioannes ſine morbo vixit.

Regula præſcribendæ diætæ qua.

Medicorū eſt, omnes morbos ſanare poſſe.

Ideo arduum quid ac eximium eſt, adminiſtrare officium medicinæ: non res adeo leuis, vt nonnulli perſuaſum habent. Velut enim Chriſtus ſuis diſcipulis ita mandauit: *Ite, mundate leproſos, claudos expeditos facite, cæcis viſum reddite, &c.* Sic iſta ad Medicos non minus, quam ad Apoſtolos ſpectant. Iam qui lepræ ſanandæ imperitus eſt, is virtutem medicinæ non intelligit. Qui claudos pedibus non reſtituit: is immerito Medicus vocatur, & ſic deinceps, de rebus ceteris omnibus. Statuite ergo ſcientes, Medicum a Deo conſtitutum eſſe, non ſaltem propter catarrhum,

Medici prouincia dura.

cepha-

cephalæam, apoſtema, aut dolorem dentium: ſed potius propter lepram, Apoplexiam, Epilepſiam & ſimiles morbos, nullo excepto. Si hos curare non poſſumus, tum & ars & ſapientia nos deficit, quæ huc tamen neceſſario requiritur. Sine benedictione Dei nihil ſuccedit. Supra terram omnis quidem medicina eſt. Sed quæ penetrare, aut neruum tangere (q. aiunt) debet, illa deeſt: hoc eſt; ad meſſem quidem vſq; medelæ creuerunt: meſſores autem nondum venerunt. Si meſſores veræ Medicinæ ſine concurrente falſaque ſophiſtica aduenerint, tum & leproſos mundabimus, cæcos viſui reſtituemus, &c. Nam virtus hæc omnis in terra eſt & creſcit. Ambitio vero & iactantia ſophiſticæ myſteria naturæ & magnalia Dei non ſinit erumpere. Medicinam talem iudicant, quales ipſi ſunt: quorum ſcientiæ ac probitatis multum capit drachma vnica. Suam inſcitiam hoc reſponſo velant: *Iſte morbus eſt incurabilis.* Quo non ſaltem ſuam ſtupiditatem produnt, ſed etiam mendacium. Deus enim nullum vnq̃ morbum immiſit, cui medicinam non concrearit. Sed inſcitiæ noſtræ is mos eſt: vt obliuiſcamur, Deũ nobis corpus largitum eſſe, & largiri quotidie. An non idem ergo medicinam nobis quoque contulerit, qua morbos incidentes definito ſuo tempore ſanemus? Et de qua medicina haud quiſquam facile cogitauerit? ſed hic valde ſe torquet pars noſtra aduerſa.

Medicum, quibus ad præcipue morbis ſanandis proſtitutus.

Medicorũ effugia quæ.

Quamuis hoc loco multa recenſeri poſſent, nempe, velle Deum vt nõ minus homines ægri, q̃ ſani in terra viuãt: eundẽq; vnius ſępe viri cauſſa legionem integrã plectere ac morbis infirmare: nihilominus tamẽ ſemper ex ſua gratia idoneam medicinã communicauit, dixitq;, infirmos egere medico. Iam ſi medico egent: hac eo ex cauſſa egent, vt ab ipſo ſanentur. Hoc niſi fiat, qui ipſo alias opus habeant? Tali opus habent, qui ipſos ſanet, & non ęgros iacere ſinat, aut illis blandiatur. Et hæc euincunt, fas eſſe, vt quicquid ęgrum eſt, ſanare poſſimus, ſiue lepra ſit, ſiue cœcitas, ſiue claudicatio. Omnes enim ægroti ſunt, & medico indigent. Verum quidem eſt, iſtum, qui oculos ſuos, ad luſus, falſimoniam & deceptiones impendit, ijs opus non habere. Sic qui lingua petulanter ad maledicta vtitur, is nec ipſa opus habet. Horum aliquem ſi Deus iſto membro priuaret: ille vero medico diceret, *Ego æger ſum, opus eſt meis oculis medico:* tum in ſcholis iſtis reſpondebunt, *illis ipſum opus non habere: vt nec ſcortatorẽ pedibus.* Iſta vero penes Deum ſunt, non penes hominem. Non extra rem quidem eſt, vt excuſetur medicus, non in vno ſaltem, ſed in omnib. morbis, qui malum aliquod impediunt. Iſti enim qui ſic afficiuntur etiam beatiores exiſtimantur ſanis improbis. Quos cum Deus diligit, hos caſtigat: modo tamen adeo ſecreto, vt nulli id medico exploratum ſit.

Ægri cur opus medico.

Iam vero, vt ſecretorum & magnæ fidelitatis Dei non obliuiſcamur, intelligi a vobis debet, quam illuſtris a Deo medicina creata

Medicus natiuos etiā morbos ſanare debet.

ſit. Ea enim non ſolos a nobis hactenus commemoratos morbos ſanat, ſed & hos, qui a natiuitate inhærent: vt natiuam cœcitatem, reſolutionem &c. Ad hoc faſtigium ſi non aſcendit medicina: certe folia plurima in medicina adhuc vacua ſunt. Quanquam horum plurima repleta ſint, ſed inanibus nugamentis. Et tamen mota nondum ſunt, quæ moueri cumprimis oportuit. Quod ſi enim oculos noſtros in ſtupenda miracula naturæ cōuertamus: partus ac euentus plane admirandos videbimus: vt quod Leo mortuus naſcitur, vitamque elato parentis clamore conſequitur, quod multo maius eſt, quam viſum impetrare. Nempe non hoc ſaltē Leo habet, ſed & alia plura, quæ nondū nouimus aut explorata habemus. In quibus nobis natura præfigurat, quantum nobis in ſecretis naturæ deſit. Inique ergo nos tantopere cum noſtris ornatibus efferimus, cum metas eas nondum tranſilierimus, quas tranſmiſiſſe dudum putamus. Dies iubilationis noſtræ eſt dies miſeriæ & valde amara. Nam hic ne initium quidem eſt: ne quid dicam de abditis naturæ. Et hæc qui dicit, hunc ſibilo excipiunt. Et tamen meræ nugæ libri vniuerſi illi ſunt, quos proferunt & iactant. Hoc opera veſtra teſtantur, doctrinam veſtram nihili eſſe. Clauem ſapientiæ ac ſcientiæ quidem arripitis: & illius tamen penetralia non aditis. Hoc nimirum modo comprehendi debent, quæ ad Medicum requiruntur, ſicut ſucceſſiue in omnibus capitulis propoſitum, adeoque in natura rerum optime fundatum eſt. Ipſa enim in ſuis ſecretis non vſq; adeo patet: imo vix quicquā. Res mira erat degeneratio aut euariatio populorū, cum tamen vnicus primo Adā eſſet, ex quo vniuerſi producti ſumus adeo diſſimiles. Huius quæ cauſſa erat? Sola naturę ſecreta; quæ ipſa & gigantes produxit: quæ homines ad 600. 700. 800. & 900. annorum culmen euexit. Hi nimirum iſta callebant abſcōdita, vt in quibus medijs viuerent, & ijs perfruerentur: quæ ſcilicet ſeculis illis ſecretorum omnium cognitionem familiarem haberent. Fieri enim non poteſt, vt bonum malumque fruſtra deſignatum fuerit in pomo, quod in Hebron Adamo guſtare vetitum erat: verum indicium magnum eſt, multo plura iſthoc in natura latere, quæ nobis non cognita ſint. Imo nullo dubio, inſignes ſcientiæ, ſapientiæ ac prudentiæ. Nec enim in pomo ſolo illud inerat, verum & in rebus alijs quam plurimis: ſicut & hodie mira multa ſeſe offerunt, quæ releuari non ſatis tutum foret: Niſi ſit, vt Deus prohibuerit virtutem iſtam emitti. Quod ſi enim in terra venenum exſiſtit, e quo mors: certe in terra quoque quid ſit oportet, quod ipſam vitam faciat. Si eſt, quod morbos parit: eſt etiam, quod ſanitatem gignat. Sed reuera circa iſtas res parum laboratur atque inquiritur: intercipit illas communis profeſſio ſpectandi loci. Id lucellum

Patriarcharum ſecula, quibus rebus ætatem produxerint.

Hebron.

culina-

culinarium perſuadet quo deſides domi contenti viuunt, artis ipſius ſecuri. Quod ſi tanta ex lotio vſura eſt: quo labores operoſiores, cum radendi nummi cauſſa ſola medicentur?

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

Iam vero a me dicturo intellecturi, quomodo tres ſubſtantiæ in vnum corpus coeant: exemplum hoc attendite. Semen quodlibet triplex eſt: id eſt, ſemen vnum, in quo tres ſubſtantiæ exſiſtunt & creſcunt. Et ſicut vnum ſaltem ſemen præſto apparet: ſic & iſta tria vnum tantum eſſe videntur. Iam vero res quælibet in ſemine vnita eſt, & non diuiſa, ſed ipſa coniunctio vnitatis. Vt in nuce iuglande, ſunt lignum, cortex & radices. Hæ res tres diuerſæ quidem ſunt, coniunctæ tamen in vno ſemine. Sic & homo. Is principio vnum ſemen eſt, cuius cortex ſperma eſt. Ipſum ſemen nemo vnquam vidit propter eius paruitatem & ſubtilitatem. Iam vero ex ſemine gignuntur homines. Quod ſi generatio incipit, tum tres hæ res creſcunt, vnaquælibet in ſua natura permixta & vnita, in vnum corpus, non in tria: vt homo creſcit vel abit in oſſa, carnem, ſanguinem. Hæc licet tria: tamen vnum ſaltem creſcens. Sic iſta tria vnum corpus conſtituunt, & ipſamet ſunt in iſto inuiſibilia. Sic ergo tres illæ ſubſtantiæ excreſcunt in vnitate permixtæ, ad ſuum vſque tempus iunctæ: velut arbor, ea primum creſcit in medullam. Medulla illa eſt ſubſtantia triplex, ſed vnum ſaltem lignum. Et quod in eo tres iſtæ ſubſtantiæ ſint, id demonſtrat Ars, Natura, & Mors, quibus res quælibet ſeparatur, ac ſeorſim ſecedit, prout eſſe debet. Ita ergo habetis principium iſtarum rerum, quod inter ſeſe coaleſcant, & vnum ſint, & vnaquæque ſuum officium habeat ad corpus complendum.

Semen quoduis triplex eſt

Homo vnum, & triplex.

Porro autem & hoc cognoſcite, qualenam cuiuslibet officium ſit. Ex ſulphure creſcit corpus, hoc eſt, totum corpus eſt ſulphur, & ſulphur vſque adeo ſubtile, vt ab igne conſumatur inuiſibiliter. Iam vero ſulphura plura ſunt. Sanguis ſulphur aliud eſt, aliud caro, aliud partes principes, aliud medulla, & ſic conſequenter. At enimuero eſt ſulphur volatile. Oſſa, quæ ipſa quoque varia ſunt, ſulphura exſiſtunt, ſed ex ſulphure fixo. Et in ſeparatione facta per ſcientiam, ſulphur quodlibet, quale eſt, reperitur. Iam vero congelatio corporis ex ſale eſt: hoc eſt, ſine ſale nihil adeſſet tangibile. Nam ex ſale duritiem ſuam habet Adamas, ſuam ferrum: ex eo mollitiem ſuam habet plumbum, ſuam Alabaſtrum, &c.

Subſtantiarū triū quale officium.

Sulphura quotuplicia.

Salia quotuplicia. Omnis congelatio, coagulatio eſt ex ſale. Ideo ſal alius eſt in oſſibus, alius in ſanguine, alius in carne, alius in cerebro, & ſimiliter in alijs. Nam quotuplicia ſunt ſulphura, tot etiam ſalia. Tertius eſt Mercurius, is liquor eſt. Omnia corpora ſuos habent liquores, in quibus conſiſtunt, ita, vt ſanguis liquorem alium, alium caro, alium oſſa, alium medulla habeat. Ideo *Mercurius quotuplex* habet Mercurium. Et tamen is vnus ſaltem, qui tam varias ſpecies ac differentias habet, quot nimirum ſulphura ſunt & ſalia. Vt ergo homini opus eſt, vt corpus habeat: ſic neceſſario compactionem, id eſt congelationem, & item liquorem poſcit. Et hæc tria homo ſunt, qui vnum tantum corpus eſt. Ergo percipitis, vnum tantum corpus eſſe, ſed tres res.

Sic ergo vna compoſita, vnum corpus conſtituunt, & tamen tria *Sulphuris natura.* ſunt. Ideo ſulphur conflagrat. Nam merum ſulphur eſt. *Salis natura.* Sal abit in Alkali, quia fixus eſt. *Mercurii natura.* Mercurius effumat: non conflagrans quidem, ſed vi ignis ſecedens. Sic ergo ex tribus his omnes diſſolutiones oriuntur: veluti arbor, cuius liquor abſcedit, areſcit. Hinc ſi ſulphur aufertur, nulla reliqua forma eſt. Si demitur ſal, congelatio nulla ſupereſt, ſed concidit ac diffluit arbor, velut dolium vinculis ſuis deſtitutum. Corpus hoc ſi erit, vnius ſaltem naturæ ſit, vt pyrus. Hoc idem dictu eſt, ac pyrus vnius tantum generis pyra fert. Iſta eodem modo & de ceteris arboribus intelligantur. Scias autem, quotuplices fructus ſint, tam varias eſſe ſpecies in microcoſmo. Ex quo ſequitur, eum, qui pyrum nouit, eius quoque arborem noſſe, vt & tres ipſius ſubſtantias, pyrales. Idem etiam de morbis in- *Subſtantiarum triū quam neceſſaria cognitio.* telligi debet. Cum his ita conſtitutum eſſe debet, vt, ſi morbum videas, dicas, hoc eſt pyrum, hoc eſt pomum: id eſt, tam probe tibi cognitæ tres illæ ſubſtantię eſſe debent, prout in morbo ſe habeant, ac iſta arbor. Quare ſi tres hæ res vnius generis pyra promunt, non trium; atque in vltima ſua materia tres ſubſtantias habent: tunc & morbi æqua ratione cognoſci debent, quod corpus habeant ſulphureum, & liquorem mercurialem, ſuamque congelationem a ſale: Quæ tria a tribus ceteris enaſcuntur. Medicina ergo conueniens debet eſſe ignis, qui abſumat, id eſt, Ignis eſſentiæ, & ſine igne Medicina nulla eſt. Sicut enim ignis abſumit ſulphur arboris, ita vt nec ſulphur, nec arbor maneat, ſic medicinam quoq; oportet eſſe conſumtionem, non in ſulphure tantum, ſed & in liquore & ſale. Nam in morbis ſunt volatilia: & licet fixa quidem occurrerent, medicinæ tamen valde ſubiacent, vt volatilia fiant.

Iam vero de natura harum rerum, id eſt, morborum, loquentibus, *Morbi vno tantū nomine exprimi debent.* vnicū nomen ſalis eſt, velut & de fructib. vt dicatur nimirū: Hoc eſt pyrū. Eo enim omnia comprehenſa ſunt. Hoc eſt pomū. Iam iterū hoc nomine omnia continentur. Eadem & morborū comprehenſio eſt. Nam ſi lepram

pram vides, dicito, *Hæc lepra eſt*: Nam id ſatis eſt. Nec hic attendendū eſt ad eius vel frigiditatem, vel calorem, vel humiditatem. Ex illis enim qualitatibus nihil in corporibus ac ſubſtantijs enaſcitur aut generatur, quod ad cognitionem requiratur: Medicina ſiquidem in Lepra velut in Regeneratione procedit: quæ omnia citra conſiderationes iſtiuſmodi fiunt. Nec enim ſaturus arborem quandam, eius aut colorem, aut formam, aut ſimile quid, verum ſolum illius ſemen intueris. Nam cetera vniuerſa per ſe ſequentur tandem. Sunt enim vltimę materiæ ſubſtantię, id eſt, eorum vitæ. Ideoq; momenti in ipſis nihil poſitum eſt. Æque etiā in ictericia facito. Quam ſi ſuo nomine appellaueris, nihil porro iudica, an frigiga vel humida ſit. Cura enim eius ſe habet, velut ſecuris, quæ arborem deijcit: aut velut ignis, qui volatilia omnia conſumit. Et ſicut in igne exemplum eſt, quod omnia is conſumat: Sic & medicinam conſtitutam eſſe oportet. Nec æſtimandū eſt, vbi calor vel frigus ſit: ſed ſimpliciter auferédū ac demēdū eſt, quod arcanorū natura ac proprietas poſcit. Sicut enim aliquid eſt, quod vitam eripit: ſic aliquid etiam vel aliqua cauſſa exſiſtit, quæ auferat morbos. Pyrum ſi ab arbore carpis: arbor iam inanis eſt. Iiſdem etiam nominibus ac cauſſis morbos decerpere ac exſcindere debes: non circa ſubſtantiam ac corpus pyri, verum eius pediculum, quo firmatur, occupari. Hinc iam propius intellige, quid medicina ſit, & in cuius cognitione conſiſtat. *Qualitates in morbis non conſiderandæ.* *Morbi qui exſcindendi.*

Sed hæc iam exempla attendite. Cernitis quib. viciſſitudinibus hyems ac æſtas ita mutentur, vt vnum alterum ſubinde excipiat, iam frigus, iam calor. Idem & in corpore quære. Hoc autem morbum eſſe, nemo dixerit. Vnum aliud ſponte ſua expellit. Homo enim & æſtati, & hyemi ſubiectus eſt. Et licet per hyemem quidem circulo aut meta ignis ita circumdaretur ille, vt hyemem nullam ſentiret: hyems tamen ipſa nihilominus operationes ſuas in eo exſequitur, vt & quilibet menſis pro ſuo dimenſu. Et hoc a nulla excluſione impeditur. Sic æque & ab æſtate homo afficitur. Hæc vero talia cur medicus cognoſcere, & ſimili trutina curſus cœleſtes expendere recuſat? Quaſi vero natura errаſſet. Quem errorem ipſi emendare ſtudent, nimis improſpero euentu. Videantur iſtæ quidem cauſſæ ad morbos, cum vi hyems, ſic ipſe quoque æſtatis feruor homini aduerſetur: ſed reuera morbi non ſunt. Sic enim & ſtellæ oriuntur, interpolatis diebus frigusque ac calorem ſuſcitantes. Similia & per febres accidunt &c. Quid aliud vero iſtiuſmodi quā cauſſa cœleſtis mouet? Attamen Medicus ipſi microcoſmo talia aſſignauit, ſuo arbitrio, cum ipſum cœlum in conſiderationem non admiſiſſet. Vnde iure erroribus implicatur. Tum & hoc verum eſt, multoties accidere, vt homo ardoribus corripiatur. Iſte tamen ex ipſo non oritur: ſed veluti Sol ſe

habet, qui cum dominatur, feruidus eſt. Huius tamen æſtum qui patitur, illum non innatum habet, verum accidens eſt. Qui ſolem vertit, morbos quoq; euertit. Itaque, cœleſti illiuſmodi feruore oriente iudicium eſt, auram borealem occludi. Quæ ſi reſeraretur, tum ad conueniens temperamentum omnia reuerterentur.

Caloris humani digestio.

De calore ergo hominis ſcito te, vnde exoriatur. In eo exſiſtunt omnia cœleſtia, terreſtria, vndoſa, & aerea. Iam ſi iſta vniuerſa commoda contemperatione vnita ſunt, tum in corpore neque frigus, nec calor dominatur. Iam vero calorem aliquem adeſſe oportet, hoc auctiorem: is ex vẽtriculo emergit, ac corpus calefacit. De ventriculo autem ſcito te, calorem eius admodum efficacem eſſe, qui tam potenter coquat ac digerat, externo igni non multum diſſimilem. Iam vero is non ſolus eſt: ſed huiuſmodi ventriculum membrum vnumquodlibet habet in ſe ipſo. Quare membro vnicuilibet ignis inhabitat, & ignis quidem digeſtionis. Et ex hoc corpori continuus ignis affluit, non ex ipſis Elementis in corpore exſiſtentibus aut ſimilibus. Et hic eſt præminens calor, quem digeſtio profert. Ac quo digeſtionis operatio vehementior: eo intenſior calor exſiſtit: & econtra, quo digeſtio leuior, eo homo frigidior. Et hic calor colorum cauſſa eſt, quos ille protrudit intus latentes, euomendo nimirũ Mercurium, vt effloreſcat. Iam ſecundum hanc effloreſcentiam, quis dicere auſit, *hic eſt ſanguineus:* cum flores illi a ſolo igne digeſtionis ſuſcitentur? Sic & alij pariter colores a quotidiano calore proferuntur, qui alij ſunt in pueritia, alij in ætate media, alij item in ſenectute. Sed illæ ſunt cõplexiones. Iam, qui horum reſpectu dicturi ſunt, *iuuentus eſt ſanguinea, conſiſtens ætas eſt Cholerica, Phlegmatica, Melancholica,* &c. Hi obliuiſcuntur caloris digeſtionis, & materiæ trium illarum ſubſtantiarum ſecundum ſuam excellentiam. Vt enim vnaquæque arbor ſuos flores habet: ita & homo. Quos flores, iſti complexiones vocitant, qui ca non falſus ac erroneus eſt.

Ventriculum pars quæuis habet.

Homines non dicendi ſanguinei, cholerici.

Ideo de his compertum habete, quod ſimilia etiam in natura rerũ, ſuper orbe creſcentium eueniant. Non ergo gradus ſunt, ſed ſpecies. Specietenus iſta accidunt, non graduatim. Nam res vniuerſæ extraneæ gradum illum minime retinent, quem Platearius ac alij herbarii tradiderũt, quoties in ventriculum illabuntur. Siquidem, quod tu non præparaſti: id ventriculus (ſi poteſt) aggreditur, & infringit omne frigus, calorem & ſimilia, ipſumque adeo arcanum producit. Nam iſta vniuerſa in ventriculo emoriuntur. Et quæ emoriuntur, ea Medico non conſideranda veniunt. Quod ſi ventriculus illa minime frangit: ſignum id eſt eius infirmati ac male habentis. Hoc tempore dara medicina non conuenit, quia in ventriculo computreſcere nequit. Et tamen, vt computreſcat illa, opus

Platearii opinio.

Medico quæ non conſideranda.

eſt.

Medicina inutiles quæ non putreſcūt.

eſt. Quod vero medicamenta quædam tempore peſtis, cum rebus calidis, veluti aromatibus ac ſimilibus, propinantur: ea quia non putreſcunt, nihil operatur: quia, vt putreſcant, neceſſarium eſt. Ideo ex medicamētis illis non conualeſcunt iſti, quorum ventriculus putrefacere nequit. Ex quibus ſequitur, putrefactionis celeritatem ſequi celeritatem ſanationis. Et quæ putrefactionem impediunt, eadem obſtant quoque ſanitati. Et prauus iſte ſudor eſt, qui aliquando per imputrefacta medicamenta expellitur. Ad vitam enim parum facit. Ex quibus intelligi debet, res eas vniuerſas, quæ ſecundum gradus & complexiones inſtituuntur, in corpore nihil proficere. In corpore ſiquidem nec calidi, nec frigidi morbi ſecūdum radices ſuas exſiſtunt. Quo ergo vel calida vel frigida medicamenta faciant? Pyri pediculum auelli opus eſt ab arbore.

Graduū in medicamentis commentum nihil.

CAP. II.

Arcana quid.

IDeoque arcana ſunt non res veteres, ſed nouæ: non partus antiqui, ſed recentes. Antiqui partus ſunt ſubſtantiæ ac formæ, veluti in mundo exſiſtunt. Et veluti iſtarum rerum forma nihil nobis confert, ſed eam diſſolui, ac innouari oportet, ſi vſui eſſe debet: ſic concurrere quoque opus eſt abolitionem omnium proprietatum, veluti caloris & frigoris. Hoc eſt: niſi ſolatrum ſuum frigus amittat, medicina non fiet. Sic & niſi Anacardi ſuum calorem amittant, remedium minime erunt. Et, vt ſummatim dicam, niſi fiat, vt veteres vniuerſæ naturæ obeant ac deponantur, ac in natiuitatem nouam traducantur, nunquam medicinæ conſtituentur. Hæc abolitio principium eſt ſeparationis mali a bono. Sic ergo nouiſſima medicina, id eſt, recēs nata relinquitur, ſine omni complexione ac ſimilibus, purum ac abſolutum arcanum. Cur vero errones iſti profitentur, ac prohibent, ne gradus nimirum intendamus, id eſt, quod primo gradu efficere potes, non tentes tertio aut quarto præſtare? Nimirum dicunt, ventriculum iſtud non ferre nimis infirmum: alias, quo quid vno gradu frigidius, eo commodius ac vtilius fore, vt ita doſis minuatur. Sed & iſte non leuis error eſt, quando dicunt: Hoc illo vno aut duobus gradibus frigidius eſt: cum tamen ipſius frigiditatis vnicus ſaltem gradus ſit. Multo vero æquius ita loquantur: Herba hæc ſemunciam frigoris vnā habet: illa vero vncias duas frigoris pendet: nimirum ſi vtriuſq; æquale pondus accipiatur. Ad quæ conſequitur iſtud: *Recipe frigoris, prout inueneris, drachmam vnam. Propina in ardore.* Quia vero iſti peculiares herbas aſſumunt, exempli gratia, non portulacam, ſed nenufar, non chamomillā ſed piper: hoc ipſo facto produnt, ſe nec frigus, nec calorem, ſed ipſa arcana quærere: quæ tamen pro gradibus ipſis accipiuntur. Quod ſi ſcirēt, vnicum ſaltem frigus, vnum calorem, vnam humiditatem, vnam ſiccita-

Qualitatibus non abolitis, nihil operatur medicamen.

Gradus frigoris vnicus, vt & qualitatum cæterarū.

tem eſſe: a propoſito ſuo haud difficulter deſiſterent. Quod ſi vero ratio dictaret ac vſus, duplicia ac triplicia, vel calida vel frigida, vel ſicca, vel humida exſiſtere, ſententiæ equidem eorum concederem lubens.

Humores quatuor non ponendi.

Hæc hactenus dicta eo ſpectant: vt ſciatur, magnos errores in cenſendis gradibus admiſſos eſſe hactenus, vt & in complexionib. rerũ non recte intellectis, q. omnia vnũ eſſent in iſtis quatuor. Poſuerunt enim humores quatuor, cum vnicus ſaltem liquor Mercurij exſiſtat: cuius non quatuor ſaltem naturæ, ſed genera ac proprietates, aut patefactiones prope infinitæ reperiuntur: quarum tamen ipſe non ſolus cauſſa eſt, ſed cum ipſo duo cetera concurrunt. Vnus n. quilibet morbus ex tribus iſtis ſecundũ compoſitionem ſuam exſiſtit. Quæ vero duorũ reliquorũ cauſſa ſit: id peculiarib. capitulis traditĩ. Sic n. oriũtur morbi, veluti Lucifer in cœlo, ex ſua nimirũ ꝓpria ſupbia ac elatione, q̃ poſtea bella omnia inteſtina ciet. Vt ſi Mercurius, propter ſuum liquorẽ, qui magnus quidem & mirabilis exſiſtit, ſeſe effert. Deus n. ipſum ſupra omnia miracula creauit. Is ſi iã aſcendit, nec in ſuo gradu perſiſtit: tunc id principium diſcordantiæ eſt. Eadẽ & ſulphuris & ſalis ratio eſt. Quod ſi enim ſe ſal effert & ſeparat, quid aliud niſi res exedens & conſumens eſt? Cuius faſtus vbicunq; dominatur, ibi rodit & exedit. Hac ex roſione deinde gignuntur vlcerationes, cancer, cancrena, &c. Quod ſi ſal in ſua ſede perſiſteret: homo nullo vnquã tempore in corpore exulceraretur. Quod ſi ſulphur ambitione intumeſcit, tum eliquat corpus, non ſecus ac niuem Sol. Et ipſe quidẽ Mercurius ſubtilitate ſua eouſq; ꝓgreditur ac aſcẽdit, vt ea repentinam ac ſubitaneã mortem inducat, quoties extra gradus ſuos ſeſe effert. Sic n. a natura cõſtitutum eſt, vt is in ſuis gradibus ſine faſtu conſiſteret. Tot vero capita, tot ſenſus ſunt, vt vi quadã ſuos conſtitutos limites prumpant. Iam vero, quia nihil ex creaturis carnalibus æternũ eſſe debet: ideo neceſſe eſt, illa tot modis efferri ac ſeparari per dotes, virtutes ac operationes multiplices illas, quas habent. Ac veluti regnũ ſeipſum diſſipat: ſic quoq; ſanitas. Ideoq; ſciendum eſt, vniuſcuiuſq; rei eandẽ omnino bonitatẽ ac præſtãtiam eſſe cum alia. Sic carbunculus pumice non melior eſt: nec abies cupreſſo ignobilior. Id eum ſcit lux Naturæ. Qui vero aurum argento præſtantius fecit: hunc auaritia ad id compulit. Nec enim argento minus, quam auro donum datum eſt. Ideoque non ex naturæ ſapientia, ſed ex arbitrio humano illa ita conſtituta ſunt.

Morbi vt oriantur.

Mercurij mirabilis natura.

Exulcerationes a quo.

Principiorum corporum contrarietas eſt fatalis.

Rerum omnium æqualis præſtãtia.

Aurum argento præſtantius auaritia fecit.

Iam, ſi mors im̃inentẽ regni diſſolutionem videt, ipſa irruit: non ſecus ac, q. regnum ruiturum eſt in manus alienas peruenit. Sic ſi tres illæ ſubſtantiæ vnionem ac concordiam ſuam ſoluunt, tum vicina mors adſtat, ſuaq; induſtria ſubinde vnã earum poſt alterãſenſim ita edomat ac corri-

pit,

pit, dum tandē aliquibus euictis totū regnū occupet, ex quo deinde nulla ope eijci poteſt. Quod ſi vero id non fiat, ſed mors ex parte ſaltē quadam huic aut illi ſubſtantiæ inſidietur: tū pſto medicina eſt, q̄ naturæ auxiliaria accedit, & hanc in integrum reſtituit. Sic q.cq.d ſal exedit, id ſanat cōſolida: & quantū ſulphuris diſſolutione abſceſſit, tm̄ reſtaurat ac reponit crocus: & q Mercurius nimio pe ſubtiliauit, hoc ingroſſat aurum. Et hoc auxilio naturæ ſuccurritur. Sicut vero regnū aliq non ſine manifeſto ac irreparabili damno occupatur: ſic & caro, q̄ a ſale eroſa eſt, fatua reponitur, nec acceptum ſemel damnum æque ſarciri poteſt. Sic ēt de ceteris. Quo maior impendenda cura eſt, vt corpora iſta in ſua integritate ſuſtētentur. Facili ex cauſſa ea omnino corrumpuntur: leui occaſione illis aſperitas auri aduerſatur. Sic enim iſta Deus conſtituit nobiſcum: qui medicinam habuimus a primordio rerum huc vſq;, & ab hoc ipſo tempore habituri ſumus ad conſummationem mundi vſq;, eadem omnino vi, poteſtate ac virtute, qua eam ſuis Apoſtolis ad ſanandos ægrotos contulit ac impertiuit. Quę ſanatio ex vnico virtute mādati diuini procedit. Ideo medici cum Apoſtolis idem mandatum acceperunt. Illi ergo, ſi ſub hoc mandato viuunt, ac ad illud alligati ſunt: neceſſe eſt, ſecundum ipſum vt agant, ac verum genuinumq; fundamentum diſcant & cognoſcant. Sed multi adulteri exiſtunt: id eſt, multi illud mandatum tranſgrediuntur, multi contemnunt ac ſpernunt. Iſtud autem cui rei comparo? Iſti nimirum dicto Chriſti: *natio praua & adultera*: quæ ſigna quidem videre, nec tamen ipſa operari cupit. Ideo ſignum illi nullum dabitur, præter ſignum IONÆ, in ventre piſcis reconditi. Sic & ipſi in terra quærere debebant, quemadmodum Iudæi reſurrectionem in ceto.

Medici ac Apoſtoli vna ſors.

Iona allegoria.

Ceterum ars hæc tam multiplex exſiſtit, dictæq; tres ſubſtantiæ vſq; adeo certę ſunt: vt S. M. & S. S. ad quatuor vſq; generationes doceri poſſint, id eſt, vt in naturā 4. matricum ac Elementorum referri poſſint: vel: Ex quatuor Elementis naſcuntur res vniuerſæ. Ex terra quidem herbæ ac ligna & ſimilia. Ex aqua metalla, lapides & horum mineralia. Ex aere ros, & Tereniabin: ex igne tonitru, fulgur, nix, pluuia. Sed hæc ad Meteoricā, quæ ex ipſa naturæ luce conſtituta eſt, relego. Pergamus iam vlterius. Ipſe Microcoſmus, ſi in diſſolutionem ſuam abit, fit terra: cuius tam mira eſt virtus, vt promtiſſime fructus ex ſe gignat, qui in illam conſeminantur. Hæc illa præparatio eſt, quam noviſſe medicus debet. Sic ex hoc ipſo corpore oritur ſecundum Elementum aquæ. Quæ aqua cum matrix mineralium ſit, ideo Spagyrus ex ea Rubinum conficit. Sic hæc pparatio tertium Elementum nimirū ignis promit, ex quo grandines oriuntur, & quartum Elementum aereum, hoc eſt, in concluſo vitro ſibi ipſi rorem ex aſcendēte ſuo ſpiritu ſtillat. De hac generatione ſcribere multi

Tres ſubſtantia quomodo ad Elemēta quatuor reducatur.

Elementa qua quid ſignificant.

Spagyri ars.

tur, cœlumque ac terram, & aera aquamque, hominem eſſe in ſcientia. Ipſe quoque homo mundum vnum conſtituit, cum cœlo, terra, aere ac aqua, itidem in ſcientia. Sic Microcoſmi Saturnus, Saturnum cœli aſciſcit: ſic Iupiter cœli, Microcoſmi Iouem amplectitur. Duo ſiquidem cœli, & vna coniunctio, non diſſeparati: Sic æque Meliſſa terræ Meliſſam Microcoſmi, & Cheiri Microcoſmi Cheiri terræ aſſumit. Sic Cachymia aquæ Cachymiam Microcoſmi adoptat, & Talcum Microcoſmi, Talcũ aquæ. Sic ros aeris, rorem Microcoſmi, & Microcoſmi Tereniabin, Tereniabin aeris acceptat. Et in hac cognitione omnia verſantur. Sic cœlum & terra, aerque ac aqua, res tantum vna ſunt, non quatuor: non duæ, non tres, ſed res vnica. Quæ niſi coniungantur, partitæ & diuiſæ exſiſtunt. Quæ ſi ad medicum transferre vſum volumus, ſcire fas eſt, nos medicamenta adminiſtraturos, vniuerſum mundum adminiſtrare, hoc eſt, vniuerſas virtutes cœli ac terræ, aeris ac aquæ. Cauſſa hæc eſt: quod vno in corpore vigente morbo, pugna iſta ſanorum omnium membrorum gliſcat: non vnius inquam membri, ſed vniuerſorum. Vnus enim morbus, vniuerſorum mors eſt. Id quia natura præſentit, ideo contra morbum vires ac copias ſuas vniuerſas producit. Talem ergo & medicinam conſtitutam eſſe oportebit: vt in ſeſe nimirum concludat firmamentum vniuerſum tam ſuperioris, quam inferioris Sphæræ. Vnde exſtruere poteſtis, quanto robore natura morti renitatur, adeo, vt in auxilium cœlum ipſum ac terram, horumque virtutes & poteſtates vniuerſas vocet atque aſciſcat. Eodemque plane modo, ceu comperiſtis, animam contra diabolum viribus ſuis vniuerſis collectis, Deoque ipſo ex toto corde, ac viribus omnibus ad reſiſtendum diabolo inuocato, reluctari: ſic æqua cura ipſam quoque naturam habet, vt præſidia omnia, quæ a Deo ad expugnandam mortem conſtituta ſunt, cogat ac impendat; tanto ſcilicet horrore mortis crudelis & acerbæ, truculenterque oculis ſuis obuerſantis, quam noſtri oculi non vident, nec tangunt manus, illa quatitur ac percellitur. Ipſa natura tamen illam & videt, & tangit, & nouit. Ideo ad ſe cœleſtes omnes & terreſtres virtutes aſciſcit, vt formidoloſæ illi reſiſtat. Valde enim horrifica mors eſt, & crudelis, ac acerba. Quod ſi is, qui mortem fecit, nimirum Chriſtus, in monte oliuarum ad conſpectum eius tantopere expauit, vt ſudore toto ex corpore cruento emanante, patrem cœleſtem de ea auferenda & amouenda rogarit: non immerito ipſa quoque natura coram ea vehementer trepidabit. Quo enim mortis cognitio maior: eo maior cautio, præſeruatio ac inquiſitio medicinæ: quam ſectatur vir ſapiens.

Medicamentum quale eſſe oporteat.

Natura & mortis antipathia.

Naturæ ſagacitas. Mors quã horribilis

C a p. III.

ET tale eſt magnum compoſitum : [illegible]ſt, vera medicina, vt dictum eſt,procedit ex cœlo,terra,ex elementis omnibus,ex omnibus eorum viribus. Et hoc eſt illud compoſitum, in quo diſcendo ſudare debet medicus: hoc eſt verum Recipe: Hæc ſunt ſimplicia: non in numero quidem, ſed compoſitione, ex quibus componitur vniuerſus homo exterior. Hocconiuncto & vnito, in ipſo coniuncta ſunt vniuerſa Remedia, Medicamenta ac arcana: in hoc poteſtates omnes concluſæ ſunt. Et hæ vires morbis, hominem affligentibus, obluctari poſſunt: Qui vero præſenter non affligunt, eorum arcana aut inter ſeſe mutuo operantur, aut quieſcunt. Simili modo hoc exemplum attendite de ligno,quod in manu ſtatuarij eſt. Is artifex ex vno ligno formas ac imagines infinitas ſculpit. Sic etiam corpus hominis morbos infinitos producit, & tamen vnicum tantum corpus eſt, ex quo illi omnes ſculpuntur. Iam velut e ligno imaginum alia non minus alio ab igne aduritur & conſumitur: ſic in magno quoque compoſito medicina ſimilis eſt, quæ inſtar ignis depurat, & impurum a puro diſparat. Quia vero ambigua remedia proponuntur: illa etſi legitimo ordine quidem ſumantur,ſpes tamen periculo non vacans vna eadem comitatur.

Sic in hoc magno compoſito vniuerſus mundus,cœlum nimirum ac terræ virtutes,& microcoſmi totus homo conſtitutꝰ eſt:hoc eſt,veluti mundus in eo, ceu in gutta conſiſtit: ſic ipſe quoque homo,cum membris ſuis omnibus, artubusque, ac natura, & proprietate: tam ſanum ac malum, quam ægrum ac bonum conſtat: Sic ſi eadem aſſumit: ſuum limbum, e quo natus eſt, ſumit,ſeque adeo ſumit ipſummet,corpusque medium vnit cum eo, ex quo conſtat, in id quod ipſi deeſt. Et hoc compoſitum in ceteris medicinis conſiſtit ſicut Sol ſupra omnia aſtra. Quid Sol aliud eſt,quam Luna? Quid nox aliud quam dies. Niſi quod diſtincti ſint,Sol ad ſuum lumen:ad ſuum itidem dies. Ita & cœlum a terra, floresque omnes,ac radices,omnes gemmæ ac lapides,diſtinguuntur. Similiter operæ pretium eſt ipſum quoque Medicum noſſe diſcrimina medicamentorum, non ſecus ac ſi ſepararet tenebras a luce, diem a nocte. Medicum etenim medicinas ita interſtinguere decet, velut Moyſes in lib. Geneſeos tradit, quomodo nimirum Iehoua a ſe inuicem ſepararit hodie iſtud, cras aliud, perendie iterum aliud. Sic nobis quoque cogitandum eſt, rem nos præ manibus plane ſimilem habere,ac Deus habuit: habendamque omnino ſcientiam ſeparandi ac diſtinguendi nigrum ab albo, clarum ab obſcuro, hoc eſt, medicinam a luto, in quo condita iacet. Sic enim illud Deus creauit.

Medicina q[illegible] diſtinguenda ſint.

Sed quid de operatio[illegible] dicendum eſt? Hoc ipſum, vt ſcilicet declaretur. Vult nempe Deus aliter eam non cognoſci, quā ſecurim, quæ arborem præcidit. Sic poſcit ille ſuum quoque opus in medicina conſiderari: parique cum efficacia ac virtute illud procedere, qua ipſe in terra ſanauit. E cuius ore priuſquam nouiſſima verba euolarent, iamdum omnes infirmi conualuerant. Quanquam in hoc multa conſideranda eſſent: nimirum grandis ignorantia medicorum, & eorundem imperfectio, ac ægrorum culpa, multæque cauſſæ aliæ, quæ Deo cognitæ, a nobis nec ſciri nec detegi debent. Cum itaque operatio medicinæ virtus tam potens ſit, viribus omnium cœleſtium ac terreſtrium geniorum ſtipata: iam vobis cogitatu facile eſt, nec hyemem æſtatem vorare, nec hanc illam abſorbere: hoc eſt, vos nequaquam per Elementum ignis, aquæ elementum diſpellere poſſe. Veluti enim aqua ab igne inexpulſa manet: ſic pariter & humidum frigidum a calido ſicco minime expellitur. Taceo, quod hoc loco elementa morbi non ſint, ſed enaſcentia potius ex arbore facta, quæ morbos ſaltem indicat. Sic enim complexiones ingenitæ ſunt nobis, vt nulla alteram pellat, nulla alteri cedat. Et vt cœlum terram non expellit, nec hæc illud: ſic idem etiam in homine. Quicquid autem gradum hunc tranſcendit, complexio non eſt, ſed accidens. Quo vero modo iſta gerantur ac ordinentur, id proprijs capitulis traditur.

Hactenus ergo poſtquam hoc modo deſcripta eſt ſanitas ipſa, cum homine, ac eius morbis, ſub generali Theorica ac Phyſica, vnde omnia capitula, de morbis præcipue conſignata deducuntur, & ſuper hanc generalem Theoricam fundantur: iam præterea tradendum eſt etiam de morte, & eius accidentibus, vt tempore &c. Conſtitutum & præfixum ſuum rebus vniuerſis tempus eſt, quamdiu nimirū durare debeāt, ſiue id ad bonum ſit, ſiue malū. Sic nempe & Sancti ſuam præſcriptā metam habent, qua finita in hac terra viuere deſinunt. Suus etiā terminus improbis eſt. Ad definitum tempus vniuerſa a Deo religata ſunt. Hoc tranſcendere nequit quiſquam, vtcumque pius, iuſtus aut populo commodus ac ſalutaris fuerit. Temporis momento inſtante, nihil ſupereſt, niſi hoc, *ſurge & abi.* Huius temporiſ terminus mors eſt. Illa nobis ad latus adſidet, & bella noſtra præſtolatur inteſtina, occaſionem captans, vbinam irrumpere queat. Nec enim vel ipſi morti ex ſe compertum eſt, qua hora inuadere aut occidere debeat. Ad irruptionem tamen ſedula, diligens & circumſpecta eſt, ne quod fors momentum negligat, ſed Domino ſuo cœleſti iugiter obſecundet. Quod ſi ergo ex ſeipſa horam & momentum finis noſtri non nouit; tum ſe quidem a medicina pelli ac abigi patitur: gradum tamen ſemper adeo propinquum confert, vt tempus

Periodus ſtata rebus omnibus.

Mortis intenta excubiæ.

pus inſtare aſſiduo putet, quo inſultum ac impetum faciat, etſi nonnunquam incaſſum.

Iam etſi quidem omnia formoſa, ac bona, ſpecioſaque, plenaque diuinitatis cuiuſdam & ſingularis bonitatis in nobis exſiſtant: nihil tamen hæc ſunt aliud, quam ex auro ac gemmis congeſtus theſaurus, ac in ciſtam reconditus: quem fur poſtea prædatur, domino reſiduo nullo relicto. Hic enim nemini parcitur, nullius ue reſpectus habetur, nec vtilitatis, nec damni, nec probitatis, nec malitiæ; ſed vnicus hic rhombus eſt, *ſurge & abi* Et ſiquidem vniuerſus mundus in vno aliquo recumberet; ante Deum tamen is nullus eſt, nec quicquam eius dignitas obſtat. Sic vita noſtra conſtituta eſt, nimirum vt theſaurus minime tutus. Quem ſi quidem modis ac laboribus omnibus diligenter cuſtodiamus, quid ea ſedulitate proficiemus? Hoc nimirum, vt ſub accuratiſſimam & oculatiſſimam cuſtodiam nobis ille ſurripiatur. An vero ea non fidelis cuſtodia eſt, ſi decumbens æger ad Deum perſugiat, & hunc de auxilio imploret? Si Medicum ſollicitet, & de ope præſtanda inclamet? Et tamen, cum ſperauit minime, iugulatur & abripitur. An is non munitus ſatis Rex ſit, qui copias ſuas vniuerſas cogens, pugnamque aduerſus hoſtem ſuſcipiens, vallo ac foſſis ſe vndiquaque firmiſſime cingit, & quaſi ſepelit, apparatuque tam equeſtri quam pedeſtri velut muro aheneo circumdatus dimicat? Et tamen is, cum putat omnia tutiſſima & ſecuriſſima, glande irruente traijcitur. Quid vero Mors eſt? Quæ nobis vitam adimit multis modis. Beatus vero ille eſt, quem mors abripit ita affectum, velut exſtitere I. Baptiſta, Prophetæ & Apoſtoli. Itaque vigilandum nobis eſt, & ad inſultum eius attendendum. Ad iudicium ſiquidem nos vocat, vbi rationem reddamus de temporis vſura ad extremum vſque momentum. Ipſa lictor eſt & miniſter, qui ad iudicium Dei nos inuitet. Inuitationis huius, per quam anima a corpore diſceſſionem facit, quæ ſumma quæſtio eſt alia, quam, Ite ad iudicium ante Dei conſpectum hac hora, hac die, die nimirum miſeriæ, qua cœlum ac terra contremiſcent & attollentur: qua tubæ inuitatum ſuſcitabunt ac defunctum? Sed Mors etiam illa eſt, quæ nos reſuſcitabit, reddetque a nobis quæ abſtulit. In iſta vita vna cum lictore noſtro ſtatuemur ante Dei iudicium. Cuius carcer terra eſt. Nam vniuerſi in peccatis commorimur. Ideoque huic carceri adiudicamur, in quo ad tempus vſque iudicij vincti detineamur. Iam vero in hac mortis inuitatione, ſpiritus noſter ad Dominum euolat, corpus vero terræ mandatur, quæ ſolius corporis, non etiam ſpiritus carcer eſt. Sic vtrumque in ſua ſede permanet, dum aliquando iterum coniungantur: quo tempore tres dictæ ſubſtantiæ ſuo flori ac eſſen-

Hominis res quid & quales.

Mors non eſt ἀπροσωπολήπτης.

Mortem quæ ſequantur.

Hominis carcer terra.

tiæ reſtituentur. Ex his vero quid dum porro futurum ſit, penes eum id eſt, qui corpus ac animam creauit: quod abſconditum vniuerſis eſt hominibus. Eo quidem ſeculo morbi nulli ſupererunt: nec vlla erit medicina aut medicus, nec vllus æger, & harum rerum omnium finis erit. Sed vt dictum fas eſt, nos id tempus vigilanter exſpectare, ac in ſcientijs interim ita exerceri, vt de vocatione noſtra probabilem Deo rationem reddere queamus.

Cap. IV.

ETſi mortem quidem, quæ rerum omnium vltima meta eſt, indicauerimus: tractatus tamen hic nondum finitus eſt: ſed neceſſitas poſcit, vt diutius in his immoremur, quo, quæ propoſita ſunt, clarius pateſcant. Ideo porro in genere procedendo, dicemus de tribus ſubſtantijs, ſuperbia ſeſe efferentibus, hoc eſt, in exaltatione ſua vltra gradum ſibi præſtitutum tranſilientibus, quo nimirum id fiat modo. Omnium autem primo dicemus de Mercurio. Cum autem comprehenſum ſit, Mercurium eſſe liquorem in homine, eumque multiplicem, de qua cauſſa etiam multiplices naturæ ab ipſo procedant: iam vos ſcire velim, eius ſeparationis modos ac vias tres exiſtere. Prima via, qua Mercurius aſcendit, Deſtillatio eſt. Altera eſt Sublimatio. Tertia Præcipitatio. Et quanquam in hiſce modis ſpecies variæ exſiſtant: tamen, vt enumerentur ſingulæ, opus non eſt. Sufficit, principalia hic tradi. Sicut autem præter tres vias dictas, tres modi alij ſuperſunt: ſic in ipſo quoque corpore. Et hæc eſt Operatio Naturæ.

> *Mercurii ſeparandi modi tres.*

Iam vero primo tradendum eſt, quidnam id ſit, quod Mercurium in tres iſtos ordines cogat, id eſt, in viam illam deducat, qua ſublimetur, deſtilletur, & præcipitetur. Nec enim ex ſe id facit: verum opus eſt, vt extrinſecus quid aſciſcat, per quod aſcendat, & a ceteris duobus diuortio ſeparetur. Exemplum. Superbia non e natura Luciferi erat, ſed is eam aliunde aſſumſit. Ideo ſupra alios ſeſe extulit. Sic hic quoque res ea aliud a natura eius eſt: quod hoc modo intelligi debet. Quod M. e gradu ſuo emouet, id calor eſt, & per calorem is aſcendit. Iam vero calor iſte virtutis eſt Digeſtiuæ: ideoque Accidentalis. Calor iſte ſi intenſus ac plenus exſiſtit, tum Mercurio potentior illum eleuat, hoc eſt, prævalet, ipſumque agitat, velut lignum, quod ab intenſo Solis calore incenditur & ardet. Sic ipſe quoque Mercurius ab extraneo peregrinoque calore aſcendit. Iam vero calor iſte tribus vijs illum pellit, ſecundum ſcientiam nimirum ſuæ magiſtræ Mechanicæ. Sic alius calor eſt, qui ex commotione corporis emergit, priore non infirmior quidem, ſed tamen variabilior, nec cum primo æque certus. Iſte tamen quacunque ratione ſuſcitetur,

> *Mercurius a quo ſeparetur.*

> *Mercurii ſeparantium calorum tres ſpecies.*

Mer-

Mercurium incendit, & ad aſcenſum redigit. Præter hos ſcitote exſiſtere etiam tertium, ab aſtris ſuſcitatum: ſi nimirum accenſa ſtella quædam incidat, quod præſagium eſt ſubitaneæ mortis, & morborum Mercurialium aliorum hoc anno, illo tempore &c. Sic ergo extranei calores tres ſunt, Mercurium attollere idonei: cuius aſcenſionem deinde morbi ſequuntur, hoc eſt, præcipitationes ſuperbiæ in mortem. Ideo opus eſt nouiſſe, Medicum & diſtinguere poſſe calorem exercitij, & calorem aſtrorum. Sic enim ſuos ægros tueri, iiſque ex hac conſideratione certum regimen ac præſeruationem præſcribere poterit.

Porro autem attendite, qua ratione Mercurius incendatur. Modi tres ſunt. Accenditur enim vel in humido, vel in ſicco, vel in depreſſo, qui vel humidus vel ſiccus eſſe poteſt. Iam vero Mercurius in toto corpore, in omnibus membris iacet. Quot membra: tot ſpecies Mercurij. Adhæc cognoſcite, partium multas in corpore eſſe cum ſuis officijs: Et ſic hoc officium eſt Rationis, hoc viſionis, hoc auditionis. Vnde varia genera illius morborum emergunt. Huic rationem expilat: illi demit venas: iſti linguam adimit. Sic autem calor incipit. In corpus inuadens ſi id accenderit, tunc quo potiſſimum inuadit loco, eo ſuam operationem incoat, hoc eſt, ignire incipit, quaſi locus iſte focus eſſet, in quo Mercurius iaceret. Vt, ſi calor a ſatietate ſeu plenitudine oriretur, plenitudo autem ea caloris eſſet adeo ſubtilis, vt ſpiritum vini æquaret, iſque adeo attolleretur, vt cum ſpiritu in cerebrum penetraret: tunc calore ſatis forti exſiſtente, Mercurius longius peruagatur, quam pro meta ſua, & quicquid attingit, illud ferit ac lædit. Idem etiam de corde ſciendum eſt. Si cor calor occuparet, tunc cor quaſi focus eſſet, quo proprium ſuum Mercurium eijceret. Quocunque vero iſte Mercurius pertingit, ibi morbus generatur.

Mer. quomodo accendatur.

Mer. quot ſpecies.

Sic in validis complexionibus, in quibus quotidiana plenitudo aut immoderata exercitatio eſt, aut etiam ſtella ita, vt diximus, compoſita: tunc corpus totum mouetur, hoc eſt, vniuerſa eius membra in calore conſtituta ſunt. Vnde fit, vt totus Mercurius ſurſum deorſum feratur, nec ſecus ac in Pellicano per corpus deſtilletur. Quod ſi vero ad ſummum gradum conſcendit, tum nequitiam ſuam perficit: hoc eſt, ſi nimirum intenditur, ac ſubtiliatur, ſiue deſtillando id fiat in corpore, ſiue ſublimando, ſiue præcipitando, ita, vt ad eſſentiam ſupremam perueniat: tunc e ſolio ſuo deijcitur: & morbus poſtea fit corporis & mors præſentanea. Nam ante id tempus eo non erumpit, verum ſpatij aliquantum habet ad aſcenſionem, circulationem & præparationem, vſque dum ad extrema peruenerit. Tunc demum ad ima relabitur ac deijcitur.

Sic quoque ſi ſtella quædam partem ſuam corripiat incendatque, non feriatur prius, quã ad vltimam ſubtilitatem aſcenderit. Et tum ſuos morbos parit. Sic Mercurius extraneo calore in exaltationem ſuam agitur, quæ nihil aliud eſt, quam defectio, hoc eſt, ſeminarium morborum.

Mercurii accenſi effectus.

Sic ergo, vt dictum eſt, tres viæ exſiſtunt aut modi: Vnus repentinam mortem & eius ſpecies inuehit. Hæc eſt deſtillatio Mercurij. Alter inducit Podagram, Chiragram, Artheticam. Ea eſt Mercurij præcipitatio. Tertius Maniam, Phreneſin ingerit. Iſta eſt Mercurij Sublimatio. His ſingulis vt & ipſorum ſpeciebus, ſuis in libris peculiaria capitula aſſignata ſunt, vbi planius explicantur. Sic ergo materia vltima, rerum, quæ gradum ſuum tranſcendunt, multiplex eſt. Varij enim Mercuriales, varia officia, variæ partes, & horum omnium variæ naturæ, modi ac proprietates. Quæ ſi coniunguntur aut coincidunt, varios morbos pariunt, diuerſis ſignis, moribus ac alijs diſtinctos.

Mercurii mira ſubtilitas.

Per præparationem ſuam Mercurius vſque adeo ſubtilis fit, vt propter naturæ poteſtatem interiorem nemo ei reſiſtere queat. Cauſſa eſt, quia reliquæ duæ ſubſtantiæ propter caloris intenſionem, cuius vi reprimuntur, ipſum edomare nequeunt. Hinc vſque adeo ſubtiliatur, vt & carnes & oſſa penetret, adeoque non per poros ſaltem, ſed etiam extra illos tranſſudet ac peruadat. Ex quibus deinde etiam puſtulæ, morbus gallicus, lepra, ac morbi ſimiles enaſcuntur, & ſuam inde materiam ac cauſſam primitiuam hauriunt. Quibus vero id modis: proprijs capitulis enuntiatur. Iſto ſuo calore quemadmodum aſcendit: ſic multis modis quoque frigus, ardorem, rigorem horroremque ſuſcitat, quoties paroxyſinus eius impendet. Quoties enim tam acre ac ſubtile venenum ipſam naturã impetit, tunc quodã quaſi pauore illa corripitur. Iſte pauor corporis tremor eſt, ortus ex metu frigoris, æſtus, quæ vna concurrunt. Ibi enim obturatio eſt & fluctuatio vaporum, veluti in occluſa olla, quæ ebullit & ſeipſam attollit. Frigus vero materia eſt ac cauſſa cuiuslibet timoris. Ardore autem contra augeſcente & præualente, tunc remittens frigus, inflammationi locum cedit. Et hæc de mirabili natura Mercurij tradita ſunt: Quia vero propter ſtudium breuitatis hoc loco varia eius natura plenius deſcribi non poteſt: partem huius tractationis maximam in cetera noſtra volumina differimus.

Cap. V.

CVm tractatio hæc quadam ex parte de Mercurio exacta ſit & finita: idem ius ſali quoque conferemus, qui trium ſubſtantiarum pars altera eſt.

Sal quot modis variatur.

De hoc primum id noſcite, quod, ſi ſuperbia in ſuam abeat, quatuor modis varietur: nimirum in Reſolutionem, Calcinationem, Reuerbe-

uerberationem,& Alcaliſationem.Iam vero ſalis natura varia eſt : ideoque variæ etiam ſpecies eius præparationis,varij modi. Multa ſalia calcinantur: multa reuerberantur, alcaliſantur & reſoluuntur: Quæ omnia intra hominem nihilo incertius fiunt,ac extra eum in ſcientia.

Principio autem cognoſci oportet,quid ſit illud , a quo ſal infringitur,ita, vt in prædictam præparationem ſupremi gradus,a quo abeſſe debebat, aſcendat. Cauſſæ autem triplices ſunt,Prima eſt immoderatio ciborum,qua concoctio perit , partes ad luxuriam deducuntur,caro nimis lubrica redditur : id eſt, qua caro nimis tenera, mollis ac medulloſa redditur , & ſanguis admodum luxurians ſufficitur. Ita quam primum abundant,ſal in ſua eſſentia & integritate conſiſtere nequit,qua tamen eſſe conueniebat:quemadmodum ager nimium pinguis ac luxorioſus fruges ita afficit, vt citius putreſcant. Quod etiam fit, ſi nimia pluuia inundetur ille,ita vt humore abundanti ſemina putrilagine imbuantur,aut in naturam aliam degenerent. *Salis reſolutio.* *Salia quibus infrengatur.*

Hoc ſimiliter & de rebus aliis intelligendum eſt. Sic etiam luxus nimius ſalem in ſuam exaltationem concitat agitq; : omnium vero maxime ac promtiſſime,ſi luxus coitus oriatur ex pruriginoſo, ſudorulento, & cruorifico ſtimulatu. Vnde nimiopere augetur ac efferatur. Qua ex commotione corpus frigidum ſpiritum concipit, id eſt,flatum. Is ſalem in aliam naturam,ceteris potentiorem,conuertit, Nam ſi abundantia ſpermatis in meatum quendam dirigitur , tum ſalis natura perit,& liquidi nimium contrahitur : adeo,vt ſal in luxum, hoc eſt, naturam aliam abeat.

Eadem etiam ab aſtro in ſalem ac eius partes incidēte fiunt. Et quemadmodum ventus exſiccat : ſic etiam aſtra. Sol ſicut liquat grandines : ſic & ſalia. Nec enim ſalia alio modo in corpore ſita ſunt , ac grandines in campis. Quorum natura cum hæc ſit,vt taliter ſiti maneant,& ea tamen ſatis reſiſtere non poſſint : hinc fit,vt frangantur ac ſeparentur. Eadem etiam ſalis ratio , qui reſiſtere nequit. Impetente ergo aliquo contrario, is facile alteratur ab abundantia carnis, pinguedinis, ſanguinis, teneræ ſubſtantiæ. Sic etiam per coitum. Similiter & ab aſtro fit.

Iam vero ſalia nonnulla ſunt, quæ mutationibus huiuſmodi correpta nimis modo liqueſcant,hac ratione. Si liquantur illa : tum caloris in corpore exiſtentis ea natura eſt (ſicut etiam de Mercurio diximus) vt ſalem liquefactum aut reſolutum extra corpus eijcere aggrediatur. Internus enim ille corporis calor ſalem nullum reſolutum in corpore relinquit,ſed multis ex cauſſis illum eliminat ac eijcit. Et hoc verum non ſaltem de ſalibus reſolutis, verum etiā de calcinatis & reuerberatis. Hinc

cœperunt quidem: ſed in opere tamen deſperarunt. Nec enim conuenit, porcum in agro rapis conſito verſari. Sed & tranſmutatio alia ſupereſt poſt hanc, quæ ſcilicet genera vniuerſa Sulphurea, Mercurialia ac Salia largitur, ſicut iſti Microcoſmi mundo demonſtrare conuenit. Et multi quidem ſedulo laborarunt, vt in homine reperirent eius ſanitatẽ, aquam vitæ, lapidem philoſophorum, arcanum, balſamum, aurum potabile ac ſimilia. Quod recte fecerunt. Nam iſta omnia in eo latent: ac in externo mundo quoque conſiſtunt. Quæ qualiter ſe in externo mundo habẽt: ſic in interno noſtro quoq; aſſimulantur. Nec quicq̃ vobis perſuaſum habete aliud, quam hoc ſcilicet, nihil tam nigrum exſiſtere, q; non aliquem candorẽ in ſe habeat: nihil contra tam candidũ, q; non nigrorem foueat. Sic & de ceteris coloribus. Quare ſicut hi colores ꝓducunt: ſic illi quoq; p̃dicti. Sal albus eſt: & omnes in ſe colores habet. Sulphur ardet. Ideo omnia olea continet. Mercurius diffluit. Ergo omnes in ſe humores claudit. Et ſic de ceteris quoq;, quæ ad philoſophiam remittimus.

Sic vero homo ſibi ipſi medicus eſt. Quod ſi enim naturæ ſuæ opitulatur, tum & hæc ipſi neceſſaria miniſtrat, hortumq; illi pro totius Anatomiæ ratione erogat. Nam ſi ex imo rerum omnium conditionem euoluimus, inuenimus, Naturam ipſammet noſtram nobis medicam exſiſtere, hoc eſt, ea omnia in ſeſe habere, quibus ſibi opus eſt. Obiter quæſo ad vulnera attendite. Vulneri quid deeſt? Nihil præter ſolam carnem. Hanc intrinſecus enaſci, non deforis accedere oportet. Itaq; vulnerum ſanatio nihil niſi defenſio eſt, vt natura extraneis nullis iniuriis obruatur, ſed inoffenſa in ſua actione procedere poſſit. Sic ſeipſum id ſanat, ac complanat, ac diſponit; ſicut iſta peritorum Medicorum Chirurgica docet. Nã Mumia eſt homo ipſemet. Mumia eſt balſamum, vulnera ſanans. Maſtiche, Gummata & Lithargyrum ad carnis generationem ne tantillũ quidem conferunt, præterquam, vt defendant naturam, ne in operatione ſua interturbetur. Hæc & morborum internorum ratio eſt. Natura, ſi ſeipſam defendit: tum ſola omnes morbos ſanat. Eorum enim ſanandorum certã induſtriam poſſidet: quod Medicus ignorat. Ideoq; naturæ ſaltẽ miniſter ac defenſor eſt. Sic intus in natura tot ſunt ꝓprietates, quot foris in ſcientia. Illa ſibi eas innatas habet: nos hauſimus ex inſtitutione. Nos foris tales ſumus, vt poſſimus ea, quæ poteſt intus natura. Hoc de medicinæ potentia dupliciter intelligi debet; Medicinæ nimirum magni mundi, & hominis. Via vna eſt in defenſiuis: altera in curatiuis. Quando naturam defendimus nos, tum illa ſua ipſius ſcientia vtitur. Nam ſine ſcientia non ſanatur. Quod ſi nos præter defenſionem ſcientiam etiã adhibemus, tum nos curatores ac Medici ſumus. Superius enim

Vulnerũ ſanatio quid.

Mumia eſt homo.

Natura ſibi Medica. Medicus eius miniſter.

Medicina duplex: Defenſiua Curatiua.

ſaltem in genere medicorum rituum memini, prout illi apud erroneos iſtos adhibentur. Ideoque duplices ſunt Medici, primi, qui ſcientiam ſuam Naturæ addicunt, ſolisque defenſorijs vtuntur. Quamquam horum nonnulli ſibijpſis non conſtent. Alteri curatores ſunt. Hi ipſius naturæ ſcientijs vtuntur. Vt, ſi quis vulneratus ſit. Vulneri ſanando duo modi præſtituti ſunt: Defenſionis & Curationis. Defenſiua curatio ſuperius tradita eſt. Sanatio curatiua eſt, ſi vulnus ventricoſum fiat, ita, vt medicamenta indantur, quæ carnem gignant. Huiuſmodi medicamento in vulnus indito, natura intrinſecus inſurgit, ac medicamentum ita digerit in vulnere, vt caro fiat: ſic vt vulnus ipſum, ventriculi rationem habeat. Nam ſine ventriculo iſtorum nihil fieri poteſt. Sed hæc in chirurgia fuſius explicantur. Æqua ratione & de ceteris morbis intelligere poteſtis, quomodo ſe ſcientia in medico habeat vna: altera in natura microcoſmi.

Iam vero hiſce in rebus intelligendum eſt, hominem nimirum ac externa illa conſenſum quendam ac ſimilitudinem inter ſeſe mutuo fouere, dum ſeſe mutuo afficiunt ac admittũt. Hoc eſt, Sciat homo, quamprimum naturas eorum, quæ ſeſe inuicem agnoſcunt ac admittunt, perſpexerit, tum ſe Anatomiæ cognitionem habere. Quia vero homo conditus ex Limbo eſt, Limbus vero vniuerſus mundus exſiſtit: ex his ſtatuendum eſt, rem quamlibet ſibi ſimile admittere. Niſi enim ex omni orbe, ex huius omnibus partibus ita conſtitutus eſſet homo: tum certe paruus mundus minime exſiſteret, nec capax eorum eſſet, in magno mundo quæ fierent. Quia vero ex hoc conſtat: quicquid illius edit ac aſſumit, hoc ipſemet eſt. Nam ex eo eſt: ideo idem fit: & idem in ipſo eſt. Nec enim de nihilo conditus homo eſt. ſed ex magno mundo fabrefactus eſt. Ideo in eo quoque conſiſtit. Sic ex iis conſequitur: ex quo conſtat, ex eo viuit. Ideo ſi nexus iſte præſto eſt, qualis fili[illegible] patrem: æquum ſane eſt, vt nemo filio promtius opituletur, quam [illegible] pater. Huic accedit, huic decedit. Sic etiam conſequenter, externu[illegible] in interni medicina exſiſtit, vnumque ſub[illegible]de membrum al[illegible] reſpectum habet. Maior enim mundus, humanas omnes propo[illegible], diuiſiones, partes, membra &c. cum homine ipſo habet. Ideoqu[illegible] ea omnia in cibo ac medicamentis edit aſſumitque. Nec in qu[illegible] quã[illegible] a ſe diſtant inuicem, quam in medio corpore, in figura, ac for[illegible]. Secundum ſcientiam vero vnic[illegible] & forma & figura & medium corpus exſiſtit [illegible] ſi corpus ſpectes phyſicum. Sic corpus hominis corpus mundi aſſumit, ſicut filius ſanguinem a patre. Vnus enim ſanguis, vnum corpus eſt, ſola anima diuiſum, ſecundum vero ſcientiam haudquaquam diſcretum. Ad quæ conſequi-

Homo ex Limbo. Limbus quid?

tur, cœlumque ac terram, & aera aquamque, hominem eſſe in ſcientia. Ipſe quoque homo mundum vnum conſtituit, cum cœlo, terra, aere ac aqua, itidem in ſcientia. Sic Microcoſmi Saturnus, Saturnum cœli aſciſcit: ſic Iupiter cœli, Microcoſmi Iouem amplectitur. Duo ſiquidem cœli, & vna coniunctio, non diſſeparati: Sic æque Meliſſa terræ Meliſſam Microcoſmi, & Cheiri Microcoſmi Cheiri terræ aſſumit. Sic Cachymia aquæ Cachymiam Microcoſmi adoptat, & Talcum Microcoſmi, Talcũ aquæ. Sic ros aeris, rorem Microcoſmi, & Microcoſmi Tereniabin, Tereniabin aeris acceptat. Et in hac cognitione omnia verſantur. Sic cœlum & terra, aerque ac aqua, res tantum vna ſunt, non quatuor: non duæ, non tres, ſed res vnica. Quæ niſi coniungantur, partitæ & diuiſæ exſiſtunt. Quæ ſi ad medicum transferre vſum volumus, ſcire fas eſt, nos medicamenta adminiſtraturos, vniuerſum mundum adminiſtrare, hoc eſt, vniuerſas virtutes cœli ac terræ, aeris ac aquæ. Cauſſa hæc eſt: quod vno in corpore vigente morbo, pugna iſta ſanorum omnium membrorum gliſcat: non vnius inquam membri, ſed vniuerſorum. Vnus enim morbus, vniuerſorum mors eſt. Id quia natura præſentit, ideo contra morbum vires ac copias ſuas vniuerſas producit. Talem ergo & medicinam conſtitutam eſſe oportebit: vt in ſeſe nimirum concludat firmamentum vniuerſum tam ſuperioris, quam inferioris Sphæræ. Vnde exſtruere poteſtis, quanto robore natura morti renitatur, adeo, vt in auxilium cœlum ipſum ac terram, horumque virtutes & poteſtates vniuerſas vocet atque aſciſcat. Eodemque plane modo, ceu comperiſtis, animam contra diabolum viribus ſuis vniuerſis collectis, Deoque ipſo ex toto corde, ac viribus omnibus ad reſiſtendum diabolo inuocato, reluctari: ſic æqua cura ipſam quoque naturam habet, vt præſidia omnia, quæ a Deo ad expugnandam mortem conſtituta ſunt, cogat ac impendat; tanto ſcilicet horrore mortis crudelis & acerbæ, truculenterque oculis ſuis obuerſantis, quam noſtri oculi non vident, nec tangunt manus, illa quatitur ac percellitur. Ipſa natura tamen illam & videt, & tangit, & nouit. Ideo ad ſe cœleſtes omnes & terreſtres virtutes aſciſcit, vt formidulosæ illi reſiſtat. Valde enim horrifica mors eſt, & crudelis, ac acerba. Quod ſi is, qui mortem fecit, nimirum Chriſtus, in monte oliuarum ad conſpectum eius tantopere expauit, vt ſudore toto ex corpore cruento emanante, patrem cœleſtem de ea auferenda & amouenda rogarit: non immerito ipſa quoque natura coram ea vehementer trepidabit. Quo enim mortis cognitio maior: eo maior cautio, præſeruatio ac inquiſitio medicinæ: quam ſectatur vir ſapiens.

Medicamentum quale eſſe oporteat.

Natura & mortis antipathia.

Naturæ ſagacitas. Mors quã horribilis

CAP. III.

ET tale eſt magnum compoſitum : [illegible], vera medicina, vt dictum eſt, procedit ex cœlo, terra, ex elementis omnibus, ex omnibus eorum viribus. Et hoc eſt illud compoſitum, in quo diſcendo ſudare debet medicus: hoc eſt verum Recipe: Hæc ſunt ſimplicia: non in numero quidem, ſed compoſitione, ex quibus componitur vniuerſus homo exterior. Hoc coniuncto & vnito, in ipſo coniuncta ſunt vniuerſa Remedia, Medicamenta ac arcana: in hoc poteſtates omnes concluſæ ſunt. Et hæ vires morbis, hominem affligentibus, obluctari poſſunt: Qui vero præſenter non affligunt, eorum arcana aut inter ſeſe mutuo operantur, aut quieſcunt. Simili modo hoc exemplum attendite de ligno, quod in manu ſtatuarij eſt. Is artifex ex vno ligno formas ac imagines infinitas ſculpit. Sic etiam corpus hominis morbos infinitos producit, & tamen vnicum tantum corpus eſt, ex quo illi omnes ſculpuntur. Iam velut e ligno imaginum alia non minus alio ab igne aduritur & conſumitur: ſic in magno quoque compoſito medicina ſimilis eſt, quæ inſtar ignis depurat, & impurum a puro diſparat. Quia vero ambigua remedia proponuntur: illa etſi legitimo ordine quidem ſumantur, ſpes tamen periculo non vacans vna eadem comitatur.

Sic in hoc magno compoſito vniuerſus mundus, cœlum nimirum ac terræ virtutes, & microcoſmi totus homo conſtitutus eſt: hoc eſt, veluti mundus in eo, ceu in gutta conſiſtit: ſic ipſe quoque homo, cum membris ſuis omnibus, artubusque, ac natura, & proprietate: tam ſanum ac malum, quam ægrum ac bonum conſtat: Sic ſi eadem aſſumit: ſuum limbum, e quo natus eſt, ſumit, ſeque adeo ſumit ipſum met, corpusque medium vnit cum eo, ex quo conſtat, in id quod ipſi deeſt. Et hoc compoſitum in ceteris medicinis conſiſtit ſicut Sol ſupra omnia aſtra. Quid Sol aliud eſt, quam Luna? Quid nox aliud quam dies? Niſi quod diſtincti ſint, Sol ad ſuum lumen: ad ſuum itidem dies. Ita & cœlum a terra, floresque omnes, ac radices, omnes gemmæ ac lapides, diſtinguuntur. Similiter operæ pretium eſt ipſum quoque Medicum noſſe diſcrimina medicamentorum, non ſecus ac ſi ſepararet tenebras a luce, diem a nocte. Medicum etenim medicinas ita interſtinguere decet, velut Moyſes in lib. Geneſeos tradit, quomodo nimirum Iehoua a ſe inuicem ſepararit hodie iſtud, cras aliud, perendie iterum aliud. Sic nobis quoque cogitandum eſt, rem nos præ manibus plane ſimilem habere, ac Deus habuit: habendamque omnino ſcientiam ſeparandi ac diſtinguendi nigrum ab albo, clarum ab obſcuro, hoc eſt, medicinam a luto, in quo condita iacet. Sic enim illud Deus creauit.

Medicinæ qua diſtinguendæ ſint.

Sed quid de operatione dicendum eſt? Hoc ipſum, vt ſcilicet declaretur. Vult nempe Deus aliter eam non cognoſci, quã ſecurim, quæ arborem præcidit. Sic poſcit ille ſuum quoque opus in medicina conſiderari: pariq́ue cum efficacia ac virtute illud procedere, qua ipſe in terra ſanauit. E cuius ore priuſquam nouiſſima verba euolarent, iamdum omnes infirmi conualuerant. Quanquam in hoc multa conſideranda eſſent: nimirum grandis ignorantia medicorum, & eorundem imperfectio, ac ægrorum culpa, multæq́ue cauſſæ aliæ, quæ Deo cognitæ, a nobis nec ſciri nec detegi debent. Cum itaque operatio medicinæ virtus iam potens ſit, viribus omnium cœleſtium ac terreſtrium geniorum ſtipata: iam vobis cogitatu facile eſt, nec hyemem æſtatem vorare, nec hanc illam abſorbere: hoc eſt, vos nequaquam per Elementum ignis, aquæ elementum diſpellere poſſe. Veluti enim aqua ab igne inexpulſa manet: ſic pariter & humidum frigidum a calido ſicco minime expellitur. Taceo, quod hoc loco elementa morbi non ſint, ſed enaſcentia potius ex arbore facta, quæ morbos ſaltem indicat. Sic enim complexiones ingenitæ ſunt nobis, vt nulla alteram pellat, nulla alteri cedat. Et vt cœlum terram non expellit, nec hæc illud: ſic idem etiam in homine. Quicquid autem gradum hunc tranſcendit, complexio non eſt, ſed accidens. Quo vero modo iſta gerantur ac ordinentur, id proprijs capitulis traditur.

Hactenus ergo poſtquam hoc modo deſcripta eſt ſanitas ipſa, cum homine, ac eius morbis, ſub generali Theorica ac Phyſica, vnde omnia capitula, de morbis præcipue conſignata deducuntur, & ſuper hanc generalem Theoricam fundantur: iam præterea tradendum eſt etiam de morte, & eius accidentibus, vt tempore &c. Conſtitutum & præfixum ſuum rebus vniuerſis tempus eſt, quamdiu nimirũ durare debeãt, ſiue id ad bonum ſit, ſiue malũ. Sic nempe & Sancti ſuam præſcriptã metam habent, qua finita in hac terra viuere deſinunt. Suus etiã terminus improbis eſt. Ad definitum tempus vniuerſa a Deo religata ſunt. Hoc tranſcendere nequit quiſquam, vtcumque pius, iuſtus aut populo commodus ac ſalutaris fuerit. Temporis momento inſtante, nihil ſupereſt, niſi hoc, *ſurge & abi*. Huius temporis terminus mors eſt. Illa nobis ad latus adſidet, & bella noſtra præſtolatur inteſtina, occaſionem captans, vbinam irrumpere queat. Nec enim vel ipſi morti ex ſe compertum eſt, qua hora inuadere aut occidere debeat. Ad irruptionem tamen ſedula, diligens & circumſpecta eſt, ne quod fors momentum negligat, ſed Domino ſuo cœleſti iugiter obſecundet. Quod ſi ergo ex ſeipſa horam & momentum finis noſtri non nouit; tum ſe quidem a medicina pelli ac abigi patitur: gradum tamen ſemper adeo propinquum confert, vt tempus

Periodus ſtatarebus omnibus.

Mortis intenta excubia.

pus

pus inſtare aſſiduo putet, quo inſultum ac impetum faciat, etſi nonnunquam incaſſum.

Iam etſi quidem omnia formoſa, ac bona, ſpecioſaque, plenaque diuinitatis cuiuſdam & ſingularis bonitatis in nobis exſiſtant: nihil tamen hæc ſunt aliud, quam ex auro ac gemmis congeſtus theſaurus, ac in ciſtam reconditus: quem fur poſtea prædatur, domino reſiduo nullo relicto. Hic enim nemini parcitur, nulliuſue reſpectus habetur, nec vtilitatis, nec damni, nec probitatis, nec malitiæ; ſed vnicus hic rhombus eſt, *ſurge & abi* Et ſiquidem vniuerſus mundus in vno aliquo recumberet; ante Deum tamen is nullus eſt, nec quicquam eius dignitas obſtat. Sic vita noſtra conſtituta eſt, nimirum vt theſaurus minime tutus. Quem ſi quidem modis ac laboribus omnibus diligenter cuſtodiamus, quid ea ſedulitate proficiemus? Hoc nimirum, vt ſub accuratiſſimam & oculatiſſimam cuſtodiam nobis ille ſurripiatur. An vero ea non fidelis cuſtodia eſt, ſi decumbens æger ad Deum perfugiat, & hunc de auxilio imploret? Si Medicum ſollicitet, & de ope præſtanda inclamet? Et tamen, cum ſperauit minime, iugulatur & abripitur. An is non munitus ſatis Rex ſit, qui copias ſuas vniuerſas cogens, pugnamque aduerſus hoſtem ſuſcipiens, vallo ac foſſis ſe vndiquaque firmiſſime cingit, & quaſi ſepelit, apparatuque tam equeſtri quam pedeſtri velut muro aheneo circumdatus dimicat? Et tamen is, cum putat omnia tutiſſima & ſecuriſſima, glande irruente traijcitur. Quid vero Mors eſt? Quæ nobis vitam adimit multis modis. Beatus vero ille eſt, quem mors abripit ita affectum, velut exſtitere I. Baptiſta, Prophetæ & Apoſtoli. Itaque vigilandum nobis eſt, & ad inſultum eius attendendum. Ad iudicium ſiquidem nos vocat, vbi rationem reddamus de temporis vſura ad extremum vſque momentum. Ipſa lictor eſt & miniſter, qui ad iudicium Dei nos inuitet. Inuitationis huius, per quam anima a corpore diſceſſionem facit, quæ ſumma quæſtio eſt alia, quam, Ite ad iudicium ante Dei conſpectum hac hora, hac die, die nimirum miſeriæ, qua cœlum ac terra contremiſcent & attollentur: qua tubæ inuitatum ſuſcitabunt ac defunctum? Sed Mors etiam illa eſt, quæ nos reſuſcitabit, reddetque a nobis quæ abſtulit. In iſta vita vna cum lictore noſtro ſtatuemur ante Dei iudicium. Cuius carcer terra eſt. Nam vniuerſi in peccatis commorimur. Ideoque huic carceri adiudicamur, in quo ad tempus vſque iudicij vincti detineamur. Iam vero in hac mortis inuitatione, ſpiritus noſter ad Dominum euolat, corpus vero terræ mandatur, quæ ſolius corporis, non etiam ſpiritus carcer eſt. Sic vtrumque in ſua ſede permanet, dum aliquando iterum coniungantur: quo tempore tres dictæ ſubſtantiæ ſuo flori ac eſſen-

Hominis res quid & quales.

Mors non eſt προσωπολήπτης.

Mortem quæ ſequantur.

Hominis carcer terra.

N

tiæ reſtituentur. Ex his vero quid dum porro futurum ſit,penes eum id eſt,qui corpus ac animam creauit: quod abſconditum vniuerſis eſt hominibus. Eo quidem ſeculo morbi nulli ſupererunt: nec vlla erit medicina aut medicus,nec vllus æger,& harum rerum omnium finis erit. Sed vt dictum fas eſt,nos id tempus vigilanter exſpectare, ac in ſcientijs interim ita exerceri, vt de vocatione noſtra probabilem Deo rationem reddere queamus.

Cap. IV.

ETſi mortem quidem,quæ rerum omnium vltima meta eſt, indicauerimus: tractatus tamen hic nondum finitus eſt: ſed neceſſitas poſcit, vt diutius in his immoremur,quo,quæ propoſita ſunt, clarius pateſcant. Ideo porro in genere procedendo, dicemus de tribus ſubſtantijs, ſuperbia ſeſe efferentibus, hoc eſt, in exaltatione ſua vltra gradum ſibi præſtitutum tranſilientibus, quo nimirum id fiat modo. Omnium autem primo dicemus de Mercurio. Cum autem comprehenſum ſit, Mercurium eſſe liquorem in homine, eumque multiplicem,de qua cauſſa etiam multiplices naturæ ab ipſo procedant: iam vos ſcire velim, eius ſeparationis modos ac vias tres exſiſtere. Prima via,qua Mercurius aſcendit, Deſtillatio eſt. Altera eſt Sublimatio. Tertia Præcipitatio. Et quanquam in hiſce modis ſpecies variæ exſiſtant: tamen,vt enumerentur ſingulæ, opus non eſt. Sufficit, principalia hic tradi. Sicut autem præter tres vias dictas, tres modi alij ſuperſunt: ſic in ipſo quoque corpore. Et hæc eſt Operatio Naturæ.

Mercurii ſeparandi modi tres.

Iam vero primo tradendum eſt, quidnam id ſit, quod Mercurium in tres iſtos ordines cogat, id eſt,in viam illam deducat,qua ſublimetur, deſtilletur, & præcipitetur. Nec enim ex ſe id facit: verum opus eſt,vt extrinſecus quid aſciſcat,per quod aſcendat,& a ceteris duobus diuortio ſeparetur. Exemplum. Superbia non e natura Luciferi erat, ſed is eam aliunde aſſumſit. Ideo ſupra alios ſeſe extulit. Sic hic quoque res ea aliud a natura eius eſt: quod hoc modo intelligi debet. Quod M. e gradu ſuo emouet, id calor eſt,& per calorem is aſcendit. Iam vero calor iſte virtutis eſt Digeſtiuæ: ideoque Accidentalis. Calor iſte ſi intenſus ac plenus exſiſtit, tum Mercurio potentior illum eleuat, hoc eſt, præualet, ipſumque agitat, velut lignum, quod ab intenſo Solis calore incenditur & ardet. Sic ipſe quoque Mercurius ab extraneo peregrinoque calore aſcendit. Iam vero calor iſte tribus vijs illum pellit, ſecundum ſcientiam nimirum ſuæ magiſtræ Mechanicæ. Sic alius calor eſt, qui ex commotione corporis emergit, priore non infirmior quidem, ſed tamen variabilior, nec cum primo æque certus. Iſte tamen quacunque ratione ſuſcitetur, Mer-

Mercurius a quo ſeparetur.

Mercurii ſeparatio calorum tres ſpecies.

Mercurium incendit, & ad aſcenſum redigit. Præter hos ſcitote exſiſtere etiam tertium, ab aſtris ſuſcitatum: ſi nimirum accenſa ſtella quædam incidat, quod præſagium eſt ſubitaneæ mortis, & morborum Mercurialium aliorum hoc anno, illo tempore &c. Sic ergo extranei calores tres ſunt, Mercurium attollere idonei: cuius aſcenſionem deinde morbi ſequuntur, hoc eſt, præcipitationes ſuperbiæ in mortem. Ideo opus eſt nouiſſe, Medicum & diſtinguere poſſe calorem exercitij, & calorem aſtrorum. Sic enim ſuos ægros tueri, iiſque ex hac conſideratione certum regimen ac præſeruationem præſcribere poterit.

Porro autem attendite, qua ratione Mercurius incendatur. Modi tres ſunt. Accenditur enim vel in humido, vel in ſicco, vel in depreſſo, qui vel humidus vel ſiccus eſſe poteſt. Iam vero Mercurius in toto corpore, in omnibus membris iacet. Quot membra: tot ſpecies Mercurij. Adhæc cognoſcite, partium multas in corpore eſſe cum ſuis officijs: Et ſic hoc officium eſt Rationis, hoc viſionis, hoc auditionis. Vnde varia genera illius morborum emergunt. Huic rationem expilat: illi demit venas: iſti linguam adimit. Sic autem calor incipit. In corpus inuadens ſi id accenderit, tunc quo potiſſimum inuadit loco, eo ſuam operationem incoat, hoc eſt, ignire incipit, quaſi locus iſte focus eſſet, in quo Mercurius iaceret. Vt, ſi calor a ſatietate ſeu plenitudine oriretur, plenitudo autem ea caloris eſſet adeo ſubtilis, vt ſpiritum vini æquaret, iſque adeo attolleretur, vt cum ſpiritu in cerebrum penetraret: tunc calore ſatis forti exſiſtente, Mercurius longius peruagatur, quam pro meta ſua, & quicquid attingit, illud ferit ac lædit. Idem etiam de corde ſciendum eſt. Si cor calor occuparet, tunc cor quaſi focus eſſet, quo proprium ſuum Mercurium eijceret. Quocunque vero iſte Mercurius pertingit, ibi morbus generatur.

Mer. quot modis accendatur. Mer. quot ſpecies.

Sic in validis complexionibus, in quibus quotidiana plenitudo aut immoderata exercitatio eſt, aut etiam ſtella ita, vt diximus, compoſita: tunc corpus totum mouetur, hoc eſt, vniuerſa eius membra in calore conſtituta ſunt. Vnde fit, vt totus Mercurius ſurſum deorſum feratur, nec ſecus ac in Pellicano per corpus deſtilletur. Quod ſi vero ad ſummum gradum conſcendit, tum nequitiam ſuam perficit: hoc eſt, ſi nimirum intenditur, ac ſubtiliatur, ſiue deſtillando id fiat in corpore, ſiue ſublimando, ſiue præcipitando, ita, vt ad eſſentiam ſupremam perueniat: tunc e ſolio ſuo deijcitur: & morbus poſtea fit corporis & mors præſentanea. Nam ante id tempus eo non erumpit, verum ſpatij aliquantum habet ad aſcenſionem, circulationem & præparationem, vſque dum ad extrema peruenerit. Tunc demum ad ima relabitur ac deijcitur.

Sic quoque ſi ſtella quædam partem ſuam corripiat incendatque, non feriatur prius, quã ad vltimam ſubtilitatem aſcenderit. Et tum ſuos morbos parit. Sic Mercurius extraneo calore in exaltationem ſuam agitur, quæ nihil aliud eſt, quam defectio, hoc eſt, ſeminarium morborum.

Mercurii accenſi effectus. Sic ergo, vt dictum eſt, tres viæ exſiſtunt aut modi: Vnus repentinam mortem & eius ſpecies inuehit. Hæc eſt deſtillatio Mercurij. Alter inducit Podagram, Chiragram, Artheticam. Ea eſt Mercurij præcipitatio. Tertius Maniam, Phreneſin ingerit. Iſta eſt Mercurij Sublimatio. His ſingulis vt & ipſorum ſpeciebus, ſuis in libris peculiaria capitula aſſignata ſunt, vbi planius explicantur. Sic ergo materia vltima, rerum, quæ gradum ſuum tranſcendunt, multiplex eſt. Varij enim Mercuriales, varia officia, variæ partes, & horum omnium variæ naturæ, modi ac proprietates. Quæ ſi coniunguntur aut coincidunt, varios morbos pariunt, diuerſis ſignis, morbus ac alijs diſtinctos.

Mercurii mira ſubtilitas. Per præparationem ſuam Mercurius vſque adeo ſubtilis fit, vt propter naturæ poteſtatem interiorem nemo ei reſiſtere queat. Cauſſa eſt, quia reliquæ duæ ſubſtantiæ propter caloris intenſionem, cuius vi reprimuntur, ipſum edomare nequeunt. Hinc vſque adeo ſubtiliatur, vt & carnes & oſſa penetret, adeoque non per poros ſaltem, ſed etiam extra illos tranſſudet ac peruadat. Ex quibus deinde etiam puſtulæ, morbus gallicus, lepra, ac morbi ſimiles enaſcuntur, & ſuam inde materiam ac cauſſam primitiuam hauriunt. Quibus vero id modis: proprijs capitulis enuntiatur. Iſto ſuo calore quemadmodum aſcendit: ſic multis modis quoque frigus, ardorem, rigorem horroremque ſuſcitat, quoties paroxyſinus eius impendet. Quoties enim tam acre ac ſubtile venenum ipſam naturã impetit, tunc quodã quaſi pauore illa corripitur. Iſte pauor corporis tremor eſt, ortus ex metu frigoris, æſtus, quæ vna concurrunt. Ibi enim obturatio eſt & fluctuatio vaporum, veluti in occluſa olla, quæ ebullit & ſeipſam attollit. Frigus vero materia eſt ac cauſſa cuiuslibet timoris. Ardore autem contra augeſcente & præualente, tunc remittens frigus, inflammationi locum cedit. Et hæc de mirabili natura Mercurij tradita ſunt. Quia vero propter ſtudium breuitatis hoc loco varia eius natura plenius deſcribi non poteſt: partem huius tractationis maximam in cetera noſtra volumina differimus.

Cap. V.

CVm tractatio hæc quadam ex parte de Mercurio exacta ſit & finita: idem ius ſali quoque conferemus, qui trium ſubſtantiarum pars altera eſt. De hoc primum id noſcite, quod, ſi ſuperbia in ſuam abeat, quatuor modis varietur: nimirum in Reſolutionem, Calcinationem, Reuerbe-

Sal quatuor modis variatur.

uerberationem,& Alcaliſationem. Iam vero ſalis natura varia eſt: ideoque variæ etiam ſpecies eius præparationis, varij modi. Multa ſalia calcinantur: multa reuerberantur, alcaliſantur & reſoluuntur: Quæ omnia intra hominem nihilo incertius fiunt, ac extra eum in ſcientia.

Principio autem cognoſci oportet, quid ſit illud, a quo ſal infringitur, ita, vt in prædictam præparationem ſupremi gradus, a quo abeſſe debebat, aſcendat. Cauſſæ autem triplices ſunt, Prima eſt immoderatio ciborum, qua concoctio perit, partes ad luxuriam deducuntur, caro nimis lubrica redditur: id eſt, qua caro nimis tenera, mollis ac medulloſa redditur, & ſanguis admodum luxurians ſufficitur. Ita quam primum abundant, ſal in ſua eſſentia & integritate conſiſtere nequit, qua tamen eſſe conueniebat: quemadmodum ager nimium pinguis ac luxorioſus fruges ita afficit, vt citius putreſcant. Quod etiam fit, ſi nimia pluuia inundetur ille, ita vt humore abundanti ſemina putrilagine imbuantur, aut in naturam aliam degenerent. *Salis reſolutio.* *Salia quibus infringatur.*

Hoc ſimiliter & de rebus aliis intelligendum eſt. Sic etiam luxus nimius ſalem in ſuam exaltationem concitat agitq;: omnium vero maxime ac promtiſſime, ſi luxus coitus oriatur ex pruriginoſo, ſudorulento, & cruorifico ſtimulatu Vnde nimiopere augetur ac efferatur. Qua ex commotione corpus frigidum ſpiritum concipit, id eſt, flatum. Is ſalem in aliam naturam, ceteris potentiorem, conuertit, Nam ſi abundantia ſpermatis in meatum quendam dirigitur, tum ſalis natura perit, & liquidi nimium contrahitur: adeo, vt ſal in luxum, hoc eſt, naturam aliam abeat.

Eadem etiam ab aſtro in ſalem ac eius partes incidẽte fiunt. Et quemadmodum ventus exſiccat: ſic etiam aſtra. Sol ſicut liquat grandines: ſic & ſalia. Nec enim ſalia alio modo in corpore ſita ſunt, ac grandines in campis. Quorum natura cum hæc ſit, vt taliter ſiti maneant, & ea tamen ſatis reſiſtere non poſſint: hinc ſit, vt frangantur ac ſeparentur. Eadem etiam ſalis ratio, qui reſiſtere nequit. Impetente ergo aliquo contrario, is facile alteratur ab abundantia carnis, pinguedinis, ſanguinis, teneræ ſubſtantiæ. Sic etiam per coitum. Similiter & ab aſtro fit.

Iam vero ſalia nonnulla ſunt, quæ mutationibus huiuſmodi correpta nimis modo liqueſcant, hac ratione. Si liquantur illa: tum caloris in corpore exſiſtentis ea natura eſt (ſicut etiam de Mercurio diximus) vt ſalem liquefactum aut reſolutum extra corpus eijcere aggrediatur. Internus enim ille corporis calor ſalem nullum reſolutum in corpore relinquit, ſed multis ex cauſſis illum eliminat ac eijcit. Et hoc verum non ſaltem de ſalibus reſolutis, verum etiã de calcinatis & reuerberatis. Hinc

fit vt ſudor ſalſus ſit. Nihil enim eſt aliud, quam ſal huiuſmodi reſolutus. Vnde conſequitur, ſudorem nonnullum ex ſanguine, nonnullum ex carne, oſſibus ac medullis defluere: quod etiam confirmatur eo, quoniam ſalium diuerſa natura exſiſtit. Ex ijs enim oriuntur ſerpigines, impetigines, pruritus, ſcabies, & genera ſimilia: quæ in Chirurgicis tradita hoc iam loco miſſa faciemus.

Salis calcinatio.

Quod ſi ſalia naturæ calcinentur, talia fiunt. Si liquidum ſuum perdunt, ſal iam in ſua eſſentia calcinatus eſt. Is enim iam ante per ſeipſum in natura calcinatus eſt. Is ſi temperamentum ſuum humidum amittit, eo ſubtracto, ſal calcinatus relinquitur, ſicut etiam in ſua præparatione Alumen, & Vitriolum, & alia ſimilia. Nam ad eundem modum hanc quoque præparationẽ intelligere debetis. Sic ergo calcinatione incipiente, humidũ per ſudorem ſecedit. Humidũ id cutem rodit, ac mordicat: quẽ pruritũ deinde ſequuntur ſcabies & vlcera. Nam tandem, ſi ſal ſine humido eſt eo, quo pellere debebat, foras erũpit, ac ſibi ipſi eo loca corporis, quo deliteſcit, foramen parat ac exedit. De his a. plura in Chirurgia.

Salis reuerberatio.

Qui vero reuerberatur, ſal alius eſt: nimirum liquidus humidus. Ille in Anatomia ſua deſtillatur ſurſum deorſum: quæ operatio vocatur *Reuerberatio.* Nam calor nullus, nec etiam luxus extraneus in illius ſubſtantiam abire poteſt: verum, ſicut aqua cum oleo commiſceri nunq̃ poteſt: ſic alia quoq; cum hoc vniri non poſſunt. Sic ergo ſpiritus ſupra & infra ſalem hunc, nunc ſurſum, nunc deorſum peruolitando fluctuant, vſque dum quædam mucilago aut viſcoſitas gignatur. Et tum temporis acrimoniam æquo maiorem accepit. Sic ergo perrumpit: hoc eſt, calor internus eius ſubſtantiam extra corpus excutit. Quod dum fit, foramina ac vlcera alia externa corpori inducuntur. Sic ergo ſal pro naturæ ſuæ modo ſe habet ac operatur: qua ex operatione varij ac multiplices morbi oriuntur, qui a me in chirurgia vulnera æruginoſa vocantur. Ærugo enim quælibet ex interioribus foras per pores expellitur, & in aere ſuam operationem præſtat.

Omnia vulnera a ſale.

Sic ergo porro intelligite: nullum vlcus, vel morbum externum alium fieri, niſi a ſale concitetur, qui vna cum aere foris in cute operetur, & ad aerem omnia perliciat. Vnde colligi poteſt, ſalem iam hoc, iam illo modo ſeſe habere. Hinc etiam ſicca, humida, fluentia, purulentia vlcera dicuntur & ducuntur. Quanquam autem & iſta varie cum eroſione ſubſtantiæ medii corporis partim, partim ex victu, ciboque ac ſimilibus appateant: tamen iſta hic tradi, nihil attinet. Sic enim ex ſale generantur

Vulnerũ ſpecies quæ.

vulnera ſalis ambulantia, peregrina, corrodentia, cancrizantia, profunda, putrida, ſicca, &c. & multa alia non cauernoſa, vt *alopecia, puſtulæ, cicatrices,*

trices, condylomata, &c. quin etiam *Morphæa*, *Lepra*, & omnes huius ſpecies. Et prout genus ſalis eſt: ſic etiam doloris. Sed & qualis nimirum ſtella eſt, taliter in ſua exaltatione ſe exſerit, & corpus mouet. Inſuper & hoc ſciendum eſt, cum formas varias inducunt, vt in cancris, fiſtulis, cancrenis, corrodentibus: ex ſale nimirum & illud ipſum fieri, cuius ea natura ſit. Sal enim omnibus his formam tribuit, ſicut iſta per lucem naturæ patent. Qui ſal prout ſe habet, talem etiam morbum infert, vel acutum, vel diuturnum, vel breuem, vel lethalem. Quæ omnes differentiæ, peculiaribus ſuis capitulis explicantur.

Cap. VI.

Eadem etiã ratio eſt ſulphuris: quod a rebus quatuor ſeparatur ac exaltatur. Hæ ſunt quatuor Elementa. Eius autem iſta natura exſiſtit. Si ab elementi humido occupatur, tunc ad illius ſimilitudinẽ ipſum quoq; humeſcit, prout impreſſionem illam accipit ab Elemento aquæ. Sic ſi ab Elemento aeris inuaditur, tum ſicceſcit, & gradum ſiccitatis concipit. In Elemento enim aquæ humiditas, in aere ſiccitas conſiſtit. Sic ergo ſulphur duas naturas exaltationis induit. Sed & de duobus reliquis Elemẽtis, igne nimirum & terra idem cenſete. Si terra dominatur ſulphuri, tunc illud frigidum & reddit & ſeruat. Taliter & ignis, hoc eſt, firmamentum. Id ſulphur calidum conſtituit, poſtq̃ calorem illi impreſſit. Sic ergo quatuor Elementa artifices ſunt, qui ſulphur ad tranſmutationem ſuam perducunt, vt ex officio ſuo elapſum degeneret in ſuſcitationem morborũ, quorum genera varia fiunt, ceu frigidi, calidi, humidi, ſicci: & in quolibet genere variæ ſpecies, pro natura nimirum ſulphuris materiæ in corpore ac membris alteratæ ſeſe habentes.

Sulphur a quibus ſeparatur.

Humiditas ab aqua. ſiccitas ab aere.

Caliditas ab igne.

Sic ſulphur fit frigidum, & per Elementum illud redditur volatile vel fixum. Iam vero frigus iſtud multiplex eſt: *Congelatum* & *Reſolutum*: *Coagulatum* & *Diſſolutum*. Ex quatuor his Elementis emergit illud, quæ tamen omnia ſub nomine Elementi terræ comprehẽduntur. Pars enim frigoris ex aqua: pars eius ex igne: pars ex terra: pars ex aere progignitur. Sic ergo vnumquoduis Elementum partem aliquam frigoris confert. Interim tamen frigus ſolum Flementum terræ nuncupatur: idq; his ex cauſſis, quas iam ad philoſophiam remitto. Hęc ergo nunc frigora expendite, quę in frigiditate ſuam eſſentiam habent. Vnica enim ſaltem frigiditas eſt, nõ plures, ſed pondus tñ varium eſt: h.e. in vno plus frigiditatis eſt, q̃ in altero. Vnde etſi alterum altero frigidius appareat, vnicũ tamen æquabile frigus exſiſtit. Sed id ſecundũ ſubſtantiã diuiditur: in duritiem & humiditatem. Durities duplex eſt, *Congelata*, *Coagulata*. Humiditas ẽt

Tribus duplex.

Frigiditas a terra.

Duritiės duplex.

Coagulatio vnde?

Humiditas duplex.

duplex, *Diſſoluta, Reſoluta*. Congelata ex frigore igneo fit, veluti *congelata aqua, nix, grandines*, &c. Sic in ſulphure congelatio fit, quæ ex Elemento ignis procedit, peculiaribus morbis ac eorum ſpeciebus, quę non immerito niui, pruinæ ac grandinibus conferuntur, ac ſimilis exortus ſunt, ſtipata. Id nunc ex parte quadam ab aſtris progenitum eſt, diciturque, ex igne frigido natum. Firmamentum n. ignis eſt. Porro autem coagulatio

Coagulatio unde.

frigiditas alia eſt, quę ſuum ex aqua ortum habet. Hoc frigus etſi quidem aliud ſit: vnius tamen gradus cum igneo eſt. Hoc ſi ad operationem ſuã procedit, tum coagulatur, ꝙ perfrigus hoc impetitur. Coagulatio hęc a congelatione in eo differt: ꝙ illa fixa, hæc volatilis exſiſtat. Nam quicquid ex frigore Elementi aquæ procedit, hoc omne eſt coagulatũ & coagulatum frigidum. Hoc modo coagulata videtis Corallia, Alumina, Entalia, & ſimilia his vitriolata, Salia, Aluminoſa, &c. Eiuſdem generis ſunt etiam morbi, ex coagulato frigido, id eſt, ex frigido aquæ naſcentes. Simili modo & ex aere frigidum naſcitur. Hoc ſecundum ſubſtantiam ſuam nec congelatum, nec coagulatum, ſed ventus eſt. Et quemadmodum Boreas vel Zephyrus per & ex ſe frigidum calido inducit: ſic ipſius quoq; elementi terræ hæc eſt natura, vt frigidi aliquid in aere ac vento exhibeat. Vnde etiam ipſo in corpore huiuſmodi vento-frigida, chao-frigida & aero-frigida, ſine ſubſtantia, ſine tactu, ſine viſu deprehenduntur, morborum peculiaribus generibus ac ſpeciebus comitata. Sic in ſeipſa quoque terra, quæ *terra* vere dicitur, peculiarem generationem morborum ex ſe progenitorum habet, non ſecus ac frigidæ ſupra terram herbæ naſcuntur, vt *Solatrum, Roſa, Lactuca, Portulaca, &c.* Et ſicut hæ herbæ a ceteris ſeparantur: ſic ipſi quoq; morbi cum ſuis generibus ac ſpeciebus. Sic ergo noſſe debetis, quo modo Elementum terræ in homine, in quatuor Elementis quærere oporteat, eo nimirum diſcrimine quod ſupra traditum eſt.

Coagulatio & congelatio quo differant.

Frigiditas ſua ex ſingulis Elementis.

Ignis in omnibus 4. Elementis.

Sic non minus id de Elemento ignis, id eſt, de calore noſſe debetis, vt ignem quoq; ſimiliter in 4. Elementis quæratis. Quare ſi quis ex ſulphure morbus oriretur, vnius iſtorum quatuor naturam omnino haberet. Sulphur nimirum per ſeipſum in ſuo officio perſiſtit. Hoc ſi iam ab Elemento ignis, qui in firmamento eſt, incendatur, tum a ſtella fulgurea ſeu æſtiua incenditur. Vnde fit, vt ſulphur ardeat, nec aliter ſe exhibeat, quam ſi fulmen de cœlo in arborem quandam pręcipitetur, eamq; comburat. Talis quoq; operatio inuiſibilis firmamenti reſpectu noſtri in corpore exſiſtit. Et quemadmodum ſulphur arboris ea incendit: ſic idem quoque in homine inflammat. Et quodcunque corporis membrũ tunc ferit, in id poteſtatem ac vim ſuam exercet. Iam vero præterea in aqua

ignis

ignis etiam alius eſt, qui æque ſulphur accendit, ac ignis cœleſtis. Quod ſi enim ſilex, aut Caccedonius ignem edunt, quem incluſum habent: idē etiam participabit internum hoc Elementum, quod minime videmus. Vnus enim in Elementis fabricator eſt, quem minime ſpectamus, is nihil teriatur, ſicut de multis morbis enumeratum eſt. Sic Elementalis ignis etiam in terra eſt, quod ſimiliter ſulphur accendit. Et, vt videtis flammulam, vrticamq; ex terra enaſci; ſic etiam cernitis, quibus viribus inſtent, ſi corpus phyſicum attingant. Conſimiles generationes etiam in ipſo homine fabricantur: quæ omnes ſuis capitulis deſignantur. Ex quibus tandem varij morbi, tam externi, q̃ interni gignuntur, a Mercurialibus ac Salinalibus morbis explicite diſtantes, ſicut ex peculiari libello de morbis articularibus cognoſcendum eſt. Hic enim flammularis, ille piperalis, iſte Aronalis exſiſtit. Porro autem calidum etiam Elementum ignis in aere eſt, ſicut & de frigore dictum eſt, ad modum Euri ac Auſtri: quod & ipſum igneos morbos parit, iſti Elemento reſpondentes. Iam vero iſtis omnibus adeſt coagulatio, in igne firmamenti, ac terræ, & aquæ. Vnuſquiſque enim calor ſolus coagulat. Vnde tres coagulationes exſiſtunt. Ex terra nimirum: hæc eſt vt herbæ. Ex aqua: hæc ſimilis eſt calidis mineralibus. Ex igne. hæc impreſſionis eſt. Sic in frigore Elementum aquæ ſuam quoque coagulationem habet, qualis eſt coagulatio ſaliſnitri & ſimilium. *Coagulationes a quot elementis.*

Similiter ex quatuor Elementis etiam humiditatem habetis: hoc eſt vnam in igne: vnam in aqua: vnam in terra: vnam denique in aere: quæ tamen vnius tantum gradus Elementi ſunt, & cauſſa ipſius morborum. Horum 4. genera exſiſtunt. Hic humidus eſt ex humiditate ignis. ille humidus eſt ex humiditate aeris: tertius humidus eſt ex humiditate terræ: quartus humidus eſt ex humiditate aquæ, vna cum ſpeciebus in illis comprehenſis. *Humidũ quadruplex, pro 4. Elementorum numero.*

Hæc eadem & ſiccitatis ratio: quæ quadruplex eſt. Hæc quoq; quatuor genera ab Elementis emanant, ſicut & de ceteris dictum eſt. Siccitates enim quędam ex igne ſunt; aliquæ ex aqua; nonnullæ ex aere: quędā ex terra. Hæ, quales ſint, ſicci morbi ſatis declarant. Sic enim hæc quatuor genera in ſummo cenſu morborum exſiſtunt: nimirum frigidum, calidum, ſiccum, humidum. Quare merito quilibet morbus in hiſce gradibus incipit & intelligitur. Et licet quidem in hac Theorica morbi ſe inuicem non ſecundum ordinem conſequantur: iuſta tamen ac ordinaria ſerie ibi explicabuntur, vbi eorum practica tradetur. Breuiter autem pleraque hic ideo perſtringuntur, quia alibi multis in locis ſparſim plenius illa tractantur: vt in lib. de *Complexionibus & Gradibus*, ac naturalibus aliis, quæ proprie ad Philoſophiam referuntur. *Siccitas quadruplex, e quatuor Elementis.*

Morbi ad Elementorum

Iam vero inficiari non poſſumus, ſingulares interdum morbos oriri, qui tamen ex Elementis non ſint, etſi ipſis nonnihil ſimiles exiſtant: vt, ſi ſal calcinetur, & ex corporali humiditate accendatur, vnde fieri poteſt, vt proprium ſuum ſulphur, in quo conſiſtit, inflammet: adeoq; id non vno ſaltem modo, velut prædicto, euenit, verum ceteris modis omnibus. Ad hæc reſpondendum eſt, iſtiuſmodi ſuis ex ſignis cognoſci, quæ illa omnia diſcernunt. Qui vero differentias certas non nouit, is nec ipſa ſigna commode diſcernet: veluti de bellis inteſtinis ſuo loco explanabitur. Ad ceteros ergo libros noſtros attendite, non quidem ſecundum partitionem, ſed alia. Et quamuis tituli quidem deſignatio ſit de *Tribus*: de *accidentibus*: de *fine*: tamen iuxta hæc ſubinde alia quoq; introducuntur, hoc eſt, de accidentibus. Quæ quidem in ſe continent accidens, non ſaltem plenitudinis, ſed & Elementorum ac ſimilium. Quod ſi enim morbus nominandus eſt: ea quoq; nominari fas eſt, quæ morbum genuerunt. Quare ordo bonus in capitulo illo, vbi de iſto morbo tractatur, ſeruatur: etiamſi liber ipſe ita non conſequatur. Manent enim libri in ſua Theorica & Phyſica: cura practicæ in ſuis voluminibus aliud agant.

Cap. VII.

POrro autem verum eſt, quod præter hæc vniuerſa adhuc genus aliud morborum exſiſtat. Horum in hoc capite duo traduntur. Vnus ex ſemine ſpermatis oritur: alter ex forma ſpecifica. Qui & ipſi diligenter notandi veniunt, vt a ceteris morbis recte diſtinguantur. Notum autem vobis eſt, quomodo res vniuerſæ in tribus iſtis primis ſiue ſubſtantiis, vt dictum eſt, conſiſtant. In illis autem aliud ac ſingulare quoddam accidẽs exiſtit, quod ad ea, quæ hactenus tradita ſunt, nõ ſpectat. Id eiuſmodi eſt: Res nimirum aliæ ſudorem mouent, aluum laxant, vrunt, &c. Hæ omnino alte expendendę ſunt. Vocantur enim ægritudines ſpecificæ. Nec ex prędictis cauſſis deducuntur, ſed nobis implantantur, ac ipſius intimæ naturæ ſunt, vt hic ita ſudet, hic ita laxus ſit, &c.

Morbi ſpecifici qui.

Iam autem de ſpermate tenendum eſt, multo plures generationes fieri, quam cognoſcantur. Quarum cauſſæ infinite alio relatæ ſunt. Nam id & camphora, & ſperma ceti, & ſimilia plura euincunt. Ex illis ſuſcitantur morbi veſicæ & renum. Etſi enim tartarus, lapis, hoc eſt, ipſius materia exiſtat: ſine tamen illorum natura in lapidem non concreſcit. Ipſum enim congelat frigus ſpermatum, aut caliditas diaphoretica eorum. Talis enim coagulatio eſt. Calor vero aut frigus iſtiuſmodi non ad prædictum illum modum intelligenda ſunt. Sed ſemen ſpermatis, peculiarem ſuam Anatomiam ac Phyſicam habet, ſecundum diuiſionem ſupra dictam.

Morbi ſeminarii qui?

ctum. Vt vero prædicta: ſic æquabiliter hæc quoque intelligenda ſunt, quæ vero præter iſta cognitu digna erunt: ea proprijs ſuis capitulis tradentur. Hoc iam peculiare capitulum eſt: quod hoc modo a ceteris quoque morbis diſſeparatur. Quicquid congenitum aut complantatum eſt, id ex radice deſumere non poſſumus. Complantata autem nobis ſunt ſpecifica forma, & ſemen ſpermatis, hoc eſt, ipſius natura. Ideo radicem ſuum germen, ſuſtinere fas eſt. Si quis vero natus cœcus eſſet, id congenitum non foret. Licet enim viſum quis non habet: viſus tamen in ipſo eſt. quamuis non in idoneo ac iuſto loco. Hæc cauſſa eſt, cur cœcus ſit, & cœcus natus putetur, cum tamen viſum intra ſe habeat: veluti ſi quis in vna manu ſex digitos, in altero tantum quatuor oſtenderet. Tum digiti ſaltem in debito loco non exſtarent. Sic ergo nullus peritus medicus dicere poſſit, *Cœcum iſtum incurabilem eſſe.* Natura enim artificioſiſſima & valde mirabilis exſiſtit. Itaque quia viſus adeſt, ad locum ſuum proprium cogi ac diſponi poterit. Id quod cum digitis fieri non poteſt. Hi enim ſunt corporis ſubſtantia: ille autem ventus eſt, corpore deſtitutus. Ideo e loco moueri poteſt, quod in tranſpoſito corpore minime licet. Ceterum eorum, quæ hoc in capite traduntur, non iſta omnino ratio eſt: ſunt enim res congenitæ, ſicut ferro ſua durities, cretæ ſuus candor. Vnde intelligi poteſt, ea ita accipienda eſſe, velut incidunt. Niuem enim, vt cadat, nemo prohibere poteſt. Hoc vero euitari poteſt, vt hominem non lædat. Ideoque cum ſperma ſit limbus in quatuor Elementis: eius quoque vires in ſe continebit. Hæ vires iure merito *Impreſſiones* vocantur, ab hominibus ita indigetatæ. Vere enim impreſſiones ſunt. Sed errorem aſtronomorum hic iſtiuſmodi notate. Aiunt, *impreſſionem cælitus fieri.* Hoc nihil eſt. Cœlum enim nihil nobis imprimit. Effigiem a manu Dei conditam accepimus. Secundum iſtam quales quales ſimus, tamen citra omne medium manus Dei opus ac ſimulacrum ſumus cum membris vniuerſis. Iam quas vel conditiones, vel proprietates ac mores proferimus, iſta vniuerſa cum inſpiratu vitæ accepimus: cum inſpiratu iſto illa nobis inſita ſunt. Morbi autem, quibus affligimur, ex tribus dictis ſubſtantiis emergunt ea ratione, quam explicauimus. In hac quod imprimant, aſtra habent, ſicut ignis ligno aut ſtipulæ, vel crocus aquæ aliquid indit. Scitote ergo, impreſſionem id eſſe, q a nobis aſpellere non poſſumus, veluti ſunt morbi, extrinſecus ex limbo corpori introducti. Talis fit etiam impreſſio in ſperma, ac ſpecifice, vnde pellimur quidem nos, ſed illa expellere viciſſim non poſſumus. Sed de inclinatione q addunt, itidem nihil eſt. Quod etenim profitētur, hominē inclinare in Martē, Saturnum, Lunam, &c. aut in furta & ſimilia, id merus

Cœco viſus non deeſt.

Spermum limbus.

Impreſſio cœli aſtronomorum commentum.

Impreſſio quid?

Inclinatio Aſtronomorum fictitia.

fanatiſmus ac nugamentum eſt. Imo comodius ſic loqui poſſumus, Martem imitari hominē. Homo enim Marte ac Planetis omnib. potior eſt. Qui vero cœlum ſcrutatus eſt, & hominē nouit, is huiuſmodi nihil loquitur: ſed id potius cenſet, hominē adeo nobilem, & apud Deum magnum exſiſtere, vt imago eius cum omnib. illius actionib. bonis malisq; in cœlo depicta ac expreſſa ſit. Hoc vero inclinatio minime eſt. Et quanq̃ ſuum errorem ex parte quidem aliqua moderentur, dum aiunt, *aſtra non neceſſitare*: id tamen ingenioſum ſaltem velamentum eſt. Cœlum ab homine duas diuiſiones habet: vnam, q, ipſum in cœlo depingit. Vnde falſo ſequitur, hominem hunc illum eſſe Saturnium. Quod idem eſt, ac ſi quis in tabula depingatur & effigietur, ac poſtea homines dicerent, imaginē hanc prototypo ſuam conferre inclinationem, ita, vt quicquid agat, vi imaginis actus agat. Altera eſt præludium. Vſque adeo enim exornatum cœlum eſt, vt omnium hominum futura opera, actiones & mores in eo exhibeantur ac præſententur. Et hoc præludium aiunt inclinationem eſſe, quaſi dicerent, a præludio eum cogi & impelli, vt hoc, illud faciat. Omnia præludia ſaltem ſunt vaticinia, quæ futura præſagiunt. Sed inclinatio, impreſſio, conſtellatio & ſimilia, hic iſte limus eſt, quem Aſtronomi ſuis oculis offuſum habent. Quod ſi ipſis id obiicitur, ringuntur. Errores vero ipſorum ſi ad claſſem artium ſuperſtitioſarum conferuntur, ac veræ ſcientiæ producuntur, dicere non erubeſcunt, iſtam eſſe Necromantiam.

Aſtronomorum ſupercilium.

Sic ergo porro attendite, naturam illam ex his duabus pendere. Vna in ſemine eſt. Hæc ex prima Theorica probe intelligenda eſt. Etſi quidem ſubſtantia ac corpora non adſint, nihilominus tamen ex iis generationes procedere poſſunt. Sic pariter, vbi ægritudo ſpecifica ineſt, cogitate, illam non in radice auerti poſſe. Eius tamen accidens tolli commode poteſt. Sæpe etenim accidit, vt in ſtomacho, ac inteſtinis ſpecifica laxatio inſit: ſic etiam in ſanguine ſpecifica lepra inhæreat. Hoc ſecundum artem dictu idem eſt, ac ſi Colocynthis, Turbith, Scammonea, &c. in vetriculo eſſent: diceretur q; a quodā, *Illum ſpecificā Scammoneam, ſiue Colocynthidem, ſiue Eſulam, ſiue Agaricum, aut quicquid aliud ſit, habere.* Aut ita: *Habet ſpecificam flammulam, aut ſpecificam aquā, quæ iam innata Lepra aut Morphæa, aut quid ſimile exſiſteret.* Ita enim ſæpe pinguedo ſpecifica ſit, hoc eſt, accidit, vt quis ita pingueſcat, cum cibi ea cauſſa minime ſit. Sic & ſpecifica macredo fit, vt multi gracileſcant, nullo cibo iuuante. Et hæc quidem Medici in ſpecifica ſcientia minime inſeruerunt, ſed cum imperitis Aſtronomis eadem obganniuerunt, dicentes, *hæc eſt Melancholia &c. hic Saturnus, hæc ipſius aſcendentis natura.* Nec enim homo ab aſcendente quicquam aſſumit, ſed ex limbo, & a manu Dei conditus eſt, non

ab

ab aſcendente, non Planeta, non conſtellatione aut ſimilibus. Quaſi vero hæc ipſum cogerent, vt aut pingueſceret, aut emaciaretur. In hiſce morbis neceſſarium eſt certam cognitionem haberi, vt a prima interpretatione ceterorum morborum probe diſcernantur. Nam ſiniſtre ſæpe expenduntur, vt ſuo loco docebimus, cumprimis vbi de auerſione eorum agetur: vbi principaliter de ſemine ſpermatis & ſpecificis tractatur.

Cap. VIII.

IAm vero præter hæc omnia corpus in homine inuiſibile exſiſtit, quod ex tribus dictis ſubſtantijs minime conſtitutum eſt: Hoc eſt, Corpus habet homo ex Limbo non productum. Huius origo eſt ex inflatu Dei. Et veluti inſpiratus ſeu halitus quiuis in manibus noſtris nihil eſt: Sic quoque in noſtris oculis nihil eſt corpus illud. Quanquam hoc loco eiuſmodi ſermone vti cogor, qui mihi vt Medico donari, iſtoque ſenſu intelligi debet, vt Philoſophia ipſa de homine pandit. Quæ talis eſt: Ex ſacra ſcriptura ſcimus, nos in hoc corpore die iudicij extremi reſurrecturos, & de peccatis noſtris reſponſa daturos eſſe. Iam vero corpus id peccauit, quod ante oculos noſtros nihil eſt. Vnde colligi poteſt, illud corpus reſurrecturum eſſe. Nec enim rationem reddituri ſumus de ægritudinibus corporum noſtrorum, aut eorum ſanitatibus ac ſimilibus: ſed de ijs potius rebus, quæ ex corde proceſſerunt, quæ ſolæ hominem concernunt. Et hoc quoque corpus eſt, non quidem ex Limbo, ſed ex Spiritu ſeu halitu Dei productum. Cum autem in carne noſtra Deum ſaluatorem noſtrum viſuri ſimus: conſentaneum eſt, corpus ex Limbo natum ibidem compariturum: quod vere caro eſt. [illegible] vero neſcius ſit iſtarum rerum, quæ [illegible]ent in clarificatione, quæ per [illegible] inſtituetur, vbi corpus vnum alteri ſimile futurum eſt? In carne ergo reſurgemus. Iam autem vnã ſaltem carnem nouimus, non duas: duo tamen corpora, licet vnam ſaltem carnem, eamque ex Limbo ſumtam, quæ ſubiectum morborũ eſt.

Corpus inuiſibile in homine, vnũ.

De hoc porro corpore ſcitote, ipſum præter famem, ſitim, ac alia corpori naturali iure debita, naturam ſtimulantem habere, & inſtigantem ad ea, quæ metam tranſcendunt. C[illegible]o ex limbo natura quidem eſt, quæ in modo, menſura, ac iuſtitia ſua permanet. Quicquid vero præter hanc eſt, id ex malo procedit, non ex natura. Id ergo ex impalpabili corpore promanat: quod & modum, & naturam prætergreditur. Quicquid enim naturæ miniſtratur, id in loca ac receſſus naturales, ad operationes naturales ſecedit aut diuertit. Vt, quicquid cibi pro neceſſitate naturali illi datur, id in ventrem deſcendit, & porro per ſeceſſum emittitur, quod bene fit. Sic & ſemen Naturæ, in agrum ſuum, ſcilicet matricem diuertit, & ibi fructus parit. Quicquid autem præter hæc eſt, ex ma-

D. Pauli locus ex plicatus quomodo ſatianda cupido ū uxoribus.

lo procedit. Nolim autem me improbum Chriſtianum videri, qui Paulo aduerſer, qui mandat, vt *mulierum libidini ſatiſ fiat.* Quod ab ipſo non ita dictum eſt, quaſi id iuſtum & purum opus eſſe: ſed ſaltem vt vitetur adulterium, in quod ſatiandæ voluptatis cauſſa præcipitari poſſent. Peioris ergo mali vitandi cauſſa ea ita dicta ſunt. Similiter & de viris. Cum autem hiſce proponatur de eo, quod præter naturā ſit ex altero homine, non de eo, qui ex limbo eſt: id merito expendendum & explicandum a medico eſt: vt nimirum inde duo corpora, duos homines addiſcat: quæ deinde contra aſtronomos proferat, corpus aſtris ſubijcientes. Hoc inquam corpus, quod ex ore Dei & non aſtris creatum eſt: vt probetur homo, quid velit, quid nolit, in quo vel bono vel malo ambulare cupiat, quantopere Deum veneretur, & quid in ipſum confidat.

Dei ingens beneficentia.

Sic ergo homo vnum adhuc corpus habet, quod illud eſt corpus, cui Adam ac Eua in paradyſo perfectionem adiecit eſu pomi, ſecundum quod integer erat: intellige bonum & malum. Vnde nunc ſequitur abundantior quam pro natura eſitatio, & largior quam pro ſiti potatio. Adeo benignus eſt Deus, vt pro petitu nobis proponat, bona vina, formoſas fœminas, electos cibos, ſplendidam pecuniam: vt per illa probemur, quem vitæ modum ſeruemus, & qui naturæ metam vel teneamus vel tranſeamus. Hic enim quædam eſt conſociatio duorum iſtorum corporum, ſpiraculi nimirum & limbi, ſimilitudinem coniugij habens. Vnde elicitur, violationem huius nationis prauæ & adulteræ eſſe, quæ nullius modum teneat. [illegible]enſile enim corpus promiſſum fecit, nolle ſe naturale corpus aggrau[illegible], aut vltra modum agere. Hoc ſi non fit, quid aliud niſi adulterium eſt, quod debitum ante Deum maximum exiſtit? Sed ad hoc propoſitum quæ faciant, dicere plura mihi non conuenit. Quin imo iſtis vniuerſalem Theoricam, Phyſicæ ac Chirurgiæ originem, ac morborum omnium cauſſam concludamus. Poſt quam generalem comprehenſionē libri ſequentes plus informationis ac intelligentiæ cōferent in ſingulis præcipue capitulis ſeorſim. Et cum iſtarum rerum declaratio ſingularem Philoſophiam expoſcat: locis illis, volente Deo, qui & iam nobis ſua gratia alluxit, finiam, voſque adhortabor, ex iſta Philoſophia vt medicinam illam cognoſcatis: vt nimirum in medicina cōplecatur omne illud, quod in ipſam Deus contulit. *Dixi.*

Epilogus ad Doct. Ioachimum de Wadt.

Sic ergo intermittere non potui, Excellentiſſ. Domine de Wadt, quin primum meorum Paramirorum operum librum producerem. In quo diurnis nocturniſque laboribus id ſtegi unicum, ut auditores rei Medicæ diſcurſu iſto meo inſtruerem ac in[illegible]m. Ex quo fructus plus emerget, quam nunc opinamur. Non deerunt autem qui meam in his ſuperbiam ac ambitionem accuſaturi ſint. Arguent nonnulli furorem. Qui iam inſcitiam culpabunt. Sed hoc unum ipſis obtendo: quantum in arte quiuis nouit, tantum de Theophraſto iudicat. Qui in Philoſophia corruptus eſt: is hunc Monarchiæ inidoneum ſeſciat. Qui in Medicina humoriſta eſt, is Theophraſtum nunquam [illegible] exornabit. Qui in aſtronomia erro eſt, is mea dicteria omnia nullo loco habebit. Intricatam, nouam, miram, inauditam dicunt eſſe meā Phyſicam, Meteoricam, Theoricam, Practicam. Quomodo vero non videar mirabilis ei, qui ſub ſole nunquam ambulauit? Me quidem non terret multitudo aſſeclarum vel Ariſtotelis, vel Ptolomæi, vel Auicennæ. Maleuolentia me terret potius, quæ vbique nunc gliſcit: velut & iniuſtum ius, ritus, ac ordo ſeu conſuetudo (vt vocant Iuriſprudentiæ. Cui donum datum eſt, is illud habet. Qui vocatus non eſt, hunc vocare, meum non eſt. Deus autem nobiſcum ſit, protector & conſeruator noſter in æternum. Vale.

DE MORBORVM VTRIVSQVE PROFESSIONIS ORIGINE, & cauſſa, Aureoli Theophraſti Paracelſi ad D. Ioachimum Vadianum Medicum.

LIBER TERTIVS PARAMIRI.

Ad Lectorem.

QVanquam magna mihi quieti temporis penuria ſit, perite & benigne Lector, nemoq́; quid conferat, prodeat: nihilominus tamen, cum præſens mihi ſit excellens Dominus Ioachimus Vadianus, Medicinæ Doctor, ac vrbis ad S. Gallum Conſul ac Phyſicus, præterire, prout conueniebat, non potui, quin generalem Theoricam vtriusque medicinæ ex mea ipſius experientia conderem ac conſcriberem. Etſi vero eandem non ſine magna diligentia pridem Baſileæ incoaſſem, fore ſperans, vt certo multis vſui ea eſſet: (licet, veritate prodeunte, multi continuo ac ſæui trucesq́; venti ſurgere plerumq́; ſoleant) magis tamen magisq́; indies credidi hoc me comperturum, vt, qui amarent animam, corpus quoque diligerent, quiq́; parcerent animæ, eandem & corporis rationem haberent. Sed valde aduerſus huius meæ ſententiæ euentus fuit. Hic ſe ventus ingeſſit prærapidus. Ideoque te attentum velim, candide Lector. Caue autem, ne quicquam ex primo, ſecundo, tertioue capite illico iudicii facias: ſed lectionem potius ad finem vſque continua, idq́;, quod tam paucis pagellis comprehendo, cum tua ipſius experientia confer. Nihil te iſti moueant, quos hic tango ac taxo. Trutina ac æſtima ſingula, lance æqua, nullius fauore ac amicitia corruptus. Nam plures etiam (iuuante gratia diuina) libri deinceps prodibunt, ſuper hoc ipſum fundamentum exſtructi, qui voluptatis plus tibi conferent. Hoc agnoſce & diſce. Dab. ad S. Gallum die 15. Martii An. ſalutis 1531.

THEO-

THEOPHRASTI AB HOHENHEIM DE CAVSSA ET Origine morborum.

LIBER TERTIVS.

TRACTATVS TERTIVS.

Ecquis vero Philoſophorum, circa res naturales verſantium, non in riſum effundatur, dum videat, Medicos illorum plurima, & maxime neceſſaria oblitos eſſe ac omiſiſſe, quæ ex Philoſophiæ fundamentis eruta, in ipſis quoque doloribus ac morbis præſentia ſeſe exhibent? Hæc tamen illi vniuerſa tranſiliunt: ac id vnũ agunt, vt hamum captandæ pecuniæ exponant, aut ſuas cum ruſticis ac laicis diſputatiunculas vrgeant, cum tamen ipſis Philoſophis propter commune ipſorum ſubiectum diſputationem intentare potius conueniebat. Qui quamdiu cum Philoſophia non faciunt: tamdiu, quodnam verum ſubiectum habeāt, ignorant. Porro autem, quia cum Philoſophis non conſentiunt, nec cum his mutua concertatione pugnare audent: ob id perſuaſum vobis ſit, erronea ac fruſtranea eſſe, quæcunque ipſi tractant ac moliuntur. Admodum enim probroſum Medico ſit, vocari Medicum ac eum ſe profiteri, qui tamen Philoſophiæ ignarus ſit ac imperitus. Ex quo quanti errores oriantur, ex ſequẽtibus vobis dilucide patebit. *Medicus ἀφιλόσοφος nihili.*

Etſi antecedens quoque Liber de cauſſa & origine morborum conditus & inſcriptus ſit: tamen vnum adhuc reſtat præter ſuperiora, quod & ipſum cauſſæ vim habet, & morbos varijs modis gignit. Id vos probe intelligere, & ex ipſa Philoſophia accurate trutinare operæ pretium eſt, nimirum, res vniuerſas tres ſubſtantias continere. Iam vero in tribus illis eſt quędam egeſtio, ſtercus aut excrementum. Nihil enim alimentũ pręſtat, quod non ſtercus aliquod ac excrementum ſuæ digeſtionis in ſe cõtineat. Hoc vero articulatius ita intelligendum eſt. Res vniuerſæ, quæ aut ſunt aut creſcunt, eæ in ſeipſis proprium ſtercus aut merdam continent. Iſtiuſmodi ſicut in homine ſunt: ſic in re qualibet etiam per ſe. Idem in principio quoque de tribus primis corporis ſubſtantijs dictum eſt. Hoc vero iam porro de trium illorum primorum morbis explicat, nimirum quid egeſtio, ſtercuſue ac excremẽtũ in nobis gignat. Hoc intellecturi, nihil moueami iſto, quod veteres talia obticuerunt. Nam hæc cauſſa huius eſt, quod in omnib. rebus nihil intellexerunt. Quid mirũ ergo, ſi nec *Alimentum nullũ ſine excremento.*

in hoc perfectiora aut accuratiora tradiderunt? Iam ergo porro ex Philoſophia expromam, quod a vobis hic intelligi velim. Scire autem debetis, Omnia creſcere ac viuere, ac ob id cibo alimẽtoq; opus habere. Quod ſi ergo, vt edant, opus habent; ventriculum quoq; & eius virtutem habeant, neceſſe eſt. Hinc iam conficitur, quod illa æque ac homo tam pura quam impura edant. Sua tamen non vt homo emunctoria habent: ſed quod edunt, hoc intus retinent. Bonum a malo ſeparatur, & in alimentum eius rei conuertitur. Malum ſecedit ex illa anatomia, ſuamq; peculiarem anatomiam habet, ac ipſummet quoque in re iſta permanet. Sic in re iſta ſtercus ac ſimul nutrimentũ retinetur. De hoc ſtercore, quod ita in nutrimento relinquitur, iam diſſeram, pleraque tamen ad ipſam Philoſophiam reuocans.

Alimento egent, quæcunq; viuunt.

Huc autem quod ſpectat, ſcitote, nutrimentum id ad ſtercus ab homine ſimul ac vna edi bibique. Ex quo conſequitur, naturam hominis id inuicem ſeparare, nec coniunctum in ipſo relinquere. Sed quia duplex eſt, ideo duo quoque fiunt, hoc eſt, *Natura* & *Stercus*. Quanquam hominis ventriculus hæc duo non ſeparet. Nam ſuum ſaltem ſtercus a puro ſeparat, non vero rerum naturalium ſtercus. Id enim cum nutrimento ita vnitum eſt, vt vnitionis huius ſeparandæ vim ac poteſtatem ventriculus non habeat, ſed officium hoc ventriculo ſubtiliori, qui eſt in meſaraicis, in hepate, in renibus, in veſica & inteſtinis &c. mandat. In his ventriculis illa ſtercora ſeparantur. Vnde colligite, ventriculum noſtrum, hoc eſt, primum ventriculum, gulæ continuum, id ſaltem dirimere ac ſeparare, quod putreſcit & non putreſcit, quod comminuitur, & non comminuitur. Iam vero nihil comminuitur aut frangitur, quam quod caro non eſt, non eſt medulla, non os. Quare quicquid homo non eſt, ſterc⁹ eſt. Quod homo eſt, ſtercus non eſt. Stercora autem iſtarum rerum, non ſunt ſtercora hominis. Sic etiam non franguntur, non homo ſunt. Quare intra hominem manent, ac exſiſtunt. Ideo ſunt coctilia.

Ventriculus quid ſeparet.

Sic ergo quia in homine inſunt, quæ ineſſe in eo non decebat, quæ ipſius ſtercus non ſunt, nec ipſe homo ſunt, ſed rerum naturalium ſtercora exſiſtunt, id eſt, cibi potuſque, ſicut prædictum eſt: ideo deſcribi opus eſt, quidnam nutrimenta illa in corpore agant ac moliantur. Hæc autem cur peregrina & mirabilia ſint, imperitia id eorum facit, qui iſta admirantur. Iam vero morbi illi, qui ita gignuntur, alij ac diuerſi ſunt ab ijs, de quibus in primo libro dictum eſt. Quanquam hoc verum maneat, quod omnia ſtercora in tribus illis ſubſtantijs ſint & maneant, æque ac alia, ab alijs tamen ſeparata & diſtincta tantum, quantum diſtinguuntur homo & ipſius ſtercus, ſicut ſuo loco demonſtratur. Sic etiã inter ſeſe diſtinguuntur,

tur morbi, qui ex homine gignuntur, ab ijs, qui ex ſtercore fiunt, diſcrimine plane eodem. Ita vt longe aliud ac ſingulare in his morbis ex ſtercore intelligendum veniat.

Et quanquam ſcriptores veteres cum ſuis aſſeclis, choleram, phlegma, Melancholiamq; valde ſpecioſe pro cauſſis morborum producant: quia tamen iſta, ratione & fundamento carent, quis eadem magnopere curet ac æſtimet? Iſta dum comẽntantur & efferunt, haudquaquã ipſius Philoſophiæ fundamenta conſulunt, vt nimirum inde videant, ſe cum ſuis humoribus locum tueri minime poſſe. Cogitate nimirum ſedulo, quibus momentis iſtud probare poſſint, quod ex phlegmate, Melancholia, Sanguine, ac Cholera iſtiuſmodi generationes fiant: cum tamen tales naturę in illis non exſiſtant. Quo vero pacto aliquid ab alio tale fiet, quod ipſum tale non eſt? Huiuſmodi morbi ſunt *Calculus, Arena, Bolus, Viſcus*. Iam de veſtris humoribus vos amabo explicetis nobis, quomodo vel *Calculus, Arena, Bolus* ac *Viſcus fieri queant*, cum horum nihil in principio exſiſtant? Si omnino in homine calculus, arena, &c. fieri debet, tum hæc illi ineſſe debent, vnde generantur. Si non inſint: certe non fient, quod non ſunt. Etſi vero pro confirmandis his, multis inductionibus, extra quidem 4. humores, inſtent: fundamentum tamen ac rationes eorum in hoc æque infirmæ ſunt ac nutantes, ceu ſunt in alijs omnibus. Hic nodus eſt. Quod ſi pro Poetis Philoſophi, pro Canonicis Anatomici, pro nugatoribus veraces illi eſſent: tum certe in harũ rerũ morbis, extra quẽ humanã conditionem naturãq; æſtimandis multo rectius & ſanius procederent. *Humores non ſunt cauſſa morborũ.*

Vos autẽ contra ſcitote, corpus ſcil. hoc, quod huiuſmodi morbos gignit ac profert, eſſe multiplex: nimirũ calculũ, arenã, bolũ & viſcũ. Hæc 4. rerũ naturaliũ 4. ſtercora ſunt. Et omnia nutrimenta, quę res naturales edunt bibuntq;, quatuor hęc genera ſequũtur, vt aut calcul⁹, aut arena, aut bol⁹, aut viſcus. Omnia vero poſtremo ſunt coagulatio, h. e. vltimum eſſe: ſeu, poſtremo vniuerſa calcul⁹ fiunt, hæc eſt coagulatio. Primũ autẽ demonſtrandũ eſt, ſtercora vltimã ſuã materiã in calculo habere. Id, ita fit. Hominũ ſtercora in vltima ſua materia habẽt putrefactionẽ. Rerũ naturaliũ vltima materia eſt coagulatio. Hæc iã ſibi inuicẽ aduerſa ſunt. Nã hominis digeſtio ſua habet emunctoria. Ex his quicquid ſecedit, vi putrefactionis excernitur. Ea ſibi ipſi ſuſcitat virtutẽ expulſiuã. Nam virtus expulſiua in ſtercore ac excremento conſiſtit, non in hominis natura. Illa vero in reb. naturalibus minime ineſt. Talia itaq; ſi ſunt, ſunt coagulatiua: idque hac de cauſſa, quod nutrimenta ſua ſumant a ſui ſimilibus. Plantago enim edit plantaginem, acorus acorum, & ſic de ceteris. Iam vero in huius nutritionis principio omnia in coagulatione ſunt: eaque ſe reſoluit in nu- *Nutrimentum ſui ſimile eſt.*

trimentum. Quare illud, quod non digeritur in hoc, a quo editur, in coagulationem eius redit, ex quo prouenit. *Reſolutio duplex.* Iſta enim reſolutio ex coagulatione abit: quæ duplex eſt. Vna, quæ nunquam coagulatur, hæc eſt nutrimentum. Altera, quæ coagulatur: Hæc eſt ſtercus. Nam veluti in homine, quod homo non eſt, fit ſtercus: ſic etiam hic. Quare reſolutio multiplex eſt, in forma calculi, in forma arenæ, in forma boli, in forma viſci. Ex quatuor his fiunt calculi, arenæq́; : quæ vocari debent vltimæ materiæ ſtercoris nutrimenti, hoc eſt, in rebus naturalibus. Hæc vltima materia duobus modis explicatur. Vno per ſeipſam in Macrocoſmo. Altero per hominem in ſeipſo, hoc eſt, in illis morbis, de quibus hic Liber tractabit. Vltima materia eorum, quæ per ſe fiunt, ſunt lateres terræ. Nam hæ res omnes edere opus habent. In principio autem tantum viſcus eſt: huius tamen naturæ, vt, quamprimum extra corpus eijciatur, coaguletur. Quatuor elementa id exturbant: non res creſcentes. Res etenim creſcẽtes in ſeipſis ſe ſuſtinent. Scitote ergo, id, quod areſcit, ſterc⁹ in ſe habere: quod ſecedit, nutrimentũ eſſe ſine ſuo corpore. Qui lignum præparat, ex eo Duelech facit. Qui parat herbam, ex ea Alabaſtrum & ſimilia condit. *Duelech, eſt lapis ſpõgioſus.* Hæ ſunt vltimæ materiæ ſtercoris rerum naturalium. Omnino enim quod ardet, in ſe ſulphur continet. Si cinereſcit: ſalem habet. Si effumat, Mercurium habet. *Arſora ſulphure: cineratio a ſale: effumatio a Mercurio.* Iam, ſi hæc tria continet, ſimilia horum quoque excrementa habet: non vſtilia, ſed calculoſa: non effumantia, ſed coagulata: non cinereſcentia, ſed in forma conſiſtentia. Hoc ita intellige: ſi lignum cinerem, cinis ſalem, ſal lapidem reddit: tum hoc ſcitote, quod Mechanicus in corpore iſta ita conſtituat, & ſuam vltimam materiam in corpore manifeſtet. Quis ruſticorum in ligno videt oleum? Nemo. Quis in lapide aquam quærit? Nemo, præter vnum Medicum. Sic viciſſim etiam in eo quæret, quod non eſt, vt ſit; hoc eſt, in oleo lignum, in aqua lapidem. Hæc iam eſt Philoſophia adepta ſagax.

Morborũ tartareorum 4. genera. Vt ergo comprehenſum eſt, horum genera 4. ſunt: *Calculus, Arena, Bolus, Viſcus.* Quatuor hæc in corpore quæri neceſſe eſt, h. e. in nutrimẽto. Nutrimentum enim corpus eſt. Quod ſi ergo in corpus ingrediũtur, ibidẽ naſcuntur, prout ſpiritus operatur, qui eius loci Mechanicus eſt, h. e. faber iſtarũ rerũ. Hic ergo Liber in ſuo genere de Tartaro merito inſcribitur. Quælibet enim vltima materia rerum naſcentium, ſi in corpore ſeparantur, Tartarus vocatur. Vnde Tartarus etiã, lapis ſeu calculus, arena, bolus, & viſcus cum eſt, tum vocatur. Proprius ergo de Tartaro iã Liber ſequitur, quomodo is nimirũ cũ ſuis ſpecieb. intelligend⁹ & accipiẽd⁹ ſit. *Tartarus quid?* Quib. hactenus concluſum eſt, quod Tartarus ſaltẽ ſit excrementũ cibi potuſq́; per ſe, qui per hominis ſpiritus ita coaguletur. Quæ excrementa,

niſi

niſi cum propria ſua expulſiua virtute commiſceantur,& in permixtione eijciantur,tum ex illis id generatur,quod deinceps tradetur. Sic nos tartarum & edimus, & bibimus: qui in nos ingreſſus,niſi cum excrementis noſtris permiſceatur,& cum mole illorum excernatur,in corpore reſtes manet. Vnde deinceps multiplices morbi emergunt,modis quidem plurimis, qui tamen hactenus nec a priſcis nec modernis medicis explicati ſunt,non quidem ex ipſorum inuidia & maleuolentia,ſed ex inſcitia potius & ignorantia.

Tartarus cum externis rebus aſſumitur.

Deinceps vero primo ſciendum eſt, quomodo tartarum aſſumamus in leguminibus,vt hardeo,piſis,&c. Nam iſta omnia in ſe tartarum habent.Certum eſt autem,tartarum fieri ex mucilagine ſeu limo eorum, quem reddunt, ac ipſorum craſſa ſubſtantia, quæ ex ſola vltima materia gignitur, hoc eſt, ab eo quod dulce eſt.Quare omnes quoq; eſcæ , quæ cum mucilagine coquuntur,aduerſus calculum exhibentur.Quod ſi vero per coctionem viſciditas adimitur, tum in eo frangitur,quod materia illa cum excrementis aliis ſecedit, quæ alias adhæreſcere & agglutinari ſolet. Sic ergo Bitumen,viſcus,mucilago,gluten leguminum nihil aliud eſt, quam materia ſtercorum, quæ in corpore in lapidem aut arenam abit,quoties in vltimam ſuam materiam vertitur.Æque&de lacticiniis pſuaſum habete. Iſta bolarem materiam, id eſt,argilloſam ſuppeditant. Hoc ita accipite: Lacticinia omnia bolum in ſe continere. Ex bolo fit tartarus,niſi cum excrementis aliis exturbetur. Sic & carnes & piſces bolum in ſe habent. Scitote ergo, legumina ſtercora ſua reddere viſcoſe: piſces autem & carnes,& lacticinia bolarice,hoc eſt,argilloſe. Ex his duobus duo iam ſtercora attendite. Præter hæc ex cibis tartara alia nulla gignuntur, quam tartarum boli, & tartarum viſci, vna cum ſuis ſpeciebus, prout legumina, carnes, frumenta,herbæ,&c.ſeparantur.Caules enim,radicesq; ac frumenta ſub leguminibus comprehenduntur & intelliguntur.Medicus ergo in præſcribenda diæta iſtiuſmodi morborũ hanc nauare operam debet, vt tartarea iſta genera & ſtercora cum putrefactionibus & excrementis ventriculi,eorumq; expulſiua virtute commiſceantur. Extra enim hanc præparationem , alia via regimen ac diæta minime præſtitui poteſt. Nec enim abſtinentia quicquam facit. Tum nec ſeparatio vllibi eſt,præterquam in homine.

Tartarus ex qua materia.

Tartarus ex comeſtibilibus.

Similiter & in potu vini aut aquæ, aut quicquid potus nomine venit, duplicia excrementa habemus. Primo autem ſciendum eſt,potus eos, qui ex fructibus arborum, vt pyris pomiſq; parantur, vino ac aquæ comparari.Cereuiſia autem, & quicquid ex leguminibus extrahitur,vtrumq; in ſe tartarum habet, tam leguminũ,quã ipſius aquæ,vnde paratur.Ideo-

Tartarus ex potulentis.

Cereuiſia tartarum duplicem gignit.

que iſtiuſmodi potus correctionem ſuam in eo habent, quod cito permeent aut perfluant, nec diutius in corpore morentur. Et quo digeruntur minus, eo melius. Fortis enim digeſtio cita ad generandum calculum operatio eſt: minus autem, quæ leuis eſt. Nulla enim vnquam leuis digeſtio aut calculum aut tartarum peperit. Digeſtiones autem calidæ ac validæ tam ſunt rapidæ & fundamentales, vt nihil prætermittant, quod non ſeparent. Et hoc in cauſſa eſt, cur in vno homine tartarus magis reperiatur, quam in altero, prout nimirum in illis locis digeſtionem cum ſeparatione fortiorem imbecilliorem ue habent. Ceterum de huiuſmodi ægro, ſcitote, in eo tartaros duos eſſe, qui ſecundum regionis illius naturam ac conditionem denominantur. Vnde perſæpe accidit, vt medicina quædam in hac regione, alia in altera ad iſta tartari genera conducat: in alia vero minus. Huius cauſſa eſt multiplex proprietas vinorum ac aquarum, quæ regiones iſtæ proferunt ac gignunt.

Tartarus quando magis, quando minus gignatur.

Tartarus cur in alijs paucior, in alijs vberior.

Tartari varietas ex varietate rerũ.

Porro vero conſpicitis, quomodo in vino tartarum, in aqua lapis viſcoſus gignatur: quæ interdum per ſeipſa ſecedunt, & vaſis adhæreſcunt: interdum minus. Vtcunq; tamen ſeparentur, verum tartarum ſemper in illis remanet, nec elicitur aut extrahitur vnquam. In rebus eſilibus id quidem non fit: ſed tantum in potabilibus, quæ ſimul & copiam excrementorum habent, & ad ea retinēda nimis infirmæ exſiſtunt. Vnde fit, vt a ſeipſis ſeparentur. Iam vero genus aliud in vino, aliud in aqua hæret. Sic & eorum vltimæ materiæ a ſe inuicem diſtinctæ ſunt. Quod autem hic calculus, illic arena generetur: id vniuerſum ex conditione & natura, illius regionis prouenit, ita vt vtraque præſto ſint, calculus & arena. Tum & multoties calculus cum excrementis eiicitur, cum arena maneat: & contra, eliditur arena, relicto calculo. Idem & in hac regione fit, in illa minus. Innumeri enim & diuerſiſſimi ſunt homines, in quibus calculus, id eſt tartarus gignitur: in quibus omnibus peculiares ac diuerſæ naturæ ſeu generationes reperiuntur: ſicut ſuis capitulis declarabitur.

Rari ſine tartaro.

Tartarum ergo bibimus cum vino, cum aqua, cum ſuccis arborum. Qui niſi a digeſtione imbecilla excernatur & non ſeparetur, impoſſibile eſt hominem reperiri quenquam, qui tartaro non affectus aut grauatus ſit, quocunq; corporis loco id fiat. Quod ſedulo attendendum eſt.

Idem etiam de natura coagulationis, indurationis, formæ, ſpeciei, &c. cenſendum eſt, quod gignantur nimirum pro conditione alius loci ciborum ac potuum. Sic enim contingit, Heluetium calculo Norimbergenſi aut Weſterburgenſi corripi, ex illorum locorum leguminibus ac frumentis. Sic hæ nationes viciſſim calculum Helueticum ſentire poſ-

ſunt

ſunt ex horum lacticiniis. Idem etiam de Sueuis, Bauaris, Alſatis, Francis, &c. verum eſt, prout hi illorum potibus vtuntur. Sic etiam extraneus, qui peregrinatur in Luſitaniam, in Apuliam, in Angliam, in Sueciam, &c. ſi is deinde in Germania reſideat, ſeparationem lapidis, quæ multis annis dilata eſt, ſucceſſu temporis ſentire poteſt.

His iam Tractatum hunc primum claudamus, poſtquam abunde ſatis definiuimus, quomodo nimirum tartarum forinſecus aſſumamus, nec ipſum ex nobiſmet ipſis gignamus, vt ex prædictis patet. Ideoque de generatione calculi qui ſentiunt aliter, in aperto errore verſantur ac ignorantia. Leuis fundamenti indicium id eſt, quod nutrimentorum ac hæc conſequentium excrementorum naturam ignorantes ſtatuunt, ciborũ ſubſtantiam viſcoſam tartari cauſſam exſiſtere: nec tamen, quæ & quid iſta viſcoſitas ſit, quiue aut quando aut vnde calculus gignatur, addunt. Nec enim id ſatis eſt dicere, terram arbores gignere, & parere herbas: ſed id addendum eſt, qua ratione, quo modo: illud vel ruſticis exploratum eſt: ſed medici de terrenis cognitio altior & perfectior eſſe debet. Quin & coagulationem ponis: ſed quid ea ſit, ignoras. Calorem quidem aliquem producis: ſed vnde calculus oriatur, & quidnam potiſſimum ſit, id omittis. Hæc omnia tuæ ſtoliditatis & inſcitiæ argumenta ſunt: ſicut eam vbiuis locorum prodis, dum in principiis medicinæ te probe nondũ verſatum eſſe profiteris. Damnum vero temporis ſit, quod iſtis nugis impendatur: quibus te comprimis dignum facis.

De tartaro errores nonnullorum.

TRACTATVS SECVNDVS.

LIBRI III.

CVm rerum naturalium ac plantarum alimentum ex reſolutis lapidibus, in quas deinde iterum coagulantur, trahatur: ſciendum primo eſt, quod e lapidibus oritur (velut id Philoſophia demonſtrat, nec probare huius loci eſt) in lapides iterum degenerare, per nimis celerem & ſubtilem calorem digeſtionis, quæ ipſa res huiuſmodi ſeparat, non autem gignit. Nec enim ea lapides gignere poteſt, cum lapis non ſit. Vbi vero lapides ſunt: ibi ſeparare poteſt. Facta iſta ſeparatione a nutrimento & excrementis: tum in operationem ſuam procedunt, prout ſe ſpiritus ille habet, qui ſpiritus ſalis eſt, & originem ex excrementis accipit: alius nimirum abit in lapidem ſolarem, & cinerem; alius in lapidem alium, & aliam formam cauſſamq; : vt planius in ſequentibus docebitur.

Quo quid conſtat, in id redit.

Ex hoc iam perſuaſum habete, ſpiritum ſalis ipſa tartara coagulare & formare. Coagulationem hanc & formationem inſtituit ſecundum

Tartara coagulat ſpiritus ſalis ſolus.

locum, in quo verſatur. Ineſt enim in toto corpore. Sic etiam ſpiritus ſulphuris: ſic etiam ſpiritus Mercurii. Hi autem nihil negotii habent cũ hiſce excrementis & morbis tartareis. Nec enim iis quicquam addunt aut demunt: nihil ſeparant, nihil formant. Solus ſalis ſpiritus id præſtat: Qui quoniam materiam lapidis inuenit, in eam operatur velut calor ſolis: cui ſpiritus ſalis ſimilis exſiſtit. Is ſi mucilaginem aut viſcum reperit, tum exſiccat. Et quicquid in coagulatione eſt, id ipſum fit, pro officio eius. Quia vero illa non eſt ſpiritus ſalis: ideo materias lapidales in lapides mutare nequit. Sic & de ceteris lapidibus. Nullus enim eſt, hoc qui ius teneat. Solus ſalis ſpiritus lapidalem materiam in lapides conuertit, hoc eſt, in vltimam ſuam materiam deducit. Documentum in cibis etiam eſt. Hos nullus calor, nullus ignis, nulla digeſtio in ſuam materiam vltimam deducere poteſt, præter ſolus ventriculus hominis, qui hanc poteſtatem habet. Ob id multi errores in arte Vulcania committuntur, quibus non recta via, vltima materia deducitur.

Tartarus ex quali materia.

Multi ſunt, qui putrefaciunt: nec tamen ob id ea via vltimæ materię eſt, verum illa aberratio eſt. Ideo illud non corporis calor præſtat: ſed ſpiritus ſalis. Is qualis ſit, ſolus philoſophus cognouit, minime Medicus. Hæc ergo cum taliter Philoſophia doceat, quibus ipſum quoque Medicum acquieſcere fas eſt: propterea iſta hic omitto, & vlterius ad ſeparationem me confero, quomodo ea in ſequentibus fiat, ac vt ex ea genera tartari oriantur, & qua ratione per ſpiritum ſalis eo reducatur.

Tartari generandi ratio & modus.

Principio, quicquid edimus ac bibimus, id os accipit. Hoc vero aliter non retinet os, quam infundibulum: in quod quicquid effunditur, in ſubiectum dolium defluit. Hæc vero per os facta permeatio inanis nõ eſt: ſed & ipſum os tartarum aliquem retinet: quia nimirum in ore calor eſt digeſtionis & non cõplexionis, nec Elementorũ, nec humorũ, ſed ſolius digeſtionis. Calor digeſtionis virtus alia eſt. Alteri⁹ enim caloris officium eſt potius & maius. Quare quicquid in os ingerimus, id non minus in digeſtione eſt, ac ſi eſſet in ventriculo. Poſſibile eſt os edere, & id in ſe continere, nec quicquam in ſtomachum abſorbere, præterquam id, ꝙ in ore digerit'. Nam in ſtomacho edere, ruſticum eſt alimentum: edere autẽ in ore, nutrimentum nobile exſiſtit. Qui in ore edunt, non cacant. Cacant autem, qui in ſtomacho edunt. Illi tamen in ore edentes, mingunt. Ideoque ſanctorum multi ſe ſuſtentarunt: cum tamẽ putarent homines, ipſos, quia ſtercora non redderent, nihil quicquam ediſſe: cum tamẽ os vnum toti alendo corpori ſatis ſit. Sic ergo virtute iſta os digerit, & naturale excrementum ſeparat. Hoc vero, quia, vbi adhæreſcat, non inuenit: dentibus agglutinatur. Cetera enim os conſtituentes partes, vt fauces, lin-

Edere in ore & edere in ſtomacho quid?

lingua, vuula, gingiua, humidiores & glabriores ſunt, quam vt id ipſis adhærere queat. Sic ergo in dentibus tartarus gignitur. Nec a potu ſolo: ſed & a cibo, prout eius natura ac conditio eſt. Quod ſi vero in ore per maneret quædam concauitas & capacitas eſſet: tum id in plura genera faceſſeret, nec in ſolum abiret tartarum, prout plura etiam genera inueniuntur. Quæ formæ ad coagulationes propter lubricitatem loci fieri minime poſſunt.

Tartarus cur faucium partibus non adhæreſcat.

Quare in ore nihil aliud fit, quam prima ſeparatio excrementi naturalis dentibus adhæreſcentis. Vnde poſtea ſequuntur putrefactiones gingiuarum, exeſiones dentium, dolores & cruciatus, & ſimilia, nimirū ex natura acrimoniæ, quæ tartaro cuilibet addita eſt. Ideoque paroxyſmum dentium ex tartaro cum paroxyſmo calculi in vaſis conferre debes, ſicut plura de his in peculiari capite.

Tartari dentalis effectus.

Tartari natura acris.

Illud ergo ex ore porro in ſtomachi os deriuatur. Vbi hoc ſciendū eſt: id q. deſcendit, non illico ac in momento in fundum ſtomachi illabi. Sed in ore ſtomachi alia digeſtio intercidit, ſimilis illi, quæ in ore erat. Vbi hoc accidit, vt in iſto nihil minus tartarus adhæreſcat, ac in dētibus. Materia enim, ex qua conſtructus eſt ſtomachus, hanc naturam & aptitudinem accepit, vt tartaram concipiat, & eius adhæſum admittat. Quo facto, morbi ſingulares oriuntur, velut ardor gulæ, anguſtia diaphragmatis, ac compreſſiones torturæq; aliæ. Quin & paroxyſmi oriuntur, paroxyſmis calculi ſimiles. Hoc loco repetendum eſt, fieri perſæpe, vt per aſcendentes e ventriculo cibi vaporem ac fumum talis quoq; tartarus gignatur. Veluti, cūm vinum deſtillatur, tartarus adeo ſubtilis eſt, vt vna aſcendat. Iſta enim via non eſt ſeparandi eius vltimam materiam excrementi. Ideo is vna ſimul tranſuolat. Attamen, ſi alia & vera induſtria adhibeatur, tum tartarus in vino ardente ſeparatur, non ſecus ac in vino alio: quem deinde ſpiritum vini vocant, qui vini tartarus eſt: id eſt, tartarus vini eſt, qui cum excrementis reſiccatus eſt. Is ita generatur. Quare ſi id in ſtomacho fiat, vt ebulliat, ac tartarum eleuet, tum in opificio iſto plus acrimoniæ aſciſcit. Vnaquælibet enim res deſtillata ac digeſta in ſua natura acuitur. Iam vero dolor ſeu ardor gulæ multis a cauſis fit. Aliquando enim eſt calcinatus tartarus, aliquando ſal, & ſimilia alcalia, prout eorum natura ſe habet. Hæc omnia gignit ac fabricat natura, ipſo homine nihil ineptius. Vnde deinde magnitudo & multitudo dolorum emergit, ſi ita ardeant ac ebulliant, velut ab aqua calx. Fit etiam ſæpe, vt æſtuatio huiuſmodi in ſtomachi ore aut a cibo, aut a potu, aut a ſale inducatur: quæ omnia probe notanda ſunt. Cū enim tartarus vni° naturæ ſit: vniformem etiam paroxyſmum concipit ab ingeſto cibo,

Tartarus in ore ſtomachi.

Tartari ſtomachici [illegible]

Tartarus ex eleuato vapore.

Deſtillatio omnia acriora reddit.

Ardoris gulæ cauſa.

DE MORBORVM VTRIVSQVE PROFESSIONIS ORIGI-ne, & cauſſa, Aureoli Theophraſti Paracelſi ad D. Ioachimum Vadianum Medicum.

LIBER TERTIVS PA-RAMIRI.

Ad Lectorem.

QVanquam magna mihi quieti temporis penuria ſit, perite & benigne Lector, nemoq́;, qui id conferat, prodeat: nihilominus tamen, cum præſens mihi ſit excellens Dominus Ioachimus Vadianus, Medicinæ Doctor, ac vrbis ad S. Gallum Conſul ac Phyſicus, præterire, prout conueniebat, non potui, quin generalem Theoricam vtriusque medicinæ ex mea ipſius experientia conderem ac conſcriberem. Etſi vero eandem non ſine magna diligentia pridem Baſileæ incoaſſem, fore ſperans, vt certo multis vſui ea eſſet: (licet, veritate prodeunte, multi continuo ac ſæui trucesq́; venti ſurgere plerumq́; ſoleant) magis tamen magisq́; indies credidi hoc me comperturum, vt, qui amarent animam, corpus quoque diligerent, quiq́; parcerent animæ, eandem & corporis rationem haberent. Sed valde aduerſus huius meæ ſententiæ euentus fuit. Hic ſe ventus ingeſſit prærapidus. Ideoque te attentum velim, candide Lector. Caue autem, ne quicquam ex primo, ſecundo, tertioue capite illico iudicii facias: ſed lectionem potius ad finem vſque continua, idq́;, quod tam paucis pagellis comprehendo, cum tua ipſius experientia confer. Nihil te iſti moueant, quos hic tango ac taxo. Trutina ac æſtima ſingula, lance æqua, nullius fauore ac amicitia corruptus. Nam plures etiam (iuuante gratia diuina) libri deinceps prodibunt, ſuper hoc ipſum fundamentum exſtructi, qui voluptatis plus tibi conferent. Hoc agnoſce & diſce. Dab. ad S. Gallum die 15. Martii An. ſalutis 1531.

THEO-

THEOPHRASTI AB HOHENHEIM DE CAVSSA ET Origine morborum.

LIBER TERTIVS.

TRACTATVS TERTIVS.

ECquis vero Philoſophorum, circa res naturales verſantium, non in riſum effundatur, dum videat, Medicos illorum plurima, & maxime neceſſaria oblitos eſſe ac omiſiſſe, quæ ex Philoſophiæ fundamentis eruta, in ipſis quoque doloribus ac morbis præſentia ſeſe exhibent? Hæc tamen illi vniuerſa tranſiliunt: ac id vnū agunt, vt hamum captandæ pecuniæ exponant, aut ſuas cum ruſticis ac laicis diſputatiunculas vrgeant, cum tamen ipſis Philoſophis propter commune ipſorum ſubiectum diſputationem intentare potius conueniebat. Qui quamdiu cum Philoſophia non faciunt: tamdiu, quodnam verum ſubiectum habeāt, ignorant. Porro autem, quia cum Philoſophis non conſentiunt, nec cum his mutua concertatione pugnare audent: ob id perſuaſum vobis ſit, erronea ac fruſtranea eſſe, quæcunque ipſi tractant ac moliuntur. Admodum enim probroſum Medico ſit, vocari Medicum ac eum ſe profiteri, qui tamen Philoſophiæ ignarus ſit ac imperitus. Ex quo quanti errores oriantur, ex ſequētibus vobis dilucide patebit. *Medicus ἀφιλόσοφος nihili.*

Etſi antecedens quoque Liber de cauſſa & origine morborum conditus & inſcriptus ſit: tamen vnum adhuc reſtat præter ſuperiora, quod & ipſum cauſſæ vim habet, & morbos varijs modis gignit. Id vos probe intelligere, & ex ipſa Philoſophia accurate trutinare operæ pretium eſt, nimirum, res vniuerſas tres ſubſtantias continere. Iam vero in tribus illis eſt quędam egeſtio, ſtercus aut excrementum. Nihil enim alimentū pręſtat, quod non ſtercus aliquod ac excrementum ſuæ digeſtionis in ſe cōtineat. Hoc vero articulatius ita intelligendum eſt. Res vniuerſæ, quæ aut ſunt aut creſcunt, eæ in ſeipſis proprium ſtercus aut merdam continent. *Alimentum nullū ſine excremento.* Iſtiuſmodi ſicut in homine ſunt: ſic in re qualibet etiam per ſe. Idem in principio quoque de tribus primis corporis ſubſtantijs dictum eſt. Hoc vero iam porro de trium illorum primorum morbis explicat, nimirum quid egeſtio, ſtercuſue ac excremētū in nobis gignat. Hoc intellecturi, nihil moueami iſto, quod veteres talia obticuerunt. Nam hæc cauſſa huius eſt, quod in omnib. rebus nihil intellexerunt. Quid mirū ergo, ſi nec

P

in hoc perfectiora aut accuratiora tradiderunt? Iam ergo porro ex Philoſophia expromam, quod a vobis hic intelligi velim. Scire autem debetis, Omnia creſcere ac viuere, ac ob id cibo alimẽtoq; opus habere. Quod ſi ergo, vt edant, opus habent; ventriculum quoq; & eius virtutem habeant, neceſſe eſt. Hinc iam conficitur, quod illa æque ac homo tam pura quam impura edant. Sua tamen non vt homo emunctoria habent: ſed quod edunt, hoc intus retinent. Bonum a malo ſeparatur, & in alimentum eius rei conuertitur. Malum ſecedit ex illa anatomia, ſuamq; peculiarem anatomiam habet, ac ipſummet quoque in re iſta permanet. Sic in re iſta ſtercus ac ſimul nutrimentũ retinetur. De hoc ſtercore, quod ita in nutrimento relinquitur, iam diſſeram, pleraque tamen ad ipſam Philoſophiam reuocans.

Alimento egent, quæcunq; viuunt.

Huc autem quod ſpectat, ſcitote, nutrimentum id ad ſtercus ab homine ſimul ac vna edi bibique. Ex quo conſequitur, naturam hominis id inuicem ſeparare, nec coniunctum in ipſo relinquere. Sed quia duplex eſt, ideo duo quoque fiunt, hoc eſt, *Natura* & *Stercus*. Quanquam hominis ventriculus hæc duo non ſeparet. Nam ſuum ſaltem ſtercus a puro ſeparat, non vero rerum naturalium ſtercus. Id enim cum nutrimento ita vnitum eſt, vt vnitionis huius ſeparandæ vim ac poteſtatem ventriculus non habeat, ſed officium hoc ventriculo ſubtiliori, qui eſt in meſaraicis, in hepate, in renibus, in veſica & inteſtinis &c. mandat. In his ventriculis illa ſtercora ſeparantur. Vnde colligite, ventriculum noſtrum, hoc eſt, primum ventriculum, gulæ continuum, id ſaltem dirimere ac ſeparare, quod putreſcit & non putreſcit, quod comminuitur, & non comminuitur. Iam vero nihil comminuitur aut frangitur, quam quod caro non eſt, non eſt medulla, non os. Quare quicquid homo non eſt, ſterc9 eſt. Quod homo eſt, ſtercus non eſt. Stercora autem iſtarum rerum, non ſunt ſtercora hominis. Sic etiam non franguntur, non homo ſunt. Quare intra hominem manent, ac exſiſtunt. Ideo ſunt coctilia.

Ventriculus quid ſeparet.

Sic ergo quia in homine inſunt, quæ ineſſe in eo non decebat, quæ ipſius ſtercus non ſunt, nec ipſe homo ſunt, ſed rerum naturalium ſtercora exſiſtunt, id eſt, cibi potuſque, ſicut prædictum eſt: ideo deſcribi opus eſt, quidnam nutrimenta illa in corpore agant ac moliantur. Hæc autem cur peregrina & mirabilia ſint, imperitia id eorum facit, qui iſta admirantur. Iam vero morbi illi, qui ita gignuntur, alij ac diuerſi ſunt ab ijs, de quibus in primo libro dictum eſt. Quanquam hoc verum maneat, quod omnia ſtercora in tribus illis ſubſtantijs ſint & maneant, æque ac alia, ab alijs tamen ſeparata & diſtincta tantum, quantum diſtinguuntur homo & ipſius ſtercus, ſicut ſuo loco demonſtratur. Sic etiã inter ſeſe diſtinguuntur,

tur morbi, qui ex homine gignuntur, ab ijs, qui ex ſtercore fiunt, diſcrimine plane eodem. Ita vt longe aliud ac ſingulare in his morbis ex ſtercore intelligendum veniat.

Et quanquam ſcriptores veteres cum ſuis aſſeclis, choleram, phlegma, Melancholiamq; valde ſpecioſe pro cauſſis morborum producant: quia tamen iſta, ratione & fundamento carent, quis eadem magnopere curet ac æſtimet? Iſta dum comẽntantur & efferunt, haudquaquã ipſius Philoſophiæ fundamenta conſulunt, vt nimirum inde videant, ſe cum ſuis humoribus locum tueri minime poſſe. Cogitate nimirum ſedulo, quibus momentis iſtud probare poſſint, quod ex phlegmate, Melancholia, Sanguine, ac Cholera iſtiuſmodi generationes fiant: cum tamen tales naturę in illis non exſiſtant. Quo vero pacto aliquid ab alio tale fiet, quod ipſum tale non eſt? Huiuſmodi morbi ſunt *Calculus*, *Arena*, *Bolus*, *Viſcus*. Iam de veſtris humoribus vos amabo explicetis nobis, quomodo vel *Calculus*, *Arena*, *Bolus* ac *Viſcus fieri queant*, cum horum nihil in principio exſiſtant? Si omnino in homine calculus, arena, &c. fieri debet, tum hæc illi ineſſe debent, vnde generantur. Si non inſint: certe non fient, quod non ſunt. Etſi vero pro confirmandis his, multis inductionibus, extra quidem 4. humores, inſtent: fundamentum tamen ac rationes eorum in hoc æque infirmæ ſunt ac nutantes, ceu ſunt in alijs omnibus. Hic nodus eſt. Quod ſi pro Poetis Philoſophi, pro Canonicis Anatomici, pro nugatoribus veraces illi eſſent: tum certe in harũ rerũ morbis, extra q̃ dẽ humanã conditionem naturãq; æſtimandis multo rectius & ſanius procederent. *Humores non ſunt cauſſæ morborũ.*

Vos autẽ contra ſcitote, corpus ſcil. hoc, q̃ huiuſmodi morbos gignit ac ꝑfert, eſſe multiplex: nimirũ calculũ, arenã, bolũ & viſcũ. Hæc 4. rerũ naturaliũ 4. ſtercora ſunt. Et omnia nutrimenta, q̃ res naturales edunt bibuntq;, quatuor hęc genera ſequũtur, vt aut calculꝰ, aut arena, aut bolꝰ, aut viſcus. Omnia vero poſtremo ſunt coagulatio, h. e. vltimum eſſe: ſeu, poſtremo vniuerſa calculꝰ fiunt, hæc eſt coagulatio. Primũ autẽ demonſtrandũ eſt, ſtercora vltimã ſuã materiã in calculo habere. Id, ita fit. Hominũ ſtercora in vltima ſua materia habẽt putrefactionẽ. Rerũ naturaliũ vltima materia eſt coagulatio. Hæc iã ſibi inuicẽ aduerſa ſunt. Nã hominis digeſtio ſua habet emunctoria. Ex his q̃cq̃d ſecedit, vi putrefactionis excernitur. Ea ſibi ipſi ſuſcitat virtutẽ expulſiuã. Nam virtus expulſiua in ſtercore ac excremento conſiſtit, non in hominis natura. Illa vero in reb. naturalibus minime ineſt. Talia itaq; ſi ſunt, ſunt coagulatiua: idque hac de cauſſa, quod nutrimenta ſua ſumant a ſui ſimilibus. Plantago enim edit plantaginem, acorus acorum, & ſic de ceteris. Iam vero in huius nutritionis principio omnia in coagulatione ſunt: eaque ſe reſoluit in nu- *Nutrimentum ſui ſimilis eſt.*

trimentum. Quare illud, quod non digeritur in hoc, a quo editur, in coagulationem eius redit, ex quo prouenit. Iſta enim reſolutio ex coagulatione abit: quæ duplex eſt. Vna, quæ nunquam coagulatur, hæc eſt nutrimentum. Altera, quæ coagulatur: Hæc eſt ſtercus. Nam veluti in homine, quod homo non eſt, fit ſtercus: ſic etiam hic. Quare reſolutio multiplex eſt, in forma calculi, in forma arenæ, in forma boli, in forma viſci. Ex quatuor his fiunt calculi, arenæq́; : quæ vocari debent vltimæ materiæ ſtercoris nutrimenti, hoc eſt, in rebus naturalibus. Hæc vltima materia duobus modis explicatur. Vno per ſeipſam in Macrocoſmo. Altero per hominem in ſeipſo, hoc eſt, in illis morbis, de quibus hic Liber tractabit. Vltima materia eorum, quæ per ſe fiunt, ſunt lateres terræ. Nam hæ res omnes edere opus habent. In principio autem tantum viſcus eſt: huius tamen naturæ, vt, quamprimum extra corpus eijciatur, coaguletur. Quatuor elementa id exturbant: non res creſcentes. Res etenim creſcẽtes in ſeipſis ſe ſuſtinent. Scitote ergo, id, quod areſcit, ſterc⁹ in ſe habere: quod ſecedit, nutrimentũ eſſe ſine ſuo corpore. Qui lignum præparat, ex eo Duelech facit. Qui parat herbam, ex ea Alabaſtrum & ſimilia condit. Hæ ſunt vltimæ materiæ ſtercoris rerum naturalium. Omnino enim quod ardet, in ſe ſulphur continet. Si cinereſcit: ſalem habet. Si effumat, Mercurium habet. Iam, ſi hæc tria continet, ſimilia horum quoque excrementa habet: non vſtilia, ſed calculoſa: non effumantia, ſed coagulata: non cinereſcentia, ſed in forma conſiſtentia. Hoc ita intellige: ſi lignum cinerem, cinis ſalem, ſal lapidem reddit: tum hoc ſcitote, quod Mechanicus in corpore iſta ita conſtituat, & ſuam vltimam materiam in corpore manifeſtet. Quis ruſticorum in ligno videt oleum? Nemo. Quis in lapide aquam quærit? Nemo, præter vnum Medicum. Sic viciſſim etiam in eo quæret, quod non eſt, vt ſit; hoc eſt, in oleo lignum, in aqua lapidem. Hæc iam eſt Philoſophia adepta ſagax.

Reſolutio duplex.

Duelech, eſt lapis ſpõgioſus. Arſora ſulphure: cineratio a ſale: effumatio a Mercurio.

Vt ergo comprehenſum eſt, horum genera 4. ſunt: *Calculus, Arena, Bolus, Viſcus.* Quatuor hæc in corpore quæri neceſſe eſt, h. e. in nutrimẽto. Nutrimentum enim corpus eſt. Quod ſi ergo in corpus ingrediũtur, ibidẽ naſcuntur, prout ſpiritus operatur, qui eius loci Mechanicus eſt, h. e. faber iſtarũ rerũ. Hic ergo Liber in ſuo genere de Tartaro merito inſcribitur. Quælibet enim vltima materia rerum naſcentium, ſi in corpore ſeparantur, Tartarus vocatur. Vnde Tartarus etiã, lapis ſeu calculus, arena, bolus, & viſcus cum eſt, tum vocatur. Proprius ergo de Tartaro iã Liber ſequitur, quomodo is nimirũ cũ ſuis ſpecieb. intelligend⁹ & accipiẽd⁹ ſit. Quib. hactenus concluſum eſt, quod Tartarus ſaltẽ ſit excrementũ cibi potuſq́; per ſe, qui per hominis ſpiritus ita coaguletur. Quæ excrementa, niſi

Morborũ tartareorum 4. genera.

Tartarus quid?

niſi cum propria ſua expulſiua virtute commiſceantur,& in permixtione eijciantur,tum ex illis id generatur,quod deinceps tradetur. Sic nos tartarum & edimus, & bibimus: qui in nos ingreſſus,niſi cum excrementis noſtris permiſceatur,& cum mole illorum excernatur,in corpore reſtes manet. Vnde deinceps multiplices morbi emergunt,modis quidem plurimis, qui tamen hactenus nec a priſcis nec modernis medicis explicati ſunt,non quidem ex ipſorum inuidia & maleuolentia,ſed ex inſcitia potius & ignorantia.

Tartarus cum externis rebus aſſumitur.

Deinceps vero primo ſciendum eſt, quomodo tartarum aſſumamus in leguminibus, vt hordeo,piſis,&c. Nam iſta omnia in ſe tartarum habent. Certum eſt autem,tartarum fieri ex mucilagine ſeu limo eorum, quem reddunt, ac ipſorum craſſa ſubſtantia, quæ ex ſola vltima materia gignitur, hoc eſt, ab eo quod dulce eſt. Quare omnes quoq; eſcæ, quæ cum mucilagine coquuntur,aduerſus calculum exhibentur. Quod ſi vero per coctionem viſciditas adimitur, tum in eo frangitur,quod materia illa cum excrementis aliis ſecedit, quæ alias adhæreſcere & agglutinari ſolet. Sic ergo Bitumen,viſcus,mucilago,gluten leguminum nihil aliud eſt, quam materia ſtercorum, quæ in corpore in lapidem aut arenam abit,quoties in vltimam ſuam materiam vertitur. Æque & de lacticiniis pſuaſum habete. Iſta bolarem materiam, id eſt, argilloſam ſuppeditant. Hoc ita accipite: Lacticinia omnia bolum in ſe continere. Ex bolo fit tartarus,niſi cum excrementis aliis exturbetur. Sic & carnes & piſces bolum in ſe habent. Scitote ergo,legumina ſtercora ſua reddere viſcoſe: piſces autem & carnes,& lacticinia bolarice,hoc eſt,argilloſe. Ex his duobus duo iam ſtercora attendite. Præter hæc ex cibis tartara alia nulla gignuntur, quam tartarum boli, & tartarum viſci, vna cum ſuis ſpeciebus, prout legumina, carnes, frumenta, herbæ,&c. ſeparantur. Caules enim,radicesq; ac frumenta ſub leguminibus comprehenduntur & intelliguntur. Medicus ergo in præſcribenda diæta iſtiuſmodi morborũ hanc nauare operam debet, vt tartarea iſta genera & ſtercora cum putrefactionibus & excrementis ventriculi,eorumq; expulſiua virtute commiſceantur. Extra enim hanc præparationem alia via regimen ac diæta minime præſtitui poteſt. Nec enim abſtinentia quicquam facit. Tum nec ſeparatio vllibi eſt,præterquam in homine.

Tartarus ex qua materia.

Tartarus ex comeſtibilibus.

Similiter & in potu vini aut aquæ, aut quicquid potus nomine venit, duplicia excrementa habemus. Primo autem ſciendum eſt,potus eos, qui ex fructibus arborum, vt pyris pomiſq; parantur, vino ac aquæ comparari. Cereuiſia autem, & quicquid ex leguminibus extrahitur, vtrumq; in ſe tartarum habet, tam leguminũ,quã ipſius aquæ, vnde paratur. Ideo-

Tartarus ex potulentis.

Cereuiſia tartarum duplicem gignit.

queiſtiuſmodi potus correctionem ſuam in eo habent, quod cito permeent aut perfluant, nec diutius in corpore morentur. Et quo digeruntur minus, eo melius. Fortis enim digeſtio cita ad generandum calculum operatio eſt: minus autem, quæ leuis eſt. Nulla enim vnquam leuis digeſtio aut calculum aut tartarum peperit. Digeſtiones autem calidæ ac validæ tam ſunt rapidæ & fundamentales, vt nihil prætermittant, quod non ſeparent. Et hoc in cauſſa eſt, cur in vno homine tartarus magis reperiatur, quam in altero, prout nimirum in illis locis digeſtionem cum ſeparatione fortiorem imbecilliorem ue habent. Ceterum de huiuſmodi ægro, ſcitote, in eo tartaros duos eſſe, qui ſecundum regionis illius naturam ac conditionem denominantur. Vnde perſæpe accidit, vt medicina quædam in hac regione, alia in altera ad iſta tartari genera conducat: in alia vero minus. Huius cauſſa eſt multiplex proprietas vinorum ac aquarum, quæ regiones iſtæ proferunt ac gignunt.

Tartarus quando magis, quando minus gignatur.

Tartarus cur in aliis paucior, in aliis videatur.

Tartari varietas ex varietate rerũ.

Porro vero conſpicitis, quomodo in vino tartarum, in aqua lapis viſcoſus gignatur: quæ interdum per ſeipſa ſecedunt, & vaſis adhæreſcunt: interdum minus. Vtcunq; tamen ſeparentur, verum tartarum ſemper in illis remanet, nec elicitur aut extrahitur vnquam. In rebus eſilibus id quidem non fit: ſed tantum in potabilibus, quæ ſimul & copiam excrementorum habent, & ad ea retinẽda nimis infirmæ exſiſtunt. Vnde fit, vt a ſeipſis ſeparentur. Iam vero genus aliud in vino, aliud in aqua hæret. Sic & eorum vltimæ materiæ a ſe inuicem diſtinctæ ſunt. Quod autem hic calculus, illic arena generetur: id vniuerſum ex conditione & natura, illius regionis prouenit, ita vt vtraque præſto ſint, calculus & arena. Tum & multoties calculus cum excrementis eiicitur, cum arena maneat: & contra, eliditur arena, relicto calculo. Idem & in hac regione fit, in illa minus. Innumeri enim & diuerſiſſimi ſunt homines, in quibus calculus, id eſt tartarus gignitur: in quibus omnibus peculiares ac diuerſæ naturæ ſeu generationes reperiuntur: ſicut ſuis capitulis declarabitur.

Rari ſine tartaro.

Tartarum ergo bibimus cum vino, cum aqua, cum ſuccis arborum. Qui niſi a digeſtione imbecilla excernatur & non ſeparetur, impoſſibile eſt hominem reperiri quenquam, qui tartaro non affectus aut grauatus ſit, quocunq; corporis loco id fiat. Quod ſedulo attendendum eſt.

Idem etiam de natura coagulationis, indurationis, formæ, ſpeciei, &c. cenſendum eſt, quod gignantur nimirum pro conditione alius loci ciborum ac potuum. Sic enim contingit, Heluetium calculo Norimbergenſi aut Weſterburgenſi corripi, ex illorum locorum leguminibus ac frumentis. Sic hæ nationes viciſſim calculum Helueticum ſentire poſſunt

ſunt

ſunt ex horum lacticiniis. Idem etiam de Sueuis, Bauaris, Alſatis, Francis, &c. verum eſt, prout hi illorum potibus vtuntur. Sic etiam extraneus, qui peregrinatur in Luſitaniam, in Apuliam, in Angliam, in Sueciam, &c. ſi is deinde in Germania reſideat, ſeparationem lapidis, quæ multis annis dilata eſt, ſucceſſu temporis ſentire poteſt.

His iam Tractatum hunc primum claudamus, poſtquam abunde ſatis definiuimus, quomodo nimirum tartarum forinſecus aſſumamus, nec ipſum ex nobiſmet ipſis gignamus, vt ex prædictis patet. Ideoque de generatione calculi qui ſentiunt aliter, in aperto errore verſantur ac ignorantia. Leuis fundamenti indicium id eſt, quod nutrimentorum ac hæc conſequentium excrementorum naturam ignorantes ſtatuunt, ciborũ ſubſtantiam viſcoſam tartari cauſſam exſiſtere: nec tamen, quæ & quid iſta viſcoſitas ſit, quiue aut quando aut vnde calculus gignatur, addunt. Nec enim id ſatis eſt dicere, terram arbores gignere, & parere herbas: ſed id addendum eſt, qua ratione, quo modo: illud vel ruſticis exploratum eſt: ſed medici de terrenis cognitio altior & perfectior eſſe debet. Quin & coagulationem ponis: ſed quid ea ſit, ignoras. Calorem quidem aliquem producis: ſed vnde calculus oriatur, & quidnam potiſſimum ſit, id omittis. Hæc omnia tuæ ſtoliditatis & inſcitiæ argumenta ſunt: ſicut eam vbiuis locorum prodis, dum in principiis medicinæ te probe nondũ verſatum eſſe profiteris. Damnum vero temporis ſit, quod iſtis nugis impendatur: quibus te comprimis dignum facis.

De tartaro errores nonnullorum.

TRACTATVS SECVNDVS.

LIBRI III.

CVm rerum naturalium ac plantarum alimentum ex reſolutis lapidibus, in quas deinde iterum coagulantur, trahatur: ſciendum primo eſt, quod e lapidibus oritur (velut id Philoſophia demonſtrat, nec probare huius loci eſt) in lapides iterum degenerare, per nimis celerem & ſubtilem calorem digeſtionis, quæ ipſa res huiuſmodi ſeparat, non autem gignit. Nec enim ea lapides gignere poteſt, cum lapis non ſit. Vbi vero lapides ſunt: ibi ſeparare poteſt. Facta iſta ſeparatione a nutrimento & excrementis: tum in operationem ſuam procedunt, prout ſe ſpiritus ille habet, qui ſpiritus ſalis eſt, & originem ex excrementis accipit: alius nimirum abit in lapidem ſolarem, & cinerem; alius in lapidem alium, & aliam formam cauſſamq;: vt planius in ſequentibus docebitur.

Quo quid conſtat, in id redit.

Ex hoc iam perſuaſum habete, ſpiritum ſalis ipſa tartara coagulare & formare. Coagulationem hanc & formationem inſtituit ſecundum

Tartarũ coagulat ſpiritus ſalis ſolus.

lingua, uuula, gingiua, humidiores & glabriores ſunt, quam vt id ipſis adhæreſcere queat. Sic ergo in dentibus tartarus gignitur. Nec a potu ſolo: ſed & a cibo, prout eius natura ac conditio eſt. Quod ſi vero in ore permanens quædam concauitas & capacitas eſſet: tum id in plura genera faceſſeret, nec in ſolum abiret tartarum, prout plura etiam genera inueniuntur. Quæ formæ ad coagulationes propter lubricitatem loci fieri minime poſſunt.

Tartarus [illegible] faucium partibus non adhæreſcat.

Quare in ore nihil aliud fit, quam prima ſeparatio excrementi naturalis, dentibus adhæreſcentis. Vnde poſtea ſequuntur putrefactiones gingiuarum, exeſiones dentium, dolores & cruciatus, & ſimilia, nimirũ ex natura acrimoniæ, quæ tartaro cuilibet addita eſt. Ideoque paroxyſmum dentium ex tartaro cum paroxyſmo calculi in vaſis conferre debes, ſicut plura de his in peculiari capite.

Tartari dentalis effectus. *Tartari natura acris.*

Illud ergo ex ore porro in ſtomachi os deriuatur. Vbi hoc ſciendũ eſt: id quod deſcendit, non illico ac in momento in fundum ſtomachi illabi. Sed in ore ſtomachi alia digeſtio intercidit, ſimilis illi, quæ in ore erat. Vbi hoc accidit, vt in iſto nihil minus tartarus adhæreſcat, ac in dẽtibus. Materia enim, ex qua conſtructus eſt ſtomachus, hanc naturam & aptitudinem accepit, vt tartarum concipiat, & eius adhæſum admittat. Quo facto, morbi ſingulares oriuntur, velut ardor gulæ, anguſtia diaphragmatis, ac compreſſiones torturæq; aliæ. Quin & paroxyſmi oriuntur, paroxyſmis calculi ſimiles. Hoc loco repetendum eſt, fieri perſæpe, vt per [illegible] cibi [illegible] e ventriculo cibi vaporem ac fumum talis quoq; tartarus gignatur. Veluti, cum vinum deſtillatur, tartarus adeo ſubtilis eſt, vt vna aſcendat. Iſta enim via non eſt ſeparandi eius vltima in materiam excrementi. Ideo is vna ſimul tranſuolat. Attamen, ſi alia & vera induſtria adhibeatur, tum tartarus in vino ardente ſeparatur, non ſecus ac in vino alio: quem deinde ſpiritum vini vocant, qui vini tartarus eſt, id eſt, tartarus vini eſt, qui cum excrementis reſiccatus eſt. Is ita generatur. Quare ſi illud in ſtomacho fiat, vt ebulliat, ac tartarum eleuet, tum in opificio iſto plus acrimoniæ aſciſcit. Vnaquælibet enim res deſtillata ac digeſta in ſua natura acuitur. Iam vero dolor ſeu ardor gulæ multis a cauſis fit. Aliquando enim eſt calcinatus tartarus, aliquando ſal, & ſimilia alcalia, prout eorum natura ſe habet. Hæc omnia gignit ac fabricat natura, ipſo homine nihil ineptius. Vnde deinde magnitudo & multitudo dolorum emergit, ſi ita ardeant ac ebulliant, velut ab aqua calx. Fit etiam ſæpe, vt æſtuatio huiuſmodi in ſtomachi ore aut a cibo, aut a potu, aut a ſale indicatur: quæ omnia probe notanda ſunt. Cũ enim tartarus vni naturæ ſit: vniformem etiam paroxyſmum concipit ab ingeſto cibo,

Tartarus in ore ſtomachi. *Tartari ſtomachi [illegible].* *Tartarus ex eleuato vapore.* *Deſtillatio omnia acriora reddit.* *Ardoris gulæ cauſa.*

porū, vel refrigeratione, vel exercitatione, & ſimilibus. His adde paroxyſmum calculi, & ipſum pro ſua natura, ac conditione. Hoc ergo modo in ventriculum introducitur. Sæpius autem fit, vt in ſtomachi ore tartari reperiantur ad prædictum modum, & cum illis calculi quoq; variæ formæ, qui dolores concitant iis ſimiles, qui a bile gignuntur. Hi ab Auicenniſtis ac Galeniſtis quidem expurgantur, ſed non exturbantur. In vētriculo quoque accidit, vt tartarus ibi adhæreſcat ex calculis, bolis ac ſimilibus, æque ac in dentibus: non vero a limo. Qui calculi aut tartari ventriculi virtutem infringunt, illumque mutant ac alterant ad varios morbos ac dolores, ſicut hiſce morbis peculiare capitulum inferius aſſignatum eſt. Nec vero hæc tantum fiunt: verum interdum etiā lapides meatus inferciunt, vt aluus cohibeatur. An vero non æquum eſt, ea hic proferri & explicari, quæ tot ſeculis ex inſcientia ſuppreſſa latuerunt. Errores enim priſcos videte: Quotus quiſque purgationibus ſollicitatur, cum tamen nulla neceſſitas poſcat, vt humores ac viſcoſitates, aliaque, quæ in ventriculo hærent, educantur: Nec enim tantum illæ nihil iuuāt: verum res ipſa indies inſuper periculoſior fit. Purgationes enim tartarum non educunt aut exigunt. Niſi enim ſit, vt calcinatum tartarum in arenam reductum noueritis, illiuſque tranſmutationem tenueritis: veſtrum omne molimen, conatus vniuerſus, fruſtra impendetur. Sicut ergo iam in ventriculo ſua tartari genera videtis, quorum varia eſſe, & ventriculo adhæreſcere, adeoque a ſpiritu ſalis coagulari poſſunt: ita nunc porro attendite, quod ardor, compreſſio, exæſtuatio, & morbi alii ita ſe habentes, quaſi mola aliqua, aut ignis, aut lapis aut truncus opprimeret, quod inquam iſta omnia a tartaro proueniant: qui vnus regulas veterum vniuerſas confundit & annihilat. Illi enim omnes reductionem tartari nec vnquam intellexerunt, nec norunt, multo minus hodie eam ſapiunt. Ideo cum certo pudore ac opprobrio medicantur, ſuiſque Receptis iugulant homines ante conſtitutum tempus. Inuenere, quæ non inuenta oportuit. Sed alia illorū ſapientia non eſt. Reduc & te extricabis.

Medicorū manus operatio a tartarũ.

Vt autem rem clarius intelligas, duo ſaltem modi ſunt, quibus in homine quolibet Tartarus naſcitur, a ſe tamen ipſo diſtinctus. Vno modo naſcitur ex cibo, altero a potu. Qui a cibo fit, is ad inteſtina vadit, & hinc per aluum excernitur. Alter ad hepar & veſicam contendit, & ſic ſecedit. De primo prius, de altero poſterius dicemus. Principio autem repetite vobiſcum, quæ ſupra dicta ſunt, nimirum in ore, in ſtomachi ore, & in ventriculo tartaros generari. Iam vero iſti morbi peculiariter diſtinguntur ab his, quos deinceps enarrabimus. Nimirum iſti tartari, qui

Tartari vires & opera.

Tartarus a cibo & potu.

Tartari a cibo quo mota.

Tartari a potu quo mota.

Tartari qua ſedes præcipua.

qui ex cibo pariter & potu vnitis ſunt, commixtura vna fiunt. Id obſeruandum eſt. Nam calculus, qui ex cibi tartaro illic gignitur, ſolutu facilior eſt altero, qui ex potu naſcitur. Explicatio alia eſt eius, qui a potu: alia item eius, qui ex cibo fit. & tamen præ calculis ac tartaris ceteris vnusquisque naturam ac proprietatem aliam habent. Quæ differentiæ ſecundum cura ſingulariter notandæ ſunt. Illa enim altera facilis eſt. Quo enim longius ab ore ad emunctoria: eo durior & firmior coagulatio a ſpiritu ſalis. Subinde enim magis magis tartarus deſtillatur, ſubtiliatur & præcipitatur. & quo longius peruadit, eo accuratius attendendus eſt. Ille itaque qui in ore, eſt facilimus. Qui in ore ventriculi, ſecundus. Tertius & ex tribus contumaciſſimus, qui in fundo ventriculi reſidet. Hinc porro, qui a ventriculo remotior in inteſtinis, adhuc peruicacior. obfirmatiſſimus autem, qui in hepate, renibus, & veſica. Is enim, qui in inteſtinis, a cibo eſt. Ideo lenior illo, qui in meatibus vrinarius. Conſequitur ergo vlterior diuiſio viarum illarum geminarum, cum ſuis conditionibus ac naturis. Atque vtinam, ceu fas erat, hæc diligenter ante me præſtita & explicata fuiſſent: tum certe operam ſuam illi laudabilius collocaſſent, & plus emolumenti attuliſſent, quam ſuis nugamentis faciunt, quibus Galenus, Rhaſis, & Auicenna cum ſuis commentariis tantopere inſoleſcunt ac efferuntur.

Tartari differentiæ ſecundum loca.

Medic. reprehenſio.

Sicut ergo ſeparatrix vis in ventriculo condita eſt, quæ putre ab impuri, ſtercus ab alimento diſcernit: ita duplex quoque ſtercus ex cibis producitur, nimirum ex rebus ſeu cibis eſilibus, & potabilibus. Hoc ita accipite, vt intelligatis, multos eſſe cibos, qui præter quam quod cibi ſint, etiam potus exſiſtant: item multos potus eſſe, qui etiam cibi ſunt, & ad id vehant, quod potu paſcunt. Vnde iam tartari generatio vna conſequitur, non duæ. Et licet ex duobus origo ſit: commixtura tamen vnum ſaltem genus facit. Illud in ſuas ſpecies diuiditur, prout cuiuſque natura eſt. Et quanquam hoc loco fors ſtatuendum eſſet, a potu plus cauſſæ, quā a cibo eſſe: id tamen præſumi non opus eſt, quia cibus eſt, non potus, niſi ſub forma potus aut cibi ingrediatur. Sic enim in via potus etiam intelligendum eſt, hoc eſt, ſi prouenit ea potu ciborum, hoc eſt, qui in cibis eſt.

Separatiua virtus [illegible]

Cibi potulenti.

Potus cibales.

Ceterum de inteſtinis regulam generalem obſeruate. Omne ſtercus ex ventriculo ea peruadit. Iam vero in ipſis commoratio longa eſt, priuſquam egrediatur: ita vt in iſto loco diu moram faciat. Ibi ergo tartarus agglutinatur, ſicut dictum eſt. Is in vētre varios morbos ſuſcitat, quorum numerus infinitatē excedit. Ex eo nēpe magna ex parte colicæ gig-

Tartarus inteſtinorum.

Tart. inteſtinorũ morbi. nitur, vt etiam tormina ac torſiones ventris tam ſuperioris q; inferioris, oppilationes, profluuia & ſimilia. Præciſe enim ſcire debetis, tartarum hunc ſimiles paroxyſmos facere cum calculo veſicæ, hoc eſt, paroxyſmum vnum eſſe. Itaque ſi calculus dolorem ciet in ſuo loco: tartarus quoque excruciat. Et quod a veſica in lithiaſi & ſtranguria proditur: id ab inteſtinis in colica ac torminibus manifeſtatur. Et ſicut nouiſtis, a calculo veſicæ neminem reſolui in membris intra cingulum conſtitutis. ſic ſcire hic quoque debetis, in omnibus membris æqualilem reſolutionem fieri. Nec enim vel deorſum ſolum vel ſurſum, verum per vniuerſum corpus tartarus iſte vagatur. Ideo in peculiari ſuo capitulo originem Colicæ diligenter animaduertite.

Medicorũ reprehenſio. Sed magnus error a veteribus in huius morbi deſcriptione admiſſus eſt. Sæpius enim factum eſt, vt tartarus iſte in inteſtinis tantam conſtipationem mouerit, dum nimirum veluti tartarus vini aliquibus inteſtinis adhæſit, & adipi ac mollibus eorum partibus inſertus ſubinde cumulatus eſt, nec ſui quicquam emiſit: vt neque purgationes, neque [illegible], nec clyſteria, nec quicquam aliud auxilio eſſe potuerit. Multoties *Ex tartaro lapide obturatio inteſtinorum.* etiam coagulatio facta eſt: quæ diuturnitate temporis continuataque perinductione eouſque increuit, vt tandem lapis in molem maximam excreuerit. qui nihil præterlabi ſinens, monoculum, vbi creſcere ſolet, violenter occluſit & obſerauit. Quæ generatio ſilici ſimilis exiſtit, cui ſubinde limus vnus poſt alium adhæreſcit, dum tandem grandis lapis ex eo fiat. Eius enim in aqua tale incrementum eſt. Ideo [illegible], quia tartari multa genera exiſtunt, velut ſunt calx, Duelech, item albus aſper, glaber, Mercurialis, Aluminoſus, &c. hinc quoque tam variæ Colicæ (vt vocantur) generantur. Sed hoc tamen ſedulo cauete, ne tartarum aut pro Colica, aut Iliaca, aut ventoſitatibus habeatis. Is enim er- *Medicorũ reprehenſio.* ror nobilis eſt. Valdeque res indigna eſt tot Italos Galloſque Medicos, comprimis in monte [illegible], [illegible], ac Pariſijs degere, qui omnes de palma concertant, & reliquos deſpicatui habent, & tamen nec quicquam ſciunt poſſuntque, manifeſte hic deprehenduntur, quod in lingua omnem ſuam artem conditam habeant, quæ mera blateramenta profert. Non verentur imperare clyſteria, etſi mortem quandam inuehant: & tamen ſic probe curata omnia putant. Alte gloriantur de accuratis & ſubtilibus anatomijs, & tamen nondum obſeruarunt, in dentibus tartarum adhæreſcere: ne de aliis quid dicam grauioribus. Hi nimirum oculati ſunt medici, quorum naſo perſpicillo nullo opus eſt. Quid veſtra quæſo eſt autopſia & Anatomia, quam ne [illegible]

q[illegible]

quidem calletis? Hos æmulantur Germani quoque cuculi Medici; qui [illegible] ac ſimiles ſecando inſpectant, vt & recentes excluſos moriones. Et cum omnia per[illegible], paulo minus nihilo ſciunt. Sic ergo in ſtercore & cadaueribus quaſi [illegible]angulantur. Quo facto Requiem captant. Vtinam vero viſitarent ægros.

TRACTATVS TERTIVS.

SED iam de altero modo calculi, vrinæ excrementa attinentis, diſquirendum quoque eſt. Id hoc diſcurſu fiet. Quod ſi fiat, facta ſeparatione prius cibi a ſtercore, & illis ad hepar amandatis: ſcitote, inde quidem vrinam generari extra regionem ventriculi: hoc eſt, primo nutrimentum attrahitur ad hepar. Per iſtam attractionem vrina ſeparatur a nutrimento in venis meſaraicis. Ideoq; notate hepar nihil ad ſe, quam quod ſuum eſt, prolectare, hoc eſt, illud, quod nutrimentum eſt. Alterum, quod ſuperfluum eſt, illud tranſcurrit, & ad vias vrinarias deproperat. Æque enim ac pluuia ſtillatim decidit ſi generatur, non vniuerſa ſimul aqua, ſed guttatis generatio ea eſt, quæ taliter etiam decidit, ſicut in Mechanicis traditur: ſic pariter accidit cum materia nutrimenti ad hepar pertinente. Ea cum vrina permixta eſt, & ex vrina attrahitur, ita vt vrina iam ſola remaneat. Hæc tandem per propriam virtutem expulſiuam ad veſicam, & inde foras exturbatur.

Sed nutrimenti tractationem in ſuum locum differamus: de quo plenius in tractatu ſequenti diſſeremus: agamusque hoc loco de Tartaro vrinæ, hoc modo: [illegible] etiam velut extra regionem ventriculi incoatur, & per meatus ſuos deducitur: in illis quo [illegible]creſcit, & venas Meſaraicas, poroſque ac alia, quæ permeat, obſtruit atque oppilat. Vnde poſtea variæ oppilationes & ſimiles punctiones [illegible], quæ falſo ſanguini adſignantur, vt etiam humoribus alijs. Sicut [illegible] gulæ, & compreſſio ventriculi inducitur: ſic hæc quoque [illegible] vt velut in inteſtinis Colica generatur: ſic hic dolores alij, pro natura eius loci, in quo tartarus ſitus eſt. Frequenter etiam fit, c[illegible] [illegible] eſſe, ita vt propter hunc tartarum nutrimentum permeare non poſſit. Eo ergo in ventriculo relicto, ſequuntur vomitus, inappetentia cibi, tabes [illegible]orum, paroxyſmus calculi &c. hoc eſt, velut febris quædam cum frigore & ardore, ceu peſtis, pleureſis, & morbi ſimiles alij: cum tamen [illegible] ſaltem paroxyſmus tartari ſint, ſicut etiam eryſipelas magna ex parte ſuam ex tartaro originem ſortitur. *Tartarus vrinæ.* *Tartari vrinæ morbi.*

Similiter etiam ſcitote, quod ſi hæc materia nutrimenti & vrina in vno meatu conueniunt, & ad vias ſuas pergunt: tunc eo tranſitu nutri-

Nutrimentum quo transitu. mentum extrahitur. Vnde ſequitur, neceſſe eſſe, per omnes iſtas venulas, quæ hepar conſtituunt, tum vrinam, tum nutrimentum peruadere. Iam vero vrina nutrimentum præcurrit in hepar, per venas nimirũ expreſſa. Quæ ſi diutius ibi moretur, nec celeriter ac expedite transfluat, ſed a calore celeri digeſtionis afficiatur & ſiccetur: tum tartarus in hepate relinquitur. *Tartarus hepatis.* Quæ materia etſi quidem retineatur: perinde tamen ſe habet, ac ſi a ſole reſiccata eſſet. Ideo tartarus tamen nullus adeſt, ſed adeſt ſpiritus ſalis. Is concurrit, & materiam in tartarum coagulat ſecundum eam formam, cuius materia prima capax eſt. De illis ergo venis ſeu meatibus ſciendum eſt, quod ita obſtructæ, certos hepatis morbos pariant. Videtis enim, quomodo morbi in veſica operentur, vt nimirum erodant, exedant, excauent, doloresq; ac morbos alios plurimos inducant. Iſta multo verius de hepate quoque credere debetis. Hepar enim origo multorum morborum eſt, veluti pars admodum mobilis, quæ membris plurimis, atque adeo omnibus famulatur ac ſeruit. *Tart. hepatis morbi.* Hepar ſi afficitur, noxa non leuis eſt, ſed magna & multiplex. Itaque ab illo peculiaris generatio hydropis, & febris, & hepatitidis, & morborum plurium, maxime variarum eryſipelatum eſt, quemadmodum ſuis capitulis explicabitur. *Medicorũ reprehenſio.* Ad augendam medicæ profeſſionis auctoritatem multo conducibilius fuiſſet, ſi per ſpecillo naſo admoto hunc tartarum conſideraſſent prius, quam de cauſſis hydropis ac morborum aliorum ſcripſiſſent, quos ipſi ex hepate deducunt. Nec enim euentus aſtipulabitur, hydropem ea ratione gigni oririque, veluti de hoc ipſi blaterant. Magnus iſte & grandis defectus eſt tot Doctorum, Dominorum Magiſtrorum ac Baccalaureorum Academicorum, quod in hiſce oculatiores non fuerunt, ſed cataractis tam obfirmatis excœcati ſunt. Miror equidem, qua fronte, cum vſque adeo cœci ſint, ſeſe inuicem impoſitis rubellis tiaris exornare auſint, qui tamen vbi ſua capita geſtent, vix palpare poſſint.

Sic ergo vrina peruadens ad veſicam contendit per vias peculiares ab hepate in renes directas. *Vrina qua via.* Eæ viæ ſeu meatus iſti, nihil aliud, quam crudam & immaturam vrinam continent. Et quemadmodum excrementa ventriculi in ipſo nondum reſiccata ſunt, vt nec in inteſtinis, ſed in monoculo primum formam ſuam accipiunt, ea nimirũ exſiccationis hora, qua virtus expulſiua in ipſis generatur: ſic in vrina quoque ſciendum eſt, eam, quo veſicæ propior eſt, eo ſubtiliorem & conformatiorem exſiſtere: non quidem, quaſi meatus illi, qui intermedij iacent, ſuum alimentum ab vrina hauriant, ſed quod calor illam perfectius excoquat, & ſubinde magis magis depuret ac clarefaciat. Quod ipſum etiam inteſtinorum

rum

rum ſtercoribus accidit. Inteſtina enim a potu nullum alimentum ſumunt, ſed hoc a locis & partibus alijs alliciunt. Quod vero cum ſtercus, tum vrina, ita præparentur, cauſſa ea eſt, quod paulatim vnaquælibet res matureſcat, vſque dum ad locum ſuum natiuum perueniat. Sic etiam potus, ſic vrina, quæ ſenſim matureſcit, dum in veſicam illabatur: ibi enim perfecte maturuit & depurata eſt: veluti pyrum, quod a menſe M[illegible] incipit. Si ad autumnum peruenit, maturum eſt. Ante id tempus immaturum nondum eſt, nec etiam pyrum eſt. Sic ergo cognoſcite, quod in vaſis illis, quæ intra hepar & emunctorium interiacent, tartari generentur multi acriores, vehementiores & validiores, quam in ventriculo, Meſaraicis ac hepate. Ibi enim vrina ſecundum probationem interdum purior & ſplendidior inuenitur. Et quo purior ea fit, eo durior & acrior ipſius tartari generatio eſt. Vnde deinde ſuſcitantur oppilationes cum annexis tabulis, folijs, ſabulo, arenulis, & calculis, ſimilibusque alijs, quibus vrina contaminatur, concurrentes. Sic etiam in lumbis multæ Eryſipelæ, Phlegmones, Apoſtemata & exulcerationes gignuntur, quæ tamen in lucem nunquam prodeunt, & nec videntur, nec cognoſcuntur. Hiſce ergo in caſibus opus eſſet, arte anatomica hominem diſſecari, & tartarum hunc probe introſpici ac conſiderari. Iſti vero ſtipites, etſi illum quidem ſuis oculis aſpiciant, ſtant tamen ſtupidi veluti vitulus ante Epiſcopum, dicuntque vnum id, Hæc eſt quædam viſcoſitas. En domine Doctor, an ſtercus non eſt rubrica?

Tartarus viarum vrinalium.

Ziniz morbi quo.

Medicorum reprehenſio.

Porro autem ex axiomatis cum Phyſicis tum anatomicis conſtat, renes ab vrina non augeſcere ali ve: ſed eo modo nutriri, vt in proprio capite traditur. Ratum etiam hoc eſt, in renibus vrinam nihil operari aliud, quam vt ipſorum ſordes abſtergat & eluat. Vrina enim eſt renum balſamus, qui ſine vrina facile putreſcerent. Propterea hic etiā de vrina, & non de natura ac conditione rerum pertractatur. Sic ergo vrina poſtea adhuc magis clarificatur, & ad rubedinem ſuam aſcendit, hoc eſt, appropinquat autumno. Sed & concauitas quædam ac ſpatium præſto eſt, cui perfacile veluti dolio adhæreſcere poteſt, ſi ſpiritus ſalis nimis velociter tartarum perſequatur, ita vt a ſuo excremento, hoc eſt, vrina diſſeparetur. Tum enim generatur aut foliaceus tartarus, aut arenoſus tartarus, aut calculoſus tartarus: q̄ differentiæ omnes ex renib. deducuntur, quorū ea iſto in loco ꝓprietas eſt. Huius exemplū e Philoſophiæ adytis tale accipite. Si quis aquam bibat, quæ ſilices gignit: tartarus autem iſtius aquæ ab excremento ſeponitur ac extrahitur: iſti autem ſpiritus ſalis ſuperueniat: tū ex iſto tartaro calculus generatur, non foliū, non ramentū, non arena. Quod ſi vero ab aqua arenoſa ſecedat: arena gignitur. Sic

Renes ab vrina non aluntur.

Vrina renum balſamus.

Tartari renū differentia.

etiam de ceteris formis. Quanquam & hoc accidat, vt interdum ſuo limo & detrimentis adhæreſcat, quæ tamen nimis cito diſtinguuntur. Id enim niſi fiat, tum ſiccus tartarus adhæreſcit: qui dum locum vniuerſum occupat & occludit, mortem accerſit. Sic alias etiam lapideſcit, prout aquæ natura exſiſtit. Quod ſi aqua illa multis gignendis lapidibus idonea eſt: tunc eius quoque tartarus multos profert. Si grandes, ſi aſperos &c. parit: tartarus quoque eiuſmodi ſecundum omnes differentias producit. Colores ſuos imbibit ex vrina, & ſucco renũ. Nõnunquã proprios ſuos ac ſummos colores retinet, velut cæruleum, rubrum, purpureũ, flauum, croceum, &c. viridis & cyaneus & niger non generantur, quoniam iſti colores in orificio ſtomachi ſeparantur, vbi pereunt. Tum iſti etiam alias rari & infrequentes ſunt. Prout ergo regionis mos eſt, & cibi potuſque natura: ſic nos quoq; formam, genus & paroxyſmum inuenire poſſe æquum eſt, ſecundum modos omnes, velut tartarus continet, eique innatum eſt.

Calculi vnde color.

Calculi cur non virides, cyanei & nigri.

Sic ergo vrina in veſicam prouehitur. Huius & hoc in loco generatio talis eſt, vt annecti quidem facile poſſit. Nam & loci & materiæ ad id ſatis habet: quæ tamen non manet, ſed deraditur & detrahitur. Quãquam parietes, folia ac ramenta non deradantur, cum nimis lata ſint. Grana tamen diſtinguuntur, quæ arenæ aut calculi more annaſcuntur. Scitote autem, formam arenoſam ex ſola regionis natura oriri, hoc eſt, ex natura cibi potuſque illius regionis. Ex quibus iam facile intelligere potes, vnde aut calculus aut arena proueniat, poſtquam genera lapidis arenæq; &c. iſtius regionis, vt pumices, ſilices, & alios conſideraſti. Nulla etenim forma aliunde, quam ex iſtius regionis natura generali lapidum producitur. Tum & coagulatio ex ſolo ſpiritu ſalis fit, qui in iſta conditione ac forma perſiſtit. Iam vero veluti contingit, lapidem vnum, duos, pluresue: itemque multam arenam ſimul vno loco fieri aut naſci: ita horum omnium breuem hanc regulam tenete. Si lapis vnus pluresue naſcuntur, eadem cauſſa eſt, propter quam duo tresue infantes naſcuntur. Hic enim vna ſimilis materia adeſt, vna ſimilitudo. Duo tresue infantes hac ex cauſſa naſcuntur, quia natura in vnum infantem ordinata eſt. Iam vero accidit, vt dupla tum natura, tum genitura in vna teſta colligatur, velut ſæpe duo vitelli in ouo vno: duæ nuces in vno cortice: duæ caſtaneæ in vno putamine. Eodem modo & in lapide duo iuncta ſunt in iſto ſemine. Quæ ſi diſſiliant & ſeparentur, tum vtraque annectuntur & adhæreſcunt, vtcumque arripiunt, quod tartarus eſt, hocque modo augeſcunt, vno ſcilicet altero vberius. Vnde vnus altero quoque maior minorue eſt. Nam de magnitudine, forma ac ſimilitudine definiri non poteſt.

Tartarus veſicæ.

Calculi quando plures & qui fiant. Infantes qui bini gignantur.

teſt. Sic & de veſicæ calculo ratum habeatur, non duos ſucceſſiue generari, hoc eſt, vnum tot annis creſcere: & poſt hunc generari nouum. Æque enim ac ex duobus infantibus vnus poſt alium concipi non poteſt: ſic nec lapides. Verum de ſabulo ac arenis communis regula eſt, quod perpetuo creſcant. Nam lapidum generationi non æquiparantur.

Satis ergo hactenus dictum eſt de generatione Tartari in vijs vrinarijs, quo nimirum modo fiat. Quod ſiquidem breuius: id propter peculiaria capitula factum eſt, quibus vnumquoduis genus ac ſpecies ſigillatim proponitur. Interim tamen meatus indicati ſunt, nimirum tendentes ab ore ad ſtomachum, ab hoc ad anum: & a ventriculo iterum ad hepar, renes, & veſicam. Sed & quod lotium concernit, & excrementum inteſtinorum: eorum nihil omiſſum eſt. Porro præter iſta in rebus illis tartarus etiam alius noſcendus eſt. Is de membris principalibus indicat, quoties illa Tartaro aggrauantur quibuſcunque ex cauſſis & materiebus. Suos enim is peculiares morbos continet. Cauſſa eſt, quod non ex iam dictis tartaris emergat: ſed tartarus peregrinus eſt, qui talis in iſtis locis gignitur. Et quamquam & ipſe ſuum ex cibo principium ac cauſſam habeat: non tamen in excrementorum ratione is conſiſtit, ſicut prius monſtratum eſt: ſed per vias alias impellitur. Qua cauſſa merito etiam a ceteris ſeiungendus eſt. Huius vt genus aliud eſt, ſic peculiaria quoque membra occupat, vt ſuo libro docebitur. *Tartarus membrorum principalium differt a tartaro excrementorum.*

Primo autem ſuperius propoſitum eſt de *Curatione*, quod per reductionem calculi expellendi ſint. Nec enim ſcindi poſſunt, niſi in ſolis pudendis. Illic ergo ars poſita eſt, in præparatione illarum rerum, quæ reducunt, & non tranſmutant, nec præcipitant. Alia tamen curatio illius eſt, de quo paulo poſt tradetur. Hoc loco ſciendum eſt, ſæpius accidere, vt calculus vnus elidatur, in cuius locum poſt alius ſufficiatur: velut infans vnus poſt alium naſcitur. Ibi cauſſa nulla alia eſt, quam prima, quæ ſecundo & pluries redire poteſt. Vnde colligi debet, tartarum eſſe morbum extraneum rerum creſcentium, qui ex terra & eius liquoribus enaſcitur. Liquores autem iſtiuſmodi ſunt, vt, ex quibus bolus, lapis, viſcus, arenaque gignuntur: quæ iterum aut cum leguminibus & frumentis, aut oleribus, aut vino, aut aqua, aut carne in nos deſcendunt, ac, vt dictum eſt, annaſcuntur aut agglutinantur. Contra quem adhæſum medicina præſentior nulla eſt, quam butyrum & oleum oliuæ, ſicut illorum regimen demonſtrat. *Tartarus qualis morbus.* *Tartari quod præſens ſit rem. remedium.*

TRACTATVS QVARTVS ET
Tartarus quartus.

PErgamus autem de generatione Tartari, quæ in alijs quoque membris, vt pulmone, folliculo fellis, corde, liene, cerebro ac renibus fit. Quomodo vero in iſtis partibus ea generatio fiat, id ex communi hac regula ita cognoſce. Vnumquodlibet, quod in homine eſt, cibo opus habet, & quotidiano ſuo quæſito alimento. Alimentum illud ſeſe habet, prout in ventriculū ingeſtum eſt. Quod ſi ad ſua loca attractum eſt; tunc ſcitote, vnamquamlibet partem in corpore ſibijpſi pro ventriculo eſſe, & ſeparare aut a ſe amoliri, quod aut bonum non eſt, aut nō appetit. Nec vllum membrum pro alio hoc coctionis officium ſubit. Solus ventriculus reipublicæ cauſſa operatur. Et quod in lotio quoque gratia hepatis, renum ac veſicæ molitur, idipſum in commodum cęterarum partium etiam ſuſcipit. Per hunc autem non vniuerſa ſufficienter ſeparantur: ſed vnumquodlibet membrum præparationem nouam aggreditur, quodque ſibi affine & commodum arbitratur, arripit: inutile vero ſeparat & excutit. Quæ ita ſeparantur, Excrementa quoque ſunt: quorum exitus viæ conditi ſunt. Sic pulmo expurgatur per arterias: cerebrum per nares: lien per hæmorrhoides: bilis per ventriculum: renes per veſicam: cor in chaos. Sicut ergo partes nutritionis principes ſeorſim in ſuos meatus terminantur: ſic excrementa iſta membrorum principum, materia ſunt, ex qua generationes tartari inſtituuntur ſecundum ſuas naturas. Subtilia enim admodum illa ſunt, ſi illic ſe perdunt & manifeſtant. De horum conditione hoc exemplum attendite: veluti ſi quid ad ſummum deſtillatur, & vlterius ad volatilitatē perducitur, vt ſine corpore ſit. Iam vero ſine corpore nihil factum eſt. Et ſi quidem eſſe videatur: tamen a perito proboque artifice eius corpus ſemper inuenitur. Sic hic quoque: quoniam nec in ventriculo propter ſeceſſum, nec in vrina reperitur: ſed corpus tartari inuenitur volatile, & in cetera prædicta membra inſtar vini ardentis aſcendentis permeat, vt putetur ſine corpore eſſe. Sine eo tamē non eſt. Et ſi quidem in pellicanum indatur & circuletur, tamen in ſe tartarum continet. Sic illa quoque. Quare ſi in conuenientia loca prænominatorum membrorum incidant, cum demum geminus artifex præſto eſt, qui corpus & volatile ſeparare poteſt, quod artifices ceteri, puta, ventriculus. hepar &c. minime poſſunt. Sic res vnaquælibet in congruis ſibi locis ſecundum proprietatem ſuam ac exaltationem vere inuenitur: ſicut ex hoc vulgari exemplo patet. Vir vnus, & fœmina vna, vno coniugio ligantur. Hi iam duo, ſi, vt iuncti ſunt, congrediuntur, nullum adulterium patratur. Ratio eſt, quia anatomia & concordantia in vno eſt, nec eius

Stomachus ſuis vicibus partis. Venter communis publicus.

Per quas vias libet excrementa educantur.

Corpus habent etiam volatilia.

ipſa

ipſa violat. Quod ſi vero non congrediuntur, [illegible]dus ac firmus amor, nõ eſt, ſed vacillans ſicut arundo in aquis. Qui enim procatur vir, is ſuam legitimam coniugem non habet iuxta tenorem Anatomiæ. Sic nec quæ procatur fœmina, ſuum legitimum maritum. Vnicuilibet enim homini a Deo congenita libido vel voluptas ſua eſt, quæ illum adulterium [illegible] prohibeat. Mandatum itaq; ad illos pertinet, q nullo fœdere iuncti ſunt: vt ſeruent illud, quaſi iuncti eſſent. Ideo coniugia duo ſunt. vnum eorũ, quos Deus coniungit, vt ſupra: alterum, quod homines ipſi iungunt. Primi fidem ſeruant ſine mandato, Secundi minime, ſed per [illegible] alligantur. Sic in noſtro quoque propoſito. Si res quapiam in coniunctionem & concordantiam ſuæ anatomiæ ducitur, tum promit quicquid habet. Id ſi non fiat: coerceri non poteſt vt ſeparetur. Quare ſi naturæ arcana explorari velint, ipſis ſemper Magiſter geminus addendus eſt & ſecundum magiſterium illud cum illa omnia tractanda & obſeruanda ſunt. Alias cœca & obſcura omnia erunt, ab illa quæ eduntur.

Coniugia duplex.

Sic primo ſciendum eſt, q, ſi illa ad loca ſibi deſtinata producenda ſunt, pars ad pulmones detinetur. Id priuſquam explicare aggrediar, præmonitos vos velim, illic tartari parum, nec tanto cumulo aggregari, ac in ceteris vel vrinæ vel inteſtinorum meatibus. Cauſſa eſt, quia pulmones quod eduntac bibunt, id nimis paucum eſt. Quod ſi enim metiaris multitudinem eorum, quæ homo ingerit: ac a mole illa tum ſtercora tum vrinam detrahas: parum certe in corpore reliquum [illegible]. Quod ſi ergo ex iſta exigua quantitate omnia membra, quorum plurima ſunt, ali debent: in diſtributione certe illa admodum parum pulmonibus cedet. Ideoque ab iſta pręrenui mole non tam ſolemnis, manifeſta ac quotidiana operatio ſeu tartareum genus proficiſci poſſit, velut in lotio & inteſtinis fit. Ideoq; ſecundũ generationẽ illius hæc [illegible] quoq; obſeruanda ſunt. Sed pro intellectu horũ hoc quoq; ſciendũ eſt, q, ecõtra exiguum tale plus damni inferat, quam multum aliud. Adde & hoc q in reb. huiuſmodi ſpiritus [illegible] non [illegible] ad operationem ſeſe [illegible] poſſit. Nec enim hic æque potens eſt ac in meatibus aliis: ſed quaſi intenus [illegible] cogitur. Vbi enim multitudo deeſt: ibi nec [illegible] abundat. Ex multitudine enim [illegible].

Tartarum in pulmonibus. Cur ſit minor, quàm in aliis partibus.

Cur damnum per [illegible].

De tartaro ergo pulmonũ deinceps hęc tradem⁹. [illegible] in pulmonib. tã animaliũ ceterorũ q̃ hominũ calculos repiri [illegible] ſimiles. In pulmones a. hominis venę ingrediũtur. [illegible] venæ [illegible] habent anatom[illegible] cum venis ſanguinalib. ceterarũ partium principum. [illegible] itaq; venis hoc loco tractat⁹ peculiaris debetur. Pulmonũ venæ, ſtomach⁹ ſunt pulmonum. In venis iſtis pulmo purum ab impuro ſegregat, & [illegible]

Venæ pulmonum ſtomachum.

Ventriculus pulmonum stomachus quod idoneum non inuenit, abijcit. Hanc ſeparationem ventriculus quidem non nouit: nouit tamen pulmo. Hinc etiam fit, vt excrementum peculiare reperiatur in pulmonibus. hoc eſt, ipſius cannis inſertũ, quę ſolæ ipſius ſtomachus ſunt, a Deo in hunc vſum conditæ, vt excrementum in ipſis pellicanetur & articuletur, dum in ipſos pulmones incidat. Nec quicquam enim aliud perſuadeatis vobis, quam cuilibet membro peculiarem ſuum ſtomachum obtigiſſe, mirabilem quidem & operoſum, ſicut ſcientia externe demonſtrat in præparationibus, in quibus purum ab impuro ſeparari ſolet. Quare ſi talis etiam pulmonum ſtomachus eſt, certe in ijs conſeruabit, quod oportet, & ſuperfluum per cannas extra os exturbabit. Et hoc peculiare etiam excrementum eſt, quod in ſolis pulmonibus gignitur, non etiam in partibus alijs. Nam peculiaris ipſorum quoque ſtomachus eſt. Porro autem in iſta diſcretione puri ab impuro pulmo ſtercus quoddam reddit, & cum hoc ipſum tartarum. Sic ergo tartarus vna cum excrementis e pulmonibus elidi deberet. Id ſi fiat minus, & tartarus ſeparetur ab excremento: tunc in ſede illa relictus ibi annaſcitur, & cannas infercit. Sic ipſe cannæ tartaro, ſolijs, ramentis, tabulis & granulis afficiuntur ibi relictis. Iam autem tartarus hic ſubtilior eſt eo, qui hæret in inteſtinis aut meatibus vrinarijs. Nam & ſubtilius ſeparatur, ac ex volatilitate in corporalitatem redigitur. Hic enim ſimile ſimili iunctum eſt. Vnde ratione loci quoque, cui ex officio pulmones ſerviunt, varij morbi emergunt: qui & ipſi quidem tartarei morbi ſunt, ſed tamen alia indicia ac operatione habent. Vtpote, cum officium pulmonum, ſci. libere ſurſum deorſum moueri, & aerem attrahere ... meatus ſacris a tartaro impediuntur, ita vt multi inde morbi exſurgant, qui a medicis nonnunquam aſthma, interdum tuſſis vocitantur, cum tamen morbus tartareus ſit. Sic & anhelitus impedimentum & ſimilia, quæ poſt phthiſis comitantur, qua homo ſecundum ſubſtantiam ſuam tabeſcit. Sic & Ethica febris, quæ omnia ab vno hoc tartaro proueniunt, qui in pulmonibus ſitus eſt: ſicut hæc ſuis capitibus traduntur.

Stomachus cerebri vbi. Similiter etiam peculiaris ſtomachus eſt, qui cerebro dicatur. Is autem ſtomachus eſt extra cerebrum, non intra hoc. Ad cerebrum vſque omne nutrimentũ indiſcretum, h. e. ſecundum veram vltimã materiam indiſſeparatum infertur, prout huic loco competit, & cerebro comodũ eſt. Hoc ergo ſi cerebrum aſſumſit, operationem ſuã ſtomachale aggreditur. Æque enim ac ſtomach° (de primo loquor) corruptor præcipuus eſt omnium membrorũ, dum in ſuo officio non erectus & ꝓbus verſatur. ſic & de membrorũ ſtomachis intelligendum eſt, ꝙ ex eorũ imbecillitate multi morbi naſcantur, qui vniuerſi tamen hactenus a nemine traditi, ſed obliuione & igno-

Tartarus pulmonũ qui gignatur

Tart. pulmonum ſubtilior cæteris.

Tart. pulmonum morbi qui

Stomachus cuilibet parti

[illegible] obliterati [illegible]. Magnum itaq; opus eſt, ſpiritum efficacem, qui ventriculi habet rationem & officium, cognouiſſe. Is ſi prauus eſt, mẽbra ſimul vniuerſa, q̃ gubernare & alere debet, nihili ſunt. Primum quidẽ ſtomachum, ſeu magnum, deguſtarunt illi quidem, quem etiam ſentire [illegible] poſſit. Hos autem ſtomachos, in quibus tantum momenti eſt, ne olfecerunt quidem. Ex quibus non inepte colligi poteſt, plurimos exſiſtere [illegible] ex iſtis ventriculis enatos, quos ipſi in aliena capitula perperam [illegible], parum penſi facientes, quid agant, & quam rem tractent. Quare æquum eſt, vt de huiuſmodi morbis peculiaris libellus condatur: quo hæc ego differo. Alimentum ergo, ſi dicto modo in ſtomachum cerebri impellit, tum neceſſe eſt, vt ſtomachus illi Alchimiſta fiat & artifex genuinæ ſeparationis, quæ ad commoditatem & emolumentum cerebri facit. Ibi ergo aliud quoddam excrementum, a ceteris diuerſum prouenit, cuius emunctorium eſt naſus. Excrementum autem mucus eſt, e naribus elabens. Vnde videtis, cerebri ſtomachum extra cerebrum conſtitutum eſſe, nutrimentumq; præ foribus cerebri præparari, ac ita præparatum in cerebri cellas obſeratas attrahi. Si ergo excrementum foris in venis relinquitur, quæ ſecundum anatomiam illam poſitæ ſunt & cerebri ventriculum continent. Illæ manifeſtum ſuum emunctorium habẽt, ſicut primus ventriculus ſuum pylorum. Emunctorium autem illud deriuatur in nares. Sic ergo extra [illegible] cerebrum [illegible] modi tartari reperiuntur, quouſq; [illegible] extenditur. Ex quibus poſt [illegible] phrenetis, maniæ [illegible] quas medici ex abundantia ſanguinis [illegible], [illegible] ſolent obſeruare etiam in [illegible], ſicut [illegible] loco [illegible].

Medicorũ reprehenſio.

Tartarus cerebri.

Tart. cerebri qui morbi.

Medicorũ reprehenſio.

Porro autem & de renibus [illegible] in vrina iſto quidẽ loco ſtabuletur: ad renum tamen [illegible]. Non enim ex vrina illi aluntur, ſed ex eodem alimento [illegible] quo. Quanquam id raro fiat. Nam vrina nimiopere [illegible], vt tartarus promte e renibus elabatur, & [illegible] ſeparari non poſſit. Et tamen non minus renes, quam partes ceteræ ad hoc conſtitutæ ſunt. [illegible] vero & renes ſuum alimentum aſciſcunt pro ratione diſtributionis, & illorum Anatomiæ, quæ in homine fit homine in eſſente. [illegible] modo cuilibet diſtribuitur, quod conuehit, cum coniunctis nimirum ſuis excrementis quæ nullibi ſeparantur, niſi in membro illo, cuius id alimentum proprium eſt. Sic ergo iſta [illegible] & renes ad modum membrorum aliorum ſua excrementa colligunt. Hæc cum vrinæ permixta, cum eadem eiici [illegible] quæ vrinæ hypoſtaſis fiunt. Quare hypoſtaſis de renum malis ar[illegible] ea illorum excrementum eſt, quæ a cetera vrina ſeorſim in ſu-

Renes ex vrina non aluntur.

Tart. renum & cur promte ſecernatur.

Hypoſtaſis renum excrementum.

um locum ſeparatur, velut oleum, aut aqua, quæ ſe permiſceri nõ patitur. Ac veluti oleum ſupernatat: vnda autem ſubſidet. ſic proprietas hypoſtaſis hæc eſt, vt aut in medium, aut deſuper vſque ad fundum ſeparata cõſiſtat, prout probe illa extunditur aut emittitur. Iam vero artis opus eſt, hypoſtaſin a lotio ſeparare poſſe: ita, vt hypoſtaſis in ſingulare vas, & ſeorſim ipſa quoq; vrina excipiatur. Et hoc qui nouit, is excrementum rerum ipſiſſimum in rei veritate contuetur, & vna cum præparatione & ſeparatione illa, vltimam quoq; calculorum materiam perſpicit. Sicut autem vltima materia calculorum in vno inuenitur: in eodem ipſo ſcitote materiam quoq; primam reperiri eius rei, cuius materia vltima apparet. Pinguis ille autem error eſt, quando dicunt, hypoſtaſin teſtari de ventriculo. Quid autem imperiti dicant aliud? Nam omnino proferendum aliquid eſt, vt ſua commenta tueantur. Non mirum ergo, ſi lotii tam probi ſpectatores ſint, vt a nemine laudentur, contra vero omniũ pipulo differantur. Nã & eo ab ipſis res deducta eſt, vt a medicina iam omnes homines abhorreant, eamq; meram deceptionem & fraudẽ eſſe arbitrentur. Sic ergo artibus ſuis impoſuerunt hominibus, vt & ruſticis & Iudæis iam plus fidant illi, q̃ ipſis. Qui ẽt, ſi probe attendatur, illis doctoribus longe peritiores ſunt. An enim hoc non ꝓbrum & flagitiũ eſt, poliatrũ in quadã ciuitate ali, qui ægros fugiat, nec ipſos iuuare poſſit, ſed eoſdem deſerere cogatur: cum tamen adueniens alius, ſimplex & minime literatus illis opem & auxilium ferat? Hic ſi honor eſt, dictu certe turpis eſt. Cauſſa autem horum eſt, quod ſtudia veſtra nihili ſunt. Poetas agitis: & poetice ẽt medemini. Et ſi duplo quidem numeroſiores eſſetis: ne ſic tamen veſtros Doctores defendere poſſitis, nec illi vos: niſi q, per cõſuetudinis diuturnitatem, & ordinationem Academiarum priſcam, ex quibus nihil niſi adulatores & ſcribæ prodeunt, ratum profertis. Is enim ſcriba merus eſt, qui recepta q. dem ꝓponit, ſed neminem tamen ſanat. Ex hoc quoq; ſaltẽ doctor ſcriptionis, non ſanationis exſiſtit. Ita ergo ſcribæ eſtis, h. e. adulatores, & ſingularem ſectam conditis veluti Phariſæi. Sibi enim a nemine quicq̃ importari patiuntur. In hoc etiam monachorum ordines æmulamini, qui quid album ſit, quid nigrum, ignorant. An non propudium h. e. quod ne ſemel quidem ex hypoſtaſi de calculo iudicare potuiſtis? Quid ergo didiciſtis o Doctores? Solos nimirum ſtultus pectere.

Hypoſtaſis ſeparabilis ab vrina.

Medic. reprehenſio

Academiarum præiudiciũ taxatur

Monachorum inſcitia.

Iſtiuſmodi cor quoq; patitur. Hoc & ipſum more partium aliarum nutritur. Similiter & ſua excrementa ſeparat. Iam autem de ſolo illius excremento dicendum eſt: quod in ipſo tartarus contineatur. Cor autem in ſua capſula conditum eſt. Ex illa prodit eius excrementum, nec quicq; in illa remanet. Ad quæ ſcitote, cor omnium pauciſſimum ac puriſſimum

alimen-

alimentű aſſumere,ſuaq; reddere excremẽta inſtar guttæ [illegible],in capſulam eam, quæ ipſum continetur,defluentia. Id iam ſi modum excedit:ex illo tranſſudat. Quod a. p capſulam tranſſudat,nõ ponderoſum eſt,ſed aëreũ, & leuis ſpiritus. Quanq̃ dicant,pulmonẽ cordi ſuaue refrigerium afflare. Quorum ſimiles ſermones inanes alias quoq; funduntur. Refrigerium, q pulmones pſtant,vniuerſo corpori deſeruit,non cordi. Alius enim meſt calor hepatis,aliº cordis,alius huius,alius illius partis. Falſum ergo eſt,omnẽ calorem ex corde ꝓuenire. Vnumq; libet n. membrũ ſuum ex ſe ipſo calorem habet. Quare ibi commune refrigeriũ præſtatur. Ceterum de excrementis ſcitote,q,ſi tartarus in capſula coagulatur,& ſpiritus ſalis ipſum corripiat,illico generatio tartari pſto ſit,in ea omnino forma,quæ eſt illa, cuius prima materia præſens eſt. Sic ergo tartarº generatur in capſula cor includente. Vnde deinde multi huiuſmodi morbi fiunt,q longe aliis nominibus,ac cardiaca,tremor cordis & ſimiles inſigniuntur, ſicut in propriis capitulis percenſebitur. Iam autem paroxyſmant huiuſmodi morbi cum calculo,eundemq; cũ illo plane paroxyſmũ habẽt. Quia vero locus quoq; diuerſus eſt: propterea paroxyſmi quoq; alii conciuntur. Hic illi cæcutiunt, ac aliena nomina comminiſcuntur, dicuntq; hunc aut illum morbum eſſe,& cum melancholia ac cholera,&c. ſua incedunt. Adeoq; ignorãt ſtulti,cor nullo vſq̃ molimine eo adigi poſſe,vt illa recipiat, q̃ iſti imponunt,ac ineſſe dicunt. Interim quia ipſis nemo contradicit,mendacia ſua ac dolos facile ꝓpagare poſſunt,& humores ſuos ciuitate donare. Nemo eſt, qui ipſos reprehendit. Sic ſtulti,medicinæ Doctores manent ac habentur,quorum cor huiuſmodi ineptiis plenius eſt, q̃ verorũ fatuorũ. Quod ſi vero res accuratius inquiratur,& cenſura ordinationis iuſtior fiat: digni apparebunt,qui aut fuſtibus comminuantur,aut virgis cędantur. Hi latrones iſti ſunt,de quibus mandatum Dei loquitur, Nõ occides. Aut ergo hoc diſce, vt neminem occidas,aut ruſticare. Mandatum illud ad omnes artes extenditur illas, per quarum abuſum homo interimi poteſt. Nec enim de ſolo gladio id dictum eſt,ſed de te ipſo quoq;. Nec te de hoc eripient Doctores tui,ad quos te refers. Illi enim æque ac tu carnificum manibus traditi ſunt. Quare nemo aliorum furem ſe cum fure tuebitur. Cæci in vnam foueam corruent. Alte gloriamini de veſtra anatomia & tamen q, videatis,ignoratis. Et q in ipſis tenetis manibus,nõ nouiſtis. Sicut [illegible]nbergæ Doctores faciũt,Pharmacopolia viſitantes: qui,q, ipſiſmet [illegible] nunt,q̃runt,an in officinis promtũ non ſit. Et hi homines no[illegible] Germanos omnes examinabũt? O fraudulentũ & impoſtor[illegible] [illegible]. Quantum a. e re ipſorum eſt,q [illegible] ſui [illegible] lib. agãt. Id n. ni [illegible] quomodo cum nugis ſuis ſtaret? Non a. in vno ſaltem,h.e. in lepra:

Excrementum cordis quale, & vbi.

Medic. reprehenſio.

Tartari cordis qui morbi.

Medicorũ reprehenſio.

ſed in ceteris omnibus his ſimilibus. Tutum hoc ipſis aſylum eſt, quod apud Satrapas ac magnates gratia valent. Extra hoc, mercedem debitam dudum abſtuliſſent.

Tartarus fellis

Iam vero etiam e felle tartarus gignitur, qui ex illius excremento æque ac ceteri prouenit. Hunc autem tartarum fel in ſeipſo continet, nec diſtribuit longius. Et ſi ab excremento ſeparatur, nec in iſta ſeparatione exundat, tunc generatur illa forma, quæ in felle ineſt. Ex quo ipſo quoq; ſui morbi oriuntur, hoc eſt, iſti paroxyſmi, quales calculus quilibet ex ſe gignit. Vnde tandem comprehenſiones, contuſiones, vomitus, tormina, bilis exundationes, ſui paroxyſmi tempore exſurgunt: cuius bilis cruciatione poſtmodum in inteſtinis colica & ſimilia alia ſuſcitantur. Medici autem alias nugas cudunt, quod ex principio iſta oriantur. Niſi enim id operam des, vt ipſum calculum proxime tractes, labor omnis irritus futurus eſt. Sic niſi originem ex hac ſtatuas, a calculo in illa contento cauſſata, curamq; ita inſtituas, vt dicas, ſolum calculum in felle denuo oportere: impoſſibile erit, vt auxilium adferas. Sed vſq; adeo induſtriè in iſtis morbis exculti eſtis, quia fides veſtris fumis confertur. Id vos tam ſuauiter titillat, vt in aliis etiam, quæcunq; obiter ſaltem opinamini, ſtatutis veſtris acquieſcendum ſimpliciter ſit. Et merito quidem: qualis enim grex: talis & rex. Attendite ergo, vt morbos fellis cognoſcatis aut a calculo eſſe, aut ſine eo. Scitote etiam, fellis non maiores eſſe inimicitias, quam excrementorum: raroq; illud ægreſcere, ſi tartarus non concurrat, ſiue ſeparatus, ſiue non. Sed & hoc credite, calculũ in paroxyſmo ſuo fel expellere, multis quidem viis modiſq;, hic deſcribi minime conuenientibus. Natura illa arquatum morbum & alios varios parit. Iam inſilit: iam recedit. Icterus etiam quilibet, qui per remedia ipſi debita non expellitur, is cum tartaro permixtus eſt. Et ſolus calculus exturbetur: alias nulla Aſallia ſeu ſtercus anſerinum aut quicq̃ aliud iuuabit. Ideo ſedulã operam impendite. Probe quoq; noſſe debetis calculi paroxyſmos, quod reſoluat, quod diſtorqueat, putrefaciat, totum corpus pererret. Sic hic quoq; idem molitur. id eſt, parit icterum, paralyſin, diſtorſionem, colicam, pectoris compreſſionem, vomitionem, dyſpepſiam, &c. Et ad hæc omnia non erubeſcunt Medici dicere, eſſe choleram. Miram vero choleram: imo vero choleram apud vos moriones, non autem apud peritos. Prout tamen homines eſtis, ſic veſtris partibus conſulitis. Quoties quæſo in felle generatio lapidis, vltima materia lapidis inuenta eſt: Sed vos erudituli manu non libenter maculatis. Si ſitum ſaltem iſtorum cognitum habetis, iam vobis id abunde ſufficere arbitramini.

Tartar. fellis morbi qui.

Medic. reprehenſio.

Medici reprehenſio.

Tartarus ſplenis.

Sed ad ſplenem etiam deſcendamus, qui materiam calculi & ipſe

æque

æqualiter in ſuis excrementis continet. Sunt vero qui dicant, lienem ſe per oculos exonerare. Id euentus non comprobat. Vbi enim emunctorii portus patet aut finis, ibidem ſanitas quoque comparari poteſt. Vt: ventriculi emunctorium per monoculum fit. Is ſi quo vitio tenetur, id per monoculum expellitur. Quod ſi non fit: morbi ſui periculum ſuſtinebit. Hoc idem in vrinæ meatibus verum eſt. Iam ſi ſplenis emunctorium per oculos eſſet: opus eſſet nobis illiuſmodi remediis, quæ lacrymas cierent, vt per illas ſcilicet morbi ſplenetici, veluti quartana, oppilatio, &c. eiicerentur & extraherentur. Quia vero per lacrymas lienis morbi non tolluntur, vt nec per riſum hepatis mala: tum certe illorum emunctoria non erunt, ſed aliud eſt quod lacrymatur, aliud quod ridet. Ideo craſſus error eſt Medicorum, qui obliti ſunt, omnia emunctoria ſuas medicinas habere: velut inteſtina colocynthidem, eſulam: ſtomachi os Nipalen præcipitatum: hepar Pt. Mz. veſicam raphanum, linariam: naſum Helleborum, folia perſici & ſic de ceteris. Sed ad lacrymas nulla vnquā medicina extitit, quę lienis emunctorium expurgaſſet. Sed quam arguti doctores in aliis ſunt, ſic hic quoque. Illorum ſapientiæ momentum & hoc eſt. Sic enim pro eorum opinione quartana per aures abſcederet. Ipſi vero per pollicem eam exturbant, & per ſudores, ac modos alios. Hunc autem errorem omnem committit inſcitia eorum & imperitia in Anatomia, in Philoſophia, & in luce naturæ. Sic ergo lien calculo obnoxius eſt, quem ex excrementis ſuis concipit. Iam vero ſtomachus lienis in propriis eius poris venatur: in illis lien coquit, & nutrimentum ſuum ab excrementis ſegregat, ac ex poris inſtar ſubtilis & probe clarificatæ aquæ procedit, cuius reſiduum deſtillatur in veſica, ſicut ſuo loco percenſebitur. Quod ſi hoc pacto tartarus generatus ac ſeparatus ſit, ac ſpiritus ſalis ſecum habeat: tunc ex eo quoq; Eryſipelæ naſcuntur, nō autem quartanę.

Medic. reprehenſio.

Nipalen præcipitatum ſtomachum per purgat.

Stomachus lienis vbi.

Meminiſſe ergo debetis, ſicut iam propoſitum eſt, de partium principum tartaro, vt ipſum recte cognoſcatis prius, quam ægro indicetis, id eſt, vt tartarum hunc ſeponatis, & illum ſigillatim comprehendatis. H[illegible]gnus ſiquidem valde [illegible]um morem ſou[illegible]ſtis, qui parum commodi præſtitit, fœnus autem [illegible] largium eorum, quæ aucta emendari potuiſſet fas eſſet. Velut [illegible] hoc quoq; eſt, quod profitemini ſplenem purgari per oculos, & [illegible] aures. Vtrumq; enim falſum eſt. Ideo vero [illegible]leritis, quod nemo [illegible]gere ac experiri poſſit. Quod vobis tamen creditur, & habetur colore, quo mendacium coactum. Quis enim tam lectæ cateruæ Academicorum facile obnitatur aut obſtrepat? Inter quos ſunt extorres Baccalaurei, Ludimagiſtri, Procuratores, Poetę Hiſtorici, Græci, Arabes, Chaldæi, Iudęi, Monachi, moniales, Carnifices,

Medic. reprehenſio.

[illegible] lepores. Quod ſi omnino probi Doctores eſſetis, [illegible] proderent, quia a carnificibus exſuperari non poſſe[illegible] fint: carnifex proclıue eſt, vos tam [illegible] ſuperate. Hic veſter detectus eſt.

TRACTATVS QVARTVS.

P[illegible] adhuc aliud quoq; genus tartari exſiſtit. Id extra mem[illegible]alia continetur, in ſanguine, carne, medulla, & ceteris ſi[illegible]. Quum autem hic ſit, oculorum ſtillas ſeu lacrymas hoc loco non intelligi[illegible]. Nam ſciri non poteſt, vndenam erumpant, aut ſecundum [illegible] ſubſtantiamq; ſuam gignantur. Nam & a fletu & a riſu conci[illegible] quorum geminorum origo incerta eſt, vbinam ſcaturigo illa, ex qua profluant, lateat. Ideo ſuam quoq; in illo loco deſcriptionem non ha[illegible]. De hiſce ergo rebus tenendū eſt, ipſum etiam ſanguinem, medul[illegible] [illegible] tartarum gignere & continere: & hunc, veluti prius [illegible], in [illegible] ventriculis cum omni digeſtio[illegible] concludi. Ex quo conſequitur, in iſtis membris non [illegible] gigni ac exiſtere, quam in alıis. Æque enim ſua [illegible] excrementa habent, ac illa, de quibus diſſerumus.

De hoc autem omnium primo dicendum eſt, quo nam illa ſua excrementa condant. Solus autem ſudor, qui cutem permeat, excrementū ſanguinis eſt. Cruor qui in ramal[illegible], excremētū carnis eſt. Quod in medulla eſt, id ari[illegible]tas oſſis continet. Quod vero non conſumitur, id in concauitates articulorum, ligamentorumq; ac alios ſinus ſecedit. De tribus hiſce veluti præcipuis & maximis præcipue quoq; dicendum eſt. Quæ vero tartari genera alia ſunt: ea ſuo loco explicabuntur. De tribus vero hiſce id ſingulariter notate, admodum numeroſos morbos ex ſanguine [illegible] profluere, quorum tamen cauſſæ generationis longe aliter [illegible] quam exiſtunt. Vnde neceſſe eſt, in Receptis ſuis ac curis illos etiam hallucinari. Hinc ergo verum genus tartari intelligite, vt erre[illegible] [illegible], quo multi ad mortem dati ſunt, ex mera illorum medicorum temeritate & inſcitia.

Vias autem tartari duas notate: vnam in ſuo ipſius ſtomacho: alteram in e[illegible] exitu. Sanguinis exitus ex venis, eſt per cutem, h.e. per poros. Car[illegible] ſtomachus in carne, h.e. in ſuo ſtomacho: ſimiliter & in exitu, h.e. a[illegible] veſicam: & ſic in ſanguine proprius ſtomachus in ipſo ſanguine, ſicut [illegible] in carne. Si[illegible] & de medulla ipſa, & in exitu de medulla, h.e. in venis, membris, oſſibus, & cauitatibus alıis. Hæ res ac priuatæ differentiæ accurate notari debent, ſicut & deinceps tartareus paroxyſmus. Nam qui paroxyſmos tartari non nouit, hic immerito medicus vocatur. Pa-

[illegible] enim tartareus, & [illegible] tartaricæ docent medicum [illegible] re[illegible] quos alias ſanare non poteſt, & incurabiles pronunciat. [illegible] diligenti obſeruatione opus eſt in omni Anatomia, & iſtiuſmodi morbi [illegible] tracta natura, vt nunquam illud inueniatur, quod medicum confundit, & in opprobrium dat.

Pro comprehenſione horum ſciendum eſt, ipſum quoq; ſanguinē, ac medullam & carnem ſuum alimentum attrahere, ſibi ipſi conficere & [illegible] a ſe amouere. Summa. hæc tria magni momenti & ponderis ſunt, de quibus maxima corporis noſtri pars pendet. Notandum ergo eſt præcipue [illegible]rum digeſtionem vſq; adeo altam, & deſtillationem in tantum ſubtilem eſſe, vt nullum chaos ita lucidum ſit, quin hoc ipſo ſubtilius exiſtat. Quod ſi iam ad has ſeparationes deducuntur, tum excrementa eorum id eſt, quod viſibile quidem ſed tamen ſubtiliſſimum eſt. Nutrimentum autem iſtorum trium eſt inuiſibile: nō vt ſpiritus per os egrediens, & halitum poſt ſe relinquens, aſpectabilem quidem, ſed non tangibilem. Illud nutrimentum fit in ſanguine, carne, & medulla adhuc ſubtilius: & quicquid in eo craſſum ſupereſt, quanquam id ſit inaſpectabile & impalpabile: illud in hoc ſtomacho, vbi caro, ſanguis & medulla eſt, adhuc clarius redditur: & quicquid vſpiam eſt, quod corpus refert, inibi ſubtilius paratur. Et hoc eſt ſudor. Is aſpectabilis & tangibilis eſt: quanquam intus in corpore vſq; adeo ſubtilis ſimiliter, vt chaos quoddam referret & æquipararet. De iſto ergo hic dicendum eſt, & non de nutrimento, quod tantum ſpiritus eſt, qui ſuum excrementum viſibiliter ſeparat. Sic etiam carnis ac medullæ nutrimenta tantum ſpiritus ſunt, ſine omni aſpectabilitate, & palpabilitate. Excrementa tamen viſibilia ſunt: ſed ſubtiliſſima omnium, quæ in toto corpore alia deprehenduntur.

Sanguis, medulla, caro, tres [illegible] corporis præcipua.

Earum nutrimentum ſubtiliſſ.

Sudor excrementum quale.

De excremento ſanguinis ſcitote, q; tartarus in ipſo ad eam ſubtilitatem non conſcendat: ſed ſeſe permiſceat, non ſecus ac in vino ardente. Id vtcunq; deſtilletur aut circuletur, etiam ad ſummū: tartarum tamen in ſe retinebit. Vinum, vtcunq; ſubtiliſſimū ſit, & deſtilletur ad ſummum: ſecum tamen tartarum conditum habet. Sic æque & hic. Digeſtiones etſi hic fiant ſubtiliſſimæ: ſeparatio tamen adeo ſubtilis eſt, vt in nutrimento nihil relinquat, quod non expellat. Ideoq; hic tartarus ſubtilis eſt & multiplex in ſua eſſentia. Hoc enim credite, q; coaguletur a ſpiritu ſalis. Tum etiam ab ipſo & per ipſum reſoluitur. Hinc intelligite, omnem tartarum ſanguinis, carniſq; ac medullæ in duabus viis conſiſtere, in coagulatione & reſolutione. Quanquā verum ſit, alias quoq; digeſtiones multoties reſolutum tartarum reddere. Ille tamen non vniformis cauſæ eſt: ſed exteriora illiuſmodi tartari vini produnt, quæ tamen hic intelligi non debet,

Tartari ſanguinis ratio.

Tartarus [illegible]

verum ita [illegible], quod ſeparatio ac digeſtio adeo acriter, ſubtiliter & [illegible] per Vulcanum ſuum A[illegible] [illegible] tarus vnus, qui ad coagulationem [illegible] & [illegible] it. Et qui ad reſolutionem [illegible] ſtionem pergit. Vt qui ex terro aquam facit, [illegible] [illegible] mucilaginem, & ex hac iterum [illegible] genus aliud his ſimile facere velit. Vnde [illegible] notate, quod tartar[illegible] aqua naſcatur, ſiue per nutrimentum, vel per potum [illegible]. Vnde etiam ita reſoluitur & coagulatur, veluti comprehenſum [illegible] etiam in ſuam vltimam materiam abit. Aqua enim mater e[illegible] matrix huiuſmodi generationum vniuerſarum. Nunc ergo hoc ſcitote, quod, ſi in ſanguine, hoc eſt, in venis huiuſmodi excrementa a tartaro relinquantur, tunc ſanguis granulis, arenæ aut oryzæ ſimilibus, repletur. Sic etiam extra venas, [illegible] in poris huiuſmodi grana naſcuntur. Et quanquam plures quidem reſolutiones quam coagulationes ibi fiant: omnes tamen in coagulationem abeunt tandem, finito ſuo tempore, quo locum tenuit cum ſalis ſpiritu.

Aqua matrix rerum

Mucus excrementum ſang.

Iam vero mucus ſanguinis excrementum eſt. Qui ſi craſſus ſit, nec tr[illegible] ſudet, verum mucus maneat: certum eſt, tartarum inter excrementa e[illegible] hoc eſt, vnita miſceri. Ibi nulla quidem amplius generatio tartari [illegible] tamen ſtercus & excrementum, quod aliter iudicari non poteſt, quam ex vtraque natura, tam tartari, quam excrementi: vnde poſtea ex ſanguine peculiares morbi enaſcuntur. Inſuper & hoc tenete, quod quando illud excrementum adeſt naturæ ſubiectum ſit, ita nimirum, vt ea ho[illegible], quod malum eſt, putrefacere & expellere conetur, vt cum ipſa non amplius ſit. Quæ expulſio tamen naturæ morbus & mortificatio ipſa eſt. Vnde patet ex putrefactione eius tartarum & excrementum dignoſci poſſe, qui[illegible] ſit. Tum demum operationem excrementorum quæres: de quibus plura dicere nolumus.

Stomachus carnis quid & vbi. Tart carnis morbi qui.

Sed de Tartaro, qui in carne generatur, vlterius cognoſcite. Caro eſt Sulphur, Sal, & Mercurius, in mollem ſubſtantiam coagulata. Eius ſtomachus eſt liquor, in carne conditus. Iſte liquor carnem in mollificatione ſua [illegible]net. Sic liquor eius ſtomachus eſt, carni ingenitus, materia inan[illegible], ſi ſeparentur. Ex quo videre eſt, inde multos morbos o[illegible] com[illegible] omnes eos, quę emaciant & tabefaciunt. Quicquid enim tabeſcit, [illegible] ſuam originem, ex illius membri ſtomacho habet. Quare ſi caro tabeſcit, certum eſt, hunc quoq; ſtomachum, de quo diximus, cõtabeſcere, h.e. non cõcoquere, non alere. Scitote ergo, hic in carne tartarum generari, vt liquor, carnis nutrimentum, ſeparetur. Quæ ſepara[illegible] [illegible]terum ſeparetur, h.e. ſi ſeparẽtur a ſe inuicem iſta duo, excrementa

[illegible]

[illegible] carnis, & nutrimenti propria excrementa; tum & tartarus ibi [illegible], sicut de reliquis dictum est. Porro autem ſciendum etiam eſt [illegible] in quibus tartarus iſte gignatur & excubat: ita [illegible]. [illegible] liquor carnis, qui carnis ſtomachus eſt, purgat ſe per ſudorē [illegible] qui ſudor in veſicam reſidit. Is peruadit ac penetrat iſtas venulas, [illegible]: & hac meta tandem in veſicam colligitur ad vrinam. [illegible] duplex eſt in ſua Theorica. Alter a nutrimento: alter a liquore carnis. Qui a nutrimento, is viam ſuam indicat ac ſtomachum, quē [illegible] ſpectat. Qui autem a carne: de carne teſtatur, [illegible] corpus extenditur. Quare qui morbi in corpore [illegible] aut communionem intus habentes, hi [illegible] deprehenduntur. Qui autem nihil eius participant, hi in vrina [illegible] conſpiciuntur. Ideoque ſcientiam habere debes [illegible] ſpectandi. In ea enim totus microcoſmus depingitur, [illegible] medico laudabilis eſt. Qui vero anatomia vrinæ, [illegible] in ea latet, non cognouit: is garritu ſuo & inanibus [illegible] populum dementat & eludit. De hac vrina ſcitote, quod in veſica & renibus [illegible] modis gignantur lapides, qui ex ſudoribus iſtis & excrementis principium acceperunt. Hos [illegible] cognoſcere [illegible] proprietates, vna cum [illegible] cura. Hoc [illegible] facit, is plus [illegible] medicinam [illegible]. De hac natura & lapidibus tartari tenete, quod in [illegible] reperiantur ſæpius, priuſquam regionem renum & veſicæ attigerint. Quod ſingulariter annotandum [illegible] oppilationes, variis morbis [illegible] in lumbis, [illegible], arcubus, lateribus & ſimilib⁹ [illegible]. E [illegible] genera calculorum [illegible] ſunt etiam omnium vehementiſſima [illegible] quod multo durius & grandius illi coagulentur, [illegible], qui in rotundi ſuccreſcant, maioriq; copia [illegible] ſymptomatis implicentur, quam reliqui, q [illegible]. De his plura in proprijs capitulis.

Similiter ſtatuendum etiam de [illegible] liquor [illegible] ſtomachus exſiſtit. [illegible] liquor [illegible] ſanguinis eſt ſpiritus. Huius med [illegible] habet, ac ſtomachi ceteri: [illegible] conuenientem & conducibilem. Hunc tartarus [illegible] coagulationem non fecit, ſed [illegible] Hęc ſumm [illegible] tartarus non coagulatur, & tamen [illegible],

Tart. carnis locus vbi.

Anatomia vrinæ neceſſitas.

Lapides veſica & renum.

Stomacus medulla quis

Tart. medulla cur non coagulatur.

hoc [illegible] alius peculiaris liquor naſcitur, qui aliquo modo æque [illegible], ſ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]tat, ac coagulatus tartarus cum omnibus calculis [illegible] [illegible], & a [illegible] [illegible] ſimilibus. De hoc tartarico liquore id [illegible], quod [illegible] morbos producat, quos arthritides aut defluxus [illegible] [illegible] [illegible] pro regione in natura nominant. Hoc omne tartaricus pinguis liquor exhibet, qui [illegible] ea ac arthetica exſudat. Hoc probe obſeruandum eſt, omnem arthetica, ſciaticamq́ue, quæ perfectę podagræ non ſint, merum tartareum liquorem exiſtere, qui in articulis, ſcia, neruis ac iunct[illegible] pinguis [illegible] inſtar decumbit, & velut calculus in ſuis locis paroxyſm[illegible], prout paroxyſmi natura ac conditio eſt. Qui calculum curare & [illegible] [illegible] nouit, is hunc quoque morbum ſanabit. Illum qui curare neſcit, nec hunc poterit. Vnde recordari poteſtis, quam incongrua Recepta Scribæ noſtri concinnarint, qui artheticam, ſciaticam, dolores iuncturarum & ſimilia, ſuis inconditis & inidoneis medicinis curare conati [illegible]. Peneque Recepta ad ipſorum intellectum quadrarunt. Nihil nouerunt, nihil præſtiterunt.

Tres [illegible] duo aquo meros.

Med. reprehenſ.

Liquor hic alijs quoque pluribus morbis permiſcetur, qui corpori extra naturam tartaream inhæret, ſeque ita inſinuat, vt interdum ægre ac difficulter deprehendi poſſit. Is tamen qui tartaricum paroxyſmum cognouit, ſedem & locum eius nouit, in quo ſeſe permiſcuit, & cum quibus morbis cognationem habet. Morbi iſti in genere omnes, qui cum tartaro vniti ſunt, paroxyſmum duplicem habent: nimirum de [illegible] morbo appendicem ſuæ naturæ: & morbus iſte appendicem illius naturæ, de hoc liquore. Huiuſmodi vnitio multiplex eſt in lepra. Et hæc cauſſa potiſſima eſt, cur priſci dixerunt, lepram eſſe incurabilem. Nec enim tartarum vel in minimo olfecerunt, nec eius curam quicquam comprehenderunt. Ideo, cum non intellexerunt, merito crediderunt incurabilem. Scire vos autem velim, quod non ſaltem incorporeum paroxyſmum, hoc eſt, inuiſibilem, verum etiam viſibilem ſuſcitent [illegible], quod tartarus liquor eſt, velut hic in medulla. Sic enim in [illegible] omnes morbos procedit, & cum ipſorum eluuionibus in eadem [illegible] ſedes ſeſe ingerit, & tali in exſequendo, erodendo, & excauando [illegible] [illegible] fert. Ideo perſæpe vlcera pinguia inueniuntur, quæ tantum pinguedinem iſtam ex tartaro medullæ conceperunt. Quod ſi ergo præ[illegible] modo in permixtionem concurrit, & calcinatiuæ aut corroſiuæ [illegible] eſt, tunc ſuam ipſius medullam rodit, & in oſſibus hærens illa ex[illegible] dolores conciliat omnino implacabiles; niſi forte tartarus ipſe o[illegible]tur & expugnetur, qui tamen hactenus ſilentio oppreſſus latuit. Id[illegible] medulla ſana eſt, vt excrementa in oſſibus conſumantur, nec ad [illegible]

Morbor. tartar. paroxyſmus duplex.

Lepra cur veteribus incurabilis putata.

[illegible]

[illegible] locellis, in articulos, in carnem, in venas, in aquam arti- [illegible] tartarum [illegible] multos morbos inuehent, quo- *Med. reprehenſio.* [illegible] & cauſſæ falſo ac mendicaciter inexploratéque, cum tam [illegible] Receptis, apud veteres deſcriptæ extant.

In aqua articulorum ſimiliter etiam digeſtio eſt quemadmodum de [illegible] eſt, in quibus tartarus [illegible] ſeparatus eſt, & peculiares morbos *Tart. à qua articulorum.* [illegible] particulorum nobiliſſima pars corporis eſt, & ſenſus [illegible] ita vt [illegible] minime pati ac tolerare poſſit. Huius tartari *Aqua articulorum duplex extremum.* [illegible] duplex eſt: vnum eſt *liquor*, alterum *coagulatum* eſt. O [illegible] primum liquor exiſtit: qui longo temporis ſucceſſu a ſpiritu ſalis coagulatur in ipſius formam, pro natura eius. Hæc natura diligenter [illegible] tanda eſt. Multæ enim podagræ, chiragræ, ac gonagræ reperiuntur, cum hoc tartari liquore permixtæ, quarum cura debita nondum inuen- *Med. reprehenſ.* ta [illegible] manifeſtata eſt. Nec enim tartarum nouerunt: vnde curam eorum [illegible] eam eſſe oportet. Huiuſmodi podagram aiunt eſſe incurabilē. Imo [illegible] ribus illis crede & eorum complicibus. Quomodo enim incurabilis non ſit, cum genuinam cauſſam nec norint, nec intelligant? Nihil memorabile ac arduum hactenus docuerunt: non mirum ergo ſi in hoc quoque ambigant. Solis nugis & blateramentis ſe exercitant. Sic ſimilis ſimili vbique [illegible] gitur. Quod ſi ab Adami ſeculis impoſtor aliquis delituiſſet [illegible] tamen illum indagarent & eruerent. Et ſi modo ægri os ſuum te- [illegible] ſent, tunc [illegible] nihil quicquam ſciuiſſent. Siquidem, quæ ab ægris didice- [illegible] & expiſcati ſunt: ea norunt: nec præter illa quicquam. Illa ita imperfecta doctrina ſit oportet, vbi diſcipulus docet præceptorem ſuū. Ideoq; [illegible] ægri medicos docebunt. Saltē de doloribus & horū generib. loquuntur: de quib. ipſi in infinitum blaterant, nec quicquā aliud norunt. Sicut [illegible] manifeſtum eſt, q. in morbis inuicem mentiantur, nullū excipientes, ſed omnes in vnum comprehendentes, & nec cœli, nec concordantiæ, [illegible] orū mentionem vllā facientes, in quib. tamen momenti plurimū ſitum eſt. Adde q. etiam ignorent, quid prima vel vltima materia ſit, quid [illegible] ſit, & qualis eius vita: & tamen omnia pro ſuo nutu diſponere & [illegible] re ſatagunt, inſcij interim & ignorantes, qualenam ipſorum [illegible] [illegible] ſit. Ideo fides ipſorum magna eſt: opera exigua. V[illegible] tem [illegible] [illegible] podagra multis calculares paroxyſmus concurrere. [illegible] ſicut cal- [illegible] qui magnum ſæpe paroxyſmum concitat, & conditiones varias [illegible] ſic in podagra quoq; multi paroxyſmi infiliunt, ex podagra na- [illegible] erumpentes, ſed ex calculari natura ſurgentes. Illi tamen nu- [illegible] podagræ tantū remedia applicant, & nullum ſubinde deterius [illegible]. Medicina, q̄ tartarum coercet, eadem in hoc caſu quoq. poda- [illegible]. Ideoq; ſi hic tartarum adimere neſcit, nec podagræ etiam

Podagra falſo incurabilis dicta. Med. reprehenſ. mederi poteris. Ideo illa nimis diu in libris tuis imperſana, ta manet, & vnum hoc elogium tenet, Podagram eſſe morbum incurabilem. Quia enim falſo fundamento veteris: ideo ad mendacium non erubeſcis, ſed in illo ſtrenuus es. Quod ſi ad ſummum te extricaſti quidem, tum nihil nisi merus impoſtor es. Nam & in principijs & cauſſis aberras: & nugis tuis neſcio per quæ roſeta diuagaris. Hoc ergo modo capitula, quæ de podagra inſcribuntur, intelligite: hoc eſt, diſcite nouiſſe differentias, quidnã podagra ex ſe ſit, & quid ſit, ſi tartari iſte liquor illi permiſceatur: maxime autem, ſi quando accidat, vt tartarus coaguletur, & in lapidoſam naturam abeat. Tunc enim calcinatis medicinis vti debetis. Nam quod in principio ſecundum primam ſuam ſubſtantiam liquor eſt: id in liquorẽ rurſus abit. Et hanc q̃dem tranſmutationẽ nouiſſe debes, ſi medicinæ peritus eſſe velis. Sin minus, garritũ p̃cide, & deſiſte, Sed denarius, per mendacia partus, *Auaritia vu.* ipſa veritate multo ſapidior eſt. Iſtiuſmodi docent Academiæ.

TRACTATVS SEXTVS.

PRæter hæc, quæ hactenus percenſuimus, plures aliæ quoq; in homine generationes lapidis ſunt, quę extra tartarum fiunt & enaſcuntur. Iſta *Calculi generatio extra tartarum.* generatio ſimilis eſt externę. Quia enim homo Microcoſmus eſt: in ipſo etiam exterioris mundi generationes fiunt ſecundum ſuas differentias, prout Philoſophia comprobat. Huiuſmodi generatio in illis accidit hominibus, qui calculum non ex tartaro accipiunt: quorum digeſtio & ſeparatio prolixa eſt, & tartarus cum excrementis permixtus manet, ſineq; contactu: ſpiritus ſalis ſecedit. Cum itaque genus adhuc aliud ſuperſit, ſimile priori, non tamen ſecundum tartareum paroxyſmum, aut ſpeciem, aut formã &c. ſed ſaltẽ ſecundum generationẽ naturalem: ideo ſic totum, cũ duæ generationes ſint, duas quoq; eſſentias præſto eſſe. Tartarus enim paroxyſmũ habet. Hæc a. paroxyſmum non habet, niſi fiat, vt paroxyſmus excitetur e confinio illo, vbi tartarus lateſcit. Tunc n. paroxyſmi illi non calculo, ſed confinio illi aſcribi, & ſecundum id iudicari debent. Huiuſmodi *Quibus familiaris* generationum multæ infantibus accidunt ex vtraque natura, tam ex natiuitate, quam ex cauſſa propria: ſicut ſuis capitulis ſigillatim de his pertractatur. Huc autem ideo iſta adduco, vt in infantibus idem ſentiatis. Sępe enim nimiopere calculoſi euadunt, ipſis quidem ſenibus grauius. Ipſorum tamen ac ſenum eadem cauſſa eſt.

Calculi generationis qui modus. Sed ad generationem naturalem extra tartarum iam attendite. Generatio in materia duplex eſt. Hoc eſt, quilibet gignendus calculus neceſſe eſt calculoſam primam materiam habeat. Ad quæ conſequitur, calculoſarum materiarum duas eſſe. *Vna* eo modo in nobis eſt, ſicut in

iſt

in magno mundo. *Altera* [illegible] ingreditur, hoc eſt, ſi eam in nos ingera-mus, velut ſi potum [illegible] ſumamus, qui ex vere calculoſa natura [illegible] non quidem nutrimentum, ſed calculi materia ipſamet. Hæ iſtæ illius materiæ ſunt: ex quarum qualibet calculus in homine gignitur. Iam vero quod calculos parit, id elementi iſtius aſtrum eſt. Aſtrum hoc eſt [illegible] ſpiritus ſalis, qui illos congelat. Quod ipſum iuſtius *congelatio* quã [illegible]. De his autem cogitare opus eſſe, vt ante omnia quatuor in nobis elementa cognoſcamus, in quibus calculoſa materia quædam lateat, hoc eſt, in illa aqua. Iam vero ignis in ſuo ſpiritu ſalis, in iſto elemento ipſamet congelatio eſt. Quare quatuor aſtra, quatuor ignes ſunt, hoc eſt, quadruplex ſpiritus ignis, vel ſpiritus ſalis. Et ſi generatio adornatur aut emergit, vna quoq; ipſius aſtrum adeſt, vnde congelatur: non ſecus ac in cœlo, nullus lapis aut fulmen eſt: & tamen veluti lapis ille erumpit, & alicunde oritur: ſic quoq; ſcitote, vobis hanc generationem intelligendam & accipiendam eſſe, non quidem lapidum in fluuiis, in montibus, in riuis ac alis, ſed lapidum tonitrui. Illa enim hæc eſt generatio, de qua hic traditur, q[illegible] ſe in Microcoſmo non aliter habet ac in cœlo. *Fulminis & lapidis collatio.*

Primo autem neceſſarium eſt, iſtas generationes mundi externi deſcribi. ſcitote [illegible] lapides illos ex elementis ab ipſorum aquis lapidoſis de[illegible], [illegible] lapides non ſunt, ſed formam roris habent, ex ſuo elemento [illegible] aſcendentis. Et alterum elementum eſt huius elemen-[illegible] primæ materiæ lapidum in cœlo: hoc eſt quietus m[illegible] iſtorum rerum mobilium in ſe generationem hanc habet. Iam vero in Philoſophia res quidem inuiſibilis eſt, viſibilis tamen eadem fit in vltima materia. Quod ſi ergo ſpiritus cœli, ex ſale geniti, cœlum gubernant: tunc occurrunt illis hæ generationes, quæ iam iſta materia ſunt. Spiritus, tempus, id eſt, quod coagulat, in qua coagulatione alia quoque concurrunt, generanturque eo modo, quo Meteorica tradit. In congreſſu vero iſtorum vnitorum elementorum, naſcitur in cœlo lapis, qui inde violento caſu deorſum in terram deturbatur. Ad huius ſimilitudinem ſcitote, hæc aſtra ac elementa in ipſo quoque corpore hære-re, non aliter quam in cœlo. Iam vero homo eſt cœlum, hoc eſt, omnes homines cœlum vnum, hoc eſt, ex vno limbo. Quare huic hoc, illi a[illegible] accidit. In ſuas diuiſus partes, vnum tamen cœlum eſt: diuiſum inquam [illegible]. Ex quibus conſequitur, quod repente, vnaq; hora, vnico momento [illegible] lapis in homine gignatur, ea nimirum ratione, qua pdictũ eſt. *Fulmen vt gignatur.* *Homo eſt cælum.* *Lapis in homine vno momento fit.*

Operæpretium eſſet, huius generationis Mechanicam exacte perſcrutari: ſed hic locus ideo id non requirit, quod iam ante decet medicum eſſe Philoſophum, ac aſtronomum. Quales cum eſſe illos modo

[illegible] sum habeam breuior inſtitutio ſufficiat. Hoc [illegible] eſt quod [illegible] fulmen ex ſale oriri, nec aliud quicquam eſſe, quam [illegible] [illegible]. Spiritus autem ſalis congelat ſeipſum. Ideo vero quod tanto cum fragore elidatur, cauſſa talis eſt, qui cum ſulphure vnitum [illegible] poteſt. Sal autem hic abit in lapidem: ſulphur vertitur in ignem, hoc eſt [illegible] fulgur. Sulphur in aere intra terram ac cœlum conflagrat. Sal [illegible] [illegible] lapidis forma deijcitur. Iam vero primæ in homine [illegible] [illegible] omnes ſpiritus, & omnia aſtra, & id tempus, hoc eſt, iſte motus ſeu curſus. Quicunque vero hominum curſum illum habet, quem [illegible] [illegible], is lapidem haud quaquam effugiet, ſed eo neceſſario corripie[illegible] [illegible]. Lapides huiuſmodi non multum differunt a lapide fulminis [illegible], coloribus, & adiunctis alijs: ſed tantum duritie. Alius enim [illegible], mollior ue ceteris lapidibus omnibus. Quare ſi eius Theoricam probe noſſe deſideras, opus eſt, vt primo diligenter expendas generationem fulminis: Et tunc materiam ipſius quoque lapidis cognitam habebis. Ideo de hac hic multa dici nihil attinet: quia Philoſophia hoc loco medicum facit in eo, dum cauſſarum cognitionem ſuppeditat. Cetera, quæ ad curam ſpectant, quærat Medicus in ſuis capitulis.

Sed & de iſtius generationis loco ac regione, vbi nimirum in homine creſcat, & vbi condatur lapis, quærendum eſt. Scitote ergo, corpus vniuerſum generationem lapidis procurare. Eſt enim Olympus: & lapis olympi generatio eſt. Ideoque omnia iungenda ſunt. Ad iſta iam conſequitur [illegible] corpus, quod mollius eſt, materiam ſuppeditare in compactionem. Illa ſe colligit ad generationem in chao, hoc eſt, in concauitate media corporis intra verticem & plantas pedum. Ex hoc medio generatio procedit [illegible] [illegible] fundum. Iam vero medium cœli ſecundum naturam ſtellarum in homine eſt in cauitate diaphragmatis. Imum fundum eſt terra. Sic & veſica, & eius regio, quæ renibus ſubeſt. Et velut in terram fulmen decidit, ſic in veſicam quoq; & renes. Ibi enim anatomia eſt terræ & aquæ, hoc eſt, inferior globi & ſphæræ planities. Iam ad iſta conſequitur: Quoniam regio hæc planities eſt inferioris ſphæræ: eam [illegible] locum eſſe, qui generationem hanc ſuſtinere cogatur, prout cadit ac ponitur. Non autem in congelatione cadit: verum in liquido. Congelatio autem vſque adeo velociter incidit, vt congeletur, quam primum inferiorem planitiem ſentit. Sic etiam quoduis fulmen in regione inferioris ſphæræ planitiei demum fit, cum ante liquor exſiſtat, id eſt, liq[illegible] [illegible] peregrina, non ſua, regione incipit. Ideoq [illegible] [illegible] huiuſmodi generationem, non vbi [illegible] [illegible] in regione aliena, non ſua, inueniri. Tum etiam [illegible]

[illegible]

[illegible] ſuo loco. Velut ferrum, ꝙ in igne liquidum eſt, ex igne extractū [illegible] & congelatur. Adeo magnus ſpiritus ille ſalis eſt, vt ea non lique- [illegible] e effundatur. Sic enim dureſcit. Vt in noſtra Meteorica. *Spiritus ſalis vis maxima.*

Porro [illegible] exploratum habetis, quomodo ſol lapides generet, ſi mate- ri[illegible] h.e. ſi habeat aquā, aut liquorē naturę lapidis, q lapis qdē [illegible] aqua reſoluitur [illegible] ſua congelatione [illegible] h.e. Aqua cō- [illegible] diſſoluit, veluti lapides plurimi [illegible] modo atque [illegible] ſunt [illegible]. Hi lapides cum ſua aqua, ſi a ſole exſiccantur, iterū lapides fiunt. Hac ex cauſa arena & lapides indies creſcunt augenturq;, ſicut docet Meteorica. Iam ſi ante quidem in homine talis [illegible], vel *Bolus, Lapis [illegible], Arena* &c. extiſtat: & materia illa per aquam reſoluta ab [illegible] bibatur, tenent illi [illegible] aliud in corpore, quam ſupra terram. Quod ſi id natura extra ſe non ejicit, ſed retineat: tunc illud per interiorem ſiccum ſpiritum excitatur, ſicut aqua per aerem, per ſolem &c. & tandem fit lapis. Multis tamen is in locis agnoſcitur pro lapide terræ, h.e. veluti illi [illegible] reperiuntur. Porro autem vobis etiā hoc ſciendū eſt, ꝙ in homine frigida brumalis cōſtitutio vſq; adeo interdum inualeſcat, vt ea [illegible] giditate liquores congelet, ad modum glaciei, & tamen rurſus diſſoluat & liquefaciat. Nam ſi in homine tum æſtas, tum hyems eſt; inerunt eidem etiam Sphæra ſuperior, inferiorq;, & quæcunq; illorū corpora ſunt. *Lapidum ſors & iis ſimilia generatio.* *[illegible] in homine [illegible] a frigore.*

Vnde ſequitur & comprobatur congelatio humiditatū in corpore, ex [illegible] us partibus egredientiū, quas nos vapores vocamus: quorum ſedes in ſanguine, & quacunq; corporis parte humida eſt. [illegible] aq ua ca ſunt, quæ ſupra terrā cōgelātur, qui forſan nō [illegible] vocari poſſent, non tamē ſenſu vetere. Iſtam congelationem ſi iterum [illegible] ſequuntur morbi apoſtematum, papularum & ſimilium, quos [illegible] veteres recte nondum aſſecuti ſunt: ſicut ſuis locis [illegible] tradetur. Quicunq; vero ipſum hominem ſecundum hanc [illegible] alem, [illegible] eſſentialem naturam non cognouit, is inique Medici titulo [illegible]. Lapidum autem iſtorum ſedes priuata aut peculiaris non eſt: verum [illegible] corum in corpore fit: nimirum in emunctorijs ventriculi, veſicæ, renum, & in meatibus intercedentibus. Ad quæ iam conſequitur, medicamenta plurima eſſe, q̄ huiuſmodi lapides reſoluant, liquefaciant, & vel in bolum vel pollinem comminuant. Cauſa eſt, ꝙ talia ante quoq; fuerint. Ideoq; congelatio altera tam fortis nō eſt, vt quicquam [illegible] re[illegible] propinatæ medicinæ, reſoluendi vim habenti. Id vero lapides [illegible] teri, p medicina adhibiti non pſtant: ſed multo medicorum [illegible] rim [illegible] ſunt, qui cancrorum oculis, & lapide Iudaico, & milio ſolis &c. illos elidere & excutere annixi ſunt. Sed horum [illegible] iam ſatis eſt detecta. *Vaporum quid & vbi.* *Calculi qua locum.* *[illegible]*

PARAMIRI LIBER QVARTVS.

De Matrice.

Etſi hactenus quidem de morbis hominem affligentibus multa verba fecimus: nondum tamen perfecte omnia a nobis tradita ſunt. Quod ſi enim ad fundamentum medicinæ reſpicimus: tunc ſe Theorica alia Philoſophiæ & Aſtronomiæ in homine prodit, præter dicta ſuperius. Ea autem de matrice eſt, ſolas mulieres attinente. Cum vero huius noſtri libri propoſitum aliud non ſit, quam vt recte deſcribatur matrix cum ſuis morbis, velut etiam de ceteris partibus tractatum eſt: ſcire vos velim in principio, me de rebus inviſibilibus loqui. Quis enim eſt vſpiam, qui in anatomia matricis ea inſpexerit, quæ deinceps expoſiturus ſum? Et licet quidem verum ſit, [illegible] nihil admodum conſpicuum exiſtere: viſibiliter tamen id omne intelligendum eſt. In ipſo aere nihil ſpectamus: ipſum tamen manifeſto ſentimus. Sic & de matrice. Ideoque quod in aere ſentimus, merito videre debemus, quaſi videretur. Nec enim videre ſolum oculis datum eſt: ſed etiam ſentire. Secundum tamen naturam Anatomiæ hæc omnia inſtituenda ſunt, hoc eſt, ex vero ac naturali fundamento omnia deducta ſeſe neceſſe conſequi debent, non ſecundum opinionem [illegible] noſtrum ſtatui ac definiri: ita nimirum, vt [illegible] contemplatio [illegible] inconſpicui, quaſi conſpicuum eſſet, vereque exiſteret. Nec enim, quod videmus ſolum fundamenti loco eſt: ſed etiam quod tangimus [illegible]: tamen vtriuſq; vna demonſtrationis ratio eſt. Et quanquã matrix res [illegible] in hoc tamen ſaltē alia eſt, q; qui mundus [illegible] ſiſtit, is [illegible] ſit. Quo vero id modo ſit: explicare noſtri muneris & [illegible].

Matrix mundus minimus.

Conſpicitis autem, cœlum ipſum veramq; Sphæram, ſi [illegible] inferioremq; complecti, vt nimirum nihil mortale ac caducum tranſgrediatur & pervadat in externis regnum, q; extra cœlū hoc aſpectabile poſitum eſt. Mortalis n. [illegible] cum immortali nulla cognatio eſt. Sic ergo magnus mundus ſollicite concluſus eſt, vt extra [illegible] egrediatur, ſed omne, quod eius eſt, in ipſo maneat, ac ita incluſum cum ipſo vnum perſiſtat: [illegible] habet magnus mundus. Iam vero minor mundus homo eſt. Is ipſe quoq; ſimiliter cute obductus & concluſus eſt, vt [illegible] ſanguis & caro, & quicquid homo eſt, in cõmunione magni mundi non [illegible] h.e. in interna [illegible] ne [illegible], ſecundum [illegible] externa no [illegible]

MVNDI Magni, minoris & minimi mundi conſideratio.

Sic

[illegible] alter [illegible] & [illegible]. Quod vt vitari poſ-[illegible] Ea homo eſt, vt a ſe inuicem duo mun-[illegible], maior nimirum & minor, hoc eſt, mundus ac homo, ne [illegible] & [illegible] in vnum confluerent & coinciderent. Sic [illegible] manet integer, indiſtractus, nemoque in do-[illegible] eum aut [illegible], aut [illegible]. Itidem & homo in ſua do-[illegible] in cute ſua manet, nihil vel intromittens vel a ſe emittens, [illegible] ſe continens, ac cutis ſuæ homo vnus exiſtens. Iam autem [illegible] nec ſolus homo, nec mundus ſolus ita ſe habent, ſed præter hunc [illegible] alius eſt, omnium minimus. Is matrix vocatur. Hæc ipſa [illegible] eſt, hoc eſt, ſua vaſa, cutem & vincula habet peculiaria, vt per [illegible] quoque ſubſiſtat. Hæc a paruo mundo ſeparata eſt. Vir enim paruus mundus eſt. Hoc minor fœmina eſt, exiſtens ſcilicet mundus minimus. Ea enim a viro diuerſa eſt, ſuamq; peculiarem Anatomiam, vt & theoricam, cauſſas, rationes & curas habet. Et licet cum viro multos communes morbos ſuſtineat: iſti tamen a medico diſtinguendi probe ſunt, h.e. a morbis viri diſcernendi. Illa enim a viro alius mundus exiſtit.

Matrix autem nihil aliud, quam mundus [illegible] eſt, qui cum ceteris nihil cognationis quidem habet, & tamen [illegible] mundus eſt. Mundus enim eſt eratq; prima [illegible]. A[illegible] mundus erat vir. Tertius fœmina. Sic mundus ille [illegible], Hoc minor mundus vir. Minimus & vltimus fœmina. Iam vero mundus [illegible] Philoſophiam & ſcientiam habet. Sic & vir. Sic & fœmina. [illegible] vermes. Sic in viro. Sic in fœmina. Hoc vnum [illegible] eſt, nimirum tria iſta creata [illegible] ſint [illegible] Aſtronomia, & Philoſophia & Theorica. Quod ſi mundus par [illegible] vermes eoſdem pariat & vir, & fœmina. Generationibus enim non diſtinguuntur. Alia tamen ea eſt in mundo, alia eſt in viro, alia in fœmina. Hinc conſequitur [illegible] ſe [illegible] alteri [illegible] & corpus. E corpore [illegible] medi-cinæ monarchia conſtituitur, ita vt alia monarchia [illegible], alia fœminæ. Sic triplices quoque Medici fiunt. Vnus [illegible] vnum ſeruat, & ab iniuris pruinæ, niuis, &c. [illegible] hunc ab offenſis præſeruat. Tertius fœminæ, huius curam [illegible] monar-[illegible], etſi quidem a ſe inuicem ſeparatæ ſint [illegible] monarchia [illegible] eſt. Non enim a ſe inuicem ſeparantur arte, ſed [illegible] omnes [illegible] capit & complectitur.

Mundus in mas et fœmina.

Tres Medici, triū mundorū.

[illegible] autem docendæ huius artis mundus eſt [illegible] quatuor Elementa [illegible] Medium [illegible] homo eſt, [illegible] concordantias vtriuſque illorum complectitur. Tertia & vltima ſci-

entia fœmina eſt. Sit ergo Medicus in Theoricis ſuis [illegible] integer & p[illegible] [illegible] quid quæſo eſt Medic[illegible] de hoc p[illegible] accedite, [illegible] ipſam mundum peculiarem eſſe. Et ſicut ca[illegible] hominis [illegible], al[illegible] tamen eius ratio, cauſſa phyſica [illegible]. Et vel[illegible] Elementum aquæ eſt: ſic etiam ceteræ formæ ac [illegible]pora. [illegible] aliud, præter ſalum Elementum. Et, quemadmodum homo ex [illegible] conſiſt[illegible], *Mercurio, Sulphure, & Sale*: ſic in tribus his mundus quilibet [illegible] eſt. Caro ſal eſt, & Mercurius & Sulphur. Ipſa terra quoq; eſt Sulphur, Sal & Mercurius. Sanguis eſt Mercurius, Sulphur & Sal. Mare quoq; eſt Mercurius, Sulphur, Sal: & ſic conſequenter etiam de ceteris. Elementa inter ſe differunt. Na matrices ſunt. Ideoq; diſcernere ea oportet. Ipſorum tamen corpora manent, Mercurius, Sulphur, Sal. Iã fœmina quoq; aliud eſt. eſt tñ ẽt Mercurius, Sulphur, Sal, non minus ac ipſe mundus, non minus ac ipſe vir. De ipſa ergo tatum habete, cum id tale corpus in iſta ſubſtantia ſit, quod etiam ea mundus ſit: diuerſa tamen a mundo, diuerſa a viro, ſicut diuerſa eius quoq; Phyſica eſt. Quia vero mundus eſt: ideo, quoad morbos, ſimilis quoq; eſt homini & mundo: alio tamen modo, & diſtincte. Aliud etenim officium habet. Vnumquodlibet priuatum officium ſeparat Phyſica, & Theorica. Quare etſi quidem fœmina hydropiſin, Icteritiam, Paralyſin ac Colicam patiatur æque ac vir: tamen monarchia aliter ſe ad virũ, aliter ad fœminam habet. Fœmina n. a viro tantum differt, quantum ex eo eſt, h. e. tantum de pondere eius decedit. Ex viro ipſa eſt: ab eo tamen diuerſa: ideoq; eius diuerſa et eſt Anatomia, Philoſophia, Theorica, Phyſica. Et ſimilis tñ eſt ẽt duob' reliquis. Nam ea eſt mundus minimus & vltimus. Quouſq; ergo matricis cõſideratio te docet fœminã a viro diſtare: eouſq; ẽt illius morbos a viri morbis diſtingues, ſtatueſq; tecũ, produci a mundo minime poſſe, quod poteſt a viro: & ſimiliter ẽt a viro produci nunquam poſſe, quod poteſt a fœmina. Ideoq; quia in hoc diſtant, ſecundum idem diſtabunt quoq; omnes eorum morbi.

Elementa matrices ſunt.

Viri & fœmina diuerſa Anatomia.

Sic ergo nobis officium corporis monſtrat, Medicinæ Philoſophiam aliam erga fœminas pſumendam eſſe: nimirum, vt morbi earũ cum viri morbis minime conferantur, nec et ſignis ſimilibus idem iudicium adhibeatur. Etſi enim ſimilis mors viri ac fœminæ: etſi ſimiles morbi viri ac fœminæ exſiſtant: tamen aliter vir, aliter fœmina medico conſideranda venit. Si mortem ipſam ac miſeriam ſpectes: vtrobiq; vna ſitis, vna tames. Alia tamẽ ſitis viri eſt, quam fœminæ: alia ẽt fames. Vir enim ſi fameſcit, medius mundus fameſcit. Si fameſcit fœmina: mundus poſtremus fameſcit. Alius enim eſt poſtremus, alius medius. Quo interuallo ac diſcrimine ma-

[illegible] distant. Nō ergo [illegible] moreſ [illegible] ortantes, virorum fœ- [illegible], vnam nempe Paradyſin, vnam Apo- [illegible] enim filium eſt. Alia eſt in natura viri: [illegible] Quia & medicina [illegible] cognitione cauſſarum, & no- [illegible] curæ. Quod ſi quidam [illegible] in fœminis menſtrua pro [illegible] morbis producere velint: tum hæc di- [illegible] & ruſticis ac barbaris inueniri ac ſtatui poſſit. Quod [illegible] non eſſe, ruſticus nullo dubio credit Ita tamen [illegible] medicus: ſed taliter iudicat medicinæ corruptor, & æ- [illegible] Si enim medicus ita pronuntiat: *Apoplexia viri hanc ori- ginem* [illegible] *vel illo ſubiecto, taliter ſe habente, taliter diſpoſitio gignitur*: aut *apoplexia fœminæ ſecundum radicem ſuam ex matrice, in ſuo ſubiecto hoc illoue mo- do* [illegible] *ac temperata, ſuſcitatur*: niſi, inq̃, definite ita pnũtiet, Medicus certe nullo iure vocari poſſit. Duplices enim Medicinæ ſupra terrã. Fœ- minarum ac virorum. Alia enim illarũ: alia iterum horum. Fœminis ſua remedia cõueniunt: viris pariter ẽt ſua. Et hanc diſcretionem q̃ negligit, is artẽ nullam habet, qua contra hydropiſin quamlibet pugnare queat. Hoc enim fundamentum eſt medicinæ: q̃ eadem æqualiter vtriſq; crea- turis minime competat: niſi hoc ipſum forſan affirmetur [illegible] potius, quã præſtetur opere. Quare n. omnis orbis ita ſentit & loquitur: Hæc herba fœminea, illa viralis: nec mas, illa fœmina eſt: Hanc nimirum ob cauſſam, q̃ alii atq; alii etiam ſubinde vtriuſq; ſexus morbi ſint. Qui ſi vnum exſi- ſteret, quo [illegible] in natura medicina opus eſſet? Ideo vero diuiſa eſt, q̃ ſcilicet duo in homine mundi ſunt, vnus fœminæ, alter viri. Quorũ mor- bi cum inter ſe [illegible] ſint: diuerſam quoq; eſſe medicinam [illegible] eſt. Hinc iam [illegible] ac errorem intellige, quo Medicina hactenus [illegible] tractata [illegible] viris remedia commoda ex ſua medicina, fœminis vicíſſim e ſua Anatomia remedia debita depromite. nec latum quidem [illegible] de hac Anatomia [illegible]. Illius enim metam nemo niſi inſipiens tranſ- greditur: qui [illegible] omnis impoſturæ eo a [illegible].

Æquum vero eſt, [illegible] porro diſſeramus. Nec enim leuiter hæc res a [illegible] noſtræ [illegible] vellicabit. Fœmina mundo propior [illegible] eſt, q̃ vir. Vir autem [illegible] in Anatomia, ppter [illegible] Elementa, ſicut Philoſophi do- [illegible], quia [illegible] Elementis nutrimentum [illegible] cibus hominis. Cælũ ſecundus [illegible] ergo [illegible] homo: cum ipſis & omnia nutrimēta

Medic. reprehenſio.

Medicina vel viri lis, vel fœminalis.

Medicorũ retribut[illegible] ſio.

Elementa mundi homini nutrimentum.

& quicquid præter ea vſui eſt, enaſcatur. Iam autem, ſi homo concipitur, in matrice eſt. Semen vero hominis ipſemet homo eſt. Vnde eo quoque cibo eget, quem requirit homo. Non quidem in externo mundo verſatur, ſed latet in poſtremo. Vnde ab interno quoque mundo ſuſtentatur, non ab externo. Hoc reſpectu fœmina mundi velut matrix eſt, non autem talis vir. Ideoque matrix non es. Cum vero conceptus homo nondum in magno mundo vertetur, ſed ſuſtentetur in mundo minimo, neceſſe eſt, vt mundus ille conceptui iſti ſuum quoq; nutrimentum ſuppeditet, tamdiu, donec in mundum magnum ingrediatur. Et cum matrix iſte mundus ſit, in quo cœlum ac terra, aerque & aqua, quæ hominem a conceptione vſque ad eruptum in mundum nutriũt, contineantur: fœmina iam omnino aliud erit, quam vir. Alimentum enim fœtus ex ipſa miniſtratur, non ex viro. Quod ſi Deus duos condidit, & in vno eorum mundum, qui ſemen claudat & comprehendat: tunc ipſam quoque Anatomiam, & Philoſophiam & Phyſicam inter ſeſe diuiſit, in hoc, vt videat vir, quam altis natalibus ortus ſit: Ideoq; fœmina aliud ſubiectum eſt omnino, quam vir. Illius enim radix ad nutriendum facit. Viri autem in viro quieſcit. Quantopere a ſe inuicem diſtant pyrus cum ſua natura & terra: tantopere eoq; vir & fœmina. Vir ſemen eſt. Semen eſt viri & fœminæ. Semen enim ipſius eſt, & in ipſo: eductio autem & propagatio eius in fœmina eſt. Arbor ſe ipſam gignit ſi in terrã defigatur. Alias enim in ſe ipſa areſcit. Iam quicquid ſemẽ eſt, id ex eo excreſcit. Porro terra arborem ex ſemine profert: quantitate autem & virtute aut potentia, id manifeſtum eſt. Eadem ſi ratione ex viro fœmina parit infantem, ſiue maſculus ſit, ſiue fœmella. Ad hæc etiam conſequitur: ſi fœmina ager eſt, habebit ſe vtiq; velut ager mundi, qui ex quatuor conſtat, nimirum Elementis. Ager autem terra eſt, in quam ſemen iacitur. Sic matrix terra eſt, & receptaculum peculiare. Ex terra vero nihil enaſcitur, niſi tria cetera Elementa ipſi coniuncta ſint. Nempe aqua. Aqua fœminę, ſanguis eſt. Hic neceſſe eſt etiam aerem & ignem præſto eſſe. Hæc duo cœli ſunt, Chaos & Aſtra. Et quemadmodum a Sole, Luna, ſtellis ac aere, fructus terræ elici & ad incrementum produci manifeſto deprehendimus: ſic in matrice quoque excreſcere nihil poteſt, niſi Elementa cetera præſto ſint. Quod ſi ergo Elementa talia eſſe omnino res poſcit: de his ſcito, nihil credendum tibi eſſe aliud, quam quod aliter ſe habeant ac vir, aut quod vir in ſe habet: nam ad nutritionem omnia faciunt. Ideo, quia nutritioni deſeruiunt alia ſunt ab iis, quę ad nutritionem non faciunt. Ideoq; homo duplex eſt in mundo: aliud corpus vir eſt, & aliud officium. aliud etiam corpus, corpus eſt fœminæ, & aliud eius officiũ: & ſic alius etiã mundus:

Matricis cũ mundo apta collatio.

adeo-

adeoq; alia monarchia in quacunq; cognitione rerum, quas de ipſis ſcire fas eſt. Et veluti terrę ac arboris nec natura vna nec cōditio ſecundū ſubſtātias & corpora exiſtit: ſic iiſdē limitib. vir a fœmina ſeiunctus dutat.

Ex hiſce iam animaduerte, quantus error ſit, morbos tam fœminarū quā virorum vno eodemq; iudicio cognoſci. Non enim ex ſignorum ſimilitudine ſimiles quoq; cauſſæ, ſimiles medicinę pręſtitui ac definiri debent: ſed intima ſcaturigo & cauſſa expendenda eſt, quid vnumquodlibet ſit, & quantum ab altero diuerſum ſit. A veteribus frugaliter & ſapienter id ita definitum fuiſſet, ſi conſideraſſent, fœminam quidem omnibus morbis, qui in viros cadunt, obnoxiam eſſe, cum illa ex viro ſit: ſed præter hos alios quoq; deſignaſſent, mulieribus adeo vernaculos & proprios, vt impoſſibile ſit, a viro illos intelligi poſſe. Quia vero fœminarum æque ac virorum morbos vno communi capitulo, ac ſub eadem cura cōplexi ſunt: indicium eſt, hinc eos ſeductos eſſe: quod philoſophico examine illa non trutinarint aut expenderint. Fœmina, etſi quidem ex viro facta ſit: vir tamen non manſit, ſed facta mulier fuit. Ideo vero, quia ex viro eſt, vir autem non manſit, ſed facta mulier fuit, hoc addi debuiſſet, fœminæ morbos quoq; amplius minime viriles, ſed omnino fœminales & dici & cognoſci iure optimo oportere. Sic ergo quia fœmina a viro diuerſa eſt: morbos etiam vtriuſq; adeo diuerſos eſſe æquum videtur. Illi autem hoc quoq; iuxta probe attendiſſe debuerant, quod prouidentia diuina Anatomiam in rebus naſcentibus omnibus diuiſerit, in fœminam & maſculum; idq; non fruſtra, ſed pro inſtituendo medico, vt nimirū ex hac naturæ luce videat, qualem ſe gerere debeat. Sed his neglectis omnibus, ipſam naturæ lucem ille omiſit, & phantaſiæ ſuæ credens, medicinā eo redegit, vt idem vere euenerit, ac ſi quis per murum, quæ intus in area fiant, perſpicere velit. Illud vt impoſſibile: ſic etiam hoc. De inuentionis modo proprius libellus conditus eſt: qua nimirum ratione artes omnes inuentæ ſint, non ſcilicet per huiuſmodi ſpeculationes, ſed per autopſiā & experientiam ocularem: non per acumen imaginationis, ſed per ſplēdorem lucis naturæ. Qui rem quandam ipſis oculis contuetur: is rem expertus eſt. Qui rem non videt, nec eam etiam experitur. Sic nos quoque nihil teſtamur aliud, quam quod videmus, comprimis in Medicina, in qua duas Anatomias magni mundi & rerum naſcentium omnium videmus. Sic duas etiam hominis: vnam viri, alteram fœminæ. Id cum videamus, ad indagationem penitiorem nobis anſa porrecta eſt, nimirum monarchiam aliam fœminæ eſſe, aliam viri, nec eandem in vtriſq;. Præter hæc omnia autem, ſingulares etiam caſus, fœminas præ viris affligentes, ex ſua ipſius monarchia, non altera, cognoſcendos eſſe: item, morbos

M dicro prehenſio

Mulierū morbi a virorum omnino diſtincti.

illos, qui præter communes alias inſiliunt, cognationem quandam & affinitatem cum morbis omnibus muliebribus ſortitos eſſe. Quæ quidẽ penſitatio Phyſicam omnino aliam parit: quam tamen turba illa medicorum fallax ne quidẽ olfecit. Id quam indignum ſit, facile iudicatu eſt.

Medici reprehenſio. Glaucoma ergo, o Medice, ab oculis diſtringe, & ſeductricem ſectam depone. An enim non vides, quod dedecus commiſeris in capitulis illis, in quibus pro vno morbo ponis tam virum, quam fœminam? Hoc eſt, vt, ceu dicetur, conſideres, omnium morborum muliebrium ſcaturiginem in mulieribus eſſe, & non in viris. Ideo ipſarum quoq; Phyſica a viris diſtincta manet. Præterea, alia quoq; Anatomia fœminarum eſt, quam virorum: q. & ipſum a diuerſa Phyſica prouenit. Haudquaquam ergo id tecum ita cogitabis, quaſi vel cerebrum, vel cor, vel hepar in viro idẽ ſit, quod in fœmina: ſed hoc potius perſuaſum habe, mulieris cerebrum muliebre & non virile: cor eius muliebre cor, non virile exſiſtere. Hoc diſcrimen tibi ſemper ante oculos poſitum eſſe debet. Mulierem vel de externo habitu cum viro compara, & videbis q̃d inter eam & virũ diſcriminis ſit: & ſimul id da operam, an non inuenias, fœminã aliam a viro, & virum aliũ a fœmina cognoſci. Quod ſi hæ res ſeparatæ ſunt: ſeparatæ multo magis illæ erunt, quæ cũ Phyſica arctius cognatæ ſunt. Si ergo fœmina aliud eſt: alii ẽt radici incumbet. Iſta radix matrix eſt: quæ illius cauſſa genita eſt. Si propter matricem mulier genita eſt, ſuper eandem quoq; fixa & ſtatuta erit; ideo, quia propter eam condita eſt, & ſuum nomen accepit. *Matrix radix eſt fœminæ.* Si ꝓpter matricẽ cõdita eſt, neceſſe ẽt erit, vt ex ea ſit, eiúſq; ſimul naturã & conditionem cũ & ex ea habeat. Hoc ergo diſcriminat fœminã a viro, q. vir viri inſtar creſcat, ex natura virili: fœmina cõtra ex natura muliebri, h.e. ex matrice, ſup q̃ vir minime poſitus eſt, ſed fœmina. Quæ ſi ex matrice eſt: eius ẽt omnia mẽbra, & q̃cquid in ſe cõtinet, ex matrice erũt, & ab eadẽ fouebuntur ac gubernabuntur. Ex quib. conſequitur, q. omnes ẽt morbi eius ex ipſa ſint, h.e. cũ radice ex ipſa naſcãtur. In hoc diſcrimẽ eſt, q. omnes morbi ex matrice ſuam conditionẽ, naturam & ꝓprietatem adepti ſunt: nõ itidẽ vero vir, ſed is ex natura virili conſtat. Vnde colligere poteſtis, quanto interuallo a ſe diſtent, paralyſis fœminæ & paralyſis viri. Quod ſiquidem ſimilibus ſignis ſe vtraq; proferat: id non immerito ſit. An non enim fœmina homo eſt, & homo etiam vir? Imo. An non ergo æquum eſt, vt ſimilibus ſignis conueniant ceu homines? Reſeruata tamen Phyſica, & conditione ſingulari Monarchiæ.

Matrix cauſſa morborum omnium fœminarum.

An vero hoc non diſcrimen ſit, ſi fœmina Matrix vere vocetur & Matrix exſiſtat, cum tñ id viro nõ conueniat: Item, ſi omnes illius morbi matricis ſint? Nã virilia Elemẽta habere nõ poteſt, cũ fœmina ſit, & matrix.

Et licet nomina quidē morborū muliebriū cum virilib. conueniant : id tñ aliud nihil infert, q̃ vtroſq; virū ac fœminā, homines & vocitari & eſſe, ꝑdicta tamen differentia dirimi. Quod vero hinc ſequatur, cum nimirū ſimilia ſigna habeant, cum vtriq; homines ſint, neceſſario vtroſq; ēt vni' naturæ & conditionis eſſe : id apprime falſum eſt. Nam diſtinctionem eā perpetuo ſeruari oportet, quod nimirū fœmina ſuper matricem cōſiſtat, & ex eadem tum creſcat, tum creuerit, & illam eius radicem eſſe. Ideoq; merito ēt primum illa eſt, ꝙ in morbis illiuſmodi Medico conſiderandū offertur. Illi n. ex ipſa enaſcuntur, non virtute virili, ſed potius matricali. Secundum virtutes has etiā trutinabis Phyſicam, cauſſas & indicia : alias quicquid egeris, fruſtraneum erit. Et veluti ratū eſt, vnicā radicem vigere, ex qua vniuerſi morbi in viro enaſcantur : ſic vnica talis eſt ēt in fœmina, Tua vero ſcripta produnt, ꝙ harum tu radicum nullam noueris. Alias n. tibi ipſi digitum prius admordiſſes, q̃ mendacium prodidiſſes. Iam vero radicem morborum virilium conſidera : conſidera ēt radicem morborum muliebrium : & computa tecum, q̃ honeſte ſtaturus ſis cum tua Phyſica & cauſſis ac indiciis? Niſi n. mulierib. radicem priuatam attribueris : ſuam peculiarem etiā viris adſignaueris ; ſcierisq; medicinā diuiſam eſſe, & partem hanc viris, partem illam fœminis porrigendam eſſe : non medicum certe, ſed ſeductorem egeris. Ad ꝙ nomen impetrandū, non magna vobis in mentiendo & adulando induſtria opus eſt. Ea n. vobis velut inſita, ſtudio facili in Academiis addiſcitur. Hoc exemplū nunq̃ falſum reperies in Monarchia & Phyſica. Eodem n. modo, quo ex vna pyri radice pyrum enaſcitur, & ex radice pomi pomū : idemq;, ꝙ enatum eſt, ſuæ radicis ſaporem reddit : ſic hic quoq; morbus a radice nō diſſeparatur, ſed cū eo, vnde excreuit, vnū manet. Et licet pyrū quidē a radice longe abſit : ex radice tñ vere eſt. Eadem & colicæ ratio eſt. Quæ etſi quidē a matrice longe abſit, ex ea tamen profluxit & genita eſt, ſicut morbi etiam ceteri. *Medici reprehenſio.*

Vt autem ex fundamento veritas eruatur, vobis ad hæc quæſtio vna ꝓponenda eſt : *an morbi in genere, tam fœminarum quam virorum ſimilitudine quadam conuenientes, a viris aut fœminis præſto ſint?* Sed res clarius explicanda eſt. Nullus in viro morbus deprehenditur, ante creatam fœminam. Nec etiam conſtat, virum, qui ſine fœmina creatus eſt, huiuſmodi morbis vllis, quales a poſteris eius ad nos vſq; propagati ſunt, afflictū vnq̃ fuiſſe. Vnde iam intelligere licet, quod, cum morbi vniuerſi deinceps primum inundarint, ex fœmina omnes ægritudines, miſeriæ ac afflictiones noſtrę ſcaturierint. Quod ſi ergo de morborum noſtrorum principio & natalibus, ex fœmina multo certius, quam viro, documentum deſumi poteſt : tum pol æquius eſſet, nos principaliter hanc quoq; cauſſam aggredi, & de *Ante fœminam nullus morbus.* *Ex fœmina [illegible]*

radice prima, ſicut ex ea morbi enaſcantur, propius loqui. Nec enim ex matre ſanguinem ſolum noſtrum ac carnem haurimus: ſed cum his etiā omnem noſtram miſeriam, omneſq; morbos ex eadē extrahimus. Quæ ſi ita conſtituta ſunt, conſequenter etiam diſtinguendum videtur, inter morbos viri & fœminæ, & expendendum, qua cognatione & familiaritate conueniant: adeoq; ſtatuendum, illorum expreſſum diſcrimen dari, cum & herbæ & medicinæ diſcriminentur. Nimirum ſemen viri, in viro manet, tanquā vir. Ac ob id, quia vir ſeparatus eſt, in ipſo etiam tranſmutatio dabitur, qua a fœmina ille ſeparetur. Sicut forma ipſum ſeparat a fœmina (qua forma etiam eiuſdem natura ſeparatur, vt vir fiat, & maneat) ſic fœmina quoq; manet, & fit fœmina. Sic ergo de formatione & eius dignitate ſtatuendum eſt. Et tamen primæ omnium morborum radici hiſce nihil adimitur. In viro enim radix alia non reperitur, quam quæ a fœmina extracta eſt. Ea autem formationis ratione in aliam Phyſicam traducta eſt: cuius phyſicæ ſcriptores veteres obliti ſunt: nec id incommode quidem, verum vt aſſeclæ illorū intelligant, q̄ leuibus fundamentis pleraq; ſua illi ſuperſtruxerint, ac de rerum veritate decreuerint.

Viri morbi a fœminis diuerſi.

Vnaq̄libet res, in alio creſcēs ac enaſcēs, diuerſa eſt ab eo, in quo creſcit. Vir a. in fœmina aliter non eſt, quam piſcis in aqua, in qua viuit, in qua augeſcit, ſine qua viuere non poteſt. Iam autem piſcis, aquæ quidem eſt, hoc eſt, aquæ naturam habet: & tamen ob id aqua minime eſt. Eſt ergo ab aqua diuerſus. Sicut ergo aqua & piſcis a ſe inuicem diſcrepant, & tamen vna iunguntur: ſic vir quoq; in fœmina. Fœmina maris rationem habet. In ea homo ceu piſcis verſatur, in natiuitate tamen ſeparatus. Quod ideo fit, vt homo ſeipſum noſcat, cui nam ſimilis ſit, nimirum q̄ ſit animal mundi. Quia vero mentem homo habet, ideo foras datur & naſcitur, quod in piſce non eſt. Iam ergo ſi piſci aliud tribuitur, q̄ aquæ, & aquæ quoq; aliud quam piſci: propterea æquum eſt, medicū ſimilitudinē iſtam attendere, ſcireq̄, virum eſſe ſemen, fœminam autem agrum. Et licet ipſa quoq; fœmina ſemen ſit, licet ex viro: vir tamē ipſa minime manet, ſed in fœminam abit. Et tum temporis ipſum ſemen euaſit aut ſuperauit, nec ſecundum illud deinceps iudicanda eſt. Sicut enim vir illa erat in Adamo: ſic a plaſtæ manibus tractata, vir ac coſta Adami non remanſit. Ideoq; de his ita ſtatuendum eſt, conuenire vtiq;, vt fœminæ a medico in peculiarem monarchiam collocentur, ac in alia tum Theorica tū Phyſica accuratiore ſcrutinio conſiderētur. Perperam enim ita ſcribunt: hoc capitulum tractat de *Iſteritia* viris ac fœminis communi. Probatio ea etiam nauci & nihili eſt, qua per alios nimirum Galenum, Auicennā, Raſin &c. noſtra tuemur & velamus. Nulla probatio eſt vel penes ipſos, vel vos, vel

Piſcis diuerſus ab aqua.

Homo propter mentem foras datur.

Fœmina ager: vir ſemen.

Medic. ro. probat. ſit.

vel noſmet. Ea conſiſtit in Philoſophia, in fundamento lucis naturæ. Per hanc ſtabiliri omnia decet, non per nugatores iſtos & logodædalos, qui baſin rerum in veſano ſuo cerebro locatam gerunt. Vnde decipi neceſſe eſt, quicunque vocem eorum audiunt.

Quid dicemus de matrice, quod inuiſibilis ſit: cum nemo eius materiam primam videat? Quis enim id videt, ante ſe quod fuit? Omnes quidem ex matrice proferimur: nemo tamen eam vnquam vidit. Fuit enim ea, antequam homo eſſet. Et quanquam homo quidem ex ipſa prodeat, ac ſubinde naſcatur: nemo tamen ipſam conſpexit. Ipſe mundus ex matrice conditus eſt, ac ipſe homo, & ſic conſequenter perpetua ſerie, quicquid Creatura eſt, id vniuerſum ex matrice prodijt. Ob id operę pretium eſt, vt, quid matrix ſit, deſcribatur. Matrix autem eſt, ex qua homo naſcitur ac prodit. Hic iam neceſſe eſt, inuiſibile eſſe, quicquid in quatuor elementis conditum eſt. Velut enim mundus matrix eſt, rerum naſcẽtium omnium: ita matrix quoque in corpore eadem anatomia æſtimanda eſt. Ante cœlum ac terram condita, Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas, & ab illis veluti ſuſtinebatur. Hæc aqua matrix erat. In aqua enim creati ſunt cœli & terra, nec in matrice vlla alia. In hac ferebatur Spiritus Domini, hoc eſt, Spiritus Dei, qui in homine eſt, quo ceteræ creaturæ vniuerſæ deſtituuntur. Propter ſpiritum hunc, ne ſolus is eſſet, ipſe poſtea homo conditus eſt, & in homine ipſemet Spiritus Dei. Ideoque Spiritus Dei in hominem ingreditur, ac a Deo eſt, adque Deum redit. Cum ergo mundus, mundus nondum eſſet, verum aqua; & Spiritus Domini ſuper aquas ferretur, aqua facta mundus eſt. Et ſic hæc matrix eſt mundi, & creaturarum eius omnium. Cum vero tunc matrix quoque eſſet hominis: in ea Deus hominem formauit, Spiritui nempe ſuo domicilium in carne. Eius hominis matrix, erat mundus vniuerſus. Ipſius ſemen Limbus erat, ſemen nimirum, in quo mundus vniuerſus ineſſet. Et hi primi hominis natales ſunt. Porro autem a matrice iſta homo ſeparatus, & ex eo in illo ipſo propria matrix condita eſt. Ea eſt matrix fœminæ: quæ deinceps nihil aliud eſt, quam totus mundus. Et in ipſa Spiritus Domini fertur, qui ſe inſinuat & imprimit in illius fructum. Quo modo is ſuper aquas ferebatur: Sic a nobis hominibus is fertur ſuper terram & aquam. Quem Spiritum nemo vnquam aut vidit aut videt. Spiritus autem ipſe eſt, qui in matrice hominis, hoc eſt, fœminę verſatur. Ideoque in ſcortationem impendi ea non debet. In ipſa enim Spiritus Dei eſt, qui a Deo egreditur, & ad eundem redit.

Matrix quid?

Aqua matrix mundi.

Limbus ſemen mundi.

Scortatio cur cauenda.

Iam autem in fœmina limbus quidem non exſiſtit: exſiſtit tamen Spiritus. Quid limbus aliud, quam ſemen eſt? Is quemadmodum a Deo

creatus, ac ab eodem poſtea inde homo formatus eſt: ſic illi deinde Deus virum ſubſtituit, vt limbus iam ipſemet eſſet, & hominem ſibi fingeret ſecundum ſimilitudinem a Deo primitus conditam. Cumque homini non conueniret, vt ex terra, aut limbo hominem crearet, eique vitam inſpiraret: Deus matricem aliam, quam in ſe contineret, & alium limbum, quem animaret, ipſi ſubdidit. Sic ergo homo in natura mundi manet. Et ſicut Deus cœlum concluſit, cum in cœlo eſſet, & in cœlo hominem fabricaret: ſic ſcire conuenit, nos hominem gignere non poſſe, niſi in matrice verſemur pro data noſtra potentia. Nec enim Deus ſe totum a ſuo ſolio extulit: ſed ſaltem manum. Ita & homo ex ſolio ſuo totus non effertur, ſed partes ſaltem porrigit ad hoc opus definitas & conſtitutas. Sic ergo matrices tres ſunt. Prima, Aqua, ſuper quibus ferebatur Spiritus Domini. Et hæc iſta matrix erat, in qua cœlum ac terra condita ſunt. Poſtea fiebat cœlum ac terra, & matrix Adæ, manu opificis Dei conditi. Tandem ex Ada formabatur fœmina, Matrix omnium hominum, vſque ad conſumationem mundi. Quid includebat matrix prima? Regnum Dei circumdabat Spiritum Dei. Mundus concludit æternum, ipſum ambiens. Fœminam claudit propria eius cutis. Quicquid enim intra eam eſt, matrix eſt. Ideoque corpus eius cum viris conferri non debet, etiamſi ex viro deſcenderit. Ideoque in ſimilitudine ipſi conuenit. Hanc enim ideo accipit, vt ipſi ſimilis ſit, in rebus tamen plurimis alias ſeparata ab ipſo, nimirum, in ſubſtantia, conditione, naturaque ac proprietatibus. Patitur enim vir, vt vir; patitur fœmina, vt fœmina: ac vtrique patiuntur, vt duæ creaturæ, a Deo dilectæ. Ideoque idem etiam demonſtrat duplici medicina, a ſe data: virili nimirum, viris debita: & fœminea, fœminis attributa. Ex his enim operari medicum oportet. Deus enim ipſum creauit, non homo. Ideoque opis ferendæ, non mendacij dicendi gratia datus eſt. Hac gratia qui pollet, ipſum iuuat medicus.

Homo nō gignitur niſi in matrice.

Triū mūdorū tres matrices.

Ceterum cum limbus ſit prima materia hominis: operæ pretium eſt cognitum habere medicum, quid limbus ſit. Quicquid enim limbus eſt, id homo eſt. Qui limbum nouit, quid homo ſit, cognouit. Talem decet naſci medicum. Iam vero limbus eſt cœlum ac terra, ſuperior ac inferior ſphæra, quatuor elementa, & quicquid in his continetur. Ideoque merito microcoſmus vocatur: quia totus mundus eſt. Cum ergo iſta omnia homo ſit: neceſſe eſt cognoſcat medicus ſuperiorem ac inferiorē ſphæram, cum ſuis elementis, ſubſtantijs, naturis ac proprietatibus omnibus. Hæc ſi iam didicit: morbos hominis facili negotio nouerit. Is enim, quem Deus creauit, plura ſcire debet eo, qui ab homine gignitur. Ideoque penes ipſum ſcientia ac ratio eſt: quæ a Deo procedit, non homine.

Limbus quid.

Et hæc de ſemine dicta ſint. Quæ vero hanc materiam vlterius ſpectant, ſciendum vobis eſt, quod Deus ex matrice ipſemet ſine omni medio hominem crearit, & ex matrice ipſum produxerit, ac hominem fecerit. Is vero ordo ac modus deinceps ſeruandus non erat: ſed Deus homini limbum in naturam inſeuit aut congenuit, vt porro ipſemet limbus eſſet, hoc eſt, vt proprius ſibi filius eſſet. Quod ſi ergo is filium fors deſideret, Deus matricem illi addidit, hoc eſt, fœminam. Sic ergo porro ex duobus, non vno, homo gignitur: non ex ipſa matrice, ſed ex viro conditur. Quāquam in matrice fingatur. Quare deinceps quidem duo erunt, ſed tamen vnum: duæ carnes, ſed tamen vna, non duæ. Hoc ita intellige: Iſti vtrique gignunt hominem, non ſolus alter. Ideoque duo ſunt in vno: & vnum ſaltem eſt, quanquam duo. Sic homo conditur ex limbo, qui vir eſt: in matrice autem fingitur, formatur, erigitur, & natura ſua donatur, ſicut in magno mundo homo primus, ceu ſupra dictum eſt.

Limbus in homine.

Ideoq; apprime neceſſe eſt, duos porro morbos cognoſci, ex cauſſa ſcil. generationis liberorū, ſicut cōprehenſum eſt: vnū, inſitū aut aduētitium limbo: alterum inſitum aut aduentitium ex matrice. Et hæc differentia cauſſa mihi erat, cur generationem hanc vobis explicarem, vt erroribus obuijs contrairetur. Iam a. matrix quidem viſibilis facta eſt: proprietates vero eius ac operationes ſunt inuiſibiles. Qui enim fœminam videt, matricem viri conſpicit, h. e. mundum, in quo naſcitur. Quid vero id ſit, quod hominem fabricet: nemo perſpicit. Qui n. Deus olim hominem ſecundum ſimilitudinem ſuam fecit: is idem vel hodie præſtat. Is a. eſt Spiritus Domini, in illo loco, qui ſuper aquis fertur. Aqua a. eſt receptaculum & condus ſeminis, ex quo homo gignitur: quod ſemen eſt limbus. Iam v. matrix in operationibus ſuis inuiſibilis exſiſtit. Quod inuiſibile eſt, nihil patitur. Ideoq; de rebus inuiſibilibus nullum nobis ſermonem ſumtum volumus. Quod vero viſibile eſt, id fœmina exſiſtit. Ea ex tribus ſubſtantijs conſtat, Sulphure, Sale, Mercurio, prout ceteræ res omnes. Quicquid enim palpabiliter vſurpari debet, id neceſſe eſt viſibile ſimul ac tangibile exſiſtere. Ideoque & illa in his tribus conſiſtit. Iam autem trium iſtorum prima materia inuiſibilis eſt: viſibilis vero vltima, quæ eſt totum corpus fœminæ. De hac vltima materia differendum eſt, vt eius monarchia inueniatur. Huius enim reſpectu ex illis tribus omnes morbi emergunt: hoc eſt, quicquid materia vltima prædictæ materiæ primæ exſiſtit, id prima materia illius morborum eſt. Ideoque primo ſciendum eſt, tres ſubſtantias eſſe, quæ morbos eos gignant, prout in fœminam cadant, vel ſcienter, vel ignoranter, præterite vel præſenter, vel etiam in futuro. Ex quibus colligendum etiam eſt, fœminas

Duo in homine genera morborum.

Matrix qua inuiſibilis.

Sulphure, Sale, Mercurio, omnia viſibilia conſtant.

externis aſtris ſolas ad modum viri ſubiectas eſſe, quanquam in diuerſa Phyſica. Panis, qui nobis datur, is cibus omnibus animantibus eſt. Illum ſi homo manducat, hominis caro ex ipſo fit. Si piſcis: piſcis caro inde generatur. Iam, quantum duæ hæ carnes inter ſe diſtant, tantum diſtat etiam Theorica illiuſmodi impreſſionum, infectionum &c. Quare illa differentia merito attendenda eſt. Nam cum medicinæ omnes ac herbæ iſtud diſcrimen habeant: id medicus etiam admittet, cuius ſcientia veritas eſt, non mendacium.

Medic. reprehenſio. Errauit ergo medicus, qui matricem in hypogaſtrio ſitam, pro integra ac totali deſcripſit, & præterea fœminam cum ſuis operationibus ſeclufit, extraque illas eandem cum viro æquiparauit: & hoc glaucoma eſt, quod illius oculis obtenditur. Nimirum oblitus erat, in mundo foramen exſiſtere, per quod Deus manum ſuam immittat, ac in eo pro ſuo arbitrio operetur, & quicquid velit, faciat. Oblitus erat, Deum fœminam mundum conſtituiſſe, in quo homo conderetur: ibique virum Dei vices gerere, qui ob id contactum ſuum quoque liberum habeat, non aliter intelligendum, quam, vt Deus etiam e ſuo regno in mundum cœli & terræ manus ſuas iniecit, limbumque arripiens ex eo hominem condidit: ſic quoque vir, qui cum fœmina rem habet. Quod ſi hoc fors obſtare videbitur, Deum nimirum ſolum limbum accepiſſe, hoc eſt, ex vno ſaltem loco, non ex omnibus: ſcitote, nemine adhuc illud tum intellexiſſe aut ſciuiſſe, præterquam quod homo mundus ſit, & limbus ſit mundus vniuerſus. Eadem etiam in fœmina ratio eſt: vt tota fœmina matrix ſit. Nam ex eius membris vniuerſis ager hominis conſtitutus eſt. Et veluti terra opus habet, vt ab omnibus elementis, hoc eſt, omnibus totius mundi virtutibus *Centrum fœminæ quid?* ſuſtineatur: ſic homo quoque ex toto corpore fœminæ. Centrum autem id eſt, in quo fit operatio. Idem etiam aditus eſt a ſuperficie omni exteriore. Et cuius naturæ matrix eſt, eiuſdem exſiſtit etiam centrum, & totum corpus, cor ſcilicet, hepar, lien, & quicquid ſanguis ac caro eſt. Iam vero quantum diſtat matrix a viro: tantum ſeparantur etiam ſanguis viri & fœminæ. Et licet vterque quidem rubeat; quid id ad Medicum? Ruſtici pro ſanguine vtrumque habent: non itidem medicus, niſi ruſticorum *Medic reprehenſio.* venis donatus ſit. Saltem enim putat ſe medicum eſſe, cum tamen ſcientiam ſuam melius ruſtico non calleat. Cum iſtiuſmodi nihil proficias. Perſuaderi enim non poſſunt, vt credant, diſcrimen aliquod intercedere inter metalla, lapides, ligna &c. Simile diſcrimen in his quoque eſt. Licet enim homo ſit vir ac fœmina: duæ tamen formæ ac figuræ, adeoque duæ naturæ exſiſtunt. Itaque fœmina monarchiam aliam agit, in morbis tam communibus quam ſingularibus.

Quem-

Quemadmodum ſe vires maris ſeu Oceani habent, quoties id æſtu ſuo ſtatis horis exundat: ſic ſe quoq; monarchia hæc habet. Iam quę cauſſa eſt æſtus marini? Hæc eſt, quod mare ſcilicet conſumit quicquid in id ingreditur. Huius n. id mors eſt. Sic omnes aquæ deuorantur & obtruncantur in mari, in eoque immoriuntur, velut homines ſupra terrã. Quicquid vero abſumit & occidit, id ſuam operationem habet, per quam infringit id, quod accipit. Operatio v. eius quotidie ſemel fit. Et quemadmodum homo, cibum, quem comedit, concoquit: eoque accepto, operationem conſumptionis aggrediens ventriculus, inflatur & diſtenditur: ſic mare quoq; operationem ſuam exſequitur. In mari enim mors aquæ eſt; nec vlla aqua mare iterum egreditur, ſed vniuerſa in ipſo commoritur, ſicut omnia naſcentia in terra moriũtur. Veluti ergo mari ſui acceſſus ſunt & receſſus: ſic iſta in fœmina quoq; euenire credendum eſt, hac de cauſſa quia mater eſt filiorũ. Mare mater eſt aquarum. Quia vero fœmina mater eſt: ideo ſibi ipſamet huiuſmodi fluxus parit, quorum æſtuatio ſingulis menſibus accidit, per quam ductibus a natura datis ea ita expurgatur, vt nihil mortuum in ipſa maneat, ſed foras omnino exigatur & elidatur: quod tamen ſimiliter in mari non deprehenditur. Sic ergo menſtruum excrementum eſt rerum ad matricem mortificationis gratia confluentium: quę porro expelluntur & eijciuntur. Falſa illius medici eſt ſententia, qui ex ſuo cerebro finxit, *hoc excrementum menſtruum florem mulieris eſſe, velut arboris cuiuſdam.* Probus certe medicus, qui ſtercus pro flore intuetur! Flos mulieris emergit, cum concepit. Ea enim ipſa hora is erumpit. Florem hunc deinde etiam fructus excipit, qui eſt fœtus. An vero ignoratis medici, quamlibet arborem florentem, ex fructu, qui erupturus eſt, florere? Et arbor etiam illa, quæ in ſe fructum non habet, non floret. Fœmina autem pro opinione veſtra floret, & tamen in ſeſe fructum nullum continet: hoc eſt, florent pro veſtro arbitratu virgines; ſed vbi ipſarum fructus? Nullus eſt. Ideoque illud excrementum eſt.

Mare mors omnium undarũ.

Analogia æſtus maris & fœminæ.

Menſtruũ quid?

Menſtr. flos non eſt, ſed excrementũ.

Medici reprehenſio.

Quanquam is error valde craſſus ſit, & Medicos tam Galenicos, quã Auicennillas cum ſuis aſſeclis nimiopere cõſpurcet, dicentes, *florere virginem ſine viro, ex quo flos egrediatur.* Quod ſi enim omnino florere dicenda eſt: tum fructus quoque neceſſario protrudet. Ex quo ſequeretur, liberos naſci ſine viris. O blteos Doctores! Quid enim ex veſtris inexplorata ſcientia boni hauritis? Vos ipſos conuellitis, ſicut iſtiuſmodi hominum mos eſt. An vero ignoratis, quod matrix nihil ſit aliud, quam *Microcoſmus.* Si ergo parere debet, ad id emundata ſit oportet. Hæc vero emundatio eſt, vt omnes ſordes per conſtitutas vias extrudantur. Niſi enim depuratio illa integra ſit, & mortuum omne ſecedat: conceptionem non

admittit. Pura a. manet vſque ad euaneſcentiam lactis: q; lac non ex menſtruo gignitur, ſed ex mamillis in hunc vſum deſtinatis & conſecratis, emergit. Et quamdiu impręgnatio & lactatio durat: tamdiu excrementum nullum exſiſtit. Tranquilla enim omnia ſunt, & huic tempori cedunt. Hoc tempore nihil quicquam etiam impurum, quo excernendum ſit, naſcitur. Talis enim natura eſt fœminæ: vt quamprimum concepit, tranſmutetur, omniaque illius ſeſe habeant, quemadmodum per æſtatem, qua nullæ niues, pruinæ aut hyemes gliſcunt, ſed iucunda, & amœna omnia rident. Huiuſmodi amœnitate, & æſtiuali iucunditate ipſa quoque matrix perfuſa eſt. Itaque excrementa omnia tranquilla quieſcunt, vſque dum hyems redeat, & eius pruinæ ac niues reſultent. Tunc enim excrementa quoque rurſus æſtuant. Hic autem opus eſt, vt intelligatur tempus pariendi, qualem id conditionem aut proportionem habeat. De hoc medico diſſerendum eſt. Illud enim ſi ignorauerit, nihili erit, quicquid attulerit. Cœca nimirum illa inductio eſt, quod menſtruum lac gignit, ac id fœtus alimentum fiat. Stulti, naturam prius percontamini, quam libros commentamini. Hæ res omnes & ſingulæ in Philoſophia dilucidius enarrantur, quo loco de generatione hominis tradatur.

Menſtruũ non extat prægnantibus & lactantibus.

Lac non ex menſtruo.

Ex hiſce ergo cognoſcite Anatomiam matricis, quidnam vniuerſum corpus fœminæ ſit: quodq́ue fœtus in vtero ex mamillis ſuum alimentum attrahat, extra vterum, proiiciatq́ue ex illis optimum & nobiliſſimum lac, haudquaquam excrementum id, quod *menſtruum* vocant. Cum enim illo nullum venenum tetrius aut nocentius ſupra terram inueniatur, qui illud fœtui alimento eſſe poſſit? Quam inſcitus & impolitus is ſermo eſt, *hominem* nimirum *nutriri eo veneno*: cum iſto excremento nihil in corpore virulentius inſit, aut alijs propinari poſſit? Nam aliam ad bonum tranſmutationem non admittit. Hoc eſt, nullum venenum cibus fit: ſed venenum manet. Quis patrum eſt, qui filio ſuo lapides, aut ſerpentem pro pane porrigat? Nemo. Multo minus ipſe Deus: quod ſedulo expendite. Hoc tamen verum eſt, naturam ſecundum venenum ſuum quieſcere & ſupprimi, quemadmodum ſol ſteterat & figebatur tempore Ioſuæ. Sic etiam ſiſtitur omnis motus naturæ a tempore conceptionis, vſque dum infans deſinat ita viuere, & more ceterorum hominum paſcatur & enutriatur. Quin & hoc verum eſt, id, quod per partum eiicitur, inutile exſiſtere. Ex eo tu putas lac produci: cum commodius mola inde ſuccreſcere poſſit. Et hoc fidelitatis diuinæ indicium eſt, quod ſordes huiuſmodi fœtum non offendant, iſque ab illis tutus & ſecutus reddatur. Et tamen tu ab illis fœtum nutriri dicere non erube-

Menſtruo nullũ venenum ſæuius.

Quieſcit menſtruum & ſiſtit in geſtatione & lactatione.

erubeſcis. Nihil enim vſpiam ex ſordibus vnquam nutritur, ſed ex puris ſuccis, ſiue arbores ſint, ſiue herbæ radiceſque. Ex ſu[illegible] liquoribus, vt rore, pluuijſque omnia nutriri volunt ac ſuſtentari. His tamen omnibus dignior fœtus eſt ſecundum alimentum. In infante plus [illegible] tum eſt, quam in herba campi. Tum is etiam naturæ molliſſimæ, ac tenerrimæ exiſtit. Ideoque is curæ matricis & pectoris demandatus eſt, vſque dum ſolidius ad cibos robur aſſequatur. Iam iſte fluxus in arbore, quid aliud eſt, quam ſuum ipſius ſperma? Omnia enim ſe expurgant per ſpumam. Sic ipſa quoque natura per ſpumam emundatur, vt cibus fœtui purior & exquiſitior ſufficiatur. Tu tamen contrarium aſſeris, ſpumam nimirum hanc fieri cibum, & ex menſtruo [illegible] ei lac, quod in matrice retineatur, dum fœtus in lucem edatur, quo demum tempore menſtruum in lac vertatur. Abunde ſatis ex [illegible]di liquet, quo tu Philoſophiæ liquore tinctus ſis. Quod exundat (*diligenter attendite.*) ſpuma eſt excoctæ eius rei, quam fœtus in vtero materno comedit, & ex mamillis ſugit. Tu iam vide, quomodo excrementa exſpumentur. An non intelligitis, ſi potus exſpumari deberet, tunc eius nihil fore reliquum? Hi Stoici auſteri ſunt.

Æquum ergo ac conueniens eſt, proponi tum morbos, tum ſanitatem in ſingulari monarchia, cum a virorum affectibus tanto interuallo diſtent, non quidem ratione pectoris, aut matricis, aut ipſius menſtrui, verum etiam reſpectu totius corporis, quod propter pectus ſeu mamillas, propter matricem, & propter menſtruum conditum eſt. Quare ſi corpus propter iſta conditum eſt: ſecundum illorum quoque naturam idem conditum erit, & non ſecundum naturam alienam, hoc eſt, maſculam. Et licet perſæpe quidem vna eademque medicina viris pariter ac fœminis commoda ſit, veluti in peſte ac febribus accidit: ſciendum tamen eſt, iſthæc omnia ex vi aut narcotica ac ſtupefactiua, aut diaphoretica omnino euenire, quæ tamen non ſecundum veram originem ac methodum commodorum remediorum adhibentur. Hinc etiam, quia non ex legitimo ordine deſumuntur, accidit, vt hodie proſint, cras minus, vt iuuent in peſte, in alio morbo non iuuent. de quibus plura ſuis locis. Quia autem recta & legitima methodo curandum eſt; æquum eſt, fœminas cum ſuis morbis, cum ſanitate ſua, a viris omnino ſeparari. Exemplum dabitur. Fœmina eſt inſtar arboris, ſuum fructum ferentis. Vir inſtar fructus eſt, quem fert arbor. Hoc ita intellige. Arbori multis opus eſt pro ſuſtentatione, dum profert id, cuius gratia adeſt. Iam ſicut iniuriæ arborem laceſſere plurimæ poſſunt, pyrum autem paucæ: ſic quoque fœminam præ viro. Fœmi-

Fœmina eſt inſtar arboris, vir fructus.

næ respectu vir eſt, quod pyrum reſpectu ſuæ arboris. Id decidit quidem, ſed arbor fixa perſiſtit. Iam vero arborem cura habet fructuum etiam aliorum, & diuturnioris vitæ. Ideoque multa perferre patique cogitur propter fructus, vt illi probe & feliciter naſcantur. Diligenter ergo, ſi boni eſſe velitis medici, quid hoc exemplum doceat, & qui intelligendum ſit, expendite. Si enim feceritis ſecus: periti haud vnquam medici futuri ſitis. Monarchiam hanc ſeorſim ruminate; & videbitis, quæ peculiariter arbori neceſſaria ſunt, pyro neceſſaria minime eſſe: & quod pyro neceſſarium eſt, arbori non eſſe. Hoc documentum ſiquidem externum eſt: tamen eadem etiam viri ac fœminæ ratio putetur eſſe. Vnde colligetis etiam, diſcrimen maſculi ac fœmellæ idem eſſe, quod ipſius pyri, & nuclei in illo incluſi. Qua conditione hæc duo a ſe inuicem diſtant: ſimili etiam diſtant puelli ac puellæ: quod ad Philoſophiam hinc remitto.

Fœmina non ex limbo. An vero nunquam in vobiſmet ipſis expendiſtis, quod homo deſuper, nimirum ex limbo ſit: ſed vir tantum non fœmina? Secunda creatura eſt fœmina, non prima, nec cum prima. Ideoque infra virum eſt. Si ergo [illegible] erit, non ex limbo: alia quoque corpore erit. Si enim eiuſdem cum Ada corporis eſſet, ex limbo quoque condita foret. Ideo vero, quia aliam monarchiam agere debebat, poſt virum facta eſt ex viuente carne, quæ caro fuit. Ex qua tamen carne caro alia creata eſt, ſicut ex limbo caro facta prodijt, quæ id non fuit, quod inde factum eſt. Sic ergo fœmina ex carne viri eſt. Caro vero illa fœmina non manſit: ſed ſeceſſit a viro tantum, quantum vir a gleba, ex qua creatus eſt. Et hæc cauſſa eſt conſtituendæ nouæ Theoricæ de fœmina, eiuſque ad peculiarem Phyſicam referendæ: adeoque confutandorum eorum, qui virum ac fœminam eadem ſimilitudine cenſent ac æſtimãt. Quanquam hi ſpecioſe ſe proferant, alias ſi excipias ea, quæ matricem, quæ locum & nutrimentum fœtui præſtat, attinent.

Iam vero fœtus indigentiam conſiderate, quod ad eam toto corpore opus ſit: nec vnica in corpore ſanguinis quidem guttula ſuperſit, quæ matrici neceſſaria non veniat. Ideoq; ſanguinem immerito illi ſepararunt. Sed rem nec ipſi intellexerunt: nec capere hodie volunt eorum pulli. *Medici reprehenſio.* Quam ſuauiter id vos fricat, quoties inſtatis, *hoc Galenus, hoc Auicennas dicit* Hoc pacto nimirum vos ſatis velaſtis, & ſcopum attigiſtis. An vero putabitis, quia iſti illa dixerunt, ideo vera eſſe? De auctore primum *Auctores qui admittendi ſint.* id conficite, quod verax & inculpabilis ſit: & tunc demum ipſum authenticum facite. Sed labor iſte vobis magno conſtabit. Quia v. putridis illis auctoribus fides addicitur, eorumq; verba pro Euangelio habentur:

tu vero nec ipſe per te emunctiores: ideo merito cum illis mendacibus [illegible]. Similes enim cum ſimili facile iungitur: & vtroſq; [illegible] complenda congregat. Quia vero conſtat, conditionem aliam ac n[illegible] aliam in fœmina agere: tum duas quoq; monarchias ſtatui neceſſe [illegible], hoc eſt, monarchiam aliam eſſe fœminæ, aliam viri. Vnde quoq; c[illegible] alia notitia cœli, & vtriuſq; ſphæræ inexiſtentis Microcoſmi [illegible] conſenſio, quæ a dictis cœcutientibus medicis omiſſa eſt.

Quemadmodum igitur ita ſeparatur corpus hominis, vt aliud ſit fœminæ, aliud viri: connexionis ratione aliſta quoq; proponendum diſcrimen eſt in morbis: vt nimirum ea, quæ hactenus dicta ſunt, planius & promtius intelligantur. Exemplum autem iſtiuſmodi attendite. Ponatur icteritia vna, quæ virum occupet: ponatur etiam vna, quæ fœminam affligat. Vtriuſq; autem icteritiæ eadem ſigna ſint & prognoſtica, ac ſimilia cetera, ita vt in vnum genus, aut ſpeciem vtraq; conferenda videatur, nec alia ſpecies viri, alia fœminæ ſtatuatur, ſed conſideratis omnibus circumſtantiis & indiciis vna ſpecies morbi, hoc eſt, res vna putetur: Ad hanc etiam deinde vna cura, vna medicina afferenda videbitur. Sed ea tamen cura non procedet. Cauſſam vobis proponam. Medicamina quidem alia ſunt Hermaphroditica, vtriq; ſexui conducentia: de quibus proprius liber contentus eſt, quod loco hoc excipio. Sed ad tenorem veri regiminis hoc ita intelligite. Fœmina icteritiam habet, vt vir, & præter eam aliud quid etiam: hoc eſt, corpus hoc, quod icteritia eſt, eſt profluuium. Quid eſt profluuium? Non eſt excrementum ſeu menſtruum, ſed eſt totum corpus, ex quo menſtruum emanat. Id corpus retinet nomen, profluuii, quod morbus fit. Alias eſt liquor Microcoſmi. Liquor hic Icteritiæ ſubiectus eſt, ita aduenieus, vt vna cauſſa in viro ac fœmina ſit, non tamen vnum corpus. Sic enim ſimili modo & pauum & lignum luteo colore tingis, qui vnus quidem color, id eſt, vnus morbus eſt, ſed duo tamen ſunt corpora illa. Et licet vnus quidem color, vnumq; ſignum ſe proferāt: medicinam tamen ad corpora dirigi oportet, non ad colorem. Sic & lignum, dolabra, ferrum malleo domatur. Veluti ergo reſpectus ad has res habendus eſt: ſic ſcito, ipſum quoq; corpus, medici oculis ſimiliter ſubiectum eſſe debere. Eo modo niſi procedat, morbum nunquā expellet. Etſi enim medicamentis inſtet colorem dementibus: corpus ipſum tamen præſto relinquitur. Liquor enim Microcoſmi, ſi in profluuium ſuum vergit, albeſcit. Hoc quid aliud eſt, quam icteritia alba? Altera enim flaua eſt. Alba ex flaua non procedit, niſi ſiſtatur. Sic effuſiones multæ ſunt, rubra, alba, flaua, nigra: quæ omnes vno capite comphendi debent:

Iſteritia fœminæ alia quā viri.

Hermaphroditica medicamenta quæ.

Profluuii quid.

Iſteritia ſpecies.

Porro quoniam corpus inuadendum eſt: non colores, verum corpus

& colore iunctim: [illegible] itam & ſeiunctam medicinam eſſe oportet. Et licet quidem vtra[illegible] Hermaphroditicis ſimplicibus aut compoſitis: tamen, vt id ſuo loco fuſius deducetur, eadem tu nō ex arte habes aut impendis, verum ex veſania aut imperitia. Nec enim aliter nobis perſuaderi poteſt, quam quod ſaltem ea commiſceas & perfundas. Si ſuccedit, attigiſti rem. Hæc vera ars eſt, vt medicamentis muliebribus non addas virilia, nec virilibus muliebria: ſed vtramq; monarchiam in ſua Anatomia contineas, nec illas permiſceas. Quod vero permiſcetur, id ab vtraque parte tale eſt, vt perfectū non reddatur. Vnaquęlibet enim Hermaphroditica medicina ſola ac ſeorſim, non compoſita propinari debet. Nimirum res ita ſe habet. Plantago compeſcit dyſenteriam virorum ac fœminarum. Eſt enim Hermaphroditica. Et tamen ſe ſeparat, ac vtramq; in ſe Anatomiam habet, & ad vtramq; monarchiam ſeruit. Sic aliæ plures: quarum tamen numerus haud magnus eſt. Si viro adhibetur, tunc arcanum mulieris intermoritur. Si adhibetur fœminę, alterum viri interit. Ex Hermaphroditicis medicinis enata ſunt experimenta. Ideoque in ſimplicibus ceteris nullum experimentum conſiſtit, ſed ſaltem practica canonica. Ideo vero experimenta Hermaphroditica ſufficere: a veritate longum abeſt. Quare enim iuuant experimenta? Ideo nimirum, quia morbus non canonice inuadit, ſed contra canonem. Ob id illa proſunt. Quod vero canonice inſultat: id canonice quoq; tractandum eſt: nec huc quicquam facit experimentum vllum. Similiter, & quod canonice non inuadit, canonica cura tolli minime poteſt, ſed hic commodat ſolū experimentum. Sed his multa diſquiri deceba t: quæ tamen differuntur ad locum idoneum. Ex his cognoſcite, magnum errorem eum eſſe, quod ſcriptores omnes morbos canonice oriri autumant, ac ob id vbiq; curā canonicam proponunt. Hanc ſequitur deinde canonica cura, ſuper quam error eorum exſtructus eſt. Porro, ſi cura canonica minus proficere videtur, eam ſequitur Theſaurus pauperum, & alia euporiſta. Item, *hoc vtere*, inquit, *in multis probatum eſt.* Item, *Hoc efficax eſt: iſte enim id teſtatur.* Sic ergo error eorum manifeſtus eſt, quod non intelligant diſcrimen inter curam canonicam & experimenta. Spectate vero cœcos medicos.

Hermaphroditica remedia quæ propinanda.

Plantaginis vis.

Experimenta vnde enata.

Medicorum reprehenſio.

Ceterum de exemplo ab icteritia, aut morbis ſimilibus deſumto cognoſcite, flauedinem non vnam, ſed multas eſſe: ac ob id plures quoque icteritias exſiſtere. Et licet quidem bilis colorem illum exprimat: in ipſa tamen vnicus tantum color non eſt, ſed flaui vniuerſi in illa latitant, ſic ſuo capitulo docetur. Iam vero fel aliud fel fœminarum eſt, aliud fel virorum. Sic alii quoque ſunt colores. Ideoque ſi hi diuerſi ſunt: diuerſa etiam

etiam erunt medicamenta. Sic hæc iterum diuerſa: diuiſa quoq; medicina erit. Aſſa colorum promotrix eſt Reſſella eorum ademtrix eſt. Centaurea eſt experimentum. Principalia tamen, quæ in his rebus ſunt, non Hermaphroditica, non colorum ademtricia, experimenta: ea ex fundamento tractari debent, vt corpus obediat ac obtemperet. Corpora enim in canonicis morbis mutantur, velut res quæ coloratur, cuius tinctura nunquam reuaneſcit, ſed corpus & color in vno inſeparabilia manent. Hoc modo conſtituta re, medicina non prædicto modo ſe habere debet: ſed procedet ex ſua monarchia: quæ corpus aggrediatur. In reductione corporis, reducitur quoque ipſa ſanitas: ſicque abſcedit morbus. Duplex enim natura eſt in omnibus morbis: *Cum corpore, & Sine corpore.* Quia vero hactenus id diſcrimen obſeruatum non eſt; argumento id nobis ſit, in cura eos aberraſſe. Quia enim aliud fel eſt in fœmina, quod tamẽ omnes fellis conditiones ac proprietates habet: ideo fel illud in canonicis morbis edomari non poteſt, niſi per propriam monarchiam, hoc eſt, per huiuſmodi medicinam, quæ a virorum medicina in aliam Anatomiam ac Phyſicam ordinata & coniecta ſit. Ideoque, quod centaurea maſcula in viris præſtat, id eodem gradu præſtat etiam centaurea fœmina. Tanti enim apud Deum id momenti fuit, vt fœminis peculiarem ſuam monarchiam attribuerit. Et ſicut eas a viris in aliud corpus ac naturam tranſpoſuit: ſic illis peculiariter etiam ſuum mundum, & alimentum aſſignauit: medicumque ad id præſtituit, vt ea ſcrutetur & cognoſcat, non vero Auicennam aut Galenum. Prouidentia enim diuina ingeniis iſtis fictitiis præuenit, dicens, ſeipſum creaſſe Medicum. Hoc idem eſt, ac ſi dicatur. *Is Medicus id poteſt, quem creaui egomet. Alter qui ſeipſum ingerit, falſus eſt.* Iam vero ex luce naturæ diſcernite, vter adulterinus, aut genuinus ex nobis ſit.

Aſſa, Reſſella.

Naturæ morborũ duplex.

Dei prouidentia.

Sicut autem, ceu dictum eſt, propter duas monarchias res naſcentes vniuerſæ diſtinctæ ſunt: diſtinctũ etiam eſt firmamentũ, terra, aquaq;, & aer in duas iſtas monarchias, vt vtraq; ſuam naturam tueatur: ita conſequenter iam intelligite, cibum, quo homo veſcitur, & cibum Medicinæ, rem vnam minime exſiſtere: hoc eſt non eſſe vnius conditionis aut naturæ. Ratio eſt: quia omnis cibus, qui editur, ſimplex eſt. Et licet quidẽ in duas monarchias diſtinctus ſit: diſtinctio tamen illa ſaltem vires medicas concernit, non ipſum etiam cibum vel alimentum. Quanquam a mulieribus cibus ex ſua monarchia ſumtus in multis rebus ſalubrior ſit, quam ex monarchia virorum: id tamen ex cauſſa morbi fit, nõ alimenti. Faber ac opifex in ventriculo habitat: is ex eo carnem humanam fingit. Is autem duabus naturis inſtructus eſt, cum coctio tamen ſaltẽ vnica ſit.

Cibi alimentoſi, & medicamenti ſit diſſerentia.

Altera natura in eo eſt: vt, ſi in viro operetur, carnem virilem gignat. Si operetur in fœmina, fœmineam carnem generet. Hic cibus ... & humanus exſiſtit. Archeus autem cum præparat homini in ſua monarchia. Ideo alimenti miniſtrandi nulla cura medicum angit: ſed ſaltē promendæ medicinæ, vt ipſa in ſuam monarchiam deducatur. Quod enim alimentum concernit, id domat ac ſubigit Archeus in ventriculo, ac ex eo fingit formatq; quod opus eſt. Ac vt faber, ex ferro ſuo, quicquid viſum eſt, fabricat: ſic Archeus quoque. Medicinæ autem ſimilis ratio non eſt. Illa ex monarchia ſua promēda eſt, vt in ſua natura ſeruetur. Iſto n. in loco Arche⁹ eam in aliud mutare nō poteſt, q̄ quod eſt. Omne q; edimus, homo ipſemet eſt. Id ſi edit ac ingeſſit homo, facit ex eo, q; ipſemet eſt, hoc eſt, carnem & ſanguinem. Nam illa ſumus nos. Medicina vero non ſumus: ſed hæc hunc, illa alium morbum pellit, prout affecti ſumus. De ea ſpecie & genere nobis dandum & porrigendum eſt. Nec enim ventriculus ex eo id producit, quod nobis opus eſt: niſi id prius acceperit, quod prodeſſe debet. Sin minus: tum virtute ſua id a ſe rurſus exigit. Ac ob id corpus ac illius morbi duo ſunt, non vnum.

Archei in corpore vi.

Cibus eſt homo.

Ad hanc normam etiam regimen conſtitui debet, vt diuiſum ſit ſecundum ſuam monarchiam. Vnum enim regimen non ideo dari debet, vt ſanguinem ac carnem producat: ſed ob id potius, vt expellat illud, q; ſanguinem ac carnem corrupit aut contaminauit. Ideoq; medicina vna præſens eſt, & vnus cibus, h. e. regimen producit ſanguinem ac carnem, nō tamen ex alimento, ſed medicina. Hoc ita accipe: regimē ſcilicet eſſe *alimentum*, & eſſe *medicinam*. Corpus enim, quod morboſum eſt, non augeſcit, ſed minuitur. Ideoq; ſi velis, vt augmentetur, regimen oportet eſſe medicinam, quæ id agat ac procuret, vt corpus cibum pro alimento ſuſcipiat. Ac ob id monarchiam in ægro continuari oportet tum cibo, tum medicina, quantum quidem ad morbum ſpectat. Quod ſi corpus ſanum ſit, iſta opus non eſt. Hoc tamen verum eſt, nos res iſtis, quæ cum alimento medicina ſunt, vt *Lactuca, Bleta, rapæ*, &c. non ſimpliciter in cenſum huius monarchiæ locare, ſed aliquatenus diſtinguere, dum conſtet, eas cum medicina aliqua concurrere, quæ vis in monarchia iſta ſeparari ita debet, vt fœminæ ſua bleta, ſua quoq; viro detur. Ex huius enim neglectu poſtea ſequitur, vt firmamentum ac aſtrales motus incidant, & in contrario corpore extra monarchiam diſſolutionem quandā moliantur. Vnde in mulieribus ipſarum tēpus interpellatur: in viris alia caro ſubnaſcitur. Quodque in hoc viro commodum & ſalutare eſt, in altero fœminæ damnoſum ac nocens euadit. Nam regimen ponere homini ſano, plus eſt, quam ponere ægro: ſani enim multiplex notitia eſt, quæ membris omnibus proſpiciat.

Alimēta medica-mentoſa.

ſpicit: cum contra regimen ægrorum minimū exſiſtat, & arcana omnium potiſſima ſint. Iam qui in iſtiuſmodi, ſanitatis regimen præſcribit, is diuidat ipſam monarchia, & conſideret motum cœli, & ſubiecta perſonarum: & tunc præueniet cum eo, quod motus eſt in cibo. Cibus enim ſuum aſtrum velut cœlum habet: ideoq; illi etiam reſiſtit. Hoc qui non intelligit, in aperto errore verſatur. Nec enim præueniet illi, quod iam eſt, ſed quod futurum eſt. Iam vero ars omnis in hoc poſita eſt, vt, quod futurum eſt, id anteuertatur. Huius enim plenam cognitionem habere debet medicus. Si non habeat, ars ipſius carnificina & latrocinium eſt. *Medicina p[illegible] do effectu.*

Quoniam autem prima materia carnis ac ſanguinis hominum res vna eſt, hoc eſt, cibus ac potus: ſed vltima materia duo ſunt, quæ ex vnica prima materia producuntur, vt caro maſcula, caro fœminea, quæ tantum inter ſe diuerſæ ſunt, quantum caro & piſces: tamen nec prima materia, nec vltima cognoſcenda eſt. Deus etenim, qui coniunxit virum & fœminam, vnam ibi carnem condidit, id eſt, in vnam carnem eos iunxit, vt vnum quoque cibum ederent, vnum potum biberent, non duos. Ideoque primam etiam materiam vnam habent. Archeus tamen alius eſt. Is monarchiam ingreditur eius, quod edit. ſed ex vna tamen olla cibantur, qui coniuncti ſunt. Quod ſi iam hic aliqua Theorica opus ſit: eam ita intelligite, nimirum in his neceſſitatem eſſe, eius quod transmutatur. Scire autem conuenit, quomodo id ſit: & quid Archeus agat, ſi ex eo, quod vnum eſt, producit carnem maſculam & carnem menſtrualem, quæ magno diſcrimine differunt. De his ita præſume. Quia ex cibo morbi naſcuntur ac inundunt, id fundamentaliter cognoſci æquum eſt, in vltima, tamen materia, non in prima: niſi fortaſſis prima materia in ſuis viribus Hermaphroditica ſit, aut medicina aliqua diuiſe monarchiæ, aut virum, aut fœminam concernentis. Tunc enim illa adimi & excludi debet: quomodo vna opera quoq; morbus adimitur. Si enim defectus in vltima, non prima materia hæret, tunc id non in prima, ſed vltima deprehenditur. Ideo morbos etiam in ea quærite, quod vltima materia hoc loco in ſeipſa fractaſit, & ſibi morbos ſuſcitet. Hinc etiam merito Theorica eius ad præceptum iſtius Phyſicæ dirigenda eſt. Et ſic demum Phyſicam eius aſſequetur. Videmus autem ac cognoſcimus, ſubiectum noſtrum in vltima materia poſitum eſſe, non in prima. Vnde conſequitur, nobis illic noſcēdum eſſe, quanto interuallo diſtent inuicem vltimæ materiæ fœminarū ac virorum, vt æquo interuallo eaſdem etiam in Monarchia diſſeparemus & diſiungamus. Id enim niſi dicto modo fiat, certum eſt, eo loco chronicum, aut mortalem morbum gigni ac contineri.

Archeus alius in viro: alius in fœmina.

Vltima materia virorum & fœminarū differunt.

Porro autem de matrice alia quoq; tradenda ſunt, quomodo ea ſecun-

dum [illegible]am Microcoſmicam cognoſci debeat, nimirum vt parua, ac terna, adeoq; vt minima creatura, quæ tamen Microcoſmi naturam retineat. Sciendum ergo cognitionis generalis hoc eſſe, vt vas illud, quod concipit, condit atque educatur infantem, communi nomine Matrix vocitetur. Quamquam autem tota fœmina illa ſit: æquum tamen eſt, vt ſemen, cuius gratia fœmina condita eſt, hoc nomē principaliſſime ſeruet. Propter enim vas hoc mulier præſto eſt, nec ꝓpter vllius alterius membri aut particulæ [illegible]. Vt autem matricem probius intelligatis, *ſcitote, totam fœminam [illegible], & omnia elementa.* Hæc matrix iam arbor eſt, e terra naſcens. Fœtus fructus eſt ex arbore erumpens. Et quemadmodum arbor fundatur in terra, & ſic cum terra etiam in aere, ac in aqua, & in igne, quæ omnia ager præſtat: ſic in fœmina quoq; inſunt quatuor fructus, quatuor Elementa ac ſuperior inferiorq; ſphæra: in quorum omnium medio arbor [illegible]ur, cuius gratia fœmina facta eſt. Sicut terra & eius fructus cum Elementis propter ipſam arborem ſunt, vt eam ſuſtentent: ſic propter matricem quoq; adſunt omnia membra mulieris, cum omnibus ſuis naturis ac proprietatibus. Cognitio ergo creaturæ iſtiuſmodi ita incoanda eſt vt inde diſcamus ſubiectum noſtrum cognoſcere, quod ad ipſam medicinam ſpectat. Sed porro. Veluti arbor ex quatuor fructibus, & quatuor Elementis ac ex inferiore ſuperioreq; ſphæra ſui corporis & incrementi alimentū allicit, ſine quo vigere nō poteſt, quodq; varie commutat ac alterat, vſq; dū arbor fiat, ac ſeruetur: ſic in fœmina quoq; matrix arboris in ſtar ad ſe prolectat, ex omnibus vniuerſi corporis partibus, quicquid ad ſui conſeruationem opus eſt. Hocq; modo matrix a corpore fœminæ ſecundum omnem formam ſuſtinetur, ſicut arbor ab omnib. Elementis & fructibus. Vnde iam conſequitur, quia matrix ſuum alimentum arripit, opus quoque eſſe, vt ſuo ſtatuto tempore, ſingulis nimirum menſibus excrementa eiiciat ac deponat, *velut ſuperius dictū eſt*. Hæc ergo ſi iam ita cōſideres, quaſi matrix eſſet velut mare, & velut arbor: facili etiam negotio cognoſces, qui eius morbi, quæ vitia ſint.

Sic ſe ergo Microcoſma, ſeu minor mundus habet, in ſuo corpore cōtinens omnia mineralia mundi. Ad q; conſequi ſcitote, quod corpus medicinam ſuam ex mundo conquirat. Is n. ipſumet eſt. Vnde iterum conſpicuum eſt, *mineralia omnia homini vtilia eſſe, ſi quodlibet ad minerale ſuum in corpore Microcoſmi ſitum adiungatur.* Horum qui cognitione caret, Philoſophus minime eſt, vt nec Medicus. Primo enim ſi Medicus dicat, Marchaſitam ad hoc vel illud facere ac prodeſſe, neceſſe ſane eſt, vt prius ſciat, quid Marchaſita mundi, & quid Marchaſita Microcoſmi ſit. Iam a. hoc Philoſophicum eſt. Porro a. ſi medice loqui affectet, dicet: *Marchaſita*

Mulier propter ſolam matricem condita eſt

In fœmina, [illegible] omnia [illegible] inſunt.

In Microcoſmo [illegible] omnia mineralia ſunt.

ſal hominis morbus eſt: ideoq; hominem iuuat aut ſanat. [illegible] dine, & eroſione illa membrum vlcus contrahat: quid id aliud eſt, quam Minerale. Inſtar enim ſalis eſt, & iuxta ſalem vnius gradus, [illegible]. Iā Colcotar foramen id ſanat. Quare? Ideo, qui Colcotar ſal eſt, [illegible] excellens. Sic Mercurius quoq; ſua vlcera ſanat, vt & Arſenicalia alia. H[illegible] vero vera eſſe, vel ab externis ſenſibus diſcere potes, atq; differentiam [illegible] rum ope experientiæ cognoſcere, nimirum hoc ſalis genus ſanare, & illud generis ac naturæ alterius eſſe: huiuſq; quæ ſunt claſſis, vulnera minime ſolidare, ſed potius Conſolidam, Mumiam, Balſama, quæ ſalia non ſint, vulnera ſanare. Id quamobrem? vulnera non fiunt a ſale. Ideoq; nec ſalia, nec vitriola, nec Mercurii, nec Arſenica iuuant. Quia vero foramina a ſale fiunt; Balſama vero, Mumia ac Conſolida ſalia non ſunt, ideo ad foramina curanda eadem non faciunt. Hæc ſi taliter foris in cute eueniunt: ſciendum eſt, interius quoq; corpus iſta mineralia habere, ac ſecundum illa ipſa, non vero ſecundum humores cognoſcendū eſſe. Sic ipſum corpus ex his tribus ſubſtantiis conſtat: ſic omnia materialia. Ac ob id taliter quoq; conſideranda eſt prima & vltima materia, quarum illa huic deinde concordare debet. Nam in concordantia omnia ſubſiſtunt. Hāc qui ignorat, iniuſte, *medicinæ Doctor ac ductor* vocatur. Ægrorum ſiquigem nullum ſanat, niſi illi ex ſeipſis conualeſcant, ad bonam fortunam & exiſtimationem medici: præter hanc enim aliam ex ſe non merentur. *Trium ſubſtantiarum cognitio valde neceſſaria.*

Ita ergo matrix morbos ſuos e terra concipit. Ac velut arbor, quam terra corrumpit, ſuum virorem, naturamque ſuam ac virtutem, ſuos etiam fructus ac poma amittit: ſic idem fœminæ quoque euenit. Cuius corpus, niſi bonum, ſanum, ac ſymmetrum ſit, tunc matrix ipſa quoque vniuerſa corrupta, ſterilis, inſalubris, inepta, & generis omnis morbis imbuta euadit. Ergo, qua ratione terra & eius fructus cognoſcendi ſunt: ſic pari examine ipſam quoque Microcoſmam expendes. Et quod terra in arbore perdit: corrumpit etiam matricem. Et quod accidit arboribus, matrici quoq; accidit. Si ex rebus extraneis arborem aliquid occupat, eā corrumpit. Id naturaliter ēt in matrice euenit. Si color alius arbori præter naturam inditur: tunc fructus quoq; eius tingitur & decoloratur. Sic matrix quoq;. Vnde in ea multa emergūt, q̄ infantes expiare coguntur, vt aut diſtorti fiant ac monſtroſi, aut colorib. varii ac maculoſi, aut alio modo affecti. Quorū euentuū omniū cauſſa matrix eſt. Nam q, in tingenda ac coloranda arbore vir manib. p̄ſtat: id fœmina p̄ſtat imaginatione ſua, ſicut in ſuo loco fuſi' dicet'. Vnde iam colligere licet, matrice vel ſanā, vel ægrā fieri, prout ab eo, in quo conditur, afficitur. Huius nempe ūſ[illegible] quitur. Illius ergo morbos iudicaturi, primū omnia corporis mineralia euoluem' [illegible] *Arbor ac mulieris corpus ſimilia.* *Fœtus affectus a matrice.*

deinde quatuor Elementa, fructus, firmamentum ac ſphæram vitamq;. Hæc omnia ſi probe iudicamus; aff[illegible] ctus ma[illegible] fide prodent. Omnium enim [illegible] uno dolor ſe profert, de quo [illegible]. Hæc [illegible] mineralium ſpecies qui non cognouit: is [illegible] diſcernere poterit. Quod ſi enim Cachimia arboribus [illegible], [illegible] in vetine [illegible] generare poteſt: idem in vtero quoq; [illegible] tare poſſunt, vt naſcantur ſtrumæ, ganglij, & nodi: & ex hoc exemplo iudicium [illegible] ẽt de morbis alijs facite. Quod ſi vos autem nulla commo[illegible] potestis, hunc ſcilicet morbum ex melancholia aut phlegmate, &c. generari: mineralibus omnino id acceptum feretis, ex quib. ſtruma e[illegible] catur ſeu fibroſa ſit ac venoſa ſeu carnoſa. Adeoq; ex hac cauſſa me[illegible] hos omnes in[illegible] eniri opus eſt.

Sed de prærogatiua ſeu eruptione ſpecierum in mineralibus ita ſtatuendum & cenſendum eſt. Quæ ſpecies dominium adipiſcitur, ea gubernat cum arborem iſtius terræ, id eſt, quæ in ea ſigitur. Hoc poſito, ſcitote iam iterum. ſi natura quæpiam in ſpeciem influit: non eximitur iterum, antequam ſpecies conſummatur, aut per mixtionem alienam ſuperetur. Vnde poſt gignuntur fatui, amentes, ſtrumoſi, & alij monſtroſi, vel ſecundum naturam, vel perſonam, vel membra, vel proportionem. Et hæc ſecundum morbos in alijs etiam rebus eueniunt. Iam vero conditione iſta in matricem depoſita, an non alia conſtituenda Theorica foret? Et quamquam verum ſit, ipſum quoque parentem per minerales huiuſmodi ſpecies, ſimiles ſibi liberos generare poſſe, in quantum nimirum ipſius ſpecies ſemini [illegible] indita exſiſtit: ſcire tamen oportet, matricem [illegible] ſuſtinere. Vn[illegible] s ex ipſa net ea eſt. Is arborẽ concernit. Bona arbor bonũ fructum fert. Is ſanus eſt in corpore, in terra, atq; etiam fertilis ſeu fœcundus. Tum & arbor bona eſt. Vnde bonus quoq; fructus prouenit. Alter in generatione liberorum conſiſtit: h. e. probum ſemen probum fructum gignit. Sic ergo ſemen ac arbor hic duo ſunt, in duas partes diuiſa. Arbor terræ fructum ſuum etiam ſine ſemine promit, perpetuo. Non itidem [illegible] arbor fœminæ, niſi ſemen ad arborem apponatur per virum. Vnde patet, momenti plurimum in ſemine poſitum eſſe. Quod niſi ex ſe probum ſit, arboris bonitate nunq̃ emendabitur. Ideoq;, quod arbori accidit: idem etiam ſemini. Vtraq; n. bona eſſe conuenit. Siquidem vtraq; bona ſint: bonum tñ vnũ tantum adeſt, nimirũ fructus. Ideo alia quoq; accidentia concurrunt, quæ in plantatione ſeminis matricem [illegible] qui morbi ſecundũ proprietatẽ viri, non fœminæ iud[illegible]. Sic ergo [illegible] matrix diuiſa eſt: in morbos nimirum pr[illegible] conceptionis [illegible].

Et hæc demum vera & artificioſa Theorica [illegible] natura [illegible] euata, non ex cerebro fantico. Morbi, qui fœminis [illegible] viro [illegible], [illegible]

Vnde naſcantur fatui, & alij monſtroſi.

Matrix du[illegible] efficitur.

Quale ſemen, talis fructus.

Morbi in fœmina [illegible] carent.

[illegible] expoſcunt. E[illegible] conſtitutum eſt ve[illegible] [illegible]plimiſ[illegible] [illegible]erent. Quæ ex cauſa? Non [illegible] [illegible]cliſt, velut ipſi arbitrati ſunt: ſed [illegible] [illegible]que vitale [illegible] [illegible]derat. Qui vero [illegible] [illegible] ex ſua monarchia, & [illegible] [illegible]. [illegible]que ex dicta cauſa [illegible]. Et hæc non vnius ſed [illegible]. Hoc enim credere debet, quod ſe-[illegible] in matricem [illegible], fœminæ [illegible] tertiam cõ-[illegible] [illegible] attractum, ad ſuam anatomiam progreditur. Quare ſi [illegible] correpta mulier eſt, viribus medicamentis omnino curari [illegible] debet. Vſque adeo enim emittere [illegible] auidũ corpus eſt, vt ad [illegible] ad omnes artus, [illegible] membra ſua moueat ac cogat. Vnde manifeſtum eſt, quod, ſi dicta membra ſecedant, vnũquodlibet ſui loci anatomiam, quoad ægritudines, ſecum abripiat, ac ſeſe [illegible] contaminet, iſtiuſque morbi generationi principium ita conſtituat. Magnum id præſidium imperiti medici eſſe putant, quoties clamant, *medicinam hanc, illam, hoc, illoue loco, hunc, iſtum, morbum ſanaſſe, tam* [illegible] *quam viris.* Sed hic inſcite eos loqui, ratio euincit. Quod ſi ſimilia etiam de puellis, virum nondum expertis, teſtantur, eo ſane ſuæ inſcitiæ opinionem apud nos grauius confirmant. Ignorant enim, *puellas ex ſemine heredes eſſe, [illegible] tum bonorum tum morborum.* Cum[illegible] [illegible] a patre acceperint, paternis quoque ob id remedijs ſaneſcunt. Hæc pura puta illorum inſcitia eſt ac imperitia, [illegible] [illegible]orum origines [illegible]que, nec eorum modos nouerunt. [illegible] [illegible] mores refundunt: exemplum Ioannis [illegible] [illegible] qui, quod potuit optimum, præſ[illegible] [illegible] Alexandrum fecit. Quæ [illegible] quidem nauci ſit & [illegible] potuit.

Semen [illegible] [illegible] facit fœminam.

Medicorum [illegible] prehenſio.

Ioannes de Garlandia.

Iam vero etiam noſcendum eſt, [illegible] conueniant, nimirum quod a viro eſt, & corpus fœmin[illegible] [illegible] ſunt, quæ mutuam permixtionem non patiuntur ſi[illegible] [illegible]. Corpora hæc duo ſunt, corpus morbi & corpus mulier[illegible] [illegible] eſt in [illegible] anatomia. Iam vero corpus fœminæ [illegible] [illegible] Vbi enim corpus anatomiæ frangitur, ibi medi[illegible] nihil pro[illegible] [illegible] corpore fracto nullum auxilium ſupereſt. [illegible] [illegible] conſultum, [illegible] carbo redditum ac con[illegible] [illegible]atur. C[illegible] [illegible] [illegible], hoc eſt, quod a viro [illegible] [illegible] nõ corp[illegible] [illegible] verum vltimæ tant[illegible] [illegible] corpora [illegible]. [illegible] a viro corpus eſt, in[illegible] ſpiritu[illegible] eſt. [illegible] fœmina

Corpus a[illegible] [illegible] morbi, aliud fœminæ.

eſt, corporeum exſiſtit. Spiritus autem & corporeum ita conſiſter[illegible]
Spiritus & corpus quo conſiſtant. cem poſſunt, ſicut aer in corpore, aqua, ligno, aut lapide. Quod ſi aer prauus ſit: tum & lignum ex ſe morboſum fit: non quod lignum, aut lapis ægreſcant, ſed quod illud morboſum ſit, in ligno aut lapide quod [illegible], & nec lignum tamen, nec lapis eſt. Id vero aer eſt. Sic ergo liquet, morboſum eſſe aerem, non illud corpus; & non lignum ægrum putandum eſſe, ſed ipſum aerem. Sic in hoc quoque: vbi vir in ſemine ſuo morbidus eſt: ſeminis morbus aer eſt. Sic ergo morbus in corpore mulieris pro ſua anatomia verſatur, veluti aer in corpore alieno: hoc tamen dato diſcrimine, q. hic colores adduntur, qui aeri concurrentes non adduntur. Sed quaſi color exſiſtit: ſic hoc accipite. Aſſumuntur, ſi peregrini ſunt in iſto corpore, in quo repiuntur. Hoc n. accurate obſeruandum eſt: quia quatuor corpora in ſubſtantia vna conſiſtunt, in quib. morbi iacent non humoris, ſed corporis inſtar; & non quaſi in iſto corpore humor eſſet, ſed liquor.
Medici reprehenſio. Iam ergo Humoraliſta tu conſidera, quæ tua ars ſit. Quia enim nondum corpus vllum ex quatuor conſtans cognouiſti: ideo de ſede peſtis neceſſario dubius es, an ea in ſanguine, aut carne ſit. Neſcis enim ſanguinem corpus quadruplex eſſe. Neſcis etiam corpus quadruplex eſſe lapidem. Hoc ergo diſce priuſquam tiaram rubeam capiti tuo imponas.

Probe a ſcientia inſtructus is eſt, qui compertum habet, quid apoſtemata, quid corpus faciat. Is enim cognouit, ſanguinem non facere ea, quæ ſanguinis naturæ non ſunt: nimirum tam corpora mirabilia. Is quoque induſtrius ac peritus eſt, qui nouit, qua ratione fœmina a viro concipiat, in corpore alio. Hoc vero quare? Taliter hoc accipite. Cœlum facit alium virum, alium hominem, aliam fœminam. Hoc poteſt firmamentum, hoc aſtrum, hoc curſus poteſt. Sic vir quoque ſimili ratione, vt dictum eſt, mulieris aſtrum, & firmamentum ac cœlum eſt. Et ſicut cœlum alium hominem facit: ſic vir quoque aliam fœminam, hoc eſt, aliam naturam, ac proprietatem in ijs rebus, quæ ad microcoſmi rationem ſpectant. Ex influentia ac impreſſione fœmina conſtellatur a viro, illiuſque ſidera ab ipſa recedunt, ac in horum locum ſidera viri recipiuntur. Hæc qui nouit, is veræ medicinæ viæ inſiſtit. Qui vero aſtra minime nouit, iſti
Medici reprehenſio. horum nihil vel veriſimile quidem erit. Quis enim naturæ hoſtis eſt capitalior, quam qui ea prudentiorem ſeipſum iudicat: cum tamen illa nobis ſuprema ſchola ac diſciplina ſit? Talis labor habendus eſt ſcriptorum veterum, qui de morbis mulierũ tot vana cõmenta addiderũt. Nec n. vel verbo vnico vnquã meminerũt mutationis iſtius, q̃ in interiore mulieris corpore per ſidera viri inſtituitur, prout microcoſmicæ duæ iſtæ naturæ inter ſeſe mutuo afficiuntur. Interior n. a ſuperiore impreſſionẽ [illegible],

ide[illegible]

deſq; ad modũ ſuperiori etiam inclinatur. Hæc ex virtute Theoricæ & [illegible] duobus modis deſcribenda ſunt. Quod ſi enim corpus ex ſidere [illegible] [illegible]nandum eſt: tunc is impreſſione ſua inficit, quod ad ipſum in[illegible]. Et ſicut ſtellæ cœli, quoad morbos, inclinant ac cogunt: ſic iſte quoque [illegible] inclinat, vt ad[illegible]catur corpus aliud fœminæ, gignendo [illegible], qui ad aliam Phyſicam referuntur. In hiſce vos medici cœcutitis [illegible] non ipſam artem, ſed ſordidam pecuniam ſectemini.

[illegible]n hoc, quod ita a viro eſt, ſedulo ac diligenter expendite. Ex ipſo enim morbi plurimi naſcuntur, qui perperam ad origines & cauſſas alias relati ſunt. Sit pro exemplo ſuffocatio matricis. Ea vnde nam eſt, niſi ex cœlo viri, corpus mulieris ita conſtellantis? Hæc huius morbi prima origo eſt. Qui ſi in actum deduci debet, tunc vir æger eſt in caduco, hoc eſt, ſidus ipſius eſt caducum. Et hoc etſi quidem non ſit: tamen eſt inclinatio. Sic enim & ſtellæ hominibus morbos eos infligunt, quib. ipſæ tamen non laborãt. Conſtellatio hęc ſi coniunctio fit, aut impreſſio; tunc emergit ſuffocatio, quæ caduco ſimilis eſt. Iam vero hæc ſcholarũ omniũ inſcitia fuit. Quarũ alumni cum de caduco & ſuffocatione plurima commentati ſint, id tamen omiſerunt turpiter, vt indicarent, quale nam corpus ex quatuor caducus haberet, aut in quonã lateret. De his qa ſiluerũt: ſuſpicio non fallax eſt, ipſos de eſſentia morbi multo ignorãtiores ac imperitiores fuiſſe. Comẽtaria ergo illorũ merę opinationes ac pręiudicia ſunt.

Primum ꝙ medico incumbit, eſt, vt deſcribat corpus, ſubſtantiam. Hoc fundamentum id eſt, ex quo ꝓfectus in arte medica iudicari poteſt. Idem huc quoq; facit. Vir, ſi quidem ita in ſuo cœlo conſtellatus ſit, vt cõiunctionem talem in ſe habeat: tum eam erumpere neceſſe ẽſt. Iam vero duo is corpora habet, h.e. duo ſubiecta, corpus proprium & corpus fœminæ. Si inclinatio in virum ipſum vergit: tum ſidus eius, ac voluntas infirma eſt ac euanuit. Quod ſi v. nõ in virũ ipſum̃et vergat, ſed in fœminã: tunc in eã ꝑuadit caducus, non is qdem, quẽ vir habet: ſed matricis. Hic [illegible]aliud eſt corpus, non illud, ꝙ viro comparari poſſit. Nam duæ quoq; inclinationes adſunt: vna cœli externi, viri cœlum referentis: altera cœli [illegible], quæ ſuffocatio eſt matricis. Ideoque hinc tres diuerſi caduci elucent. Vnus virilis eſt: fœminæ fœmineus: vterq; tamen ex vno cœlo. Nã hic cõ[illegible] virilis eſt. Tertius, corporis eſt interioris, ſuumq; cœlũ a viro accipit.

Scitote ergo ex hiſce, res iſtas hereditario modo ꝓpagari, ſi nõ in patre, [illegible] in matre, tñ in ipſo fructu. Hoc iã vnũ eſt, ꝙ vir ſeipſum nõ inficiat in [illegible] caducis cœli interioris, niſi in ſyncopen. Fœminã a. in matricis [illegible]ione. Puellæ, q̃ naſcitur, imprimitur ſuffocatio dupliciter: virginaliter, & muliebriter. Virginalis ſyncopi ſimilis eſt, cum nonnullis in-

Suffocatio matricis vnde.

Medicorum reprehenſio

Vir, vt in fœminam agat.

Puella dupliciter ſuffocatione afficitur.

eripiant. vas ſanguis caduci inſilrans. Suffocatio autem ſyncope plus eſt. Et de his morbis ſuo loco peculiaria capitula condita ſunt, comprimis ad intelligendum Mechanicum: quæ fuſius hic non enarrabimus.

Iam quod de ſuffocatione dictum eſt, hoc ſimiliter etiam de præcipitatione ex viro, hoc eſt, ex ipſius cœlo intelligendum eſt. Nam vniuerſi illi morbi quos matrix ſuſcipit plures, quã ſub virilibus nominibus comprehenduntur, ex cœlo viri proueniunt. Et licet quidem in corpore muliebri oriantur ex terra, firmamento, aere ac aqua, veluti pluries ante dictum eſt: cœlum tamen maxima cauſſa eſt, viri. Sicut enim peſtis morbus eſt, præter naturam viri e cœlo genitus, & tamen in viro incipit, ac in eo vltima materia eſt: ſic hoc quoque in caſu. Iam autem præcipitatio ex aſtro eſt, vnde apoplexia emanat. Profluuium matricis ex aſtro eſt, vnde dyſenteria, lienteria, diarrhœa oriuntur, quæ ſe in matricem ſecundum illud Microcoſmi corpus dirigunt, ac fini... vnde videre poteſtis, eſſe operæ pretium, vt hos omnes ſecundum primam originem, quomodo vnum ex altero & in alterum procedat, a medico conſiderentur. Poſtea ſequitur monarchia cum ſua interpretatione. Niſi enim morbos iſto modo in quatuor corporibus ſecundum ſpecies definias, primumque rerum principium explices, & in anatomia perſeuerans creaturam ſepares in virum & fœminam, adeoque ipſam æque quoque medicinam: ars certe aliud nihil referet, quam cinnamomum exſoletum & exſuccum, in ore veluti pileus villoſus liqueſcens ac diffluens. Sic arrident artes ac ſcientiæ ijs, qui eas amant: hoc eſt, illis, quibus Deus eas impertiuit. Has etſi tu quidem apprime calleas: tibi tamen ſoli eas non tenebis, aut in illis blandieris: verum ijs imperties, quorum gratia omnis medicina creata eſt.

Omnia ſecundum originem ſuam exploranda

Cum ergo medicus is ſolus ſit, qui Deum omnium maxime extollere ac celebrare poſſit: æquum eſt, vt omnium quoque peritiſſimus & ſapientiſſimus ſit. Nam, quis vſquam eſt, qui hominem, quid & qualis ſit, & quam ſublimis a Deo factus ſit, accuratius cognoſcere poſſit ipſo medico: Is vnus graphice opera Dei præ ceteris illuſtrare poteſt, quam nimirum nobilis mundus ſit, & hoc illuſtrior ipſe homo: & quo pacto vnum ex altero verſatili ſerie ſubinde procedat & fiat. Et iſtorum qui imperitus eſt, is de medicina nihil quicquam glorietur. Nimis enim oportoſe ac miraculoſe homo fabrefactus videtur, ſi, quid is ſecũdum ſuam ſubſtantiam ac naturam ſit, altius ſpeculando euoluitur. Et maximum quidem hoc eſt, quod aſſidue meditari debebant: Nimirum nihil quicquam vel in cœlo vel in terra exiſtere, quod ipſum non in homine quoque lateat. Hæ enim virtutes ſunt cœleſtes, quia mouebuntur. Deus enim qui in cœlo eſt, in homine eſt. Quod enim & vbi cœlum eſt, niſi *Homo*? Quis

Medicus ſolus contemplator hominis accuratiſſimus.

Quicquid in mundo, idem erit in homine

ſi frui debemus: ipſum ineſſe nobis conſentaneum eſt. Ideoque velut ex ore ad os præſentit, quid velimus. Nam & cordibus noſtris propinquior eſt, quam aut lingua, aut cogitationes noſtræ. Is ſuum ſibi cœlum ſpacioſum ac venuſtum, nobile ac optimum condidit. Nam is vere in cœlo, id eſt, in homine habitat. Nam ipſemet id quoque teſtatur ſe in nobis habitare, noſque ipſius templum exſiſtere. In nobis ergo ſi eſt; ipſum adoremus ibi, vbi verſatur, nimirũ in cœlis, h.e. in homine. Sedulo itaq; trutinet & expendat medicus, q̃d manib. ſuis tractet. Sibi n. curandũ ſumit ſubiectũ nobiliſſ. & maximũ: nobiliſſimũ inquam, & in quo nimis q̃ multũ ſitũ eſt.

Homo ipſum cœlum, Dei ſedes.

Quod ſi ergo nec mundum, nec elementa, nec firmamentum is nouit: quid quæſo de homine nouerit, qui id omne eſt, quod cœlum ac terra complet? qui id cœlum & illa terra, & iſte aer, & hæc aqua ipſemet exſiſtit? Hæc qui condidit, is vtramque quoque monarchiam condidit, & medicinas creauit in ſuis monarchijs, velut ipſum etiam medicũ. Talem v. ipſum condidit, vt ex creaturis diſceret: non ſpeculationi aut imaginationi ſuæ fideret, ſed ex ſingulis naturalibus ſcientiam ſibi compararet. Hæc n. eius præceptores ſunt. Ex ipſo enim homine iſtarum rerũ nec fundamentum, nec ſcientia vlla educitur. Hoc tamen verum eſt, Deum ſibi medicum conſtituere quandocunq; velit. Ea n. potentia eſt eius, qui omnia creauit. Sinit itaq; illum naſci, quando non homini, ſed ipſi Deo tempeſtiuum viſum eſt. Hoc enim ſibi ad arbitrium reſeruauit.

Medico vnde diſcendum.

Quemadmodum ergo videmus, terram arbores ſuas ex cœlo malas ac bonas facere (nam pauci anni ſunt, quibus terra ſola dominium habet, ac fructus ſuos ſecundum naturam producit, etſi valde bona ſit: vſq; adeo fortis ac valida influentia eſt in rebus naſcentib.) Sic de corpore fœminæ quoque ſtatuendum eſt, eam ſine inclinatione non eſſe. Iam vero cognitio iſta non leuis eſt, quod nimirum bona terra bonos fructus parit, modo non ab externis, hoc eſt, cœlo externo quid impedimenti inuehatur. Hoc ita intellige. Terræ ipſi ſecundum ſe proſpicere non poſſumus, ſed ferendum eſt, eam accommodari ſtatui & conditioni cœli: niſi forſan quis prodiret, qui Philoſophiam medicam rerum naturalium calleret. Sic ex parte fœminæ id ſe quoq; ſimiliter habet, imo magis. Cuſtodiri n. ea ita poteſt, vt a cœlo inferiore, h.e. a viro non inficiatur. Infectione nõ introducta, bonos fructus gignere ex eo poteſt, q̃a terra ferax & bona eſt. Multum a. refert, nos id recte intelligere, quomodo bona arbor bonos fructus pariat. Senſus a. genuinus is eſt. Arbor, quę bonę naturæ eſt, bonos fructus parturit. Ea a. probæ naturæ arbor, mala omni natura fortior eſt, ac in bonitate ita defixa, vt a mala natura nulla violari poſſit. Exemplũ ergo hoc omni ex parte quadrat iſti allegoriæ Christi dicentis: *Bona arbor bonos fru-*

Bona arbor bonos fructus fert, qui intelligendum.

Eius ſit. Hoc enim bono ſenſu, a natura depromto, dictum eſt. Ex bona iſta progenie, a natura procedente, Chriſtus ſuos ſibi diſcipulos elegit. Ex illa vero [illegible] dum prodit, duodecimum diſcipulum ſumſit Iudam. Apoſtolus enim probæ naturæ Chriſtum minime prodidit. Sed is, qui ex mala natur[illegible] erat. Quoniam autem Chriſtus naturam bonam & malam tam diligenter nobis inculcat: ideoq; ex natura ipſa id nobis euoluendum eſt. Bona oblata nobis natura, efficacia pſto medicamenta ſunt. Mala natura obiecta, idem nobis accidit, q Chriſto cum Iuda. Atq; modus hic ſeu allegoria negligi minime debet. Ex ea ſola n. proueniũt morbi curabiles & incurabiles, nec ex fundamento alio quocunque.

Iudas a mala progenie.

Quia autem Chriſtus ipſe præuidit, in natura tantum ſitum eſſe, vt ſeligenda, bona ac mala natura etiam de ſalute æterna intelligenda ſit: tum certe & medico dignum erit, noſſe, quæ bona aut mala natura ſit. Qua cauſſa id etiam hic propono ego, tali diſcurſu. Mulier, probæ ſecundum ſanitatem naturæ, ab inferiore cœlo, hoc eſt, viro, præſeruari ſimul, ac non præſeruari poteſt. Videtis enim bonas alioquin in fide naturas, ad bonum & malum per præconem verbi inclinari & perſuaderi poſſe. Os enim præconis cœlum quoddam eſt & inclinatio. Sicut ergo is cœlum eſt: ſic cœlum quoque fœminæ vir eſt: non per os autem, ſed per id, quo duo caro vna ſunt. Concionatores prauæ naturæ, in illa perſeuerant, ac per illam populum ſeducunt. Probi vero hunc in officio continent. Fœminæ ergo bona ſua natura retinenda eſt cum viro & ipſo ſimilis bonitatis exſiſtente. Sic enim bonum cum bono iunctum, mali nihil gignere poteſt. Senſu modoq́ue plane naturali Chriſtus ergo de coniugio locutus eſt, cum dixit: *Quos Deus iunxit, hos homo non ſeparet.* Id enim indicaturus erat: *Vos diuortio coniuges ſeparatis, & pro arbitrio veſtro ſtatuitis.* Quare autẽ? Quia nimirum veſtra copulatio eſt. Vos autem prauæ naturæ eſtis. Ideo praue etiam de coniugio decernitis. Coniugium autem, quod a Deo eſt, eſt iunctio eorum, per quos liberi, electi nimirum Dei, naſcuntur. Hoc vos ſeparabitis minime. Hoc idem dictu eſt, quaſi explicuiſſet: ***Coniugium, ſeu patrem & matrem, Petri, Ioannis, Iudæ, Bartholomæi, Simonis, Philippi &c. Deus iunxit, & hi vinculo vno ligati manſerunt. Ex his natus eſt Petrus, Iudas, Ioannes, Philippus &c. Bona enim natura ipſorum patres ac matres & auos, omnes bonæ indolis coniunxit. Ideoque a ſe inuicem non ſeparabantur.*** Quia ergo Chriſtus bonam naturam tam ſedulo inducit, & ex ea ſuos eligit: conuenit bonam naturam a medico quoque cognoſci, vt eam in ſua bona ſtatione conſeruet, nimirũ microcoſmum & macrocoſmum conuenientes. Nec vero eas conſeruet ſaltem ſecundum virtutes, ſed etiam ſecundũ res corporeas, de quibus hic loquimur. Hęc cognitio ardua eſt, & magni momenti.

Naturæ, quæ bona quæ mala ſit.

Os præconis, quoddam quaſi cœlum.

Talis eſt ratio. Chriſti verborum ſenſus.

menti. Quia enim hoc modo ſuos diſcipulos elegit Chriſtus: ideo talem etiam regem eſſe conuenit, populumq; magiſtratus ſuo hæc norma creare decet. Mala enim natura, bonitatem ſimulans, Iudas eſt: qui & ipſe erga pauperes ꝓbum ſe præſtiterat: ſed non niſi ſuum lucrum quærebat. Non ergo ex ſpecie externa ſermonis, verum ex intima naturæ probitate electiones fieri oportet. Plus enim boni habet in ore natura mala, quam bona. Bonaq; conſiſtit in operibus, & actionibus: mala contra nihil præſtat, promittit multa. De ore iudicandum nil eſt: ſed eſt de corde. Quod quidem os nunquam ingreditur, niſi per opera. Hæc omnia ita intelligite, quaſi conueniens ſit, vt medicus naturam bonam in bonitate eius cognoſcat. Quia n. in corde illa ſita eſt: naturam eius indicium facere æquũ eſt. Sic n. & Chriſtus de coniugio loquitur: *Quos Deus iungit, hominum nullus ſeparat:* h.e. ſi bona natura coniugium eſt, vos iunctionem illam non ſeparabitis, ſed ipſa incõcuſſa manebit, quã vos ẽt haud vnquam ſeducetis. [illegible]

Iam velut ex coniunctione natura coniugij, proba ne ſit an mala, dignoſcitur: ſic ſcitote, idem ipſum quoque in ipſa natura rerum inquirendum eſſe. Nam quicquid in ea bonum eſt, ex eo boni nihil gignitur. Sicut enim res vniuerſæ a ſe inuicem diſtinctæ ſunt, velut Sol, Luna, Nox, Dies, Diaboli, Angeli: ſic hæc duplex natura inter homines quoq; deprehenditur. Quę natura tenebrarũ eſt, ea, quocunq; ſe vultu ac modo exhibeat, ſemper tenebroſa & mala eſt. Ex ea nihil boni ſtatuitur, vt nec ex diabolo. *Ex malo nihil boni manat.*

Si ergo ita cum natura comparatum eſt; certe nihil quicquam ad bonum conferri poſſe videbitur. Quod ideo hic repeto, quia ſuperius conſtitueram, bonam arborem, id eſt, fœminam, bonam manere, ſi in principio bonæ naturæ fuit. Si talis eſt: ab inferno cœlo viri ſui deterior non fiet, hoc eſt, ex qualibet bona natura ſani bonique fructus naſcentur.

Eadem & cordis ratio eſt: quod hic ad medicum non ſpectat. Verum enimuero & hoc diſcrimen in medicina tenendum eſt: quod nimirum ſæpe terra quædam bonos fructus fert, id eſt, bonum in eam ſemen conijcitur, quod tamen degenerat. Quare res quæque ad ſuam naturam referenda eſt: vt nimirum terra & ſemen conueniant. Hoc eſt enim illud coniugium, quod homo non ſeparat, hoc eſt, quod iunxit Deus. Super ſaxum enim ſemen iactatum, perit, hoc eſt, tabeſcit, ex ſe alias non malũ. Bona natura aſſiduo conſeruatur, ne in odium Dei agatur: etſi quidem cum iſtiuſmodi corde deficiat, ſicut bonæ naturæ proprietas ea eſt. Sic in medicina quoque: ſi quiſpiam illorum morbo occupatur, tunc is ex eo vi medicinæ reſurgit: mala vero natura decumbit. Vnde ægri curabiles & incurabiles reperiuntur. Qui certe, ſi inter ſe conferantur, Petri & Iudæ ſimiles fient. Hic, qui non ſurrexit, ſed ſe ſuſpendit, talis manſit.

Morbi, quando incurabiles. Multa quidem hactenus dicta ſunt de incurabilibus morbis: ſed fundamentum nondũ tactum eſt, nimirum propter naturã. Bona natura ipſa quoq; moritur, niſi reſurrectionem, h.e. auxilium medicinę accipiat. Hic inſcitia medicorum concurrit, qui ex inopia artis hoc incurabile pronuntiarunt, quod curabile omnino fuit. Sic primo hic conſiderandum eſt, cœlum inferioris ſphæræ. Deinde ſuperior & inferior ſphæræ iunctim, veluti cœlum vnum. Porro natura ac conditio. Deinceps corpus. Tandem matrix per ſeipſam. In his Theorica tota continet[illegible]. Similis natura in medicina quoq; q̄renda eſt. Ex fundamento n. procedit ars compoſitionis, ex anatomia emergentis: non quidem ex gradibus, complexionibus & experimentis: ſed ex anatomijs, quæ cuiuſlibet medici & principium, & finis eſſe debent. Sine his [illegible] cc mponiſta non erit. Ars ſuæ ipſius index eſt per iſtiuſmodi, nec ſe abſcondit quicquam. Virum n. ac fœminam iungi oportere, ex ſola anatomia nouit. Æque & medicum

Plures morbi, plures medicinæ. noſſe decet, medicinam & morbos pro naturis ſuis iungi oportere. Hoc n. ſi nouit medicus, medicinam ſanare morbum: ſciet ipſi hoc etiã conuenit, cum morbi plures vnico ſint, medicinas quoq; plures exſiſtere, quę & diuidantur inuicem, & in vnum congerantur. Et hoc per anatomiam

Medicina quæ ſumma. fieri oportet. Quanquam & hoc verum ſit, Medicinam dari vnicam, cui omnes anatomię inſint, morborũ omniũ ſimul & omnium medicinarũ: q̄ medicina rerũ omniũ ſummum eſt. Eo etiã ſuis annis cœlũ recidet, vt vnus

Med. & pharmacopœorũ reprehenſio. ſaltem gliſcat morbus, vna tantum medicina ſuperet. Et hoc ſolus aſtronomus ac Medicus intelligit. Quia vero ſophiſtica, quæ hactenus inualuit, nondum eliminatur: ideo arcana iſta nemo ſcrutatur. Nam pharmacopœorũ fex verã medicinæ præparationem polluit ac contaminat.

Centrum matricis & ipſa matrix vt ſemet ſuo efficiant. Sed vt ad principium redeam, & concluſionem incoem, porro hinc diſcite, quo pacto vniantur inuicem *Centrum matricis*, & matrix integra ſeu tota: & attendite, qua ratione vnum alterum inficiat. Nimirum ita. Qua ratione Sol ſubtilitate ſua vitrum penetrat, ac quod intus in vitro concluditur, calefacit: ac velut ignis per fornacem in hypocauſtum inſinuatur, rebus interiectis nihil læſis: ſic ſpiritu[illegible] centrum matricis peruadunt, non poros ipſos, aut meatus. [illegible] credite,

Solis radii & ſpiritus morbi comparatio. parum fidei tribuendum eſſe vanitati iſti, qua in m[illegible] morbis tranſitus per poros ſtatuitur. Nam omnes [illegible] tantum ſpiritus ſunt, a corpore non egredientes aliter, q[illegible]ora Sole. Quem Sol vrit, hunc ſpiritus Solis vrit. Diſcrimen [illegible]ruare. Sicut Sol calefacit per vitrum, ignis per fornacem: non [illegible] calefaciunt per cutem hominis. Calor, qui in morb[illegible], calor corporis eſt, q ab extraneo q̄dẽ auctus, in ſuis liquoribus [illegible]. Vapores

eam

enim is eiicit, ſicut ebullientiũ rerũ omniũ natura ac conditio eſt, p poros. Spiritus morbi, de quo hic ſermo eſt, ex centro matricis ita intelligendus eſt, q̄ is alia & diuerſa a ſole ſubſtantia ſit. Et eſt ſubſtantia matricis: & ſol illius ſubſtantia eſt: ſicut tres iſtæ naturæ ac centra diſtinguuntur. Quod ſi ergo matrix morbum fouet: id primum eſt, quod morbus iſte corpus fiat, quod ipſum decumbit. Poſtmodum vapor eius exundat, ſeu ſpiritus ab eo effunditur, qui non niſi odoris, ex moſcho aut roſa exſpirantis inſtar eſt. Is peruadit & penetrat, a nemine vel viſibilis vel palpabilis. Tales ſunt omnes morbi ex matrice in corpus egredientes. Qui vero deforis ex corpore in matricem inferuntur, hi cum ſuis corporibus corporaliter exiſtunt: ſicut ſuo loco deducetur. Iam ad hæc ſcitote, ſpiritus ex matrice in corpus peruadentes, coloratos eſſe, hoc eſt, vim colorum continere. Cauſa eſt: quia ſicut ſpiritus de vitriolo tingit, & tamen ſpiritus eſt; Sic ſpiritus quoq; tingunt aut colorant morbos, corpuſq; in locis omnibus corripiunt, non ſecus, ac ipſi corpus eſſent. *Spiritus matricis colorati.*

Quanquam autem multi in matricem morbi incidant: tamen hoc ſæpe accidit, vt pars vna ab altera ſeparetur: vt cum centrum matricis ægrotat, ſi multoties a matrice curatum eſt: & ſic viciſſim matrix a centro: ita vt vnum alterius ſubinde curatio ſit. Sicut enim vnum alterum lædit ac offendit: ita peræqua vi vnum alterum ſanare poteſt. Vbi etiam morbi exoriuntur: ibidem recuperandæ quoq; ſanitatis radix poſita eſt. Ex eadem ſiquidem radice, vnde morbus emergit, ſanitatem quoq; enaſci opus eſt. Et ſic viciſſim. Iam ſi fieri poteſt, vt morbus a ſeipſo gignatur; fiet etiam, vt ſanitas ex ſeipſa emergat. Si per accidens infirmari poſſumus: per accidens etiam poſſumus confirmari. In quo ægrotamus: in eodem quoque ſaneſcimus. Itaque ſi aſtrum nos affligit: idem nos quoque valetudini reddet. Si plethora nos deiicit: eadem nos quoque reficiet. In ſua enim meta permanet quoduis auxilium, nec quærendum in aliena. Sic ergo in Microcoſmi corpore idem non minus verum erit, nimirum, ſanitatem exteriorem, interiorem ægritudinem euincere: hoc eſt, corporis ſanitatem emendare morbum centralem, & morbum centralem ſuperare morbum corporalem matricis. Nam, ſi cœlum corpus hoc noſtrum ſanum, quod e terra aſſumſimus, forinſecus infirmare valet: tum quoque viciſſim ſanare & conſeruare poteſt corpus id, quod imbecillitas affligit, aut afflictura eſt. Similis omnino & hic ratio eſt. Quare recte Hippocrates, ſi iſto ſenſu dixit, tradidit, *Virtutem eſſe* [illegible]*n, quæ morbos pellit.* Hoc idem eſt, ac ſi dixiſſet, *ſemper virtutem vnam aliam pellere.* Sic virtus eſt vis cœleſtis, non ex medicina: ſed eſt medicina inuiſibilis: velut, ſi quis ſuo ipſius ductu ſine medicamentis conualeſcat, is per virtutem con-

Morbi & ſanitatis vna radix.

Hippocrates laudatur.

uabiliſe dicitur. Virtus hæc eſt cœleſtis Aſtronomia: ideo ægros ſanat. Hoc autem modo qui non ſaneſcunt, hi medicamentis vtentes per arca- *Arcanum quid.* na ſanantur. Arcanum virtus non eſt, ſed vis ac potentia, virtute potentior. Quanquam error iſte antiquus ſit Medicorum, quod vires potentiales virtutes nominarint. Vnde factum eſt, vt nec Hippocratem, nec ipſius commentaria intellexerint.

Hiſce ergo traditis, in genere iam concluſam volo Monarchiam ad fœminas ſpectantem, medicisq; comprimis conſiderabilem. Quanquã prædictis iſtis materiam hanc non omnino finitam velim. Porro etenim (*volente Deo*) ſingulos mulierum morbos, quos aut cum viris communes ſuſtinent, aut peculiares proprioſq; ſine conſuetudine virorum patiuntur, ſeorſim ac ſigillatim trademus: vno hoc ſine, vt hæc Microcoſmi Monarchia probe recteq; & cognoſcatur, & intelligatur, cum definitione & explicatione adiuncta rerum ac cauſſarum omnium, prout neceſſitas poſcet: cumq; Maſcula & Anatomica, & Archimeica inſtitutione ac mundanæ intelligentiæ origine: extra quorum conſiderationem nemo *Medic. reprehenſio.* aut Medicus ſit, aut eſſe poſſit. Non diffiteor equidem, me in huius monarchiæ explicatione a ceteris Medicis longe deſciſcere. Sed id iure facio. Deprehenſi etenim iſti abunde ſatis ſunt, quod non ſolum inſcite & ſine fundamento omni curent, ſed quod etiam extra omnem naturæ lucem ſcribant: cum tamen non deceat, Medicum commentari quicq̃, quod ab ipſa naturæ luce non ſimiliter probetur & ſtabiliatur. Quod ſi enim medicinã a terra deſumere is debet: opus eſt, vt terra ipſa Medicus ſit, non homo. Tum is quoq; ex terra ſuam doctrinam hauriet, vt nimirũ eo, quod terra miniſtrat, ad res vtatur definitas & neceſſarias. Hoc ſi nec facit, nec nouit: ſcriptitatione omni ſua nihil molitur aliud, quam ſeductionem tam ſui, quam ægrorum. Quanquam autem iſti eouſq; dignitatis & maieſtatis euecti ſint, vt inter Academiarum quatuor columnas, ſuper quas neſcio quid ſtruunt, quaſi nemini quicquam contra iſtum ordinem mouere ac loqui liceat, non vltimi ſtatuantur: de his tamen ſcitote, eos ipſos, qui illas poſuerunt, libere quidem fateri, a ſe quod poſitę ita ſint: neſcire tamen ſe, an id factum recte ſit, nec ne. Prouinciam ſuam cuiuis tuendam relinqui. Vt tamen id facerent, dicunt, ſe perſuaſos ac compulſos eſſe propter nonnulla experimenta & rationes. In quibus, an fundamentum aliquod ſitum ſit, ſe curioſius non inquirere, reſponſionem mandare his, ad quos iſta ſpectent. Sed, o bone Deus, quam fragiles & vacillantes hæ columnæ ſunt! Quam fundamentum hoc eſt futile! Super quod tamen ipſi, neſcio quæ oracula ſtruunt, clamitantes ſubinde, *illos, qui pro quarto membro Academiis præfecti ſint, errare non poſſe.* Sed reuera in iſto

iſto fœde erratū eſt, dum vos ꝑ columnis poſiti eſtis. At pro adminiculo etiam Chriſtum ſibi aſciſcunt, dicentem, *infirmos opus habere medico.* Hoc nomen quia illi ſibi arrogant: de cetera perfectione nihil angūtur. Quod ſi vero hoc probe trutinaſſent, Deum nimirum *medicum creaſſe, ac medicinam: terra produxiſſe, vt ille per eam honoretur:* tunc in ſcholis ſuis circularem quæſtionem mouiſſent, *an vos a Deo, an vero Diabolo creati eſſetis*. hoc eſt, an veritatem, vel mendacium profiteremini. Sic nimirum de creatore veſtro omnibus indubitate conſtituiſſet. Nam quod Deus pro Medicis vocet perditos ludimoderatores, procuratores, pharmacopæos, laicos, monachoſq; ac ſimiles: id merum nugamentum eſt. Vos autem creauit *Lipſia, Tubinga, Vienna, Ingolſtadium.* Et iſtis creatoribus veſtris vos ſimiles eſtis. Non pernegamus quidem, vos quiddam in Aſtronomia, nonnihil etiam in Philoſophia, aliquantum etiam in Logica quidem olfeciſſe: ſed id nec calidum, nec frigidū eſt. Quod ſi Aſtronomus in exſilium relegaret ſuum ſortilegium, ſua etiam rationabilia Philoſophus, & nugas Logicus: fieri quidem poſſet, vt aliquod medicinæ fundamentum complecteremini. Iam vero, quod cauſſam veſtram tutamini citatis auctoritatibus Machaonis, Apollinis, Ariſtotelis, Galeni, Auerrois, Auicennæ, Raſis, Meſuæ, &c. id longe extra metam eſt. Vobis prius noſcendum incumbit, an illi mentiti ſint, nec ne. Hoc conſtituto, illi vel admittentur vel reiicientur. Illorum ſcripta ſi fiſtulæ ac tibiæ eſſent: probus ac induſtrius organiſta ille fuerit, qui ſuper illis cantiunculam aliquam fingere poſſit. Cum ipſis æque comparatum eſt, ac cum Geometris: qui ſpeculationibus ſuis circulos ac inſtrumenta varia, quæ ſe ipſa mouent & promouent, comminiſcūtur. Sed dum videas, ipſi cum ſuis inſtrumentis corruunt ac confunduntur. Equuli lignei ſunt. Quos peregrinaturus ſi conſcendas, vanitatem rideas. Quod ſi Deum non pro prætextu haberetis, & ꝑ hunc inſaniam veſtram velaretis: Alchimiſtis certe ac vatibus omnibus longe vaniores & craſſiores deprehenderemini. Eo prætextu freti occinitis, *Deum hoc nolle, id Deum immiſiſſe, cuius quis iudicio ac potentiæ reſiſtat?* Nam in manu eius omnia poſita ſunt. Iſta talia vero cur prætexitis? Ideo nimirū, quia ex praua natura produſtis. Vnde verbum Domini aſſiduo in ore circumfertis, neceſſarium hoc omittentes, *ægros ſuo medico opus habere.* Quare autem? Hic conſileſcitis. Et ſi quidem reſponſum daretis, ideo id ſaltem fieret, vt pecuniam & fidem ab hominibus extorqueretis. Sed cor tamen medici a lingua longe diſtat. Hæc apud vos penſitate, & ad rhombum reſpondete.

Auctores qui pro teſtimonio admittendi ſint.

AVREOLI PHILIPPI THEOPHRASTI AB HOHENHEIM.

LIBRI QVINQVE. De Cauſſis Morborum inuiſibilium.

Præfatio Auctoris.

Confecimus hactenus tres libros ex luce naturæ: ac in illis explicuimus affectus ac morbos viſibilis & corporeæ partis Microcoſmi, eoſq; tum ſingulari diligentia & experientia, tum & ſufficienti Philoſophicorum ac experimentalium documentorum demonſtratione conſcripſimus. Quanquam autem in libris iſtis pathemata ſpectabilis corporis Microcoſmi accurate & abundanter ſatis tractata, omniaque in quolibet capite efficaciter in tantum ſtabilita & confirmata ſint, quantum ex ipſa naturæ luce, nullo aut omiſſo, aut neglecto, erui potuit: tamen ne ſic quidem viſibilis partis Microcoſmi morbi, quotquot in corpus incidunt, vniuerſi enumerati ſunt. Etſi enim deſcriptum ſit, quicquid viſibiliter oculis & palpabiliter manibus occurrit: cuiuſmodi morbi ex ſolido Philoſophiæ fundamento operoſe eruti ſunt, ſicut peritus quilibet circa hæc abſq; omni errore verſari poteſt (quanquam Humoraliſtæ in mediis erroribus omnem ſuum diſcurſum produxerint) attamen in illis libris ſaltem complexi ſumus dimidii hominis affectus, nimirum partis eius, quæ viſibilis exſiſtit. Sic ergo vſus ac neceſſitas poſtulat, vt porro quoque alteram partem dimidii hominis deſcribere aggrediamur: vt hoc pacto homo totus ac integer in cognitione & ſpeculatione medici conſiſtat. Ea quanquam inuiſibilis ſit: eſt tamen palpabilis. Et quod palpabile eſt, id viſibile non eſt, hoc in luce naturæ quoque eſt ſimiliter: cæcus, qui palpat, non videt id, quod palpat. Sic & in contrario: videmus & palpamus: ſed quod palpamus, non ſentimus. Et ſicut mirabilis occurrit cæco palpatio: ſic noſtris quoque oculis mirabile id eſt, quod non ſentiant id, quod manus tangunt. Et hoc exemplum probe attendite. Nec enim fruſtra cæcus naſcitur: ſed is nobis pro exemplo & monumento eſt, quod nos quoque cum acutis oculis in luce naturæ caligemus. Quare id conſideratione merito dignum eſt putandum.

Homo ſine lumine naturæ nihil.

Homines nos terreni, ecquid tandem ſine luce naturæ in rerum naturalium cognitione proficimus? Ex qua luce id ego iam profero, quod a viſibili extenditur ad inuiſibile,

ſibile, non minus admirabile in hoc, ac in viſibili. Vt autem naturæ luci inſiſtam: inuiſibile viſibile eſt. Quicquid oculi vident (veluti in altera dimidia viſibili parte propoſitum eſt) id vlteriore demonſtratione minime eget. Ipſi enim oculi magnum hunc mundum contuentur: eumque in Philoſophiam ita deducunt, vt oculis admotis is aſpectabilis ſit. Nam quicquid ex eo conſtituitur, id viſibile eſt. Iam vero, quod porro in ſequentibus libris de hoc argumento deſumitur, id viſibile non eſt. Curare ergo, vt inuiſibile viſibile reddatur, id laboris non tenuis eſt. Hæc vt diducamus latius, ſcitote, mundum, & quicquid in vniuerſo eius ambitu videmus ac palpamus, dimidiam ſaltem mundi partem eſſe. Id vero, quod non videmus, tantundem eſt ſecundum quantitatem, naturam ac proprietatem. Cauſſa hæc eſt, quod dimidius alius adhuc homo ſit, in quo mundus inuiſibilis operetur. Hoc ſenſu, duo mundi, duos homines in corpore vno conſtituunt: vſque adeo mirabiles ſunt creaturæ, tam alte in luce naturæ penſitandæ, ſecundum id, quod Deus inuiſibile in ipſis fecit. Itidem quoq; ſecundum hoc, quod viſibiliter cognoſcimus. Iſthoc nimirum artificio Deus magnalia ſua, & diſciplinam lucis naturæ illuſtrat, vt illorum intuitu non ſaltem oculos noſtros paſcamus, ſed etiam oppido admiremur res iſtas naturales, quas oculus non capit, mentis ſtudio ſtudigine perſcrutemur: quæ tamen ante nos ita euidenter ſtant promtæ, ſicut columna ante faciem cæci. Porro vero, cum in luce naturæ adeo euidenter viſibilia reddantur, quæ alias inuiſibilia ſunt: quo nam pacto oculi noſtri aperiri poſſint, deinceps explicare proponimus, ductu nimirum huius exempli. Luna lumen eſt: ſed hæc colores tamen internoſcere non docet. Quamprimum vero ſol exoritur, colores omnes diſtincte & videntur, & internoſcuntur. Similis quoque lux Naturæ eſt, lumine ſolis multo clarior. Et qualis lux lunæ ad ſplendorem ſolis: taliter naturæ lux ſupra omnem conſpectum ac oculorum vim effertur. In hac luce inuiſibilia viſibilia fiunt. Perpetuo vos autem hoc retinete, lucem aliam alia ſemper ſplendidiorem exſiſtere.

Quicquid mundi videmus dimidium ſaltem dimidia eſt.

Naturæ lux præſtantiſſima.

Nos fidem addicimus operibus. Et vt addicamus, cogimur. Qui enim minus credit: huic opera deſunt, opera teſtantur de eo, vnde prodeunt. Quod ſi opera viſibilia ſint: illud vero, ex quo procedunt, inuiſibile: credere debetis, aliter ea inuiſibilia non eſſe, quam quia nos in luce illa, per quam viſibilia redduntur, non ambulamus. Idemque hic accidit, quod illis, qui caliginoſa nocte tinnientem campanam audiunt. Hi campanam ipſam non vident. & tamen eius opus percipiunt: hoc eſt, audiunt quidem. Quod ſi vero id, vnde ſonitus editur, videre ſatagunt; id per lucem quandam fieri opus eſt. Lux quidem Luna eſt: Sed obſcurior. Sol omnium lucidiſſime ſingula exhibet. Propterea non conuenit, nos contentos eſſe ea luce, quæ opera monſtrat, & ea viſibilia facit: ſed pergendum vlterius eſt, & cogitandum, id, quod opera faciunt, ipſis operibus potius ac maius exſiſtere. Quare & lumen eius potius ac lucidius eſſe oportet. Rei enim cuilibet ſua lux eſt, per quam conſpicitur. vnaquælibet etiam lux rem ſuam viſibilem reddit, quæ ad præſentiam lucis alienæ inaſpecta-

bilis manet. Quod ſi ergo opera nos longius abducunt, quam vt in ipſis ſubſiſtamus: is certè qui magiſtrum hunc ſectari noluit, ad operum fidem nunquam induci poterit. Quod ſi operi credimus: magiſtro quoque operis credemus. Iſta enim fides mortua eſt, quæ ab operibus ad magiſtrum non ambulat. Ædificia quidem nobis ſplendida placeat. Multo magis autem placeat eorum Architectus. Ædificia nihil nos docent: ſcientia autem eorum ab opifice demanat. Exemplum habete. Chriſtus mundi lux erat, ſed inuiſibilis: homo enim erat; illud opera eius teſtabantur. Qui opera ipſius ad lucem illam æſtimarunt, hi multo clarius videbant, quam ſtellæ firmamenti vniuerſæ lucere poſſunt. Oculi noſtri videbant opera ad lucem, a ſole egreſſam: ſed eadem tamē lux magiſtrum oſtendere non poterat. Ideoque qui illum cognoſcere & viſibilem, vt erat, habere volebant, hi luce illa opus habebant, quæ illum illuminaret, de qua ab Apoſtolis dictum erat: Hic tria tabernacula ædificabimus. Sic vnaquælibet res ſuam lucem habet. Et [illegible] ad lucem primariam caligant, ante huius oculos inuiſibilia apparent, velut ſub denſam noctem mons faſtigioſus. Sic ergo in natura lucem quandam reperimus nos perſpicaces reddere, quales nec Sol, nec Luna præſtare potis eſt. Quæ hoc fine adducta a nobis putentur, vt noſcamus, nos hominem & creaturas vniuerſas ex parte ſaltem dimidia contueri: ac ob id nobis anſam, vlterius procedendi, porrectam exhiberemur.

Dionyſius Areopagita. *Quemadmodum ergo Dionyſius Areopagita ad lucem ſuam videre non poterat opera illa, quæ ſub cruce Chriſti edebantur, etſi ipſius firmamenti Aſtronomici peritiſſimus eſſet: & tamen ſeſe vltra opus ipſum proferebat, vt Architectum ipſum mundi perſpiceret: ſic nos quoque ad operis conſpectum ſolum minime ſubſiſtere debemus. Nam qui quærit, & pultat, is inuenit. Sed de operibus res ita intelligenda eſt. Quanquam in nobis morbos deprehendimus, quorum origo ex hoc viſibili corpore cognoſci non poteſt: iſti tamen morbi nihil niſi opera ſunt: quæ nos iubent, non vt dicamus, Hoc ſuperat captum noſtrum: ſed vt facem incendamus, per quam dicere poſſimus: Hoc ſubſit noſtro intellectui. Id ergo dum conſectamur, aperte prodit euentus, alterum quoque dimidium hominem præſentem eſſe: nec ſolum ſanguinem & carnem hominem conſtituere, ſed inſuper corpus accedere aliud, quod ipſum craſſis noſtris oculis nimis ſplendidum obueniat. Et in hoc morbos iſtos hærere, cum inuiſibilibus ſuis cauſſis omnibus.*

Explicatio futuræ conſiderationis. *De his cauſſis, & de hoc corpore, in quo illæ operantur, porro commentari noſtrum inſtitutum eſt: vt nimirum morborum iſtorum cum ſuis cauſſis cognitio integrum & perfectum Medicum conſtituat. Sicut enim antea traditum eſt de morbis viſibilibus ſeu corporalibus: ſic iam proponuntur incorporales, & tamen ſimul, vt dictum eſt, corporales. Ad quod audendum compulit nos opus illud, quod præter ſeipſum de ſuo opifice quoque teſtatur, ac docet, qua ratione edatur ipſummet, & quid ſit is, a quo editur. Id quo pacto indagandum ſit: ſigilla-*

tim

tim ſuis libris proponitur. Nam hoc in genere noſcendum eſt, quod vbicunque tandem opera aliqua fiunt, propter hanc vnicam cauſſam illa fiant, vt cauſas eorum inquiramus & diſcamus. Omnia enim opera a DEO fiunt. Ea vero, quomodo ad nos pertineant, indagare noſtri officii eſt. Nam nullo alio fine manifeſtantur illa, quam quod DEVS per ipſa nobis aliquid innuit, ac diuina ſua prouidentia teſtetur, mirabilia multa in ipſius theſauris ſecretis condita eſſe, ex quibus profundam & incomprehenſibilem eius ſapientiam, quæ fine ac modo caret, cognoſcamus. vt, quibus non ſaltem craſſos noſtros oculos exſatiare, ſed inſuper etiam illuſtria & maxima ſua Magnalia proferre velit. Quia ergo is opera nobis ob oculos ponit: merito de ipſis accuratius inquirendum eſt. Non enim vt dormiamus, conditi ſumus: ſed vt vigilemus, & ad omnia eius opera prompti ac parati ſimus. Finis operũ diuinorum.

Homini iſti, qui in ſola viſibili luce naturæ ambulat, offendiculum, imo indignatio & odium ſecundum corporalem ſenſum hoc eſt, hominem nimirum a Diabolo obſideri, adeoque regi ac gubernari poſſe, vt ſenſus externus iudicare aliud nequeat, quam hominem iſtum obſeſſum, non hominem, ſed merum Diabolum eſſe. An vero hoc non ſtupendum DEI opus ſit, hominem ſuper terram viuentem, Diabolum intra ſe fouere apparere: eum tamen homo imago DEI, & non Diaboli ſit, ab homine tantum diſtans, quantum lapis a ligno. Tum & hoc præterea incredibile eſt, cum homo imago DEI ſit, a Diabolo per CHRISTVM redemtus, quod nihilominus is in tam horrendũ carcerem abripi ac diſtringi poſſit, nec vllam a merito redemtoris prærogatiuam paratam habeat. Quod cur fiat, vt explicetur, an non integrum capitulum ei impendi debeat? Iam vero id tantum opus eſt, & per opus hoc nos, vt credamus, inducimur, cauſſam longe maximam iſtius rei exſiſtere. Eam, vt cognoſcamus, DEVS vult: iubetque, vt opus id non ſimpliciter & obiter contueamur, ſed penitius omnino perſcrutemur & indagemus, cur nobis ob oculos id poſitum ſit. Quod ſi enim nobis otium & animus ſuppetit inquirendi, ad quos vſus lana ouis, & ſeta porci ſeruiat: quod ſi rem vnamquamlibet ad ſuam ſeriem redigere, & crudos cibos coctione iuſta palato ſapidos reddere, & aduerſus hyemem hypocauſta exſtruere, & contra pluuias tecta inducere (quæ tamen vniuerſa ad ſolas corporis delitias faciunt) poſſumus: cur quæſo intentam etiam meditationem non ſuſcipiamus eius, cuius poſſeſſio non corpori, ſed ipſi æternitati emolumento eſt? Nam quicquid corpus lædit, id domicilium æterni frangit. In eo ſi iam diabolus habitat, deſtruit ac vaſtat ipſum. Iam ergo merito indaganda cauſſa eſt, cur is hoc caſu opus factus ſit. Id ſi ratio viſibilis non prehendit: ad inuiſibilem diuertendum eſt: Quæ ſi ad lucem rectam corripiatur: non minus, quam viſibilis ipſa, offertur. Sic, quia ex operibus numerus deſumitur, vnde quæuis etiam cum Theorica tum Practica dimanat: ideo ſequentur deinceps morbi illi in verſalibus

Corpus hominis a diabolo obſideri, ratione abſconum.

Diaboli conſumendo.

ſuis, quomodo nimirum ſpirituales illi morbi in nobis ſubſiſtere queant, qui tamen ſpiritus ad lucem ſuam viſibilis eſt, quandoquidem dimidius homo exſiſtat.

Sic ergo te admonitum velim, lector, vt in ſequentibus omnibus morbis intelligendis intellectum viſibilem induas. Nam opera omnia viſibilia ſunt. Viſibiles ergo eorum quoque cauſſas eſſe oportet. Nec te vero id confundat, quod res iſta non vniuerſæ in Solis propatulo verſentur. Sed id cogita potius, quam ſecretus Deus etiam extra Solem ſit. Et ſi iſta talia eſſe deprehenderis, ſcito, quod hoc loco res inuiſibiles immerito inuiſibiles vocitauerimus. Ex ipſis enim operibus patet hoc, quod ab opere alio egreſſa ſint. Sic etiam domus, opus eſt, & eſt viſibilis. Opus eſt Architectus quoque, viſibilis & ipſe. Architectus hic opus Dei eſt: domus opus eſt Architecti. Sic intelligendum etiam eſt, quod opera viſibiliter ante oculos poſita videamus. Quod ſi opificem operis cognouerimus, viſibilis & ipſe erit nobis. In rebus æternis fides facit omnia conſpicua. In rebus corporalibus inuiſibilibus, lux naturæ res omnes viſibiles facit. Ideo non expaueſcas, aut faſtidias, quoties audis, rem quampiam viſibilem fieri poſſe: nec id credas, quaſi ea iam etiam non ſit viſibilis. Quod viſibile futurum eſt, id eodem ſibi loco ſit, ac iam viſibile exſiſtat, Infans, qui in conceptione eſt, homo iam eſt. Et licet inuiſibilis ſit: quid id derogat viſibili? Et hiſce, Lector, præfationi finem imponemus, ſolemni proteſtatione adiuncta, ne nos ante colophonem additum quicquam iudicetis. Hic enim, quia opera tam illuſtria apparent, nos eadem ad ſui indagationem vlteriorem inuitant & compellunt: maxime vero ob id, quod non tantum egomet, ſed alii plures in hiſce rebus varia proferunt & aperiunt. Et tamen quia lux illa excutitur, huiuſmodi Microcoſmi contemplationes præſtigioſæ, Diabolicæ, Veneficæ, Augurales & ſuperſtitioſæ a pleriſque iudicantur, vi nimirum & iniuria publica, ſicut in ſecuturis libris euincetur. Vale.

Per fidem res æternæ: per rationis lucē mundana patefiunt.

ARGV-

ARGVMENTVM SEQVENTIVM LIBRORVM.

IAm vero, vt, quid in ſequentibus tradituri ſimus, cognoſcatis: ſcitote Philoſophiam duplicem eſſe. Sic etiam duplex medicina eſt. Altera de *Corporeis morbis* tradita eſt. Deinceps de *Incorporeis*, cur inuiſibiles ſint, & viſibiles faciendi ſint, tractabitur. Tractatus quatuor libris finitur. Primus continebit *morbos, quos fides dat, & quantum fides comprehendere poteſt*. Alter tractabit de *impreſſionibus abſconditi cœli, quo nimirum modo, qua ratione id in nos agit*. Tertius definiet *morbos imaginationis, quo modo illa ſine omni materia operetur*. Quartus ſtituet *de ſecretis naturalium virtutum, quæ præter omnem rationem corporalem, per ſui corporis proprietatem, operantur*. Adeoque, velut hæ res naturæ opera ſunt: ſic a me quoque inquirentur. At vero, quia liber vnus, nempe de Sanatione, defecturus eſt: ideo poſt quatuor dictos libros annectitur: ex quo quiuis abunde exſatiari poterit.

INTROITVS LIBRI PRIMI DE REBVS, EX FIDE HOMINI accidentibus.

HAs res ſuper doctrinam Chriſti fundari omnino opus eſt. Humanæ ſiquidem rationi, prout ea ab Ada dimanat, omnino imperſcrutabiles exiſtunt. Ea doctrina veluti iam proponitur: ſic fide ſolida accipienda eſt. Homini quidem ex ſeipſo fidei virtutes nunquã perſcrutabiles ſunt. Fides enim in hoc eſt lux ſumma, *Fides*
fundamentum indicans, quid in illa fide intelligere debeamus. Sic ipſe *quid?*
quoque Deus fundamentum ac principium nobis indidit, naturalem *Admira-*
medicinam addiſcendi in herbis, lapidibus, motu cœli, & ſimilibus alijs: *tionem ſe-*
quæ dum ſpeculamur, in magnam admirationem abripimur: quam de- *quitur perſcru-*
inde indagatio naturæ ſequitur. Et ſic experimini, quid in eufragia, quid *tatio.*
in rebus alijs lateat. Sic enim ipſa opera cauſſæ & motores ſunt, quæ nos ad genuinum ſenſum inquirẽdum ſuſcitant. Sic ergo perſuaſum habete, quod non res omnes in iſta obiecta collocatæ ſint, cognoſcendi ſaltem ea, quæ ad viſibile corpus pertinent: id enim pars tantum vna eſt: ſed q; conſiſtant etiam in verbis ſupremæ ſcripturæ, in qua continetur obiectũ illud, per quod indagare ea poſſumus, q̃ ad ꝓpoſitũ meũ de Fide ſpectant,

Cognitum vobis & exploratum eſt, Euangelium breuem ſynopſin de virtute & potentia fidei tradere, quo loco ſententiam hanc habet: ſi fide habueritis velut granũ ſinapis, & ex fide & in fide iſta monti huic dixeritis, *tu mons tolle te, in mare*, fiet. Ita ergo ſtatuẽdum eſt, robur noſtrum, quod in ſanguinis & carnis ſoliditate conſiſtit, admodum imbecillum & fragile eſſe: verum autem & durabile robur in ſola fide nititur. Quaque facilitate granum ſinapis manibus attollere, ac in mare iactare poſſumus, nulla vel minima grauitate obſtante: eadem plane pronitate ingenres montes per fidem noſtram in mare excutere poſſumus.

Euangelij quid.

Fidei robur quantum.

De fide ergo id ratum habendum eſt, quod per eam mirabiles operationes fiant, quales viſibile hoc corpus ne ſemel quidem attentare ac meditari auſit. Samſonem videte: Illius robur non tantillum corpus erat: ſed erat illa virtus ipſius fides. Sic & Ioſuæ fides fuit, & ſimilium: qui omnes nobis documento ſunt, terrenum hoc corpus noſtrum nullo robore pollere: ſed fortitudinem omnem, qua frui & operari debemus, in fide ponendam eſſe. Et hoc modo fidei virtutem intelligendam eſſe, attendite.

Spiritus quã ſint potentes.

Sed de his pergamus. Spiritib. hoc idem poſſibile eſt, qui olympum in mare rubrum præcipitare poſſunt. Iidem mare oceanum quoq; ſupra montem Ætnam diſijcere valent. Simile in alijs etiam poſſunt permiſſu Dei. Ex his ita colligite: ſpiritus corpus non habent: & ob id nec ſanguinem nec carnem. Et tamen tanto robore inſignes ſunt. Hoc fides præſtat, quam habẽt. Summa ergo Euangelij iſta ſit, quaſi Chriſtus dixiſſet: Quid vos homines eſtis cum veſtris viribus? Nihil. Ego autem, vndenam vires aſciſcere debeatis, monſtro vobis: Nempe ex fide. Si fidei tantum habueritis, quantum exæquat granum milij: ecce, vſque adeo robuſti eritis, vt nec ſpiritibus vi cedatis. Iam vero, etſi quidem homines ſitis, robur tamen veſtrum ac fortitudo ipſis quoque ſpiritibus, veluti etiam Samſoni, ſimilis erit. Ex quo notate, quomodo per fidem ſpiritus fiamus. Nam quicquid vltra terrenam hanc naturam molimur, id omne fides præſtat, quæ ſpiritus inſtar per nos operatur: nec nos ipſis ſpiritibus infirmiores ſumus. Chriſti ergo verba hoc quoque ſenſu accipi poſſunt: ſi fidem habetis velut granum ſinapis, & terreni ſpiritus eſtis: quanto magis id præſtabitis, ſi fides veſtra ſit, ſicut melo? quanto robore exſuperabimus ſpiritus, ſi fides ſit inſtar cucurbitæ?

Spiritus fidem habent.

Sic ergo iſthæc omnia homo per fidem poteſt, & robur hoc in iſto mundo ſibi retinet: & per virtutem hanc fidei præcellit ſpiritibus, quos etiam tam promte vincit, vt omnes illi ſubijciantur. Per fidem enim contra ſpiritus pugnatur, qui alias longe atrociore inſultu nos oppugnarent.

Fide homo ſpiritib. ſuperior.

Per

Per fidem illi ſopiuntur & fugantur. Per fidem nos eorum plurimos domamus ac coercemus. Quod ſimili ſenſu accipiendum eſt, ac ſi grandis panis ſuper menſa poſitus eſſet. Et ſi fides noſtra maior non eſſet, detrita minima mica eius: tamen aduerſus ſpiritus potentes ſatis & validi inſurgeremus. Quanto magis vero, ſi de pane eo fragmentum grande ederemus? Ponimus enim, fidem eſſe inſtar iſtius integri panis. Scire vero oportet, fidem hanc a prima creatione in nos tranſlatam, ipſum Abrahamum, Moyſen, & ceteros ſimiles omnes in ſuo robore conſeruaſſe. Vnde tam mirabiles illi viri extitere, & vltra vires humanas toties operati ſunt. Cognoſcite vero etiam de ijs, qui hac fide caruerunt, & confiſi ſunt in hac fragili & humana fortitudine, ſapientia & virtute. Hi a ſpiritibus victi & ſuperati ſunt, eoque ignominiæ redacti, vt ſpiritibus victoribus, velut potentibus regibus genua inflexerint, eoſque velut Deos adorauerint. An vero hoc non robur eſt, ſine annona, ſine armis ita deijci & profligari ab eo, quod nec carnem, nec ſanguinem, nec oſſa habet? Horum robur enim, quid aliud quam fides? Præter eam enim ſpiritus nihil habent aliud.

Confidentia in ...modo.

Ceterum de robore iſto vlterius attendite, quod etiam in diabolis vigeat: de quo diuiſam hanc explicationem notate. Fidem vniuerſi habent: & ex ea ſuam potentiam. Vnde duo ſequuntur: Vſus, Abuſus. Vſus per ſe eſt. Abuſus is eſt, de quo plura verba facturus ſum. Diaboli fide ſua abuſi ſunt, ideo extra cœlum exturbati ſunt. Fides autem propterea ipſis ademta non eſt: ſed permiſſio Dei ipſis oppoſita eſt. Ideo, ſi fides ipſis ademta non eſt: poteſtatem vel illi habebunt, montes in mare demoliendi, & ſimilia alia faciendi. Iidem poteſtatem etiam habent per fidem ſuam tum ſanare, tum morbos introducere. Et velut Sol bonis ac malis, nullo reſpectu allucet: ſic diabolus quoque contra homines agere poteſt. Ideoque vel bona vel mala ſigna edere poteſt. Quamdiu enim fidem retinet: tamdiu eius virtutem quoque poſſidet.

Fides omnes diabolos firmat & roborat.

Sicut ergo fides de ſpiritibus intelligitur: ita de hominibus etiam ſtatuatur, quod nos inuicem inuiſibiliter lædere, fidem recte ac male impendere poſſimus, prout Deus nobis illud permittit. Plagæ autem illæ ac vulnera, quæ hac virtute infliguntur, aliter probari ac monſtrari non poſſunt, quam demonſtraturus Samſon fuiſſet, quomodo mandibula vna tantam populi turbam ſtrauerit & confecerit. Occiſio enim iſta permiſſio Dei fuit, & eſt: ac vnuſquilibet, qui Samſonis fidem habet, quorũ multi ſunt, ſtrages eaſdem edere poſſet, ſi Deus tale robur in actum dirigi permitteret: quod tamen ex vſu minime eſt.

Samſonis hiſtoria.

Quanquam autem fidei ea apud nos prerogatiua ſit, vt ipſos diabolos ac ſpiritus in iſta virtute fugare, & montes in mare præcipitare poſſimus: ipſum tamen ob id factum tentare non debemus. Credendum ſaltem eſt, & in hac fiducia quieſcendum. Credebat Samſon: opus erat: ob id fiebat. Quod ſi vel hac ipſa hora ſimilis neceſſitas foret, Samſones certe in mundo plures prodirent. Nos autem decet ſcripturæ & Euangelio credere: ac iuxta ſcire: quod iſta poſſimus: nec exemplum æmulari eius, q alterum ſibi euulſit oculum, vt ab eo non offenderetur. Quod credimus: nullis operibus firmandum eſt. Qui enim ad opera properat, properando a fide diſcedit, & ad damnationem feſtinat. Nec enim id Deus ideo locutus eſt, vt fieri ea cupiamus: ſed ſaltem, vt ſciamus, quæ fidei noſtræ efficacia ſit. Deus autem ipſemet illius exempla quædam in veteri teſtamento exhibuit: vt & in nouo vis fidei ſingulariter nobis declarata eſt. Ac licet quidem, dum hic verſamur, in carne ambulemus: fides tamen noſtra, quam in creatorem rerum omnium iactamus, adeo efficax ac magna eſt, vt a nullo vis eius ſatis exprimi verbis queat. Quin & ipſa nulli adimitur, niſi ei, qui illam vltro citroque abijcit. Ideoque duobus modis operatur: In bonis hominibus ad bona: in malis contra ad mala. De bonis nihil hic attinet ſcribere. De malis autem hæc attendite.

Fidei virtus non tentare.

Fidei vis quanta etiam in infirmis.

Fides duplex.

Ergo ſi fidem concepimus, quam poſtea rebus malis impendimus: hoc opus ſacra ſcriptura ſuo idiomate tentare vocat. Ibi enim Deum tentamus, fidemque in illa impendimus, ad quæ nunquam data eſt. Probare enim affectamus, an illa qualis prædicatur, re ipſa talis ſit. Sed a tentationibus cauendum eſt: credendumque nobis, ita pridem rem tentatam eſſe. Quod ſi opera verborum nō ſpectamus, in fide puri manemus. Porro autem ad Deum ſingulariter id precamur, vt nos in tentationem non adducat: hoc eſt, tentationem nobis ne indulgeat. Nam cuiuſcunque tentationi Deus obſecundat, hic de anima ſua ſollicitus ſit. Propterea, quod id non fit, ac ex voto ſuccedit, liberatio eſt a malo. Nec enim ipſis quoq; ſpiritibus Deus indulget, vt voti compotes reddantur. Alias enim ineuerſum & inexpugnatum nihil relinqueretur. Nec tamen minus id illi poſſunt, & nos cum illis. Poſſumus enim montes omnes & colles e via elidere, vt in plano ambulemus: ſed id tamen non fit. Deus n. eo loco illos ſtare vult, procedas etiā tuto, quoquo velis. Sic tignarius domū exſtruere in prato & nouit, & poteſt. Id ſi permittit prati dominus, domus exſtruitur. Alias minime. Et hoc exemplum abuſus virium fidei ſit.

Tentationis periculum.

Quomodo Fides corpus infirmet ac lædat.

Sed

SEd quorſum equidem huiuſmodi commemoro, cum tamē nondum id attigerim, quod intendebam: qui nimirum fiat, vt fides corpus infirmet? Nam hactenus ſaltem de viribus & efficacia fidei pertractauimus. Iam ergo punctum alterum abuſus aggrediemur, hoc modo. Medicus in poteſtate ſua habet remedia bona. Qualis eſt, taliter ea impendit. Illis ægrum ſanare, illis occidere poteſt. Quod ſi enim meliſſam ad ſanitatem: arſenicum quoque ad mortem appropinare poteſt. Sed hæc quomodo accipienda ſunt? Ita ſcilicet. Per fideį noſtræ virtutem nos homines bonum ac malum operari poſſumus, ſi modo dominus tignario hanc poteſtatem faciat. Fides autem noſtra non aliter ſe habet, ac opificis inſtrumentum. Is cudit cultrum, quo proximum ſuum ferit, ac corpus eius vulnerat. Sine cultro & ſimilibus inſtrumentis proximum ſauciare non poteſt. Id ſimilitudine quadam ad fidem quoque detorque, qua abuti decernimus, & degenerare ab eo fine, cuius gratia illa nobis impertita eſt. Tunc enim fidei noſtrę vim malę viæ applicamns, ac a recta declinamus, credimuſq; hoc eſſe tale, id aliud. Sic ergo abuſus virium fidei noſtræ in cauſſa eſt, vt dicamus, hoc eſſe. Cudit etiam arma, quæ credimus hoc vel illud eſſe. *Fide operamur bona, mala.*

Iam vero ſcitote, nos id, quod fabricatum eſt, vt culter, telum, iure merito ſpiritum vocare poſſe. Spiritus enim ſine manibus ac pedibus, facere poteſt, quicquid homo facit. Id ſi ſimili quoque modo operatur, iam nihil inter illos diſſimilitudinis eſt. Sed inſtitutio breuis pręmittenda eſt de hac cuſione ſeu fabricatione, quod fides talem ordinem requirat. Si morbus nobis incidat Epidemicus, noſque iudicemus, eum eſſe pœnam, vindictamque: tunc is eſt. Et licet quidem naturalis ſit: fides tamen illum non naturalem reddit, eoque deducit, vt ſecundum naturalia ſigna nemo ex illo ſeſe extricare queat. Vnde fit, vt videatur, auxilium naturale omne fruſtraneum eſſe. Id arma illa perſuadent ita, quæ fides cudit ac fabricat. Nam ſi bona deſignare poſſumus per illa: poſſumus etiam per illa patrare mala. Et ſicut mons in mare deijcitur: ſic hic fidei quoque germen deſtruitur. Fides enim in ſeipſa poteſt omnia herbarū genera producere, inuiſibilem ſcilicet vrticam, & inuiſibilem Chelidoniam &c. Adeoque rem quamlibet, quam natura terrena profert, fidei robur quoque progignere poteſt. Sic eadem fides omnes quoque morbos producere poteſt. Sed in hoc differentia eſt, quod Deus aut permittit ea, aut fieri prohibet. Poteſtatis noſtræ eſt, nos mutuo transfodere, & alia pericula plurima intentare, ſed abſtinere debemus. Sic idem fides quoque ſecundum ſuas vires poteſt In rebus enim corporeis documenta condita ſunt, quales ſint in ſuis viribus, vt tam bonum quam malum *Spiritus quales.*

Fid. ſpirituum æquam. vt. quoad potentiam.

cauſſari queant. Sic fides quoque idem in ſuis viribus poteſt. Similes enim reddimur ſpiritibus, quibus hæc omnia poſſibilia ſunt, vt inuiſibiliter faciant id, quod corpus præſtat viſibiliter.

Comprehenſum ergo ſit, fidem nobis per ſe adimi non poſſe: eamque inſtrumenti vicem ſubire, vt arma, ad omnia idonei & cōmodi. Quo modo terra hominem lædere poteſt: eodem ipſum quoq; venenare poteſt: idq; vniuerſim ex virtute fidei, fidei nimirum eius, per quā montes in mare iactamus. Iactus n. is damnoſus eſſet, montem in mare p̄cipitare. Si vero fide abutimur, & iſtud credimus, ꝙ proximo noſtro in damnum vergit: tunc ita accidit. Per intentam & ſeriam noſtram fidem precationibus homines occiduntur, diſtortiq; ac reſoluti redduntur. Naturales morbi vertuntur in non naturales. Quod ſi ſuperſtitiones eiuſmodi in regione quadam gliſcunt, tunc Medico idem euenit, quod Chriſto in patria ſua, vbi ſigna & miracula non multa edere poterat. Nec enim credebant illi, quod fides poſcebat: verum in ſeſe inuicem credebant infeliciter: cui Chriſtus ita acquieſcebat. Vult enim Deus, vt in vera ac recta via ambulemus. In hac ſi ambulamus: nos ipſos ſanos fide præſtare poſſumus, quod tamen Deus minime vult. Hoc poſcit, vt fidem internius geſtemus, credamusque poſſibilitatem intra nos eſſe. Externis a. oculis hæc nunquam ſubijcienda ſunt: quia nimirum illa ſecreta & recondita eſſe vult, hoc eſt, in fide, non in probatione. Ideo medicinæ etiam creatæ nobis ſunt, quæ opera caritatis diuinæ in nobis exerceant, fidemque cum operibus quieſcere ſinant: per quam fidem facile ſicco pede vndam tranſire poſſemus. Cur vero permittat Deus, vt per virtutem fidei alij alijs morbos infligere, ac per ſuperſtitionem nunc ſanare, nunc infirmare homines poſſint, id Deus iudicet.

Fide vt homines lædamus.

Diſcrimen Fidei.

Fide huius loci qualis.

CEterum, vt fides probe diſtinguatur, ſcitote, eam non illam eſſe fidē in Chriſtum, quæ ſaluos faciat; ſed ſaltem agnata illa fides eſt, quam in Deum Patrem habemus. Ideoq; fides ſaluifica hic non comprehenditur. De illa ēt hactenus nihil quicquam tractatum eſt. Fides n. illa ꝓcedit ex Chriſto, & ad Chriſtum reflectitur. Non n. is hoc dicit: ſi in me credideritis, montes ſe in mare deuoluent: ſed hoc iñuit: ſi in me credideritis, per me ſalui eritis. Chriſtus ipſe, ceu filius Dei, neminem a morte & morbis liberauit. Quatenus autem ſecunda perſona Deitatis fuit, illius virtute illa præſtitit. Quamdiu in terra ambulauit, offi[illegible] vnum finem habuit, vt nos liberaret a Diabolo, terra & infer[illegible]. V[illegible]o rudi etiam popello, qui ſcripturæ ac teſtimoniorum aliorum capax [illegible]n

pro[illegible]

poterat, voluntatem ſuam teſtatam faceret: hinc ſigna & miracula præſtituit, quæ facere ſolius Dei erat: vt nimirum viderent & propter opera crederent, ipſum filium eſſe Dei altiſſimi. Sed hic ſimul attendite, quomodo ſanatio diſtincta ſit. Quos Chriſtus ſanat, aut per nomen Chriſti ſanant alij, hi per virtutem Dei ſanantur: haudquaquam per fidem propriam, ſed propter preces ad Chriſtum effuſas miſericordiam eius impetrarunt, qua eos ex morbis & omnibus malis eripuit. *Sanatio Chriſti qualis, & qualis fidei.*

Sed iſta quorſum dico? Mens nimirum ac conſilium noſtrum eſt, vt hinc intelligatis, iſtos, qui per precationes ac vota, & per miſericordiam Chriſti non ſanantur, & tamen conualeſcunt miro modo: iſtos inquam, per propriam ſuam fidem ſe ſanos credere. De hac ſanatione ſeu conualeſcentia dicere mihi præſumtum eſt. Nec enim debemus per fidem noſtram ſanari, ſed per miſericordiam diuinam. Hoc enim pacto nullum natum cœcum fide viſu donare; nec mortuum vllum vitæ reddere poſſumus. Sed tamen per miſericordiam id vt fiat, impetramus. Si autem fidem intentamus ſimpliciter & nude, vt montem in mare exturbemus, adeoque in nobis ſpiritum ſuſcitemus: tunc eo facto in ſuperbiam deuoluimur, qua preces, & exſpectationem miſericordiæ excutimus, nos ipſos Deos conſtituentes, ac fidei potentia & virtute abutentes, paralyticos ac infelices nos mutuo reddimus. Quare Deus quoque id nobis ſæpe permittit, vt fidei noſtræ vim & efficaciam videamus, adeoque nos ipſos vel ægros vel ſanos credamus. Quæ vita vere deſperata eſt: in qua Dei noſtri & ipſius miſericordiæ obliti pro noſtra ipſius contumacia ac liuore viuimus. Quæ nos tandem in deſperationem inducit. *Deſperatio quid operatur.*

Porro autem ſcitote, ex morbis his, qui hodie omni orbi communes ſunt, in mundi principio ſemper vnam alteram conſecutam eſſe. Vnde factum etiam fuit, vt ſubinde populis alijs noui, peregrini & rari crediti fuerint, eoſque ipſi ſingulares pœnas & flagella cenſuerint. Ac ob id in illis anguſtijs eos inuocarunt præcipue, qui inter ipſos maximi & præſtantiſſimi viri eſſent, vt populum a plagis iſtis præſeruarent. Vnde in ſuperſtitionem delapſi, non cogitarunt, vnamquamlibet plagam via alia auferendam eſſe. Sic ergo fides in abuſum abijt: cuius abuſus Ægyptij auctores primarij exſtiterunt. Idem poſtea apud Ethnicos quoq; ſuccreuit, & idololatriam conſtituit, tamdiu durantem, dum tandem Æſculapius atque Machaon prodirent: qui medicinam & curſum naturalem eouſque euoluerunt & trutinarunt, vt deprehenderent, huiuſmodi morbos mere naturales exſiſtere, quos poſtmodum libris deſcriptos & explicatos hominibus euulgarunt, docueruntq; ſolam naturam hic operari, non vero plagam pœnæ. Eo inuento abuſum & ſuperſtitionẽ *Fidei ſuperſtitioſa qui primi auctores. Aeſculapius & Machaon*

ſopiuerunt parte magna: quemadmodum hæc cura ad medicos potiſſimum ſpectat. Interea autem ſuperſtitio huiuſmodi radices quoque apud Chriſtianos egerat. Ac veluti gentes ſacerdotes ſuos Apollineos venerati ſunt: ſic horum nomina Chriſtiani inuerterunt, & pro Apolliniſtis Antoniſtas & Wolfgangiſtas coluerunt: adeoque ex fidei virtute inſurgentes, montem in mare exturbarunt, omniſque miſericordiæ ac precationis ad Deum turpiter obliti ſunt, præterquā quod eius nonnihil ad ſpeciem & fucum externum alicubi retinerent.

Iam vero vt rerum ſtatus hodie eſt, nos alij alijs montem in crus, in ventrem &c. illidimus, nec tutum vllum vſpiam ab hoc monte in nobis membrum relinquitur, nec morbus vllus eſt, cui mons iſte non inſeratur & permiſceatur. Vnde nimirū morbi nō naturales fiunt. Iam v. q; montē in mare credendo iniecit: id ipſum eundem quoq; credendo eijcere & in locū ſuum reponere debet. Hæc ars medica eſt in huiuſmodi morbis.

Superſtitio de ſanctis.

Neceſſariū a. eſt, vt aliqua ſuperſtitio, ex abuſu fidei exoriatur. Et dū montem iactamus, cum montibus nobis etiam negotium ſumimus, h. e. Sanctos cōſtituimus montes, & illis nos mutuo ferimus. Iam v. ſanctos loco ſuo deijcere non poſſumus. Ideo Fides ſanctos nobis ſculpit, eoſque virtute ſua in mare, quo credimus, iactat. Et quemadmodū Fides ſanctos ſculpit & effigiat: ſic ſculpturā illā & effigiē exprimunt & adumbrant illi quoq;, qui ſanctos in mare iactant. Vnde imagines ac ſtatuę ligneę oriuntur. Et quemadmodum corpus cum his ludit & geſticulatur, ſic fides id quoq; æmulatur, & ex iſtius ſpiritalis ſancti virtute ſpiritale idolum fingitur, quod in nos æquo modo iactatur, ac ſi S. Dionyſij caput, aut rotam, S. Catharinæ, aut S. Wolfgangi vncum arriperes, eaq; in ruſtici faciē illideres. Sic n. vbi ſancti hoc modo morbos innaturales reddiderūt, omnino modus ſimilis exſiſtit. Corpus enim, & huius ſpiritus in fide, vno iugo iuncti ſemper incedunt, vnumq; alteri peræque quadrat & conuenit.

Fides, homo inuiſibilis.

Quis ergo hoc inficiare auſit, cum robur, q; terreno huic corpori indidit Deus, ligneis iſtis idolis impendatur, q; non æque ēt robur fidei, q; nempe homo eſt inuiſibilis, Dijs iſtiuſmodi impendi poſſit? Nā q; quid corpus mōſtrat agitque, idem nihil ignauius fides quoq; præſtat. Ex quo colligite iā, ſanctorū iſtorum morbos aut ſanationes, non ipſum diabolū facere, ſed nosmetipſos. Diabolus a. reb. huiuſmodi impēdio delectatur. Semel n. ratū eſt, fidem poſſe omnino id, quod poteſt corpus. Sic glande e ſclopeto eliſa hominē traijcere fides poteſt multo procliuius ipſo corpore. Exemplum hoc inſtitutioni tibi ſit. Tu viſibilis & corporeus es. Iam vero alius quoq; eſt, & is ipſemet tu, nō viſibilis. Ergo quod corpus tuum audet: audet quoq; ille alter, tu viſibilis, ille inuiſibilis. Itaq; de fide ſcito,

Fidei quāta vis.

quod

quod in ſpecie imagines ſuam originem ac cauſſam habeant, ita nimirum vt homo imaginem ceream in nomine ſui hoſtis fingat, eamq; in iſto corpore lædat ac ſauciet. Sic inuiſibilis inuiſibiliter ipſum ſuum hoſtem læſit. Quod vero Deus id permiſit, indicium eſt, nos illud poſſe: & ſimul eſt monimentum noſtri, qui ſimus. Non quidem vt tale faciamus. Qui enim id audet, is Deum probat ac tentat. Et tamen cui id permittitur, væ huius animæ. Ex hac nimirum potentia & fundamento incantatores ſuas præſtigias operantur: imaginem ex pariete depingentes, & clauum in eam defigentes. Id quoq; poſtea ſpiritus eorum facit vi fidei montes iactantis, & clauum inuiſibilem in hoſtem impellit, niſi Deus auertat. Hinc ſurrexerunt etiã amatores, qui fœminas incantarunt, imagineſq; cereas finxerunt, quas admotis candelis ſeu facibus eliquarunt, & ſic ſuum amorem compleuerunt aut exſatiarunt: hoc eſt, ipſorum quoq; ſpiritus cum inuiſibili face laſciuiuit. Sic Ægyptii quoq & his ſimiles Chaldæi ſecundum faciem firmamenti ac motum aſtrorum imagines finxerunt: ſed omnes in iſtiuſmodi virtutibus, quas per ſimplicitatem, nec ipſi quidẽ intellexerant. Imagines fecerunt, quæ ſe ipſas mouerent & loquerentur. Ita obliti ſunt impoſſibiliratis naturæ, non virium, vt ſupra dictum eſt. *Incantationes vnde ortæ.*

Ideoq; probe acciſeq; intelligendum eſt, quam mirabiliter operetur fides permittente Deo. Quod ſi enim eiuſmodi ſcriptis mandare, ac præſtigiatoribus illis vel leuiter abblandiri vellem, recenſendo, quanta incãtationibus ſuis permiſſu Dei præſtiterint: chronica certe conſtitueretur admodum mirabilis. Quæ tamen vniuerſa ideo ſolum Deus permiſit, vt per opera iſta videamus, noſmet ipſos quoq; vaſtum montem in mare iactare poſſe, noſq; ipſos ſpiritus eſſe, & homines inuiſibiles. A me vero iſta huc adducta & protracta ſunt, vt in his ſcrutemur, quoſcunq ſanctos in fide fabricari, ſimiles iis, quos figulus finxit: virtutem autem ac potentiã eorum eſſe, homines infirmare ac ſanare, omni modo ac ratione, quemadmodum de imaginibus doctrina habet, quod ſcilicet omnia ea fides perficiat, ſi ea abuti velimus, qua corpus ipſum ſecundum vires ſuas, ſi illis abuti velit, effecta dare poteſt. Ac vt rem breuius traditam habeatis: Fides hominem reddit inuiſibilem: is cudit & operatur id, quod fabricaret corpus ſi poſſet. Ita enim in ſpiritum conuertitur, cui iſta omnia præſtare procliue eſt. Et nobis quoq; robur corporis non adimitur, niſi per prouidentiam id fiat diuinam. Res ergo ſimiliter ſe habet, ac ſi quem Deus in morbum coniiceret, ideo, vt robur ac petulantia eius nulli damno ſit. Hinc eum manib. ac pedibus reſolutum facit. Sic reſolutã quoq; facit fidem iſtorum improborum hominum. Sed vt ad finem deproperem, ſcitis comprehenſum eſſe, ſigna ſanctorum iam olim quoque ante natum *Permiſſionis diuinæ cauſſa ſi- natu.*

Sanctorũ cultus quando inceperit.

Chriſtum conſueta fuiſſe: vnde a Chriſtianis dimanaſſe iudicari nō poſſunt. Nimis enim vetuſta ſunt, ac veluti aui: cum tamen fides Chriſtiana auum nullum ſciat. Iſti vero homines, quibus Deus per fidem talia permittit, per fidei illius efficaciam ac potentiam, qua ad malum abuti decreuerunt, audeant vpupam ſtipiti aut ſudi imponere, cuius deinde ipſimet iudices ſint. Quia n. fides vpupam ipſis dedit: ideo illic ex Deo ſedet.

Ethnicorũ Apollinis ſucceſſit Chriſtianorũ Iacobus.

Propterea adorationis ipſos non piget, oblitos, Deum paſtorem ſuum Petrum iſto modo nemini commendaſſe. Sic pro veterum Ægyptiorum more, & ritu Ethnico Apollo S. Iacobus factus eſt, vnuſque is eſt æque ac alter. Apollo enim & huius ſimiles per virtutem fidei introducti ſunt: non vero, quaſi ſpiritus ille, Apollo vocatus fuiſſet, aut ſpiritus ad S. Iacobum, *Iacobus* vocetur. Iſtorum enim ſpirituum nomina, illorum locis ſuppoſita, nemo vnquam nouit præter vnum ſpeculatorem, qui in virtute fidei montem illuc iniecit. Is vero quod nomen habuit, hoc iure ſpiritus quoq; aſciſcunt, ad motũ magiſtri eius, qui Deum tentauit. Qui cum per fidem ſigna edere cuperet, aſſiduoq; ac iugiter tentare pergeret, hoc oblitus eſt, quod fidei ſigna poſcere fas non ſit, ſed credendum

Signa quæ ſint poſcenda a Chriſtianis.

potius ſit, non tamen vt fiat. Ea vero ſigna poſtulare debemus, quæ ex miſericordia Dei ad nos pertingunt. Ea Chriſtiana ſunt, ex Chriſto egreſſa, in ipſo nata. Quicquid ergo ex miſericordia, caritate, ac fidelitate emanat, hoc Chriſtianum eſſe arbitremini. Cetera, quæ hactenus perſtrinxi, fidem attinentia, talia putate, vt nec Apollo, nec Iacobus cum illis ſit. Ab iis autem cum gentes, tum Chriſtiani decepti ſunt.

Sanitas ſuperſtitionis.

Sed & hoc non recordantur, ſanitatem credendo neminem ſibi inducere poſſe, niſi per abuſum fidei ægrotet. Huc ſpectat ſanitas ſuperſtitionis. Sanare opus eſt, quod de ſuo opifice teſtatur. Decet autem omnem ſanationem ex miſericordia Dei profluere. Iam ergo ſanatio opus eſt miſericordię, ſicut exemplo medico confirmatur. Creauit nos Deus, ac tam linguę, quam oculis voluptatem ſuam indidit, nobiſque aptitudinem impertiuit ea membra regendi & gubernandi pro voluntate noſtra & placito. Nam prouidentiæ diuinæ iam ante exploratum erat, qui qualeſue morbi inde naſcituri eſſent. Secundum hanc ſuam pręſcientiam Deus medicinam, & huius peritos artifices creauit, hoc eſt, Medicos, qui iſtos morbos dignoſcerent, & illorum remedia præſtituerent.

Ex præſcientia Dei medicina creata.

Hic iam iudicate vos, *an id per fidem factum ſit, an miſericordiam diuinam, cum miſericordia iam ante hominem conditum exſiſteret?* Nam cum omnia iam creata eſſent, homo omnium nouiſſimus productus eſt.

Sic ergo noſſe debetis, ſanitatem ex medicina manare: medicinam vero ex miſericordia Dei creatam eſſe. Pariter & quod ex filio Dei profluit,

fluit, ex eadem origine deſumitur: nimirum, quod miſericordia eius iam ante fidem humanam exſtiterit. Ideoq; opera ſanationis, non fidei, ſed miſericordiæ opera ſunt. Quod ſiquidem aliquando fides edditura ſigna ſit, tunc Euangelii illius recordamini, in quo prædixit Christus: ipſi ſigna edent. Quod ita accipietur, quaſi dicat Chriſtus: *non ex mea miſericordia, ſed ex fidei virtutibus Apollinem & Iacobum conſtituent, pro virium ipſorum fidei tenore ac modo.* *Sanare qualeo. pus.*

Hic alia quoq; mentio illorum fidei facienda eſt, *quomodo nimirum communis apud ipſos opinio inualuerit, quaſi Diabolus ipſe loco, & nomine hominum iſta talia patret.* Quod nullo modo admittendum eſt. Hoc quidem de poteſtate Diaboli credendum eſt, q; is per vim ſuæ fidei, quam habet, ſigna quidem edere talia poſſit: ſed eadem per ſeipſum, in eo, cuius permiſſum a Deo habet. Ipſe quidem Diabolus iſtiuſmodi ſigna nihil curat. Offendit ac mordet ipſum miſericordia Dei, quam nobis promiſit. Hanc vt quatiat & conuellat, ipſius vnicum inſtitutum eſt. Is permittit nobis ipſis, vt mala patremus: patitur, vt fide abutamur, & omnia deſignemus, quæ virium noſtrarum exſiſtunt. *Diabolus hominum loco non operatur.* *Diabolũ miſericordia Dei male habet.*

Præter autem hæc omnia, ſi malorum noſtrorum cumulum non ſatis grandem putat, additamentum ad ea confert. Nec tamen hanc vnicam ſui moliminis ſummam habet. Primarius illi ſcopus præfixus is eſt, vt in deſperationem miſericordiæ Chriſti, cuius iuratus hoſtis eſt, nos agat, ac fidem noſtram, in Chriſtum directam, vt & ſpem ac caritatem, euertat ac demoliatur. Nam per illa damnationem nobis ciere poſſumus; præter illa in omnibus indiuiſi ſumus. Et licet quidem per ſpiritus iſtos ludicrum quoddam acceſſorium fieret apud commentitios iſtos diuos gentium ac Chriſtianorum, nimirum ſub ſpecie religionis Diabolicæ: Idem tamen hoc eſſet, ac ſi quadratus ruſticus iuxta aurifabrum ſtaret, eo quod aurifex in auro ſculperet, ipſe ex ſtercore effingeret. Ideo ſua ſigna etiam & charagmata in vitulos ac porcos imprimit: quod indicio eſt, poteſtatem ipſius valde coarctatam & ſtrictam eſſe, & illum libere ac pro nutu ſuo in fide operari non poſſe. Alias ex fundamento imo iam omnia dudum eruiſſet ſtrauiſſetq;, multoq; atrociorem ſeſe & truculentiorem exhiberet, quam vllius cogitatio capere poſſet. *Diaboli mira vafrities.*

De Morbo S. Valentini ſeu caduco nuncupato.

IAm autem porro intelligite, curſum naturalẽ hominum, quẽ Elementa & aſtra dant, morbum quendam parere, qui hominem proſternat, eique ſpaſmum inducat, membra, manus pedeſque conuellentem, ac oculos oſque, vt & partes alias, fœdus horrendiſque ſignis diſtorquentem. *Epilepſia ſeu morbus caducus.*

Vnde introductus. Is morbus qua ratione omnium primo hominem inuaſerit, antiquitus creditum eſt, ipſum immiſſum eſſe a diuis, quos in terra, iniuria aliqua offenderimus. Et hos, cum propter egeſtatem in hac terra vindices eſſe non potuerint, pœnam hanc & vindictam iam deſuper de cœlo immittere. Hæc perſuaſio ſemel in fidem abiit. Fides autem tanto impetu montem in mare iactauit, vt tandem pro fide iſta virunculus fabricatus ſit, qui inuiſibiliter in hoc operetur. *Caducæ aduerſio ſuperſtitioſa.* Et quemadmodũ quis virum crinibus correptum quatit, vibratq;, ac ex angulo vno in alium diſiicit: ſic fides quoq; operata eſt. Ideoque ſi hic medicina illa quicquam iuuit, & naturalem illum conuulſionis morbum ſanauit: tum certe fides operationem ſuam longius produxit, quam vt ægritudini aliquid demi poſſet: adeoque iſto pacto Medicum in deſperationem coniecit. Præterea etiam a nonnullis e populo obſeruationes factæ ſunt, quod ſcilicet planetæ, nouilunium, *Superſtitio Aſtronomica.* quarta, & plenilunium, & motus aſtrorum ſimiles hunc morbum ſtimularint & auxerint. Vnde homines in ſectas diuiſi ſunt: vt putarẽt alii, ſtellas eſſe Deos: nonnulli perſuaſum haberent. Diuos iam Deos factos eſſe, qui ſtellis nutu ſuo imperent. Harum ſectarum iudicatio ad Medicos ſpectat: qui rerum iſtarum veritatem detegere debent.

De Morbis cum vulneribus & vlceribus, S. Quirini pœna, & S. Ioannis vindicta vocatis.

Cauſſa naturalis morbi S. Quirini. EOdem modo ipſa quoq; natura naturalem quandam diruptionem carnis & cutis molitur, per corroſiuum ſiue ſalem fortem, in homine conditum. Iam vero quia huiuſmodi ſales multiplices ſunt: ideo multipliciter quoque tumultum corpori mouerunt. Et ſicut ſalis corroſiui ea natura eſt ac proprietas vt dolores incutiat: ſic vulgus cenſuit quoque iſtiuſmodi morbum eſſe, priuſquam vera medicinæ fundamenta panderentur. *S. Quirini morbus qualis.* Opinio autem iſta ad natum vſq; Chriſtum durauit. Cum enim S. Quirinus omnibus e populo ſanctior crederetur: omnes ſuos morbos iſtius diui pœnas vocauerunt: quaſi vero præter iſtum nullus alius morborum dædalus exſiſteret. Porro autem a ſacerdotibus illis vlceroſa po-*Curatio eius.* tiſſimum crura pro S. Quirini pœna habita & decreta ſunt: cui hoc remedium additum eſt, vt imaguncula in fide ſculperetur, quæ crus ſolida-*S. Ioannis vindicta morbus.* ret ac ſanaret, prout fidei illorum ſumma erat. Talis habitus etiam S. Ioannes fuit: cui & ipſi virunculum vmbraticum introduxerunt, quod votiuꝰ iſtius templi patronus crederetur. Idem honor aliis quoq; diuis exhibitus eſt, quos propter ſtupidi vulgi ſuperſtitionem malorum omnium cuſo-

cuſtores & opifices eſſe oportuit. Vtutautem hæc comparata ſint, mihi quidem, qui ſcio omnem adorationis cultum, ac ipſum ſacerdotium ſuper has vanitates fundatum fuiſſe, hęc mentis ſententia perſtat, quod ipſe Diabolus opera ſua acceſſoria vbiuis immiſcuerit, non quidem, vt multa ſigna ederentur, ſed ne fors ſcortatio, auaritia, & ſimilia vitia alia intermiſcerentur. His populus in fidem compulſus eſt, vt conſtanter omnibus crederent & aſtipularentur, & prætextu iſto facinora omnifaria, vt ſcortationem & libidinem imprimis cumularent. Hi enim iſti impulſus Satanæ ſunt. Ideo ſe proximum ſemper iſtis ſuperſtitionibus adiungit, vt inſpiratu ſuo ſacerdotium tale ſubinde firmet & promoueat. Alias enim de ipſis ſignis nemo bellum moueret, ſiue magna ſiue parua forent. Satanas autem, vt ſuam officinam ac merces quam proxime ſemper adiungere poſſit: ideo ſedulo ac curioſe diſpicit, quonam loco potiſſimum talia miracula edantur, vt illis ſeſe ſimul inſidioſe ingerat.

Cur Diabolus ſuperſtitiones tales innexerit

De Naturali igne, qui poſterioribus ſeculis ignis S. Anthonii vocatus eſt.

SIc natura in ſeipſa quoque accenſum ignem habet, per hominis ſulphur enatum, nō ſecus ac cœlum fulgurat, ac ſtellæ iactantur, aut ignis in fodinis accenditur. Etſi vero morbus iſte a Medicis recte ſecundū naturam ſuam deſcriptus minime ſit: ipſa tamen natura per admiſſionem allatorum remediorum tantum manifeſtauit, vt iam abunde ſatis conſtet, morbum hunc & naturaliter, & non naturaliter genitum fuiſſe. Cum autem pœnarum iſtarum ac morborum concionatores iſta pro ſuo oraculo definirent: populus etſi primo reniteretur, vt crederet tamen tandem coactus eſt. Sic violenta perſuaſio obtinuit, S. Antonium Dominū ignis eſſe, qui tamen nec ignem vnquam ſufflauit, nec lacum aut incudē nouit. Hoc obliti ſunt, quod ipſum non etiam elementorum dominum conſtituerunt. Qui ſi in viuis adhuc eſſet, prouinciam iſtam iure ambiret. Tum nec Vulcanus eſt: nec Ætnam montem exſtinxit vnquam. Hi vero iubent miſerum, vt hodie cuiuſuis putridum & oleoſum crus exſtinguat. Quod etſi quidem ſuper terram viuens ſimile fors olim feciſſet: in hoc tamen illi nihil adminiculi inueniunt. Quicquid enim per ipſum factum eſt, id in libro ſanctorum comprehenſum erit, non vero ſparſim inter veneficos. Per hanc tamen credulitatem res eo redacta eſt, vt fides fictitium quendam Antonium fabricarit, qui merito Vulcanus vocaretur. Is ignem ſufflauit & flammas ſuſcitauit plane inſtar fabri operoſiſſimi, qui ferrum in focum immiſerit. In hiſce cuilibet ſedulo aduertendum eſt, quo

Eryſipelas morbus.

pacto huiuſmodi morbi conditiones naturales amittant. Nam in abolitione curſus naturalis cognitio omnis poſita eſt.

De Morbo, quem choream laſciuam, ſiue choream Viti, ſiue Mentaphoram vocant.

Hiſtoria ortus Choreæ S. Viti Troffea.

HVius origo ac principium morbi mirum eſt, a prædictis aliquatenus diuerſum. Ortus is narratur. Troffea fœmina hunc morbũ prima paſſa eſt. Ea contumacis animi, ac morum ſingularium erat. A viro ſuo iuſſa, hoc vel illud faceret: ſi commodum non erat, oblatrabat, rebellionem viro mouebat, vultum ſtupendum induebat, ægrotam ſe ſimulans, & ad hoc perſuadendum idoneum viſum morbum quendam fingens ac mentiẽs. Item quum ſaltare incipiebat, deierans, non ſaltare ſe non poſſe. Virum n. ſciuerat nihil egrius habere, q̃ ſaltationem. Perſonam ergo acceptã vt probe ageret, morbi certum genus finxit, ſubinde tripudians ac ſaltitans, inque altum euolans, cantillans, & neſcio quid ſtriduli edens. His peractis, ex artubus nonnihil conuellebatur, poſt indormiſcebat. Et hunc ſaltum ipſa pro morbo venditauit, malitiam viro non detegens, alias per ſe credulo. Hinc deinde factum eſt, vt aliæ quoq; mulieres idem ingeniũ poſt induerent, alia aliam ſubinde inſtituente, & ad ſcelus impellente. Tandẽ eo deuentũ eſt, vt vulgus hunc morbum pœnalem crederet: ſibiq; hoc ex inde; cauſam fingeret, vel auxiliatore, qui morbum illum expugnaret.

M. gor Deus gentilitius: cui ſucceſſit S. Vitus.

Fideſtantem in M. gor, ſpiritum gentilitium, inuenit primum. Eo exſoleſcente n. locum ipſius S. Vitus ſucceſſit, poſt obitum in hac terra deificãdus. Ab hoc, nomẽ tranſlatũ in morbũ eſt, vt Viti chorea vocaret. Senſim ergo, ac indies magis magisq; apud vniuerſos illa opinione firmata, morbus cognitate ſua donatus eſt. Eos a. qui ſaltationib. delectabantur, hac illa corripuit: q̃ morbũ poſtea ſtabiliuit, vt is cũ fide deinde perpetuo ingereret.

Superſtitionis vis

Hinc præiudicationis vim cenſete. Quicquid opinionibus venditur, ſeu nugæ illæ, ſeu veritas ſint: tunc certe aſſertio illa iam ſolidam fidẽ parit, vt confeſtim rata habeatur, ac ſtabiliatur. Et hoc modo multi morbi incidunt, alii quidem ab hoc ſaltu, quorum genera, ſeu ſpecies numero carent. Sic nonnulli ſibi perſuaſerunt, ſe obſeſſos eſſe: quod dum crederent, tandem reuera ita accidit ipſis. Ita Valentini choream quoq; primo prædicabant: in quem tandem ipſi præcipites dati ſunt.

S. Dionyſius in gallica Parrhiſ.

Ex hac origine primo morbi multi ꝓmanarunt, q nunc quotidie vno modo inſiliunt, nec tñ antea exſtiterunt. Sic cum lue Gallica ẽt factũ eſt, in qua S. Dionyſium ca. ſſati ſunt. Simile in peſte ẽt fit: cuius hæc cauſſa fere maxima, quod populus in deſperationem actus, perſuaſum ſibi habeat, illud ita fataliter, & ineuitabiliter accidere. Per deſperationem hanc fi-

dem

dem eo anguſtiarum redegerunt, vt ipſis ſuccurrere medicamentis non impoſſibile minus ſit, q̃ grãdem aliquem montẽ deuorare. Hi in ſua fide *Cur peſte paucis liberentur* ẽt adeo potentes ſunt, vt ipſum quoq; cœlum veneno inficiant: quod tũ plures peſtes, vel pauciores gignat, prout fides eorũ fortior, vel infirmior ſit. Ac in rebus huiuſmodi plurimis operatur fides id, ꝙ alias fieret minime. Sic, nobis ipſis triſtes morbos, & ærumnas multas parimus: accendiſſe malis eo degeneramꝰ, vt ad vnguem fere virum iſtum referamus, q, etiã armis ſolidiſſimis munitus eſſet, tamen vbi conſpexiſſet, aduerſus ſe ſtantem puſionem claudum cum ſumante ſclopeto, metu eius exanimatus eſt. Sic nobiſcum quoq; agitur in iſto caſu, qui vel aduerſus aſtra ipſa potentes ſatis ſumus. Quamprimũ vero trepidatione percellimur, tunc *Homo potens in ipſa quoq; aſtra.* vis fidei non ſecus, ac fulminaria glãs in nos illiditur, vt ferendũ deindeſit, quicquid in nos mali conijcitur. Sic aliis quoq; modis plurib. quidẽ, q̃ effari poſſumꝰ, catenę & vincula nos obruũt, in quib. miſere nos iactamꝰ. Quod ſi ergo fidem incõuerſam pateremur, nec probationẽ moliremur eius, ꝙ Chriſtꝰ ipſe affirmauit poſſibile eſſe: nec fidẽ noſtrã in tẽtationẽ ageremꝰ, aut ad eas res illã impenderemꝰ, de quib. dictũ eſt, ſed potiꝰ fidẽ miſericordię q̃reremꝰ: quid ſodes nobis in hoc mundo afflictioni eſſe poſſet vſpiã?

Sic opa fidei alia quoq; repiuntur, aſcititiis plane ſimilia, velut in S. Viti chorea, q & ipſa ex pfractis, & imaginariis hominib. ꝓueniunt. Hi cauſſam ſibi moliuntur ex inuido corde, ac nemini bona ſua fauent, dictumq; ꝙdã ex S. ſcriptura excerpunt, ꝙ ſecundũ ſuũ cerebrũ torquẽt, ac interpretantur. Hoc ſi fecerunt, in explicationẽ ſuã fidẽ tam potentẽ ponunt, vt illius virtꝰ in eos ipſos reflectatur, & ipſos occupet, ac ita obduret, vt vel ꝓpter vnũ ſuæ interpretationis periculũ, capitis iacturã temere facere auſint. Cuius obſtinationis exẽplũ eſt in Anabaptiſtis, qui ꝑ abuſum inſanæ *Anabaptiſtarum obſtinatio* fidei eo agũtur, vt in ſemel cõcepta ſentẽtia perire & emori malint. Quorum ſupſtitio ac ſecta quoq; aptiore ſenſu, ac comodiore nomine deſcribi nõ poſſit, q̃ *incantatione*: nõ ꝙ ab alus hominib. incãtent' ipſi, ſed ꝙ ſeipſos in talẽ fidem cõpellant, vt ex huius fidei vi, nõ ipſiꝰ veritatis cauſſa, ẽt in ignem dedant'. Nam ꝓpter voluntatẽ Dei in ignẽ intrare, cauſſæ maioris ac dignioris eſt, q̃ vel altera, vel tertia baptizatio. Propter hanc cauſſam Deus nemini mandauit vt moreretur. Qui ꝓpter verbũ eius mortẽ contemnit, hunc ſpiritu ſancto valde abundantem eſſe oportet, vt ſic pie moriat'. Qui a. ſibimet ipſis fidẽ ad opus aggerunt, ideo ſcilicet, vt ne illa ſine operibus ſit: hi per fide ſeipſos ad opa flagellant, q. dicerent: *Si noliſ per nos Deus ſigna edere, tum eadem ex nobis edemus.* Adeoq; nihil reliquũ habẽt aliud, q̃ vt in pertinacia illa moriant': quæ mors æq. ſe habet, ac ſi ſpiritus fidei in ſaltando ſubſultum incipiat. Quis enim ex hominibus ſaltu illo corri-

piuntur, vſq; adeo a ratione deiecti ſunt, vt naturam cum Anabaptiſtis eandem alant, nimis propter conceptam ſententiam etiam mori & exuri malle, q̃ de illa cedere. Aliud nimirũ eſt, q̃ noſtra peruicacia, quę nos ad martyriũ illud ducere debeat. Quilibet ſibi hoc horrendum exemplum pręſumat, q̃ miſere ſuo ipſius dorſo montem vaſtum iniiciant, ideoq; profunde in mare ſe demergant, vt credendo ſibi ſonticum morbum concilient, vſq; dum moriantur & pereant. Quid hoc ſcripturæ fundamentum eſt aliud q̃ temeraria perſuaſio, quæ hac ſequente ſtabilitur? Et hæc illa ſigna ac ꝓdigia ſunt, quæ edunt, de quibus Chriſtus locutus eſt. Quod ſi laborarent, & panem ſui laboris ederent, tamq; ad dandum ꝓximo q̃ auferendam ꝓcliues eſſent; & ſex partes miſericordiæ complerent, & alia facerent: tam certe ſuperſtitio illorum alium ordinem ingrederetur. Etſi propter iſtiuſmodi cauſſas occiderentur, quis eos pro martyrib. non haberet? Quod ſi ꝓpter opera miſericordiæ vitæ ſuæ periculum facerent; non quælibet certe flamma ipſos adureret, ſed mortem ſæpius effugerẽt, nec tam leuiter cremarentur & obirent. Articuli vero, ꝓpter quorum defenſionem vitam impendunt, nimis manifeſte de eorum o pibus teſtantur, q; apud Deum non admodũ accepta ea ſint. Nam propter ipſos articulos in crate promte torrerentur, & in olla olei elixarentur. Cogitandũ ipſis ſedulo erat, ſanctos ipſos a multis ſuppliciis redemtos fuiſſe, nec ſe ipſos vbiuis morti obtuliſſe, ſed mirabiliter aliquoties e vinculis & carceribus ſeſe extricaſſe. Quia n. Deo placuerant: ideo eorum opera diutius vti voluit. Horum autem vita nihil prorogatur, ſed recta in morte occidunt. Ac inter hos & ſanctos euidens quoq; diſcrimen intercidit. Illi n. mortem expaueſcentes & trementes mortem adierunt: cum hi ſaltando in ignem ſeſe cõiiciant. Quod ſi nos quidem faceremus omnia ea, quę fecerunt ipſi, & doctrinam quoq; vniuerſam eorum amplecteremur: ne dũ tamen ſex opera miſericordiæ pſtitiſſemus, quorum fundamentum eſt *charitas erga proximum*. Quodnam vero hoc opus eſt, deſidem eſſe, & voracem, omniſq; perfidiæ plenum? Nec ipſi egenos veſtiunt, nec curant ægros. Vnũ hoc ſuæ vitæ ſymbolũ habent, *oculos demittere, ne quemq; aſpicere.*

Quæ ex cauſſa martyriũ ſit ſubeundum.

Anabaptiſtarum character

Et huiuſmodi fides nõ ſeductrix ſit, ad numerum iſtoꝝ morboꝝ referẽda, ſicut ſupra de fide ſcripſim⁹? Quod ſi hiſtorias eoꝝ cũ ſanctis cõfertis, pſumtio vbiuis facile ex fronte elucebit, qua ſe ipſos in fidem quãdam inducunt, credendo montẽ qdem in mare iactantes, ſed nõ iteꝝ eiicientes. Propter fidẽ mori, res pia eſt. Mori a. ꝓpter articulos, quos cõdiderũt illi, mors eſt ex ſupſtitione nata. Nec admodũ pretioſa iſta mors eſt, q̃ ꝓpter res eiuſmodi ſubitur. Quod ſi n. exurimini, q̃ vos opera ſequuntur tandẽ? Vbi fructus manent ſanctorum? Bis enim baptizari, ſanctorum fructus non eſt. Quoſlibet contemnere & calumniari, fructus ſanctorum non

eſt: pro hoſtib. veſtris orare, qui vos ignominia afficiunt, fructus ſanctorum nullus eſt. Nam ſi vel rediuiuus Paulus articulos veſtros inſpiceret, ſine ignominia vos non dimitteret. Et pro hoc vos orare ſuſtineatis? Imo ipſum rogate, vt oret pro vobis. Vos enim ignominioſi illi eſtis, non hi, pro quibus vos oratis. Merito ergo omnes, quorum oculis huiuſmodi homines obuerſantur, ita æſtimare debent, quod nimium credant iſti, ac fide ſua, quæ in Deum dirigi debebat, abutantur ad opera propria, & hoc obliuiſcantur, vt noſcant ſeipſos. Perſuaſi enim ita ſunt, a fide eo ſe inductos eſſe, vt deſiſtere nequeant. Sic ergo morbo implicantur, veluti qui chorea Viti correpti ſunt. Quorum paroxyſmus ſi inſtet, ad inſaniam illam omnino ruendum eſt. Quod ſi vniuerſi nos ad ingenia ipſorum compoſiti eſſemus, nullus vſpiam eſuriens cibaretur, nullus nudus veſtiretur, nullus æger ſanaretur, nullus exſul hoſpitio exciperetur. Nam hæc omnia ex maiori fundamento procedunt. Ipſi interim labores fugiunt, torpeſcunt otio, & paraſitantur. In hac ſchola ſeſe docent inuicem. An vero fides hæc ſit, quæ ſaltem culinam ſpectet? quæ Biblicas & Euangelicas leges naturæ contemnat? quæ leges naturæ repudiet? Et ſummum Dei præceptum pedibus conculcet? Et quis hos dicat in Chriſtiana pietate mori? Hinc fit, vt eorum nemo dicat, *verte me, vt ex altero quoque latere torrear.* Quo enim ipſi citius e medio tolluntur, eo vtilius id mundo eſt. Ideoque Deus etiam in morte præſens ipſis non eſt.

Porro autem fides etiam parit deſiderium in hominibus, veluti quidam ſunt, qui credunt, ſe videre ſanctos & admiranda alia. His hoc ita apparet, vt fides talem imaginem aut ſomnians aut vigilans concipiat. Nam ex iſtiuſmodi fidei apparitionibus, ſomniorum interpretes exorti ſurrexerunt. Nam quid ſomnium ex ſeipſo eſt. Quid, quam volatilis & vaga natura fidei? Et quod credunt ipſi, hoc illis apparet: fiuntque illico ſancti illi, quos eſſe putant, non ſecus ac lignei ſtatuarij diui, quos corpus fabricat, vt illos fides. Sic fides etiam per ſuam fidei imaginem virgulam diuinatoriam in manu verſat & dirigit: & faces exſtinguit: & clauem reuoluit: & forficem ac cribrum circumagit. Et quales illæ artes reperiuntur, hodie bonæ, cras malæ, vna *Ita*, decem *Non* aliquando veræ, pluries mendaces: ſic etiam ſomnia & apparitiones illæ mixtim veræ ac falſæ ſunt. Fides enim eorum commode cum Alchimiſta conferri poteſt. Is nihil nouit: & tamen ſubinde quærit. Si vnum ſuccedit, decem aliter & aduerſe cadunt. Vnam veritatem ſemel extortam, perpetua falſitas excipit. Ita cum rebus etiam fidei comparatum eſt. Credis, quod ignoras. Quia vero ignoras id: nec fides exploratam habet. Tu enim qualis es: talis & fides tua. Quanquam hoc verum ſit, quod in fide ſpiritibus ſimi-

Somniorũ interpretes vnde nati.

Virgula diuinatoria.

les ſimus,& omnia ſciamus: non tamē, vt omnia corpori manifeſta fiant. Ideoque quod temere credimus: temere commodat. Omnino enim credere debemus, nos iſta poſſe: non autem optare, vt fiant. Quod ſi enim medicina, quæ ſanitati conducit, ad mortem quoque propinari poteſt: ſcire debetis, hoc loco fidem quoque in operibus ſuis ſimili modo intelligendam, & accipiendam eſſe.

LIBER SECVNDVS DE IMPRESSIONIBVS COELI OCCVLTI,

totus deſideratur.

THEOPHRASTI PARACELSI

LIBER TERTIVS DE REBVS INVISIBILIBVS

E*Rgo, vt vnum conſequatur alterum, actiq; labores non reſumantur: deinceps liber tertius de rebus inuiſibilibus tradetur. In quo propoſui mihi deſcribere vires rerum præſumtarum, ſeu imaginatiuarum ſolas mulieres grauidas concernentium: earum etiam, quæ infantibus imprimuntur & annaſcuntur. Trademus iuxta etiam de viris, quid imaginatio in ipſis operetur. Cum autem hactenus iſta ex fundamento Philoſophiæ nemo attigerit, aut explicarit: pudori mihi non erit, aut probro, ſi veritatem primus hic quoq; ceu in prioribus libris, pandam & eruam. Ipſum ſiquidem tempus meſſis, rebus naſcentibus, & iam maturis ſuos meſſores & vectores attribuit, vt ſuo tempore vnumquodvis colligatur, & in lucem producatur. Multi arbitrati ſunt quidem, ſe triticum Philoſophiæ dudum meſſuiſſe. Sed ſecuerunt illi lolium, folliculum ſine grano, paleam, ac furfur farina viduum. Sed quis collecta illa meſſe cibatur? Nemo. Præpropera n. meſſis, panem domui non præſtat. Vera a. meſſe inſtante, agatur, quod ex more & conſuetudine iſtius temporis eſt. Ergo, candide Lector, cum opera imaginationis fœminarum ſimul ac virorū oppido mirabilia exſiſtant: vſus & res poſcit, vt iſtarum rerum, quas in nobis inuiſibile corpus tractat ac diſponit, veram originē profundius ſcrutemur. Ne quid vero inter hæc vel veneficij, vel ſpectri reperiatur quod ſuperſtitioſis ac ſectarijs aſcribi poſſit: ipſum rei fundamentum tractaturus, nulla veterum ſcriptorum auctoritate fruar, ſed ſepoſitis omnibus iſtis, intellectus humani lucem proferam, vt cogniturі vos ipſi ſitis, hoc vnum, nec aliud vſquam, verum fundamentum exſiſtere. Quod præmoneo, Lector, vt inſtituti noſtri non neſcius ſis.*

IN-

INTROITVS LIBRI TERTII.

IN prima Præfatione ſatis declaratum eſt, hominem duplicem eſſe: viſibilem, & inuiſibilem. De [illegible] bili hic ſcribere non propoſui: niſi forte quid ſim[ilitu]dinis vice adducendum fuerit. Nam quę viſ[ibilia] decet ſimilitudinis ſpecie proferri, quam quę [inuiſibilia] ſunt? De inuiſibili autem corpore vlterius tra[ctaturi, in] quo principio hoc exemplum attendite. Viſibile corpus operationes [ſu]as in omnia extendit: omnemq; eius motionem, & quicquid facit, homo videt. Iam vero quod videtur, opus ſaltem eſt dimidium: dimidium alterum, quod corpus inuiſibile perficit, nemo videt. Vt, tignarius domum extruit duobus corporibus. Vno inuiſibili, in idea: altero viſibili, viſibiliter. Sic hic quoq; noſſe debetis, corpus poteſtatem habere condendi, & fabricandi, & extruendi, quicquid idea dat. Sic inuiſibile quoq; corpus poteſt ædificare & agere ſimilia omnia: velut vtrumque hoc corpus proprietatis ſuæ, & creationis ratione. Caſum pono. Tignarius domum ædificat. Ad iſtud enim corpus eius in creatione prædeſtinatum eſt. Secundo, exemplum aliud notate. Mulier prægnans, domum illam aſpiciens, eam tam forti imaginatione cõcipiat, vt illa quadret ad voluntatem, quæ reſpondeat voluntati tignarij, quam plenam ad ædificandam domum is habet: iam imaginatio mulieris interius in inuiſibili corpore domũ extruit, qualis illa eſt, quã ſibi imaginando concepit. Quicquid n. idea corpori extruendum offert: id corpus eidem reddit: & quod imaginatio oculis videndum porrigit, id oculi retro ad imaginationem repellunt. Sic oculi domum aſpiciunt. Et ſi domus quidem ab omni conſpectu remota ſit, domum tamen vides. Sic nimirum exemplum hoc vniuſcuiuſq; corporis proprietatem, ſecundum ſuam creationem declarat.

Ceterum, corpus ſua ligna ac inſtrumenta habet, quibus omnia erigit & ſtatuit. Iſta omnia in corpore inuiſibili quoq; inſunt. Nec vllum opificium eſt, quod in imaginatione ſua non omnia inſtrumenta propria videat. Et quemadmodum vniuſcuiuſuis imago res eas videre poteſt: eadem perſpicacitate in corpore inuiſibili quoq; ea cernit. Viſibile n. corp⁹ diſcit ab inuiſibili. Ideoque, quoniam hæ res omnes in corpore inuiſibili conditæ ſunt: iis omnibus id corpus etiam vtitur omni modo ac ratione, velut facit corpus viſibile. Corpus a. viſibile operari nequit, niſi iuuetur a globis, hoc eſt, a cœlo & terra. Nã in illis & ſuper illis res omnes pficiuntur. Pictor, q pingere vult, pariete terreno opus habet. Latomus opaturus terreno ſolo indiget. Faber, incudẽ in terra deſiderat. Vt in ſummã hæc cõferã: qcq[uid] homo operatur, aut cõdit, ſuper re [a]liqua id condat, opus eſt.

Homo du[plex]

Viſibilis & inuiſibilis hominis analogia.

Subiecta requirit quodam agens

Nam ſine illa re aliqua ars ipſius nihili eſt. Iam autem a Deo ars nulla nobis confertur, niſi ad perfectionem eius neceſſaria omnia addat. Hoc, quo faciat, ab exemplo diſcite. Imaginatio opifex eſt in ſeipſa, inſtructa tum arte, tum inſtrumentis omnibus, neceſſarijs ad fabricandum, quicquid vſpiam excogitari poteſt, ſiue ſit in arte victoria, ſiue in pictoria, ſiue in fabrili, ſiue in textoria. Ad hæc omnia ipſa eſt prompta & induſtria. Iam quid deficit ipſi? Nihil, niſi globi, ſuper quibus operetur: hoc eſt, paries, in quo pingat, quod vult. Alio defectu non laborat. Ipſa vſque adeo ſubtilis & præſtans eſt, vt æmulando exprimere omnia poſſit, quæcunque oculi vident & capiunt, etſi quidem proprium ipſius viſibile corpus iſta non poſſit. Tam inuentioſa ac ingenioſa ars eſt, vt muſcam ex pariete depingat in plano illo, quod habet. Viſus ac picturæ vna acuties, vna ſubtilitas eſt: vt telam aranearum quoque adumbrare poſſit eadem ſubtilitate, qua ipſam vel oculi videre, vel araneæ texere poſſunt.

Ars omnis neceſſaria a Deo accipitur.

Artis præſtantia.

Hæc vt de prægnantibus commodius intelligi poſſint: ne vlterius digrediens, ſoli ſeu plani obliuiſcar, attendite, quod fœtus, in vtero reconditus, id ſolum, illi globi ſit. Quare fieri modo nullo poteſt, vt viri in ſua imaginatione iſtius opificij magiſterium perficiant. Qua cauſſa etiam hic de viris mentio nulla fiet, ſed de fœminis ſaltem, in quibus ars ea ſumma eſt. Quanquam autem in pecudibus quoque colores omnes, quibus ipſę inſignes ſunt, imaginatio exprimat, non naturalis generatio; tamen imaginationes illarum nimis obſcuræ ac temulentæ quaſi ſunt, fatuum velut ſomnium referentes. Summa etenim ſpeculatio, quam pecora tempore geſtationis concipiunt, per refractionem ſaltem illam, quæ in aqua fit, ſi ſe in illa videant, conſiſtit. Vnaquælibet enim imaginatio per aquam fit fortiſſima. Quanquam interdum etiam, imo ſæpius ex conſuetudine illa profluat, ſicut in regionib. ſtrumiparis accidit: in quibus plus cauſſæ deſumunt ex cõſuetudinaria imaginatione, quam ex momentis alijs naturalibus. Iam vero vt propoſito inſiſtam, cur infans ſolum vel terra ſit, ſuper qua exſtruitur id, quod imaginatio facit, cauſſa hæc eſt. Corpus, quod videmus, mulieris eſt. Species imaginationis & ipſa illius eſt. Mulier enim id vtrumque eſt. Ideoque ſuper ſeipſam ædificare non poteſt, ſed ſuper aliud. Qui enim ædificat: vt ædificio fruatur ædificat. Se autem ipſo nemo fruitur. Quia autem ſuper terram ædificatur: iſta ſtructura docetur, eam ipſam terram eſſe. Sic ædificia imaginationis demonſtrant, quæ in vtero matris terra ſit. Deprehenditur autem, ædificia illa infanti ſuperinſtructa eſſe. Ideo fœtus quoque terra eſt; & id, in quo iacet, ſphæra ac globus exterior eſt, quem cœlum vocamus.

Fœtus, imaginationis fundus.

Pecorum imaginatio hominũ leuior.

Sic ergo fœmina in imaginatione ſua opifex eſt: infans eſt paries, in quo

in quo opus perficitur. Iam de manu dicendum eſt, quę imaginem adumbret. Hanc paucis ita cognoſce. Manus inuiſibilis eſt, vt & inſtrumenta: & tamen hæc duo perpetuo iuncta ſunt. Iam, vt ſcitis, vaccam fontem ſequi: hoc eſt, quemlibet opificem officinam ſectari, & de pauimento diſpicere, ſuper quo exſtruat: ſic manus quoque cum ſuo inſtrumento pergit ad cellam, in qua fœtus conditur. Et ſicut opifex locum ſibi ſeligit, qui permiſſu genuini domini liber ſit: ſic cenſete etiam, quod imaginatio cum manu ſua ſeruus ſit; & quod corpus non ſit dominus in arte exercenda, ſed ſaltem in ſubminiſtrando loco, ſtructuræ futuræ idoneo. Porro concipe, quaſi corpus diceret: *Huc iſtud exſtrue, vt mihi continuo in proſpectu ſit:* tunc ad mandatum illud manus locum dictum adit, & in eum intendens, *Hic eſſe poſ...*, dicit. Sic ergo in nominato loco illo ab imaginatione opus exſtruitur, prout id ipſa concepit. Quod adhuc clarius dicemus.

Fœmina opifex imaginationis: fœtus ſubiectum operis.

Mulier, quæ huiuſmodi imaginem concepit, pono quod teſtudinem conſpicata ſit & ſibi impreſſit: in imaginatione illa manu genu tangit, ita vt vtraq; corpora vno momento celerrime vna moueantur. Sed nunc imago in fœtu eſt, & imaginis faber manu genu corripit: ſic teſtudo ſuper infantis genu exſtruitur, non ſecus, ac ſi dominus quiſpiã pictori ita mandaret, depinge mihi in ramo iſto teſtudinem. Ita rem accipite. Quo imaginationis tactus pergit, eo quoq; inuiſibile corpus cum ſuis inſtrumentis procedit, ac illud exſtruit, quod menti eius incidit.

Species viſæ fœtui imprimuntur.

Sed vt de colore vos erudiam, quomodo is, cum inuiſibilis ſit, viſibilis tamen fiat: de hoc exemplum tale obſeruate. Videtis, vnumquodlibet ſemen donatum eſſe ſuo colore, antequam in terra putreſcat. Poſt putrefactionem illi erumpunt demum. Sic homo quoque in corpore corporeo, poſt putrefactionem rerum illarum colores exprimere nouit: h.e. q plumbum putrefacere poteſt, is inde rubrum, flauum & album gignit. Qui argentum putrefacere poteſt, is cyaneum producit. Iam res has corporeas viſibiles, ipſum quoq; inuiſibile corpus inuiſibiliter in ſeſe habet. Quicquid n. in mundo exſiſtit, id oculi videre poſſunt. Et quicquid vident, id inuiſibile quoq; corpus habet. Exempli gratia. Quemadmodum res dictæ per hominem putrefiunt; ſic eas inuiſibile quoque corpus putrefacit, eaſq; a viſibili in mundo deſumit, & viſibiliter illas in ſe condit, dum viſibiles reddit in fœtu. Hic duo exempla vide: *viſibile & inuiſibile*: & tamen vtraq; vnum. Primum: Magnes ferrum ſibi attrahit ſine manibus, ſine pedibus. Et ſicut magnes viſibile ad ſe attrahit: ſic corpora quoq; inuiſibiliter per imaginationem ad ſe attrahuntur: non vt corpus ipſum intret, ſed hoc intrat, quod oculi vident, nec tamen palpabile eſt, vt ſunt forma & colores, idq; ſine damno corporis: quemadmodum exemplum al-

Magnes ferrum qui attrahat.

Dd

Succinum quomodo ad ſe vitriolum trahat.

terũ docet, ꝙ tale eſt. Super tabellã ex plumbo cinereo, ſeu biſemuto cõfectã ſuccinũ flauũ colloca, ac trium ſpithamarum interuallo ab eodem vitriolũ depone: tunc vitriolum & colorem ſuũ, & acrimoniã perdit, & in ꝑparatione ſuccini, tũ color, tum acrimonia reperitur, & vitriolũ ante oculos cõmune vitriolum apparet. Hoc n. modo multi colores & virtutes in alia corpora traducuntur ex rebus illis, vbi colores naturæ ſummæ ſunt.

Ita, ſi corpori poſſibile eſt, vt herbam decerpere & edere poſſit: poſſibile etiam erit, vt imaginatio cum ipſo edat: ſicut imaginatio domum exſtruere iuuat. Nemo enim pronuntiare auſit, viſibile corpus ſolum id ædificaſſe, ſed inuiſibile cum viſibili iungi ac ſimul ſumi opus eſt. Quare etiam imaginatio potens eſt, vt cum prægnante fœmina in iſto appetitu edere poſſit. Et quoniam terra corporea eſt; imaginatio autem architectus in iſto loco: ideo appetitus iſte cibi cum adiunctis coloribus, formis, ac figuris illud expreſſiſſime depingere & adumbrare poteſt. Quod ſimili ratione intelligendum eſt, ac ſi oleum & aqua confunderentur, ac in miſcellam hanc æs viride commiſceretur, & vtraque colorem illum imbiberent: aut tanquam cuprum illaberetur in ſtomachum Vulcani; tunc duo corpora producuntur, vnumquodlibet cum ſuo iuſto colore. Ibi enim in fœmina nulla diuiſio eſt. Quicquid enim corpus vnum arripere & facere poteſt: idem quoq; poteſt alterum. Quicquid cũ cõſenſu corporis cogitare poteſt: id [illegible]. C[illegible] v. corporea exempla ægre, ac difficulter intelligantur, exemplum vobis illuſtrius proponite: poſſe nimirũ hominem pro modo motus cœleſtis ſeſe in longæuam vitam Saturni dedere: aut ſeipſum filium Solarem facere: h.e. ſi ſoboles eſſet Lunæ, ac cum in morbis, tum in ſanitate ad naturam Lunæ viueret; tunc ab ea degenerare, & ſolaris fieri poſſet. Res v. iſtæ fiunt per attrahentem vim quandam, q̃ mirabiliter operatur. Æque enim poſſibile eſt, inuiſibilibus reb. ſuas formas ac naturas detrahere, ac facile eſt, corpus aliquod manibus prehendere: ſicut enim fieri poteſt, vt corpus carpat, & manibus prehendat rem corpoream: ita eadem facilitate appetitus imagination[illegible] quoq; arripit. Res n. quælibet externa corpora duo habet: viſibile, & inviſibile. Vtrumq; ergo corpus, ꝙ ſuum eſt arripit. Et ſicut a corpore multa ſumuntur, vbi exaltata imaginatio non concurrit: ita ab exaltata imaginatione quoq; multa aſſumuntur, vbi exaltatum corpus non concurrit.

Ranæ qui pluuiis decidant.

Sed porro exemplum tale attendite. Aiunt, pluere ranas. Id q[illegible] intelligite. Res, quæ pluuias faciunt, ſunt inuiſibilia corpora ho[illegible]: non ſecus ac terra viſibile corpus eſt. Ranæ autem fiunt terreno modo, & ex terra prodeunt, vnde viſibile corpus ſuam originem habet. [illegible] ro vt ranas pluat, contra naturam eſt, Ratio eſt: quod ex terra en[illegible]

tu

tur, non pluuijs. Quod autem a pluuijs proueniant, hoc id eſt, quod ex inuiſibili corpore prodeunt, quod cum terra ex ſimili generatione conſtat. Ideoque ranæ terræ ſunt viſibiles ex cauſſa & origine ſua: ceteræ vero ſunt inuiſibiles. Id hoc modo fit. Superius corpus attractiuam virtutem in ſe habet, ex terra ad ſe attrahendi. Sed & terra attractricem vim habet, ſupernis ad ſe attrahendi. Terra inuiſibile ad ſe trahit, & id viſibile reddit. Cœlum ex terra viſibile allicit, & facit illud inuiſibile. Et ſi vnumquodlibet horum eo redeat, vnde deſumtum eſt, ad aſpectum noſtrum idem eſt, quod fuit ante. Iam autem Sol ad ſe prolectat, quod ſuo magneti aſſine eſt. Sic etiam vnaquælibet ſtella pro magnetica ſua natura trahit. Ita ergo ſubſtantia quædam ranalis vna attrahitur, per cœli naturam impregnatiuam. Et qua ratione macula generatur in fœtu: ita ſe habet etiam generatio ranarum. Imaginatrix enim vis cœli, & terræ, infans eſt: & quod deſuper in illam decidit de cœlo, eſt id, in quo ſtella illa ſeſe ſpeculata eſt, & quod ſecundum naturam prægnantis magnetis ſui allexit. Sic ergo illa omnia prægnantibus viribus aſcribenda ſunt, quæ, quod vident oculi, per magnetem ad ſe trahant, & generent illud, quod conſpiciunt in fœtu: ſicut de his ante dictum eſt.

Noſcendum quoque porro eſt, quod ſimili modo integrum ſemen nonnunquam attrahatur, ex quo in fœminis poſtea vermes naſcantur. Vt res ita merito admirationi omnibus eſſe debeat, raros eiuſmodi, & inſolitos vermes geſtari in vtero mulieris, vbi officina generandæ ſimilitudinis Dei poſita eſt. Iam vero vermis non eſt ad ſimilitudinem Dei: tum nec ex ſemine viri eſt: porro nec per cibum potumue in ea loca inferi ac deduci potuit. Pro intellectu huius, cognoſcite prægnantem naturam (ita loquor) mulieris. Si hora conceptionis inſtaret: ac appetitus vinceret imaginationem: imaginatio a. vir eſſet, & in appetitu iſto vigeret: ac vis attractrix in ſuam exaltationem aſcenderet: iam ſperma attrahetur inuiſibiliter in officinam conceptionis, deſumtũ ex eo loco, vbi cõditum eſt. Vermis a. in naturali calore generatur. Sic huiuſmodi genera vermium in corpore mulieris ſuccreſcunt. Vbi nemo mirari hoc debet, cogitando de inuiſibili corpore, quod nihil maius eſt, q̃ imago in fœtu. Vt exemplũ hoc docet. Quicq̃d aut videt, aut appetit corp⁹ in prægnante natura, hoc in fœtu pficitur. Interius n. corpus ſecundũ hoc opus itidem ſe habet, ceu pictor ad parentẽ. Pater ſuũ opus agit corporaliter. Hic ꝙ corporaliter pfecit, depingit pictor. Hi duo quo ſe inuicẽ reſpectu habẽt, eodẽ ſe habẽt ẽt annatæ maculæ erga iſtas res, vnde prouenerunt. Quod a. huiuſmodi integre in vtero materno gignantur, id per virtutẽ iſtiuſmodi fit, ꝙ attrahẽs magnes, in p̃gnante fœmina cõditus, æqualiter ad ſe trahat, ſicut ma-

Semen attractum variarũ rerum generatio.

Appetitus vis.

gnes ipſum ferrum, cum corpore & alijs : & non ſicut ſuccinum vitrei ex vitriolo exſugit : non etiam velut Amethiſtus, qui in ferreis lapidibus naſcitur, & ad ſe Myſy a lapidib. in inuiſibile ſuum corpus attrahit, ac cum ipſo similiter vt Myſy, cum quo iacuit, creſcit, & augeſcit.

Vermes excludũtur calore

Aiunt calorem excludere vermes, velut gallina pullos ex ouo. Id æque de nobis hominibus intelligi debet, quod & ipſi per calorem huiuſmodi præparemur. Iam vero in cauſſa non calor eſt, quanquam is neceſſario dandus ſit: ſed natura ac proprietas fœminea id præſtat, quę ſola fœminis conceſſa eſt: nec ea operatio ipſius corporei caloris eſt, ſed inuiſibilis potius naturæ, de qua dictum eſt. Illa ex aſtris eſt : & is ipſe Sol, non q eſt in cœlo, coquit hominẽ. Et ſicut Sol in firmamento vniuerſam terrã calefacit: ſic ille alter calefacit corpus. Vnde conſequitur, naturã terrenã in nobis cũ fœtu, iſtarũ rerũ reſpectu, nihil negotij habere : ſed ſolũ internum aſtrũ iſtiuſmodi pficere. Ex quo hoc quoq; concluditur: ꝙ quemadmodũ videtis, Solem adurere, nigrare, & candefacere res ad colores iſtos ſuſcipiendos idoneas, ſimiliter res aliæ quoq; per has impreſſiones fiant. Iã nec cũ fœtu in vtero aliter agitur, q̃ ꝙ a Sole iſto colores iſtiuſmodi ipſi inurantur. Ideoq;, ꝙ dictũ eſt, ſcitote, quomodo aſtra mulieris tales operationes pficiant. Homo n. plus eſt, q̃ aſtra & imaginatio hominis. Ea n. procedit ex radice hominis : & aſtrum moderatur homo. Vnde patet, opificem eſſe aſtrum : & ꝙ hoc pacto iubet imaginatio, id fieri. Imperiũ n. habet homo in res vniuerſas, q̃ intus in ipſo ſunt, ſiue appetitus ſit, ſiue voluntas. Vnaquælibet n. appetitio eſt conſenſio, & quædam iuſſio, vt, velut in imagine exſiſtit, id ita pficiatur. Homo ẽt ſupra ſuũ aſtrũ eſt, ſicut Deus ſupra firmamentũ, vbi mãdat, *vt hoc hic fiat, illud alibi, hic cometa, illic ſtella vel ſignum aliud prodeat*. Qualenimirũ hoc imperium : talis ẽt imaginatio fœminæ, vt, quod in externo corpore appetit, id in fœtu deſignetur. Fœtus n. eſt facies cœli : corpus a. terra : homo a. genitor illorum ſignorũ, ſicut Deus in firmamento. Et tam celeriter fiunt huiuſmodi ſigna, velut ſcintilla ſit, q̃ ex aere elicitur. Et ſicut manus violenter ſcintillã illam ex ſilice excutit, ibiq; ignem ſuſcitat, vbi ignis non erat : ſic appetitus quoq; ignẽ poſcit, & in eliſione cogitationes omnes ad ignẽ directæ ſunt. Ideoq; inuiſibilis manꝰ vmbratilẽ ignẽ in fœtũ excutere poteſt, prout cogitatio, aut imaginatio illiꝰ mulieris fuerit. Interior n. eiꝰ imaginatio ſimilis eſt oculis Baſiliſci. Is, quẽ intuetur, occidit, hac de cauſſa, ꝙ fortis ipſius imaginatio cum viſu venenũ eiaculetur, vt viſus ac venenũ vnũ fiãt. Sic & cũ fœminis cõparatũ eſt. Quicquid tẽpore impręgnationis vident, ac ardenter deſiderãt, tunc illud vna cũ viſu in ipſas reflectitur, & in fructũ propriũ imprimitur in vtero. Ipſi n. aliud nihil, q̃ fructus iſte ſubiacet. Sic etiã, quemadmodum

Homo imperat omnibus in ſe contentis

Fœtui quomodo imprimãtur res.

Baſiliſcus quo viſu interficiat.

quodam Baſiliſco, ſi in Sole ſeipſum conſpicit, ſuum ipſius venenum repercutit, quo iſte deinde venenatur: ita ſimiliter huiuſmodi res naſcuntur in oculis, & in cella imaginationis, quas oculi in fructum vteri refringunt, qui huic arbori ſubiectus eſt, & in quem illa imperium habet. Extra enim ipſius corpus, imaginatio illa nullius efficaciæ eſt. Ideoq; in ... tum diluitur loco illo, vbi dominatur. Hoc enim ni ita eſſet: tunc aliis etiam huiuſmodi res imaginando imprimere poſſet, ſicut imprimit fœtui. Ac tanquam per hanc vim oculorum, menſtruum in ſpeculum excutiunt: ſic illa hora aliis quoque maculam quandam in oculos immittere poſſunt: ſicut Baſiliſcus venenum ſuum per oculos in alium eiaculatur. *Baſiliſcus ſeipſum veneno* [illegible] *terimit.*

Ceterum de imaginatione vlterius quoque attendite, dici ſolitare: Quod ſi mulier tempore iſto imaginetur ſibi doctum & ſapientem virũ Platonem, Ariſtotelem: aut militarem hominem, vt Iulium, Barbaroſſam: aut eximium artificem, vt Hoffhammerum in Organis, Durerum Norimbergenſem in picturis: tum parituram illam eſſe prolem illius modi, quæ prædictos referat. Qui vero hoc commentus eſt, huius cerebrum grandi morione obſeſſum fuit. Nam ad iſtiuſmodi non ſaltem appetitus requiritur & deſiderium, ſed etiam cognitio iſtarum artium & ſapientiæ: ſicut cognitio quoq; adeſt, ſi aut piſcem vident, aut fragum, aut quid ſimile. Iſtorum ſi cognitionem haberent, & hinc imaginatio fortis accederet: tunc illis minime contradiceremus. Ad quam tamen operationem adeo multa requiruntur, vt eius nedum documentum vllum ſpectatum vnquam ſit. Hoc quidem verum eſt, ſi fœmina artificem audiat, veluti muſicum, aut virum eruditum, & illo delectetur: tum impreſſionem eam fœtui dari. Et licet quidem illa nihil intelligat, nec calleat: id tamen gubernat, ex quo ſequitur, vt fœtus deſideratum æmuletur. Hæc tamen æmulatio perfectæ eruditionis non eſt, ſed perſuaſæ, & quæ fundamento deſtituatur. Habilis quidem ad eiuſmodi res fœtus redditur, ſed inconſtanter & fluctuabunde. Hoc autem poſſibile eſt, ac in fœtu remanet, non ſecus ac impreſſum ſtigma, aut cutis macula, ſi nimirum mulier illis horis deſiderio torqueatur furandi, procandi & ſimilia alia faciendi. Hoc enim in fœtu perficitur, eique innaſcitur, ac toto vitæ curriculo ea propenſio durat. Vnde multæ multorum opinationes natæ ſunt, nimirum euentuum iſtorum cauſſas Planetas eſſe, cum tamen vnius imaginationis culpa ſit. Ea ratione multa ſoboli innaſcuntur, quæ poſterioribus annis erumpunt: vt magna fere iuuentutis malitia vbique deprehẽdatur. Cum etiam in confeſſo ſit, alios ſubinde aliis ardentius in hos, vel illos cibos inclinare ac ferri, aut eoſdem grauius auerſari: ſciendum eſt, iſta vniuerſa ab externo appetitu ſtimulata per aſtrum hominis

Imagi- [illegible]

Imaginatio fœtum ad furta & libidines diſponit.

Imaginatione sibi alii aliis fœtus gratiores redduntur.

fœtui indi ſine omni additione rerum extra hominem poſitarum. Imaginatio autem aſtrum ipſum eſt.

Paulo ante dictum eſt, mulieres imaginari poſſe, vt per deſiderium ipſarum res q̃dam cum ſuis formis, coloribus ac figuris alterius extranei quoq; corpori imprimãtur: nõ ſecus ac fœtui ꝓprio, niſi id obſtet, de quo dictum eſt. Suſcitata ergo imaginatione menſtruum fit materia operis illius, q, ſoli fœminarum ſpiritui ſubiectum eſt, ex quo ſpectra ſuum corp° deſumunt. De hoc exemplũ attendite, q, imaginatio mulierum tam potens ſit, vt tale menſtruum in medium vſq; cœlum imaginatę ſint, & virtute imaginationis ex eo id confinxerint, q, præ ſe pictũ & delineatũ cõſpexerunt antea. Poſtea vero eæ formæ & figuræ p illã imaginatione rurſus in homines delapſæ ſunt inſenſibiliter, mirabiliterq; : q, ex cauſa nulla accidit alia, q̃ q, imaginatio corpus ſuũ mẽſtruale eo genuerit, vt ipſum non ſecus ac in infantem vtero incluſum, ſuper homines delaberetur. Quanq̃ hic fœda ſuperſtitio acceſſerit, q. diabolus huiuſmodi opera adornet, pingat ac tingat. Id q, a veritate q̃ longiſſime abeſt. Quod ſi fundamentum iſtorum incidentiũ ignoĩ detegi, ac integre manifeſtari oporteat: ſcitote, q, puerperæ, ſi in imaginatione tali verſentur, ex illiuſmodi rebus aſteriſcos, ſiue cruciculas & ſim. talia gignant: q, nemini obuenire mirum debet. Quod ſi n. ratiõi conuenirct, menſtruum iuxta ſuas vires planius detegi & explicari: multa plura miracula producerentur, quæ hic omitti ſatius eſt. Multi n. Epidemici morbi ac ſimiles alii, hinc ſaltem exorti & ſuſcitati ſunt. Quo tamen loco mulierum priuilegia, quæ tempore geſtationis & puerperii, & fluxus menſtrui habent, producturus ſum: veſtro omni de iſtis deſiderio ſatis faciam.

Imaginatione quomodo extraneo quid imprimi poſſit.

Menſtrui mira vires abſcondita.

De his a. vniuerſis cognoſcite, q, tempore creationis hominis corpus eius inuiſibile ad modum ipſius viſibilis conditum, ac vtraq; pars ex limbo deſumta ſit. Altera etenim pars terrena eſt: altera cœleſtis. Ideoque cœleſtis non minor eſt operatio, q̃ terreſtris. Terreſti vero corpori mandata data ſunt ædificandi, manib. operandi. Ideo in cognitione huic plus iniunctũ eſt, q̃ inuiſibili. Et q̃cunq; opatur corpus externum: ea opa integra ſunt. Opera a. inuiſibilis corporis, velut vmbræ q̃dã corporis ſunt. Licet n. externum corpus opera ſua per imaginationem perficiat: tñ ſaltem id corporeum eſt. Quod vero hoc loco perficitur, id imaginatio per inuiſibile corpus deſtruere poteſt. Ac velut vmbra intelligi poteſt de homine; ita eiuſmodi ſunt impreſſiones fœtus: a ceteris tñ vmbris diſtinctæ in hoc, q, hæc vmbra conſtans, & ineuanida ſit. Quod ſi n. ſonitus auditum deſtruere, Sol viſum ita abolere poteſt, vt corporei morbi inde ſuſcitentur: imaginatio id quoq; ſimiliter poterit. Et quemadmodum quiſq; animatũ ante ſe ſtantem, oculis ſuis ita intueri poteſt, vt is a ſtatione ſua effugiat:

Corporis humani partes duæ.

Inuiſibilium, ſcilicet corporearum rerum vis quanta ſit etiam corpori.

tut, ſicut vnus alteri mandare poteſt, *Hoc fac,* , q tñ nudum verbum eſt, ac nihilominus perficit, vt imperatũ fiat, q verbũ ex corpore egreditur: ſic corpus quoq; alterum pellit & fugat vltra triginta milliaria. In qua a. virtute illud fit: in eadem corpus quoq; imaginationem cogit, vt voluntaté corporis expleat: nec aliter hoc loco accipitur, quam verbum, quod ex corpore egreditur, nec tamen ipſum corpus eſt, cogitq; alterum, vt corpori, vnde verbum egreditur, appetitui obtemperet & ſatisfaciat. Hæc a. opera ſpiritus Olympicus perficit, qui ab omnibus corporis operibus vmbram reuellit. In Olympico hoc ſpiritu ars Gabaliſtica, cum ſuis annexis ſita eſt: quæ probat, q imaginationis vis in multo plura efficax ſit, ſi coniunctiones olympicorum ſpirituum vniantur. Qua n. ratione corpora viſibilia cõiungi poſſunt: eadẽ iungi ẽt poſſunt olympici ſpiritus creationis, q aſtra ſunt in corpore humano. Hæc a. in libris Gabaliæ deſcribunt̃. *Gabaliſtica ars, quid preſtet.*

Sed ſermo de morbis, ex imaginatione natis, hic cõtinuandus eſt. Qui paralytici ex vtero materno ſint: horũ vero parẽtes, pater ſi nihil ac mater eius rei cauſſa non exſiſtunt: illorũ reſolutio aliunde non inducta eſt, q̃ q interior homo imaginationis paralyticus ſit. Quod ſi n. ipſum corpus paralyticum, aut diſtortũ eſſe poteſt: tale eſſe poteſt & aſtrum. Vtraq; n. vn⁹ homo ſunt, duæ partes, vnius integri. Ideo ſæpi⁹ accidit, vt corpus diſtortũ, aut reſolutũ ſit, nulla morbor̃ cauſſa pgreſſa, ſed interiore corpore vndiquaq; ſano & expedito. Sic viciſſim quoq; interius corpus ſæpe contractum ac diſtortum eſt, externo ſaluo & incolumi. Iam vero q libet corpus ſeqtur fœtus, & is illius rationẽ accipit, ac ita naſcitur. Tali a. monſtro in lucem edito, ſic vobiſcum cogitate, quod imaginatio fœtum diſtorſerit & deformarit: ſiue id a ſponte ſuſcitata imaginatione ſit, ſiue a contuitu externæ formæ, quæ poſtea taliter in naturam abiit. Et huiuſmodi quidem monſtrorum plura eduntur, a ſola imaginatione producta, natura corporea huius nihil cauſſante. *Paralytici fœtus vt naſcantur a parentibus non paralyticis.* *Imaginatio ſola multa mõſtra edit.*

Quanq̃ & hoc verum ſit, ipſam quoq; imaginationẽ cauſſam eſſe ſuccubi & incubi, ea nimirũ ratione, q imaginatio res illas pariat, & deinde distrahatur. Hoc vt intelligatis, oportet primũ ſcire ſperma incubi & ſuccubi, vnde id proueniat & naſcatur. Prouenit a. ex forti & pertinaci imaginatione eorũ omniũ, q in cogitationibus ac animo procant̃. Quia ergo ex imaginatione oritur, iã verum & naturale ſemen nõ eſt, ſed eſt inſtar ſalis fatui. Nunq. habet n. ſperma, q fœtus principiũ futur̃ ſit, ex imaginatione prodire non poteſt: ſed generatur ex opatione illar̃ partium, q huic rei in creatione deſtinatæ ſunt. Nã exemplũ tale pono. Niſi granũ in terrã cõiiciatur & putreſcat, fructum nullum producit. Ita hoc quoq; ſemen in ſeipſo ceſſat, ſed deſtinatũ eſt, iactari debet, vt eo loco a ſua terra putrefiat: alias ex eo fructus nullus progignitur: non ſecus, ac ſi frumenti granum in *Succubus & incubus ex imaginatione.* *Succubi & incubi qualis ſperma.*

paludem coniicias; ex eo quidem aliquid fatuo frumento ſimile producetur, ſed non frumentum verum. Et ſicut ſemen futuri anni, pro colendis in futurum frugibus ſeminandum, hoc anno cum labore educi oportet, adeoque ſine labore ſemen in agrum iaci non poteſt. ſic nullum quoq; ſemen naturale ſine naturali conceptionis ordine prolificari poteſt. Ideoq; ex his colligite, *incubum & ſuccubum ſperma eſſe fatuum ſa[...], et imaginatione ſine naturali ordinatione productum.* Ideoq; id ſperma naturale non eſt, ſed res fatua. Vnde *Thomas de Aquino* reprehenſione non caret, qui rem fatuam pro perfecta accepit.

Thomas de Aquino reprehenditur

Amor Hereos quid.

Iam vero ſperma hoc, ita productum, ex imaginatione in amore Hereos natum eſt. Quid vero iſte amor eſt? Nihil aliud, quam quod ſi[...] aliquis per phantaſiam in animo fœminam fingit, & cum hac rem habẽdo amorem ſuum exſatiat. Vnde ſurdi quoq; ac fatui ſpermatis exitus eſt, nimirum, vt id ad liberorum generationem ineptum ſit. Ex illo tamen ſpermate *Incubus* & *ſuccubus* gignuntur. Sed adhuc vnum hic notare debetis, nimirum huiuſmodi imaginationem matrem eſſe laſciuiæ impudicę: vnde fit, vt ſi amatores & amatrices tales per intentam imaginationem congrediantur, minime fœcundi ſint. Imaginatio enim gubernat hoc ſperma ita, vt natura ab extraneis infringatur. Quæ cauſſa potiſſima eſt multorum ſterilitatis ac molæ. Vt vero de generatione iſta incubi & ſuccubi dicere pergam: noſcendum vobis eſt, ſpermata illa per ſpiritus nocturnos aſportari. Hi illa in ea loca transferunt, vbi excludi poſſunt, nimirum ad ſerpentes, vermes, bufones, & impura animalia ſimilia. Iſte enim a ſpiritibus illis actus, ſeu congreſſio cum ſpermatis illis in animalia illa fit. Talis congreſſus inſtituitur etiam cum ſagis. Vnde ſtupenda monſtra plurima poſtea naſcuntur, quæ hoc loco enumerari nequeunt quidem, ſed tamen ad oculorũ conſpectum valde horrenda & formidabilia ſunt. Vnde ſæpe quæritur: *quid hoc animalis?* Antea tale mihi non obuenit. Quæ certe ſi ſecum homo expenderet profundius & penſiculatius, quam hic exaggeratur a me: quis vnquam iuramento temerario cœlibatui ſeſe adſtringeret?

Luxurioſi infœcundi.

Molæ cauſſa.

Spirituũ nocturnorum cum ſpermate petulantia.

Cœlibatus an vouendus.

Sed & ad naturam huiuſmodi monſtrorum attendite. Quia ex forti imaginatione illa ortum ſuum conſequuntur: ideo imaginatio illa ipſis monſtris quoq; inſita inhæret. Scitote ergo, hinc baſiliſci generationem non longe abeſſe: cuius formam ac ſpeciem vere nemo ſcire poteſt. Quis is enim eſt, qui illum tam expreſſe intuitus eſt, cum tamen illius oculis obuerſari nemini tutum ſit? Adeo enim pernici impetu morſu ad aſpectum eius irruit, vt ad deſcribendum illum nihil loci, nihil otii ſuppetat. Valentiſſima etenim imaginatio, quam cum efficaciſſimo veneno [...]

Baſiliſci generatio vnde.

[illegible] habet, ex generatione incubi & ſuccubi cum adhærente natura [illegible] nocturni ſuſcitatur, ac illi in locis abditis gignuntur: ſicut verbis [illegible]ribus de iſtorum natura in libris aliis pertractatur. Hinc ſcitote, [illegible]d vniuſcuiuſlibet impudici illius, & laſciui ſpermatis poteſtatem no[illegible] ſpiritus acceperint, ex quo nimirum gignant, prout idoneum vẽ[illegible] ueniunt. Nihil tamen humanum, quod animam habeat. Quanq̃ [illegible], nonnullos Gigantes hoc modo natos, & productos fuiſſe. Qui ta[illegible], cum vnius nobiſcum animæ fuerint, inde naſci minime potuerunt. A[illegible]e tamen id tantopere non abhorreret: niſi ſtatuendum eſſet, hoc [illegible] opus Dei factum ita eſſe, vt hominum aliqui nullam animã ac[illegible]. De quo tamen, cum mihi dicere nihil certum & integrum ſit, [illegible] hic, quam pergere, malo. Mundus quidem perſæpe innouatur, & rebus mirabilibus nouis augetur. Sed & hoc ſi accidit, nobis illud pro Dei miraculo acceptandum eſt.

Gigantes qui progenati ſecundum quoſdam.

Ceterum, quid tandem eſt ille amor Hereos, de quo dictum eſt? Id dictum eſt de corpore viſibili, quod huius origo ſit. Quemadmodum etiam homo naturali conſtitutione ad hoc opus idoneus factus eſt, non ſolus, ſed cum altero perfectum corpus, hoc eſt, vir & fœmina corpus v[illegible] ſunt. Et velut agricola ſine agro inutilis eſt, ager etiam viciſſim ſine agricola, ſed vtriq; vnum ſaltem ſunt: talis ipſe etiam homo eſt, non vir ſolus, non ſola fœmina, ſed vtriq; ipſi vnum ſunt, ex quo deinde homo generatur. Si vero vir nolit integer eſſe homo, aut ipſa quoque fœmina: tunc vnuſquiliber in ſeipſo duo corpora haber, terrenum nimirum viſibiliter, & cœleſte inuiſibiliter. Iam vero & hoc modo cuilibet ſua priuatim natura eſt ad naturale ſemen, quod tamen in agricultura ſimiliter ſe non habet, ſed ſaltem ſemen vnum eſt. Corpora hæc duo in ſuis operibus [illegible]ncta ſunt ita, vt vtrumq; vel celerius, vel tardius, vel hoc, vel illo modo [illegible]e mouere, ac incitare poſſit. Ex quo ſequitur, *corpus per ſe[illegible] [illegible] [illegible]natione pollutiones emittere*. Sed hæc pollutio non eſt in poteſtate [illegible] [illegible]tuum nocturnorum. Et quemadmodum cœlum ſuos motus habet: ita ſuos habet etiam corpus cœleſte, quod omnia ſua opera in imagina[illegible]one perficit eo modo, quo dictum eſt. Iam vero amor Hereos in inuiſibili corpore naſcitur. Si ad operandum procedit, non eſt amor Hereos. Sin vero minus: tunc is eſt. Sic amor Hereos ipſe pater ac mater [illegible], e[illegible]ctio ſpermatum, ex qua poſtea incubus & ſuccubus naturas ſuas accipiunt, hoc eſt, alterum eſt ſpiritus nocturnus mulierum, alterum viro[illegible]

Amoris Hereos cauſſa corpus viſibile.

Vir ſine fœmina nihil generat.

Pollutionis corpus [illegible].

Sciendum etiam hoc eſt, geniturain huiuſmodi ſæp[illegible]s in ip[illegible] [illegible]tric[illegible] [illegible]ere, nec elabi. Vbi attendere debetis, quod ſine operib[illegible]s [illegible] [illegible]modi res mirabiliter interdum generentur. Vnde dicere

Succubus & [illegible]

quæ monſtra. ſolent homines: hæc mulier vterum dudum geſtauit, [illegible] quæ ferens, q[illegible] [illegible]tur. Humido [illegible] geniture, qualeſcunque [illegible], ſi vaut[illegible], & tal[illegible]na imbuuntur: tunc ex ex tali [illegible] retento ſperma[illegible] [illegible], nec exitum huiuſce fœtus quiſquam noſſe poteſt, qui tamen plerunque in mortem terminatur. Quod ſi enim [illegible] corpore, mundum viſibile & inuiſibile vniuntur, & in naturam pergant per imaginationem, aut appetitum contra naturalem ordinationem. tunc ſcit[illegible] quia in officina conceptionis ſeipſum ſuſtinet ſemen, neceſſario ex eo a[illegible] liquid gigni, quodcunque tandem ſit pro natura ac formatione iſtius imaginationis. Quamquam autem craſſum & inciuile ſit, de hiſce rebus plura tradere: tamen veritas hæc eſt, quod ēt vetulæ ac anus, quæ iam fæcunditate eſſe d[illegible]erunt, & annos huius finis tranſilierunt, nonnunquam libidine percellantur ac pruriant, ac intentis cogitationibus laſciuientes ſeipſos titillent, atque imaginem ſuam eo vſque ſtimulent, vt huiuſmodi [illegible]um ſemen producant: ex quo deinde huiuſmodi res generari poſſint. Hæc cur dicam, iſta cauſſa eſt. Si imaginatio apud ipſas oritur: quæ vero hunc, quem cogitatione deſiderarunt ad coitum, adipiſci non poſſunt: ſuccubus tamen & incubus illis offeruntur, qui locum illum complendi ſingulariter auidi exiſtunt. Hoc modo amatores, ſeu proci [illegible]rum deprehenduntur: hoc modo ſuccubi, qui & ipſæ ſagę ſunt, apud viros adeunt.

Vetulæ prurientes.

Vetulæ cū incubis libidinantur.

Ad res autem has omnes & ſingulas anteuertendas & euitandas, ſobria, ſe[illegible]a & pia vita nimiopere conducit. Qui ſeipſo contentus eſſe nō poteſt, is ſolus non maneat. Et licet quidem caſtitas pa[illegible]um cor alat: is tamen, qui, vt hæc diſcamus, mandat, caſtitatem quoque largitur: vt qui ſe ipſum citra mandatum & datum donum frenare non poteſt, magnum Prophetam Dauidem æmuletur dicentem: *[illegible] tua ſicut vitis fæ[illegible] [illegible] in circuitu menſæ tuæ ſtabunt, velut ramuli oliuarum circa c[illegible] [illegible] Cum illis manducabis opus manuum tuarum, & b[illegible] tibi erit, a[illegible] [illegible] D[illegible]um.* Res dura & contumax eſt imaginatio. Si enim ex [illegible]ne ſingula repetere & reducere animus ſit, quæ in hoc libro breuiſſime, & dilucidiſſime tradita ſunt, quæ nimirum & quantæ vires per imaginationem [illegible] virorum, quam fœminarum oriantur: non dubito, quin [illegible] [illegible]que magiſtratus otioſos ac deſides ad labore ſtrenue comp[illegible] [illegible] qui imaginationi ſuæ imperare nequeunt, ita pr[illegible] [illegible] facinora, & tam fœda opera deinceps omittantur. Corpus enim [illegible] in terram con[illegible]tur, per huiuſmodi illecebras [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ouium, cui præfecti ſunt, male pauerint.

Imaginatio [illegible].

Magiſtratus [illegible].

Ac

Ac hiſce dictis iam tertium hunc librum meum de rebus inuiſibilibus concludo, ſuper multiplici experientia fundatum, ac ex facultate quadam [illegible], in qua hæc omnia viſibiliter fiunt, atque ex ipſa natura hauſtum tam ſolide & efficaciter depromtum, vt ne minima quidem literula reperiri queat. Quod ſi non plures libri, Deo ſuadente ſecuturi eſſent, nimis pauca hic detecta eſſent. Ideoque his paucis propoſitis prolixam interpretationem, & textus profuſus breuibus verſiculis ineſt incluſus.

Multi alii quoque liberi naſcuntur, qui & ipſi cum dicta origine quadam [illegible] cohærent: quales tamen declinandæ formidinis gratia hic omitto, cum quadam etiam ex parte ex promiſſis cognoſci poſſint. De liberis autem, qui legitime nati ſunt, & tamen, velut dictum eſt, an[illegible]ſcentillis quibuſdam grauati: de horum inquã duorum coniunctione tale fundamentum accipite. Aurum aut argentum in ære ſeu metallo vno generantur. Id etſi quidem monſtrum ſit, verũ tamen aurum vere viuit. Ideo quæ huiuſmodi monſtra quoque non [illegible] homines ſunt, licet aſpectu quandam ſint horrendo. Sub horam enim conceptionis illorum mixtio confuſa fuit, & non in natura diſſeparata. Vſque adeo enim ſubtilis eſt natura in formatione fœtus, vt ſeparator nullus tam artificioſus in auro ſeparando eſſe poſſit. Æquo enim modo infans ex liquoribus ſperma[illegible] erumpit, ac bene deparatus Salpetræ, qui Cryſtalli inſtar ebullit, & a ſordibus, in quibus iacet, ſe ſegregat: aut ſicut vnio, qui ex ſuo ſpermate abſcedit. Si vero heterogeneum incidat, tunc vna vtraque creſcunt, nec quiſquam vnum ab altero diſcernit, velut argentum & aurum, argentum & cuprum: & magis vt argentum, & ſtannum. Ita nimirum inuiſibiliter arctata & iuncta manent. Sed hæc ad meos iſtos libros, quæ de generatione hominis tradunt talia, relegans, iam hic finio.

Aurum & argentum in metallo vno

Natura ſubtilis in formando fœtu.

THEOPHRASTI PARACELSI AB HOHENHEIM DOCT.

LIBER QVARTVS DE REBVS INVISIBILIBVS.

Præfatio ad Lectorem.

Mahometus & Apollo per quas ſurrexerunt.

QVarium hunc propoſiti noſtri librum, perite lector, diligenter perlege. In eo enim res abditæ reuelantur, quæ per opera ſua viſibiliter ſeſe exhibent, non ſaltem vt ſecretorum naturalium conſcius ſis: ſed etiã, vt hinc diſcas, quã fraudulentus eorum hactenus vſus fuerit. Nam per has inuiſibiles naturæ virtutes Mahomet ſurrexit, & ipſe Ethnicorum primarius Deus Apollo: qui irruptionem facientes in gentes, ſuperſtitionem, & idolomaniam talem concitarunt, vt ipſæ ſuperſtitioſe adorarent hoc corpus, quod aut in terra iam putreſceret, aut balſamo conditum aſſeruaretur. Sectæ illæ & cultus ſuas radices quoque in nouum teſtamentum immiſerunt, & ſchiſma dolendum innexerunt, adeo, vt ſuperſtitionibus fœdis non ſaltem omnia late fœdarentur: ſed facinora quoque, & flagitia omniſaria confertim irruerent. Et hæc omnia talia, ſectarii, templorum miniſtri non ſuſcitarunt tantum, verum etiam pro viribus fouerunt. Mei autem inſtituti eſt, res naturales deſcribere. Quæ ſi voluminibus inſerantur, multa procul dubio ex iis innoteſcent, quæ hactenus profunde abſcondita latuerunt, & a nemine quoquam recte, vereque percognita fuerunt. Quod ſi enim Medico licitum eſt, aurum ad quintam vſque eſſentiam redigere, ac Sophiſtam Auicennam, eiuſque complices ſcriptis diffamare, fors etiam licitum erit, ſaporem [illegible] quẽdam in Medicina exſurgere, ac de eiuſmodi medicina ita pronuntiare:

Aſmatheus.

Non natura hoc præſtat, operatur id Aſmatheus: id quod etiam haud magno negotio fors tueri poſſet. Sophiſtæ enim Medici ex ignorantia ſua id non admodum perplexati [illegible]. Quare, o Lector, ingentes naturæ virtutes ſunt. Quis enim ita

Sapientia Dei infinita.

conſ[illegible]ns ſit, [illegible] ſuſtineat æſtimare eius potentiam, quam & quantam habet? Hæ enim vires vniuerſæ ex ſapientia diuina promanant. Huius vero quis finem attinget? Eam enim ſcriptura dicit ſine numero eſſe: & eius prædicat immenſam altitudinem ac incomprehenſibilitatẽ. Quid ergo homo in abduto & profunditate terra agit? quid [illegible]tuet ſibi ac cogitabit, ſi e ſublimi in luce ipſius naturæ d[illegible], qu[illegible] atus e[illegible]t erga ſapientiam diuinam? nihil nimirum aliud, quam quo[illegible] [illegible] diſtat ad extremum ſolis apicem, & per [illegible]

Lux naturæ [illegible].

[illegible] em & ſplendo[illegible] n. [illegible] tamen [illegible] p[illegible] Quia vero lux naturæ [illegible] [illegible] cogenda & ipſa lux illa naturæ [illegible]

eſt, nullum otium dari. ſed ... hac ſapientia legi & arripi, quamdiu mica vel minima deci... Qu... hoc ...is ...ſcrutando nimis ... ſit. Ideo ſit laus, gloria, & honor æterno Deo, ſummo ... qui nobis naturæ lucem fulgere ſinit, vt in naturalibus rebus recte & ſundamentaliter ambulare poſſimus.

INTROITVS LIBRI QVARTI.

VNaquælibet res, quæ ex naturæ luce probe explicari debet, a reuelatione primæ creationis deduci debet. Quodlibet enim principium cauſſa eſt conſequentium, vt & eorum natura ac proprietas eſt. Simile ſiquidem non parit diſſimile. Talis quoque creatio eſt cœli & terræ, facta non ſolum ſecundum formam & figurã, ſed et ſecundum vires & proprietates naturales. A creatione rerum iſtarum omnium, ex ipſis homo conditus eſt, factus per manum Dei, ſecundum ſimilitudinem ipſius. Hic ſermo vero quo faciat? Huc vnice, vt intelligatis, hominem eſſe microcoſmum, non quidem ſecundum formã & ſubſtantiam corporalem, ſed ſecundum vniuerſas virtutes & operationes, quas mundus maior habet. Sic ab homine promanat nobile nomen *Microcoſmi*, quod idem eſt, ac ſi dicas, cœleſtes motus omnes, omnes terreſtres naturas, & aquoſas proprietates, & aereas conditiones, in ipſo homine vere exſiſtere. In ipſo viget natura omnium fructuum terræ, omnium metallorum, vis etiam aquæ, vt & conſtellationes vniuerſæ, & venti quatuor mundi. Nam quid vſpiam in terra eſt, cuius naturam ac virtutem in ſe non exhibeat homo? Vſque adeo ſubtilis & acer limbus fuit, ex quo Deus hominem ſecundum ſuam ſimilitudinem fabricauit. Hoc etenim cuilibet Phyſico conſiderandum eſt, quod Deus hominem, ad imaginẽ ſuam conditum, ex nobiliſſimo compoſito crearit, cuius ſimile nullo vnquam tempore futurum ſit. Et hoc euincunt præſtantia opera eius. Nec enim ipſum cœlum in viribus ſuis tam præſtans eſſe poſſit, nec poſſit eſſe tam nobilis terra, vel elementum quoduis: vt hominis corpus ea aut non exæquet, aut non exſuperet. Mirabilia illa in homine vniuerſa inſunt. Vires omnes herbarum ac arborum in mumia reperiuntur. Nec vero terræ ſaltem naſcentium virtutes in eo deprehenduntur: ſed inſuper etiam naturæ aquarum omnes, omnes proprietates metallorum, omnia genera Marchaſitarum, omnes ſpecies gemmarum. Quę cur hic ſingula percenſeo? Omnia in homine inueniuntur: omnia nec minus, nec inefficacius reperiuntur in Mumia. Tantum, quod oculi ſpectant formam attinens, ... quod manus tangunt, concernens corpus: quid quæſo ... hæc vſpiam deeſt, aut decedit? A riſu vero ſibi temperare non poſſum, ... commentaria euoluat eorum, qui Magiſtri naturales vocitantur,

Homo quomodo microcoſmus.

In homine vniuerſa inſunt.

Mumia in ſe omnia habet.

Phyſici ... irridentur.

dum ſentit ac palpat, quod ab ipſis lux naturæ ne quidem per tranſennam viſa aut cognita vnquam ſit. Hi fundamenta ſua ſtruxerunt ſuper fragmenta, à ſpiritibus ſibi ſubiecta. Et hoc dolendum eſt comprimis, quod ſpiritus iſti talia fundamenta iecerunt, quibus Philoſophi naturæ cognitionem ſuperſtruxerunt. Iam v. deinceps idem non fiat ſimiliter: ſed ſuper baſin illam ædificetur, ex qua res omnes oriuntur & dimanant. Accidat ipſi quidem ſpiritus nobis adhuc plura particularia ſuggererent: nobis tamen non ſcholæ ſectandæ, ſed ipſa naturæ lux propius ſpectanda & arripienda eſt.

Lumen naturæ ſolũ ſectandum.

Et vt ſummatim hæc vniuerſa comprehendam. Quicunq; opopanacum quæritat, is illud in hac mumia reperiet. Et ſic res ceteras vniuerſis. Quiſquis enim hominem explicare ac diuidere, h.e. ea a ſe inuicem dirimere, quæ dirimenda ſunt, poteſt: huius petitu in omnibus ſit ſitu, iſque ex illo ea profert, quæ per Vulcanum ac res externas ægre elici poſſint. Nam ſi quis Meliſſam quærit, hic eam inuenit. Si quis Antimonium quærit, hic inuenit. In hac mumia omnia inſunt. Quæ quidem omnia naturalia ſunt, ſed hactenus hominum cognitionem effugerunt. Pas ergo ac æquum eſt, porro de rebus Microcoſmicis loqui ac diſſerere, vt explicentur ea, quæ per inuiſibilem naturam fiunt, quæ rudis populus pro rebus veneficis, præſtigioſis, & diabolicis habere ſolet, cum tamen mera ac omnia naturalia ſint, & ex fundamento naturali eruantur. In hominis enim membris duplex natura conſtituenda eſt, tangibilis nimirum agens virtus, & virtus impalpabilis. Viſibile enim hoc corpus naturales ſuas operationes habet: ſed eaſdem etiam corpus inuiſibile. Quoſcunq; affectus viſibile hoc corpus patitur: eorum etiam medicinas eodem loco conditas habet: ac vnde is lædi, inde etiam ſanari poteſt. De viribus ergo inuiſibilibus hoc noſcite, rem oportere nõ eſſe tenuem & contemtam, quæ tam firmam imaginationem gignat. Vbi fundamenta talia poſita ſunt: haud dubio res plures conduntur. Ac quemadmodum vis lilij ſe pandit & exſerit: ſic inuiſibile quoque corpus ſuam virtutem expromit. Si ergo mirabilia illa in corpore inſunt, ſicut ipſa promicant, & oculorum, ac linguæ, & aurium fide ſtabiliuntur: fixum certe etiam aliquod in microcoſmico illo corpore de iſtis inerit, ita, vt ex Mumia res maximæ produci queant: non ſecus ac videtis, garyophyllos ex ſuis arbuſculis nitere, & chelidoniam in horto ſuperbire. Quæ dum viuunt gratia ſumma & amabiliter omnibus arrident. Sed arida & emortua gratiam nullam habent: & tamen virtutes eorum adhuc præſto ſunt. Sic, etſi Mumiam quidem nemo oculis conſpiciat: virtus tamen eius non euanuit. Vita enim ſaltem illud ſecum abripit, quod hominibus cognitioni eſt. Ex quo vero illa procedit,

Mumia vn.

Corpus duplex.

hinc

[illegible] in Mumia remanet. Sic ergo ſcire debetis, duas in homine naturas [illegible], viſibilem & inuiſibilem varijs viribus ac potentijs dotatas eſſe: hoc [illegible], quod nimirum viſibile corpus præſtat in Medicina, & quod itidem [illegible]dem præſtat corpus inuiſibile. Quemadmodum enim viſibile corpus loquitur, ac nemo videt hoc, quod ſermo eſt: & ſicut vident oculi, nemo tamen id videt, quod viſus eſt. ſic comprehendite ſimiliter, quod [illegible]ſibile, ſi Mumia eſt, ſecum adhuc inuiſibile corpus habeat: qua de cauſſa res admirandas operari poſſit, non ſecus ac viueret. Mumia *Mumia quid?* autem hoc eſt; ſi homo vita exutus eſt, tum flos eius erumpit, in viribus & arcanis naturalibus.

Hæc vt intelligatis, notate, duas operationes hic e mumia erumpere poſſe. Vna eſt, quod mumia facit, quæ vir viuens facere potuit. Altera, quod partes Mumiæ integra medicina ſint. Hæc planius & accuratius *Mumiæ miracula* [illegible] intelligite. Compertum vobis eſt, quomodo viuens corpus per virtutem medicinæ ægrotos ſanitati reſtituere poſſit. Sic æque ſcire poteſtis, quod in mortua mumia quoque idem accidere poſſit. Quibus vero vijs, id apprime noſcendum eſt. Hinc enim multæ Mumiæ emerſerunt, quæ miracula ediderunt. Similiter & alio modo eadem mumia, velut ad Encœnia confluentibus hominibus, diſtributa eſt. Vbi non ipſa quidem ſa [illegible] natura eius penſitata eſt, ſed ſuperſtitio fidem eam extulit, adeoque in nomine Diuorum hæ virtutes pro miraculis æſtimatæ fuerint, quaſi D[illegible] quis vltra naturæ modum talia operaretur, quæ tamen res [illegible] extiterant. Illud autem ideo factum erat, quod de his nihil [illegible] exſtaret, & inuiſibile corpus mirabiles operationes ederet. [illegible] ipſi hoc conſiderarunt, quod etiam magnes magnam ferri molem *Homo eſt magnes.* allic[illegible]: & quod ipſemet quoque homo magnes ſit, & magnetis modo, vel [illegible] ferrum, ſic ipſi homines attrahat & alliciat. Nam hoc exemplum de præpoſtera hominum conſuetudine attendite. Si fors alicunde vir peregrinus, rari habitus, aduenerit, certatim illi omnes aſſiliunt, & virum extraneum ſpectatum accurrunt. Solent idem factitare, etiam ad conſpectum extraneam auem canemue, ac ſimilia alia. Iam velut natura huic vel illi tale quiddam indidit, propter quod accurſus hominum moueatur: ita ſimile etiam corpori mortuo largitur. Vt cuilibet peculiarem eſſe debeat, Quicquid natura viuens dat, idem illam etiam dare mortuam. Vnde, ſi mumia ſepulta ſit, & natura accurſum aut conuentum talem per miracula ſanationis huius aut illius morbi cieat; tum videatur tibi idem quaſi centurio vnus Lug[illegible] militem ſcriberet, & numeratis coron[illegible] condu[illegible]eret: alter vero Trident aureo. Rhe[illegible] tertius tandem in Saxonia greſſis, gladio in[illegible]

ageret: & tamen miles hic ad hunc, alius ad alium, vt ſcribatur, conflueret. Hæc enim omnia naturalia ac humana ſomnia ſunt, ac viuentium quædam quaſi ſuperſtitiones. Idem ad vnguem etiam mumiæ accidit. Hæc enim febres, illa peſtem numerat, aut appendit. Et tamen vna eius ratio, vna natura eſt. Et veluti non cuiuis contingit centurionem eſſe, & pecuniam numerare; ſic etiam non quælibet mumia ſigna edere poteſt. Quæ autem de hac Mumia vobis propono & naturaliter explico, ea diligenter legere, & cognoſcere debetis.

Mumia pro re ſancta tradita. Sic ergo inſtitutum noſtrum ſit declarare Mumiam: Mumiam autem illam, quæ ex terra ſuum opus effluere ſinit. Hæc a multis pro ſancta habita, hominum congregationem concitauit. Nec ob id ſolum: verum etiam, quod pro viribus ſuis a natura datis ſanando homines merito admirationi eſſet. Antequam vero rem ipſam expediam: præmittendum hoc eſt, Mumias multas cum prætextibus varijs, concionibus publicis diuenditas fuiſſe, proque Diuis exlubitas & adoratas, dum non expenderent, quanto maiora Diuorum opera, & quanto ſublimiora præ his exſtiterint. Ad nullum enim diuum curſu opus eſt. Ad te auxiliatum properabunt ipſi met, ſi modo id Deo ita viſum & conſtitutum fuerit. Et nec promiſſis, ac votis, aut donis illi opus habent. Nam nec Chriſto merces vlla adnumerata eſt.

Tam mortua, quam viua in opem aſciſcenda. Ideo hoc diligenter expendite. Si ciuitatem adis, idem facis, ac ſi medicum implorares. Is medicinam præſcribendo te ſanat. Ac vbi conualuiſti, iubet, vt pharmacopœo pyxidem ſoluas. An hoc non naturale eſt? Imo. Ita cum iſtis etiam corporibus comparatum eſt. Hoc enim ex luce naturæ patet, quod non ſolum Doctores ſupra terram exſiſtant, ſed etiam intra terram: & quod hic naturæ modus ac ordo ſit, vt in opem aſciſcantur non viua ſaltem, ſed etiam mortua.

Hoc modo ſui gentibus Dij nati ſunt. Eodem etiam Chriſtianis ac Turcis, dum verum Deum, redemtorem vnicum excutientes, præſidium omne in iſtiuſmodi corpora collocarunt. *Circa mumiã fraus diaboli.* Quod etſi quidem naturale ſit: non tamen æquum eſt, ac conueniens. Deus n. creauit medicum, vt ſupra terram verſaretur, non intra eam. Sic medicinam ex terra, non in eam creauit. Et viuis de loco cedendum eſt, non mortuis.

Quod vero illi ea tanta ſuperſtitione ſectantur, leuitatis & ſeductionis cauſa eſt, ad quam Sathanas inſtigat & geſtit. Cum autem iſta corpora, aut mumiæ vires ſuas primum emitterent: ipſe Sathanas quoque ſua ſtercora commiſcuit. Cumque homines non intelligerent, ea opera eſſe naturalia: perſuaſit illis, ea a diuis edi, ac manare: quibus poſtea etiam myſtas ac ſacerdotes conſtituit, ac ſua flagitia vna opera propagauit. Na-

tur-

turæ vero ea conditio eſt, vt iam autumnalis ſit, id eſt, nihil ferat: iam æſtiua, hoc eſt, meſſem faciat. Sic cum hac meſſe diuerſi in cœlum in horreum recepti ſunt: ac deinceps nec ſigna, nec opera vlla conſecuta ſunt. Quare autem? Nimirum natura finem habet, nec durat in æternum: cum ſancti æterne viuunt. Quemadmodum autem roſa ſuo tempore erumpit ſeu oritur, & eodem prope momento iterum occidit, ſic etiam corporibus nobis agitur: hodie florent, cras marceſcunt. Omnia enim naturalia ſunt: ac ob id cum natura oriuntur ac occidunt. Ideoque vnumquemlibet hic ſedulo admonitum velim, vt hunc librum diligenter attendat, ac, quid natura in viribus ſuis poſſit, expendat.

Natura finita eſt.

Quod ſi ſigna a Diuis quærimus, quæ dolo & fuco careant: non attendendum ad eorum corpora eſt, nec res naturales ſectandæ. Corpus enim nihil eſt aliud, quam natura terrena: ac quicquid id operatur, naturaliter ipſi inſitum eſt omne, non ſecus ac ſinapi ſternutatio, aut ranunculo veſicatio. Hic nihil operis diuini eſt.

Quanquam ex ſimplicitate & ignorantia, naturales animi noſtri vires occupante, huiuſmodi res pleræque ſupernaturales creditæ fuerunt. Quo nos præcipue etiam egerunt Magiſtri naturales, Philoſophi, & Medici, qui nomen ſine re habuerunt. Ideo inter ſe diuide Naturale & Diuinum: & ſic corpus naturale corpus manebit, Diuus autem diuus erit. Quod ſi diuus in noſtrum quopiam miraculum operaturus ſit: id ſine ſuo corpore facit. Facit enim ea in nomine Chriſti.

Diui qui auxiliantur.

Iam autem expende, quid corpori eius in hoc negotij ſit, quem iam dudum mortuum, & apud Deum agentem tu de auxilio imploras. Pono autem, quod opem tibi ferat. At ob id non iterum ſuo corpore inducetur, ſed illud apud vermes relinquet, & operabitur in nomine Ieſu. Quod ſi ergo operatur abſque corpore: quid tute in corpore quæritas? Mortui mortuos tractent: tu cum viuis rem habe. Natura naturæ iungitur: ita iunguntur etiam inuicem Diui. Si te exauditurus & ſanaturus Diuus eſt, (pono enim ita fieri poſſe:) tunc te non ad ſepulcrum ſuum citabit: ſed mora illa in tuo pectore ac corde ſita eſt. Qui ergo Diuo propius iungi poteris, quam ſi recta ſtes? Nobis ad Diuos penetrare integrum non eſt: opus eſt, vt deſcendant ad nos. Tum & diuortium cum corporibus ſuis fecerunt, ac ob id nos eo geſtare non poſſunt. Quod ſi enim corpus apud Deum eſſe oporteat, tunc ſupra terram non erit; ſed vna cum Diuo ſuo per cameræ feneſtram ſurſum ad cœlum euolabit. Ceterum, veſpillones naturalia corporis opera primum in Diuos fecerunt. Id quo fine fecerunt, ex ſplendidis eorum templis ac cœnobijs ſatis elucet. De Diuis conſonantes, in vnicum corpus digitum intenderunt: quo Sathanas eos in-

Opera naturalia quæ primum Diuis imputatis.

ſtigauit, & luci naturæ cognoſcendæ caliginem offudit, ne fors proderetur, ea non diuorum, ſed ipſius naturæ opera eſſe; ne, inquam, ſciretur, corpus ac vrticam vna explicatione definiri. Nam & corpus vrtica eſt. Quod ſi iam corpora ſancta ſtatuantur; nemo dubitet, quin ipſi Turcæ quoque æque ac Chriſtiani muniti ſint. Sed interim id turpiter Chriſtiani obliuiſcuntur, quod Baptiſta Ioannes, qui tamen ſanctiſſimus ex vtero matris prodijt, nihil vſpiam ſuo corpore operatur. Qui, ſi corpus ipſum diuus eſſet, iure merito ſacella plurima compleret. Omnes autem vos repetite admirandum id compoſitum naturæ, ex quo homo factus eſt. Et huic glebæ omnia accepta ferte.

Ioannis Baptiſtæ corpus nihil operatur miraculi.

Vt vero vos de corpore, & de diuis vlterius breui diſcurſu inſtituam: iam, quomodo illa inter ſeſe differant, cognoſcite. Semel hoc verum eſt, corpus in terram conditum, diuum autem in cœlum elatum eſſe. Quare, quicquid id, quod in terra eſt, operatur, id naturale eſt. Sic, quod operatur, quod in cœlis eſt, id ſupernaturale eſt. Iam, ſi corpori in die iudicij extremi reſurgendum eſt, & de vita ſua ratio reddenda: neceſſe eſt, idem corpus prius glorificari. Quid autem glorificari [illegible], niſi ablatio virium naturalium? Et in quonam a me, aut alio differt diuus, niſi in hoc, quod glorificatus ſit? hoc eſt, nihil naturale amplius habet, cum ego naturę pleniſſimus ſim. Si enim diuus diuus eſſet, & tamen [illegible] vires haberet, qs ſe de tali diuo extricaret. Nam adeo mirabilis virtus naturæ eſt, vt iure a populo diua cenſeri poſſit. Durum eſt dictu, & intellectu difficile, diuum nempe ſupra terram ambulare, & a viribus naturalibus non excluſum ſigna edere: an id naturæ, aut diuinitati acceptum ferendum ſit: niſi ſit, vt ſua opera in nomine Ieſu ſtabiliret. Alias enim quis ambulationem eius ſuper aqua pro diui opere habeat? Ad credendum ruſtici procliues ſunt quidem: mihi tamen id difficulter perſuaderi poterit, hac in terra. Quis glorificatur, quem mors tranſiliat, & glorificationis ea nō ſit principium. Quod autem nō glorificatum eſt, id pro creatura naturali habendū eſt. Quicquid ex gleba adhæret nobis, auferetur. Ideo elementa ipſa diſſoluentur, & omnia, quæ ex ipſis conſtant. Hæc ſi peribunt, quid faciet natura corporis ex elementis conflata? Omnia aliquando glorificabuntur. Quo ergo concedent corpora, & horum adiuncta, quæ natura [illegible] arcana, per glorificationem deſtruenda concernunt? Ante glorificationem [illegible] non [illegible], niſi teſtimonium Chriſti præſto ſit. Ignis enim [illegible] coniunctus, non autem diuus. Scitote ergo, quod corpori [illegible] tur, id purum naturalem laborem eſſe, non ſecus ac [illegible] Mercurius, aut ad thermas tu abires Pipernas. Qua ratione [illegible] operationes naturales in te perficiunt; ſic tu quoque lanas ſuper ſepulcro [illegible]

Diui quibus a nobis viuis differant.

[illegible]

poris. Deus enim opera naturalia mirabiliter condidit. Ideo ſapientiæ eius iugiter nos eſſe decet memores, quod nullo vſpiam ſcrutinio ea indagari poſſit. Tandem enim hoc verum eſt, nos naturales in nobis virtutes non pauciores aut infirmiores concludere, quam ipſum cœlum ac terra contineat. Si magnes, ad conſpectum res mortua, ad ſe ferrum prolectare poteſt, mortuus homo quoque viuum ad ſe attrahere poteſt. Si m[illegible] ſoli ſuccedere licet: idem acceſſus etiam homini dabitur. Si Planetæ pro illo natu hominem gubernare poſſunt: idem corpus mortuũ quoq; poterit. Et hæc omnia opera inuiſibilia ſunt: & tñ ſunt naturalia. Sicut enim natura herbas diſtribuit: ſic hic quoq; ſimilis diſtributio erit.

Homo nõ minus virtutibus ipſo cælo & terra.

Iam quod ſolum glorificatum diuus ſit, corpus autem in ſepulcro glorificatum non ſit: hinc eius putrefactio & vermes euincunt. Quicquid enim glorificatum eſt, hiſce affectionibus non ſubijcitur. Propterea corpus in ſepulcro naturã planetarum & ſtellarũ omnium retinet, cuius naturæ ac virium in nobis nullus finis attingi poteſt. Quoque ſcrutamur penitius, eo plura mirabilia deprehẽduntur. Sic quoq; hoc corpus omnes proprietates elementi aquæ, ex quo fodinæ omnes oriuntur, retinet. Ideo corpus magnetem habet: & corpus magnes eſt. Quilibet enim magnes in ferri natura ineſt, & ferrũ excedit, non ſecus ac iſta corpora ſeſe mutuo attrahunt. In eodem etiam omnes vires terræ remanent. Ideo in eo eſt virtus quoq; Lauendulæ, & omnium terræ naſcentium. Eodem ẽt modo natura aeris in ipſo remanet. Qua de cauſſa ẽt Manna eſt. Iam cum ipſum firmamentum ac cetera elementa a vobis ipſis admodum mirabilia cenſeantur, an non etiam corpora admirabilia ſint? Et hæc mihi non ſatis curæ ſint, vt corpoream naturam, quia ſcilicet huiuſmodi Mumia exſiſtit, mihi deſcribendã ſumam? In qua, inquam, Mumia inferioris & ſupioris ſphærę virtutes deliteſcant. Vt nimirũ hoc pacto naturã corporis pẽſitans, eam in apricũ ꝓducam? Hoc n. dum facio, diuorum reliquias nullas attingo aut violo: ſed tracto naturã n. Spero ẽt me ſic ipſi diuo, lucis naturæ ꝑſidi rem gratã facturũ. Ita n. inſignis res diuus eſt, vt ſi quacunq; ratione depudeſcere illi poſſent, ante conſpectum Dei verſari ne tantillum auderent, ſi tam rudia tractare, & naturam diuis inſerere vellent. Nec mihi hęc quiſpiam eo animo exprobrauit, quaſi diuorũ contemtor, & miraculorum ab ipſis editorũ irriſor ſim. Tam n. ꝓbe peritus & naturę & diuorũ ſum, vt hæc exactiſſime inter ſeſe diſcernere apprime valeam. Tum etiam, ſi miracula diuorum tam veteris quã noui teſtamenti euoluo, facile mihi peruidere eſt, quæ ſancta ſint, vel minus. Vnde etiam Deum apud ſanctos ſuos laudo ac veneror, ꝙ in glorificatione tam mirabiles virtutes ſint, mortuos reſuſcitandi, cæcis viſum reſtituendi, leproſos

Diuerſa corpora quæ vi homines attrahant.

Mumia naturæ miranda.

mundandi, idque in nomine Chriſti, hoc eſt, ſupra omnia firmamenta & elementa. Hic non ignarus ſum, quid carpi non debeat. Et licet non nulli de me quiritari poſſint, quod ſepulcra ſanctorum deuaſtem: tamen e ſola culina hęc inſimulatio reſonabit: cui ne ipſe quidem Chriſtus vnquam adſtipulatus eſt. Quid ergo faciam ego? Sed de diuis proprius quoque liber ſupplebitur.

Hic diligenter attendendum eſt ad verba Chriſti, dicentis: *Magna ſigna edent.* Quos alios enim innuit, niſi qui mortuos cuſtodiunt & prædicant? An vero non eſt ſigna dare, dum dicunt. *Ecce concurſum magnæ multitudinis approperantis.* Hoc ergo qui nihili ſit: Intuere oblationes eximias. Et hoc nō ſit opus bonum ac Chriſtianum? Nec recordantur veteres, idē quoque gentes factitare, quibus tamen cum Chriſto nihil commercij. Speculemini, aiunt, frequentem numerum fulcrorum: contueamini cereas imagines cum haſtis ac telis: conſpicemini cereos & phialas; miracula edita legentes de tabula petite &c. Quæ, etſi quidem omnia facta eſſent; ipſa tamen baſis ac origo purum putum corpus eſt. Ideoque pro re nugatoria habe. Vtrinque enim res & bene, & male cedit: eademque via eſt, quæ & paralyticos, & expeditos fert refertque. Iam vero is diuorum nimis vilis honor ſit, ſi fulcra vetera pro nouis permittēt, & tot claudos a ſe remittant, a quibus tamen per tot locorum interualla laſſatis & obtritis pedibus aditi ſunt. Si omnino diui opus eſſe debeat, neceſſe eſt, vt is in Chriſtum credat, aut peculiarem, ac a diuorum aliorum conſuetudine alienam proprietatem habeat. Quantum vero fides noſtra de Chriſto & Sanctis dictat, ſpero eos hæc non admiſſuros eſſe. Si oporteat Diuum in corpore exſiſtere, tum nullius corporis vſus commodior nobis ſit, quam ipſius Chriſti, ſi mortuus eiuſdem eſſet potentiæ, cuius eſt viuus. Non ita. Ideo enim reſurrexit, & ad cœlos aſcendit teſtantibus Apoſtolis. Si corpus Chriſti in terræ ſepulcro ſigna nulla edidit: multo minus id alij poſſibile eſt. Ideoq; ab anteceſſore harum rerum deſe[illegible]dū non eſt: ſed vel[illegible] eius inſiſtendum. Cum a. eo peruentum ſit, ut naturalia opa ſupra corpus ipſius Chriſti extollantur, & pro miraculis [illegible] [illegible]ntur: illo confirmatur verbum Chriſti, dicentis: *magna mira[illegible]*.

Primi medici cur pro diis culti. Nec aliter a nobis acceptanda ſunt, quam quod ſimili modo primi medicinæ inuentores propter miracula & opa [illegible]nationis a populo pro diis habiti ſint, antequam, q[illegible] Rh[illegible] barbara eſſet, ſciretur. Idem & c[illegible] corporibus agitur, quia incertum erat, *S[illegible] Bert[illegible]*. C[illegible]tate a. de non glorificato corpore, q; aliud nihil eſt, quam [illegible]. Ideoq; quicquid *terrenū eſt*, & naturaliter [illegible], terr[illegible]. Ob[illegible] facit ēt pro credulis, incredulis, bonis, malis, probis, improbis, q[illegible] pa-

le[illegible]

[illegible]que ſint. Quicunque Colocynthidem deuorat, ad ſedem agitur. Ita enim vnaquælibet naturalis operatio a Deo ordinata eſt, vt fiat ſine re[illegible]rum, ſine imaginatione, ſine fide, & nec in nomine Ieſu, [illegible] ſed vt natura ſimpliciter & ſuo modo ſuum agat. De quo [illegible]ter ſcripturas, quæ vos planius inſtituent.

Res naturales operantur ſimpliciter.

Vt vero naturam corporis explicatius tenere poſſitis, nimirum an c[illegible]n ſit, aut eius pars aliqua: vias duas tenete hic terendas. Vna [illegible] dicitur, *Hic [illegible] corpus ſepultum eſt*, aut quod affirmatur, *Hic caput, aut [illegible] membrum de tali corpore conditur.* Hoc iam corpus ſi magnetem in ſe habet, populum ad ſe trahit: & quis ſanare poteſt, ſanat: Sanare quot [illegible] Alterum eſt, quod magnes iſte clam abſconditur, ſepeliturque, & poſt cum elato clamore iactetur, *Hic [illegible] ſacrarium cluet.* Sic ergo magnes ſe exerit, homineſque ab aratro retrahit tanta velocitate, vt ne [illegible] quidem compaſſi pernitius incitari poſſit. Hæ origines ſuperſtitionis Ethnicæ ſunt: & ſic abſcondita Encænia per impreſſiones inſtituuntur. Ideo autem ſecrete fit: quia corpus illud olim nequam & facinoroſum exſtitit, ideoq; pro Diuo id iactare non auſi ſunt, ſcientes tamen, quod magnetem in ſe habeat & multum argenti viui ad inungendos homines. Sic ergo homines ad cadauer tale alliciuntur, non ſecus ac vultur. Qui vero vultur, & obiectum ipſi cadauer naturis ſuis quadrent & conueniant, id firmiter vobis inſculptum ſit. Sicut enim cadaueri vultur inhiat [illegible], vt etiam vltra mare iungantur: ſecundum eaſdem vires intelligendũ etiam eſt, quod homines ad illud corpus confluant. Deus enim in natura [illegible] exemplum præfigit, vt eam in huiuſmodi rebus cognoſcamus, ꝙ ſecundum naturam ſimiliter vulturib. cadauer ita naturatum ſectemur. Exemplum autem hoc de natura ſumtum reiici non poteſt. Nam ipſe quoque Chriſtus ſic ait: *quo loco cadauer eſt, ibi congregantur aquilæ.* An hoc non idem eſt, quaſi dicat: *Nulla auis ſublimius aquila volat. Sic ex hominibus nulli altius volitant, quam quos mea morte redemi. Hi enim vſque ad ipſum cœlum peruolant. Fit autem, vt ex altis volatu ſeſe a me demittant ad corpus, hoc eſt, cadauer in terra.* Hic intelligite iam, quando a Chriſto deficimus, & huiuſmodi cadauer ſectamur, an non ſermo Chriſti præciſe verificatus ſit? Aquilæ enim ſumus, non minus ipſo Ioanne Euangeliſta. Quis altius euolat ad regnum cœlorum nobis? Quid corpus aliud eſt, quam cadauer? Aut quid aliud per aquilam, quam hoc quod dictum eſt, Chriſtus innuiſſet? Iam ex corpore Diuum, vel cadauer condite. Quanquam hæc cadauera puti[illegible] [illegible] tere. malumus de rebus naturalibus tractare. Has autem in peculiarem librum congeremus, vt ea commodius explicari poſſint, quę hactenus tradita ſunt. Hæc enim plus nobis curæ ſunt, quam Philoſophia.

Mumia qua vi homines attrahat.

Quanquam hoc me quoque vrſit, quod vera Philoſophia nondum recte inuenta eſſet. Iſtiuſmodi n. res alias iam dudum ab Ethnicis perceptæ & intellectæ fuiſſent, vt etiam a Medicis. Res ipſa tamen prodit, q; ex luce naturæ nihil quicquam didicerint. Aliter n. negligendo iſta prætenre nō potuiſſent. Qualem vero magiſtrum habuerunt: talia eorum quoq; ſunt opera. Super ſpiritus ſuum fundamentum locarunt. Et quemadmodum vagantes ſcholares fragmenta corrogant: ſic ipſe hinc inde a ſpiritibus emendicarunt, hic far, illic triticum, iſtic auenam, vbi hordeum, non nullibi offas, alicubi pultes, quæ in vnum cacabū poſtea intruſa coniecerunt, & ex miſcella ea Philoſophiam coxerunt, quæ non quadrat aliter, ac ſi furfur cum arena, aut re abſurda alia miſceretur. Sic Ariſtoteles ſuam Philoſophiam edidit: ſic Plinius factus eſt Herbarius. Ab his collectis ac fragmentis Galenus quoq; & Auicennas intumuere. Et niſi ſpiritus Nigromantici garritores extitiſſent, vnde nam moriones iſti ſuam Philoſophiam corradere potuiſſent? Hæ vero Philoſophiæ illa ſunt ac medicinæ, ſuper viſiones fundatæ. Idemq; mihi videtur, ac ſi Medicus lotium ex perſpicillo diiudicet. Rem magnam præſtitiſſe putant, ſi nouerint, tunicam vel cyaneam, vel viridem eſſe: conſiliumq; de valetudine ægroti ex inuncto pollicis vngue captant. Marrubio oblato, ignorant, an vrtica ſit vel cardiaca, porrecta pimpinella, neſciunt, rapunculuſne ſit an lapathum. Inſcitiæ vero huius ac ambiguitatis cauſſa eſt, quod ſpiritus veritatem fundamentalem ipſis fateri noluerunt. Hic ergo dum putati ſapientes indurati eſſent, vultur ſectabatur cadauer.

Medic. & Philoſ. reprehenſio.

Scire etiam debetis, quod beneficentia hominum ſpectanda non ſit, vt cum dicunt homines: *Hic, dum in terra vixit, bona multa operatus est, adeoque fas est, vt Deus illa retribuat, indulgendo operationē eiuſmodi ſignorum.* Quis enim nouit, ante Deum quid vel bonum ſit vel malum. Ideoq; hac norma nihil æſtimare debemus. Et ſi quidem Deus per corpus aliquod ſignū ederet: tñ ex eo non conſequitur, ob id corpus illud eſſe adorandum. Exemplo ſit. Quidam alicubi interficitur. Si iam a bene longo tempore fiat poſtmodum, vt corp⁹ hoc ad latronis aſtantis præſentiam cruentet, hinc non elicietur, *corpus hoc viuum eſſe.* Hoc vero indicatur cruentatione illa, ſanguinem profuſum vindictam poſcere a Deo, & magiſtratu. Sic æque ponamus, quendam bona multa deſtinaſſe Lupanari cuidam, hoc fine nimirum, ne proſtibula die Sabbathi quid peccarent. Is iam ſi moriatur, & mortuum nemo ſepelire dignetur præter iſtas meretriculas: an vero hoc corpus ob id dignius ſit? Alio enim modo iſta intelligere non debetis, ac ſi quis fidum haberet ſodalem, & is moreretur, tu vero ipſius effigiem, tecum haberes, & eam præ rebus alijs aſſeruares. Hoc quid illi qui obiit cō-

Ex bene facta Diui non eſtimanda.

mo-

modat? Aut cur is ob hoc dignior euadit, quia tu eius imaginem tanti facis? Tale ſi quid accidat, & mortuus ſepeliatur: vt fiat id, permitte, corpus relinque. Signum n. eſt, terram eum . bi imturam eſſe. Si q ſpa ſicco pede flumen pertranſeat, quis iudicabit, illud vnde nã fiat, etſi vere fiat? Quid id factum ad corpus? Corpus eius cauſſa non eſt. Nec enim cadauer defunctum id poterit. Quod ſi non poteſt denuo, id nec fecit primo. Hoc q in homine vixit, id efficit, ſpiritus nempe eius, a Deo egreſſus. Ideoque ſi corpus moritur, pergit ſpiritus ad eum vnde venit, ex Deo iterum ad Deum. Corpus autem, quia ex terra deſumtum eſt, ad eam redit. Sic vnumquodque ad primam ſuam materiam reuertitur. His ita ſtatutis quid quæſo in corpore quęremus, cum homo ita non ſit integer? Quis offam edit non alitum? Quis ad lucernam videt, non ardentem? Quin & diui multi putantur, quorum benefacta admodũ rara ſunt. Multiq. ex horum proximis ſunt, qui illos meritis longe exciperent: ſed magnetem iſtum non habent, & deſtituuntur iſta natura. Hanc qui naturam habet, etſi canis eſſet, miracula tamen, eaque bona ederet. Ita enim illa conſtellatio mouet.

Vel canis miracula edit magnetem habens.

Attendite vero, has res nobis in vtero materno implãtari. Ac velut roſe odorem ſuum ex terra ſecum afferunt . ſic nos quoq; hanc ꝓprietatem nobiſcum afferimus. Sic etiam ſagæ & magi naſcuntur: nec ex arte tales euadunt. Sic & mortui tales eſſe poſſunt, quales defuncti. Quod ſi ergo talis natura in mundum naſcitur, vis peculiaris remanet in corporibus. Et licet quidem ſpiritus a corporibus ſeparetur: nihilominus tamen id, quod eius innata virtus & proprietas eſt, in corporibus manet, & in terra conditum iacet, ſicut in pyxide crocus: terraq; iſtiuſmodi corporib. non ſecus inſtructa eſt, ac pharmacopolium pyxidibus. De quibus ſignis niſi ipſe quoq; Chriſtus ꝑdixiſſet: quis q̃ſo tam audax foret, vt eo vſq; naturæ abdita perſcrutari velit. Quia vero ſigna talia fiunt & ꝓdigia, per ieiunia, ꝑ precationes & ſimilia: cœli & ſignor portenta concurrunt: ipſius quoq; terræ miſeria, vt, ſitis, fames, peſtis, patris in filiũ & filii in patrẽ concitatio &c. conſenut: quis hominũ in naturam non inuolet, & iſtorum euentuũ rationem accuratius peruestiget? Inconfeſſo etenim eſt, non omnia a Diabolo proficiſci. Nec omnia ab aſtris defluunt : non omnia ẽt in nomine Chriſti edunt. Quod ſi ergo Chriſtus iuuãdo iis aſtipulari non vult: tum bona huiuſmodi opa naturalia ipſis tẽpeſtiua ſunt ad decipiendã incautã plebem. Huiuſmodi n. ſi a Chriſto manarent: cœci q̃dẽ viderent, mortui reſuſcitarentur. Sed filius Dei iuuare non vult. Ideo opa patris, h. e. virtutes naturales arripiunt, & ea ſub filii nomine venditant. Quia vero patris opa ſunt, ideo æſtatis tantum tempore ſigna edunt. Appellente autẽ autumno omnia illa decidunt, & areſcunt. Curſum enim tantum naturalẽ,

Mumia viua ex vtero materno inditur.

Diuorum opera ſuo autumno obſoleſcũt. vt ſecundum quem etiam ſunt, tenent. Eo finito tempore, diuorum quoque gratia finitur. Omnibus quidem temporibus facile intelligi poterat, oportere ſe. vere diuina opera Chriſtiana eſſe, & ſine tali autumno durabilia, non vero ex rerum natura deſumi: ſed in nomine Ieſu iſta dici: *ſurge, lectum tuum accipe & abi*: Et hoc ſanare eſt, & fulcra abiicere, captiuoſq; liberare, quos non ligauimus. Morbi enim vniuerſi incumbunt a Dei patris creatura: ab eiuſdem ergo creatura eoſdem iterum ſanare æquum eſt: *Chriſtus ſine medio ſanat.* niſi ſit, vt filius Dei liberet ac ſanet, qui ad opus perficiendum creatura nulla indiget, ſed operatur ſecundum poteſtatem diuinam.

Sic ergo de his hactenus explicatum ſatis eſt. Coronidis autem vice etiam pandemus, qua ratione illa fiant, vt videamus ſaneſcere homines, non ex viribus naturalibus, quia nimirum nec ſyrupos potant, nec degulant bolos, nec tragemata deuorant, nec membra linunt? quibus omnibus inferior eſt Hippocrates, qui ſine propinatis medicamentis nihil agere poterat. *Medicina non eſt, quod vident oculi.* Sanant enim illa inuiſibiliter: nec inter iſta diſcrimen eſt aliud, quam propinare, & non propinare. In propinando autem nihil ſitum eſt: Quod enim dentes maſticant, medicina minime eſt. Medicinã ſiquidem nemo videt. Et quia ea non videtur: ideo medicinæ corpore nihil opus eſt. Corporea autem illa ideo eſt, vt oculi noſtri eam videant. Incorporea ſiquidem in noſtris viribus non eſt. Quod ſi mors irrepere, noſque iugulare & interimere poteſt: idem quoque medicina poterit. Nihil momenti in corpore ſitum eſt, ſed in virtute. Propterea inuenta quinta eſſentia eſt, quæ nimirum libras 20 ad ſemunciam vnam redigit: *Quinta eſſentia vis.* quæ tamen vncia ipſa, 20. libras longe vi ſuperat. Ob id, quo minus corporis, eo plus virtutis in medicina. Et ſi 20. libras has in ſemunciam redigere poteſt homo viſibilis: inuiſibiles id poterunt multo prochuius. Solis ſplendor ſi vitrum, ſi ignis fornacem penetrare poteſt, corpore ipſo foris perſiſtente. corpus hominis ẽt virtutem ſuam late effundere ac porrigere poteſt, ipſo nihilominus quieſcente in ſuo loco, & minime, velut & Sol penetrante. Corpori ergo ipſi ex ſeſe nihil attribitur, ſed viribus. illẽ ab ipſo emanantibus: velut odori ex moſcho fragranti, cuius corpus ſuo in loco eſt. Hoc ſcrutinio in ipſa quoque mumia experimenta multiplicia inuenta ſunt, vt dicatur: Hæc pars hominis conducit ad hoc, illud ad aliud. De quibus non tradam prius, quam Mumiam explicem in ſchola ſecreta. Quo loco impertiemus vobis illa, quæ hic deſiderantur. Tam profunda etenim in ſeſe myſteria condita habent, vt explicationi eorum vix integer liber ſufficiat. Quia vero ſatius eſt, ea non reuelare omnia, vt vitemus in ſeſe emanantia mala: hoc loco ſilere de iis, quam loqui conuenientius erit. *Epilogus.* Quibus dictis quartum hunc de rebus inuiſibilibus librum condu-

concluſum volumus. Ex quo cognouiſtis, quomodo naturalia corpora per inſitas virtutes proprias in populo multa miracula operentur. Vnde à quibus iã eorum auctores pro diuis habiti cultique fuerunt: ab aliis eadem opera Diaboli credita ſunt. Eadem nonnulli prę́ſtigias & veneficia vocarunt, & ſuperſtitiones acidolomanias cum iis multas inuexerunt. Quæ autem ea in veritate ſint, & qui æſtimari debeant: id hacten⁹ explicatum deinde eſt. Quanq̃ adhæc impendi hominem, malum ſit. Ad ſimilitudinem ſiquidem Dei is conditus eſt. Poſt quæ ſcire iam quoque conueniret, vndenam iſtiuſmodi virtutes homini conferrentur. Sed id ſuo loco, nimirum de imagine hominis, indicabitur.

THEOPHRASTI PARACELSI AB HOHENHEIM DOCT.

LIBER QVINTVS DE REBVS INVISIBILIBVS.

Præfatio ad Lectorem.

NOn dubito equidem, parum me probatum iri ſectis illis variis, ex proprio cerebro enatis & conditis: quorum cultores in ſapientia vera nihil experientiæ habent, nec veritatis fundamentum vllo ſtudio venantur. Qui etſi quidẽ faſtu & æſtimatione quoquo profluant: nihil tamen nobis in iſtis ſitum ſit. Quis n. leuitatem eorũ magnifaciat, quorum cor ſuperciliosa tantum aſſiduo ſpirat? quorum & laudes & criminationes ipſorum tantum complicibus & probantur, & improbantur. Vbi enim arundo naſcitur, niſi in locis vento perflabilibus? Quorum quidem temeritas quotidie nouis augmentis prorumpit qua ſuam ipſimet ſibi laudem cudunt, & poſſeſſionem eius ſatagunt, quod tamen nullo vnquam ſtudio venantur: ac inter cæcos potiſſimum verſari ſolent, ipſi luſci, vt ſcilicet pro veteri verbo ipſis ſic dominentur. Mihi autem hic propoſitum eſt de characteribus tradere, qua nimirum ratione illi in nos operentur. Non quidem hoc ſolum, vt circumforaneis ac agyrtis laboris compendium faciam: ſed vt doctis & peritis informem, quam inepte & iniurioſe illa ab aliis dudum explicata ſint: & vt teſtatum faciam, quanta cum violentia per inſcitiam oppreſſa illa fuerint, quæ ex fœdis paludibus potius eruenda fuerant. Ad nauſiam obblaterant, ea magica, venefica

Med inſectatio.

Characterum quæ operatio.

Charactheres præſtigia non ſunt. *Baſilea tangitur.*

& præſtigioſa eſſe, quæ tamen ipſi nequidem tantillum cognita habent. Maledictio ſuper ipſis ſit. Iuramenti enim Deo præſtiti obliti ſunt, baptiſmumque alium ſuſceperunt, & coniugium ignominia affecerunt: vnde ipſorum quoque nunc virtus exſoleſcit. Baſilea me in Academia ſua aluit: ſed ab ea inſimulor, quaſi doctrina mea offendam plurimos. Qui vero ſapientes viros offendere poſſim: qui tamen eripuerim & liberarim ex ſcandalo, qui iam occiderant & perierant? Quodſi vero vel ex meis quiſpiam diſcipulis hinc offenderetur: quænam offendiculi huius cauſſa eſſe poſſit? Hæc ſcilicet, quod ſcire is cupiat, antequam audiat. Quis vero vſpiam ſic ſcandalo nō offendat eum, qui ſibi ipſi iam tantopere poſſeſſa ſapientia blanditur? Is ſeipſum offendit, qui tanti ſe æſtimat, & iudicat, quod non intelligit. Tu vero, Lector, is ſis, qui res vtiles cognoſcere velis: nec iuſtifices fidem tuam ex iudicio proprio: ſed quicquid iudicas, id ſecundum experientiam probes. Qui enim ſeipſum æſtimat maximi: is tanto quidem facilius humiliabitur, quanto ſeipſum ſublimiorem iudicat. Ideo virtutes etiam nominum ac verborum traduntur. Quæ qui fiant, deſcribere noſtri inſtituti eſt. Vbi hoc quoque limitabimus, quidnam rebus iſtis aut addendum, aut detrahendum ſit. Propterea, Lector, nihil iudica, niſi fundamentum prius hauſeris.

Modus rerum iudicandarum.

INTROITVS HVIVS LIBRI.

OPus vnumquodlibet, quod ad fragilitatis noſtræ confirmationem & erectionem dirigitur, a Deo procedit. Quis namque reperitur, qui ruituras eas ædes ſuffulcire aggreſſurus ſit, quarum dominum ac poſſeſſorem impendio oderit? Corpus noſtrum ſuſtentator eſt animæ Dei. Cuius tutela, corporalis protectio. Quis autem corporis ſuſtentationem accurat homini nauius ipſo Deo? Is nobis prorogatam vitam vult. Ideo de variis etiam auxiliis ac præſidiis nobis proſpexit. Quinimo, vt vitam noſtram tueantur & protegant cogit aliquando etiam ea, quæ nobis comprimis aduerſantur. Salus enim ac fortuna egredientur ab hoſtibus noſtris, & a manibus eorum, qui nos oderunt. Quare, ſi quid boni a noſtris confertur inimicis, id accipiamus quaſi a Deo profectum. Deus enim hoſtes noſtros eo adigit & compellit, vt nolentes volentes nobis benefaciant. Ita enim ſcriptura præſagit fore, vt ſalus ac incolumitas egrediantur e manibus omnium, qui nobis volunt mala. Ita cibi infringuntur eorum, qui nos iugulatos optant. Cibi illi nobis medicina fiunt. Vndecunque nobis præſto auxilium eſt, id a Deo mittitur. Is enim eſt, qui corpori noſtro vitam inſerit, & hanc tuetur: nec præter ipſum alius Deus. Quod ſi in ſcrobem præceps agaris, & a latrone extraharis: non eſt, vt latroni gratias hanc habeas

Salus Chriſtianis etiam ab hoſtibus.

A Deo omne bonum.

habeas, Dei mandatum & inſtinctus erat, eo qui latronem impulit. An tibi vero hoc non idem eſt auxilium, ac ſi duodecim ex Apoſtolis vnus te expuliſſet? Quod domicilio tuo, in quo anima inhabitat, ad longam durationem confert: hoc Deus ſuggeſſit. Is te ſeruare diutius decreuit. Et ſiquidem illud Diabolus ipſe præſtitiſſet: ſalutem tamen produxiſſet ex manibus tuorum hoſtium, & eorum omnium, qui te oderunt. Similiter enim, ac latro: cui in ſola fouea tu vſui eſſes. Is tuas opes captat. Has autē non capit, niſi vitam prius expilet. Iam quod vitam tibi & ſeruat, & ſeruatum dimittit, hoc regimen diuinum eſt. Ideo Deus cogit eum, tibi vt auxilio ſit. Adeo ſollicita pro nobis prouidentia diuina eſt, vndecunq; ſalus emergat. De quo gratia Deo. Quid noſtro inimico diuidiæ maiori eſt, quā quod tam obſirmati renitimur, ſcimuſq;, quod is ipſe ex fouea nos extraxerit? De hoc itaq; Deum laudemus, non illum; planeq; perſuaſum habeamus, cogi ipſum vt nobis benefaciat, idq; ex mandato diuino: claudamuſq; ſermonem hunc, de manibus inimicorum noſtrorum.

Carduus licet ſpinoſus, tamen homini ſalutaris.

Carduum videte inter ſpinas. Ibi tantum odium, vt per ſpinas nobis non liceat carduum attingere. Quod ſi ad carduum penetrauimus: idem non leuiore acutie nos pungit, ne qua fors ad medicinam, quam in ſe habet, pertingamus. Quid autem Deus agit? Is igni imperat. Ignis medicinam ex carduo proiicit, & aculeos eius mollefacit, totū autem in cinerem redigit, qui poſtmodum a Medico foras ad lutum & cœnum congeritur. Hoc pacto edomitum malum eſt, & bonum ſecretum. Carduum vero quis odiſſe queat, tot commoda nobis præſtantem? ſi quidem corpori inimicus eſt: huic ipſi tamen valetudinem impertire cogitur. Quis odiſſe mulierem poteſt, quocunque illa ingenio ſit? Fructibus enim illius terra obſidetur. Ideoque vitam ei prorogat Deus, ſi quidem illa mera bilis ſit. Hæc ergo præfigurat Deus, vt nobis exemplo ſint, ne quid aliud de inimicis noſtris ſtatuamus, quam quod ipſi ſub manu Dei ſint, non ſecus ac Carduus ac ſpina ſub poteſtate ignis. Et ſicut ignis hæc edomat, vt ad coquendum panem nobis deſeruiant: ſic Deus quoq; cum inimicis noſtris agit. Panis in commodum noſtrum cedit, & vitæ noſtræ prorogationem molitur: licet ipſe ignis quoque nobis inimicus ſit, nos perſequatur, & quicquid ei proximū ſit, deuorare & conſumere cupiat. Et tñ nos illi ſumꝰ, q igni dominamur, eumq; in noſtris veluti manib. tenemus. Ideoq; bona quoq; nobis ex igne procedunt. Odio ipſius quidem ignis frui non optamꝰ: ſatis eſt nobis in illū impium eſſe, ac mādare poſſe, vt vſui ſit & emolumento. Et his ab eo ꝑfectis beneficiis fruamur licet, faſque eſt, vt Deo gratias agamus, q a poteſtate ignis nos tutos aſſeruit, ordinauitq;, vt idē noſter hoſtis nobis cibos coqueret ad ſūmas palati delitias.

Ignis lædentis bona.

Serpentis hostilis commoda. Intueamini ſerpentes. Ii tam atroci in nos odio flagrant, vt vel ad primum hominis conſpectum ſibilum edant. Sed quid in hoc hoſte boni conditum eſt? Plurimum. Poſt ipſi præſectum caput ac caudam, nulla vſquam in quinta eſſentia nobilior medicina ad morpheã cutis reperitur. Quod ſi ergo cum hoc hoſte Deus ita conſtituit, vt, in quo lethale venenum latet, is nobis ſaluti ſit: nullo dubio ſummum noſtrum, & capitaliſſimum hoſtem quoque eo adiget, vt nolenti animo bene nobis faciat, ipſoque facto declaret, quod Deum Dominum habeat: nec vana ſcriptura ſit, quæ promittit ſalutem & incolumitatem a noſtris inimicis, & a manibus eorum omnium, qui nos oderunt, procuratum iri. Fidelis enim Deus eſt in omnibus ſuis verbis & operibus. Adeo fidelis eſt Deus erga nos & omnes, qui ſecundum voluntatem eius ambulant, vt prius, quam nos deſtitueret, potius Diabolo mandaturus ſit, vt omnia nobis in bonũ operetur: ſaltem vt potentiã ſuam ac omnipotentiã Deus declaret, & ſui amantes tueatur, ne quicq̃ ab hoſte ſuo lædantur, ſed ab eodem potius iuuentur.

Diaboli ipſius auxiliũ a Deo. Quare ſi Deum amamus ex toto corde, tum nobis nihil dubitandum eſt, q̃n ſi Diabolus ad nos congereret aurũ ac argentum, ſi nos iuuaret, ſi porrigeret medicinam, ſi e vinculis & carceribus nos eriperet, hæc omnia ex mandato diuino & iuſſu potenti fiant. Vnum tamen adhuc eſt, de quo vos inſtituere velim, nempe quot, & quam multa beneficia inſignia malitioſis hominibus conferantur, per Diabolum ſcienter & indubitanter, idq; ſine iuſſu Dei, quanquam iſta permittentis. Diabolus autẽ hæc facile præſtare poteſt, ſollicitationib. noſtris ſeriis permotus, vt magnos interdum morbos ſanet, e magnis ærumnis aliquãdo liberet, e carceribus eximat, & alia ſimilia præſtet, etſi in iſtiuſmodi homine nihil quicquam boni ſit, nec quicq̃ eius ab ipſo quoque emanet. Hæc a. cur fiunt? Vult nimirum Deus, vt veritas ſuæ ſcripturæ maneat, ac vnicuiq; bonum ab hoſtibus ſuis præſtetur. Sicut ergo Deus vitam protrahit ad longæuitatem, iis, qui ipſum diligunt: ſic ipſi quoq; Diabolo permittit, vt ſimili ſollicitatione eos quoq; tuetur, qui vitæ iniquæ & impiæ ſunt, quos ẽt ſanat miris modis, verbis, nominibus, conſecrationibus, &c. Vtriq; ergo, tam, qui Deum diligunt, quam qui Diabolo adhærent, in extremo iudicio dicturi ſunt, *Bona nobis venere ab hoſtibus noſtris, in elementis & abyſſo infernali habitantibus.* De ſcriptura enim fatendum erit, quod verax ſit bonis ſimul ac malis, & quod Deus nullius inuidia, aut odio flagret, ſed miſericordiam ſuam ad extremum vſque iudicium cumulet. Et quemadmodum hyemem ac æſtatem omnibus æque allucere ſinit: ſic hæc quoque ſuo [illegible] tur, idque abunde ſatis in medicamentis declarat, quæ fideles [illegible] infideles, probos & ſuperſtitioſos, Deum amantes & odio habentes, [illegible] vno modo & purgant, & conſolidant.

Medicamenta [illegible] nominans.

Huiu-

Huiuſmodi ergo nec fidem, nec incredulitatem vllam pariunt, ſi Deus ſecundum miſericordiam conſideretur. An non ſcriptura de commotionibus virtutum cœleſtium prædicat, cum ait, *eas in ſuo tempore mouendas*? Quid autem ſunt huiuſmodi virtutes cœleſtes, hic intelligendæ? Hæ nimirum ſunt, quæ inuiſibili, & præternaturali ratione nos iuuare valent. An non capitalis noſter inimicus ex cœlo deſcendit? Cœleſtis ergo eſt, non terrenus. Nos vero homines cœleſtes non ſumus, ſed terreni. Non enim deſuper deſcendimus: ſed inferius e terra emerſimus. Quod ſi vero denuo naſcamur, tunc vna quoque cum virtutibus cœleſtibus mouebimur. Quid enim ſunt illa præſidia, de quibus hic ſcribo, niſi virtutes cœleſtes? Quis dat eas, & diſtribuit, niſi ſolus Deus? Et bonis quidem ex mandato: malis ex permiſſu. Et hæc apud quemnam ſuperſtitionem aliquam parerent, cum omnino ac vere hinc tantum profluant? Aut cuinam vſpiam offendiculo ſint? Neminem ergo hæc offendere poſſint, niſi ante ex ſe malum & offenſum. Si quis autem vſque adeo forte ſimplex ſit, vt putet, ſuæ ſimplicitati hic ſcandalum omnino ſtrui: is prius hæc diſcat, & ſcrutetur ſcripturas, ſicut mandatum accepit, vt rem quamlibet & cognoſcat & ſciat ex ſuo fundamento. Propter huius n. ſimplicitatē Deus hoc opus non intermittet, neque per miſſum, nec per permiſſum diaboli. Hoc enim pro corollario tenendum omnibus eſt: quicquid horum ex rebus inuiſibilibus iſto pacto fiat, id ſine cauſſa manifeſta minime fieri: ſed nobis anſam ac incitamentum porrigi ad veras & genuinas cauſſas penitius indagandas & trutinandas, & haudquaquam iſta diabolo adſcribenda eſſe. Deus enim eſt, ſine quo vis diaboli nulla eſt. Prætorem in ciuitate age aſpicite, quomodo is ſuos lictores habeat, qui morem illi gerant, & mandata omnia confeſtim adent. Quis vero lictorem huiuſmodi pro prætore habeat? Nemo. Ergo nec poteſtas illa lictori adſignabitur. Voluntas enim eſt prætoris. Sic de his hoc loco quoque arbitremini. Omnia in Deo inquiri debent. Ex eo enim omnia profluunt. Qui permiſſus ſunt, permiſſuum quoque modo æſtimentur. Voluntas autem diuina comprimis inquirenda eſt, quomodo nimirum vel miſericordia diuina, vel ira in nos dirigantur. Hæc enim verborum ſumma eſt, quod auxilium omnino habituri ſimus, ſiue boni ſimus, ſiue mali. Sicut idem medicina quoque teſtatum facit, cuius auxilium non eſt laus Medici, ſed Dei. Gratiam ſolum artis habet medicus, non auxilij. Hic enim ſui nihil habet, quam ſolam artem.

Finis operum inuiſibiliū.

Diabolo nihil aſcribendum.

Idcoque hæc omnia eo dicta ſunt, vt non æſtimemus eum, quem videmus, quod is ſit, qui iuuet. Alias enim gratia Medico, non Deo reddenda foret: reddendus foret honor gramini ac fœno, pyxidibuſque &

Deo ſoli omnia accepta ferenda.

thecis pharmacopæorum. Id vero impium iam eſſet & ſuperſtitioſum. Hoc enim ſi ambulare modo vellemus, tum demum id fieret, vt ad diabolum reſpiceremus, non autem ad Deum. Quod enormiter falſum & iniquum foret. Hoc vero iugiter in pectoribus noſtris ſic meditemur, quod Deus medicinam crearit, eamque noſtris oculis præſtituerit, vt ſerio conſideremus. Quare? Quod ſi ergo a characteribus, quos deſcribo, aliquid boni nobis confertur; tunc id vobis idem ſit, quaſi fœnum eſſet, aut gramen. Et ſi quidem meri diaboli eſſent: ijdem tamen iſti vobis ſint, ac thecæ pharmacopœorum. Et fundamentum hoc ſolidum ſtatuite, Salus ex noſtris inimicis, & ex manibus omnium nos odientium: & vobiſcum ita cogitate: Deus me creauit, Deus me liberauit. Quicquid mihi confertur boni, ſiue ab hoſtibus, ſiue amicis id promanet, de eo omni ſit laus & gratia Deo. Et ſic vniuerſa ad primæuam ſuam originem reducenda ſunt. Attendite quæſo ad ſuperbum medicum. Si Deo de ope præſtita gratias egeris, non ipſi: admodum ille indignabitur. Nam gratiis de arte actis minime acquieſcit. Quid vero faſtu ſuo tibi incommodabit ille. Deus hac de cauſſa te Medicina non deſtituet. Hoc caſu, quicquid tibi opis vel a ſpiritib. vel aliis inuiſibilibus affertur, de illo Deo gratias age. Quod ſi nec ſpiritus iſte, vel ille tibi porro auxiliari velit: dimitte abiturum. Vno cedente, alter ei ſuccedet. Tu hac de cauſſa Deum non deſere. In rebus omnibus cæcutientia noſtra ſunt iudicia. Quare, quicquid ad vitæ noſtræ prorogationem facit, hoc in Deo accipiendum eſt. Is enim per varia opera nobis innoteſcere ſatagit, & honorari cupit in omnibus, quocunque modo illa ad nos pertingant.

De characteribus quid ſentiendū.

Faſtus quantus nonnullorum Medicorum.

Ordine ſuo omnia comprehenſa ſunt. Ordo iſte procedit ex mandato. Quis vero caballum ſuum in fouea relinquit, nec illum extrahit, etſi dies Sabbati duplex ſit? An non vero permiſſio a Chriſto hæc conſtituta eſt, vt auxilium id præſtetur? Et hoc mandatum a quoq; violari liceat? Iam ſi mandatum Sabbati violare licet, vt auertatur mors cuiuſdam equi: multo magis propter ſeruandum hominem frangi mandatū Dei poteſt. Rem his accipe. Mandatum ita ſonat, *vt Medicum non aſpernerís, nec ipſam Medicinam.* Hæc qui ex terra gignatur, iunctim additum eſt. Ponatur vero Sabbatum eſſe: tu vero proximum tuum ſanes characteribus, qui vere loquendo ex terra non naſcuntur cum ſuis viribus: ſic ergo violaſti Sabbatum. Nec enim præciſe mandatum ſeruas. Iam vero iſta violatio latius non extenditur, quā ſi die Sabbati equum ſeruaſſes: Tu opus auxiliationis præſtitiſti, & opem attuliſti, quam ars te tua docuit. Auxilii ergo reſpectu, nihil peccati eſt. Id enim a te nō prodiit: ſed a Deo. Ars autem non eſt ad præſcriptum mandati, ſed ſaltem auxilium: Ars ipſa ergo

Characteribus ſanatio quomodo facienda.

ergo reputatur pro violatione ſabbati, quæ tamen verbis Chriſti ſtabilita & conceſſa eſt, vbi exemplum de equo ex fouea extrahendo induxit. Sed & huc animum aduertite, quod Dauid cum ſuis comitibus in templum ingreſſus panes iſtos edit, quos edere religio erat. Tempore famis autem is edebat, vrgente neceſſitate: & edebat ſine peccato. Ideo neceſſitas in ſcriptura excuſationem habet. Æquum enim eſt, neceſſitatem auerti, rebus præſentibus, ſiue Diabolus ſit, ſiue Spiritus, ſiue Medicus, ſiue latro, ſiue quodcunque aliud proximum. Iam vero multo plus ſitum erat in panibus illis, quos Dauid cum ſuo populo edit, quam hic in arte ſitum eſt. Vnum altero non leuiore reſponſione velandum erit. Mandata enim ſunt, omnino omnibus ſeruanda. At vero Chriſtus ipſe limitationē hanc nobis præiit, quod liceat nobis auertere periculum pecudis. Ergo multo magis hominis. Quia enim licuit Dauidi compeſcendæ famis gratia panes edere: ideo iam non erant amplius, quod erant antea? cum in poteſtate ſacerdotum eſſent. Eadem artis quoque ratio. Pono enim, totum Diabolum eſſe. Iam ſi ars in manum meam reddatur, auxilium etiā mihi in manu erit. Ita ergo non amplius Diaboli erit: ſed meum. Tum demum ægro opem ferre, & Deo gratias agere poſſim.

Dauid panes conſecrationis edens.

Neceſſitas excuſat.

Diaboli auxilium quid non Diaboli ſit.

Hac de cauſſa non immerito explicandum mihi ſumo, quæ nam illa ſint, quæ magica vocitarunt, & ſimilib. nominibus alii diffamarunt. Certum eſt, mandatum nobis datum eſſe, vt nobis inuicem opem ac auxilium feramus. An vero impium ſit, ſi ſtanti ante me Diabolo dicerem: *perge & meo nomine equum ex ſcrobe extrahe.* Si id fiat: Quis me de hoc ſuperſtitionis iure accuſari queat? Imo meam hinc potius probam fidem iudicet, quod talia Diabolo aut ſpiritui alii mandare auſim. Quod ſi vero is equum ex fouea vna extrahat, & in aliam coniiciat: ſic demum dici poſſim ſuperſtitioſus, quæ ſuperſtitio ſcilicet hunc fructum aut mercedem refundat. Hic n. ad punctum ſingulare attendetis, quod confœderationem ſpectat: vt, ſi Diabolus eo quendam redigit, vt res huiuſmodi ordiatur cum ſuperſtitione tali, ſicut de ceremoniis & aliis dicetur deinceps. Tū demum verum eſt, auxilium ſimul & artem ab ipſius manu pendere, & ſeruum factum eſſe eum, qui bono iure dominus eſſe potuiſſet. Conuenit n. vt cuil bet fideli Diabolus morem gerat. Is vero ſi an vicem vertere queat, laboret: quid experiri nocuerit? Hi autem Diaboli laudem & honorem quærunt, non Dei. Et hic dolus latet, & impoſtura artis. Nec enim Diabolus eius eam vim habet, quā habet in hanc, qua vtuntur ceremoniales. Ideoq; ars hæc, ſi ita impenditur, vt ex ſeipſa eſt, violatio mandati non eſt. Sed nec Diaboli ita erit propria; verum, vt præda iuſta, ab eodem auferetur: cuiuſmodi plurimas filii Iſrael captarunt. Aurum enim & argen-

Diaboli auxilium quando ſit.

Diabolus ſeruus omnium fidelium.

tum ab eo auferri non poteſt: ſed ipſi ac ſpiritui cuilibet a tergo excutiendum eſt, quod habent. Nam & nos plene hiantibus faucibus ſequitur, quærens, an ſuam a nobis extorquere rapinam poſſit.

Finis artium. Maria Magdalena.

Quicquid in artibus poſſumus, ad laudem & honorem Dei impendi debet, hoc nimirum modo, vt conueniat cum facto Mariæ Magdalenæ, quæ pretioſum vnguentum effudit in caput Chriſti, quod pro ratione intellectus humani longe commodius & vtilius impendi poterat, quam vt ita profunderetur. Illi tamen Chriſtus teſtimonium dedit, *quod opus bonum fecerit*. Quapropter etſi quidem non ſemper ſecundum intellectum agamus humanum; cum rebus tamen iſtis in vera caritate ambulemus: & cum vnguenti huius profuſione ſimul vnam excuſationem impetrabimus. Auxiliari, an contra mandatum diuinum eſt? Minime. Diabolum tamen & ſuperſtitiones conciliare, id verbo diuino aduerſum eſt. Et licet quidem per falſos Deos ſanaremus homines, tamen iniquum foret. Hos enim falſa ſigna edere videmus. Quæ vero falſa ſigna ſunt, a falſis Dijs oriuntur. Seminarium tamen characterum a Dijs falſis non eſt, nec in ſe quicquam ſuperſtitionis habet. Quanquam hoc verum ſit, ſuperſtitioſa ſigna omnia ex viribus naturalibus procedere. Ideoque merito honori Dei aſcribenda illa, & virtus lucis naturæ detegenda, ac ſuperſtitio in locum ſuum releganda eſt. Etſi enim iſta quidem relegetur: viribus tamen iſtis nihil ademtum eſt. Deorum enim falſorum nunquam illę erant. Idemque eſt, ac ſi quis cum mutuatitio habitu incederet. Prædico tamen, non omnia conditioni humanæ mandata eſſe. Variæ ſiquidem ſectæ, quæ ſub nomine Chriſti velantur, retibus adeo arctis Euangelium conſtringunt, vt, niſi Chriſtus exemplum de equo propoſuiſſet, die ſabbati nemini nec edere, nec bibere futurum licitum ſit: ſed aut religione omnia inferna ſuperna ardere opus foret, aut de ſabbato plane nullo nobis conſtare. Hic ergo ſenſus longe relegari debet, quia ſcripturæ non eſt conſentaneus. Hoc enim foret pacto, vt tandem iuſtificent Iudam, & damnent Chriſtum, ſicut ſectarij Anabaptiſtę ex parte fecerunt maxima. Sic ergo, quæ res a craſſo & fatuo intellectu capi non poteſt, propterea nō debet magica cenſeri: Nec iſto honore deferendo blandiri diabolo debemus. Quid enim ipſum vſpiam ſuauius afficit in ſuperſtitionibus vniuerſis, quā ſi gloria ita deferatur ei, quaſi ipſe auctor extitiſſet? Quærenda nobis paſſim varia ſunt: vt varia magnalia experiamur, & Dei ſecreta in rebus multiplicibus cognoſcamus. Satis nobis id fuerit, ſi per iciunia & preces mandaſſet nos ſanitatem impetrare. Sed hæc tamen noluit: ſed med[illegible]ituit nobis indaganda, terramque ipſam nos perrerrare patitur, vt inde multa diſcamus. Cumque probauerimus omnia

Characterum ortus & vis non eſt ſuperſtitioſus.

Anabaptiſtæ perſtringuntur.

Magicum non eſt illico, quod non intelligitur.

quod

quod bonum eſt, retinere debemus. Hæc vero fas eſt, nos in rebus omnibus recordari, & aſſiduo reuoluere. Bonum enim & malum vt prodeant, neceſſe eſt. Quæ ſi protulerimus, & a ſe inuicem diſtinxerimus, retinebimus bonum, malum omittemus. Quid vero aliud nobis hic indicatur, quam vt, ſi poſſimus, diaboli artes omnes diſcamus? Artibus autem vtamur & diabolum omittamus? Diſcendæ nobis omnes artes permiſſæ ſunt, omnia probanda data ſunt, vt, quod bonum eſt, ſeruetur. Ideo enim in terram prognati ſumus, vt minora maiore diſceret. Deus enim diabolum multis artibus dotatum, altius ad lumen naturę euexit. Quas ſi calleremus: Deum nunquam offenderemus. Et licet artes eius noſtris ſimiles non ſint: cognatæ tamen ſibi pleræque ſunt. Quod ſi pro herba verbum adhibeat, fit id pro herba. Nemo tamen arbitretur, huiuſmodi verba diabolos eſſe. Sunt ipſius ſpecies, & characteres ſunt eius compoſita & ſyrupi. Et talia ipſa naſcuntur in illis regionibus, vbi ipſe agit, de quo plura dicenda ſunt. *Diaboli artes diſcendæ: ipſæ omittendæ.* *Diabolus hominib. multo doctior.* *Verba etiam pro herba ſunt.*

Sedulo nobis attendendum eſt, quod de Moyſe ſcriptura dicit, *quomodo is iuſſu diuino apud regem Pharaonem per omne eius regnum ingentia miracula ediderit.* Ex virga proiecta naſcebatur ſerpens. Idem etiam audentes magi ſimiliter præſtiterunt, Moyſe ipſo nō ineptius. Et licet ſcriptura magis his data nomina impingat: nihil tamen in nominibus ſitum eſt. Ars enim ipſa nomina aliter declarare nouit. Sed quid fiebat? Magi cum ſerpentes multos produxiſſent: tunc Aaronis ſerpens ceteros omnes deuorauit. Quare? dominium ſcilicet hic ſibi ſoli Deus affectauit, nec paſſus eſt hominum artibus ſuæ potentiæ aliquid importari: quanquam ad hoc primum conniueret. Hæc vero quid deſignanr aliud, quam quod reſpectu Dei noſtra vniuerſa nihili ſunt, quodque artis nullius probe gnari ſumus in hac terra, ſed ſemper exſpectare cogimur, quid nobis permittat Deus, vel minus? Sic plura alia quoque deinceps ſigna coram Pharaone manifeſtabantur, quæ tamen Magi æque omnia æmulabantur. Hi ex arte talia edebant. Moyſes vero ac Pharao ſine arte. Et res cum hiſce plane eodem ſe habet modo, ac cum ægrotis, qui a Chriſto ſanati ſunt, & eius Apoſtolis: quod ipſum medici quoque æmulati, multa ægrorum millia ſanarunt. Nomen vero Magi ob id his inurendum eſſe, admodum iniquū videtur. Ars enim ea ex luce naturæ prodijt. Ars ſimilis in Ægyptijs etiam illis exſtitit, quæ ſecundum naturæ lucem nondum exſtincta eſt. Si enim naturæ ea vis eſt, vt ex ferro cuprum facere poſſit, & ex liquoribus condere gemmas queat: multo certe plura poterit ſecundum ſua ſecreta maxima. Ideoque Magi illi arte ſua Deum haudquaquam offenderunt, ſed ſaltem improbitate & temeritate auſus, facti in contumeliam *Moyſes ſerpentes facit.* *Magi Pharaonis Deum nō offenderunt ſimpliciter.*

Moyſis ac Aaronis. Tale enim quiddam dicturi videbantur, quid dicunt duo iſti viri a Deo ſe iuſſos eſſe? Ex arte id agant, noſtro exemplo. Hic miracula videtis. Ideo ars eorum euaneſcebat, vt Moyſes & Aaron manifeſtarentur. An non ipſa quoque ſcriptura teſtatur, Deum dicere: An nō is ego ſum, qui mutos, & ſurdos, & cœcos, & videntes feci? Quid enim hoc dictu aliud eſt, quam quod rerum vniuerſarum creator ipſe ſit? ſi ſurdi & muti naſcimur: an tales propterea manebimus? Ipſe eſt, qui nos loqui docet. Qui enim infantes ex ſuis loqui addiſcere poſſent viribus, ſi Deus ſuam non conferret opem mirabiliter? Iam, ſi loqui & audire poſſumus, inſtrumenta operū diuinorum cognoſcenda ſunt, quatenus quidem Deus nobis permittit. Quid enim eſt, vt quis videat, & quid videat, non ignoret? Quis finis conditi hominis, niſi vt diſcat & experiatur tam mala, quam bona, bona vero ſola retineat? Harum rerum ſi nullam experientiam tenemus: iam nec de Deo quid compertum habemus. An vero id homini ornamento ſit, ſi nihil ſciat? Nemo vnquam peritus vir in ſeductionibus manſit: nec talem quiſquam vnquam ſuperſtitionibus pollutum vidit. Vbi enim gliſcunt ſuperſtitiones, niſi apud ignaros & imperitos? Vbi ſuperbia dominatur, niſi apud inſcitos? vbi ſtultitia regnat, niſi apud eos, qui in ſapientia ſua ſubſiſtentes, ipſam Dei ſapientiam vlterius perueſtigare negligunt? Ideoque ſi ars aliquando quæpiam in apricum proferiur, quam ipſi bliteo ſuo, & fungoſo cerebro aſſequi non poſſunt, eam magicam & ſuperſtitioſam eſſe illico clamitant. Hac nimirum arte, hoc fundamento vtuntur, vt ne ſtultitia eorum in publicum abeat, aut ipſi ſupremi magi ꝓ magis non differantur. Ideoq; ſcire vnumquemlibet fas eſt, quod auxilium quoduis a Deo promanet. Nec enim Diabolo, nec mago id præſtare poſſibile eſt. Quod etſi quidem a ratione humana capi non poſſit: non tamen cum ſcriptura id pugnat. Quo vero modo quoduis fiat, & qui abuſus hic committantur, deinceps quoque tradendum eſt: hoc fine, vt media a Deo tradita, per quæ iſta talia operamur & impetramus, ex ipſo fundamento cognoſcamus. Quod ſi enim de via errantem, in viam fur quiſpiam reduceret: an non ſatis rectæ metæ reſtitutus eſſet? Iſti nimirum opera faciunt, qui ea ſciunt & poſſunt.

Inſcitiæ ... nihil ... eſt.

Medic. reprehenſio.

Auxilii omne a Deo.

Quia ergo nos homines in hunc mundum nudi pronaſcimur, & nobiſcum nec artes, nec ſapientiam afferimus, in ſolam Dei gratiam ſpem defigentes: ideo ipſe prouidet nobis, nec tamen plura ex motu proprio nobis largitur, quam ſolam vitam. Cetera quod attinet, ſiue ſani, ſiue infirmi reddamur, id vniuerſum ipſi Naturæ committit. Vt nos loqui doceant parentibus mandat. Porro adoleſcentes autem magno labore omnia addiſcere cogimur, nec artem ex nobiſmet ipſis vel minimam proferimus. Quod ſi ergo omnino diſcendum nobis eſt: neceſſe eſt, vt id, quod

Nudi & ſine arte naſcimur.

nos homines doceat, humanum non ſit. Homo enim vel a principio rudis & ignarus eſt. Diſcere itaque volentibus primum fundamentum in Deo locandnm eſt, iſque vnus noſter Deus ſtatuendus & agnoſcendus, qui & doceat, & procuret, quicquid in vſus noſtros facit. Et ſi vniuerſa euoluere velimus, intelligemus ſane, per medium quoddam res omnes fieri iam porro a creatione a Deo abſoluta. Veluti, cum Deus pater cœlum ac terram creauit, creauit illa vt media eſſent, ex quibus ad nos proflueret id, cui corpus noſtrum dominari deberet. Sic homo dominus factus eſt medicinæ, dominus agrorum, pratorum, & vinearum: non quod vel a terra, vel a Sole id acceperit: ſed quod Deus ſecundum ordinationem mediorum horum iſta contulerit. Sic enim ipſi complacuit. Pari modo nec ſcientias artium ex nobiſmet ipſis habemus, ſed & has per medium aliquod. Medium hoc ſunt ſpiritus inuiſibiles: qui ſicut ager ſuos fructus gignit, ſic iſti artes ex ſe dant. Et de his mediis dicendum eſt, ſiue Angeli, ſiue alii a Deo ita conſtituti ad nos perueniant, non ſecus, ac Angelus ad Mariam venit, dicens, *Gratia plena es.* Hoc vt manifeſtum eſt: ſic nobis ſecreto dona communicantur: & vnuſquilibet munus a Deo attributum ſibi, hic hoc, ille aliud ſedulo cuſtodiat, ac pro ſalute angelica habeat, quę eadem eſt cum munere illo.

Deus ſolus noſter preceptor.

Poſt creationem homo vniuerſa per medium accepit.

Spiritus etiam media quod ſunt quo inſtituamur.

Iam ergo, quomodo terram vel colere, vel eidem, vt dictum eſt, imperare poſſimus, ſi non lumen quoddam, q̄ ſupra hominem eſſet, & nos doceret, acciperemus? Artes a. omnes in ſpiritibus perfectæ quidē ſunt, ſiue exſiſtant bonæ, ſiue malæ. Ex illis ipſæ ad nos deſcendunt. Illi enim velut medium iſtas nobis conferunt, (ſicut Sol æſtatem & ſplendorem) vt in hac terra aliquid ſciamus. Ex nobis enim ipſis nihil ſcimus. Si ergo ſcientiam artium ex ipſis omnino ad nos transferri oportet: neceſſe eſt, nos quendam erga ipſas affectum habere. Diſpoſitio hæc citra omne medium in Deo conſiſtere debet. Hinc poſtea egrediuntur mandata Dei: *Tu Angele, aut ſpiritus, doce hunc hoc, illū illud, vt ex te hanc dotem habeat.* Hinc n. ſequitur, *nos vocatos & ad affectū compulſos eſſe, alterum in hoc, alterū in alio.* Sic ergo porro mandatū per angelū aut ſpiritum confectum datur: nobis poteſtas confertur diſcēdi illud, q̄ deſideramus. Et ſi huic viæ nō inſiſtim⁹: etſi quidē phantaſmatis noſtris ad inſaniā vſq; incumberem⁹, tñ ne rude quidē plumbū liquare addiſcerem⁹. Tales ergo nos fingit & facit Deus, quales eſſe ipſi placitū eſt. Huic inuētionē typorū ſuggeſſit: illum docuit opificiū fabrorū: iſti Muſicæ artē impertiit, & ſic cōſequenter vnicuiq; peculiare quiddam cōtulit, q̄ ad vſus humanos faceret: ac incōſtituendis omnib. eum ordinē adhibuit, vt iā poſt inuentores primos alii ſubinde alios eadem docerēt. Adeoq;, q̄ homini impoſſibile eſt, vt a ſeipſo diſcat: id pdi-

Artes omnes perfectiores in ſpiritibus.

A ſpiritibus diſcendum, tam malis quam bonis.

ĉto ordine ab alijs haurit, & aſſeqtur. Quemadmodum a Maria, a dicta ſibi ſalute, gratiæ plena illico fiebat: ſic dona quoq; inter nos diſtribuuntur eodẽ modo. Ac quicquid vſpiã inuenimus, ex hoc principio omne dimanat. Nemini ergo id curæ ſit, ꝑ q̃ media iſta ad nos deriuentur: ſed potius firma ſit ꝑſuaſio, vndecunq; illa ſiue a malis, ſiue bonis ſpiritib. ſuggerãtur nobis, ꝙ illi ea vniuerſa expreſſo Dei mandato compulſi faciant. Vult n. Deus omnia ſibi obedire, ac maieſtatẽ omnipotentiamq; ſuã non minus in inferno, q̃ in cœlis effulgere. Idẽ Deus hoc quoq; vult ac iubet, vt ẽt nobis, ſuis electis, ꝗcꝗd vel in cœlis, vel inferno degit, ſeruiat ac morẽ gerat.

Dæmones ex ſe nihil habent.

Iam vero cum tam boni, quam mali ſpiritus omnes creaturæ ſint: creatura id quoq; erit, quod poſſunt illi. Sic ergo ex ſe nihil habent ipſiſmet: ſed omnia a Deo quæcunque vſpiam ſunt. His ita conſtitutis, quis hominum, & quo iure dicet, a Diabolo ſeſe diſcere, cum diabolus non ſit Deus? Fateri etiam nemo non cogitur, ne minimam quidem auiculam in terram prouolare, niſi a Deo immittatur: & ſic ne abiectam quidem vrticam enaſci, niſi id expreſſo Dei iuſſu fiat. Si diſpliceret Deo nos ea frui, exſcinderet vtique eam vno momento. Iam, quod non exſcindit; ex hoc luce clarius patet, ꝙ nos non oderit, ſed ex fidelitate diuina impendio faueat. Porro quid mali nam in his artubus? Nihil quidẽ, quam quod nos deprauamus ipſi. Precari & ieiunare, bonum quidem eſt. Per hoc n. expellitur Sathanas. Sic bonum quoq; eſt pulſare, & petere. Sic bona nobis omnia ſunt, & in cōmodum noſtrum impendi idonea. At hoc iam bonum haudquaquam eſt, ſi oremus vt Tetrici, h. e. ſi ſic lauemus faciem noſtram, quaſi id ignoraremus: cor & non os moueremus. Ex hoc iam ſequitur, ieiunium quoq; & preces illis in malum vergere. Non ꝙ ieiunare, & orare per ſe malum ſit: ſed quod malum ſit id, quod additur. Hinc colligite, quod *Deus per ſalutationem iſtiuſmodi dona nobis conferat, vnicuiq; ſcilicet pro ſua vocatione.* Cum n. eadem nobiſmet ipſis ſollicitemus, tetrice res agenda non eſt, h. e. ceremonijs nullis ibi opus eſt. Improbũ n. foret, ſi impetratis huiuſmodi bonis, nollemus a nobis ipſis ſine medio ad Deum diuertere. Corruunt a. iam res noſtræ, ꝙ bona impetrare conamur ꝑ ceremonias diuinitus nobis haud mandatas. Ac iterum dico: *ſi nobis Deus ſalutationem gratiæ immitteret, nos vero gratiam eam cum ceremonijs tueri vellemus: iam a ſuperſtitione nos procul non abſore.* In his ergo rebus omnibus Maria nobis exemple ſit, vt quæ gratiæ pleniſſima fuerat: Nec ceremoniæ vllæ vel ante, vel poſt adhibeantur, ſed nos veſtigia Mariæ præciſe ſequamur. Illa enim ſi non errauit; nec nos errauimus, ſi ducem eam probam ſequamur, ceteræ autem viæ omnes erroneæ ſunt ac ancipites.

Omnia bona homini ſunt

Ceremonia addita ſuperſtitionem augent.

Sed de ceremonijs dum loquimur, allubeſcit mihi earum vires enume-

enumerare. Nec enim hoc meo ſaltem inſtituto deſeruiet: ſed eo quoq; facíet, vt diſcamus, cor poſcere a nobis Deum, non ceremonias: cumq; vicißim iubere, vt, cum ſolo corde iſta a ſe impetrauerimus, corde fideli eadem rurſus diſpenſemus. *Ceremonias Deus repudiat.* Hoc enim a Deo quod impetramus, gratis accipimus. Id ergo eadem via a nobis etiam egrediatur. Si vero ceremoniis adhibitis donum Dei polluamus: iam pręcipites in ſuperbia agimur, quam Deus ſerio odit. De ceremoniis dum loquimur, eodem ſenſu omnes intelligi volumus. Eæ enim cauſſa ſunt inuecti nominis ſuperſtitionis, quo grauari ſolemus. Sed vobis exempla quædam exhibebimus. A Chriſto nobis tradita eſt doctrina & ordo, quibus nec quicquam addere, nec demere nobis datum eſt. Ea ad vnumquemlibet hominem ſpectant. *Homo quiuis ipſemet proximus Deo.* Vnus enim quiſq; ſibi ipſi eſt proximus apud Deum, plenamq; poteſtatē accepit ſua apud Deum negotia expediendi. Hanc iam poteſtatem ſic manibus ſuis homo abiiciat, nec eo vtatur beneficio, quod a Deo accepit, ſed id in alium conüciat, & eundem in auxilium vocet: omnino is in ceremonias præceps agitur, acita deſperationi manum dat. Nam quælibet ceremonia deſperationi affinis & cognata eſt. *Ceremonia deſperationi affinis.* Hinc iam conſequitur: quia poteſtas iſta homini data e manibus excutitur, excuti ipſam quoq; fidem cum omnibus ſuis viribus: ac ipſo facto nimirum ceremonias exſurgere, ſeu induci. Hæ autem ceremoniæ ſunt, [illegible] *externam rebus in hunc finem inſtitutis inducere.* Qui enim manumittit eandem, is ea orbatur: hanc autem accipit is, cui ille eandem impertit. Iam quantum is illius diſtribuere poteſt, tantum ſoluit. Ea ſolutio penes Deum eſt, in tantum ratificata, quantū diuina voluntas admittit. Bona vero, an mala ſit, id ipſum quoq; penes Deum ſitum eſt. Ille in rebus iſtis correſpiciet. Iam, vt quod res eſt, de ceremoniis ſtatuam, ſcire debetis, eas nullius momenti ac valoris eſſe. Quod ſi enim quicquam a Deo impetrari opus eſt: is certe in cor oculos intendet, non in ceremonias. *Ceremoniæ nullius virtutis ſunt.* Et quodcunq; nobis largitus eſt, id haud quaquam ceremoniis impendi vult, ſed laboribus. Nihil enim largitur aliud, quam hoc, per quod diligamus Deum ex toto corde, ex omnibus viribus, & ex pleno animo: per quod etiam proximum noſtrum iuuemus, ſicut nos ipſos. Quod ſi ergo, quæ Deus nobis impertit, huc impendenda ſunt: iam merito ceremoniæ omnes exſoleſcunt Iam ſicut ceremoniæ in rebus inualuere omnibus, & poteſtatem propriam corrupere: ſicut illæ magicam quoq; artem contaminarunt: hoc eſt, de quo iam trado, id eo dudum redactum eſt, vt ſine ceremoniis nullius amplius momenti videatur. Æqua enim ratione, qua cum Deo agimus citra manifeſtationem cordis: ſic in hac quoq; arte agere omnino debemus. Omnes enim eiuſdem poteſtatis capaces ſumus, nec alter altero inferior

Ceremonias cur innexerit Satanas.

Ceremonia in quibus conſiſtant.

eſt. Quod vero poteſtas iſta minus procedat, id ab auctore Satana eſt, qui hoc molitur vnice, nec qua fors data poteſtate vtamur ceremoniis non prius adhibitis. Quid vero ſunt tandem ceremoniæ iſtarum artium? Hypocritica ieiunia, & preces ſimulatæ. Sicut Phariſæi populi oculos ſimulatione eludebant: ſic Phariſaicum iſtum ritum hic quoque Diabolus æmulatur & introducit per numeros, per tempora, per abſtinentiam, per conſecrationes & benedictiones, per aquam luſtralem, per alia ſimilia. His technis perſuaſionem hanc Satanas in corda hominum inuexit, vt crederent, eum, qui quicquam a Deo impetraturus ſit, Dei obliuiſci ipſius, & his omnino ceremoniis vti debere. Sic enim felicem rerum ſucceſſum ſperandũ eſſe. Iam vero, quo nam loco iſta habenda ſint, Theologi iudicent. Sicut enim inter ſeſe mutuo agunt homines, ſua poteſtate abutentes: ita ſe res cum ipſis quoque ſpiritibus habet prædictis.

Tam Petrus, quã ſpiritus, Dei ſerui.

Ceremonia quos ſpectant.

Nolim vero hiſce in poteſtatem Petri durius quicquã dictũ eſſe. Hoc ſaltem moneo, vt tranquillum ac pacatum pectus in ſe quiſq; alat ac foueat. Cur a. iſta talia producam, cauſſa hæc eſt, quia nimirum characteres nec verba, nec nomina ſunt. Ceremoniales a. cum verbis ac nominibus eoſdem confuderunt, vt ſcilicet reſpectus ad ſpiritus fieret: vt ſine quorum imploratione res nullius ſucceſſus futura ſit. Hoc idem eſt, ac ſi dicerent, niſi Petro blandiaris, de gratia coram Deo actum fore. Cum vero certum ſit, Petrum ac ſpiritus ſeruos Dei eſſe, qui, q. cunq; a Deo mandetur, confectum dare cogantur: omni omnino ratione conſequitur, ſi Chriſtus iubeat Petrum ſoluere, eum ad id compelli faciendum: vt etiam viciſſim, ſi iubeat ipſum ligare. Adeoq; ſi id faciat: opus hoc ratum eſt in cœlo ac terra. Tale enim eius officium eſt: ac miniſterium ipſius ad omnes Dei iuſſus procliue eſt. Iam, etſi quidem Petrum pro Deo habituri eſſemus: non tamen ille in hoc nobis aſſenſurus eſſet, niſi ſingulariter a Deo prius iubeatur. Sic ſcitote ergo, ceremonias in ſolum Petrum intendere. Eædem ſimiliter ſe etiam habent erga ſpiritus, eoq; directæ ſunt, vt is, cuius eſt mandare, obliuione obliteretur, ſerui vero eius, quorũ miniſtrare eſt, in locum ſuperiorem ſufficiantur. Hoc modo ædium gubernatio qualiſcunq; eſt: & abſente Domino, famuli ludunt ac agunt, quid & quantum volupe eſt. Propter hunc abuſum ergo ars ipſa contemtui eſſe minime debet: ſed ſuperſtitio in illo eſt, quod ea ſeruis impenditur. Ac id quidem vel ex arte ipſa patet, quæ hoc caſu ita lacera eſt, vt ex ſe nec iuuare, nec conſulere quicquam poſſit. Oeconomia talis in ædibus omnibus gliſcit, ſi qua fors longius abſit Dominus. Serui imperium affectantes, comminiſci coguntur varia, ſuam vt temeritatem velent. Hi a. eum Domini ſui poteſtatem & vires eaſdem non habeant, & tamen de

auxi-

auxilio ſi implorentur,& vt ſigna edant,ſollicitentur: tum neceſſe eſt varia eos aufugia & diuerticula quærere,veluti ſunt: tu non recte ieiunaſti, aut oraſti: tu non recte confeſſus es. Hinc tibi illud damni, &c. Sic ergo ſectatores illud ceremoniarum tractantur, & condiuntur fatuo ſale illo, qui ad nihil vtilis eſt,niſi vt in cœnum excutiatur.

Iam quia fides ſeu fiducia in ſeruos ita operatur,propterea multa conſequi ſolent, hoc eſt, etſi res ſaltem ſeruos ſpectet,multa tamen felices ſuos ſucceſſus habent. Fides autem ac poteſtas cum in eum coniecta ſint, qui præſtandæ opis mandatum non habet: ideo Deus æquum iudicem agit,varios adhibens,varia inſtrumenta admittens, ad multa conniuens: non quidem ad ſeruum reſpiciendo,ſed ad hominẽ ipſum. Et hæc cauſſa potiſſima eſt, cur præuaricatoris fidem ſtabiliat Deus. Is enim agens liberum eſt.Nemo autem in tentationem abeat:nemo aliunde auxilium exſpectet. A Deo omnia rogari ac impetrari debent.Is quicquid præterea Diuis ſuis imperat,hoc fiat & gratum ſit,ſiue ab hoc,ſiue illo,ſiue a ſpiritu, ſiue Angelo,ſiue Diabolo præſtetur.Hoc enim modo ſpiritus etiam iuſſi ſunt, vt docerent & iuuarent: quo nimirum beneficia ad nos redundarent tam ab inimicis,quam amicis.Id vero naturæ luci manifeſtatum eſt, ſpiritus ſcilicet artes in publicum dediſſe. Re iſta pro comperta apud omnes habita, cœperunt deinde ipſi ſpiritus inuocari,quaſi ex ſeipſis nutu proprio auxilio venirent: nec cogitatum eſt, quod mandato diuino coacti tali a illi faciant. Tum & ex inſtitutione ac doctrina magica Chaldæorum,Perſarum,Ægyptiorumque,ſpirituum iſtorum nomina diſtincta promulgata ſunt, quos ſuperſtitioſi pro Dijs venerati ſunt,& coluerunt. Si quis autem a Diuis multum exigat, Deo non annuente nihil præſtare illi poſſunt. Nam meri ſerui ſunt. Sic ergo aſſeruatis nominibus,cum illi opem ferre non poſſent:homines cum ſpiritibus colludere cœperunt,ac ceremonias peculiares in ieiunando, orando & ſimilibus aliis condiderunt: quo modo etiam Salomon ſpeculum, & Moyſes librum conſecrationis confecerunt, Quod deinde indies magis magiſque inualuit: cum plane perſuaſum haberent, ſe illiuſmodi inſtitutis certi quid impetraturos. Nihil tamen aliud conſecuti ſunt, quam vanas vrticas, & deliramenta alia: qualia ſeruorum opera omnia ſunt, cum quibus Dominus nihil negotii habet. Et ſic cognoſcite Papas tam inuiſibiles, quam viſibiles, qui ſe Dominos, non ſeruos venditant,vt nimirum ſacerdotium quodlibet æſtimandum ſit.

Deus cur coram eniis incredũ etiam conniueat.

Spiritus artes promulgarũt

Diui renuente Deo, impotentes.

Salomonis ſpeculum: & Moyſis liber conſecrationum.

Papa viſibiles & inuiſibiles.

Iam vero fidei conditio ac natura iſta eſt: vt e manibus emiſſa,in noſtra poteſtate non ſit amplius. Tum accidunt,quæ diximus. Sed porro tamen eius vires recenſendæ,eæque variæ ſunt. Dicunt enim homines:

Fides manumiſſa noſtra amplius non eſt.

Hic benedictionem vulnerariam nouit, vt a nemine cædi ac transfigi
Fidei genera. poſſit: Iſte per acutum gladium incedere poteſt: ille a glande ſclopetaria
ſe tueri nouit, &c. Hæc iam via vna eſt. Altera iſta eſt: hic hunc vel illum
morbũ curare poteſt conſecrando, veluti ſunt, *inflammationes, arthritides,*
hæmorrhagiæ, febres, &c. ſic & tertio: hic hanc vel illam herbam incantatione
cogere poteſt, vt hoc vel illud faciat: Item, hic amorem conciliare,
vel ſoluere nouit. Quæ quomodo ſub his quatuor generibus ſe habeant,
deinceps explicabitur. Omnium autem primo tenendum eſt, in iſtis improbas
multas ſuperſtitiones concurrere, a veteribus, ac comprimis a nebulonibus
deſperatis aſſertas & introductas, qui plurima minus Chriſtiana
& religioſa immiſcuerunt, non quidem ſine impulſu ac ſuggeſtione
ipſius Diaboli, quæ hic non ſine offenſione recenſeri poſſint. Vnum tamen
Mons Veneris. antiquæ originis eſt, de mõte Veneris vulgo dicto: ex quo huiuſmodi
characteres ſe abſtuliſſe gloriati ſunt. Quod quidem per omnia falſum
non eſt. Sicut enim in Bructero conuenientes ſagæ ſuos coitus & congreſſus
inſtituunt, ac a Dæmonibus ſuas, quas deinde exerceant, artes impetrant
Bructerus addiſcuntque: ſic æque ſuis etiam viris mõs Bructerus proprius
eſt, quem & ipſum Venereum vocant (nec tamen Veneris ille mons eſt,
de quo in ludi illo genere, *Carnuffel* Germanis vocato, ſpecies quædam
exhibetur) in eo ipſi quoque ſimiliter conueniunt, ac Diabolus ſpecie
fœminæ ſe illis ſubiicit, eoſque characteres illos cum huiuſmodi ceremoniis
vſitatis docet. Hi quas vires habeant, & vnde emanẽt, id poſterius explicabitur.
In hiſce autem nemini quicquam fiduciæ ponendum eſt. Nec
enim illius artis hoc fundamentum eſt, ſed indulgentiæ ſunt meræ, citra
virtutem aut efficaciam omnem quæſitæ. Huiuſmodi adulterina & venerea
deliramenta multa a fanaticis & præſtigiatoribus euulgata ſunt.

Vt vero virtutem hanc expendam & detegam: vtrum quæſo putatis
vos, ſua omni poteſtate id cauere & auertere poſſe Satanam, vt a ne-
Transfoſſionem Diabolus arcere nõ poteſt. mine aut vulnerari, aut transfodi ego poſſim? Hoc fieri minime poteſt.
Solus ac vnicus Deus hoc poteſtatis habet. Ea autem Diaboli infirmitas
& impotentia eſt, vt ne quidem fingere ollam poſſit non frangibilem: ne
de homine quid dicam. Quin imo ne vacillantem quidem dentem euellere
Diaboli infirmitas queat: taceo, quod morbum grauiorem curare poſſit. Sed nec quãcumuis
herbulam aliam, quã ea eſt, facere poteſt, aut ei quid addere vel
demere. Sic nec duos homines coniungere poteſt, multo minus eiſdem
vel amorem, vel odium conciliare. De his quatuor articulis modos quatuor
attendite. Eorum primus, ad vulnera & ictus, talis eſt: qui D. Lau-
Superſtitionum formulæ. rentium ſeruauit, ne in crate ferrea exureretur: qui D. Ioannem in oleo
ab ambuſtione tutatus eſt: qui tres pueros ex candente clibano ſaluos &
inadu-

inaduſtos ex[illegible]xit: Is artem hanc nouit, & impertit, [illegible]
ſi impertitur ei, qui characteribus vtitur: tunc indici[illegible]
u[illegible] inuitationis ad iudicium extremum Dei: vbi ſen[illegible]
pronunt[illegible]are, qua cauſſa ſuperſtitionem illorum ſt[illegible]
ma[illegible]t. Per characteres huiuſmodi, morbos curare, q[illegible]
no[illegible]t. I[illegible]mperare ſpiritibus poteſt, vt herbis ſimiles ſint, & [illegible]
liter [illegible]t. Cur autem hoc modo Deus illa permittat, penes i[illegible] arbi-
tri[illegible] id eſt. Talia ex ſe præſtare, ſpiritus haud quaquam poſſunt, ſiue id Deus permittat, ſeu iubeat. Si quidem herbas coniurant, aliam ipſis vim non indunt, quam quæ prius inerat. Quæ ſi pluris maioriſue aliquando efficaciæ ſint, quam pro modo naturæ ipſarum. id prioribus articulis imputari debet. Sciendum ergo eſt, huiuſmodi adiectitias virtutes medicamentorum, pro eorum ſaltem velamento accedere. Atque vi characterum vel amicitias, vel inimicitias condere, opus imaginationis eſt. Conſarcinata enim ars eſt: quæ ex artibus omnibus lacinias abripit, & ex illis vnum centonem conſuit. Plus, minus eius ſit: ex collectaneis dictarum rerum omne naſcitur, ſicut iſte liber tradet. Et hæc fas eſt recordari vnũquemuis, antequam a vero principio degeneret, ac in media deficiat, ſicut comprehenſum eſt.

Quid vocibus per coniurationes accedat. Characteriſtica ars collectitia eſt.

Iſtud quidem, ſi naturæ potentia ad ſummum explicari debeat, veriſſimũ eſt, quod inuiſibiles ſpiritus omne poſſint efficere, quod poteſt corpus viſibile. Quod ſi viſibile corpus pro tutela ſui, ſibi ipſi loricam aduerſus ictus quoſcunq; fabricare nouit, ſub qua lorica viſibile ſimul & inuiſibile corpus tectum lateat: eadem poſcente neceſſitate inuiſibile etiam corpus inuiſibilem ſibi loricam facere poteſt, qua & ſe ſimul, ceu inuiſibile corpus, & vna ſecum viſibile protegat & tueatur. Hoc enim ex luce naturæ patet. Eodem modo inuiſibile quoque corpus, viſibili ſuos morbos adimere poteſt, & alios ſimiles eadem opera ipſi infligere, vt nimirũ propter iſta magnalia honor alii maiori aſcribatur. Sic enim metitur, vbi ſatum non eſt; ſic inuenitur, quod non eſt depoſitum. Quod ſi enim ſpiritus maligni talem ſibi prædam parare queunt: nihil cunctantur. Et vbi iſtiuſmodi hominum leuitatem perſentiſcunt, illi ſe tacite ſocios ingerunt. Denique quicquid nobis illi præſtant, ſiue artes doceant, ſiue auxilium ferant: ea omnia iſto loco habete, quaſi ex mandato diuino profluant, & non ex promiſſione. Ea nimirum tam firma & ſolida noſtra in maieſtatem Dei fiducia eſſe debet: a qua ne tantillum quidem in quacunq; ærumna deſciſcere, ſed ei perpetuo obſtinate adhæreſcere debemus. Cũ ergo ſpiritus hi perſæpe Doctores artium ſint, qui ſeſe crebro ſub ſpecie mandati cuiuſdam ingerant, ad docendum res arduas ac ſubtiles, aut ſci-

Spiritus poſſunt quicquid corpus poteſt.

Fiducia in Deum immota eſſe debet.

entias arcanas in omnibus artibus, aut ad conferendum magnam exiſtimationem, copioſam facundiam, & ſapientiam profundam: ideo ſibi attente caueant illi, qui cum in peccatis volutentur, nihilominus tamē pro genuinis Apoſtolis haberi volunt. Hi in hanc ſcholam facile coguntur. At qui ſpiritum ſuum ſpiritui ſancto anteponere audent: horum ſtudium ac propoſitum eſt confringere id, quod confringi ratione nulla poteſt. Ex quo contumaciam iſtorum capitum in ſuis ſectis tuendis deprehendere licet: qui articulos eos condunt, tuentur, & magnifaciunt, quos tamen Apoſtoli ſenſu ſimplici acceperunt & crediderunt: velut ſunt Anabaptiſtæ, Bohemi, & Trinitarii. Et his hactenus dictis, de characteribus quid ſentiendum ſit, explicaſſe ſatis ſit: quibus librum quintum finiri commodum viſum eſt.

LECTORI S.

ETſi quidem, beneuole Lector, ſequens hic liber de Generatione hominis *commodius cum libris Philoſophicis coniungeretur, quoniam haud quaquam librorū huius primæ partis ceterorum more ac modo de* Origine Morborū *tractat. I[illegible]ſum tamen huic operi Paramiro ſubnecti, ideo non inconſultum viſum eſt, quoniam P[illegible]loſophici ceteri libri, quibus addi debebat, hoc tempore ad manus non ſuiit, ac p[illegible]tius deſiderantur. Tum & materia ipſa, de qua hic tradit auctor, ad rem M[illegible] pr[illegible]cipaliter ſpectat. Explicat enim generationem corporis Phyſici, quod medicinæ proximum ſubiectum eſt.*

Ceterum beneuolus Lector hic iterum monendus eſt, quod hic quoque li[illegible]er [illegible] ſicut primus Paramiri de 5. Entibus) ab auctore abſolutus non ſit: ſed quod is [illegible] pagina iuxta titulum, De interiori homine, ſcribere deſtiterit: ſicut hoc ex [illegible] Paracelſi autographo, quod prænominatus D. Ioannes Homelius ſecundus, Pettauii in Styria Medicus, vna cum Param. de 5. Entibus ſecum vel dum [illegible]ſſeruat. Tum & reliqui tres libri, quorum Paracelſus in præfatione quarta meminit (nempe de hominis formibus creaturis in Elemento aquæ, terræ & ignis [illegible]) [illegible] non ſunt. Fierique facile potest, eos ſecundum diſp[illegible] ac p[illegible] hanc ab ipſo auctore nunquam conſcriptos eſſe. Qu[illegible] vero [illegible] Philoſophi[illegible] librum, de Nymphis, Pygmeis, Salamandris, & [illegible] gens Lector, quod hic deſideratur, ex [illegible] potest, & hæc æqui boni[illegible] con[illegible]

LIBER DE GENERATIONE RERVM SENSIBILIVM IN RATIONE: THEOPHRASTI PARACELſI Germani.

PRIMVS LIBER PRAEFATIONUM Theophraſti in librum Generationis.

PRAEFATIO THEOPHRASTI PRIMA.

Conſiderandum nobis ſedulo ante omnia eſt, quæ commentaria & conſarcinati libri Philoſophici eorum, qui ſe Deos mundanos profitentur, in propatulo ſint. & quidnam obiectionis ex illis contra ſequentem noſtrum textum moueri & importari queat. Quanquam enim illi nobis valde ridiculi obueniant, noſque eos non niſi cum deludio acceperimus: nihilominus tamen, quia illi & maximo labore congeſti ſunt, & ex iudicio acri enati, placet nobis eſdem conſiderationi noſtræ ſubiicere, ac auctoribus ipſis ex debito reſpondere. Primum autem nos mouet iuſta compellatio noſtrorum in Philoſophia anteceſſorum, qui operoſis laboribus Generationem hominis deſcripſerunt. Quibus etſi quidem Naturæ lux nihil denegauit: illis tamen eadem nihil quoque largita videtur. Quicquid enim tradiderunt, id non (vt noſtra Philoſophia) ex luce rationis enatum eſt: ſed ex argutiis potius interioris ſenſus eius, quem ex nobis ipſis concepimus. Quibus pro reſponſione hoc reddimus, ipſos ex ſuo tantum cerebro ſcripſiſſe, & non ex experientia, aut oculari cognitione. Sola enim experientia & ſcientia digna eſt, quæ quid in lucem proferat, non vero autodoxia, & experientia præſumta. Acutus phantaſtes Ariſtoteles de Generatione monumenta non pauca poſt ſe reliquit. Is tamen & in ipſa natura miſere cæcutiit, & Philoſophiæ naturalis mire ignarus exſtitit. Acutus tamen in opinionibus erroneis, & contra naturam impingentibus idem ipſe fuit, & momentis admodum probabilibus ſuam ſententiam ſtabiliuit, eamque rationibus prudentib. confirmauit, ac ſententiis artificioſis illuſtrauit. Quæ tamē ſi omnia ita ſeſe præciſe in natura haberent, quēadmodū blanda eius verba ſupponunt: quis clariorē vnquā in natura lucē deſideraret? ſic & ceteri ipſi⁹ aſſeclæ ac interpretes, eidē acumini ac ſubtilitati ſtuduerunt, vt multis ambagibus, ac artificioſis ingenioſiſque argumentis ſuas opiniones munirent & ſtabilirent: Quæ tamen omnia in fundamento nil niſi fumus ſunt, ac flos contritus & flaccidus. Nobis autem ita perſuaſum eſt, præter beatitudinē æternam hominis nihil vſpiam nobilius, aut præſtabilius exſtare,

Priſci reprobentur.

Sine experientia nihil dignoſcitur.

Ariſtoteles taxatur.

Beatitudo æterna ſummum bonum ab hoc ſecundum cognitio naturæ. Auicenna.

quam naturam cognouiſſe, ac a magiſtra ipſa fundamentum omne Philoſophiæ didiciſſe. Hoc vt ſtatuimus: ſic econtra damnamus argutam omnem comprehenſionem, quæ ſe Philoſophiam iactat: nec tamen quicquam aliud, quam opinio ſpecioſa, & ſuis quaſi floribus picta & exornata eſt. Auicenna quidem (cuius nomine omnes Medicos comprehendimus) cum aſſeclis, ac tam anteceſſoribus, quam ſucceſſoribus ſuis doctrinam admodum ſpecioſam de ſemine humano & eius generatione propoſuit. Et licet vna opera ſtrenue omnes deſudarint, vt de generatione hominis digna & ardua quædam promulgarent: omnis tamen eorum Philoſophia Medicos illos redolet, qui ex vera Philoſophia prognati non ſunt. Philoſophia enim boni & generoſi

Philoſophia mater Medicorum.

Medici genitrix eſt. Ipſis tamen hoc amatum adhæret vitio, vt Medici exſiſtant, fundamento eo carentes, ex quo Medicus extruitur. Ideo etiam, vt vere loquamur, finem quidem habent, ſed non principium. Ac quicquid materiale non eſt, materiale conſtituunt: ac pro modo ſuo principium etiam indicant ſanantque, omnemque naturæ culpam impingunt, ſi quid minus recte intellexerint. Sed cur nos eiuſmodi vacillantium virorum commenta nimiopere torqueant? Qui etſi ex fonte quidem Philoſophiæ non ſcaturierint: tamen indiſcreto iudicio in naturam omnia conferunt. Vt vero eorum, qui tam viui, quam mortui contra nos depugnant, fundamẽta attingamus: ſciendum primo eſt de Aſtronomis, quod picturis ac figuris regulisque ac canonibus admodum efficacibus nos impetere videantur. Quæ tamen omnia nos ceu obiter afflantem auram excipiemus, quæ tandem per ſe ipſam vaneſcat. Quod

Medici reprehenduntur.

enim ipſi maximi æſtimant: id nos pretii nullius eſſe cenſemus, dum ſcilicet recordamur, eos pro opinione ſua plauſibili ſtilo deſcribere, quomodo Planetæ ac aſtra liberos gignant formentque. Dicunt enim nonnulli, aſtra illis naturam, complexionem & virtutes conferre. Quorum ineptias cur nobis diſſoluendas ſumamus, cum nullius adeo momenti ſint? Non noſtra autem, ſed veſtra gratia hoc ſtrictim potiſſimum

Aſtra nihil poſſunt in generatione hominis.

affirmamus, nec Planetarum, nec Aſtrorum vllam vſpiam cooperationem in hoc caſu eſſe. Cuius demonſtratio poſt in ſuis capitulis deprometur: cum certum ſit, ipſos huic noſtræ præſenti præfationi minime acquieturos eſſe. In textu ipſo tamen, quod deſiderant, inuenient, quo ſe exſatient. Nihil nos etiam angent, ſiue pro ſiue contra nos faciant, doctrinæ, ſcripta ac monumenta vicariorum diuinorum. Neque enim vnquam Ariſtotelicis ſubtilitatibus tantum nos attribuimus, quin duplo plus horum hominum argutiis ſpecioſis attribuamus. Et tamen honorem ſapientiæ illorum, non Deo, aut luci naturæ acceptum ferimus, ſed vtilitati priuatæ ac ſpiritui erroneo, apud quos dubitatio & ambiguitas, minime vero ſola Philoſophia diuerſatur. Nobis interim hæc præfatio parte aliqua excuſationi ſit, vſque dum textum ipſum aggrediamur.

Præfa-

Præfatio altera.

Iam ſi textum ipſum de Generatione hominis exordiri velimus, principio hypotheſis quædam præſtituenda nobis eſt, ex qua argumenta tractatus noſtri deducantur. Fundamentum autem in eo ponemus, quod, quæ videmus, eadem quoque docere ac demonſtrare poſſimus: In generatione autem hominis duo nobis occurrunt præcipue, quæ in ceteris generationibus omnibus non animaduertuntur. Quodcunq; enim hic ſenſibiliter apparet, ſi item mas eſt ac fœmina. Ex pari hoc fœtus generatio perficitur, eandem & æqualem formam cum generantibus parentibus ſimilitudinem referentis. Iſto hoc iure in propoſitione poſito omiſſo, obiectionem excutiemus de illis, qui ſecundum formam nobis ſimiles non naſcuntur, vt ſunt Monoculi, Cyclopes, & ſimiles alii. Multiplex hæc & diuerſa generatio anſam nobis miniſtrat, vt philoſophando opinari poſſimus, non omnes in vniuerſum homines, ſecundum omnigenas formas ex vno parente ac progenitore deſcendere, ſed potius ex pluribus. Vt, exempli gratia: Qui bipedes ſunt ex priuato ſuo. ex priuato alio Cyclopes: ac ex alio iterum monoculi generantur. Sic etiam iſti audiri non poſſunt, qui dicunt, tot homines, tam variis formis, ex incubatione, aut matris aſpectu editos eſſe.

Bipedes, Cyclopes, monoculi, an ab vno patre.

Nam fortaſſis pro ludicris iſta prodita ſunt, quibus homines in riſum agantur. Alias ſi ſerio talia acceptemus [illegible] ea pro [illegible] ratione certa illis ſtipulari minime poſſumus. Nobis tamen Philoſophia hoc certe refert, ſi interdum ſatum ſemen per obiectum ſecundum formam ita mutet, vt nec patri, nec matri ſimilis ſit, quod tunc fructus iſte ſterilis maneat, & formam hanc primus ſimul & vltimus acceperit. Sed & hoc hic miſſum facientes, præfationem noſtram tali ſententia terminamus: quod omnino aliud quid ſit, a quo forma vna [illegible] et [illegible], & non omnes ab vno prodeant.

Forma non omnes ab vno.

Præter enim naturalem legem [illegible], ex [illegible] mare ac fœmina monoculum naſci: & viciſſim ex monoculo mare & fœmina [illegible] prodire. Idem iudicium de ceteris quoque formis ſit, quarum notæ ſimul & ignotæ in natura variæ exiſtunt. Multo id quidem dictu probabilius eſſet, feros & agreſtes homines ex bipedibus ortu prodiiſſe, & a patre tali natos eſſe, quam quod in argumento præmiſſo propoſitum erat. Et licet feri quidem homines brutorum inſtar ratione priuati ſint: id tamen non euincit aliud, quam quod a peculiari parente nati ſint: non vero quod non ab ipſis quoque hominibus deſcenderint. Quæ ſi ſe hoc pacto habent: ſimiliter ſe ceteræ quoque creaturæ omnino habebunt. Quod ſi obiiciatur æternum, quod in formis ceteris ineſt, a quo etiam homines nominantur: illud eius momenti non eſt, vt obtineat, ab vno parente homines vniuerſos prodiiſſe: licet ab vno Deo, qui animam in omnibus infundit. Deus ille, qui æternum & dat, & dedit, & quem Philoſophia agnoſcit, tam varias formas ac multiplices homines naſci non ſinit ex parente

Dei æqua ordinatio

vno, ſed pluribus, nec præter naturam monſtroſum quid & inhumanum ordinauit. Omnibus quidem ſimile æternum contulit, ſed non ſimilem formam indidit: quin imo mira varietate diuerſos a parentibus produxit. Quanquam & hoc in præſenti præfatione recenſeri dignum videatur, quiſnam primus bipedum pater ex[illegible]erit, ſi retro ad principium numerando recurratur. Id tamen Philoſophicum minime eſt, ſed quoddam ludicrum iocoſum. Nam quam primum patrem comprehenderimus [illegible]lum, a quo omnes homines prognati ſunt. in illa meta illico [illegible] ſ[illegible]ndum eſt. Quæ enim nobis Philoſophia explicaret, quo is modo natus eſſ[illegible]? Deus enim i[illegible]ſ[illegible]n creauit. Quo etiam concludimus, non ſcripturam aut literam co[illegible]ſu[illegible]tes, vnde n[illegible]m Deus ipſum crearit: ſed hoc omnino perſuaſum habentes [illegible] a tal[illegible] o[illegible]ni[illegible] abſcondita eſſe. De qua materia ſiquidem aliquid certi traditum pr[illegible]aret, ac ſciri poſſ[illegible]t. verendum tamen eſt, quem [illegible]am intel[illegible]gere, quidnam gleba vel argil[illegible], ac qualis, aut vbi ea ſit. In parabolis id ergo relin[illegible]uemus, & profundius nihil de eo ſ[illegible]rutabimur.

Præfatio Tertia.

SIT iuſmodi ergo ſermone omiſſo, in expendendo propoſito noſtro pergemus. Vbi percenſebimus, quomodo ortus li[illegible]rorum a Deo conſtitutus ac ordinatus ſit. De bipedibus ergo exemplum ſu[illegible]nemus patrem ac matrem, ac in illo de cauſſa Philoſophabimur, cur duobus, & non vno, non tribus ad fœtus vnius conſtitutionem opus ſit. Hoc argumentum in præfatione hac diſſeremus. Veruntamen quemadmodum bipedum hominum generatio in nobis eſt: ſic in ceteris quoque ſectis omnibus, ſecundum formas omnes. Et [illegible], et ſectæ in forma multæ ac variæ quidem ſint: inter nos omnes tamen non aliud, quam forma diuiſa eſt, non natura ipſa. Quare bono iure ſub generatione noſtra, illorum omnium generationem comprehendimus. Vnica enim ſaltem natura reperitur, ſed eadem tamen in varijs formis abſcondita. In interiore autem homine omnia ſita ſunt, & non in eius ſpecie aut forma: Philoſophiæ etenim eſt ſcrutari Microcoſmum, hoc eſt, interiorem hominem, non qualis foris in conſpectu is eſt: cuius dilucidior declaratio alio loco inſtituetur. Cur autem bipedem hominem pro exemplo ponimus, cauſſa non eſt, quia vel nos tales ſumus, vel talis noſter ſanguis reperiatur, vel res i[illegible]a nobis præ aliis notior ſit, vel genus hoc maximam, eamque potiſſimam cogniti orbis partem occupet. Harum, inquam, cauſſarum nulla eſt. Sed cauſſa præcipua illa [illegible]it, quid nos ipſos merito ceteris digniores cenſemus, quia Chriſtus ipſ[illegible] ſ[illegible]e noſtræ fuit, noſtramque formam aſſumſit: cui cum optio ac arbitrium liberum eſſet quiduis eligendi, aut formam etiam peculiarem induendi: tamen, etiam citra ſ[illegible]n humanam,

Bipedes ceteris præſtantiores

formam noſtram aſſumere voluit. Vnde opinari li[illegible]et, ſectas ceteras ſicundum [illegible]ormas ſuas non æque perſectas exſiſtere: ſed aliquid omnino defectus & ludicri in [illegible]is deliteſcere. In forma autem bipedum nihil deficit: ſed ex ipſa potius arguitur [illegible]

Chriſt-

Chriſti omnium perfectiſſimam & abſolutiſſimam eſſe, næuo omni carentem, ſectiſque cæteris omnibus digniorem, quæ nimirum ad hunc perfectionis & integritatis gradum minime euectæ ſunt. Et quanquam monoculis in facie nihil decedat, nec quicquam in curſu cyclopibus deficiat, ſed perfecti ipſi ſatis ad ſuos vſus ſint, & forma iſta contenti [illegible]: colligi tamen non iniquè poſſit, hanc formæ diuerſitatem ipſis [illegible] [illegible] clarius bipedum formæ dignitatem & nobilitatem, quæ ſine hac [illegible] & obſcurius pateret: nec [illegible] ipſis eſſe propter peculiarem animam. [illegible] ora ſi [illegible] naturæ, & quod in natura ipſa vita eſt, id idem in omnibus formis [illegible], non imbecillius, non fortius, ſed ſola forma differens. Id, quod [illegible] nos non ſolicitat. Propterea etiam ſecundum æternum, & animam rationalem, [illegible] naturæ [illegible] eodem cenſu æſtimamus, nec quicquã contra [illegible]mus. Nos tamen Philoſophia non fert, quin cogat pronunciare [illegible] exortus modum trutinantes, quod [illegible] monſtra, & quædam quaſi prodigia creationis exſtiterint: vt nimirum, quicquid [illegible] bipes cauſerit: & quod male ceſſerit, monſtroſum cauſerit, & vel prædictam formam, vel alias quaſcunque induerit. Sicut enim in naturalibus operationibus ſubinde multa eueniunt, quæ a naturali [illegible] forma deficiunt: ſic etiam pronutu Dei in creatione hominum huiuſmodi monſtra quoque oriri & [illegible] potuit, ita, vt non omnia ac vniuerſa ſub vnius perfecti hominis ſpecie continerentur. Si ergo illos ſecundum [illegible] formã quidem non tamen ſecundum æternum, monſtra pronunciamus. Ideo liberos quoq; ſibi ſimiles gignunt, quòd formam talem in creatione mancam ac vitioſam acceperunt. Ac, quales in creatione conſtituti fuerunt, tales perpetuo manent, vſque dum creaturæ vniuerſæ [illegible] abolerentur. Quicquid vero in ipſa natura monſtroſe fit, ac degenerat, hoc nihil gignit, nihil propagat. Contra vero id, quod in creatione monſtroſum fit. Eſt enim illud ſecundum formam ac naturam ſuam perfectum & habile, ad ſibi ſimile generandum & propagandum.

Vita vel forma interior in omnibus eadem.

Quicquid homo non bipes: monſtrum eſt.

Præfatio quarta.

SEd vt in textu præſenti immorantes, propoſitum noſtrum longius non producamus, præfationibus tandẽ [illegible] addemus, præſupponendo vobis perfectionem generationis omnium hominum, nullo genere excepto. Ad hoc [illegible]dum, deſcribemus ortum ac generationem [illegible], in ſe qui æternum habent. Nec de his [illegible] formarũ excutiendo: vbi veritatẽ [illegible]. Hic vero de omnium ſectarũ, ſeu generum [illegible] textũ noſtrũ producemus. Pro introitu [illegible] memorabimus, quia ipſo libro deinde planiꝰ finietur, nẽpe [illegible]mus, qui mundũ vniuerſũ occupemus: ſed aſſirmamus, ꝙ mundus

hic noſter, ſaltem pars quarta mundi vniuerſi exſiſtat. Non vero, quod mundus triplo maior ſit, quam a nobis cognoſcatur: ſed quod in cognito nobis mundo hoc, tres adhuc partes ſuperſint, quæ nos non inhabitamus: Hoc vt clarius intelligatis, ita explicauimus. Statuimus, in aqua mundum eſſe, & in eo habitare homines ipſius quoque æterni participes, & nobiſcum ſimiliter, forma ac natura variiſque ſpeciebus omnino coornatos & dotatos, ſicut de quartæ noſtri mundi partis hominibus commemorauimus. Cum ergo ſciamus, in aqua quoque mundum aliquem eſſe: id nobis cauſſæ & incitamento erit, vt de eorum ortu & generatione peculiarem librum, hunc conſequentem, condere aggreſſuri ſimus, nimirum de altera parte mundi. Eadem nobis etiam cauſſa erit ſcribendi libri tertii. Deprehendimus enim reſiduam mundi partẽ aliam, nimirum terram: cuius habitatores deſcribendo, librum tertium conſummabimus. Hoc finito, ad quartum properabimus, & natales ſeu generationem hominum Vulcaniorum, mundi partem quartam incolentium, & ſub elemento ignis agentium, vobis expediemus. Hoc modo intelligendi ſumus, partes mundi quatuor ponentes, ex quibus mund⁹ vnus conſtituatur. Nec patiemur nobis excuti hanc Philoſophiã, quæ talia docet ac cõmonſtrat. Nihil ẽt mouebimur ſtrepitu eorum, qui ex terrena natura animatorum conditiones penſitantes, tres reliquas mundi partes reiiciunt. Quas enim ipſi imaginationes concipiunt, momenti haud magni ſunt: ſed pleræque inanes & nihili. Alacres ergo & læti textum noſtrum continuabimus, ſine ſcilicet noſtræ Philoſophiæ ductu, & verborum ipſius Chriſti aſſenſu, quæ pro nobis, vt dicetur, faciunt, & Philoſophiam noſtram valde ſtabiliunt. Auſpicio ergo veraciſſimi teſtimonii Chriſti, & experientiæ Philoſophicæ, textum noſtrorum librorum ſecundum quatuor generationes quatuor mundi partium iam tempeſtiue exordiemur. Primus autem tradet de noſtro mundo, & eius indigenis, nimirũ aereis. Secundus de Nymphis, aqueis. Tertius de pygmæis, montanis. Quartus de Vulcanis, in igne degentibus. Ita concludimus generationes omnium hominum, in quibus æternum, hoc eſt, anima habitat, quæ bonum ſummum eſt, & beatitudo extrema, & vltima merces: cuius vnicus redemtor eſt Chriſtus. Deus ac Dominus Chriſtus Ieſus, natus ex Maria virgine, qualis manſit ante partum, & deinceps eſt, immaculata per omnem æternitatem in ſancta Trinitate ſine fine.

Mundi quatuor pro numero quatuor Elementorum. Hominũ quatuor genera.

S. Maria Chriſti mater Trinitati inſerta.

Finis Quatuor præfationum.

DEIN-

DEINCEPS SEQVITVR TEXTVS LIBRI PRIMI THEOPHRASTI.

TRACTATVS PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

IN exordio noſtri textus ſermonem generalem facimus de omnibus creaturis, vt noſtri propoſiti intellectus certior & procliuior ſit. Generationem autẽ creatarum rerum vniuerſarum duobus modis partimur. Vnus eorum eſt creatorum, quæ ſuæ multiplicationis ſemen ſibi implantatum, ac in ipſam naturam itá inſertum habent, vt natura ac ſemen res indiuiſibilis exſiſtat, ita inuicẽ confuſa & permixta, vt alterum ſine alterius abolitione ſeparari minime queat. Tales ſunt res inſenſiles, vt *plantæ, herbæ, lapides, metalla*, & ceteræ, ſpiritu ſentiente orbæ: quemadmodum de ipſarum generatione planius docebitur. Alter eſt modus, quod nonnullæ creaturæ ſint, veluti ſenſibiles, quæ in ſeſe ſemen nullum conditum habent, quod ex natura ipſorum oriatur, ſed ſine omni plane ſemine viuant exſiſtantq; : veluti ſunt homines & pecora. Nullus in ſe vir, nulla in ſe fœmina ſemen continet, quod ex natura ipſorum gignatur aut promanet, ſicut de rebus inſenſibilibus commemoratũ eſt. Eadem etiam pecorum ratio eſt. Sed nos de pecoribus ſilentes, tractationem tantum generationis humanæ continuabimus. De qua ita proponimus: quod omnes in vniuerſum res ſenſibiles, ſeu ſentientes, in ſeſe, & ex ſeſe ipſis ſemẽ nullum habeant. Vnde fundamentum huius capitis intelligere debetis, quod hoc vnum docet, ſemen nimirum ipſi homini non ex ipſa natura ſuccreſcere aut promi, nec naturam ad eliciendum & generandum ſemen quicquam conferre, nec hominem etiam ex ſemine quicquam ſtimulare. Sic ergo in homine ſola ineſt natura, citra ſemen, & citra mixtionem naturæ & ſeminis, velut id de inſenſilibus rebus intelligitur, in quibus vtrumq; mixtum ineſt, non itidem vero etiam in homine. Vnde colligere debetis, quod in creatura non ſentiente res quælibet per ſe matrix ſit, etiam ſine viro, & quod inter illas virile cenſetur, idipſum per ſe quoq; ſolum matrix exſiſtat. Nam ſemen quoq; fert. In homine autem res ſecus ſe habet. Is enim, qui vir eſt,

Creaturarũ rerũ duo ordines.

Senſibiles creaturæ ex ſua natura ſemẽ nõ habent

Nec vir, nec fœmina in ſua natura ſemen habent.

ſemen in ſe non continet ad genus ſuum propagandum. Ita etiam fœmina. Sic ergo ſine ſemine ſunt in natura libera conſtituti, cui nulla conditio ſeminalis implantata eſt. Hoc ergo intellectu, res inſenſibiles qualibet, *Matrix* ſunt: contra autem res ſentientes. Sic ergo homo liber conſiſtit, abſque congenito ſemine, nec permixtionem cum plantis ſimilem ac congenerẽ habet.

Cap. II.

Vbi ſemen adeſt, ibi lumen naturæ deeſt.

Homo cur a Deo cõditus.

DEmonſtrato nunc & confecto eo, quod homo in ſe ſemen non contineat, ex natura eius procedens: id iam exemplo adducto illuſtrãdum eſt, tali nimirum. Compertum vobis omnibus eſt, quod nemo veſtrum quicq̃ ex natura ipſa gignat: ſed q̀ ab omni ſemine liberi & vacui ſitis, meri ac puri in natura, ex qua lucem ipſius naturæ hauſiſtis. Vbi autem ſemen ineſt in natura, ibi lux naturæ non ſplendet, ſed mortua eſt. Cuius hoc documentum ſumite. Scitum vobis eſt, hominem ſemen ferentem ratione nulla vti, non etiam ſecundum rationem viuere, ſed in meris voluptatib. ac phantaſmatis Venereis conſumi. Cur a. hic de homine ſemẽ ferente loquamur, cum tñ paulo ante de libera natura tradiderimus: huius rationem vobis in ſequente capite reddemus. Ad textum autem priorem hoc attẽdite, Deum nempe hominem adeo ſublimem, arduũ, ac ſtrenuũ condidiſſe, vt ipſum in ſola naturæ luce liberum verſari ac degere omnino voluerit. Vnde citra omnem contradictionẽ libere philoſophari poſſumus, neceſſe eſſe, vnumquenque Philoſophum diuinum ſimul & naturalem in luce naturæ viuere, & haudquaquã in ſemine, q̀ ALLARA eſt. Ac, vt, q̀ res ipſa eſt, vobis edifferamus, ſcitote, Deum rerum omnium creatorem ſolum hominẽ in naturę lucem conſtituiſſe, vt is liber ac ſolutus eſſet. Hac de cauſſa ſemen ex natura eius abſtulit, nec id illi implantauit, nimirum ꝓpter æternum, q̀ in ipſo viget. Purum enim Deus hominem poſcit, non alteratum; qualem tamen ſemen reddit, ſi in natura inhęreat. Huius hanc clauſulam animaduertite. Creauit Deus virum & fœminam, nullique ſemen indidit, ne qua fors per libidinem extra naturæ lucem eiicerentur. Progeneris tamen propagatione liberum ipſis arbitrium impertiuit, & ſimul ſemen etiam illis dedit, vt gignere vel velint, vel nolint. Semen autem in phantaſiam eorum ingeſſit, originaliter, materialiter, ſecundum omnes ſuas conditiones, hoc pacto ſi gignere appetit vir, tunc ſpeculatio eius libidinem illi ſuſcitat. Libido autem ipſi ſemen gignit: ſicut deinceps hoc planius demonſtrabitur. Sic ergo ſemen a Deo in ſpeculationem inditum eſt. Speculationi autem liberum arbitrium collatum eſt, libidinem vel ſuſcitandi, vel ſopiendi. Et hæc non natura eius molitur: ſed tantum obiectum. Obiectum enim eſt, ſi vir fœminam conſpiciat. Sed penes ipſum tamen hoc quoq; eſt, an ve-

Homo cur a Deo ſemine ſpoliatus ſit.

Phantaſia origo ſeminis humani.

Liberum arbitriũ quo homini conceſſum.

Obiectum quid?

lit, vel nolit obſequi illi, quod rationi eius implantatum eſt, quidnam obiectum in ſe habeat. Largitus enim eſt Deus homini rationem, vt ſciat, qualis libido ſit. Hãc tamen ipſe poteſt vel temnere, vel appetere, vel exercere, vel omittere, & rationi vel imperare, vel ſuccumbere. Ideoq; Deus etiam homini ſemen in imaginationem inſeruit, in qua omnis intellectus ſitus eſt, & cognitio obiecti eius, quod ſpeculationem incendit ac titillat. Quorum ſi huic non aſtipulatur, ſemen nullum ei ineſt, ſed ſola lux naturæ.

Cap. III.

Semen vt fiat in vtroq; ſexu.

De viro quod diximus, fœminæ quoq; competit. Virum ea ſi videt, ſi uiuum obiectum tuetur. Speculatio ergo iam ſequitur: q; vir eſt, id ratio, ſeu intellectus eſt, a Deo datus. Iã vero penes ipſam eſt, ſe aut libidinoſam exerere, aut minime. Si in libidinẽ conſentit: fœta ſemine eſt. Sin minus, nec ſemen habet, nec in libidinem fertur. Sic ergo in aſſenſum hominis Deus ſemen implantauit: aſſenſum a. in voluntatem eius conſtituit, vt, vtrum velit, poſſit. Impendente a. aſſenſu, neceſſe eſt, is vt vtriuſque ſit, viri ſcilicet, & fœminæ. Sic ergo aſſenſus voluntatis vtriuſq; opus perficit. Talis eſt modus generationis ſeminis, quod nec videtur a quoquã, nec videri poteſt. Quæ cauſſa ergo eſt, quod cœci iſti Medici integra capitula de ſpermate tradant: q. vero ſperma ſemen eſſet, q; tamen haud quaquam eſt: Quin & artis ſuæ ope, recepta & iuſcula varia fingunt, per quæ fœminas prolificas reddere audent: cum tamen id ipſorum arti omnino impoſſibile ſit. Semen enim non materiale eſt, ſed ſpeculatiuum. Ipſi autem ſperma augent, cum tamen ſperma egeſtio humoris ſit, non ſanguinis, ſicut ſuo loco de ſpermate definiemus, non q. de ſemine, ſed veluti de excremento naturæ, in quo nullum ſemen continetur. Quod vero illud cum delectatione ac proritu eiaculetur, cauſſa hæc eſt, q; voluptatis ſenſus aperiat venas illius egeſtionis, quę vi caloris ab imaginationis impetu concitati protruditur. Huiuſmodi deliramenta cum multa ediderint: ea cum ceteris ipſorum erroribus tranſeant. Hoc tamen citra diludium tranſiliendum non eſt, q; Apollinei illi, & Anatomici Medici profitentur, ſperma ſemen eſſe, ac ſerio defendunt, illud a natura progigni: adeoq; ſe homines & faciunt, & dicunt, cum tamen ſe Deos facere deberent. Interim tamen ne Deitas ipſorum propter vſum libidinis ſuſpecta fiat, e cathedris ſuis declamitant, hominem humano more agere debere. Hæc ſententia valde titillat ſuperciliosum illum Ariſtotelẽ, dum inq̃t, Naturæ ſuas egeſtiones omnino deberi. Quod ipſum Ariſtoteli q̃dẽ largimur: nõ æq; tñ ẽt hoc ſemẽ ex natura ꝓmanare, ſicut Satanici ſcortatores hoc ſcuto ſuã malitiã & libidinẽ tuent̃. Et hoc nõ poſſum⁹ nõ admirari in magno illo Deo *Tibullo*, qui, cum ipſam naturæ lucem in ſuis ſatellanis

Semen humanũ nulli vnquam viſum.

Medic. reprehenſio.

Semen quale?

Aliud ſemen: aliud ſperma

Tibullus

puram & impollutam eſſe poſcat, ipſis huiuſmodi effugia fœda indulgeat, & tamen alias in vna puritatis laude ſeſe efferat, ac ſolos puros, Prophetas conſtituat, eoſq; ſolos ſua gratia & clementia dignetur. Forſan ipſe domi nunquam eſt, aut dormitat, famulis ad libidinem ſuam omnia torquentibus. Sed quid huc Deos iſtos ac Medicos perſtringimus? cum tamen nec ipſi Philoſophiæ vllius gnari ſint, nec inceptus a nobis labor ad metam iuſtam perductus ſit. Ad generationem hominis itaque reuertentes, pro exordii modo textum noſtrum continuabimus.

Cap. IV.

Ad ſemen humanũ generandum quæ neceſſaria.

SIcut hactenus confecimus, ſemen in imaginatione hominis poſitum eſſe, & conſilium ſiue aſſenſum genitorem ſeu parentem eſſe ſeminis: nec tamen hominem per ſeipſum ad ſemen ſufficere, ſed opus habere etiam obiecto alio, hoc eſt, vnum hominem ſeminis ſaltem dimidii rationem habere: ideo iam deinceps aliquanto planius faciemus, cur Deus hominem ſemen ſaltem dimidium conſtituerit. Cauſſam hanc ponimus, quia ſolum obiectum id operatur, quale nimirum vir eſt erga fœminam, & hæc viciſſim erga illum. Cur vero obiectum viri in fœminam, & fœminæ in virum collocarit, hæc ratio eſt. *Semen vnius tantũ ſit eius dimidium ſuſfactũ.* Etſi ille quidem per obiectum matrix fiat ſeminis: tamen vt operetur illud vel annuere, vel abnuere idem poteſt. Sic ſi experientia & præcipitata phantaſia forſan ſemen ferretur: ſi non aſſentiretur, tunc ſemen cum illo periret & moreretur. Nam vna cum phantaſia aboletur. Per eam vt emergit: ſic cum ea interit. Si vero ipſamet matrix plenæ generationis exſiſteret, ſicut conſtituere diuina ordinatio facile potuiſſet: tum ex neceſſitate ſua creſceret illud. Sed iſto nos grauare noluit. Virum n. Deus virum conſtituit, & fœminam fœminam, fecitq; vt vtriq; eſſent homo vnus: id quod longius hic diſquiri non opus eſt. Nec eos arborum ſimiles eſſe voluit, in quib. vir & fœmina permiſcentur ac vnum ſunt. Nam ſenſibile vnum ſenſibile aduerſum aliud requirit. Iſtum autem ſermonem quonam proferimus? *Nõ omnes ad propagandum nati.* Nam Deus non vnumquemlibet hominem ſui generis propagatorem eſſe vult: ſed alios ſine ſemine, alios cum ſemine fecit, idque modis variis. Ideoque obiectum in fœminam collocauit, quod quiuis vel appetere, vel deſpuere poſſit. Mauult enim Deus naturæ lucem puram, quam contaminatam exſiſtere. In pura enim ſpiritus viui: in impura ſpiritus fatui & ſurdi verſantur. Atq; hiſce dictis exordium de ſemine finitum volumus, vbi docuimus, quæ nam matrix ſeminis ſit, & quomodo id generetur. Vbi ſedulo ad ingens diſcrimen, & cauſſam illam arduam attendere debetis, cur Deus hoc modo ſemen in voluntatem hominis depoſitum ac cõditum

ditum

ditum voluerit. Quicquid eligit, id facit reſpectu ſeminis. Quod ſi tam Theologum, q̃ Philoſophũ ageremus: ſcribis ſane noſtris ac ducibus volumina multa illinerem⁹, vt tandẽ ex ipſo fundamento (ꝙ hactenus nondũ attigerunt) Chriſtum addiſcerẽt & intelligerent, qui Philoſophiæ cuiuſuis minus eſſe debebat. Is pura pectora diligit, non contaminata: mentem vult, non tenebras: hominem liberum poſcit, non oneratum ac oppreſſum: ſolutum eum flagitat, non vinctum & catenatum. Hoc querimur, nos quidem Philoſophiæ nondum ſufficere. Speramus tamen viciſſim, a Philoſophia nihil nobis denegatum iri.

Chriſtus ſolus prius Philoſophia.

TRACTATVS SECVNDVS.

Cap. I.

EX prioribus capitulis noſtris colligere poteſtis & recordari, præmonitos vos eſſe, vt ſciatis, rationem ſeminis, hoc eſt, ipſum ſemen, & rationem naturæ, iuncta in homine creata non eſſe: ſed naturam conſtitutã eſſe ſeorſim. Deinde rationem ſeminis, hoc eſt, ſpeculationem ex obiecto ſuo enaſci, ſicut Deus iſta ordinauit: Naturam nimirum ad vitam corporis humani: obiectum autem ad ſemen: vtrumque verum habet ipſum ſeorſim. Hac ratione, quicquid obiectum aliquod habet, ad ſemen concitans: id implantatum, aut inhabitans ſemen non habet. Quemadmodum maioris intelligentiæ gratia conueniret hic bruta sq ioq; pecudes introducere, quæ oppoſitum ſuum intelligunt, & naturam eius norunt. Non congenita ſpeculatio, quę in pecudibus eſt, operationem illam cauſſatur, & ſemen ſuſcitat, & non ipſarum natura. Id Deus ipſis ſimiliter in obiectum depoſuit. Ratio tamen ſpiritus in ſolo homine viget, & in alio nullo. De homine ergo dicere occipiemus, quomodo is generetur: & de materia diſſeremus, ex qua fiat: tandem etiam de eius formatione & incremento. Ad textum ergo capitulorum ſequentium attendite.

Cap. II.

ITa ſe ergo habet textus generationis hominis, ex ordine. Deus homini materiam ſeminis in voluntatem collocauit, quam ex obiecto ſuo ſumit. Si ergo homo obiecto aſſentit, & voluntatem in ſpeculatione cõplet: tunc a ſpeculatione liquor vitæ accenditur, & ſemen fit hominis alterius. Sic ſe res habet in viro: ſic in fœmina. Liquor ipſe alias liquor manet, nec ſemen fit. Semen autem deinde ideo fit, quod per vniuerſum corpus diſtributum & diſiectum exiſtit. Similiter etiam omnis natura,

Seminis materia voluntas.

Liquor vitæ, eſt homo totus, membrorum omnium vitam habens.

ꝓprietas, conditio, ac ſpecies membrorū, eſt ſpiritus in ipſo. Et quēadmodum corpus ſua formatione conſiſtit: ſic liquor quoq; vitæ. Nec liquor vitę aliud eſt, quā homo abſconditus: viſibile enim eſt id, q, ipſum abſcondit. Liquor autem vitæ in homine nulli rei conferri poteſt aptius, quam vmbræ in pariete. Ea ab homine proiicitur, & pro eius menſura formatur. Talis etiam liquor. Is microcoſmus eſt, eſt vmbra interior. Suam tamen is ſecum ſubſtantiam habet, & ſuam tangibilitatem, & ſenſibilitatē, & omnium totius corporis membrorum ideam, ſubſtantiam, ac naturā, omniumq; eſt nobiliſſimum eorum, quæcunq; in corpore humano exſiſtunt. Et licet quidem animam non habeat, vitamq; a corpore mutuetur, nec eam ex ſeipſo habeat: tamen homo is alter eſt. Quemadmodum enim quis ſe in ſpeculo contuetur: ſic natura ſe contemplatur in ipſo: & ſic eſt in homine, ſine damno & detrimento corporis.

Liquoris vitæ dignitas.

CAP. III.

Modus generandi hominis.

QVod ſi ergo voluntas hominis in obiectum id conſentit, tunc liquor iſte ſemen fit. Quemadmodum calor ſolis lignum accendit, aut aliꝰ ignis lignum aliud, propter ingentem calorem, qui lignum attingit, licet flamma eouſq; non exeratur. ſic obiectum quoq; alterum microcoſmū accendit, vt ſemen ex eo fiat, ſicut ex ligno ignis. Semen, quod hoc modo gignitur, *vt dictum eſt*, in ſuis locis ac ſedibus quietum iacet, quemadmodum liquoris in corpore ſedes ſunt, manus nimirum in manibus, pedes in pedibus, cor in corde, cerebrum in cerebro, & ſic conſequenter. Nec locus peculiaris vllus eſt, in quem ſemen cadat, & ibi quieſcat: ſed in ſuis receptaculis aſſeruatur, in quibus ipſius liquor ac materia continetur. A liquore vitæ autem ſeparatur, ſicut ſpuma a iuſculo, & muſto. Hæc cum ſe ita habeant, ſcitote, quia ſuccinum hoc ſemen ad ſe non allicit, nihil efficitur in homine iſto reſpectu ſeminis ſui. Vobis autem ea forſan cogitatio obuerſari poſſet, q. ſemen illud genitum in vaſa ſpermatica ſecedat, (de quibus fatui illi Medici blaterant) & ex his iterum ſtimulatu proprio eiiciatur, & profundatur. Et hoc mendacium omnium putidiſſimum eſt, quo illi & bona ſua augere, & iactantiam ſuam prodere, & hominibus illudere ſolent.

Succini corporis ſemen allicit.

Semen nō in vaſa ſpermatica ſecedit.

CAP. IV.

Sperma egeſtio ſolum eſt.

PErgamus autem in contextu. Sperma, quod ex vaſis ſpermaticis profunditur, egeſtio eſt liquoris illius vitæ, qui depuratur & ſecedit, quēadmodum ſtercora a cibo ſegregantur. Sic ergo ſperma depurationem nullam habet aliam, quam quæ per obiecti accenſionem fit. Accenſione facta, egeſtionem in vaſa ſpermatica coniicit liquor, & ſemen in ſeipſo retinet. Semen autem, ex quo homo naſcitur, in liquore remanet, nec in ſper-

ſperma abit. Hoc autem loco argumĕtum quoddam diſcutiemus, quod nobis a cœcutientibus illis Medicis ac Philoſophorum veterum nonnullis, cum ipſis facientium obiici poſſit, tale ſcilicet: *Nobis certa experientia conſtat, ex ſpermate imaginem hominis generari: Id autem non ſufficit ad hominem, ſed tamen ad ſimilitudinem. Quanquam id non iaceat eo loco, vbi iacere debet, prout noſtri aduerſarii loquuntur, putantes, inde hominem fieri poſſe, & omnino fieri: vbi hallucinantur. Cogitatus enim ipſorum ac ars magis ad pecuniam, quam veritatem intenta eſt.* Sed ſolutionem huius argumenti talem habete. Sperma, e liquore vitæ egeſtio talis eſt, vt poteſtatem habeat, in digeſtione formationem etiam aſſumendi, quam liquor continet in ſua natura. Liquor enim vitæ forma eſt corporis. Sic ergo eandem formam ſperma quoque in ſe retinet, poteſtatemque habet formandi inſtar liquoris. Rem tamen ipſam ita intelligere debetis, quod nimirum ex ſpermate nihil aliud naſcatur, quam forma, quæ in liquore ineſt. Et hæc eſt naturalis operatio: ibi nulla vita eſt, nulla ſenſibilitas, nullus viſus, nullus auditus, nullus guſtatus, nullus olfactus. Hæc omnia in ſemine ſunt perfecte, integre, ſine defectu. Quare ſperma pars eſt liquoris vitæ, qui microcoſmus eſt. Et ſi ab incenſione ſuam egeſtionem excutit, tunc parte quadă in proprietate liquoris hæret, hoc eſt, ad formam, nec quid vlterius.

Obiectio diluitur.

Cap. V.

OMiſſis autem ſermonibus prioribus, ad conſiderationem ſeminis pertendemus. Quoniam audiuiſtis, prædictum ſperma ſaltem egeſtionem eſſe, non vero ſemen: id etſi quidem lubentes vobis clarius & dilucidius demonſtraremus: veſtra tamen facit intelligentia, vt hæc ſufficere arbitremur hactenus commemorata. De ipſo autem ſemine ita intelligite. Definiuimus ſuperius, ſemen poſt inflammationem ſuam immotum quieſcere eo in loco, in quo verſatur, hoc eſt, diſtributum per vniuerſum corpus, nec hominem vllum gignens. Solum ſuccinum a. illud ad loca generationis allicit ac defert, vbi matureſcere debet. Hoc ita accipite. Principio recordari debetis, *virum dimidium ſaltem ſemen habere, alterum dimidium habere fœminam.* Duo ergo hi integrum ſemen conferunt. Hæc autem quo modo coniungantur, attendite. In matrice latet vis attractrix, quæ ſuccino ſimilis eſt ac magneti, potens nimirum ſatis ad attrahenda ſemina exſiſtens. Vis ea attractrix matricis erumpit & ſeſe exerit, quando ſemen iam genitum eſt. Ideoque ſi opera illa, quæ ſecundum aſſenſum ex ſpeculatione ſuſcitantur, inſtituuntur: tunc matrix ſemen humoris ad ſe allicit, tam a viro, quam fœmina: adeoque a corde, ab hepate, a ſplene, ab oſſibus, a medullis, a venis,

Succinum ſemen allicit.

Matricis vis attractiua.

a muſculis, a ſanguine, a carne, ab vniuerſis iis, quę in corpore continentur. Quicquid enim peculiaris in corpore pars eſt, peculiare quoque ſuum ſemen habet. Semina tamen omnia, ex quolibet membro attracta, ſemen vnum ſaltem faciunt, ſi confluunt. Et ſic matrix ab vtraque perſona verum ſemen cum ſpermate permiſtum ad ſeſe trahit. Quare illorū iterum Medicorum mentio facienda eſt, quæ circa ſperma, velut in natura occupati, fœminas fœcundas, vt & ipſos viros reddere conantur: quod tamen purum putum commentum eſt. Quamdiu enim attractrix matricis facultas ex ſua propria natura non agit, tam diu ſemen ad loca illa non defertur, vt nec conſequenter infans vllus gignitur. Et ſi ſperma ipſum ſemen exſiſteret, ſicut illi nugantur, quod ſine matrice fœtus fieret, ſicut ante dictum eſt, neceſſe foret, toties illo matricem perfundi & compleri, vt quotidie liberi naſcerentur. Sed ſuo iſti mendacio non caute ſatis ita proſpexerunt.

Quodlibet pars ſuū ſemen habet.

Medicorum præſumptio.

Cap. VI.

QVemadmodum explicauimus iam, quo modo ſemen ab homine ſecernatur in matricem: ſic porro vobis microcoſmum etiam enarrabimus, hac ratione. Si omnia ſemina ex omnibus partibus in matricem confluxerunt, tunc natura matricis ſemen capitale, cerebrale, & cryſtallinum, & ſimilia ſequeſtrat ad ſua loca, & ſic membra diſponit, vbi eſſe debeant, non ſecus ac architectus domus ligna diſponit ac collocat. Iam ſi vnumquodlibet ſemen in matrice ita iacet, vt iacere debet: tunc id Microcoſmus vocatur. Ibi enim congeſta & coniuncta omnia ſunt, quæ ad hominem conſtituendum requiruntur: ſola vita ac anima excepta, ſicut deinceps audietis. De ſemine autem dimidio vt diximus, hoc obſeruate: ſolitarium nimirum vnius hominis ſemen perfectum & ſufficiens nō eſſe ad generandum hominem. Cauſſa eſt, quia Deus ex duobus hominem vnum gigni vult, non ex vno ſolo. Ex ad[illegible]tis autem Philoſophię talem cauſſam proferimus: ſi homo in vnius hominis ſemine exſiſteret, tunc ſpecies alia nulla ab homine generaretur, quam quæ ipſe eſſet. Sic n[illegible] eius quoque fœtus conſtitueretur: ſicut nux iuglans a ſ[illegible]pian[illegible] ſ[illegible]tur, ac ob id ſimilis eſt ei, a qua emerſit. Et ſic in omnibus arboribus ſimilis tantum a ſimili eſt: velut nux iuglans nuces omnes ſibi in[illegible]cem [illegible] progignit, nulla in quoquam [illegible] mutata. Eadem & hominis ratio. Si gigneretur ab homine vno: ſimilis omnino patri fieret, qui eius ſimul pater & mater eſſet. Et ſic vnius tantum figuræ homines eſſent, vnus [illegible] alteri perpetuo ſimilis foret, ac ſemen vnum, vna natura vigeret. Interim tamen [illegible] ſeminum a fœminis & viris facta, varietatem [illegible]

Semen vnius ad generandum inſufficiens.

Diſſimilitudo [illegible]

cit, vt homo homini nunquam ſimilis fiat. Semen enim in adunatione ſemper pondere inæquali concurrit, ita, vt nunquam in æquilibrio ita vertatur, vt homo naſci poſſit, qui patri & matri omnino ſimilis exiſteret. Semper alterutrum ſemen alterutrius infringit, hoc eſt, eius ſimilitudinem mutat. Et hæc vnica cauſſa eſt, *cur homo vnus alteri nunquam ſimilis gignatur.*

C A P. VII.

MAtrix poſtquam ſemina concepit & in ſe recondit, accedens Natura ſemina viri & fœminæ coniungit & adunat. Horum quod validiſſimum eſt & optimum, alterum ſibi conſimiliter effigiat aut totum, aut parte maxima. Exemplum ſit. Semen de cerebro viri, & item fœminæ, hæc duo iuncta vnum tantum cerebrum conſtituunt. Quod tamen ex illis potentiſſimum eſt, illud fœtum ſibi ſimilem facit & efformat. Nũquam tamen ad amuſſim & perfecte ſibi aſſimilat. Ratio eſt, quia ab altero ſemine infractio inducta eſt, per quam ſubinde mutatio in forma incidit. Et quo longius vnum ab altero naſcitur, eo maior & certior euariatio eſt ad ſimilitudinem. Ita ſemen naſi, naſum in fœtu format pro vtriuſque ratione & permixtione. Sic & os os fingit, membrum, membrum. Vnde hereditarii etiam morbi conſequuntur. Prout dominatus huius vel illius ſeminis exiſtit. Quo magis ſemen vnum alterum in generationis bonitate ſuperat, eo ſimilior illi fœtus redditur. Verum tamen cum generatione vel maſculi, vel fœmellæ aliter comparatum eſt, ita nimirũ. Antequam natura ſemen ad fœtum producendum diſponit, ſicut commemorauimus, præit quædam operatio, ita ſe habens. Si matrix ad ſe ſemen attrahit: ea operatio tunc prima eſt, & ſemen illud alterum tingit. Sic vnum alterum ſuperat, non in forma, aut figura fœtus, aut illius membrorum: ſed ſolum in natura. Ibique lucta naturalis committitur, ipſum ſemen non contingens. Hæc autem prædominatio non ex virtute ſeminis fit, ſed ex virtute naturæ vtriuſque, ſemen in vterũ compellentis. Hoc pacto, quodcunque ſemen matrix ex illis duobus primo ad ſe attrahit, illud vel maſculum, vel fœmellam gignit. Si mulieris ſemen virili prius allicitur: fœmella fit: ſi contra, maſculus generatur.

Seminum confuſioneque affectiones ſunt.

Seminis vitia ſæpius conferuntur.

Maris vel fœmellæ generatio.

C A P. VIII.

PRo reſumtione ergo textus, notate, quod ſemen collocauerimus in liberum arbitrium hominis. Si appetit, poteſt. Hæc etſi aliis minus placeant, nos tamen propter ipſos nihil angimur. Conſideratio enim rerum, & vnius cum altero collatio, Philoſophiam aliam non parit. Notandum etiam diſcrimen eſt, quomodo ſemen & ſperma duo ſint. Si enim

Semen & ſperma cur duo.

quodlibet ſperma ſemen eſſet, indies fœtus naſcerentur, tam in prægnantibus, quam aliis. Quia vero matrix ſemel tantum attrahit, nec pluries: ideo ex ſpermate nihil fit. Sed ex Philoſophia inſtitutionem vobis ſubtiliorem adhuc communicabimus, hoc modo. Quia de matrice ſeminis diſſeruimus: colligere poſſetis, quoties alicui obiectum offeretur, toties eum ad emiſſionem ſeminis idoneum & paratum exſiſtere. Hoc ita capite. Vir, quotieſcunque voluntas eius ab obiecto ſuperatur, iſque conſentit, toties ſemine plenus euadit. Sic viciſſim & fœmina. Matrix tamen ſemina non ſemper ad ſe attrahit, ſed tantum, quoties robuſta eſt.

Matrix operetur quando.

Prægnans mulier, vt comprehendimus, quotidie in ſe ſemen generare poteſt. Sed id non ſemper ad ea loca deducitur, ad quæ ferri debebat. Cauſſa eſt, quod a matrice non attrahitur. Quia enim matrix ſemen vnũ in ſe ante concludit: ideo aliud non prolectat. Si quieta & vacua eſt: tamdiu ad attrahendum idonea eſt, vſque dum per ingraueſcentem ætatem refrigeretur nimiũ: quo caſu nihil amplius molitur. Vis enim attrahens

Frigus tractionẽ infringit.

per frigus exſtinguitur. His ſimiles & affines diſcurſus Philoſophicos de generatione, in Phyſica quæretis. Propius enim ad Phyſicam, quam ad Philoſophiam ſpectat. Sed vt etiam aliquid de menſtruo dicamus: hic

Menſtruũ quid?

breuibus attendite, *menſtruum non eſſe florem mulieris, ſicut flos eſt arboris, ſed potius eſſe egeſtionem matricis, hoc eſt, earum rerum, ex quibus nutritur.* Nutritione ſic vte, matrix ſuperfluum eiicit, quod ad nutritionem ineptum eſt. Eiicit autem illud ſingulis menſibus, ſicut ventriculus & hepar quotidie. Nec menſtruum eſt aliud, quam ſtercus, & minime flos. Stercus autem matricis eſt, ſicut merda ſtercus eſt ſtomachi, & vrina ſtercus hepatis ac Renum, & phlegma ſtercus capitis & cerebri: & ſic de ceteris ſimilibus, ſicut in Phyſica de propriis morbis mulierum intelligetis.

TRACTATVS TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

Semen in matrice qui tractatur.

PORro autem & de ſemine dicendum eſt, quale nam id ſit, ſi in matrice conditum iaceat, ſicut antea enarrauimus. Principio autem adeo ſubtile eſt, vt propter varia aduerſæ valetudinis accidentia obtundi & impediri queat, non ſecus ac ſemen aliud recens in terram proiectum. Sic & varios impetus ſuſtinet, priuſquam concipiatur. Sed horum examen ad Phyſicam referimus: textum noſtrum de augmentatione continuantes. Ita ergo intelligite, multa in corpore membra exſiſtere, vt venas, oſſa, medullas & alia, velut illa vobis ex integro homine per[illegible]. [illegible]t vero membra in corpore exſiſtunt: tot ab ipſis ſemina [illegible]

tur

tur. Sed textum velim ita accipiatis, *Liquorem ſcilicet eſſe, qui oſſa totius corporis contineat: liquorem alium iterum, qui medullam ſeruet: alium, qui venas.* Et ſic de ceteris. Hoc eo dictum eſt Si cui manus detruncatur, non ob id illius fœtus ſine manu naſcitur. Ratio eſt quod liquor iſtius manus ipſi ademptus minime ſit, ſed ſaltem liquoris locus aulius. Si vero manus a liquore ipſo ægreſcit: tum manus quoque fœtus ipſius eo vitio imbuitur. Omnes enim morbi, qui ex liquore procedunt, hereditario in fœtum transferuntur, niſi fors ſemen alterum illos opprimat & expugnet. Hæc ad Phyſicam relegantes, textui noſtro continuando incumbemus, quo enarrabuntur formæ omnes ac vitia affectuſque liberorum, vnde illi proueniant. *Liquores partiũ, ſequuntur: & ſi totius ſatum.*

Cap. II.

HActenus quidem ſatis multa de viri ac fœminæ operationibus diſſeruimus. Et tamen, ſi de formatione liberorum ſermonem ordiemur, illis plura addemus. Scitote ergo *duo ſemina propter formam bellum inuicem non gerere.* Ex iis enim homo vnus conſtituitur, quæ eſt natura. Sed tamẽ propter generationem vel maris, vel fœmellæ, concertatio certa fit. Alterutrum enim eorum fieri oportet: ac neceſſe eſt, vt alterum ab altero omnino ſuperetur & opprimatur. Sin vero minus: tunc generatio Hermaphroditorum fit, qui in ſubiecto vno vir ſunt ſimul ac fœmina. Huius hæc cauſſa eſt, quod ſeminis vtriuſque dominium tunc æquale ſit, nec vnum alterius proprietatem tollat. Quo facto ita, Hermaphroditus gignitur. Sed & horum ſuum diſcrimen eſt. Etſi enim ſexus illi vtriuſque ſint, vtriuſque tamen proprietatem peræque non habent, ſed ita diſtinguuntur, vt alterutrum ſaltem eorum ſint, nunquam perfecte fœmina, neque perfecte vir. Adeoque monſtrum ſunt ex errore naturæ productum: idq; interdum in alterutro perfectum, aliquando in vtroq;, licet rarius. *Hermaphroditi quando gignantur*

Gemellorum vero hæc origo eſt. Si matrix tam viri, quam fœminæ ſemen ad ſe attraxit, nec tñ totum, quantum eius in vtriuſq; toto corpore eſt, ſimul & ſemel attraxit, verum portionem vnã vice vna, alterã vice altera, & tertiam tertia; tunc, quot portiones attrahuntur, tot fœtus conſtituuntur. Id clarius ita intelligite. Si matrix trahit; vna vice q̃libet ſemen ſimul integrum ac totum trahit. Interea a.laſſari poteſt, ita, vt, ſi ſemen dimidium attraxit, poſtea langueſcat: & tñ illico in momento, anteq̃ operatio virtutis attractricis exſoleſcat, ſeſeq. recolligens, relictam alteram quoq; partem ſorbeat aut prolectet. Duplex hæc tractio duplicẽ fœtum facit. Hoc n. modo, ſi ſemina dirimuntur ſemel, deinceps non vniuntur. Et ex exemplo hoc cognoſcite, id aliter intelligi non debere, q̃ ſi ex magna copia attrahenda, ꝑpter ignauiã, aut imbecillitatẽ tractoris iã *Gemelli quando generentur.*

pars ſaltem media, poſtea etiam ſecunda & tertia, vna ſubinde poſt alteram attrahatur. Hæc ſimiliter in matrice etiam accidunt, quoties non completa tractione opus ſuum illa aggreditur, ſed a tractu vno nonnihil remittit, & nondum penitus ceſſante virtute, tractum ſecundum innouat & redintegrat. Et hoc quotieſcunq; fit, toties attractam partem natura in locum priuatum collocat ac diſponit. Vnde gemelli, vel fœtus plures eduntur. Et quo eduntur plures, eo infirmiores. Quanquam & hoc verum ſit, gemellos interdum non grandeſcere minus, quam ſi fœtus vnus facti fuiſſent. Cuius tamen euentus hæc dari cauſſa poteſt, quod nimirum natura vtrinque ad incrementum ita valida exſiſtat, vt paruitas nulla relinqui poſſit. Vaſtitas enim infantum ac adultiorum, non ex multitudine materiæ (ſicut nugantur Medici) prouenit. Sed potius, magnitudo ac robur ex natura & conditione auctricis facultatis, in vtroque parente validæ exſiſtentis: aut ex proportione commixtionis ſeminum, aut ex auctricis in fœtu virtutis ſanitate & vigore emergit. Quin & illapſus ſeminis in matricem ratio aliquid ad gemellos confert. Si ſemen illabendo in matricem cadit: tunc pars eius aliquando præcipitatius altera in eam fertur, vtero non totam molem trahente, ſed, quod relictũ eſt, ſuo robore poſterius attrahente. Nam & hoc modo duo, pluresue fœtus conſtituuntur. Semen enim vnumquodlibet ſatis copioſum ac magnum eſt ad conſtituendum fœtum vnum, duos, tres, decem, viginti: qui tamen vniuerſi in magnitudine nihil defectus ac vitii habeant, modo auctrix vis in ipſis valida ſatis & robuſta vigeat. Ex ſemine enim, de quo duo fœtus producuntur ſecundum omnem ſtaturam pleni & perfecti, ſi infans ſaltem vnicus genitus fuiſſet, ad molem tamen maiorem is nunquam excreuiſſet.

Gemelli unde maiores minoreſue.

Gemellorum alia cauſſa.

Cap. III.

HInc referendum quoque eſt hoc, quod interdum liberi naſcantur imperfectæ & monſtroſæ figuræ: vt cum duobus capitibus, cũ pluribus manibus, ac digitis, & pedibus, membriſque aliis numeroſioribus, vel paucioribus æquo ac conſtituto ordine naturæ. Horum cauſſa eſt, quod nonnunquã natura in liquore vitæ integra & perfecta minime ſit. Quodcunque ergo membrum vitio aliquo perfectionis tenetur: idem fœtus membrum poſtea eodem modo peruertitur ac mutatur. Et hoc varie accidit. Interdum enim ſemen capitale in illabendo dirimitur ſolum, ceteris partium ſeminibus vnitis & iunctis manentibus. Eo caſu fœtus naſcitur biceps. Aliquando ſemen digitale trifidum fit, vel pluries, aut contrarius dirimitur. Et tales quoque numero digiti fœtus fingu[illegible] Nec enim tantum gemelli omnes fiunt: ſed nonnunquam gemelli d[illegible] &

Monſtrorum quæ cauſſa.

Bicipites ut naſcantur.

huiuſmodi monſtra alia plura. Nonnunquam etiam accidit, vt alicuius membri ſemen propter laborantem in eo liquorem, aut viarum obſtructionem, aut attracturæ matricis infirmitatem, totaliter & abſolute emaneat, nec addatur. Quæ pars deinde in ipſo fœtu quoque neceſſario deſideratur. Et huiuſmodi naturæ monſtra gignuntur, quoties ſpermata aut non æqualiter attrahuntur, aut in illapſu dirimuntur: aut ſemen vnũ deſtituit alterum perit, aut aliquid eorum abeſt, quæ ad perfectum ſemẽ requiruntur. Tunc enim fœtus monſtroſe aut connaſcuntur, aut duo vno capite iunguntur, aut quocunque alio modo deformantur, prout cuiuſque cauſſa iam expedita eſt. Huiuſmodi tamen errores ita iudicabitis, vt ſtatuatis, gemellos partum legitimum, eſſe tam ſecundum naturam, q̃ ſemen, cui auctrix vis perfecta ac valida præſto in matrice eſt, ac fœtui inde etiam foris conditur. Ceteri partus omnes vitioſi ſunt, ac ex errore aliquo. Quilibet enim error, in conceptione admiſſus, vitioſum & mancum fœtum profert. Secus enim ſi quid fiat, quam pro naturæ ordine: tunc illa præcipitata, in ſuis functionibus interturbatur. In ſemen tamen iam conceptum tantum operatur illa, quantum pro viribus eius eſt. Vnde partus poſtea vitioſi naſcuntur. Eſt enim ita comparatum a Deo, vt ſecundum naturam omnia fiant. Si ſecundum eius ordinem ac modum res non fiant: tum nec operatio eius integra eſt & laudabilis.

Partus vitioſi autem & alii naſcuntur in matrice. Interdum enim vermiformes eduntur, figura & ſpecie varia. Horum cauſſa plerunque commiſſi abuſus ac petulantiæ ſunt: per quas matrix ſemen peregrinum allicit, ex quo deinde huiuſmodi monſtra præter naturam educuntur, tanta varietate euagantia, vt numeros eorum deſcribi nequeant. Fit etiã interdum, vt animantium ſemina aut cum cibo, aut potu aſſumantur & ingerantur: quæ, ſi corpus ingreſſa ſunt, matrix attrahit, & in ea monſtra effingit. Aliquando etiam animalia cum ſpermate deuorantur. Quod ſi a mulieribus fit: talia in ipſa ſubnaſci facile poſſunt. Quandoque & per vterum huiuſmodi animalcula ingrediuntur, ac cum eo permiſcentur. Vitioſi tamen huiuſmodi partus in ſolo ſunt ſpermate. Ipſa autem animalia, mera ſpermata ſunt. In animali enim vitæ liquor nullus eſt: ſed omne ipſorum ſemen ſperma exiſtit. Quicquid vero ſpermatis habent, id ipſorum eiectaneum eſt: ſicut de ſemine animalium trademus. Fieri etiã poſſit, vt huiuſmodi monſtra ex ſpermate hominum producantur, hoc pacto. Si operatione fiente, ſemen in corpore retineatur, nec matrix ſemẽ virile attrahat, fœminale autem iam dum conceptum ſit: facile ex hoc ſpermate quidem vitioſus partus enaſci poſſit, homo nimirum imperfectus, figuræ peculiaris. Nam ſi ſemen alterum ſine altero illabitur, & au-

Vnde partus vermiformes

gmentum incipit, tunc partus naſcetur minime perfectus. Sic ex puro meroq; ſpermate peregrinus & incognitus homo gigni poteſt. Et huiuſmodi caſus plures ſunt: qui omnes ſub prædictis comprehenduntur.

Cap. IV.

QVemadmodum hactenus de ſemine definiuimus, quam variis modis id in vterum locetur: ſic explicationem vlteriorem huius materiæ dimittentes, porro de ſemine doctrinã adiungemus, quomodo creſcat & augeſcat, hoc nimirum modo præſtituit Deus infanti tempus [illegible], quamdiu creſcere debeat, 40. nimirum ſeptimanas: ſicut ſuum quoque tempus vaccis, columbis, & aliis ab eodem definitum & præfixum eſt. Attendite autem qua ratione, hoc temporis interuallo ſemen fœtus fiat. Primo ergo facta, eo modo quo dictum eſt, conceptione, accedens natura ſemen diſponit, &, vt debet, ſequeſtrat: capitale nimirum ſemen ad caput, ſemen brachii ad locum brachii, &c. Diſpoſitione ea facta, vt conuenit: tum matrix ab opere feriatur, nec quicquam aliud deinceps agit. Huic ſuccedit natura materialis, fœtumque ad incrementum perducit, ita nimirum, vt omnia quæ diſpoſita ſunt, increſcant, augeantur, & corpus fiant, ſingula ſua pro ratione. Sic ad carnem quod pertinet, caro fit: quod os ſpectat, oſſeſcit: venis quod additur, vena fit: viſceribus internis quod apponitur, viſcus euadit. Semen ergo ſi iam, quod fuit, ſemen amplius non eſt, ſed ſanguis & caro, vt quæ homini conueniunt: tunc & ipſa materialis natura a fœtu ſecedit, & huic ſuccedit gratia Dei, quæ fœtui ad vitam, & quæ alia creaturæ viuenti debentur, velut viſus, auditus, tactus, guſtus, odoratus, indit ac impertit. Tum temporis facultas auctrix quoq; in fœtu præſto eſt. Implantata autem homini pro naturæ modo a Deo vita, fœtus in vtero materno tamdiu augeſcit, vſq; tum membra omnia debitum ſuum robur & ſtabilimen, ac ſoliditatem acceperint. Hiſce omnibus introductis: inſeritur ipſi tandem ſpiritus, ac anima, ratioq; & intellectus, & omnia ea, quæ animam conſequuntur. Poſt quæ omnia denique tempus partus inſequitur. Anima etenim, & quæ huic cohærẽt, morę in vtero materno impatientia exitum ſtato tempore moliuntur: quod ipſum periodo prædictarum ſeptimanarum fit. De huiuſmodi partibus plura inuenietis in Paramiris, vbi de origine animæ tractabitur. Modus ergo iam traditus vobis eſt, quo ſemen conceptum primum formetur & diſponetur. deinde in ſanguinem & carnem committetur porro fœtus augeatur & grandeſcat. tandem ſpiritu & anima d[illegible]tetur & imbuatur. Quã diu enim infirmior eſt & imbecillior, quam [illegible] ſuſtinere poſſit ac ferre: tamdiu ſpiritus ei non confertur aut [illegible]

Periodus augeſcentiæ fœtus quæ.

Quo quæque modo in fœtu ſiant.

Anima quando inditur fœtui.

Hoc enim robur maturatio eſt ſpiritus,& collatio ipſius animæ. Nam poſt ſpiritum demum appellit anima. Anima enim in nullum corpus penetrat,in quo ſpiritus non inſit. Et hoc ipſum interdum cauſſæ vicem habet,quod per incrementi periodum mutari fœtus in monſtrum poſſit, quia nimirum anima non vtilis aut idonea acceſſit. Incremento autem fœtus eo vſque perducto,vt iam error nullus incidere poſſit: tunc primũ ingreditur ſpiritus,q̃ præcurſor eſt animæ. Hunc anima deinde inſeqtur. Ab eo tempore fœtus in vnionem corporis ac animæ tamdiu augeſcit & exundat, vſq; dum priuationem aeris ferre diutius non poſſit, nec tolerare amplius nutrimentum matricale. Quæ omnia tandem partus conſequitur & finit.

C A P. V.

VT vero integrum perfectumq; hominem, non ſolum fœtum vobis ob oculos ponamus: ſcire vos velim,ab indita fœtui anima, omnia illa quoque ſimul conferri, quæ ad perfectum completumque hominem requiruntur,vt *viſus,auditus,guſtatus,olfactus,tactus*, velut & vlterius *ratio, ſapientia,intellectus* & his finitima alia. Ne vero obliuiſcamur,commemorandum vobis etiam eſt, multos homines ipſam animam quidem accepiſſe, ſed aut orbos viſu eſſe, aut viduos auditu, &c. aut carere intellectu, aut deſtitui ſapientia. De his omnibus ita ſtatuimus: in homine vnoquolibet partes illas omnes ineſſe. Quarum ſi fors quandoque vna, velut viſu,is deſtituatur tamen: cauſſa hæc eſt,quod ſcilicet ſemen inſtrumenti oculi & cellarum viſus non concurrerit. Ideoque loco non dato,non datur quoque naturalis in loco operatio. Deus quidem viſum illi non denegauit. Natura autem illum non indidit, aut propter vitioſitatem inſtrumenti,aut propter errorem proprium, aut propter aliud. Idem iudicium eſto etiam de auditu. De ratione autem credendum eſt,eam nemini ſubtractam,ſed plenam ac integram omnibus datam eſſe. Si quid tamen fors vitii aut defectus adſit: cauſſa inde pendet, quod cellæ rationis ac memoriæ & ſenſuum non integre, ſed vitioſe, erronee,& præternaturaliter diſpoſitæ & collocatæ ſint. Quia ergo praue a natura locatæ ſunt,ideo ſpiritus ẽt nec per ipſas,nec in ipſis commode oꝑari poteſt. Et quando de cellis loquimur, rem ita intelligere debetis,q̃ nimirũ immaturũ ſemen crudi cuiuſdam liquoris vitæ illud cauſſetur. Quicunq; hominum crudum,h.e. pollutum liquorem habet,is bonum & probum ſemen edere non poteſt. Si corpus ſeminis putidum, ſurdum, aut fatuum exſ tit, tales etiam liberi euadunt ac naſcuntur. Syncerus autem liquor

Cum anima qua fœtui indantur.

Quomodo nonnunquam in fœtu quædam facultas abſit.

ſyncerum ſemen largitur. Ex hoc ſemine puri & ſynceri fœtus naſcuntur, ſecundum membra omnia perfecti, quibus nec ratio deeſt, nec viſus, nec aliud quicquam. Illud vero ſi deſit: ratio nulla reperitur. Eadem ſimiliter quoque cauſſa eſt liberorum claudorum, & alio quouis modo male natorum. Ex liquore inutili & vitioſo, pro eius conditione ſubinde quoque liberi tales naſcuntur. Vnde vero, & qui talis liquor decidatur, ad Phyſicos remittimus. Et hiſce commemoratis iam vniuerſas generationes hominum conclusas & finitas volumus.

C A P. VI.

PRo huius libri primi coronide muniendi etiam & inſtruendi eſtis aduerſus obiectiones quaſdam vulgi, quod vno ore dicere ſolet, *hanc vel illam fœminam ex aſpectu hoc illud damni accepiſſe*: quod idem plane eſt, ac ſi dicant, *prægnantem per aſpectum fœtum accepiſſe monſtroſum*. His reſponſum hoc damus, quod aſpectus fœtum minime immutet, & quod phantaſia

Quomodo matris aſpectus fœtus noceat.

aſpectus matri nihil incommodi afferat. Offenſionis vero principium ex hoc eſſe poteſt, quod aut pauor, aut ſtupor & admiratio, aut pathema q̃cunque aliud grauius fœminam tantopere concutiat & percellat, vt ſanguis, fœtus alimentum aut violenter retrahatur, aut confertim irruat ac inundet, adeoque natura matricis per iſtiuſmodi accidentia ſequiora immutetur. Propter quam mutationem fœtus deinde morbis quatiatur, qui in fœtibus ſemper grauiores, quam in hominibus aliis apparent. Fœtus n.

Fœtus tener.

tenerrimus ac molliſſimus eſt, vt ex conſternatione inſultans ſanguis vberior ad matricem, is facile maculis inuri poſſit. Idem ſanguis ſi fors putridus fiat: fœtum aut partibus aliquibus, aut toto etiam corpore fœde tingere & contaminare poteſt, adeo, vt quodcunque totius corporis mẽbrum illo loco tactum ſit, decoloretur & conſpurcetur. Sed & hoc ad

Quomodo res variæ fœtui inuantur.

Phyſicam ſpectat. Supereſt hoc loco etiam aliud. Accidit enim multoties, vt fœtui, aut cancri, aut piſcis, aut glandis, aut muris, aut ſimilis forma alia imprimatur. De hoc pauca obſeruate. Si fœmina grauiditatis periodo cum deſiderio ingenti cancrum eſitat: appetitus iſte non e ventriculo ceterorum hominum inſtar, ſed ex matrice ſurgit. Ideo, quam pri-

Appetitus prægnantium a matrice non a ventriculo.

mum ingeſtus is eſt, matrici iungitur. Ea enim mira auiditate illum attrahit, ac in eo ferendo tam fortis ac valida exſiſtit, vt ipſum & edat, & cõcoquat. Sperma vero, quod cum cancro ingeritur, fœtui annectitur veluti ſimili: Id vero tandem etiam fœtui penitus annaſcitur, eique imprimitur, quemadmodum vmbra parieti. Quodcunque enim matrix auidiſſime appetit, id in ipſam penetrat, nec, vt cibi ceteri, in ventriculo coquitur, ac ſubigitur. Et licet ſtercus quidem in ventriculo ſeparetur: ceterum

tetum tamen vniuerſum in matricem prouehitur. Huiuſmodi ergo appetitum ſi prægnans forte non exſatiet, tunc noxa fœtui imprimitur, nō ventriculo, quia nimirum matrix offenſa eſt, ac iraſcitur ſeu indignatur. Huiuſmodi ergo rerum hæc vnica cauſſa eſt, quod ſemen rei elitate in matricem pertrahitur, & poſtea ſeminis modo in molem, vel formam vitioſam degenerat. Id vero, quia præter naturam ita fit, tantum vmbræ cōferri poteſt: de quo plura, vbi de Impreſſionibus agitur. Quod vero Aſtronomi ponunt, *aſtra hominem condere*, &, vt ita dicam, naturare, id pro reiocoſa ac ludicra ad ſympoſium admittemus, & nugamenta illa differemus, dum de Virtutibus firmamenti aliquando plenius dicturi ſimus. Eo animo & loco habebimus etiam illos ſimias, qui Ariſtotelem & Auguſtum ſibi imaginantur, & eos ita rediuiuos facere amittuntur. Huiuſmodi nugarum plurimarum hic recordamur, quas anni noui ſubinde innouant. Ita ſtultorum numerus haud tenuis ac rarus eſt: qui tamen cognitu & difficiles ſunt, & nominatu periculoſi.

Aſtra ubi bel in ſenſu non habent.

Imaginatione nullus Ariſtoteles, &c. naſcitur.

PARS DE STATV HVMANO.

CAP. I.

POſtquam hactenus de generatione hominis abunde ſatis pertractauerimus, ac ſententiam iſtiuſmodi præpoſuerimus, nimirum, Deum in principio hominem ipſum condidiſſe: poſtea ipſi ſemen attribuiſſe, quo poſteros ſibi ſimiles ille ſereret & plantaret: iam conſequenter, & iure quidem, deinceps vobis nonnulla commemorabimus, de ſtatu hominis, *qualis* nimirum *is ſit & peragatur vſque ad diſſolutionem ſui, ad quam præſeruatur*. Id ergo vt dilucidius conficiamus: ſtatum hominis in partes duas diuidemus: nimirum in *corporalem*, quam in ſe habet ille: & alteram *æternam*. Sic ergo partis huius tractatus duo erunt: vnus de *caduco* ſiue *mortali*: alter de *æterno* & *immortali*, quæ tamen vtraque in vno homine habitant. *Corporale* ſeu caducum eſt id, quod æternum ſuſtentat, velut Pandochæus hoſpitem. Cui tamen beneficium etiam acceſſit diuinum aliud, quod nimirum ipſum corpus, animam conſeruans, ſuſtentat. Hoc a. vitæ eſt. De qua nihil peculiariter nobis tractandum ſumemus. Tale ſiquidē donum vita eſt, quaſi princeps domum alicui honorario donaret, quam non deberet ei, hanc ſaltem ob cauſſam, vt in eo veluti diuerticulo, cum poſſeſſionibus ſuis ceteris eo tutius & iucundius agere poſſet. Hæc vero talia ad Philoſophiæ metam non relegabimus: videntur enim ſub illis latere multo maiora & ſublimiora, quam quæ per experientiam Philoſophię comperta eſſe poſſint. Principio enim, antequam ad declaratio-

Corporale hominis quid.

a muſculis, a ſanguine, a carne, ab vniuerſis iis, quę in corpore continentur. Quicquid enim peculiaris in corpore pars eſt, peculiare quoque ſuum ſemen habet. Semina tamen omnia, ex quolibet membro attracta, ſemen vnum ſaltem faciunt, ſi confluunt. Et ſic matrix ab vtraque perſona verum ſemen cum ſpermate permiſtum ad ſeſe trahit. Quare illorũ iterum Medicorum mentio facienda eſt, quæ circa ſperma, velut in natura occupati, fœminas fœcundas, vt & ipſos viros reddere conantur: quod tamen purum putum commentum eſt. Quamdiu enim attractrix matricis facultas ex ſua propria natura non agit, tam diu ſemen ad loca illa non defertur, vt nec conſequenter infans vllus gignitur. Et ſi ſperma ipſum ſemen exiſteret, ſicut illi nugantur, quod ſine matrice fœtus fieret, ſicut ante dictum eſt, neceſſe foret, toties illo matricem pertundi & compleri, vt quotidie liberi naſcerentur. Sed ſuo iſti mendacio non caute ſatis ita proſpexerunt.

Quælibet pars ſuũ ſemen habet.

Medicorũ prehenſio.

Cap. VI.

QVemadmodum explicauimus iam, quo modo ſemen ab homine ſecernatur in matricem: ſic porro vobis microcoſmum etiam enarrabimus, hac ratione. Si omnia ſemina ex omnibus partibus in matricem confluxerunt, tunc natura matricis ſemen capitale, cerebrale, & cryſtallinum, & ſimilia ſequeſtrat ad ſua loca, & ſic membra diſponit, vbi eſſe debeant, non ſecus ac architectus domus ligna diſponit ac collocat. Iam ſi vnumquodlibet ſemen in matrice ita iacet, vt iacere debet: tunc id Microcoſmus vocatur. Ibi enim congeſta & coniuncta omnia ſunt, quæ ad hominem conſtituendum requiruntur: ſola vita ac anima excepta, ſicut deinceps audietis. De ſemine autem dimidio vt dicamus, hoc obſeruate: ſolitarium nimirum vnius hominis ſemen perfectum & ſufficiens nõ eſſe ad generandum hominem. Cauſſa eſt, quia Deus ex duobus hominem vnum gigni vult, non ex vno ſolo. Ex adytis autem Philoſophię talem cauſſam proferimus: ſi homo in vnius hominis ſemine exiſteret, tunc ſpecies alia nulla ab homine gigneretur, quam quæ ipſe eſſet. Sicut enim quoque fœtus conſtitueretur: ſicut nux iuglans a ſtipla naſcitur, ac ob id ſimilis eſt ei, a qua emerſit. Et ſic in omnibus arboribus ſimilis tantum a ſimili eſt, velut nux iuglans nuces omnes ſibi inuicem ſimiles progignit, nulla in quoq[illegible] a quicquam mutata. Eadem & hominis ratio. Si gigneretur ab homine vno: ſimile omnino produceret, qui eius ſimul pater & mater eſſet. Et ſic vnius tantum figuræ homines eſſent, vt [illegible] alter perpetuo ſimilis foret, ac ſemen vnum, vt a natura vigeret. Interim tamen contrario ſeminum a fœminis & viris facta, [illegible] cit,

M[illegible] diſpo[illegible] corporum [illegible]

Semen vnius ad generandũ inſufficiens.

Diſtinctio [illegible] [illegible] vno.

cit, vt homo homini nunquam ſimilis fiat. Semen enim in adunatione ſemper pondere inæquali concurrit, ita, vt nunquam in æquilibrio ita verſetur, vt homo naſci poſſit, qui patri & matri omnino ſimilis exſiſteret. Semper alterutrum ſemen alterutrius infringit, hoc eſt, eius ſimilitudinem mutat. Et hæc vnica cauſſa eſt, *cur homo vnus alteri nunquam ſimilis gignatur.*

Cap. VII.

MAtrix poſtquam ſemina concepit & in ſe recondit, accedens Natura ſemina viri & fœminæ coniungit & adunat. Horum quod validiſſimum eſt & optimum, alterum ſibi conſimiliter effigiat aut totum, aut parte maxima. Exemplum ſit. Semen de cerebro viri, & item fœminæ, hæc duo iuncta vnum tantum cerebrum conſtituunt. Quod tamen ex illis potentiſſimum eſt, illud fœtum ſibi ſimilem facit & efformat. Nunquam tamen ad amuſſim & perfecte ſibi aſſimilat. Ratio eſt, quia ab altero ſemine infractio inducta eſt, per quam ſubinde mutatio in forma incidit. Et quo longius vnum ab altero naſcitur, eo maior & certior euariatio eſt ad ſimilitudinem. Ita ſemen naſi, naſum in fœtu format pro vtriuſque ratione & permixtione. Sic & os os fingit, membrum, membrum. Vnde hereditarii etiam morbi conſequuntur. Prout dominatus huius vel illius ſeminis exiſtit. Quo magis ſemen vnum alterum in generationis bonitate ſuperat: eo ſimilior illi fœtus redditur. Verum tamen cum generatione vel maſculi, vel fœmellæ aliter comparatum eſt, ita nimirũ. Antequam natura ſemen ad fœtum producendum diſponit, ſicut commemorauimus, præit quædam operatio, ita ſe habens. Si matrix ad ſe ſemen attrahit: ea operatio tunc prima eſt, & ſemen illud alterum tingit. Sic vnum alterum ſuperat, non in forma, aut figura fœtus, aut illius membrorum: ſed ſolum in natura. Ibique lucta naturalis committitur, ipſum ſemen non contingens. Hæc autem prædominatio non ex virtute ſeminis fit, ſed ex virtute naturæ vtriuſque, ſemen in vterũ compellentis. Hoc pacto, quodcunque ſemen matrix ex illis duobus primo ad ſe attrahit, illud vel maſculum, vel fœmellam gignit. Si mulieris ſemen virili prius allicitur: fœmella fit: ſi contra, maſculus generatur.

Seminum confuſioꝫ que affectiones ſint.

Seminis vitia fœtus conſeruantur.

Maris vel fœmellæ generatio.

Cap. VIII.

PRo reſumtione ergo textus, notate, quod ſemen collocauerimus in liberum arbitrium hominis. Si appetit, poteſt. Hæc etſi aliis minus placeant, nos tamen propter ipſos nihil angimur. Conſideratio enim rerum, & vnius cum altero collatio, Philoſophiam aliam non parit. Notandum etiam diſcrimen eſt, quomodo ſemen & ſperma duo ſint. Si enim

Semen & ſperma cur duo.

quodlibet ſperma ſemen eſſet, indies fœtus naſcerentur, tam in prægnantibus, quam aliis. Quia vero matrix ſemel tantum attrahit, nec pluries: ideo ex ſpermate nihil fit. Sed ex Philoſophia inſtitutionem vobis ſubtiliorem adhuc communicabimus, hoc modo. Quia de matrice fœminis diſſeruimus: colligere poſſetis, quoties alicui obiectum offerretur, toties eum ad emiſſionem ſeminis idoneum & paratum exſiſtere. Hoc ita capite. Vir, quotieſcunque voluntas eius ab obiecto ſuperatur, iſque conſentit, toties ſemine plenus euadit. Sic viciſſim & fœmina. Matrix tamen ſemina non ſemper ad ſe attrahit, ſed tantum, quoties robuſta eſt. Prægnans mulier, vt comprehendimus, quotidie in ſe ſemen generare poteſt. Sed id non ſemper ad ea loca deducitur, ad quæ ferri debebat. Cauſſa eſt, quod a matrice non attrahitur. Quia enim matrix ſemen vnũ in ſe ante concludit: ideo aliud non prolectat. Si quieta & vacua eſt: tamdiu ad attrahendum idonea eſt, vſque dum per ingraueſcentem ætatem refrigeretur nimiũ: quo caſu nihil amplius molitur. Vis enim atrahens per frigus exſtinguitur. His ſimiles & affines diſcurſus Philoſophicos de generatione, in Phyſica quæretis. Propius enim ad Phyſicam, quam ad Philoſophiam ſpectat. Sed vt etiam aliquid de menſtruo dicamus. hic breuibus attendite, *menſtruum non eſſe florem mulieris, ſicut flos eſt arboris: ſed potius eſſe egeſtionem matricis, hoc eſt, earum rerum, ex quibus nutritur.* Nutritione ſiente, matrix ſuperfluum eiicit, quod ad nutritionem ineptum eſt. Eiicit autem illud ſingulis menſibus, ſicut ventriculus & hepar quotidie. Nec menſtruum eſt aliud, quam ſtercus, & minime flos. Stercus autem matricis eſt, ſicut merda ſtercus eſt ſtomachi, & vrina ſtercus hepatis ac Renum, & phlegma ſtercus capitis & cerebri: & ſic de ceteris ſimilibus, ſicut in Phyſica de propriis morbis mulierum intelligetis.

Matrix operetur quando.

Frigus tractioni infringit

Menſtruũ quid?

TRACTATVS TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

PORro autem & de ſemine dicendum eſt, quale nam id ſit, ſi in matrice conditum iaceat, ſicut antea enarrauimus. Principio autem adeo ſubtile eſt, vt propter varia aduerſæ valetudinis accidentia obtundi & impediri queat, non ſecus ac ſemen aliud recens in terram proiectum. Sic & varios impetus ſuſtinet, priuſquam concipiatur. Sed horum examen ad Phyſicam referimus: textum noſtrum de augmentatione continuantes. Ita ergo intelligite, multa in corpore membra exſiſtere, vt venas, oſſa, medullas & alia, vel vt illa vobis ex integro homine percepta ſunt. Quot vero membra in corpore exiſtunt: tot ab ipſis ſemina [illegible]

Semen in matrice qui tractatur.

tur-

tur. Sed textum velim ita accipiatis, *Liquorem ſcilicet eſſe, qui oſſa totius corporis continet: liquorem alium iterum, qui medullam ſeruet: alium, qui venas.* Et ſic de ceteris. Hoc eo dictum eſt. Si cui manus detruncatur, non ob id illius fœtus ſine manu naſcitur. Ratio eſt: quod liquor iſtius manus ipſi adem ptus minime ſit, ſed ſaltem liquoris locus auulſus. Si vero manus a liquore ipſo ægreſſit: tum manus quoque fœtus ipſius eo vitio imbuitur. Omnes enim morbi, qui ex liquore procedunt, hereditario in fœtum transferuntur, niſi fortis ſemen alterum illos opprimat & expugnet. Hæc ad Phyſicam relegantes, textui noſtro continuando incumbemus, quo enarrabuntur formæ omnes ac vitia affectuſque liberorum, vnde illi proueniunt.

Liquores partiũ, ſequuntur ſi in toto fœtu.

Cap. II.

HActenus quidem ſatis multa de viri ac fœminæ operationibus diſſeruimus. Et tamen, ſi de formatione liberorum ſermonem ordiemur, illis plura addemus. Scitote ergo *duo ſemina propter formam bellum inuicem non gerere.* Ex iis enim homo vnus conſtituitur, quæ eſt natura. Sed tamẽ propter generationem vel maris, vel fœmellæ, concertatio certa fit. Alterutrum enim eorum fieri oportet: ac neceſſe eſt, vt alterum ab altero omnino ſuperetur & opprimatur. Sin vero minus: tunc generatio Hermaphroditorum fit, qui in ſubiecto vno vir ſunt ſimul ac fœmina. Huius hæc cauſſa eſt, quod ſeminis vtriuſque dominium tunc æquale ſit, nec vnum alterius proprietatem tollat. Quo facto ita, Hermaphroditus gignitur. Sed & horum ſuum diſcrimen eſt. Etſi enim ſexus illi vtriuſque ſint, vtriuſque tamen proprietatem peræque non habent, ſed ita diſtinguuntur, vt alterutrum ſaltem eorum ſint, nunquam perfecte fœmina, neque perfecte vir. Adeoque monſtrum ſunt ex errore naturæ productum: idq; interdum in alterutro perfectum, aliquando in vtroq;, licet rarius.

Hermaphroditi quando gignantur.

Gemellorum vero hæc origo eſt. Si matrix tam viri, quam fœminæ ſemen ad ſe attraxit, nec tñ totum, quantum eius in vtriuſq; toto corpore eſt, ſimul & ſemel attraxit, verum portionem vnã vice vna, alterã vice altera, & tertiam tertia; tunc, quot portiones attrahuntur, tot fœtus conſtituuntur. Id clarius ita intelligite. Si matrix trahit; vna vice q;libet ſemen ſimul integrum ac totum trahit. Interea laſſari poteſt, ita, vt, ſi ſemen dimidium attraxit, poſtea langueſcat: & tñ illico in momento, anteq̃ operatio virtutis attractricis exoleſcat, ſeſe q. recolligens, relictam alteram quoq; partem ſorbeat aut prolectet. Duplex hæc tractio duplicẽ fœtum facit. Hoc n. modo, ſi ſemina dirimuntur ſemel, deinceps non vniuntur. Et ex exemplo hoc cognoſcite, id aliter intelligi non debere, q̃ ſi ex magna copia attrahenda, ꝓpter ignauiã, aut imbecillitatẽ tractoris iã

Gemelli quando generentur.

pars ſaltem media, poſtea etiam ſecunda & tertia, vna ſubinde poſt alteram attrahatur. Hæc ſimiliter in matrice etiam accidunt, quoties non completa tractione opus ſuum illa aggreditur, ſed a tractu vno nonnihil remittit, & nondum penitus ceſſante virtute, tractum ſecundum innouat & redintegrat. Et hoc quotieſcunq; fit, toties attractam partem natura in locum priuatum collocat ac diſponit. Vnde gemelli, vel fœtus plures eduntur. Et quo eduntur plures, eo infirmiores. Quanquam & hoc verum ſit, gemellos interdum non grandeſcere minus, quam ſi fœtus vnus facti fuiſſent. Cuius tamen euentus hæc dari cauſſa poteſt, quod nimirum natura vtrinque ad incrementum ita valida exſiſtat, vt paruitas nulla relinqui poſſit. Vaſtitas enim infantum ac adultiorum, non ex multitudine materiæ (ſicut nugantur Medici) prouenit. Sed potius, magnitudo ac robur ex natura & conditione auctricis facultatis, in vtroque parente validæ exſiſtentis: aut ex proportione commixtionis ſeminum: aut ex auctricis in fœtu virtutis ſanitate & vigore emergit. Quin & illapſus ſeminis in matricem ratio aliquid ad gemellos confert. Si ſemen illabendo in matricem cadit: tunc pars eius aliquando præcipitatius altera in eam fertur, vtero non totam molem trahente, ſed, quod relictũ eſt, ſuo robore poſterius attrahente. Nam & hoc modo duo, pluresue fœtus conſtituuntur. Semen enim vnumquodlibet ſatis copioſum ac magnum eſt ad conſtituendum fœtum vnum, duos, tres, decem, viginti: qui tamen vniuerſi in magnitudine nihil defectus ac vitii habeant, modo auctrix vis in ipſis valida ſatis & robuſta vigeat. Ex ſemine enim, de quo duo fœtus producuntur ſecundum omnem ſtaturam pleni & perfecti, ſi infans ſaltem vnicus genitus fuiſſet, ad molem tamen maiorem is nunquam excreuiſſet.

Gemelli unde maiores minoreſue.

Gemellorum alia cauſſa.

Cap. III.

HInc referendum quoque eſt hoc, quod interdum liberi naſcantur imperfectæ & monſtroſæ figuræ: vt cum duobus capitibus, cũ pluribus manibus, ac digitis, & pedibus, membriſque aliis numeroſioribus, vel paucioribus æquo ac conſtituto ordine naturæ. Horum cauſſa eſt, q̃ nonnunquã natura in liquore vitæ integra & perfecta minime ſit. Quodcunque ergo membrum vitio aliquo perfectionis tenetur: idem fœtus membrum poſtea eodem modo peruertitur ac mutatur. Et hoc varie accidit. Interdum enim ſemen capitale in illabendo dirimitur ſolum, ceteris partium ſeminibus vnitis & iunctis manentibus. Eo caſu fœtus naſcitur biceps. Aliquando ſemen digitale trifidum fit, vel plures, aut etiam rarius dirimitur. Et tales quoque numero digiti fœtus finguntur. Nec enim tantum gemelli omnes fiunt: ſed nonnunquam gemelli dimidij, & huius-

Monſtrorum quæ cauſſa.

Bicipites cur naſcantur.

huiuſmodi monſtra alia plura. Nonnunquam etiam accidit, vt alicuius membri ſemen propter laborantem in eo liquorem, aut viarum obſtructionem, aut attracturæ matricis infirmitatem, totaliter & abſolute emaneat, nec addatur. Quæ pars deinde in ipſo fœtu quoque neceſſario deſideratur. Et huiuſmodi naturæ monſtra gignuntur, quoties ſpermata aut non æqualiter attrahuntur, aut in illapſu dirimuntur: aut ſemen vnũ deeſt, aut alterum perit, aut aliquid eorum abeſt, quæ ad perfectum ſemẽ requiruntur. Tunc enim fœtus monſtroſe aut connaſcuntur, aut duo vno capite iunguntur, aut quocunque alio modo deformantur, prout cuiuſque cauſſa iam expedita eſt. Huiuſmodi tamen errores ita iudicabitis, vt ſtatuatis, gemellos partum legitimum, eſſe tam ſecundum naturam, q̃ ſe nen, cui auctrix vis perfecta ac valida præſto in matrice eſt, ac fœtus inde etiam foris conditur. Ceteri partus omnes vitioſi ſunt, ac ex errore aliquo. Quilibet enim error, in conceptione admiſſus, vitioſum & mancum fœtum profert. Secus enim ſi quid fiat, quam pro naturæ ordine: tunc illa præcipitata, in ſuis functionibus interturbatur. In ſemen tamen iam conceptum tantum operatur illa, quantum pro viribus eius eſt. Vnde partus poſtea vitioſi naſcuntur. Eſt enim ita comparatum a Deo, vt ſecundum naturam omnia fiant. Si ſecundum eius ordinem ac modum res non fiant: tum nec operatio eius integra eſt & laudabilis..

Partus vitioſi autem & alii naſcuntur in matrice. Interdum enim vermiformes eduntur, figura & ſpecie varia. Horum cauſſa plerunque commiſſi abuſus ac petulantiæ ſunt: per quas matrix ſemen peregrinum allicit, ex quo deinde huiuſmodi monſtra præter naturam educuntur, tanta varietate euagantia, vt numerus eorum deſcribi nequeant. Fit etiã interdum, vt animantium ſemina aut cum cibo, aut potu aſſumantur & ingerantur: quæ, ſi corpus ingreſſa ſunt, matrix attrahit, & in ea monſtra effingit. Aliquando etiam animalia cum ſpermate deuorantur. Quod ſi a mulieribus fit: talia in ipſa ſubnaſci facile poſſunt. Quandoque & per vterum huiuſmodi animalcula ingrediuntur, ac cum eo permiſcentur. Vitioſi tamen huiuſmodi partus in ſolo ſunt ſpermate. Ipſa autem animalia, mera ſpermata ſunt. In animali enim vitæ liquor nullus eſt: ſed omne ipſorum ſemen ſperma exiſtit. Quicquid vero ſpermatis habent, id ipſorum eiectineum eſt: ſicut de ſemine animalium trademus. Fieri etiã poſſit, vt huiuſmodi monſtra ex ſpermate hominum producantur, hoc pacto. Si operatione fiente, ſemen in corpore retineatur, nec matrix ſemẽ virile attrahat, fœminale autem iam dum conceptum ſit: facile ex hoc ſpermate quidem vitioſus partus enaſci poſſit, homo nimirum imperfectus, figuræ pecuinæ. Nam ſi ſemen alterum ſine altero illabitur, & au-

Vnde partus vermiformes

gmentum incipit, tunc partus naſcetur minime perfectus. Sic ex puro meroq; ſpermate peregrinus & incognitus homo gigni poteſt. Et huiuſmodi caſus plures ſunt: qui omnes ſub prædictis comprehenduntur.

C a p. IV.

QVemadmodum hactenus de ſemine definiuimus, quam variis modis id in vterum locetur: ſic explicationem vlteriorem huius materiæ dimittentes, porro de ſemine doctrinā adiungemus, quomodo creſcat & augeſcat, hoc nimirum modo præſtituit Deus infanti tempus ſuum, quamdiu creſcere debeat, 40. nimirum ſeptimanas: ſicut ſuum quoq; tempus vaccis, columbis, & aliis ab eodem definitum & præfixum eſt. Attendite autem qua ratione, hoc temporis interuallo ſemen fœtus fiat. Primo ergo facta, eo modo quo dictum eſt, conceptione, accedens natura ſemen diſponit, &, vt debet, ſequeſtrat: capitale nimirum ſemen ad caput, ſemen brachii ad locum brachii, &c. Diſpoſitione ea facta, vt conuenit: tum matrix ab opere feriatur, nec quicquam aliud deinceps agit. Huic ſuccedit natura materialis, fœtumque ad incrementum perducit, ita nimirum, vt omnia quæ diſpoſita ſunt, increſcant, augeantur, & corpus fiant, ſingula ſua pro ratione. Sic ad carnem quod pertinet, caro fit: quod os ſpectat, offeſcit: venis quod additur, vena fit: viſceribus internis quod apponitur, viſcus euadit. Semen ergo ſi iam, quod fuit, ſemen amplius non eſt, ſed ſanguis & caro, vt quæ homini conueniunt: tunc & ipſa materialis natura a fœtu ſecedit, & huic ſuccedit gratia Dei, quæ fœtui ad vitam, & quæ alia creaturæ viuenti debentur, velut viſus, auditus, tactus, guſtus, odoratus, indit ac impertit. Tum temporis facultas auctrix quoq; in fœtu præſto eſt. Implantata autem homini pro naturæ modo a Deo vita, fœtus in vtero materno tamdiu augeſcit, vſq; tum membra omnia debitum ſuum robur & ſtabilimen, ac ſoliditatem acceperint. Hiſce omnibus introductis: inſeritur ipſi tandem ſpiritus, ac anima, ratioq; & intellectus, & omnia ea, quæ animam conſequuntur. Poſt quæ omnia denique tempus partus inſequitur. Anima etenim, & quæ huic cohærēt, moræ in vtero materno impatientia exitum ſtato tempore moliuntur: quod ipſum periodo prædictarum ſeptimanarum fit. De huiuſmodi partubus plura inuenietis in Paramiris, vbi de origine animæ tractabitur. Modus ergo iam traditus vobis eſt, quo ſemen conceptum primum formetur & diſponetur: deinde in ſanguinem & carnem commutetur: porro fœtus augeatur & grandeſcat: tandem ſpiritu & anima doteтur & imbuatur. Quā diu enim infirmior eſt & imbecillior, quam vt terram ſuſtinere poſſit ac ferre: tamdiu ſpiritus ei non confertur aut inditur.

Periodus augeſcentis fœtus qua.

Quo quoque modo in fœtu fiant.

Anima quando induitur fœtui.

Hoc

Hoc enim robur maturatio eſt ſpiritus, & collatio ipſius animæ. Nam poſt ſpiritum demum appellit anima. Anima enim in nullum corpus penetrat, in quo ſpiritus non inſit. Et hoc ipſum interdum cauſſæ vicem habet, quod per incrementi periodum mutari fœtus in monſtrum poſſit, quia nimirum anima non vtilis aut idonea acceſſit. Incremento autem fœtus eo vſque perducto, vt iam error nullus incidere poſſit: tunc primũ ingreditur ſpiritus, q. præcurſor eſt animæ. Hunc anima deinde inſeqtur. Ab eo tempore fœtus in vnionem corporis ac animæ tamdiu augeſcit & exundat, vſq; dum priuationem aeris ferre diutius non poſſit, nec tolerare amplius nutrimentum matricale. Quæ omnia tandem partus conſequitur & finit.

C A P. V.

VT vero integrum perfectumq; hominem, non ſolum fœtum vobis ob oculos ponamus: ſcire vos velim, ab indita fœtui anima, omnia illa quoque ſimul conferri, quæ ad perfectum completumque hominem requiruntur, vt *viſus, auditus, guſtatus, olfactus, tactus*, velut & vlterius *ratio, ſapientia, intellectus* & his finitima alia. Ne vero obliuiſcamur, commemorandum vobis etiam eſt, multos homines ipſam animam quidem accepiſſe, ſed aut orbos viſu eſſe, aut viduos auditu, &c. aut carere intellectu, aut deſtitui ſapientia. De his omnibus ita ſtatuimus: in homine vnoquolibet partes illas omnes ineſſe. Quarum ſi fors quandoque vna, vel ut viſu, is deſtituatur tamen: cauſſa hæc eſt, quod ſcilicet ſemen inſtrumenti oculi & cellarum viſus non concurrerit. Ideoque loco non dato, non datur quoque naturalis in loco operatio. Deus quidem viſum illi non denegauit. Natura autem illum non indidit, aut propter vitioſitatem inſtrumenti, aut propter errorem proprium, aut propter aliud. Idem iudicium eſto etiam de auditu. De ratione autem credendum eſt, eam nemini ſubtractam, ſed plenam ac integram omnibus datam eſſe. Si quid tamen fors vitii aut defectus adſit: cauſſa inde pendet, quod cellæ rationis ac memoriæ & ſenſuum non integre, ſed vitioſe, erronee, & præternaturaliter diſpoſitæ & collocatæ ſint. Quia ergo praue a natura locatæ ſunt, ideo ſpiritus et nec per ipſas, nec in ipſis commode operari poteſt. Et quia de cellis loquimur, rem ita intelligere debetis, q. nimirũ immaturũ ſemen crudi cuiuſdam liquoris vitæ illud cauſſetur. Quicunq; hominum crudum, h.e. pollutum liquorem habet, is bonum & probum ſemen edere non poteſt. Si corpus ſeminis putidum, ſurdum, aut fatuum exſiſtit, tales etiam liberi euadunt ac naſcuntur. Syncerus autem liquor

Cum anima qua fœtus induntur.

Quomodo nonnunquam in fœtu quædam facultas abſit.

ſyncerum ſemen largitur. Ex hoc ſemine puri & ſynceri fœtus naſcuntur, ſecundum membra omnia perfecti, quibus nec ratio deeſt, nec viſus, nec aliud quicquam. Illud vero ſi deſit: ratio nulla reperitur. Eadem ſimiliter quoque cauſſa eſt liberorum claudorum, & alio quouis modo male natorum. Ex liquore inutili & vitioſo, pro eius conditione ſubinde quoque liberi tales naſcuntur. Vnde vero, & qui talis liquor decidatur, ad Phyſicos remittimus. Et hiſce commemoratis iam vniuerſas generationes hominum concluſas & finitas volumus.

Cap. VI.

PRo huius libri primi coronide muniendi etiam & inſtruendi eſtis aduerſus obiectiones quaſdam vulgi, quod vno ore dicere ſolet, *hanc vel illam fœminam ex aſpectu hoc illud damni accepiſſe*: quod idem plane eſt, ac ſi dicant, *prægnantem per aſpectum fœtum accepiſſe monſtroſum*. His reſponſum hoc damus, quod aſpectus fœtum minime immutet, & quod phantaſia aſpectus matri nihil incommodi afferat. Offenſionis vero principium ex hoc eſſe poteſt, quod aut pauor, aut ſtupor & admiratio, aut pathema quodcunque aliud grauius fœminam tantopere concutiat & percellat, vt ſanguis, fœtus alimentum aut violenter retrahatur, aut confertim irruat ac inundet, adeoque natura matricis per iſtiuſmodi accidentia ſæuiora immutetur. Propter quam mutationem fœtus deinde morbis quatiatur, qui in fœtibus ſemper grauiores, quam in hominibus aliis apparent. Fœtus n. tenerrimus ac molliſſimus eſt, vt ex conſternatione inſultans ſanguis vberior ad matricem, is facile maculis inuri poſſit. Idem ſanguis ſi fors putridus fiat: fœtum aut partibus aliquibus, aut toto etiam corpore fœde tingere & contaminare poteſt, adeo, vt quodcunque totius corporis membrum illo loco tactum ſit, decoloretur & conſpurcetur. Sed & hoc ad Phyſicam ſpectat. Supereſt hoc loco etiam aliud. Accidit enim multoties, vt fœtui, aut cancri, aut piſcis, aut glandis, aut muris, aut ſimilis forma alia imprimatur. De hoc pauca obſeruate. Si fœmina grauiditatis periodo cum deſiderio ingenti cancrum efflitat: appetitus iſte non e ventriculo ceterorum hominum inſtar, ſed ex matrice ſurgit. Ideo, quam primum ingeſtus is eſt, matrici iungitur. Ea enim mira auiditate illum attrahit, ac in eo ferendo tam fortis ac valida exſiſtit, vt ipſum & edat, & coquat. Sperma vero, quod cum cancro ingeritur, fœtui annectitur ve luti ſimili: Id vero tandem etiam fœtui penitus annaſcitur, eique imprimitur, quemadmodum vmbra parieti. Quodcunque enim matrix auidiſſime appetit, id in ipſam penetrat, nec, vt cibi ceteri, in ventriculo coquitur, ac ſubigitur. Et licet ſtercus quidem in ventriculo ſeparetur: ceterum

Quomodo matris aſpectus fœtui noceat.

Fœtus tener.

Quomodo res variæ fœtui innuantur.

Appetitus prægnantium a matrice non a ventriculo.

terum tamen vniuerſum in matricem prouehitur. Huiuſmodi ergo appetitum ſi prægnans forte non exſatiet, tunc noxa fœtui imprimitur, nō ventriculo, quia nimirum matrix offenſa eſt, ac iraſcitur ſeu indignatur. Huiuſmodi ergo rerum hæc vnica cauſſa eſt, quod ſemen rei eſitate in matricem pertrahitur, & poſtea ſeminis modo in molem, vel formam vitioſam degenerat. Id vero, quia præter naturam ita fit, tantum vmbræ cōferri poteſt: de quo plura, vbi de Impreſſionibus agitur. Quod vero Aſtronomi ponunt, *aſtra hominem condere*, &, vt ita dicam, naturare, id pro re iocoſa ac ludicra ad ſympoſium admittemus, & nugamenta illa differemus, dum de Virtutibus firmamenti aliquando plenius dicturi ſimus. Eo animo & loco habebimus etiam illos ſimias, qui Ariſtotelem & Auguſtum ſibi imaginantur, & eos ita rediuiuos facere amittuntur. Huiuſmodi nugarum plurimarum hic recordamur, quas anni noui ſubinde innouant. Ita ſtultorum numerus haud tenuis ac rarus eſt: qui tamen cognitu & difficiles ſunt, & nominatu periculoſi.

Aſtra nihil in fœtu vim habent.

Imaginatione nullus Ariſtoteles, &c. naſcitur.

PARS DE STATV HVMANO.

Cap. I.

POſtquam hactenus de generatione hominis abunde ſatis pertractauerimus, ac ſententiam iſtiuſmodi præpoſuerimus, nimirum, Deum in principio hominem ipſum condidiſſe: poſtea ipſi ſemen attribuiſſe, quo poſteros ſibi ſimiles ille ſereret & plantaret: iam conſequenter, & iure quidem, deinceps vobis nonnulla commemorabimus, de ſtatu hominis, *qualis* nimirum *is ſit & peragatur vſque ad diſſolutionem ſui, ad quam præſeruatur*. Id ergo vt dilucidius conficiamus: ſtatum hominis in partes duas diuidemus: nimirum in *corporalem*, quam in ſe habet ille: & alteram *æternam*. Sic ergo partis huius tractatus duo erunt: vnus de *caduco* ſiue *mortali*: alter de *æterno* & *immortali*, quæ tamen vtraque in vno homine habitant. *Corporale* ſeu caducum eſt id, quod æternum ſuſtentat, velut Pandochæus hoſpitem. Cui tamen beneficium etiam acceſſit diuinum aliud, quod nimirum ipſum corpus, animam conſeruans, ſuſtentat. Hoc a. vitæ eſt. De qua nihil peculiariter nobis tractandum ſumemus. Tale ſiquidē donum vita eſt, quaſi princeps domum alicui honorario donaret, quam non deberet ei, hanc ſaltem ob cauſſam, vt in eo veluti diuerticulo, cum poſſeſſionibus ſuis ceteris eo tutius & iucundius agere poſſet. Hæc vero talia ad Philoſophiæ metam non relegabimus: videntur enim ſub illis latere multo maiora & ſublimiora, quam quæ per experientiam Philoſophię comperta eſſe poſſint. Principio enim, antequam ad declaratio-

Corporale hominis quid.

Philoſophia magiſtra experientia. nem ſequentis textus progrediamur, de conditione Philoſophiæ id docebimus, quod omnem ea originem ſuam ex experentia trahat. Quod vero experientia ſuggerit, id experimentum eſt. Ex quo iure deducendum videtur id, quod ex hac matre pronaſcitur. Quare ſermone tali cõcludimus, ſi quidem de vita & origine animæ a nobis minime definiatur, ſicut de rebus corporeis fit; tunc omnino ſtatuendum eſſe, quod iſta in experientia noſtra minime conſiſtant. Nec hic cæcos illos oratores citabimus, qui ex volacium ſpirituum ſuorum ſapientia multa de his declamant ac rhetoricantur. De illis nobis ſententiam ponere facile eſſet, qualem ferimus de ſomniis & ſomniatoribus. Quanquam hi alte quoque iactent ſcientiam ſuam in ſuperioribus, cum tamen de illis nihil admodum notatu dignum cognouerint ac teneant.

CAP. II.

Medici reprehenſi. IAm ad ipſum textum diuertentes, principio inconditas nugas Medicorum (quos Medici quidem nomine dignari minime debebamus, veruntamen cum vos ipſos tales vocetis, ad titulum illum conniuebimus) vobis detegemus & planas faciemus: qui de ſtatu & conditione hominis tractantes, cum quatuor complexionibus, & totidem humoribus, qualitatibuſq; ac ſimilibus aliis definiunt. Fas autem eſſet, nullũ Medicum quicq̃ profari, niſi Philoſophię extremos limites prius obtriuiſſet, ſicut id Naturali conuenit. Vt vero multi eorum ex Aſtronomia nati ſunt: ſic cum geſticulatoribus ac præſtigiatoribus fœdus ineunt, ac vtrinque, quantum quidem de hominis natura differunt, non paucis mendaciis doctrinam ſuam pingunt ac velant. Vt autem veræ Philoſophiæ ius ſuum faciam°, ſtatum hominis proponemus talem, qualem attulit in ſua iam generatione perfectus, & integer homo conſtitutus. Id hoc diſcurſu fiet. Primo omnium primus homo conſiderandus venit, ex quo res ceteræ omnes prodeunt. Hic autem duo occurrunt homines in initio cõſtituti, vir nimirum ac mulier. Ex his duobus promanauit omnis natura ceterorum hominum, & quicquid in ipſis ſecundum vitæ fragilitatem vſpiam exſiſtit. Quod autem eius ſpiritum, ac ipſum æternum, & rationem ſapientiamque, ipſamque animam attinet, id ad proprium tractatũ differemus. Sic ergo his hic miſſis, generationem ortumq; ac rationem in ſtatu hominis expendemus, quibus nimirũ ex cauſſis quilibet ita appareat, ita exſiſtat, ita viuat. De quibus vos breui inſtitutione muniemus aduerſus prædictos Doctores Medicinæ & Aſtronomos, q. in ſe nec quicquam Philoſophiæ ſolidæ aut habent, aut etiam curant. Annihilantur &c hic illi, qui profitentur, cœlum tot formas ac ſpecies, tot capita, totq; ſenſus, & varia alia condere ac producere.

Homo

Cap. III.

HOmo conſiſtit in quatuor complexionibus, ita, vt alterutra illarum omnino inſignis ſit. Ea ipſum aut frigidum, aut calidum, aut ſiccum, aut humidum quidem conſtituit: ſed nullam eius eſſentiæ proprietatem inducit, vt ſi frigidus & ſiccus ſit, ob id infidus dici poſſit: aut ſi ſanguineus ſit, ideo neceſſario hilaris etiam exſiſtat. Aliud enim eſt, quod lætos, aliud quod triſtes reddit, quam ipſa complexio. Sed, vt ante omnia de principio complexionum loquamur, res ita ſe habet. In Ada complexio fuit vna, nimirum calida & humida. Vna etiam in Eua, ſcilicet frigida & ſicca. Ex his duabus quatuor natæ ſunt, hac ratione. Frigus Euæ, ſi calorem Adæ ſuperauit, fœtum frigidæ naturæ produxit. Si vero humiditas Adæ, ſiccitati Euæ præualuit, fœtus humidus genitus eſt. Sic tertia complexio prodiit, nimirum frigida & humida, eaque ex vtriuſque natura, & non alterutrius ſola. Eodem modo etiam de complexione quarta cenſendum eſt. Si caliditas Adæ frigiditatem Euæ euicit: fœtus calidus euaſit. Et ſi ſiccitas Euæ, humiditatem Adæ tranſcendit, fœtus calidus & ſiccus genitus eſt. Et hæc quatuor complexionum conſummatio eſt. In vnā Deus Euam coniecit: in alteram Adamum. Sic & poſt natiuitatem interdum accidit, vt viciſſim frigida & ſicca complexio oppoſitam ſuperet, & ſic partus ab vna ſola denominetur. Sic ergo huiuſmodi inter homines facta diſtributio eſt, vt iam vnuſquilibet homo ſuam, eamque vnicam complexionem ſortiatur, in qua conſiſtit, ſicut primæui ipſi. Sic ergo complexio commiſcetur vel magis, vel minus, in viris ac fœminis, vt nullius ſexus ſingularis iam complexio ſit, ſed indiſcreta & ſimilis. Calida & humida complexio fœminæ æque fortis & valida eſt ac viri. Sic & frigida & ſicca complexio æque intenſa eſt in fœminis ac viris. Quanquā notare etiam debeatis, complexiones non ita ſibi ſimiles omnino eſſe, vt quicunque calidus eſt, calido alteri omnino ſimilis exſiſtat: verum omnes inter ſeſe diſcretæ ſunt, ſecundum magis & minus, ad pondus.

Hominis quatuor complexiones.

Adam calidus & humidus fuit: Eua frigida & ſicca.

Complexiones quid & quales.

Cap. IV.

EX hac de quatuor complexionibus Philoſophia, illis peculiaria nomina tamen non indimus. Si enim frigidam & ſiccam, Melancholiam nominaremus, mendacium diceremus. Nec enim ita ſe habet. *Melancholia* collectitium nomen eſt, ex multis mendaciis conſutum, ac variis proprietatibus ſignatum, quæ tamen in iſta complexione nec inueniuntur, nec conſiſtere poſſunt. Similiter & de calida & ſicca complexione nomen choleræ ſtabilire minime poſſumus: complexio n. & cholera res

Melancholia complexio nulla.

vna non eſt. Sed quis nugamenta omnia intercipiat eorum, quibus mentiri volupe eſt? Idem & de reliquis complexionibus ſentiri debetis.

Hilaritas & triſtitia unde.

**** Sed iam de proprietate hominis vt loquamur, animum ſedulo aduertite. Nos enim deſcribimus ꝓprietates alias hominis, ex iis principiis, ex quibus ille procedit, nimirum enatas. Veluti hilaritas & triſtitia vel ipſę ab Ada & Eua genitæ ſunt. Hilaritas in Eua: triſtitia in Ada poſita erat. Inerant autem ipſis iſta materialiter, ſicut eſſentiæ ac conditiones quoque ceteræ. Quæ proprietas alteram ſuperauit: eius vincentis naturam fœtus quoque aſciuit. Si autem quædam permixtio concurrit, ſicut permixtio haud facile abeſſe potuit: tunc neceſſario vnum alterius infractio fuit.

Eua omnium vſpiā hilariſſima.

Adamo omnium hominum triſtiſſimus.

Ideoque, qui eiuſdem cum Eua hilaritatis ſit, nemo vnquam poſt ipſam naſcitur: nec poſt Adamum, qui æque ac ipſe triſtis exſiſtat. Geminæ enim ipſius Adæ ac Euæ materiæ iam mixtæ ſunt, vt triſtitia cū hilaritate, & hilaritas cum triſtitia quadamtenus iam temperata exſiſtat, nec vnquam ad ſtatum priſtinum res redire poſſit. Hinc fit, vt quo plus minuſue ſeminis triſtitiæ cōferatur, homo plus minuſue triſtis fiat. Quod de collatione ſeminis non tantum, verum etiam de dominio & victoria hilaritatis intelligendum eſt. Sic ergo geminarum iſtarum materiarum ſua viciſſitudo eſt, vt nec in fœmina ſola, nec in ſolo viro, velut dictum eſt, conſiſtant, ſed in vtroque ſexu mixtæ exſiſtant. Ita, tyrannis, & furor, velut etiam lenitas, manſuetudo, ac moderatio: hæc ipſa quoq; ab vtriſque præſto ſunt. Primum ab Eua. Alterum ab Adamo: permixtionem autē diſtributa in omnem prolem.

Omne malum ab Eua. Omne bonum ab Adamo.

Inuidia ac odium, fidelitas ac fauor, ſimiliter habent, vt & cetera omnia ex his emanantia. Malum enim ex Eua: prouidum & conſultum ex Adamo. Ac ea deinde contemperata ſunt ab vtriſque, ſicut comprehenſum eſt.

Quæ duabus hiſce lineis incluſa iam ſequuntur, ab auctore quidem eo loci, vbi aſteriſci tres in margine adnotati conſpiciuntur, intertexta erant: quibus tamen ſecundum paginæ longitudinem ipſe auctor induxerat lineam, quod huic libro interponi forſan noluerit. Nos vero duabus lineis hæc a textus ſerie quaſi ſeiuncta hoc loco intertexere voluimus, hac potiſſimum de cauſſa, ne prorſum intereant, tum quoq;, ſi forte lectoris ſtudioſi ingenium in aliis ſcriptis Paracelſi legendis per hæc iuuari queat.

*** De proprietate hominum vt loquamur, animum ſedulo aduertite. Vobis enim deſcribimus (*Hæc verba paulo ſuperius in textu quoque habentur: Iam ea ſequuntur, quibus ipſe auctor lineam induxerat*) materiales proprietates & imateriales.

Riſus quid?

Materiales ſunt, *Riſus, ira, lacrymæ, oſcitatio.* Riſus eſt titillatio in ſanguine, cuiꝰ ꝓprietas eſt ex ore noſci & terminari: prout homo plꝰ minuſ-

minuſue titillationis habet, ita riſibilis eſt: ſicut de riſu tradit. Ira eſt ebullitio ſine bile facta: q̃ ſi erumpit, ira generatur, vt de ira docet. Lacrymatio eſt conſtipatio in ſplene. Ea incidente, lacrymatio fit. Et hæc talia, vt dictum eſt, liberis innaſcuntur. Semen enim iracūdum, & ſemen riſibile, ſi ad generationem procedunt: tunc prout vnum alterum ſuperat, ita homo gignitur. Quatuor iſtæ naturæ, triſtitia, lætitia, ira, manſuetudo, in corpore inſunt materialiter. Quis vero monſtrabit, quo modo in corpore lateant? Indicamus vobis quidem exempla de ſanguine, bile, & ſplene, maioris intelligentiæ cauſſa: non autem concludimus, quod in corde ita ſe habeant. Simile tamen quod cōtinetur in corpore, in quo quarta iſta ſita ſunt, in materiam vnam recepta, quæ ipſa quoque ſuum in generatione ſemen addunt. Prout vnumquodq; cadit, plus minuſue, atque aut vincit, aut vincitur, ita hominis quoque proprietas conſtituitur.

Ira quid? *Lacrymatio quid?*

CAP. V.

VT vero hæc accuratius intelligatis: recordari debetis, quod poſt creationem primorum hominum genitorum natura vniuerſa, ac ſubſtantia, hominum in peccatis nata ſit, & ea deprauatio ex vno ſemine ſubinde in alterum deſcenderit, & iam continenter per duret, vſque ad conſummationem ſeminum iſtorum. Quinquam iam in hominibus prauæ naturæ multæ reperiantur, quæ in primæuis parentibus notatæ non ſunt. Cuius rei cauſſa eſt, quod ducem illi rationem ſecuti ſunt, & non inſtinctum corporis: vnde ad enormia illa etiam adigi non potuerunt. Similes iam etiam aliæ naturæ ac prauitates inter homines gliſcunt, ex illis non deductæ, vt ſcortationes, aleæ, &c. Ex obiecto enim enaſcuntur. Quodcunque enim obiecta pariunt: id ex primæuis non emanauit. Quod autem in nobis citra obiectum inhabitat, id omne nobis ſecundum pondus mixtorum ſeminum a primis parentibus inſitum eſt. Quid ergo nos moueant commenta illorum, qui Planetis, aſtris, ac ſtellis talia omnia aſcribunt? Vnum enim Iouialem, alterum Martium, tertium Venereum, &c. faciunt. Mirum autem eſt, cur non etiam Planetas in cœlum collocarunt, qui ægrotos ſanent, aut qui ſe blandos & amabiles exhibeant. Vniuerſos enim malos, morbidos, & aduerſos eos faciunt: nec vllum cōdunt ipſi, qui Medico adſit, vt, quod frangit ipſe & perdit, ille reſarciat & redintegret. Sed qui ludicris & iocularibus capiuntur, illis iſta donari quidem facile poſſint. Homo creatura perfecta in ſe eſt, cui nec aſtra, nec aliud quicquam addere aliquid, aut ingenerare poſſint. Omnia ipſi ex primo homine indita & præſtituta ſunt. Quoque minus ipſis aſtris homo quicquam indere aut conferre poteſt: tanto minus aſtra ipſi homini vi-

Poſt primos parentes peccatu omnia peioraredita ſunt. Homines hodie prauiores primæuis.

Aſtronomi notantur.

Homo creatura perfecta, etiam ſine aſtris.

ciſſim. Quod autem pluuias, calorem, friguſque ac ſimilia alia nobis impertiunt: id vniuerſum externum eſt tantum, minime internum, velut pluuia cutẽ ſaltem attingit, non interiora. Sic etiam frigus ſimiliter. Hæc a. vt diximus, extranea tantũ ſunt, quæ hominem nec bonum, nec malitioſum, nec furem, nec latronem reddere poſſunt. Tales autem ſi ſtellæ ſunt, tunc ſua ſibimet inuicem prædantur, non nobis noſtra. Furtum enim res interna eſt, ex homine penitiore emanans, non ex rebus extimis. Huiuſmodi enim nihil ingreditur. Homo etiam ita conditus eſt, vt quicquid ipſum ambit, & ingreditur, ex ipſo amplius non egrediatur. Omniũ enim potentiſſimus patronus noſter, & ſpeculum Chriſtus teſtatur, quod in hominem nihil mali intret. Sic ergo nec Planetæ intrare poſſunt: quia ipſos rurſus egredi opus eſſet. Ideoque veluti Chriſtus affirmat, nihil externum in nos intrat, neque ſtella, neque Planeta, neque cœlum, neque terra. Omnia foris ante hominem poſita manent: Homo creatura eſt, in quam mali nihil ingreditur, neque in vtero materno, neque in conceptione, neque in mundo. Semper enim ac aſſiduo homo eſt, in quem, vt Chriſtus ait, mali nihil intrat.

Homini deforis mali nihil ingreditur.

Cap. VI.

VEluti iam dictum eſt, quod nihil in hominem mali intret, & ſic nec Planetis in hominem introitus detur: ideo ſcire conuenit, hominem in ſeipſo conſiſtere, omneſque conditiones, boni, mali, a primæuis parentibus ipſi omnino implantatas eſſe: Ne vero in iſtis longius immoremur: in gratiam textus ſecundi tractatus nonnihil hic attingemus, ac euoluemus corporis ſpiritus ac æternum, quæ corpus gubernare debent. Quicquid enim de homini innatis enumerauimus, id omne ſuo modo fit: veluti fidelitas & infidelitas, bonitas ac malitia, & ſimilia facinora alia tam mala, quam bona. Corporalia enim ſeu terrena illa ſunt: quę ex natura bruta ita eueniunt. Nam in rebus præmemoratis caduca omnia conſiſtunt, quæ aut bona, aut mala eſſe oportet. Præter iſta autem cognoſcendum eſt, æterno nimirum intellectum additum eſſe, vt homines non viuerent ſecundum complantatam ſibi naturam, velut ligna & lapides, quę naturam ac conditionem ſibi innatam non tranſgrediuntur, ſed ſecundũ eam agunt, vſque ad finem omnis creationis. Hæc, inquam, intelligentes homines ſectari non debent: ſed eam vitæ rationem inſtituere, quam intellectus eius, qui æternus eſt, ipſis ſuadet & monſtrat. Intellectum enim ob vnum hunc finem accepit, vt corporis quiduis agendi libertatem is cohibeat, & ad ductũ rationis ac ſpiritus omnia informet. Ratione enim vt vtatur, omnino opus eſt. Quicquid enim alias in homine eſt, rebelle eſt & contumax, ac vt a ratione edometur & frenetur, omnino opus habet.

Homini bona & mala inſunt a primæuis.

Rationis data ſunt.

Ratio moderatrix [illegible]

ber.. Cui vero cunque frenando illa non eſt: eius vim & noxam nullam perſentiſcit, veluti ſunt, diſtortio, forma difficilis, ſpecies ingrata, & ſimilia aliç. Hæc nullius rationis moderamine indigent: ſed egent eo tantum innatæ vires, ſiue bonæ, ſiue malæ eæ ſint.

Vt vero tandem textui tractatus huius Colophonem inducamus, & reliqua ad ſuum locum differamus: ſciendum vobis eſt, de omnibus partibus, quæ homo in ſe ipſo ſecundum ſtatum ſuum habet, hactenus ſic ſufficienter ſatis dictum eſſe, quæ nimirum corporaliter in ſe contineat. Porro autem de prudentia quoque & ſapientia, ac ſpiritibus & æterno, ſuo loco definiemus. Ac, vt de coloribus quoque ſtrictim nonnihil addamus, breuiter hoc noſcite, in Eua amabiles, delicatos & venuſtos colores exſtitiſſe, omnes longe ſupra omnem captum & amabilitatem conſtitutos: ſimiliter etiam in Adamo colores floruiſſe omnium maxime venuſtiſſimos, ſecundum naturam tamen virilem. Sed per inſequentem mixturam ſeminum, colores iſti obſcuriores multo redditi ſunt: ita, vt iam deinceps ab illis, nec quiſquam vir, nec fœmina eadem cum ipſis colorũ venuſtate vnquam tingi, aut dotari poſſit. Idem quoque iudicium de ceteris corporis ac morum ornamentis & venuſtatibus fieri debet. *Eua omnium venuſtiſſima fuit. Adam etiam in ſuo genere.*

DE INTERIORI HOMINE.

Hic calamum auctor depoſuit.

Quæ vero de interiori homine, hoc eſt, de ratione, prudentia, ſapientia, ſpiritibus & de æterno, quod eſt in homine, hoc loco deſiderantur, ea ex aliis Theophraſti ſcriptis, vtpote ex libro de fundamento ſapientiæ, ex Philoſophia ſagaci, &c. ſtudioſo Lectori ſunt petenda.

Sequuntur deinceps

FRAGMENTA VARIA, AD MEDICINAM PHYSICAM PERTINENTIA, QVÆ

paſſim ex multis Theophraſti autographis deſcripta, & in vſum ſtudioſorum prælo impreſſa voluimus. Certum ſiquidem eſt, Auctorem perſæpe leui pagella, verbis paucis, at claris, id tradidiſſe, per quod obſcuriora loca multa in ipſius libris explanentur & dilucidius intelligantur. Benignus ergo Lector iſta non cum contemtu, ſed velut micas quaſdam cum bona gratia acceptabit &c. In his autem fragmentis diſponendis id ſtudioſe accuravimus, vt ſingula ſuis Tomis quadrarent, & libri libris vbiuis probe reſponderent.

THEOPHRASTVS Ad Lectorem.

QVod hactenus quidem, Lector, libros meos ſuppreſſerim, nec in publicum emiſerim, culpa mihi haudquaquam impingenda eſt, quaſi aut negligentior, aut quocunque modo inuidus exſtiterim. Eſt enim in propatulo, quod impedimentum mihi nullum obiecerint, vel crebræ vel longinquæ meæ peregrinationes, vel ridiculi aduerſariorum inſultus, vel aliud quicquid ſimile, quo minus in incepta laborum meorum meta terenda ſubinde pergerem. Qui vero mihi huius procraſtinationis cauſſam imputant, illi ſeipſos reos faciunt. Nam cum Baſileæ in tradenda Medicina iure merito nouam Theoricam ac Philoſophiam inueherem, explicans, quod per Yliadum, Archeum, & Eſſatum declarari omnia debeant: mirum, quantopere arguti illi & ſublimes Platonici ac Indici illico inſultarint, & diuidiam fecerint. Alius enim me contemnendo, ſeipſum extollere, & venditare anniſi, ſibi ipſi Theophraſti, mihi vero Cacophraſti nomen ingeſſit. Alius aliunde me mea ſuffurari inſimulauit, quæ tamen ante me nunquam lucem viderunt, vel nedum hoc mane. Nam & Lector ipſe ex ſe iudicabit, & ego rationibus firmiſſimis demonſtrabo, quod meorum operum nullum ante me deſcriptum ſit vel per Philoſophos, vel per Medicos, nec ante me talia a quoquam aut audita aut lecta fuerint. Adeoque ipſamet mea ſcripta conuincunt, quod 600. Inuentiones in hoc libro proferam, quarum tamen ne vnica quidem, vel minima, vel maxima a quoquam vel Philoſopho vel Medico ſiue veteri ſiue Neoterico admittitur, niſi ab omnibus vniuerſorum veterum ſcriptis defectionem facere velit. Taceo quod compertum plurimis ſit, Bibliothecam meam, quam habeo præſentem, adeo tenuem eſſe,

vt vix ſex deſcripta complere folia poſſim. Prætereà mei etiam Secretarii iurato teſtabuntur, ex ore meo iſta excipi. Quin & manifeſtum eſt, me decennio integro librum nullum legiſſe. Aemulorum ergo meorum arrogantia & faſtus, quo me totum contemtui temere habent, nimis euidens eſt, dum alius me Maniacum, alius Nigromanticum fecit, & ſi quid aliud Magiæ in deſpectum meum mihi impingi ab ipſis potuit. Cuius ipſorum impudentiæ hæc vnica cauſſa fuit, quod putarent, meas Inuentiones ipſis iam nimis certo innotuiſſe: Adeoque ad honoris cumulum congerendum hoc vnicum iam reſtare, vt Theophraſti nomen ſibi aſſcribentes, me Cacophraſtum per proteruiam ſuam appellitarent. Ad hoc audendum inflammauit ipſos fur iſte ac nequam, quem poſt aures ſedentem ipſi circumferunt. Deinde notoria illa & late ſparſa in curando dexteritas, qua ſupra Medicos vniuerſos ac ipſorum cum patronos tum libros, regnis ac prouinciis plurimis mire profui, ac opera eiuſmodi præſtiti, quæ ex omnibus ſuis libris illi imitari in æternum non poterunt. Ipſi tamen interim, ne gloriam & laudem hanc meritam mihi largiri cogerentur, eam diabolis potius aſſcribere maluerunt, quaſi ope Beelzebub talia efficerem. Cuius inuidentiæ hæc cauſſa & finis vnica fuit, vt me deſpectum paſſim redderent: ipſique adeo de me vbiuis locorum & populorum ſpreto & eiecto, ſolidum triumphum agerent. Si quandoque vnus meæ curæ ſubditus æger moreretur: id longe annotarunt cupidius, quam ſi decem ſaneſcerent. Quo caſu ad mendacium nullum erubuerunt, ſed ad conuincendum me paſſim teſtimonia dubia multa emendicantes aucupati ſunt. Quam in re cum aſtu nefario tentarent omnia: ſui ſimiles ſocios repererunt haud difficulter, tales nimirum, quos partim ingrati animi virulentia, partim extortæ iuſtæ mercedis iniuſta inficiatio ad criminandum me ſtimulare non ſegniter poterat. Ex quorum numero haud poſtremus cenſeri debet Philippus Marchio Badenſis, quem, cum ab Archiatrorum curatione deſperatum factum, ac iamiam in agone conſtitutum a dyſenteria præſentanea morte eripuiſſem: promiſſum certe regaliter mihi factum, illiberaliter admodum is ſeruauit, ac ſordiorem ſe cum certo meo damno præſtitit multo, quam impius ille Iudæus, Meſſe de Thalles, æruſcator omnium peſſimus. Quem cum in morbo aliquo iuuiſſem, dicto principe is me multo liberalius dimiſit. Principis huius ingratitudo, & nimis illiberalis remuneratio, velut & aliorum quorundam primatum exemplum plane ſimile prædictis meis aduerſariis omnibus non ſingulari tantum gaudio & voluptati fuit: verum iidem poſtea hoc idem telum contra me vbiuis reprimendum intentarunt. Vbicunque enim terrarum mihi Sol benignus illuceſcere videbatur: ibidem tam verbis iactatis, quam impreſſis libris illi me inſectati maleuole ſunt, præſidium omne in blandientibus linguis habẽtes, ac me per calumniam traducentes, apud nefarios conſiliarios, quibus vel ob datam offam ſe innocem prodere, ludus e[...]. Hi ipſi idem non a me ſaltem ſibi præſtitæ opis, fideles malememores fuerunt, ſed merita mercede & me inſuper inique defraudarunt, ac plagiarie [...] honores tum labores meos expilantes, aliena pro ſuis vendita runt, quæq; opa equita[...]

mihi

mihi conſcribenda propoſueram, eadem & ipſi tractando anteuertere conati ſunt, q. vero iam dum omnes meas a me Inuentiones exſuxiſſent.

Quod ſi ergo, quæ ipſi ſcripſerunt, cum ſcriptis meis proxime conferre vobis non diſplicuerit: planum omnino ac euidens vniuerſis fiet, quod iſti ſua omnia ex meis tranſcripſerint, aut quicquid ſciunt, ex me vno didicerint: licet præmaturius euolitarint. Vnde non dubito, quin breui iterum commenſales, ludimagiſtri & mediaſtini (velut ante fuerunt) futuri ſint. Cum ergo ignominiam ipſi ſibi ſuam propriam iam dum euulgarint: cogitaui equidem, me iam ſatis tuto etiam facilima edere poſſe, hoc tamen inſtituto, vt deinceps etiam ad grauiora tranſeam, & libros Archidoxis, Meteororum, & Generationum Mineralium foras edam: quibus non tantum Amanuenſium meorum putida mendacia propalem, ſed etiam illorum, a quibus ipſi primum turpi Apoſtaſia defecerant, ad quos iam etiam in meum contemtum iterum aſſociantur, temerariam accuſationem infringam & diluam.

His itaque iam præmiſſis, bone Lector, tuum eſt, perſuaſum habere, quod ſcripta mea illi exacte Philoſophiæ operam nauent, ex qua Medicina, quæ meam veritatem & aliorum mendacia reuelabit, origo & principium profluit. Hæc ergo cum experientia & veritate perlege, & cum mea ſtabilia fundamenta, tum aliorum inanes nugas prouide diiudica. Nec vero, adhæc legenda iſto accedes animo, quaſi euoluto libro vno, illico deſiturus ſis: ſed hoc potius ages, vt ad finem & fundamentum ipſum cum deſiderio certo penetres. Vale.

FRAGMENTA AD PARAMIRVM DE V. ENTIBVS REFERENDA.

De Ente Aſtrali.

PRopoſita ſuperius præfatione in libros de Entibus, paragraphum iam tertium ordiemur, de quo ita ſtatuimus. Ens aſtrale eſt Ens omnium domiciliorum cœli, & quicquid firmamentum continet. Hoc cum homine ita vnitum eſt, vt, quicquid aſtrum patitur, idem ſimiliter etiam patiatur ipſe homo. Non quod aſtrum per ſe ægrotum ſit, cum morbos nullos ſuſcipiat: ſed quod natura ipſius homini nimis fortis, potens & aduerſa incidat. Hac vi aſtrum infirmat ſubiecta. Cum vero hoc in paragrapho de Aſtris breuius commentemur: ipſorum doctrinam in libro de Morte planius & dilucidius expediemus.

Ens aſtrale quid.

Entis Aſtr. & hominis quæ conſenſio.

Si vero, quid aſtrum ſit, breuiter intelligere cupiamus: primo inquirendum eſt, quid cœlum ſit. Eſt autem cœlum ſpiritus, & vapor, in quo habitamus velut auis in tempore. Nec vero ſtellæ tantū & Luna &c.

Cœlum quid.

Cœlum unde conſtituatur.

cœlum conſtituunt: ſed etiam ſtellæ apud nos ſunt, quas minime videmus, quæ cœlum quoque conſtituunt. Hic nota, quomodo hoc ſit, & ſic eſt. Sicut hypocauſtum, vel calidum, vel frigidum immorantes aut calefacit aut frigefacit: ſic eadem etiam eſt ratio firmamenti & complexionum.

Sicut ergo cœlum ſubſiſtit, & nos in ipſo: ita attendite deinceps, quænam vnio ſit inter cœlum & hominem, hoc modo: Nihil imprimit, vel Aſtrum neceſſitans, vel gubernans, vel inclinans: Hæc mortis, ſed non morborum. Duplex eſt Firmamentum cœli & corporum, & illa habent concordantiam ad inuicem, & non corpus ad firmamentum. Verum ſi firmamentum ſuperne frigidum ſit, & inferne calidum; tum permixtio naturæ hominis diſſoluitur.

Firmamentum eſt duplex.

Cur vero corpus humanum detrimentum accipiat, cauſſa hæc eſt, quod cœlum ſuperne &c.

Notate hic, quod robur hominis deſcendat ex firmamento ſuperiore, cuius omnis virtus ipſi ineſt. Sicut firmamentum vel forte vel imbecille eſt; ita ſimiliter etiam firmamentum in corpore eneruatum aut mortuum eſt.

Attendite vero, quod omne noſtrum robur in Quinta Eſſentia conſiſtat in Aſtro.

Cetera deſunt.

FRAGMENTVM ALIVD.

De Ente Aſtrali.

Aſtra an fingant hominem.

DVo hic conſideranda forent in Ente Aſtrali ſecundum præſcriptum aſtralium doctrinarum, quæ tradunt, cœlum corpus formare, & ipſum fingere ac (vt id dicam) diſponere iuxta naturã ſuã. Sed nos de hoc hic nihil tractabimus, cum res ita ſe minime habeat. Nam ſi de principio formationis corporis loqui velimus, conſiderando ad id aſcendimus, quod Adamus materialis factus ſit, & aliud nihil vlterius creetur. Quod autem in vtero materno concipitur, caro ſcilicet & ſanguis, ſeu corpus ad perfectum hominem, id omnino fit ex Ente naturæ, mediante ſemine parentum. Semen quod in agrum eiicitur, ex ſolo Ente ſuo creſcit, & non ex alio: Aſtrum ipſi nihil confert aut potentiæ, aut naturæ proprietatiſue, aut complexionis &c. ſaltem tempus addit. Sic etiam cæmentarium, qui domum ſtruit, crea-

Adamus factus materialis. Hominis generatio ex Ente naturæ eſt non aſtri.

creatura alia nulla iuuat, niſi quod tempus dat, terminum nempe finis. Et veluti aſtra domum minime ſtruunt aliter, quam producendo tempus: ita eadem etiam corpus minime ſtruunt aliter. Sed ne cetera etiam, hoc eſt, vitam omittamus, tenendum eſt, nec hanc quidem ab aſtris conferri. Vita enim diuinitus data eſt Adæ, & ipſius ſemini indita, a quo deinceps iterum nunquam auffertur. Sed omne id, quod natura ex ſuo Ente format, ex hac ipſa quoque vitam accipit. Semel enim ea data, deinceps de nouo non impertitur. Hinc eſt incrementum & robur, ac cetera, quæ homo habet & habere debet. Ratio vero & conſcientia, ex Dei dote ſingulari deſcendunt, velut & prudentia, ſenſus, induſtria homini ex ſpiritu extraneo conferuntur. Ita ergo aſtrum ipſum nihil in homine operatur. Sed vt propoſitum noſtrum vrgendo Medicum ad Aſtronomiam ducamus: ſciendum eſt, debere hominem habere Magnale, ſine quo viuere nequeat. Magnale enim propter hominem factum eſt, non homo propter Magnale. Hoc Magnale, Magnale hominis ſuſtentat. Hoc autem ex aſtris deſcendit, & ex nullo alio. Illud autem ſi corpori aduerſum ſit, tum ipſum infirmat, & naturam eius infringit propriam. Hoc pro exemplo ſit. Aqua per ſe debet eſſe frigida. Si autem magnale aſtrorum aquam attingat: tunc aqua naturam ſuam tranſgreditur, & in ea piſces degentes pereunt. In aquam enim per magnale impreſſam naturam contrariam ferre non poſſunt. Sic & homo qualitatem in ſe propriam habet: quæ ſi per magnale nimium alteretur vel in calore, vel frigore, vel humiditate, vel ſiccitate, vel magnali fœtore, aut aciditate, amaritudine ue, &c. tunc qualitas naturæ alterata, qualitatem propriam exuit. A quo poſtea etiam interna membra, velut cor, epar, cerebrum, ſplen, &c. mutantur, ceu piſces inficiuntur in aqua. Ex hac mutatione prouenit Ens Aſtrale, nimirum ex tali magnali. Et ſic corpora per aſtra inficiuntur infirmantur, & mortificantur, ſicut exemplum de piſcibus in aqua docet.

Tempus tantum aſtra conferunt ad generationem hominis.

Vita non ex aſtris, ſed Deo.

Ratio & ſenſus hominis vnde.

Magnale propter hominem factum eſt.

Magnale duplex.

Magnale hominis vnde oritur.

Magnale hominis naturam alterat.

Sed vt Entis huius Aſtralis adhuc pleniorem intellectum habeatis, ita attendite. Non ſolem tantum inficiendorum corporum noſtrorum cauſſam facimus: ſed inſuper cauſſamur etiam quemcunuis Planetam, in exaltatione ſua conſtitutum, ita vt in magnali potens ſit, & penetret, idq; ſecundum ſe diſponat. Sic Martem, Saturnum, &c. ſi dominentur, credimus magnale nimium refrigerare, aut ſolis magnale nimium calefacere, Iouem nimium ſalire, Saturnum nimium acidare. Ex quibus omnibus, ad exaltationem euectis, corpora noſtra inficiuntur. Si a. diſtantius a nobis poſita, corpora noſtra attingere minime queant, tum ſpiritus ille nobis nihil damni dat. De quo exemplum aduertite. Real. Iou. Si aq̃ alterat, illam ſalefacit. Hæc iam piſces interimit. Real. Sat. aquam acidam

Sol, & Planetæ omnes corpora noſtra inficiunt: & quomodo.

Real. Iou. aquam ſalſam facit.

reddit, a qua ipſa quoque piſces emoriuntur. Real. &c. aquam amaram facit, vnde piſces exſtinguuntur. Sic ergo non minus tantum ſolis calor piſces mortificat, ſed inſuper etiam ſtellæ aliæ infinitæ, quæ in exaltatione & gaudio ſuo multo malitioſiores ſunt, idem faciunt. Sed ſimilitudine aliqua rem explicabimus. Videtis nimirum, fieri frequenter, vt in flumine aliquo ingens numerus piſcium capiatur, qualem copiam præteriti anni nulli viderunt. Huiuſmodi capturam plerunq; ſæua & inaudita lues ſequitur. Iam, quæ huius rei cauſſa ſit, conſiderari debet. Hæc nimirũ cauſſa eſt, quod ſalſitudo Realgaris, aquas in Magnali iuſto ſalſiores fecit: vnde illæ maturantur in ſubſtantiam, quæ deinde fundum petit. Quod ſi ergo piſces multitudinem ſalſi magnalis ſentiunt, fuga inſtituta, in ſummitate aquæ, verſus ſolem, diemque ad lumen quietẽ quærunt, nec fundum iterum adeunt nimium ſalſum. Vnde fit, vt capiantur. Sicut ergo magnale piſcium nimium ſalſum fit: ita hominum quoque magnale ſalſum eſt, adeoque qualitas ac natura ipſius complexionis metas tranſilit. Hanc ergo alterationem concipit, cor, epar, cerebrumq;: quam poſtea mors ſequitur. Quod ſi piſces in aqua maneant, eodem modo, quo homines, morientur. Sicut ergo hactenus præſens textus de magnali docuit: ita intelligi debet, hoc ſcilicet exſiſtere Ens Aſtrale, quod corpus noſtrum infirmet, ſine conſpiratione Entium quatuor reliquorum, ex virtute propria. Quæ docere Aſtronomorum eſt. Exaltationes enim ſiderum indicant, quid & quantopere in magnali inficiant, &c.

Piſcium inaudita captura luis Epidemicæ prodroma.

Magnalis hominis alteratio, corpus inficit.

Sequitur nunc, quomodo Hydrops, quomodo Peſtis, quomodo, &c.

Plura de his Fragmentis non habentur.

Fragmentum aliud, Paramiro de Morbis ex tribus primis ſubſtantiis correſpondens.

TRACTATVS II.

QVi vero morbi trium primorum diuidantur & naſcantur, hanc inſtitutionem accipite.

Natura MERCVRII qualis in ſe eſt, talis etiam effigiata & expreſſa eſt in Mercurio vulgi. Vnde ab hoc liquore is non immerito denominatur. Nullum enim ex omnib. Mercurii naturam ſignis externis expreſſius exhibet, quam iſte ſolus. Ad hæc iam conſequitur, tres caſus in Mercurio conſiſtere. Nam Volatilitate ſua facit maniam, mortificationes ligamentorum, arteriarum, iuncturarum, & tremores, caſus. Acrimonia ſuę volatilitatis, ſi ſe depurat, & nimis in ſpiritum abit, gignit maniam, phre-

Mercurius vulgi idea eſt primi. Mercurii volatilitas quid faciat. M. Volatilitatis acrimonia quid faciat.

phreneſin, Amentiam, Syncopin, & veſaniam alteram: quam vulgus vocat Melancholiam. Nec verum eſt, huiuſmodi morbos ex multitudine aut, &c. ſanguinis oriri. Generantur enim tantum ex ſpiritu Mercurii, qui aſcendens, exitumque quærens, cerebrum ac cellas memoriales & iudicii lædit, veluti in propriis capitibus docetur. Si autem is in ligamenta penetret, ita vt deſcendat & cerebrum tangat, concitat Apoplexiam. Si tangat Nucham, ciet paralyſin. Si vero vſque adeo ſubtilis non ſit, ſed frigidum curſum habeat, facit tremores in manibus, pedibuſq;, aut in capite ſolo: ſimiliter & morbum Lethargicum, torturam oris, oculorum, narium, & ſimilium. Hæc omnia fiunt ex Archeica natura Mercurii: quorum genera multa ſunt, quæ in theorica ſuis capitulis propriis explicant.

Mercurius ſpiritus qua producat.

II.

SEd & SVLPHVR ſuos morbos habet, nempe febres, Apoſtemata, Ictericiã. Horum ex ſulphure generatio eſt, ideo, quia non volatile fit. Putreſit tamen idem ac corrumpitur promtius, quã vllum aliud ex duobus reliquis. Sal enim duo cetera, ne putreſcant, ſuſtentat. Mercurius non putreſcit, quod ſal nimiopere ipſi impreſſum ſit, ita vt cum ſale volatiletur. Quicquid is ergo operatur, ex naturæ ſuæ ſubtilitate operatur. Sulphur autem vſque adeo ſali non impreſſum eſt, ſed vtraq; craſſius in vna contrarietate ſubſiſtunt. Quod ſi ergo ſal a ſulphure ſeparetur & ſecedat, tunc putreſcit ſulphur, & producit morbos ſuæ diſpoſitionis, prout in loca diuerſa incidit. Nam in præcordiis facit pleureſin, in ſtomacho febres, in epate febres, in capite hemicraneam, dolores oculorum, dentiũ, aurium, & grauedinem, & cephalæam, & ſimilia. Nec enim hi morbi eo modo generantur, ſicut auctorum veterum opinio ſancit. Et hallucinatio illa quidem non leuis eſt, quod in his morbis cõſiderant frigidum calidum, aut choleram, melancholiãue, ac phlegma vel ſanguinem. Quiſquis enim cum laude agere Medicum volet, is has nugas longe valere iubeat. Nec enim vllus vnquam morbus calidus per frigida ſanatus eſt, nec frigidus per calida. Simile autem ſuum ſimile frequenter curauit, ſcilicet Mercurius, ſulphur, & ſulphur Mercurium, & ſal illa, velut & illa ſal. Interdum quidem cum proprietate iunctum frigidum ſanauit calidum: ſed id non factum eſt ratione frigidi, verum ratione naturæ alterius, quã a primo illo omnino diuerſam facimus.

Sulphuris qui morbi.

Sulphur cur ceteris citius putreſcat.

Sulphur quo morbos ſuos proferat.

Simile ſimilis cura: non contrarium.

III.

EOdem modo & ſal ægritudines, eaſq; nõ paucas, facit: quarum pars iam explicata eſt, velut colica, &c. Præterea ẽt facit calculum, arenã, & congelationes alias in venis & concauitatib. vt & podagrã, chiragram, Artheticã, Schiaticã, & ſimilia alia. Quorum cauſſa eſt Sp. ſalis, cum quo

Salis morbi qui.

corpus ſalis concurrit, & in illis locis coagulatur (vt in ſecundo libro) concitat idem etiam fluxus inteſtinorum ventris, &c: modis multis, quoties ex ſeipſo reſoluitur, ex ſuoque corpore in diſſolutionem abit. Similiter ẽt gignit durities, oppilationes, &c. ſi nimium induratur & coagulat. Itaque curantur per reſolutionem, per quam ſal reſoluitur. Quod ſi vero (prout natura Mercurii ſe habet, qui ſubtiliationi plus ſulphure obnoxius eſt) nimium ſubtilietur: tunc, ſi conditionem expellendi ſubit, facit vlcera, & ſcabiem, pruritumque & genera externa ſimilia alia, quæ omnia ex ſale proueniunt, vnum tamen altero magis minuſue, velut Eryſipela & Eſthiomena, Cancer, Fiſtula, & reliqua, quæ in propriis ſuis capitulis enumerantur. Quod ſi ſal intenſiſſimum fiat, mouet ignem Perſicum, inflammationes, & ſimilia. Præterea etiam, prout hanc vel illam regionem inuadit, ita etiam morbos peculiares gignit, vt in ſecundo libro dictum eſt. Sic ergo cum interius, tum exterius huiuſmodi morbi fiunt ex ſale plures: ex Mercurio tantum interni: ex *Reliqua deſunt.*

Ignis Perſicus vnde.

Conceptum aliud, priori ſimile, ſed ab auctore non abſolutum.

Mundus vniuerſus ex tribus conſtat.

VNiuerſum corpus, hoc eſt, omnia mundi corpora, quæ vllo vnquam tempore fuerunt, vel ad finem vſq; erunt, in tria poſita ſunt, in Sal, Mercurium, & ſulphur. Hæc tria in omnibus etiam Elementis conſiſtunt, & in quolibet ſeorſim perfectum quodlibet, & vocantur mineralia. Quæ in Elemento terræ exſiſtunt, naturæ ſingularis ſunt. Quæ in aqua, ſingularis. Sic etiam, quæ in igne & aere. Eadem illorum ratio etiam in homine. In tribus his conſiſtit vnumquodlibet corpus, & vocatur Yliadus: hoc eſt, omnes ſpecies, quas mineralia in ſe continent, illius Elementi, hic comprehenduntur. Is autem duplex eſt: vnus Elementorum, alter hominis. Et cum quodlibet Elementum ſuum peculiarem habeat, quorum nullus alteri ſimilis eſt: ideo ſeorſim quilibet pro ſuo Elemento denominatur. Sic ergo Elementorum Yliadi quatuor ſunt. Cum ergo ita ſeſe habeat Yliadus: principio noſcendum eſt, quas ſpecies Yliadus habeat, & quot. Pro horum numero corpus etiam in totidem partes diuidendum eſt, ne vna quidem deficiat. nam nec Elementa vllius defectum ferunt. Pro his itaque attendite, qui ex Elemento aquæ prodeat Vitriolum, ogertinum, &c. Eodem modo prodit etiam ex Elemento terræ, ſed tamen in alio fructu & ſpecie, ſcilicet Boleti. Sicut ergo vitriola multa: ita multi etiam Boleti. Arſenicus eſt minerale aqueum. Sic viciſſim in terra, Fungus, ille Arſenicus eſt. Eodem modo & plumbum & alia. Prout

Yliadus quid.
Yliadus duplex

Yliadorũ numerus menſura eſt partium.

Arſenicus eſt minerale aqueum.

[illegible] ſpecie, ſunt, ita nomen ſuum retinent: hoc eſt, ita [illegible] [illegible] [illegible]olum terræ album eſt Boletus. vitriolum aquæ eſt aqua vi[illegible] &c.

[illegible]um hanc rationem eædem ſpecies etiam in homine [illegible] [illegible], hoc eſt, in ipſius Yliado, cum ſuis mineralibus. Hinc manifeſtum eſt [illegible], [illegible] in Elemento, loco vno prouenit vitriolum, alio [illegible] alio cachymia, &c. prout illo loco Yliadus conſiſtit ac viget: [illegible] idem eadem modo fiat. In hoc producit [illegible] tale mi[illegible] [illegible] fructus: Fructus enim vocantur mineralia, & pro minera[illegible] [illegible] Itaque ſi eryſipelam vides, dic eſſe vitriolum: ſi vides cã[illegible] [illegible] ſi vides lupum, dic eſſe [illegible]moſum, & c. vt dein[illegible] [illegible] Ad has enim ſpecies attendere debes, cur externa minera[illegible] cum illis adeo conueniant, ſicut deinceps dicetur. Sciueris ergo in hoc capite [illegible] aliud, quam introitum ad philoſophiam Yliadi, quidnam is ſit. Quomodo vero res omnes ſe habeant, ſequetur. Item tot ſunt [illegible], quot ſpecies, & tot morbi, quot ſpecies.

[illegible] de [illegible]s notate, quod tria ſint primaria: ſulphur, Mercurius, ſal. De ſpeciebus autem horum ita attendite. Et vt de ſulphure primus di[illegible], ſulphura multiplicia ſunt: eſt enim rubrum, quod [illegible] in [illegible] [illegible] hoc iam iterum triplex, id eſt, in carne, in ſanguine, in [illegible] [illegible] cor de epate, renibus, ſplene. Alterum eſt [illegible], hoc [illegible] triplex, in adipe, in medulla, in omento. [illegible] eſt album, [illegible], venis. Quartum eſt viride in felle. [illegible] [illegible]eſt. Ideo eſt SS. Rubrum, SS. album, SS. citrinum, & SS. vi[illegible] [illegible] iam Mercurius, qui partim eſt grauis, vt in carne: partim [illegible] in pulmone: partim mediocris, vt in oſſibus, &c. Ipſius enim pon[illegible] [illegible]. Salis [illegible] pars eſt dulcis, vt in carne: pars ſalſa, vt in ſanguine: pars amara, vt in felle: pars acetoſa, vt in locuſtis. Huius enim [illegible].

Hac ergo ratione Yliadus hic in partes tres diuiſus eſt: in colorem, pondus & guſtum. Quod eſt ſumat, eſt Mercurius, & Alkali [illegible]. Cum ergo corpus in hiſce tribus conſiſtat, ideo, ſi fructus non edant, [illegible] nullus oritur. Si fructus autem proferant, morbi præ[illegible]. N[illegible] [illegible] tria ſunt eſſentialia: non quod color tantum, [illegible] [illegible] omnia ſimul & in ſpecie, quæ de ſe debent, hoc eſt [illegible] [illegible] eſſentiam ſuam ſibi [illegible] habet. Ex h[illegible] [illegible]. Prout natura Ylech [illegible] [illegible] comedit, & [illegible] Inde poſt [illegible] co[illegible] [illegible] Sic [illegible] in Ele[illegible], [illegible] [illegible] etenim lui

[illegible]

Secundũ externa interna appellanda.

Trium prim. [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

Aurum ſuis Elementis mer[illegible] eſt velut omnes etiam minera.

Yliadi eſt terræ magnus morbus. Ideo, ceu morbus ab Elemento ſuo eiicitur, nec fertur. Eadem etiam mineralium [illegible] ratio [illegible]. Itaque morbus hic iſtis metallis & mineralibus ſimilis eſt. Ac [illegible] hoc eſt, in domo, vbi mineralia egrediuntur, morbi [illegible] ſunt. Et ſicut pro Yliadi diuiſione hoc vel illud minerale hic vel illic [illegible], ita morbus eſt. Ac velut in vno monte auri multum eſt, in [illegible] aliud, &c. ita in hominibus quoque his hic, aliis alios morbus viget. Hinc fit, quod in loco vno peſtis dominetur, in alio minus. Et velut in Elementis mineralia diſtributa ſunt, ita, vt in loco vno fructus, in [illegible] arbores, in alio item herbæ creſcant. ſic inter homines etiam [illegible] tantum morbū, illi iſtum, ceteri hunc ſaltem ſuſtinent. Et licet in [illegible] pluribus locis verſentur homines: omnes tñ hunc in ſe montē [illegible] vnā [illegible] fodinam vniuerſi conſtituunt. Morbus n. eſt [illegible] nobis. Ex his iam intellige, dictorū noſtrorū hunc [illegible] finem eſſe, vt Yliadus probe intelligatur in ſuis fructibus per exē[illegible] [illegible] mineralium, q̄ vnū ſunt cum homine qui ſc. morbi gigni ſoleant.

Minera principales tres.

[illegible] quot mineræ, h.e. quot morbi exſiſtāt, ita accipe. Mineræ principales ſunt tres: *Sulphur, Mercurius, & Sal.* Sicut ergo minerale [illegible] in [illegible] pariter ex tribus morbus generatur, ſed compoſiti[illegible] & va[illegible], veluti de mineralibus traditur. Res autem vna eſt, quæ [illegible] parit, h.e. vnā ſpecies, quæ tñ trina eſt: veluti, ſi [illegible] ex [illegible]

Vitriolū triplex.

eſt, tum vitriolum ſulphuris, Mercurii & ſalis iunguntur, & [illegible] vnum eſt, ac vocatur. In pondere tñ non conueniunt, vnum [illegible] altero. Principale autem potius eſt, ſecundum quod vitriolum [illegible] natur. Sic ſi ſalis ſit, vitriolum ſalis morbum feciſſe dicitur. ſi Mercurii vitriolum Mercurii, &c. ſi ſulphuris, vitriolum ſulphuris, illum [illegible] firmatur. Eadem ceterarum quoq; ſpecierum ratio eſt, ſiue Alumina, ſiue ſalia, ſiue arſenica, &c. ſint. Proximum ergo eſt, has iam ſpecies [illegible] ſc. [illegible] perceptis, quot ſc. ſint, deinceps perquirendū eſt, [illegible] pariant. hoc eſt, quid vitriolum ſit, qui eius morbi ſint, qui vitriolati [illegible] cantur. & ſic de ceteris. Et poſtremo, qui cognoſcatur, morb[illegible]

Morbi quomodo appellandi.

[illegible] vel vitriolatum, vel plumoſum, &c. aut fungum, aut [illegible] b[illegible], &c. hoc eſt, quomodo ſecundum quatuor Elementa denominari morbi debeant. Sic enim Alopecia eſt in Elemento terræ, [illegible] ſcabies [illegible] In Elemento Aquæ vocatur ferrugo. In Elemento Aeris [illegible]. In Elemento Ignis fungus: In homine Alopecia. Et ſic [illegible] Cogitis ergo [illegible] ſpecierum [illegible] inde morbi [illegible] ſequuntur [illegible].

Vitriolum album, vitriolum rubeum, vitriolum cœ[illegible]

[illegible]

Rochū, alumen ſciſſum, alumen plumoſum, alumen Entali, alumen vinetum. Sal Gemmæ, ſal petræ, ſal montium, ſal maris, ſal fontium. Hæ ſpecies omnes ex ſale trium primorum proueniunt. Hæc poſtea ſalia interdū calcinantur, interdum reuerberantur, interdum ſubtiliantur. Quoties appellatio aliud, toties alius morbus. Quod ſi vero ea omnia in proportione ſua conuenienti, ſeu, vt vocant, Eſſe conſiſtunt, vno vniuerſa nomine *Liquor naturæ* vocantur, aut liquor Salis, aut Balſamus ſalis. Pręter hæc eſt Arſenicum, Realgar, opertum, Auripigmentum nigrū, Antimoniū, Mercurius, Alphatū. Ex his ipſis etiam fiunt huiuſmodi Calcinat. Reuerb. Decol. &c. quæ iterum alii morbi ſequuntur. Quæ ſi integre in vna eſſentia conſiſtunt, vocantur Balſamus naturæ, aut liquor Mercurii, aut Balſamum Mercurii. Denique ſunt ſpecies ſulphuris, petroleum, carabe, ſanguis Draconis, ſulphur, pix, &c. Hæc interdum deſtillantur, &c. vnde morbi alii etiam emergunt.

Mineralium nomina & ſpecies.

Liquor naturæ, &c. quid.

Balſamum naturæ &c. quid.

Hoc modo genera mineralium communi appellatione noſcenda ſunt. Hic ergo nomina Elementi aquę ſume, & ſecundum illa pronuntia. Quæ autem aliorum conuenientia ſit, id iam deinceps ſequetur.

Arſenicus, &c. Theren malum, Niuis

Vitriolum, colocynth. &c. (id eſt, ſecundum corpus)

Et ſic de reliquis fuerit totum capitulum.

Hoc itaq; in capite dictū iam eſt de morbis mineralium in 4. Elementis. Porro nunc ſequitur de morbis, qui ad 4. nomina æquiparari debent.

Præterea, vt ad nomina de ſalibus deſcendamus, notandum eſt, vnumquodlibet tantum ac ita operari, pro vt generum numerus & conditio ſe habet. Sic nimirum, quæ arſenicalia ſunt, ea faciunt tumorem, eſcharam, & quæ ſignis ſimilibus his conueniunt. Nulla enim inflammatio, nulla eſchara fit, niſi ex Arſenico proceſſerit. Vniuerſæ itaque ægritudines, quæ inflammant, tumefaciunt, & eſcharizant tam in membris internis, quam externis, ex Arſenico manarunt.

Arſenicalium qui morbi inflam. & c. omnes ex Arſenico.

Sed pergamus. Omnes ægritudines, quæ interius punctiones cum feruore cient, item plenitudinem circa pectus, aut ſitim mouent, adeoq; acuti ſunt, ex Arſenico profluxerunt. Excipe illas, quæ alia ſigna cū ſuppuratione exhibent. Item mors omnis ab Arſenico eſt, nec aliunde. Minerali a ſiquidem omnia poſtremo inducunt reſolutionem arſenici ex Yliaſter quod a ſolo fit Arſenico, prout per ſe is eſt.

Mors omnis ab Arſenico.

Præterea a Mercurio oriuntur omnes illi morbi, qui calidi ſunt, & punctiones inferunt, ac Apoſtemata ſanguinea infligunt. Deinde, qui mortales ſunt, & Arſenico ſimiles, ſi tamen excipias excitationem eſcharæ: aut ſanguis cum oſſe, cum venis, cum ligamentis, aut item cum inflata

Mercurii qui morbi

facie, cum tumore, fluxione e capite, dolore dentium [illegible], tremore, contractura, [illegible], & pal[illegible]. Hi quidem morbi vniuersi ex Mercurio geniti procedunt.

Sulphuris morbi. In[illegible] per ex ſulphure morbi illi omnes emergunt, qui per[illegible] ad Guttam, Paralyſin, Torturam oris, Lethargum, Apoplexi[illegible]. [illegible] ſulphure vn[illegible] oriuntur, vel etiam qui de excrementis [illegible] ſulphure eodem profluunt, vt ſunt dyſenteria, diarrhœa, [illegible] qui fluxus alui ſunt.

Vitrioli morbi. Ex vitriolo morbi hi naſcuntur externi: rubentia vlcera, [illegible] pentia, tumore carentia.

Aluminis aluminoſi morbi. Ex Alumine aluminoſa proueniunt Hydrops. Id enim [illegible]let. Item, qui foris vlceroſi tumores ſunt.

Aluminis plumoſi morb. Ex Alum. plumoſo fiunt morbi, qui fiſſuras agunt.

Glac. Ex Glacie, qui ex vento dureſcunt, vt Hernia ventoſa, &c.

Sal Petr. Ex ſale Petræ, quæ vlcera vrentia ſunt, nec nigra, nec rubra

Vitr. alb. Ex Vitriolo albo, quæ cancrenoſa, &c. ſunt, minime aperta.

Sal com. Ex ſale communi, quod per ſe conſolidatur, vt Apoſtemata, &c.

Sal Acut. Ex ſale acuto, quæ Apoſtemata mortalia ſunt, vt Anthrax

Iam ſicut hactenus de eſſentia mineralium non pauca diximus, [illegible] plures adhuc & varii ſunt Mercurii, ſulphura, ſalia, vel hæc ipſa pe[illegible] quæ omnia ſigillatim enumerare non ſaltem tædioſum ſit, ſed etiam, [illegible] partim cognita, partim incognita, ſolo futuri temporis circuitu [illegible]rentur, exquiſitior iam explicatio fieri nequeat. Qui autem morbi [illegible] [illegible] manifeſtati ſunt, eos hic annoto, velut & in practica, [illegible] [illegible] experi[illegible]tia poſſit. Quod autem reliquum eſt, [illegible] eſt. Sicut minerale quodlibet ſuis operationem ſuam, tam malitiam quam bonitatem manifeſte oculis exhibet, ſic idem ſimiliter etiam in [illegible] fit. Sciendum itaque eſt, morbos, qui externis ſimiles ſunt, ab [illegible] [illegible] deſcendere. Vnde conſequenter modus componendi re[illegible] [illegible]ituitur, quæ nempe ſimplicia proſint contra Arſenicum, contra [illegible] [illegible], contra ſulphur, &c. contra omnia mineralia. Quæ omnia [illegible] & explorata eſſe decet in hac tabula, in qua docet, quomodo [illegible] [illegible] mineralibus omnibus iri debeat obuiam. Nam illa ſe mu[illegible]

[illegible] Porro [illegible] ſpec[illegible], tot ſeparationes etiam, ac totidem [illegible] [illegible] a, ſpecies tollatur, eiuſdem quoque morbus ac [illegible] [illegible] quot n. ſpecies, tot ſanitates. [illegible] [illegible] non [illegible] ſed potius [illegible] morbi [illegible]. Medico [illegible] apprime cognitæ eſſe debent. Per [illegible] A[illegible] vt 300. ſpecies ex re[illegible]

N[illegible]turæ nobilius eſt [illegible]. De totidē ergo ēt morbis nobis debet [illegible] v[illegible] præteritis vel futuris, vel iam inſtantibus. Sic viciſſim toti[illegible] ſunt arcana contra totidem ſpecies, ſemper vna ſpecies alteri [illegible]tur: vel ut Sulphur Mercurio aut Arſenico, aut Mercurius ſul[illegible] non ſecundum, ſed contra complexionem, nimirum ſe[illegible] &c. Iam q; præceſſit, id in Megatheorica de Theorica ſalis [illegible]. Quod a. præterea ad Sanitagnomiam attinet, id practicum eſt, [illegible] oppoſitio ad alterum. Nec practica ea alia eſt, quam Theo[illegible]cæ, ſine deſcriptione Receptorum. Sic ergo hæc Theorica eſt duplex [illegible] Philoſophiæ ſcilicet Phyſicæ, & Theorica vtriuſque practicæ. *Theorica morb. mineral. eſt duplex.*

LIBER SECVNDVS.

De Theorica practica.

IAm quantum ad Theoricam Practicæ Philoſophiæ attinet, dicendum eſt, quomodo ſimplex vnum alteri ad[u]erſetur.

Vbi aduertendum eſt hoc Vndenam enaſcantur inſecta, araneæ &c. Ex ſolis ſpiritibus, qui in illis locis ſeparantur. [illegible] aranea ex Realgare &c. *Inſecta unde generentur. Aranea [illegible] gare &c.*

In media pagina finem ſcribendi fecit auctor.

Fragmentum aliud.

MOrbi veniunt ex his: ſiue ex Reſolutione, cum coagulati fuerint: vel Coagulatione, cum reſoluti fuerint. Nunc, in quibus eſt [illegible] reſoluitur, tunc facit ſuum morbum. Si ſulphur aduritur, facit ſuum &c. Sic etiam in Mineralibus Terræ, Aquæ, Aeris, Ignis. *Morborū origo vel ex Reſolutione. vel coagulatione.*

Nam omnia iſta debent conſiſtere in ſuo Eſſe, abſque deſtructione. Si non, tunc morbus generatus eſt.

Sed qualiter ſentiendum ſit de Smaragdo, Granato &c. Talis eſt ſententia. Granatus aqueus coagulatur, Igneus carbonizatur, Terreus [illegible]erbatur, Aereus nubeſcatur: ſic hominis ſanguiſatur. *Granati & alior. [illegible] Rubinus &c. quomodo in ſanguine.*

Sed qualiter cognoſcitur illud, quod ſanguis ſit Rubinus, ſit cry[illegible]. Ex eo, quod natura huiuſmodi rerum particulariter ibi eſt, ſ[illegible] [illegible] ſanguinis &c. ſicut particulariter in gemmis: ſed forma non talis, quia etiam non talis in terra: ſed naturæ, & proprietates tales ſunt particulariter, qualiter in gemmis particulariter.

I[illegible] natura particulari non differunt. Differunt tantum in forma & figura &c.

Nunc de Cura.

ET ſic aduertendum de cura rerum iſtarum: ſi aurum peccat ex [illegible] reſolutione, tunc per coagulationem curabitur. Si Sal reſoluitur, [illegible] coaguletur. Si Mercurius reſoluitur, coagulatur, figitur, ſicut per [illegible] miam. Ita hominis per medicinã, & erit longa vita. Item ſic & in [illegible] Mercurius deeſt, generetur & curabitur lepra.

Quædam ad Librum de Matrice referenda.

Matrix eſt arbor corporis.

MAtrix ſe habet, velut arbor in terra. Et ſicut arbor ex terra attrahit, ac ex omnibus Elementis, quo opus habet, ita corpus etiam [illegible] matrix arbor exſiſtit: id q; Philoſophia cum ſuis mineralibus [illegible]

Matricis morbo aliorum ſunt Theorica.

2. Sic ergo matrix morbos ex terra, h. e. ex corpore, attrahit. [illegible] arborei morbi, quos ita concipit, morbi ſunt alii & diuerſi omnino a [illegible] poreis reliquis. Ideo duæ etiam Theoricæ dantur: Naturalis & Ab[illegible]

3. Corpus ergo per ſeipſum viri [illegible] morbi ſimile exſiſtit. S[illegible] tem ægreſcit, ſim[illegible] ter alios morbos ſuſcitat in matrice &c.

4. Adq; conſequitur, quod viriles corporei morbi profluuiũ [illegible] ſtruorum, molam &c. faciant: velut ab epilepſia fit ſuffocatio, ab apople- xia præcipitatio, a febribus profluuium &c.

5. Primo itaq; corpus rectificandum eſt: poſtea matrix, id eſt [illegible]

Terra bona, bonus fructus &c.

6. Bona terra bonas arbores producit: Bona arbor bonos [illegible] fructus. Ideo primum corpus, poſtea matrix, tandem infans conſideran- dus eſt.

Morborũ matricis Theorica.

7. Cum vero matrix arbor ſit, corpus a. terra: ideo duæ Theoricæ [illegible] Fœminarum Monarchia, nempe morbi corporei & arborei de[illegible] tradi debent. Quibus deinde additur tertia Theorica huius Monarchiæ, h. e. recens natus infans non recte conceptus, ſed ſe habens velut [illegible] in arbore, putreſcens: quibus omnib. Monarchia virorum ex[illegible]

15. Velut vnum idemq; eſt, quoad nutrimentum, ſiue vir [illegible] minales, ſiue fœmina viriles edat. Nam quoad nutritionem, res vna [illegible]

Archei diſcretio qua.

16. Quia Archeus fœminis cibos fœminaliter & non viriliter [illegible] rit: ac prima cibus eſt communis viris ac fœminis: ſed vltima ta[illegible] tio fœminalis, non virilis. Ideo alia neceſſario Theorica vtrob[illegible] [illegible]da, vna pro viris, altera pro fœminis.

Morbi virorum & fœminarum diuerſi.

[illegible] Alius Archeus alios morbos indicat. Quandoquidem enim [illegible] [illegible] &c. morbi ſuſcitentur, alia ac diuerſa Theorica omnino op[illegible] Alius enim m[illegible] morbus fœmin[illegible]um, alius virorum.

FRAGMENTVM LIBRI DE MORbis ex Jncantationibus & Jmpreſſionibus inferioribus, hoc eſt,

De Morbis Jnuiſibilibus.

* res non ſuccedant, aut vim habeant. Pro his ergo tenendum eſt, quod ſpiritus immundi in homines attenti, ſedulo deſpiciant, cui nam tandem homo amorem ſuum impendat, vt illum ſua ope confirment. Velut ſi cui Idolum præſto ſit, ex ſe ſplendidum exculptumque, adeoque Diui cuiuſdam nomen ſibi vendicans, quod ipſum homo [illegible] amaret & coleret: tunc immundus ſpiritus re intellecta, ope addita Idolum, hominis oculis, adhuc amabilius facit ac commendat: adeoq; denique hominem incantat ita, vt Idolum id præ rebus omnibus veneretur. Quod Incantationis genus ſimile eſt illi, quo quis in amorē innaſca[illegible], quam duram ſibi & aſperam ſentit. Hoc modo incantantur homines, vt ea [illegible] proſequantur ac deſiderent, quæ grauius prohibita ſunt: veluti ſi quis deſerta vxore, ſectetur ſcorta. Vxor eius ex Deo [illegible] ex Diabolo eſt. Quid vero poſſit Satanas nocentius, quam vt [illegible] excuſſis, [illegible] collocet? Adeo enim emunctæ naris Satanas eſt, [illegible], ſi ab hominibus quidem pernoſcatur, non [illegible]. Similiter haud dicit, O Satana iuua me, ſed potius, O [illegible] iuua me. [illegible] ergo medij in his comminiſcitur rebus [illegible], [illegible] non ſub nomine inuocetur proprio, ſed ſub prætextu diuorum: [illegible] ipſe ſub larua condatur. Qui enim aliquem quærit ibi, vbi non eſt: [illegible], quem quærit, inueniat, nullo dubio dolo circumuentus eſt. Diui nimirum in cœlo, non ligno verſantur. In hoc qui ipſos quæritat, certe nunquam inueniet. Si vero voti compos fiat nihilominus, id iam cum fide pugnat. In terra ſiquidem nihil vſpiam tam præſtans ac nobile eſt, in quo habitare Diui commode queant: ne ineptum lignum aut ſaxum dicā. Iam vero iſta voti impetratio eſt ſanatio. Sanatio ea eſt morbus, non ſanitas: De qua ſanatione proprio capitulo traditur.

Incantationum [illegible] quanta.

Vxor ex Deo, ſcortum ex Satana.

Diabolo vafrities.

Diui in cœlo non ligno quærendi.

Sic & ſignorum ſeu miraculorum operatio ab eadem virtute & potentia eſt: vt ſi quis dicat: [illegible] &c [illegible]. Vtrumq; enim idem eſt. At ſi quis dicat: vtinam Diuus Anthonius te exurat. Is ſi ad imprecationem [illegible] exuratur, [illegible] hoc certe eſt, non Diuo, ſed ipſi diabolo aſcribi debet. [illegible] ſpiritus [illegible] miracula operantur, quando vel Abbas aliquis, aut Prælatus aut Dominus &c. moritur: ſicut multis in locis pnunc [illegible] Quę omnia euincunt, ſpiritꝰ admodū potētes

Diabolus & [illegible] [illegible] [illegible] In Deum credere ſa[illegible] [illegible].

ibi habitare, & ſuperſtitionis multum temerariis [illegible]. Tanta [illegible] vafrities ac ſagacitas ſpirituum malignorum ad ſeducendos & [illegible] dos homines eſt, vt infinitas latebras ac decipulas illis ſtruant, vt [illegible] re vniuerſas nulla induſtria poſſint, niſi hoc vnico ſcuto ſe m[illegible], Deo vni & ſoli credant, ac cetera omnia eius protectioni mand[illegible]. [illegible] licet Diui quidem apud homines eſſent, ut eſſe poſſent &c. ac ho[illegible] vota ſua gratia complerent: res tamen iſta adeo dubia eſt & per[illegible] p[illegible]na, vt propter fraudes permixtas Satanicas nihil temere ten[illegible] d[illegible]. Nam vnicum hoc, idque tutiſſimum fundamentum contra omnia [illegible]mina nobis proſtat, vt in vnum Deum credamus, fiduciam [illegible] ipſum iactemus, & mundana omnia longe extra animum excu[illegible]. [illegible]licet D. Petrus quidem integrum tibi Regnum impertiret: ill[illegible] [illegible] accipere minime debes, non inquam, ſi quidem incoram tibi [illegible]retur. Tot enim articuli ac conditiones ſimul a Satana interſer[illegible], longe præſtabilius ſit, nihil quicquam quocunque modo accep[illegible]. [illegible] dem modo ſi quis ægrotaret, & Diuum quendam inuocaret, qui [illegible] auxilii certam copiam haberet: attamen multo ſanctius eſſe[illegible], D[illegible] minime inuocari, ac morbum patienter tolerari; quam Sata[illegible] [illegible]ctionis & fœdæ idololatriæ reũ fieri. In hiſce enim puro corde, a[illegible] lidoque pectore opus eſt. Nec enim non cum ſumma attention[illegible]a mine diligentiſſimo hoc cõſiderandum eſt, quod huiuſmodi [illegible] quam ſuis Diuis Chriſtus dederit, velut regiones, vrbes, vicos & [illegible] tamen facili opera potuiſſet. Id vero qua de cauſſa non fecit. Ha[illegible] certe, vt Satanæ his fraudibus concurrentibus omnem o[illegible] præcideret, quas ille permiſcere omnibus temere rebus ſolitat. S[illegible]rulæ precatoriæ (Pater noſter) ſi manibus geſtentur, bonum eſt. H[illegible]ro adeo bonum non eſt, quin multo præſtaret eas non geſtari, [illegible] ſtari. Nec enim res ſuperſtitione caret. In genua ſe demittere [illegible]

Diui non adorandi.

am, malum non eſt. Melius tamen eſt, id non fieri, quam fieri. O[illegible] gubernant preces, quod fieri non debebat. Officium [illegible]. Di[illegible]uus ſi moriatur & ſepeliatur, & in ſepultura eius ſeneſcant [illegible] cœci, infirmi, ea quidem magna la[illegible]s ac gratia Dei eſt præſta[illegible] non fieri, propter ſuperſtitiones & idolatriam Satanæ, quæ c[illegible] Chriſtianus ergo homo, qui veræ fidei cultor eſt, [illegible] omnia aſcribi debere, vt ex quo omnia proced[illegible] go adoret, ſed in his metis conſiſtat: nec vlterius [illegible] fieri expetat. Hoc enim iam ſatis eſt. Caue dicas, Tu D[illegible] um de auxilio impleta. Nec Diuum [illegible] inculco, vt [illegible] Satanica fraus & malum eius ger[illegible] [illegible]

[illegible]

der, & hoc opperitur. Quod ſi Deus Diuo alicui hanc in terra gratiam confert, vt vrſi, leones, corui &c. maiora quam pro animalium natura officia ipſi & miniſteria præſtent: id ſuo loco relinquamus, & rem ſuſque deque habeamus. Nam ſi nos hoc fine Diuos inuocare vellemus, vt vrſi, leoneſque ac corui ſimilia nobis quoque ſimilia miniſteria exhiberent: iam certe præſto Satanas eſt. Itaque horum omnium iudicium penes Medicum eſt. Hoc n. fine creata Medicina eſt, vt ſuperſtitio ac idololatria vitaretur. Deus autem ſolus Deus ſit, cuius vi omnis infernus contremeſcit, non autem vi Diuorum. Itaque in Deum crede.

Medicina creata ad vitandã ſuperſtitionem.

Sed & hoc memori tenendum mente eſt, quod Deus voluntatis ſuæ mandata nobis dederit, quæ ſimpliciter ſeruari debent. Quæ ſi corrigantur, & (pono caſum) corrigi quidem poſſint: id tamen a nemine tentandum eſt, propter adiunctum id, quod Satanas illico inter ſeret. Quicquid Chriſtus dixit ac præcepit, id ſimpliciter tenendum eſt. Et licet quidem per noſtram ſapientiam ordo vtilior conſtitui poſſet, q̃ is a Chriſto præfixus eſt: id tamen haudquaquam fieri debet: ratio eſt, q̄ vis Satanica ſimul permiſceatur & irrepat. Sic Cœna Domini ſimpliciter adminiſtrata eſt. Iam vero eadem in aliud quid degenerauit. Id quid quæſo eſt? Pono equidem & concedo, ritum illum eſſe ſplendorem, amœniorem, & iucundiorem, quam Chriſti more ad menſam ſedere. Et tamen id mutari non debuit, vtcunq; pulcrum & meliore ordine diſpoſitum illud videatur. Magia enim, veneficium & augurium ſimul irrepſerunt, quæ non inuecta fuiſſent, ſi ad exemplum Chriſti ſimpliciter ea actio ſeruata & miniſtrata fuiſſet. Longiſſimis enim inter ſe metis diſtant, *ſimpliciter & ſapienter* rem vſurpare. Hoc enim caſu ſumme ac vnice expendi debet non concinnitas ac gratia ordinis, verum potius ſimplicitas, nec aliud quicquam quocunq; modo, ne Satanæ fraudibus iniiciendis feneſtra pandatur. Hinc ẽt natum eſt prouerbium: Quo doctior, eo peruerſior. Fides n. nullo docto ac ſapiente opus habet. Tutum perfugium eſt ſimplicitas, qua perrumpendum eſt ſine omni dubitatione.

Mandata Dei ſimpliciter ſeruanda.

Fides vera quæ ſit.

Cœna Domini in aliud quid verſa.

Simplicitas & ſapientia longe diſtant.

Simplicitati ſtudendum.

Caput De deſperatis morbis.

MOrbi a. qui ex deſperatione gignuntur, multiplices ac varii ſunt, adeo ſubtiles & reconditi, vt ægre cognoſcantur, niſi ab iis, qui cognitionem illorũ iam ante ſibi ſecundum genera comparatam habent. Antequã ergo de deſperatione dicamus, fundamentum eius, quid ſit, adeoque ipſius principium ita attendite. Deus Opt. Max. vnicuiq; ſuam largitus eſt conſcientiam & vniuerſam proprietatem, qua homo poſſidet omnia, quibus opus habet, in intellectu, ſapientia, probitate, honeſtate &

Morbi deſperati cognitu difficiles.

Intellectu ſuo quilibet debet eſſe contentus. ſimilibus. Et his contentum eſſe hominem conuenit, nec plura rimari aut inquirere. Quiſquis v. hiſce datis nõ acquieſcit, ſed melius quid & præſtantius quærit, aliam ſcilicet ſapientiam, altius iudicium, aliam ꝓbitatem & honeſtatem: is iam ſe dubitare indicat. Ideoq; cadit in deſperationem, & ſequitur contrarium. *Deſperati qui fiant.* Dum ergo in contrario verſatur, & curioſius inquirit, ſubiicit ſeſe omnibus ſpiritib. & ſatanicis ſpectris, omnibus obuolitantibus phantaſmatis, ac rebus leuiculis. Qualia a. phantaſmata ſunt: talis euadit ipſemet. Iam n. in ipſum inuolat ſpiritus, qui illum dubium & deſperabundum facit in ſapientia: iam alius, qui probitatem eius tentat: poſt alius, qui ſuadet ſuſpendium, confoſſionem, ſuffocationem &c. *Filii mundi qui.* Similiter etiam filii huius mundi ſunt iſti, qui in tali ſapientia & probitate viuunt. Homines iſtiuſmodi, qui a vero tramite, quem Deus monſtrauit, ita deuiant, alii ẽt fiunt, & ſecus, q̃ Deus eſſe iuſſit, mutantur in veſtitu, in doctrina in concionibus, in morib. in cõſiliis, in actionibus, in omni vita, quibus ſe quodam quaſi diuortio a mundo ſeparant, hoc eſt, deſudant & macerantur in illis, de quibus Deus nihil docuit. *Furis & deſperati comparatio.* Hi omnes iam viam deſperationis ingreſſi ſunt, & irretiti laqueis, quibus ſeipſos ſuſpendant. Sicut fur, cui iam paratum patibulum eſt, ſolatii ac præſidii aliud nihil habet, niſi quod nedum pendeat ibi, vbi debet: ſic hi quoque furibus ſimiles exſiſtunt, in eo, quod nondum pendeant. Et veluti fures non omnes ſuſpenduntur: ita nec omnes iſti: qui ab illis differunt in eo, quod ſuſpendant ſeipſos.

Simplicitatis laus & neceſſitas. Et hic quidem morbus admodum grauis ac atrox eſt, qui late patet. Nam mortis genera varia & miſerandas conditiones ſubeunt illi in terra. Nec enim in via Dei ambulant, in quam conſtituti ſunt. Columbarum ergo more in ſimplicitate ambulandum eſt. Ex ſeipſas non ſuſpendunt, & habent tamen, quibus opus eſt. Simplicitas etenim magni apud Deum momenti eſt. Nihil ergo quæramus, quam ſimplicitatem: in qua nemo deſperat. Et tamen hi ſimplices æque ac ſerpentes prouidi & prudentes exſiſtunt, qui ſpem omnem in futuris ponunt. *Homo eſt natura columbinus ſimul & ſerpentinus.* Iam ſicut columba in ſimplicitatem, ſerpens autem in prudentiam, quæ vtriuſque propria natura eſt, a Deo conſtituti ſunt: ita homo quoque in ſua natura habet columbas & ſerpentes. Hoc eſt: ſi Deus de neceſſariis his animalibus proſpexit: multo magis id faciet nobis. Contenti ergo vſurpemus ea, quæ natura nobis contulit, ad tractanda illa omnia, quæ nobis mandauit Deus. Præter hoc nulli rei inhiemus, nulli nos obſtringamus. Ita ab hoc morbo tuti & immunes erimus. Nemo enim perſuaſum habeat, quod ſupernaturales argutiæ, doli, ſapientiæ, induſtriæ &c. ex dono Dei emergant. Deus enim modi tenax ac ſtudioſus eſt. Et garrulus nimius otioſuſq; dos

Dei

Dei non eſt. Nec n. nugator Deus eſt: nec nos nugis vacare vult. Quod ergo Deus non eſt ipſe; eos nec nos is facit. Vnde breuitas ſermonũ Chriſti & Apoſtolorum ſymbolo nobis & documento ſit, q́ natura in breuib. & moderatis conſiſtat. Qui n. coniugium per breue Ita vel Non ſtabiliri aut renui voluit, omiſſis ambagibus: idem ſimplici breuitati etiam in aliis ſtuduit. Qui ante dictas preces nouit, quid ſollicitemus: idem a nobis etiam nullam multiloquentiam, aut orationem ac Rhetoricam poſcit. Hæc ergo omnia minime ex fonte proprietatis ſeu poſſeſſionis humanę profluunt, ſed potius in viam deſperationis exundãt: h.e. qui metas ac limites humanitatis tranſgredi conantur, hi deſperationi ſubiecti ſunt: niſi Deus ſingulari cura ipſos protegat. Idemq; de his iudicium eſt, q́ de mandato illo naturæ: *Diliges Deum & tuum proximum.* Hoc enim mandatum ex terra non eſt, non eſt ex limbo: ex Deo eſt. Deus natura non eſt. Mandatum eſt natura, ac ex Deo. Ita vero ex Deo, quod ex ipſo nobis implantatum ſit, tales eſſe. Ideo ex natura profluit, h.e. cum natura nobis inſeritur, ſicut cum columba ſimplicitas, cum ſerpente prudentia datur. Iam ergo qui caritatem Dei non habet, ex eo quantum naturæ in ipſo datum eſt ſecundum ſuas vires, potentiam ac animum, quæ omnia naturaliter homini inſunt: is metam deſperationis haud dubio iam dum terit. Porro qui ſuum etiam proximum non amat, prout natura ipſi congenita vult ac docet: deſperator etiam iſte eſt. Hæ enim proprietates illæ ſunt, quas implantauit natura: quas non per inſtitutionem ab aliis diſcimus, ſed in ipſo conceptionis noſtræ momento illico edocti ſumus. Et hæc nimirum illa natura eſt, in qua ſobrie ambulare debemus.

Natura eſt breuis & moderata.

Deus breuibus rogandus.

Humanitatu trãſgreſſio eſt via ad deſperationẽ

Caritatis Dei & proximi defectus ſignum deſperationis.

Sic ergo quiuis, qui plus, quam a Deo ipſi datum eſt, quærit, ſuſpendio iſti & iugulationi &c. ſubiectus eſt. A Deo n. nihil vltra impetrat. Impetrabit ergo a diabolo. Eodem modo, qui, q́ habet, non impendit in id, quod natura monſtrat, & congenita proprietatis ratio poſcit: hunc cogit & regit diabolus, vt illud ſupprimat, tandemq; ipſum in hoc ad deſperationem præcipitat, h. e. facit, vt deſperet in ſuo dono, & ſe ſuſpendat. Homo a Deo hoc fine creatus eſt, vt contẽtus & placidus viuat, ſiue grando, ſiue pruina, ſiue tonitru, ſiue gelu &c. increbreſcat. Hæc n. omnia ex voluntate Dei eueniunt. Homo itaq; intrepidus ea ferat. Ad iſta n. expaueſcere, aut emerſura inde damna metuere, vel futura ſperare commoda, id in mandata diuina impingit. Hoc qui faciunt, iam ad ſuſpendium ſeſe diſponunt. Qui enim aduerſus Deum & naturam ambulant, hi ſibi ipſi ſuſpendium iure moliuntur, non digni, qui ſuſpendantur ab aliis. Nec vero ſuſpendio tantum illi idonei ſunt: verum etiam parati, in quos Satanas totus irrumpat, & in ipſis habitet. Sunt enim hi iſti, qui ambi-

Dona accepta ſunt in vſum transferenda.

Sors omnu Chriſtiano patienter ferenda

Deo & natura nihil aduerſum audendum.

Conſcientia quid ſit.

gunt aut titubant in ſcriptura, in caritate, in ſpe, in fide. Nullus enim dabitat, qui in eo viuit, quod conſcientia ipſi dictitat. Conſcientia autem eſt ea natura, quam Deus nobis largitur, quæque natura vocatur. Quanquã illadem fuerit terra, ex qua conditi ſumus. Eſt tamen hæc ipſa, in qua nos contemplari, nec altiorem & ſublimiorem intellectum, mores, virtuteſque ad vitæ commoditatem quærere, ſed quod implantata nos natura tantum docet, facere debemus. Qui ſibimet ipſe non fidit: is non fidit Deo. Dedit enim ipſi Deus, in quo fidere debeat, vt ex illo diſcat. Ab aliis diſcere, & ſe ad exempla aliena accommodare, eſt ſeipſum ſeducere. Per teipſum, & ex teipſo fac, quod Chriſtus, quod Deus in natura ac proprietate tibi præfixit, ſicut columba & coluber: nec a vulpe artem captandi gallinas, aut a pſittaco loquendi diſce. Vulpi aſtutiam, pſittaco cantum relinque. Nam ex ſua illi natura agunt, quæ ipſis relinquenda eſt. Tu vulpes nec es, nec eſſe debes, vt nec pſittacus. Quin imo ex propriis tuis viribus, ex tuomet pectore & corde Deum dilige, non ex alieno. Suas vires etiam alius impendat. Quod ſi enim tu vires proprias tuas, ex vtero materno allatas, non intendas, ſed alias muteris a ſpiritibus & Satana: iam certe mandatum Dei minime exſequeris. Tuis viribus id mandatum eſt, quas cum aliis non permutes. Vires enim alienæ tuæ non ſunt, ſunt nihili, & ſeducunt, morboſque in rationem, ac in corpus, & ſenſus animumque infligunt. Quos præcauebis per id, q natura tibi propria in vtero matris largita eſt: quod ſedulo tuere & cuſtodi.

Deo fidendum. — *Dona a bona non expetenda.*

Caput, de morbis ſomnii,

Morbi ſomnii vincuntur a natura. — *Natura hominis valde Medica.* — *Morborũ ſomnii ꝙ ſubiectũ.* — *Homo futura & diſtantia videt.* — *Gabalia &c.*

QVicquid nobis per ſomnium obuenit, morbus etiam exſiſtit, licet quidem haud doleat, aut magnifiat. Nam & plures alii morbi ſunt indolores, & tamen morbi ſunt. Corpus enim ipſos vincit. Et hoc cuilibet Medico cum ſcitum tum perſuaſum eſſe debet, quod ſcilicet corpus per ſe morbos multo plures tollat, quam Medicus ac Medicina. Niſi enim Deus naturam vſque adeo Medicatricem homini indidiſſet: vita certe eius paucorum omnino annorum foret. Idem fieri etiam ſolet circa morbos ſomnii, qui morbi non corpus ipſum in ſuo corpore, ſed potius congenitũ ſpiritum in ſuo corpore (q ipſum ẽt corporeum eſt, ſiquidem moritur,) affligunt. Hic a. noſcendũ eſt, q prudentia humana euentorum futurorum p̄ſcia ſit, & p̄terita, velut & præſentia nouerit. Pręterea ẽt natura hominis, q̃ ex conceptione in mundum extulit, adeo ſublimiter dotata eſt, vt ſciat & videat, quid agant ipſius cognati amiciq; in regionib. exteris: quod prolixius & euidentius in Gabala docetur. Quod cum ita ſe habeat in homine: ſcire vos velim, ſomnium in Gabala ludere: & quod

per

per ipſum iudicatur, id vmbra eſt illius ſapientiæ & prouidentiæ hominis. Quod autem vigilans humores iſtas ignoret: cauſſa eſt iſta, quia nõ quærit, quod ipſi a Deo datum eſt, dedit enim nobis Deus omnes artes, omnem ſapientiam, intellectum, & rerum omnium cum futurarum, tum in locis exteris fientiũ ſcientiam. Nos autem id non nouimus, quod in nobiſmet ipſis eſt. Inſanimus enim ſeu geſticulamur in rebus temporariis, & ita oſcitanter negligimus, quod in nobis eſt. Vnuſquilibet in ſe omnes artes & ſciẽtias habet, nec alter altero plus minuſue accepit. Qui vero id, quod in ſeſe habet, nec tamen videt, alteri dicit, ipſum pictorem eſſe bonum, ſeipſum vero malum: vere quidem is dicit, ſed in hoc errat, quod alteri plus collatum eſſe gratiæ putat, quam ſibi. Tu enim altero id non minus in te habes: ſed illud non exquiſiuiſti. Et hoc de omnibus verum eſt. Ecce enim, Adamus, Moyſes, & alii intra ſe quæſiuerunt, quod in homine erat, idque patefecerunt, velut & omnes ceteri Gabaliſtæ, nec quicquam peregrinum ſcrutati ſunt ex dæmonibus aut ſpiritibus, ſed proprium eruerunt ex lumine naturæ, quod in ſeipſis totum produxerunt & illuſtrarunt. Hinc etiam ſciuerunt, quæ nos impoſſibilia æſtimamus: quæ tamẽ poſſibilia ſunt, quia in homine ſunt. Nos autem, quod in nobis eſt, non quærimus: ideo etiam nihil ſumus, nihil ſcimus, de quibus alias in meis arcanis & Gabalia magna. Naturæ huiuſmodi in homine ſunt. Cum ergo in homine ſint, homo autem eas ignoret: ideo fit, futura ei occurrere, & per ſomnium offerri intelligibilia, obſcura, præterita, futura, peregrina & ſimilia. Quæ omnia prodeunt ex natura, ita diſpoſita, & talia per ſomnium in homine tractante. Per ſomnum enim talia fieri oportet, non per vigilias. Somnus iſtarum artium eſt vigilia: ideo præludentem ſpiritum habent. Nemo autem inficiari poteſt, Satanam in ſua ſcientia eſſe Gabaliſtam, eumque quidem præpotentem. Nati iii ſpiritus hominum tales & ipſi ſunt. Hinc multos ſeducit ſatanas in ſomno, ſibi adhærentes, ſicut etiam de vigilantibus dictum eſt. Fas ergo eſt, hominem eſſe purũ, immaculatumque, vt ſomnum pariter ac vigiliam tutam & ſecuram habeat in luminæ naturæ. Lumen enim naturæ id eſt, quod in ſomno operatur, homo exiſtens inuiſibilis, & tamen vt viſibilis homo natus, & naturalis. Plus tamen in cognitione & ſcientia valet, quam caro ſcire poteſt. Ex nato enim ſpiritu procedit, quod videtur. Caro nihil prodeſt, ſpiritus eſt, qui viuificat: quod idem eſt ac ſi dicas: caro nihil poteſt: ſpiritus autem eius & poteſt, & ſcit, & carnem exercet, eamque viuificat. In nato illo ſpiritu lumen naturæ poſitum eſt, quod eſt Pædagogus hominis, non auditio aut inſtitutio. Id quod nos exemplum Adæ & aliorũ docet. Hęc omnia ex ſolo illo ſpiritu promanant, qui carnem nutrit & ſeruat. Is in

Homo rerum omnium ſcientiam accepit.

Hominũ omnium vna ſcientia originalis.

Adam, Moyſes: Gabaliſtæ

Somnus eſt Gabaliæ exercitatio.

Spiritus Gabalia natus.

Diabolus optimus Gabaliſta

Lumen naturæ quid.

Caro non prodeſt, ſpiritus viuificat.

Spiritus Gabalicus qua viuit.

ſomno loquitur: is in dormientibus ludit. Quod autem non omnia pura & exquiſita, vt eſſe debebant, procedant, id fit ob craſſitiem noſtræ inſcitiæ, quod neſciamus ea, quæ nobis ingenita ſint. Et hic eſt morbus iſte, qui nos in ſomno exagitat ac tenet, de cuius curatione ſeorſim tradendum eſt. Sed & hoc verum eſt, quod in ſomno Deus multa homini ſuggerat, hoc eſt, quod genitis ſpiritibus Gabaliam manifeſtet, adeoque hæc ex permiſſione diuina homini innoteſcat & familiaris fiat. Quod

Gabaliā etiam Deus homini manifeſtat.

autem homo per id ſeducatur, fit ab immundo ſpiritu, qui nihilo ignauius genito ſpiritu inſidiatur ad decipiendum, apud illos præcipue, qui ex inſomniis viuere, ſapere & intelligere, &c. volunt, & tamen interim in lumine naturæ puri & immaculati non ſunt. Horum interno ſpiritui ſpiritus immundus obiicit animas, ſpiritus, choreas mortuorum, & ſimilia

Gabalia a Satana corrumpitur.

alia multa, vt inde vaticinentur. Genuinus ſpiritus Gabaliſticus optime quidem id poteſt, ſed hunc tamen Satanas adulterat & corrumpit, ſicut rationem deprauat etiam in nonnullis vigilantibus.

Aues ſpiritum Gabaliſticum habent.

Porro vero ſciendum etiam eſt, quod auguria auium de his congenitis ſpiritibus ſint. Ex hoc ordine ſunt Galli gallinacei, qui futuram tempeſtatem cantu prænuntiant: & pauones, qui mortem ſuorum dominorum præſagiunt, &c. Quæ omnia a congenito fiunt ſpiritu, qui lumen

Auium præſagia, naturalia.

ipſum eſt naturæ complantatum: Hoc ergo ſi in animalibus quoque ineſt, & quidem naturaliter, idem omnino etiam in ſe continebit homo, & id ſecum in mundum attulerit. Qui purus eſt, is certus eſt augur, naturaliſque velut aues. Auium enim præſagia contra naturam minime ſunt, ſed ex ipſa natura, prout cuiuſlibet ſpiritus eſt. Hæc, quæ aues prænunti-

Spiritus ſomnialis.

ant, præſagit etiam ſomnus. Idem enim eſt ſpiritus ſomnialis, qui naturæ eſt corpus inuiſibile. Hoc loco ſciendum eſt: quod, ſi homo vaticinetur non ex dæmone, non ex Satana, non ex ſpiritu ſancto loquatur: ſed lo-

Vaticinia hominum unde.

quitur ex congenita proprietate corporis inuiſibilis, quod magiam docet, & ex quo magus gignitur. Si enim homo vaticinetur, qui nec mandato diuino id faciat, nec de ſcibilibus rebus, hoc eſt, viſibilibus & palpabilibus vaticinia proferat, tunc ex ſeipſo ſolo illa profert, velut ſomnium, quod & ſomnium eſt: ſed tale, quod proferatur ab ore horis vigiliarum. Id tamen omnino ſomnii inſtar ſe habet, vbi, quę dicuntur, probatione

Vaticinia hominum cauſſas probationis non habent.

nulla fulſulciri queunt, ſed inſcienter præſagiuntur, quæcunque lumen ſpiritus Gaballici ſuggerit. Quod porro declarat magia, & gradus magnæ ſapientiæ Gaballicæ. Hinc ergo patet, ſomnium eſſe inuiſibile corpus hominis, quod ſpiritus eſt congenitus, qui carnem, id eſt, hominem

Spiritus congeniti qua vis.

docet, qui manus eius ducit ac dirigit ad picturam ac fabricam: quicerebrum incitat ad ſapientiam, rationem, & induſtriam: ac corpus denique

que ipſum ad omnia viuificat: ſpiritus inquam is, eſt corpus illud, in quo vniuerſæ artes, omnis ſcientia, omnis ſapientia, res omnes conditæ ſunt: hoc eſt, in ipſo dona omnia, a Deo homini data, iacent. Ex hoc corpore addiſci & deſumi debet, quod alterum viſibile corpus agere & operari decet: in eo viuamus & ambulemus: in eo quod quærimus, inuenimus: id corpus eſt promus ſomniorum, cuius ſomnia ſunt pura, exquiſita, impura, intricata, prout homo in illo naturæ lumine perit⁹ ac verſatus eſt. Pro iſto enim habitu ſomnium obuenit vel purum, vel impurum, phantaſticum vel ſagax, certum aut incertum. Magnus autem iſte eſt, cuius ſomnia expedita & directa ſunt, hoc eſt, qui vere in hoc Cabaliſtico congenito ſpiritu viuit & viget.

Somniorum diſcrentia a conſtitutione ſomniantiũ ſumuntur.

Reliqua deſiderantur.

Finis Fragment. Medicor. Tom. I.